IOANNIS ANDREAE
I. C. BONONIENSIS
OMNIVM CANONICI IVRIS
INTERPRETVM FACILE PRINCIPIS,

In titulum de Regulis iuris Nouella Commentaria

AB EXEMPLARIBVS ANTIQVIS,
mendis, quibus referta erant, diligenter expurgatis,
nunc impreſſa.

Summis, ac rerum omnium memorabilium Indice locupletiſſimo.

VENETIIS,
Apud Franciſcum Franciſcium, Senenſem,
M D LXXXI.

2
Duplex ob.
13. 17 F 15.

INDEX REGVLARVM HVIVS TITVLI.

ACceſſorium naturam ſequi congruit principalis. Regu. xlij car. 3.
Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem. reg. l. car. 3.
BEneficium eccleſiaſticum non poteſt licite ſine inſtitutione canonica obtineri. Reg. j. car. 4
Bona fides non patiatur, vt bis idem exigatur. reg. lxxxiii. car. 5.
CErtum eſt, q̃ is committit in legem, qui legis uerba complectens certam legis mittitur voluntatem. Reg. lxxxviii. car. 5.
Contra eum, qui legem dicere apertius eſt interpretatio facienda. reg. lvii. car. 5.
Contractus ex conuentione legem accipere dinoſcũtur. reg. lxxv. car. 7.
Cui licet, quod eſt plus, licet vtiq; quod eſt minus. reg. lu. car. 8.
Cum quis in ius ſuccedit alterius, iuſtam ignorantię cauſam cenſetur habere. reg. xiiii. car. 9.
Cũ quid prohibetur, prohibent oĩa, q̃ ſequuntur ex illo. reg. xxxix. ca. 9.
Cũ quid vna via prohibet alicui, ad id alia non dẽt admitti. lxxxiiii. ca. 2
Cum non ſtat per eum, ad quẽ pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac ſi impleta fuiſſet. reg. lxvj. car. 13
Cum ſunt partium iura obſcura, reo fauendum eſt potius, quam actori. reg. xj. car. 14
DAmnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non aliis imputare. Reg. lxxxvj. car. 16
Decet conceſſum a principe, beneficium eſſe. reg. xviii. car. 17
Delictum perſonæ non debet in detrimentum eccleſiæ redundare. reg. lxxvi. car. 17
Dolo facit, qui petit quod reſtituere oportet eundem. reg. lix. car. 18
EA, quę fiunt a iudice, ſi ad eius non ſpectant officium, viribus non ſubſiſtunt. Reg. xxvi. car. 19
Eum, qui certus eſt, certiorari vlterius non oportet. reg. xxxj. car. 20.
Exceptionem obiiciens, non videtur de intentione aduerſarij confiteri. reg. lxiii. car. 21.
Ex eo non debet quis fructum conſequi, quod nixus extitit impugnare. reg. xxxviii. car. 22.
FActum legitime, retractari non debet, licet caſus poſtea eueniat, a quo non potuit inchoari. Reg. lxxiii. car. 23
Fruſtra ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſeruari, cui fidem a ſe præſtitam ſeruare recuſat. reg. lxxxv. car. 24.
GEneri per ſpeciem derogatur. Reg. xxxiiii. car. 24.
IGnorantia facti, non iuris excuſat. Reg. xiii. car. 26
Imputari non debet ei, per quem non ſtat, ſi non faciat, quod per eũ fuerat faciendum. reg. xli. car. 26.
In alternatiuis debitoris eſt electio: & ſufficit alterum adimpleri. reg. lxx. car. 27.
In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa. reg. lxxviii. car. 28.
Indulſũ a iure beneficium non eſt alicui auferendũ. reg. xvii. ca. 28.
Infamibus portę non pateant dignitatum. reg. lxxvii. car. 29.
In generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet uerisimiliter in ſpecie conceſſurus. reg. lxxxi. car. 30.
In iudicijs non eſt acceptatio perſonarum habenda. reg. xii. car. 33.
In malis promiſſis fidem non expedit obſeruari. reg. lxix. car. 34
In obſcuris minimum eſt ſequendum. reg. xxx. car. 35.
In pari delicto uel cã, potior eſt conditio poſſidentis. reg. lxv. car. 36.
In pœnis benignior eſt interpretatio facienda. reg. xlix. car. 36.
In re cõmuni potior eſt conditio prohibentis. reg. lvii car. 37.
Inſpicimus in obſcuris, quod eſt uerisimilius, uel quod plerumque fieri conſueuit. reg. xlv. car. 38.
In toto partem non eſt dubium contineri. reg. lxxx. car. 38.
Is, q̃ in ius ſuccedit alterius, eo iure, quo ille vti debebit. reg. xlvi. car. 39.
Is qui tacet, non fatetur, ſed nec vtiq; negare videtur. reg. xliii. car. 40.
LOcupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura. reg. xlviii. car. 42.
MOra ſua cuilibet eſt nociua. Reg. xxv. car. 43.
Mutare conſiliũ quis non põt in alterius detrimentũ. reg. xxx. 45.
NEmo poteſt ad impoſſibile obligari. Reg. vj. car. 45.
Nemo poteſt plus iuris transferre in alium, quàm ſibi competere dignoſcatur. reg. lxxix. car. 46.
Non debet aliquis alterius odio prægrauari. reg. xxii. car. 47.
Non eſt in mora, qui põt exceptione legitima ſe tueri. reg. lx. car. 48.
Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum iuramentum. reg. lviij. car. 49.
Non eſt ſine culpa, qui rei quæ ad eum non pertinet, ſe immiſcet. regula. xix. car. 50.
Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit. regula. lvii. car. 51.
Non licet actori, quod reo licitum non exiſtit. reg. xxxij. car. 52.
Non pręſtat impedimentũ, q̃ iure non ſortitur effectũ. reg. lij. car. 53.
Nullus ex conſilio (dummodo fraudulentum non fuerit) obligatur. reg. lxij. car. 54.
Nullus pluribus vti defenſionibus prohibetur. reg. xx. car. 55.
ODia reſtringi, & fauores conuenit ampliari. Reg. xv. car. 56.
PEccatum non dimittitur niſi reſtituatur oblata. Reg. iiii. car. 57.
Peccati venia non datur, niſi correcto. reg. v. car. 66.
Pluralis locutio. reg. xxxv. car. 66.
Plus ſemper in ſe continet, quod eſt minus. car. 66.
Poſſeſſor malæfidei vllo tempore non præſcribit. reg. ij. car. 57.
Poteſt quis per alium, q̃ poteſt facere per ſeipſum. reg. lxviii. car. 67.
Pręſumitur ignorantia, vbi ſcientia non probatur. reg. xlvii. car. 68.
Priuilegium perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona. reg. vij. car. 68.
Pro poſſeſſore habetur, qui dolo deſijt poſſidere. reg. xxxvj. car. 69.
QVæ a iure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda. Reg. xxviii. car. 70.
Quę ꝯ ius ſunt, debent utiq; pro infectis haberi. reg. lxiiii. car. 71.
Qui ad agendum admittitur, eſt ad excipiendum multo magis admittendus. reg. lxxj. car. 73.
Qui contra iura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere. regula. lxxxii. car. 74.
Qui facit per aliũ, eſt perinde ac ſi faciat per ſeipſum. reg. lxxii. car. 73.
Qui prior eſt tempore, potior eſt iure. reg. xxxiiii. car. 74.
Qui ſentit onus, ſentire debet & cõmodum, & econtra. reg. lv. car. 76.
Qui tacet conſentire videtur. reg. xliii. car. 76.
Quod alicui gratioſe conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum. reg. lxxiiii. car. 77.
Quod alicui non ſuo licet nomine, nec alieno licebit. reg. lxvii. car. 78.
Quod ob gratiam alicuius conceditur, non eſt in eius diſpendium retorquendum. reg. lxj. car. 80.
Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. reg. xxix. car. 81.
Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere neceſſe. reg. xxiii. car. 80.
Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. reg. xxj. car. 82.
RAtioni congruit, vt ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore. Reg. lxxvii. car. 83.
Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari. reg. x. car. 84.
Ratum quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum. regula. ix. car. 85.
SCienti & conſentienti non fit iniuria, neque dolus. Reg. xxvii. car. 86.
Semel Deo dicatum, non eſt ad vſus humanos vlterius transferendum. reg. lj. car. 87.
Semel malus, ſemel præſumitur eſſe malus. reg. viii. car. 88.
Sine culpa, niſi ſubſit cã, non eſt aliquis puniendus. reg. xxiii. car. 89.
Sine poſſeſſione præſcriptio non procedit. reg. iii. car. 93.
Vtile non debet per inutile vitiari. reg. xxxvii. car. 94.

F I N I S.

IOANNIS ANDREAE I. C. CLARISSIMI.

In titulum de Regulis iuris Commentarij (vulgo Mercuriales)

SVMMARIVM.

1 *Ioan. Andr. inſtitutum & ordo in hoc tractatu.*
2 *Diaconiſſa. Deo dedicata, & ſanctimonialis ſunt fœminæ ſanctiſſimi nominis & dignitatis.*
3 *Regula iuris. quid. Et qui ſubſunt regulæ.*
Et quando apparatus dicatur, vbi & de arte, nu. 5.
4 *Iuris cuius ſint, quæ ſunt o. cupantis primo.*
6 *Ius. quid. & numero 8. Et quam varie accipiatur ibid. per diſcurſum.*
7 *Ius, idem, quod poteſtas.*

RVBRICA.

NOn eſt nouũ. Sic incipit glo. ſuper Rubrica. Cuius gloſſæ principio & fini inſiſtens, faciã plura nota. Erit primum,
1 quia per † alphabetum ad minus dupliciter põderatum regulas proſequar, & non eo ordine, quo ſunt ſcriptæ, & ſic fini glo. inſiſtam. Me mouet, quia hæc lectura nouellę non in ſcholis legenda eſt, ſed ſtudenda. Illum autem ordinem ſtudio magiſtri hic expedire putaui, per quem quod quæritur, facilius inuenitur. Ipſarum tamen regularũ ordinẽ textualem ſemp numerus deſcriptus, & duplicatus oſtẽdet, propter quod illum etiam in textu ſignari ſtudeo. Talem autem modum tradendi fuiſſe ab olim & noui ter adinuentum videri poteſt in lere. cap. hebraicorum nominum. & c. ſeq. Erit ſecundum, quia extra Rubricã ad ſuffragium in totius huius Rubricæ ſuffragio non remittam, cuius contrarium in tota nouella ſeruaui breuitatis cauſa. & propter materias catenandas, ad ordinarias tamen glo. quãque reminam. Tertio, quia trepidus ſum etiam & fui in opere mercurialium quæſtionum, quod iam lapſis multorum annorũ curriculis inchoaui. Et hoc ideo, quia illius expedientiæ non eſt, q̃ a principio æſtimaui. Sexti enim Clementinarum, & extrauagantium ſuperuenientia noua iura ex antiquis quæſtionibus, quas per volumina ſcedulasq; colligam, omnes ferè notabiliter dubias terminarunt, quod etiam de infra ſcribendis futurum fore præſumo. nec hoc me retrahit à labore. licet enim per illud ſciam operis vſum, & ſic eius laudem, tamen ſi talis fructus terminationis extabit, ex nunc ſummè contentor. Nam valde delectat, ꝙ per Dei opus animum, vt & puto ſimpliciter permiſſum, ipſius vicarius ſic totius eccleſiæ monarchiam gubernat & regit, ſic ſibi paretur à ſubditis, quod pacificè ſuarum Conſtitutionum ſuaſiones & monita, deciſiones & frena ſuſcipiunt. propter quod ad illas condẽdas vtiliter & prudenter inuigilat. Sed quia monarchia imperij iamdudum non multum viguit, nec laborauit ad ſui iuris dubia decidenda, legiſtas exuigilo, quib. optime congrueret opus iſtud. hoc ideo dixi, quia meas omnes quæſtiones non proditas per me alibi non locatas hic inſeram, & deperditas aliquas reficere laborabo. Aliorum etiam, qui non ſunt plus actu legentes, nec habiles ad legendum, hic multas ſub regulis, quib. conuenient, collocabo, illas præcipue quas Clementinarum apparatus allegat. In quarum proſecutione monitus per Hiere. ad Cypri. v. c. ſtudentis intelligentiam quęram, & non doctrinæ gloriam ex multiplicatione ſermonum. Item ad Dama. vero eſt contra frõdentia, ſpumantia, & trutinata alia verba dicebat. Mihi ſufficeit loqui, quod intelligar, difformes autem diſputandi formæ in illarum diuerſitate patebunt, ipſarum etiam vtilitatem ponit lex vltima. §. miſta. ff. de mu. & ho. dicens, quòd Modeſtinus notando & diſputando bene & optima ratione decreuit, etiam ſecundum Augu. ratio vincit per diſputationis pugnam. xxiij. quæſtione vj. vides. Quarto, poſt ſingulas literas alphabeti iur. ciuil. regulas hic omiſſas, per eaſdem literas inchoantes hic ordinate deſcribam, quæ allegatæ videri facile potuerunt ſic locatę. Et licet ſciam hic agere non ſubtile, non tñ ignoro longe plus vtile Canoniſtis membranas ex illis, quã ex glo. totidem occupari. Quintò, ſciendum eſt, quod ſcripta Dyni ſuper his regulis decidere non intendo, ea tamen tangam ex illis, quæ in ſcholis recitare ſolebã, & quæ canoniſtis expedire putabo. & quandoque ſuper regula totum, quod ſcripſit, includam. Archi. autem ſuper his regulis nihil ſcripſit. Sexto & vltimò, non omittam, quod compoſitores harum regularum multũ iuuari poterunt ex generalibus, quæ in fine ſui repertorij poſuit Guli. Iuxta igitur gloſſarum ordinem ad iſtius glo. epilogum veniamus. ¶ Glo. iſta continuat rubricã, Secundo ad ſituationem opponit, & dupliciter ſoluit. Tertio per modum ſummæ de regula quærit quinque, & tria de iure. In eadem glo. ibi [*ve lex*] in fine ibi ſunt
2 ad † literam verba prædicta. & ibi [*generali*] nominatis vidua, diaconiſſa Deo dedicata, & ſanctimoniali ſubdit omnem aliam fœminam religioſi nominis vel dignitatis. & ibi [*omnis diffinitio*] hanc & tres ſequentes vide, infra ſub litera. o. & ibi [*nemo*] xiiij. ff. ibi quæ ſic incipiũt, & prima ſic dicit, nemo qui condemnare non poteſt, abſoluere poteſt. & ibi [*nulla*] enim ſequitur, crimina patitur is, qui non prohibetur, cum prohibere non poſſit, & ibi [*lex vltima*] actionis non in oẽs, comprehendit in rẽ vel in perſonã, & ibi, nõ p̃nt oẽs iuris articuli ſigil-
3 latim lege cõprehendi. & ideo de ſimilib. &c. ¶ In † gl. i. ibi [*enarrat*] quãque dr̃ regula ius ſcriptũ. lvj. diſt. Cenomanenſe. Io. mo dicit, ꝙ regula iuris idem eſt, ꝙ regula iuridica ſicut cappa Socratis, eſt ſocratica cappa. Dicit aũt, ꝙ in diffinitione r̃æ iuris ſunt cõiungẽda ius & regula. qa ſm eũ corrigere dr̃, quia regula iuris eſt diſtorũ pra

nunque corrigens,bonũ & æquũ breuiter ꝯprehẽdens,
& ibi[*Regulares*] non ſolum religioſi,ſed etiam ſecula-
res clerici dicuntur eſſe ſub regula.Vnde.dicit can.q̃ ec
cleſiaſticis ordinibus mancipati canonicis regulis tenẽ
tur adſtricti.xxiii.di.quamquam.& clare patet hic. xii.
diſ.c.vlt.ibi.nec monaſteriorum cõſuetudines,cum ec-
cleſiaſticis regulis ſunt permiſtæ. Ad idem facit.ea.di.de
his.poſt prin.& in fi.xi.diſt.nolite.xxv.q.j.a factis.& q.ii.
priuilegia.& c.igitur.in Authen. de ſan.epi. poſt princi.
§.damus. omnes etiã Chriſtiani ſunt ſub regula fidei.
xxxv.q.j.prima ſalus.& ibi[*per regulam.*]i.virgam.j.q. iiii.
§.item pacto.in princi.ibi,regulam auream.& ſolue,vi.
& ibi[*tollatur*]imo etiam per exceptionem dicitur regu
la in aliis confirmari.ff.de ſun.inſtru l.quæſitum. §.de-
nique Neratius.de teſta.mi.l.tribunus. §.vlti.& ibi [*ap-
pollent*]de hoc latis hic per Dynum.vide.s.e.l.de elect.vt
circa.& ibi[*ſimul iungere*]datur exemplum,quia ſtatutũ
4 †eſt de piſcibus, auibus & beſtiis feris, lapillis in litore
maris inuentis,quod conceduntur occupanti,quia in
nullius bonis ſunt.ff.de re.di.l.quædam.de ac.poſ. l.j. in
princi.inſtitu.de re.di.§.i.& §.feræ.hi caſus & ſimiles cõ
iunguntur per regulã,quod in nullius bonis eſt, id natu
rali ratione occupanti conceditur.ff. de acquir. re. do.l.
iiii in princi.vt dixit Accur.ſ.e.l.j. & hic Dynus. quod
tamen fallit in libero homine,& re ſacra. & all. q̃ not.
ff.de re.di.l.j.& ibi[*legantis tantum*] vt quia non poterat te
ſtari,etiam ſic nec legare.& quod ſequitur de legante &
legatario,puta quia legat teſtator ſeruo ſuo,vel legat hę
redi a ſeipſo.De tertio eſt exemplum,quando legat ſer-
5 uo hæredis.De †quarto,quando legantur columnæ ædi
bus infixæ.quintum patet per prædicta,& ibi [*apparatus
illi poſſet*]ſed placet hic Dyno.& ibi[*mente ſedebat*]& hoc
reſpectu illius dicitur ars boni &c.Nã ſi ponimus ſcien
tiam iuris in homine,dicemus,quod ars huc conceptꝰ,
qui eſt in tali homine, eſt ars in mente hominis iuſti
& æqui habentis notitiam diuinarum & humanarũ
rerum,ſcientiſque diſcernere æquum ab iniquo,iuſtũ
ab iniuſto,licitum ab illicito.Habet ergo talis homo ar
tem,& ius in mente,ſicut quiſque artifex,qui vult opus
in eſſe producere, habet in mente conceptum,& men-
tis ratio,vel conceptus dicitur ars etiam ante operis pro
ductionem in actum,a tali ergo iure & arte licet non
deſcripta produci poſſit regula.& ibi. Ad ſecũdum, quo
quæritur.Circa iſtud ſciendum,quod Io.mo.in decr.in
6 c.cupientes.in fine primæ partis prolixe tractauit †quo
modo ius habet varias ſignificationes, vt ibi ſcripſi ſup
glo.ſignata ſuper verbo, iuribus,exquiſite & inexpediẽ-
ter id poſuit,cum ſatis illa decr.glo.propriis abundaret,
hic ergo vbi remiſi abbreuiãdo ponamus. Eſt enim ius
aqua pinguis.Inde Horati.

Offas in iure natantes.

Et dicunt medici,quod vinum,oua ſorbilia & ius bona
rum carniũ cito conuertuntur in naturam. Et vide,qđ
dixi de obſeruatio.ieiu.conſilium.ſuper ver ab aliis. Se-
cundo,ius rectum vel iuſtum.vnde iſte habet ius. i. ha-
bet pro ſe iuſtitiam a qua ius dicitur,vt hic in gl.Et hoc
modo illi clerici debent comparere cum iuribus ſuis,q̃
iuſtificabant eius cauſam,vel in tantum ſic dicitur poſ-
ſeſſio & habere plus ſacti,quam iuris, ideſt, eius, quod
cenſeatur iuſtum,cum in poſſeſſione notetur factum.
habetur idem.de conceſ.præben. cum noſtris. ſic dicit
ferri ſententia contra ius litigatoris, ſupra eod. l. de ſen.
excom.venerabilibus.§.ii.cum concordan. Tertio, idẽ
7 eſt,quod poteſtas.xxi.qõ.i.§.ſi ergo.verſicu,his ita.ff. de
pace ſir.iur.§.ſed filius.ff.de tutelis.l.j.in princi. Inſtit. de
iur.natu. in prin.ſecundum literam, quæ habet ius, &
poteſtas, exponitur, ideſt, virtus poteſtatiua vel virtuo-
ſa poteſtas.& reprobatur glo.quæ exponit,ideſt,violen-
ta.Nam,vt dicit.Omne violentum,reprobum.vi. di. in
fin. Et tamen,vt dicit,poteſt dici,quod violentia eſt a iu
re permiſſa.xl.diſt.ante omnia.C.vn vi.l.j. de ſen.excõ.
ſi vero.ff.de verb.ſig.ſi pupillus. §. territorium . Quarto
8 †dicitur ius,ars.ff.de inſtit.& iur.l.j.Quinto,ponitur pro
verborum conceptione,vel forma. ff.de pact. ſi vnus.§.
pactus.in princi.Et de hac cõceptione habetur.ff.de ver.
bo.obli.l.j.§.ſi quis ita. & C.de contra.& com. l.omnes.
Sexto,ponitur pro rigore iuris.ff.de leg.l.cum vna.C.eo.
dem.l.j.Septimo,pro vinculo.inſtit.de obliga. in princi.
ff.de act.& obli.l.obligationum ſubſtantia. in princip.
inſti.de rebus corum.in fine.Octauo, pro naturali pro-
prietate.ff.de pact.ſi vnus.§.pactus.verſi.quod in ſpecie.
Nono,dicitur locus,vbi ius redditur.ff.de iuſtit.& iur. l.
penul.§.alia.Decimo,dicit ius,ideſt, iur. impoſitio.Nã
lex ponit differentiam inter conditionẽ iuris & ſacti.
Nam facti conditio non ineſt rei, ſed ab extrinſeco im-
ponitur. Sed conditio iuris ineſt ab intrinſeco & a iure
imponitur.ff.de cõ.& demon.l. multum.cuius legis rõ
habetur.ff.de condi.cauſa data. ſi pecuniam. §. item ſi
quis.Vndecimo,dicitur dominiũ.ff.de cura. fur. conſi-
lio.§.cum.Duodecimo, dicitur idẽ, quod totale vel to
taliter,vt præd.§.pactus.ii.reſpon.& l.ſi tibi .x. §. quædã
vnde hic habetur ipſo iur.ideſt,totaliter,nullo extrinſe-
cus apparente.ſupra.de ele.quamquam.ii. reſpon. & de
vſur.c.quamquam.in fin.Item, ſi dicatur eo ipſo, vel eo
facto.ſupra,eod.l.de elect.quam ſit.in fin.de pœn.c.vl-
timo.§.j. de ſen.excommu.cos.Decimotertio, ponitur
pro iuris capacitate.ff.de capi.dimi.l.legatum.in fine. &
ratio redditur.C.eodem titu.l.eas.Decimoquarto.poni-
tur pro iur.neceſſitudine, vt ius ſanguinis, vel agnatio-
nis.ff.eodem titu.l.vna.ff.de iuſti.& iur.l.fin.Decimo
quinto,pro iuris efficacia. ff. eodẽ titulo, quod attinet.
prædi.l.cas.de ca.dimi. Decimoſexto, pro iuris deciſio-
ne vel determinatione.ff.ad l.Aquil.ſi ex plagis.§. in cli
uo.ibi.ius eſt in cauſa poſitum,ideſt, iuris reſponſio po-
ſita eſt in exemplificatione facti. ſic dicitur quæſtio iur,
ff.de ſta.hom. Arethuſa.Decimoſeptimo, ius ſumitur p
toto corpore iuris, vnde is habet totum corpus iuris. i.
omnia volumina iuris ſcripti.ſupra eod. tit. de priuil. c.
ii.Decimooctauo,dicitur,quod ius ſcriptũ,vel iure ſcri-
pto eſt approbatum,vt laudabilis cõſuetudo. ff. de aqua
plu.ar.l.ii.§.Labeo.in fin.ff.de iuſti. & iur. l. pe.j. & ii .&
iii.reſpon.inſti.de iur.na.gen.& ciuili §.conſtat. & §. ex
non ſcripto.s.eod.l.de elec.c.quamquam.in pri. de ſup.
neg.præla.Rom.vii.diſt.in.quo iur.ix.qõ.3.c.cõqueſtus.
Decimonono,dicitur ius,quod iuſtum eſt habendo re
ſpectum ad quod fieri cõſueuit,licet de ſe ſit iniuſtum.
ff.de iuſt.& iu.l.pe §.prætor. Viceſimo,ponitur pro ſerui
tute,vt ius aquæ ducendæ.ff.de ſeruitu.vt.præ.l.ii.Vice
ſimoprimo,ponitur pro titulo, vnde iſte debet docere
de iure,ideſt, de tit.ff.ſi ſeru.ven.l.ſi quis diuturno.in pri
cip.s.de conceſ.præ.cum noſtris.Viceſimoſecundo, di-
citur qualitas indiuidua.s.de præ.c.dilecto. vbi procura
tor.cum ver. ſe.& ponebat ibi ver.Ius,aqua, ius rectum,
ius dicitur eſſe poteſtas.Ius,ars,forma,rigor,vinculũ,na
tura,locuſque.Imponens,dominans, totum capiẽſque
neceſſe.Efficе,decide,corpus ſcriptum,dic inique Ius,ti
tulus,ſeruitus,qualiq; notat hic ius.

S V M M A R I V M.

1 *Acceſſorium naturam ſui principalis ſequi,conſentaneum eſt, & nu. 5. Et quid de parte ad totum.*
2 *Acceſſorium quando recedat a natura principalis.*
3 *Venditio facta per minorem,& iurata non reſcinditur propter minorem ætatem.*
4 *Dos accedit matrimonio,licet matrimonium poſſit eſſe ſine dote.*
6 *Statutum diſtringens quos ex officio,an liget etiam non ductos ex neceſſitate,ſed voluntate.*
7 *Canonici vacantis eccleſię ad electionem uocantes non uocandum ſi quem eligant eo non expectato,tenet electio.Et quid de compromiſſario uoluntarie ſcrutante uota compromittentium.*
8 *Negotium alterius gerens voluntarie,non tenetur ad plenam geſtionem,ſicut tutor,uel curator.*
9 *Hypothecaria remanet,ſublata principali.*

10 *Priuilegium*

10 *Priuilegium an tollatur unico actu.*
11 *Obligatus ad opus, an teneatur ad ei annexum. Et an principium obliget ad finem.*
12 *Voluntaria multa ſunt a principio, quæ poſtmodum inchoata ſiunt neceſſaria.*
13 *Agere aut appellare licet quis non teneatur in cauſa propria ſi tamen agit perſonali, uel appellat ante ſententiam, debet cauſam exprimere, ut tollatur incertitudo.*
14 *Priuilegiatus in duobus, an teneatur utrique ſubire & adimplere.*

REGVLA XLII.

ACceſſorium. [*Naturam*]. Regu
læ iuris ciuil. vt vi-
1 debis ſup gl. & antiquæ concordantiæ †nō
poſuerunt hanc dictionē, quam tamen po
ſuit noua dec. ſi ſuper. quam alleg. gl. inter diuerſos etiā
modos, quibus dicitur, ſumitur pro quadam vi reb⁹ na
turaliter inſita, quæ de ſimilibus ſimilia procreat, vel ꝓ-
ducit. Acceſſorium ergo ex principali productum, vel
deriuatum, illius efficaciæ, virtutis & naturæ eſſe debet,
cuius eſt producens, vel deriuans, ſequi congruit, orna-
tus cauſa poſitum: quia ſufficiebat dicere, ſequitur. & im
portat neceſſitatem. ſic ſupra de vi. & ho. cle. clerici. ii.
poſt prin. ff. de offi. præſi. l. congruit. ſic & pars debet con
gruere ſuo toti. viii. diſt. quæ contra mores. de ſpon. du.
c. fi. Sed contra. ff. de eo quod cer. lo. l. centum Capuæ. &
l. fin. ff. de fun. inſtruc. l. ſi cui fundum. in quibus acceſſo
2 rium non ſequitur naturam principalis. Contraria †lo-
cum habent, quando in acceſſorio reperitur prouiſio
vel diſpoſitio ſpecialis derogans. alias locus eſt regulæ il
li, quæ virtute iuris vel ſignificatione verborum intelli-
gebatur incluſa. C. de pact. conuen. l. fi. ff. de vul. & pup.
ſub. l. cohæredi. §. qui patrem. Dyn. & eſt ſi. de or. cog. c.
tuam. qui fi. ſint le. c. lator. ſ. eo. lib. de ſenten. excom. ſi
iudex, dicebat & Ioan. mona. regulam locum habere,
quando principale & acceſſorium ſunt diuerſa ſeſe nō
extinguentia, nec acceſſorium certam determinationē
habet, tunc enim indueit naturam principalis. Prima
glo. dicit, vnde ſumpta fuit, & ponit exempla. Secundo,
ſucceſſiue ſignat & ſoluit. vj. cōtraria. Tertio, ponit quā-
dam diſtinctionem Accur. & ſubdit duas concor. ¶ In
3 glo. j. [*cum principalis*] ſequitur, † cauſa non ſubſiſtit plerū
que, & nec ea, quæ ſequuntur, locum habent. & idem
§. ſc. & ibi. l. j. & auth. ſacramenta. venditio facta per mi-
norem etiam iurata non reſcinditur propter ætatem.
& ibi [*quod tamen*] legato vſuſfructu fundi, qui accedit vil-
lę, licet extincta ſit villa, durat vſusfructus. & ibi [*generali
ter*] fideiuſſor debitoris hæres liberat⁹ eſt a fideiuſſione,
& eſt quaſi reus. & ibi [*l ij.*] legato ſeruo cum peculio,
extinguit legatū peculii illo alienato, mortuo, vel ma-
numiſſo. Idem in penu cum vaſis legata & conſumpta.
4 & hoc vult. l. ſeq. ¶ In glo. j. ibi [*ſcilicet † dotis*] vt dixit Io.
mo. quia dos nō poteſt eſſe ſine matrimonio, licet ma-
trimonium poſſit eſſe ſine dote. patet, quod dos accedit
matrimonio. ff. de iur. do. l. iii. poſſet etiam exemplum
poni in dote & additamento dotis. ff. de pact. do. inter
ſocerum. §. cum inter. in obligatione principali & ac-
ceſſoria. ff. de inſtit. cuicunque. §. ſi ei quem & in legatis.
ff. de legatis. iii. prædiis. §. qui domum. Item per. l. C. de
vſur. eos. j. reſpon. ſecundum eum. & ibi [*de reſcrip. c. j.*] &
de præben. ſuper eo. & ibi [*debita*] per quæ iura patet, vt
5 etiam dicit Dyn. regulam locum habere, ſi † non loqua
tur de principali inducendo, ſiue tollendo, ſiue confir-
mando. & ibi. [*xl. annorum*] hic, quando intentatur con-
tra debitores, vel eius hæredes. alias interdum quadrien
nio. quandoque. x. vel. xx. vel xxx. annis tollitū, quod dic,
vt no in Spe. de pręſcri. ad fi. & vide, quod no. ff. de pact.
ſi tibi. §. de pignore. & ibi [*pacta quæ cōtra*] alias. ff. ad l. fal.
quod de bonis. §. j. Habeo cordi, vt dixi ſuper rubrica cer
tas quæſtiones per alios vel me ſolēniter diſputatas ſub
hoc titulo collocare, quare conuenienter ſub iſta regu
la huius ordinis prima illa quæſtio deſcribitur, q̄ actu
diſputationis conuenit, & per regulam terminatur, q
talis eſt, per me Paduæ diſputata.

QVAESTIO.

6 Arctat ſtatutū † doctores legentes, vel diſputantes,
vt quæſtiones diſputatas infra certam diem in ſcriptis
ſtationario tradant, doctor priuilegiatus, qui diſputauit,
non tantum diſputauit, ſed quęſtionem diſputatam ſta
tinario non tradidit, quæritur, an inciderit in ſtatutum.
¶ Pro doctore primo, & contra eum ſecundo quinari⁹
inducetur numerus, tamen prægnans aperietur. Tertio,
dubium quæſtionis, & per id dabitur ſolutio, & contra
riis ſatisfiet. ¶ Primo, qđ non inciderit, inducuntur tria
procedentia ex decr. cupientes. ſupra eodem lib. de elec.
Primum colligitur ex notatis circa princip. in gloſſ. in
hoc caſu ibi. patet poſt Guli. & Gar. quod electus cathe-
dralis vel regularis eccleſiæ, qui non adſtrictus ſed ſola
voluntate pro confirmatione vadit ad curiam, non ar-
ctatur ad tempora & formam decre. illius. ¶ Secundū
ex decr cum non deceat. eodem ti. & l. vt ibi etiam not.
in gloſſ. ii. ibi patet, quod eligentes, qui non arctari, ſed
ex nuda voluntate vadunt ad curiam electionis nego-
cium inſtructuri, non habent circa percipiendos bene-
ficiorum fructus priuilegium illius decr. ¶ Tertium pa
tet eo. tit. ſi poſtquam. ii. reſponſio. & ex eo, quod ibi not.
in glo. ii. vbi talis clericus, qui voluntate non neceſſitā-
te vadit ad curiam, ſi recedat illicentiatus, non incurrit
pœnam decr. ipſius cupientes. Ex his tribus concludit,
doctorem, qui nō neceſſitate diſputauit, ad illa nō tene
ri, ad quæ tenetur neceſſario diſputans, & ſic nec in ter-
minis quæſtionis ſtatuti pęnam incurrit. ¶ Secundo in
7 ducitur decr. † cū inter vniuerſas, de ele. per quam patet
ſecundum veram lecturam moderno. licet ibi glo. con
tra, quod ſi canonici vacantis eccleſiæ vocant ad ele. nō
vocandum, & illo non expectato eligant, tenet electio
cum contra conſtitutionem aliquam non ſit facta, li-
cet illi venienti teneri poſſint ad expenſas & intereſſe,
vt ibi ſatis ſcripſi ¶ Tertio, inducitur decr. cum dilecti.
eodem titu. vbi compromiſſarius, qui nō ex forma mā-
dati, ſed nuda voluntate ſcrutatus eſt vota compromit-
tentium, illa non habet ſequi neceſſe. ¶ Quarto induci
8 tur lex, tutori. C. de nego. geſt. per † quam patet, quod in
voluntarie gerente alterius negotia ſufficit, quod aliqđ
fecerit ad amici commodum, non ſic in illo, qui gerit
neceſſario, vt tutor vel curator, in quibus requiritur ple-
na geſtio. ſuper quo vide, quod ſcripſi de procura. non
iniuſte. in fin. Dicet ergo doctor ſatis eſſe ſtudentibus, ꝙ
in paucis ſuo labore conſuluit, qui contentari debet de
gratia ſibi facta. vt eccl. bene. cap. vno. potiſſime, quia &
ſine aſſignatione prædicta ipſum diſputare, eſt qui ꝑ-
fectum & vtile, & licet quandoque gratioſe facientem
pœnitere. de inſti. cum veniſſent. ¶ Quinto Inducuntur
leges. C. de excu. tu. volūtariæ tutelæ munera priuilegiis
non derogant. C. de his qui ſpon. mu. ſub. l. ii. & iii. C. de
9 epi. & cler. authen. presbyteri. ¶ Item, ſublata † perſonali
remanet hipotecaria, vt hic no. per quæ cōcludit, licet
diſputauerit, remanere priuilegium non tradendi. facit
quod ſcripſi poſt Cōpo. de conſtit. cū acceſſiſſent. q te-
net hanc eſſe regulam, quod vnico actu priuilegium
non tollatur. contraria ſunt caſualia propter conſidera
10 tionem odii vel fauoris. ¶ In contrarium † inducitur, q2
diſputare & tradere, aut dices eſſe connexa, aut ſecun-
dum acceſſorium primi, vel duo ſeparata. primis duo-
bus caſibus ex quo alterum apprehendendo, renuntia-
uit priuilegio, ſcilicet de non diſputando, tenetur ad reli
quū. ſ. ad traditionē, ſiue illud dicas connexū ſiue acceſ-
ſoriū. Primū patet. ſ. de cōſtit. c. trāſlato. iii. q. vi. licet ꝗp-
pe. lxxxi. di. c. ſatis, de ꝑſcrip c. cū ex officii. ſecūdū patet
hic cum concor. & ſ. de no. ope. nū. cum ex iniūcto. &
quod no. e. l. de reſcriptis, titu. j. gl. ii. vnico ergo actu ſi ꝑ-

dictũ priuilegiũ, vt ꝓdic. dec. c. cũ acceſſiſſent. de ꝓbẽ. c. cũ
illorum. C. de iur. do. impe. l. ii. quod de facili ꝑditur. C.
de iur. au. an. l. i. & ii. C. ad leg. Cor. de fal. ſi quis decurio,
& facto meo ius meum perdo. ff. de diuor. l. fi. vnde &
ſemel agnoſcendo iudicium, quis renuntiat excuſatio
ni. ff. de vaca. & excu. mu. l. prætor. §. ſi poteſt. Tertio ca-
ſu, cum dicis illa duo ſeparata, ergo tenetur tradere,
cum ſuper traditione priuilegiatus non fuerit, & ipſo-
rum cauſa ſit diuerſa, nam primum, præſentibus tan-
tum diſputantib. & audiẽtib' proficit, ſcdm etiã abſenti
bus & poſteris priuilegiatis. ergo ſuper diſputationis la-
bore contra vtilitatem præſentium non propter id pri-
uilegiatus eſt cõtra actus memoriam & vtilitatem po-
11 ſterorum, vt j. dicetur. ¶ Secundo inducitur † contra do
ctorem, quia ex quo potuit principium, & finem pone
re debuit, de con. di. j. nullus epiſcopus. & debet aut totũ
agere, aut nihil. de con. diſt. iii. comperimus. ſicut de pu
pillo dicitur, circa nomina per tutores data ff. de admi.
tuto. cumque, quare ergo non imitetur doctor creato-
rem ſuum, qui non nouit opus imperfectum. de bap.
maiores, verſi. ſed adhuc. ¶ Tertio contra doctorem in-
ducitur. C. de his, qui ſpon. mu. ſub. l. j. lib. x. & quod ibi in
rub. no. veterani enim qui cum poſſunt vti immunita-
te, paſſi ſunt ſe in ordine decurionum eligi, ad excuſa-
tionẽ non redeunt, & muneribus fungi cogũtur, vt ibi.
& ff. de priuil. veteran. l. vlt. fortius ergo iſte qui ſe ipſum
poſuit in ordine diſputantium, excuſatione nõ vtitur,
12 & ad perficiendum munus arctatur. ¶ † Quarto ꝓſtat,
quod multa ſunt a principio voluntaria, q̃ ſi inchoẽt,
eorum proſecutio eſt neceſſaria. Hinc eſt, quod hæres
qui accuſauit occiſorem defuncti, illo abſoluto non cu
rat appellare, ff. ad Sil. propter veneni. in fin. ſi tamen ap
pellauit, cogitur ꝓſequi. C. eo. ti. l. minoribus. & ſic ſolui-
tur dictarum legum contrariũ in prin. l. ꝓpter. ¶ Quin
13 to, quod quis ad incerta non tenetur, quæ tamen ſi ag-
greditur. omnem incertitudinem tollere debet ad cer
ta. vnde non tenetur quis agere nec in cauſa propria ap-
pellare, ſi tamen agit perſonali, vel appellat ante ſenten
tiã, debet exprimere cauſam, vt tollatur incertitudo. de
ele. vt circa. s. eo. Cũ ergo ſtatutum de tradendo contra
incertitudinem ſolutionis ſit factum, vt eius certitudo
per poſteros haberetur, tradere tenebatur. ex quibus &c.
Pro ſolutionis veritate videnda aduertendum eſt, quod
quæſtio non proponitur de doctore non incluſo ſtatu
to, puta non legente vel viatore, qui cum ſtatuto ligat'
non fuerit, dici non poteſt, quod diſputando renuntiet
priuilegio, & ſe ſubmittat ſtatuto. & in tali procedunt, q̃
pro doctore ſuperius ſunt inducta. Item, nec proponit
14 † quæſtio de priuilegiato in duobus, vt non teneatur di-
ſputare, & ſi diſputauerit, non teneatur quæſtionẽ trade
re, quia tunc nullum dubium, ſed proponitur in illo, q
tenebatur diſputare & tradere, ſed per priuilegium exi-
mebatur ab onere diſputandi, & ſic per conſequens vel
tacite & ab onere tradendi, propter impoſſibilitatem, q̃
impoſſibilitas ceſſat eo diſputante. & id conſequens vel
tacitum ſicut oritur ſic & tollitur. per l. iii. C. ſi pẽd. app.
mors interuenerit. & C. ſi reus vel. l. vlt. per quas patet, q
ſi damnatus de crimine, qui appellauerat, mortuus eſt
app. pendente, ſi bona non expreſſerit, ſed tacite damna
ta erãt ex qualitate criminis, extincta, cauſa criminis ꝑ
mortem extincta erit etiam cauſa bonorum, ſed ſi nõ
tacite. vel per conſequentiam, ſed expreſſe fuiſſent bona
damnata, licet extincta eſſet cauſa criminis. remaneat
quæſtio ſuper bonis. per quas leges & ea, quæ not. de cle.
coniug. quod a te. & ꝑ l. neque. §. quibus. ff. de ſerui. ruſt.
præ. & per hanc regulã dico doctorem, de quo s̃. in ſta-
tutum incidiſſe. ¶ L. ex. voluntarie. vt ibi not. in prima
& ſecunda glo. non obſtat, quæ facit, quod munus. i. tu
telæ voluntarie ſuſceptum licet nõ præiudicet quo ad
aliqua munera quo ad illud ꝑiudicat. & ad reliqua tu-
torum onera, & obligata erunt ipſius bona. ſic etiam re
ſpondetur ad. l. ii. & iii. C. de his qui ſpon. & auth. presby-
teri. C. de epiſcopis & cler. Ad id, quod dicitur, iſtum fe
ciſſe gratiam, reſpondetur, quod non proprie ſecu gra
tiam, ſed renuntiauit gratiæ ſibi factæ quo ad iſtũ actũ
proprie enim faceret gratiam, alias nõ incluſus, de quo
ſupra dixi.

S V M M A R I V M.

1 *Actus legitimi non recipiunt diem, neque conditionem.*
2 *Teſtatus pro parte, & pro parte inteſtatus non poteſt quis decede-re, quia cauſa teſtati trahit ad ſe cauſam inteſtati.*
3 *Tutoris datio, & optio an vitientur per temporis uel conditionis adiectionem.*
4 *Locatio, ſocietas, mandatum, & ſimiles actus, an diem & conditionem admittant.*
5 *Papa an poſſit diſpenſatiue concedere, quod matrimonium contrahatur duraturum ſolum quouſque filius maſculus ex matrimonio habeatur. & nu. 8.*
6 *Papa num decimarum immunitatem poſsit concedere?*
7 *Papa an poſſit diſpenſare contra præceptum, de ſoluendis decimis.*
8 *Papa matrimonium conſumatum inter Iudæos an poſſit diſſoluere. Et quid de ſpirituali matrimonio.*
9 *Papa diſpenſare an poteſt contra Euangelium ex cauſa.*

R E G V L A L.

1 ACtus legitimi vt dicit Io. mo-
na. actus † de po
tentia egreditur, & ideo dicitur effectus po
tentiæ. legitimum autem dicitur, quod ob-
uenit vel armatura l. ff. de verb. ſig. l. lege obuenire. Ex
quibus concluditur. quod actus, ideſt, effectus potentiã
lege delati vel approbati, non recipiunt diem, vel con-
ditionem contra ſubſtantiam, vel naturam ipſorum
actuum, numero adiectiones, quæ tales ſunt, quod iuſi
eiunt ipſos actus. Hic patet in matrimonio. de cõdi. ap
po. c. vlt. & ſic oportet intelligi hanc regulam, aut eam
reſtringi ad certos actus, vt ſic regula in contrariũ ma-
neat, vt dicam ſuper glo. [*neque diem*] hæredis inſtitutio
non recipit diem certam. ff. de hære. inſti. l. hæreditas. in
ſtit. de hære. inſti. §. hæres in diem. recipit tamen condi-
tionẽ. Item diẽ incertã. ff. de hære. inſti. l. ſi quis inſtitua
tur. & l. ſi ſub conditione. & l. qui filio. & C. de hæredi. in
ſti. l. extraneũ. diuerſitatis ratio, vt dicit Dynus, quia qđ
2 in ſe non recipit † diuiſionem in partes, nec recipit diui-
ſionem in partes temporum, & econtra. ff. de teſta. mil.
l. miles cum hæredem. §. quod diximus. & de vſuſ. l. vſũ
fructum & ab initio. ſed inſtitutio hæredis non recipit
diuiſionẽ in ſe, quia non poteſt quis pro parte decede-
re teſtatus, imo cauſa teſtati trahit ad ſe cauſam inteſta
ti. ff. eo. l. ius noſtrum. vnde limitatio temporis habetur
pro non adiecta, & valet inſtitutio pro toto tempore,
vt præ. l. hæreditas. §. in diem. niſi vero ſit inſtitutio ſub
conditione, vel in diem incertam, quæ ſimilatur condi
tioni, horum euentus trahitur in tempore retro. ff. de te
ſta. mi. l. quod dicitur. & ideo non videtur pro parte in-
teſtatus, ſed in totum teſtatus, cum euenit dies vel con-
ditio. Primo glo. dicit, vnde ſumpta fuit & ponit exem-
pla. Secundò, ſignat ſucceſſiue. vi. cõtraria, & ſoluit. Ter
tio, oſtendit regulam iuris ciuil. cautius formatam. ¶ In
3 gl. i. ibi [*actus legitimi.*] † ſequitur', qui non recipiunt diẽ
vel conditionem, veluti emancipatio, acceptilatio, hæ
reditatis aditio, optio, tutoris datio, in totum vitiatur ꝑ
temporis vel conditionis adiectionem. & ibi [*hac vendi-tio*] vendit dominus ſeruum ſub conditione, ſi rationes
ipſius arbitrio computauerit. ¶ In glo. i. ibi [*exemplifica-re*] ponit etiam Dy. exemplum in authoritate tutoris, q̃
4 ſi interponatur † ſub conditione, interpoſitio nulla eſt.
de auth. iut. ſi conditionalis. & ibi ſtrictius dixit. & ad il
los caſus eſt regula reſtringẽda. ſm Dy. vt ſic generalis
regula remaneat in ꝯtrium, vel intelligatur de die, vel
conditione contra ſubſtantiam, vt in princi. dicit. & ibi
[*hac venditio*] Dy. allegat, inſtit. de ꝯ. emp. §. emp. ff. de in
di. adi. l. ai. de pi. & ꝯm. rei vẽ. l. neceſſario. ꝑ ẽpto. l. ii. §. ſi
ſub ꝯditione. vñ locatio, ſocietas, mãdatũ & ſimilia, quæ
ſunt

ſunt legitimi actus, certum eſt, quod conditionem, & diem recipiunt.

QVESTIO.

Hæſitationis cuiuſdã, quã paulo poſt doctorat' mei primordia diſputaui. articu vii. ponetũ ſup regula, qđ ſemel alius aũt erat, an ex cauſa poſſet Papa diſpẽſatiue ꝓcedere. quod matrimoniũ ꝯheretur duraturũ ſolũ vſque quo filius maſculus ex matrimonio haberetur. Ne miranda ſit quæſtio. ſcias, ꝙ rex Antiochus habẽs vnicum filium monachum petebat a Papa, vt cum illo, quod matrimoniũ poſſet contrahere, diſpenſaret ſimpliciter, aut ad tempus. vt ſupra, quia de ſecundo dicebatur plus filius contentari. hic primo ad negatiuam faciam quatuor demonſtrationes, quarum primam per quatuor ſimilia roborabo, tres opiniones adducam, tertio ſolutionem Papæ reſeruans tria ſubmittã. Primo allegatur, quod non, propter duo inconuenientia. Primum, quod contraheretur ad tempus. ſecũdum, quod diſſolueretur iam conſumatum per copulam. Contra vtrunque eſt diffinitio matrimonii. qua dicimus, quod eſt maris & fœminæ coniunctio, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens. xxvii. q. ii. §. i ff. de ritu nup. l. i. facit ff. de iure dot. l. i. hic aũt eſt diuidua & ꝓpoſitio. ergo nõ eſt matrimoniũ nec mirum, quia etiam hæreditas nõ datur ad tempus, vt ſupra dixi, nec lex recipit filios temporales. ff. de adoptio. ſi tibi. alias incipit. quantum. nec libertas datur ad tempus. ff. de ma. teſt. l. libertas. ii. nec ſpirituale matrimonium contrahitur ad tempus. lv. diſtin. præcepta. de tranſla. quanto. Idem ergo in carnali, quod eſt expreſſum. xxxii. q. ii. ſolet, & c. aliquando. intantum, quod conditio, quæ facit matrimonium temporale, vitiat contractum, quia contra eius naturam. de condi. app. ca. fi. Secundo, Euangelium Mathe. xix. prohibet ſeparari per hominem coniunctos a Deo. xxvi. diſtin. deinde. cum concordan. ſed Papa contra Euangeliũ nõ diſpẽſat. xxv. q. i. ſunt qdẽ. qa nec Angelus audiẽt ꝯ Euãgeliũ. ad Gal. i. & xi. q. iii. ſi is q ꝓeſt. ergo nõ Papa. ¶ Tertio conſtat, ſi quod pp ſolũ adulteriũ ſeparantur coniuges, durat tñ coniugium. xxxii. q. i. dixit do. & q. vii. omnes cauſationes. Cum ergo in ſeparatis coniugibus authoritate legis diuinæ & canonicæ duret tamẽ coniugium inſeparabiliter, fortius eis non ſic ſeparatis. ¶ Quarto, expreſſum videtur, de conuer. coniu. ex publico. in fin. quod Papa diſſoluere non poteſt matrimonium conſumatum, & quod ibi not. in vltima gloſſa. ¶ Quinto, ad hanc partem etiam inducitur, quod not. Hu. & Io. xv. q. vi. auth. in fi. magnæ glo. quod no. Be. de tranſact. c. fi. in v. gl. quod ſcripſi poſt Goſ. de ſpõ. ca. vlt. ¶ In cõtrarium allegatur in Euangelio caueri, quod in ore duorum vel trium &c. Matt. xviij. ſed hic immutat Papa addendo & minuendo. patet. ii. q. iiii. præſul. ſupra de teſti: in omni. de conſe. diſt. iiii. paruulos. & vide qđ
6 not. eo. titu. præal. Secundo, diſpenſat † contra diuinũ ꝓceptũ de ſoluendis decimis. ꝫ. de deci. ex parte. & c. a nobis. vbi de hoc. Quarto, contra diuinum præceptum
7 permittit aliquid recipi quod eſt vſura. xiiii. q. iii. plerique. illud patet de vſur. c. i. & c. ſalubriter. Quinto, diſſoluit matrimoniũ, vt præ. decr. ex publico &c. ver. iii. etiã iam conſumatũ inter Iudæos, ad quos tamen dicta fuerunt illa verba, quos dominus coniunxit &c. de cõſan. & affi. de infidelibus. Nec in his facit contra Euangelium vt homo, ſed vice Dei. xxxii. q. i. quos dominus. ſupra de tranſla. per totum. Sexto, ipſius authoritate ſpirituale matrimoniũ contrahitur ad tẽpus. vii. q. i. paſtora
8 lis. Septimo, potuit ſtatis † terminis quæſtionis matrimonium poterat eſſe perpetuum, puta ſi ex illo filius maſculus non haberetur, & hoc videtur ſufficere, arg. ff. de leg. i. cum res. §. fina. de condict. inde. le. ſufficit. Octauo facit ad prædicta, quia etiam in matrimoniis immutat generalem obſeruantiam eccleſiæ. de conſang. & affi. non debet. & naturas rerum. de con. diſt. ii. re vera. & diſpenſat ꝫ. ius. de conceſ. præ. propoſuit. ¶ Solut. ne lingua
9 tranſiens † ſuper terram, & ponat in cœlum, contra id xxi. diſtinct. in tantum. ipſe Papa, de cuius potentia quæritur, quæſtionem ſoluat. conſulendum tamen ſibi eſt quod abſtineat, ſed ſi diſpenſat, multis videtur, quod diſpenſatio teneat, ſecũdum quos. c. ſunt quidem. non vetat Papam contra Euangelium ex cauſa diſpenſare, ſed Euangelia deſtruere, vt ibi not. Laur. & de ipſius potentia vide in Spe. de leg. §. nunc oſtendendum. ver. lxxxix. contra ipſam. ibi vide in §. nunc breuiter.

REGVLAE IVRIS CIVILIS
literæ A, ſunt hæ.

Paulus. *Lex* *L.*

Alterius circumuentio alteri non præbet actionem.

Vlpianus. *Lex* *LXXVIII.*

Actus legitimi, vt ſupra.

Idem, *Lex* *CXXI.*

Aliud eſt vendere, aliud vendenti conſentire. Refertur ad vniuerſos quod publice fit per maiorem partem.

Abſurdum eſt plus iuris habere eum, cui legatus ſit fundus, quam hæredem, vel ipſum teſtatorẽ, ſi viueret.

Abſentia eius, qui reipublicæ cauſa abeſt, neque ei, neque alii damnoſa eſſe debet.

Idem, *Lex* *CXCIX.*

Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris, vel ſceleris, in his ignoſcitur ſeruis, ſi dominis, vel his qui vice dominorum ſunt, veluti tutoribus & curatoribus obtemperauerint.

Semper qui dolo fecit, quo minus haberet, pro eo habendus eſt, ac ſi haberet.

In contractibus ſucceſſores ex dolo eorum, quibus ſucceſſerunt non tantum in id, quod ad eos peruenit, verum etiam inſolidum tenẽtur, hoc eſt, vt vnuſquiſq; pro ea parte, qua hæres eſt, conueniatur.

SVMMARIVM.

1 *Dynus non fuit canoniſta. Et eius lapſus.*
Et an quid differant beneficij conceſſio, conceſſionis confirmatio, & in poſſeſſionem miſſio.
2 *Inſtitutio ut ſit canonica, quæ debeant interuenire. Et quando tutoris datio ſit legitima.*
3 *Inſtitutus verbo, & etiam inueſtitus anulo ſi inducatur poſſeſſionem unius rei beneficii nomine illius et aliarum, an intelligatur acquiſita poſſeſſio illius tantum, vt illius an etiam aliarum.*
4 *Donatio inter viuos non vitiatur propter ſuperueniens donantis delictum. Secus in donatione cauſa mortis.*
5 *Hæres debet eſſe capax tpe collationis inueſtituræ & poſſeſſionis.*
6 *Collatio illius non ualet, qui credebat ſe habere ius conferendi.*
7 *Reſeruationes legatorum perire legatione finita.*
8 *Quæſtio de executore dato per papam &c.*
9 *Mandantis voluntas ſequenda eſt.*
10 *Mandati forma exacta diligentia eſt ſeruanda.*
11 *Reſcripta ſecundum ius intelligenda ſunt.*

REGVLA PRIMA.

BEneficium. [*Canonica*] hic reſpectu omne eccleſiaſticum perpetuũ beneficium dicitur canonica. de quo videndũ, quod dixi ſupra co. li. de of. leg. c. i. ſup ver. canoniis. ¶ Gloſſę primo ponunt exempla, & ius nouum ſuper huius regulæ ratione fundatum. Secundo notãt caſum impræſcriptibilem, & de ſimilibus remittunt. Tertio, ponunt quadruplicem ſignificationem beneficii. Quarto, quid ſit inſtituere, & ad quem ſpectat & circa illud duas obiectiones ſoluendo. Quinto, de dictione, poteſt, ponunt differentiam inter negatiuam & affirmatiuam loquutionem. Sexto

ſignant,& ſoluunt tria contraria loquentia in proprie-
tate eccleſiæ,vel in prouentibus tantum, vel in iure eli-
gendi.Septimo,ad quæſtionem de clerico,a quo titulus
petitur, arguunt pro& contra.ponūt duas opiniones ↄ
trarias,quas diſtinguendo concordant.¶In gl.j.ibi. [*Ne
tenuius.*] ſola ſalariū perceptio non facit decurionem,
eum, qui non legitime creatus eſt. & ibi [*ſeruus*]
ibi.dicitur, cum beneficio affici hominem, intereſt
hominis.In glo.ii. ibi[*quoniam*] & filiusfa. poteſt eſſe ar-
biter,& iudex in cauſa patris.In gloſſa.ibi[*de acquiren.poſ.
l.j.*]poſſeſſio dicitur pedum quaſi poſitio,& naturaliter
tenetur ab illo, qui ei inſiſtit.& ibi actor can.vbi.ſ.prox.
Io.An.in i.glo.ibi[*tribuere.*]ſciendum eſt, ꝙ Dynus nō
1 fuit †canoniſta.vnde & hanc glo.vbi ſtatim allegatam
dicebat eſſe in dec.ex frequentibus.de inſti.& de can.de-
cre.quæſtionem formabat,infra eod.indultum. volens
hanc regulam,qa prima erat, copioſe gloſſare, ſicut de
prima filia patresfa.facere conſueuerunt,ſe contulit ad
ſummam Hoſti.de inſti.·&aliquid vltra, & contra ibi,
deſcripta ſubtiliter poſuit ,dicens,quod inſtitutio eſt
alicuius beneficii verbalis collatio, inueſtitura inſtitu-
tionis,vel collationis ↄfirmatio,vel declaratio, miſſio ī
poſſeſſionem præcedentium inſtitutionis & inueſtitu-
ræ executio.Et ſic patet ſecundum eum, quod hæc tria
ſunt,& ſpecies diſtinctæ,& diſtincta iura tribuunt, vt
per primum tribuatur ius proprietatis,per ſecundum
confirmetur, per tertiū ius poſſeſſionis, & quaſi ius ad
miniſtrationis.nec per hoc infertur aliquod contradi-
ctorium,vt dicatur.quod poſſeſſio in eadem re non cō
currat,quia conſiderato iure beneficii,quod eſt īcorpo
rale,dicitur quaſi poſſeſſio,conſideratis rebus corporali-
bus ipſius beneficii,dicitur vera poſſeſſio, & dat ſimilia
de iure ciuili.Primū in inſtitutione hæredis, quæ inſti-
tutio præcedit per diſpoſitionem verbalem. Secūdum
inſtitutionis illius irreuocabilis confirmatio per teſta-
toris mortem. Tertium inſtitutionis & confirmatio-
nis executio, quæ contingit per aditionem hæreditatis,
& poſt ſequens adminiculum,ſ.apprehenſionem poſ-
ſeſſionis neceſſaria eſt,ſed non dominii.ff.de acqui. poſ.
cum hæredes.in prin.& de bon.poſ.l.j. & ii. Item in da-
tione tutoris,quæ fit primo a teſtatore, ſecundo confir-
matur a iudice datio illa verbalis. ff.& C.de teſta.tut. de
confir.tuto.Tertio ſequitur,decretum iudicis admini-
ſtrationem concedēs,C.arb.tut.l.fi.& in Auth.vt hi, q
obli.§.pen.Itē in feudo,fit.n.primo feudi ↄceſſio.ſcdo i-
ueſtitura,q̄ eſt p̄cedens conceſſionis cōfirmatio.tertio ī
poſſeſſionē inductio,q̄ eſt ↄceſſionis,& inueſtituræ rea
lis executio,vt in titulo quid ſit inueſtitu.colla.decima.
& licet fateatur prædicta non ſibi per omnia ſimilia,ta-
men ſimilantur quo ad ordinem ſucceſſiuum. Subdit
2 deinde, quod prædictorum defectus † facit īſtitutionē
nullam,quæ,vt ſit canonica,debet eſſe munita inſtituē
te & inſtituto,& inſtitutionis forma. De his in vltima
glo.ſic,& tutoris dano eſt tunc legitima, quando is de-
dit,qui dare potuit,accepit,cui fuerat dandus,is dat,cuiꝰ
dandi facultas erat, & pro tribunali decretum inter-
poſitum eſt.ff.de confirma.tuto.l.naturalis. §. ſi quæra-
tur. & vt dicit Dyn. hic in ſua nona q̄ſtione,ſi de ſubſtā
tialibus aliquid deeſſet, vitiaretur inſtitutio.ff. de tranſa
ctio.c.cum hi.§.ſi prætor.Secus,ſi omittantur leuia, &
non ſubſtantialia.ff.de ven.inſpicien.l.j.in fi. Tractat ēt
hic Dynus,quod ſcripſi,de his,quæ fi a ma.par. ca. c.ex
ore.ſuper iiii.gloſſa.quare aliud in traditione clauium,
3 quam anuli,libri,vel baculi.Quærit†demum, ſi inſtitu
tus verbo,ēt inueſtitus anulo inducatur in poſſeſſionē
vnius rei bñficii.noīe illius.& aliarū,an intelligat̄ acq̄ſi
ta poſſeſſio illiꝰ tm̄,vt illius.& aliarū, quod habeat poſ-
ſeſſionē omniū.alle.ff.ad Trebellia.l.reſtitu.ta.in princi.
& ff.de acqrenda poſſeſſione.poſſideri. §. qđ aūt.ꝙ licet
ſuaderet æquitas hic,ius ſcriptū vult ↄriū,qa licet hæres
adeūdo omniū hr̄ditariarū rerum acquirat dominiū,
nō tm̄ q̄rit ſingularis rei poſſeſſionē,niſi illā app̄hendat,
vt dicta.l.cū hæredes.ff.de acquirēda poſſeſſio.& ſi teſta.
liber eſſe iuſ ſu.l.j.§.Scæuola.l.reſtituta.loquitur in tran
ſlatione dominii,ad quam ſufficit verbalis hæreditatis
reſtitutio vt ibi.& lex facta.eodem titulo.Item.l.poſſi-
deri non dicit,quod p̄ poſſeſſionē fundi acquirat̄ poſſeſ
ſio aliarum rerum,ſed ſingularum partiū ipſius fundi.
4 Item quærit,an † ſatis ſit, conferentem fuiſſe habilem
tempore,quo contulit.licet poſtea factus ſit inhabilis.
& tenet quod ſic. ad hoc infra eodem. factum legiti-
me.vbi videas concord.quas ad hoc allega. ſuper prin-
cip.primæ gloſſę. In contrarium inducit. ff. de iniuſti.
rup.& ir.re.ſi quis exhæredato.§. initium. inſtitu. quib.
mo.te.infir.in princi.& §.ſi tamen.vbi vitiatur teſtamē
tum,ſi propter delictum vel factum ſuum ſuperueniēs
teſtator perdidit ius teſtandi.Inde dicit, quod teſtamen
tum erat reuocabile,ſed collatio beneficii non, & faci-
lius vitiatur primum,quam ſecundum. Inde eſt, quod
donatio inter viuos non vitiatur propter ſuperueniens
delictum donantis.C.de bon.dam.ſi quis poſt.ſed dona
tio cauſa mortis ſic.ff.de dona.cauſa mor.l.ſi aliquis.ra-
rio,quia prima irreuocabilis,ſecunda reuocabilis. ¶ De
5 †inſtituto etiam quærit idem,& tenet, quod ſicut hæ-
res debet eſſe capax tempore teſtamenti, mortis,& adi-
tionis.ff.de hæredi.inſtitu.ſi alienum.§.in extraneis. ſic
& iſte debeat eſſe capax t̄pe collationis,īueſtiturę & poſ
ſeſſionis.nec nocet ſm̄ eum, ſi in mediis temporibus
inter prędicta fuerit inhabilis.ff.de hære.inſti.ſed & ſi in
conditione.§.ſolemus.cum.l.ſeruum meum. nulli du-
bium autem, quin propter inhabilitatem ſuperuenien
tem ex delicto priuari poſſit propter aliam coadiutor
dari.Circa hanc quæſtionem vide,quod ſcripſi de cleri.
ægro.c.penul.in prin. format demum quæſtionem de
illo,qui credebatur habere ius conferendi, ſed non ha-
6 bebat ad partem.ꝙ†collatio non valet,inducit. ff. de re.
eo.qui ſub tu.qui neque.de admini.tuto.l. Titium. §.q
rem. de eo qui pro tuto.l.ſi is qui:in quibus non valent
facta per eum,qui credebatur tutor,ſed non erat. Ad ↄ
trarium inducit.l.Barbarius.& ff.de ſup.leg.l.j.in fin.C.
de teſta.l.j.& de ſenten.& īterlo.l.arbiter.& hoc tenet di-
cens ↄtraria loqui in errore ſingulari,qui veritati nō no
cet.ff.de acqui.hære.cum quidam.§.quod dicit̄, de ſup.
le.l.Labeo.§.verum. licet in fructibus conſumptis etiā
ſingularis error facti,vel iuris excuſet.C.de rei vēdi. cer
tum.dicit tamen,ꝙ ſm̄ theologos forſan in principali.
contrarium diceretur veritate comperta. Solutio iſta
Dyn.videtur contra caſum dec.conſultationibus.de in
tepa.vbi credulitas ſine poſſeſſione non iuuat, ſed forſā
ipſe intellexit de eo qui credebatur eſſe ille prælatus, ad
quem ſpectat collatio. Subiungit quæſtionem de cano
nico,qui recepit præbendam de manu prælati non le-
gitime inſtituti,an petere poſſit ipſum prælatum remo
ueri vt non legitime Inſtitutum.& hanc ſatis proſequi
tur,tenet tamen,ꝙ poſſit,ſi defectus inſtitutionis præla-
ti non procedit ex facto vel voluntate canonici.ff. de p̄-
ba.l.q̄dam.ff.de his qui.vt indig. l. poſt legatum. alias ſi
ex eo pendebat,& ſcienter recipit,nō agit,ſecus ſi igno-
ranter,allegat ad primum.ff.de inoffi.teſt.ſi pars.§.vlt. &
l.nihil.ad ſecundum allegat.e.ti.mater.§. cæterum. & l.
eum qui. Ad ſolutionem.ſ.facit,de his quæ fi.a ma.par.
ca.ex ore.& quod ibi no.in gl pe.& ſ.de tranſac.ex lite-
ris.& quod ibi no.de vltimo,quod hic dicebat ſoluen-
7 do quædam contraria.& ad id quod dicitur†reſeruatio-
nes legatorum perire legatione finita,vide.ſ.eo.li.de of
fi.legati. præſenti, ſuper verbo,vacuari.¶In glo.vlti.ibi
[*cum eccleſia*]dicebat Io.mo.quod contraria loquuntur
in poteſtate actiua,hoc loquitur de paſſiua, & iſta diffe
runt.facit de cle.excom.ſi celebrat.ſ.eo.li de elec. nullꝰ.
in prin.& c.ex eo quod.in fi.& ibi.c.lij.vñ ſm̄ Dy. vica-
rius epiſcopi, vel cap̄l'm vacante ſede id non poſſet, ꝙ
dic,vt ſ.eo.lib.de offic.vica.c.fi.de inſti.c.j.ne ſed.vac. ca.
vni.& ibi.ca.vlt.ꝙ dic,vt ibi no.in vlt.glo.in confirma-
tionibus enim locum habet, ſed non in collationibus
vt ibi.

vt ibi. Itẽ da exẽplũ per dec.ii.eo.li.de elec. & per regulã
actus,hoc eodem titu.& ibi [*ordinarij*] & ibi de hoc per
Archi.& licet plura ibi recitet,omnia habentur per re-
miſſionẽ huius glo. Tenet autem, quod ſequitur in gl.
cum moderamine, quod ſtatim ſubdam & ibi[*dilecto*]
tenet Archi.in præd.decre.ordinarij. ꝙ ſi ordinarius vi-
ſus eſt in poſſeſſorem conſenſiſſe tacite, vel expreſſe,ꝙ
tunc non coget eum ad titulum oſtendendũ, de his q
ſi.a ma.par.ca.ex ore. poterit tamen ipſe licet ſit colla-
tor docere collationem ꝯ ius factam per hanc decre.di
lecto.in fi. cuius verba poſuit Archi.in decre.ordinarij.

QVAESTIO.

¶Hic circa regulam iſtam ſatis inſtetimus, & ideo
breuis hic erit quæſtio diſputata quondam per. D. Ia.
8 capi. Bonon. & eſt talis. Datus † eſt executor per pa-
pam ad prouidendum mihi de beneficio in certa eccle
ſia,quærebat, an in prouidẽdo de beneficio p Lateran.
concilium ad papam deuoluta canonica eſſet inſtitu-
tio,in hac non inſtabimus,quia eſt hodie expeditum ꝙ
ſic,per cle.de præben.ſi de beneficio. ¶Et primo argui-
tur ꝙ ſic ſecundo ꝯrium,& his ꝯriis rñdetur. tertio po-
nitur diſputantis ſolutio, quæ reprobatur. Arguebat er-
9 go ipſe ꝙ † ſic ex voluntate mandantis, q̃ ſequenda eſt,
& ſi ſit.xix.diſt.in memoriam, & intentio conſiderãda.
de reſcrip. mandatum.& rõ, quæ delegantẽ mouet &c.
eo.tit.ſuper literis.in fi.& cum mora collatoris nõ pur-
getur in hoc caſu,de ſup.neg.præ. licet ſi executor cõfer
re non poſſet,pati poſſet eccleſia defectum miniſtrorũ
ꝯ mentem iuris,de cle.non reſi.c. pe. immo ſi canonici
ſe opponerent, non eſſent audiẽdi.ſ.de elec.cũ inter. R.
10 ¶Ad ꝯrium inducebat,ꝙ † forma mandati, quæ exacta
diligentia eſt ſeruanda,id non patiebatur,quia cum pa-
pa ſcribendo præiudicat ordinario collatori, tunc vr̃ fa-
cere gratiam ſpecialem,qñ vero eſt deuoluta ad eũ col
latio.non eſt gratia,cum habeat neceſſe conferre, & in
neceſſitatibus non fit liberalitas. Sed ad hãc rõnem rñ-
11 de per no.de præben.relatum.in vlt.glo.addebat,ꝙ † re-
ſcripta ſm ius intelligenda ſunt, & ſic ſm ius facienda
eſt prouiſio,de offi.deleg.ex parte.ff.de confir.tu. l. tuto-
res.hoc cõcedo, ſed non obſtat deciſioni iuris noui.ſub
debat,ꝙ literæ videbantur ſurreptitiæ, quia nõ faciebãt
mentionem de vacatione tanti temporis,quare nõ va-
lebant,de reſcrip.cum dilecta.Soluebat, ꝙ ſi in literis di
cebatur,volens facere gratiam ſpecialem,de illo proui-
dere non potuit,allegabat.de conceſ. præ. cum noſtris,
& c.literas. parum vel nihil vrget illa clauſula, quam p
remiſſionem.ſ.dedi.Nec obſtat decr.in fi.alleg.quia nõ
ſequitur.ſi non valet reſcriptum ad beneficium de alte-
rius colorata poſſeſſione facti nõ faciens mentionem,
ergo nec valet non faciens mentionem, ꝙ collatio ſpe-
ctat ad papam.conſtat enim, ꝙ magis impetrabile eſt
beneficium,qñ ſolus concedens læditur, quam ſit,cum
læditur tertius, & largior fit impetratio primo caſu quã
ſecundo.de conſue.cum dilectus.& quod dixi,de trãſla.
c.vlti.ſuper vlti.glo. & quod no.in clemen. de offi.dele-
ga.c.vni.in magna glo.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus l.fundum Cornelianum.ff.de noua.*
2 *Bonafides non patitur vt bis idem exigatur.*
3 *Condemnatus ad certum tempus in exilium, ſi tempus perfecerit in carcere, vlterius in exilium non mittitur.*
4 *Dolo poſſidere deſiens ad quid teneatur.*
5 *Pœna & res an ſimul peti poſſint.*

REGVLA LXXXIII.

BOnafides. Non patitur, quaſi
non ſuſtinet,non per
mittit.& ibi[*exactam*]hoc proprie eſt,quod
ſoluitur ab inuito. ff. de verbo.ſig.debitor,
habet tamen hoc locum,etiam cum debens nulla coa
ctione adhibita quod debebat, ſoluit.ſatis enim eſt, ꝙ
exigi poterat ab initio,ex quo debebat, vt in.l.præ.exiga
1 tur ab eodem. Nec † obſtat.ff.de noua.l.fundum Corne
lianum.nam ibi erant ſolutiones diuerſæ, & ex diuerſis
cauſis ducentes originem, & ideo exactio vnius nõ im-
peditur per exactionẽ alterius, niſi omnes cauſæ eſſent
lucratiuæ.ff. de act.& obli.l.omnes. Item in illa lege vna
obligatio erat ſuper fundo,alia ſuper æſtimatione,& ſic
ſuper diuerſis procedit duplex exactio, & nõ ſuper vno,
Dy.ponit hũc caſum de eo, qui prius ſtipulatur fundũ,
poſtea non animo nouandi ſtipulatur, quanti fundu-
eſt, conteſtata lite ſuper fundo ſi deterioretur ſine cul-
pa debitoris,conſideratur præſens æſtimatio, ſed in alię
ra petitione venit æſtimatio,quæ fuit tempore ſecundæ
ſtipulationis. ¶Prima glo.dicit vnde ſumpta, & ponit
exemplum,dicens etiam in pœnis regulam procedere.
ſecundo dicit regulam veram, vbi vnica exactio com-
2 petit,tertio arguit quæſtionem.¶In † glo.j.ibi[*bonafides*]
ſequitur, non patitur vt bis idem exigatur.& ibi.[§.*con-
demnatio*] ſi ego legatarius ſub conditione egi ꝯ hæredẽ
de tabulis exhibendis,& quia non exhibuit condemna-
tus eſt ad intereſſe, ideſt ad ſolutionem legati,exiſtente
poſtea conditione non agam ad legatum,ſecus ſi illud
intereſſe fuiſſem conſecutus a tertio non exhibente, vt
3 ibi.& ibi[*omnes*] condemnatus † ad certum tempus in
exilium, ſi tempus perfecerit in carcere,vlterius in exi-
lium non mittitur.& ibi[.§.*ſed ſi plures*] in.l.aquilia pœ-
na vnius non liberat alium.¶In glo.j.ibi[*ab eodem*] dice-
bat ergo Dy.regulam intelligendam,ne ab eodem exi-
gatur, vel ab eo, qui ab exacto cauſam habet,vel qui ꝯ
exactum eſſet habiturus regreſſum, & ſic ſoluitur de il-
4 lo † qui dolo deſiit poſſidere,a quo licet agens cõſecutus
ſit æſtimationem,nihilominus agit ad rem contra poſ-
ſeſſorem.ff.de peti.hær.nec vllam.§.item ſi quis.de ſolu.
Stichum.§.dolo.dicit tamen per.l.ff.ſi fa.fur.ſe.dicatur,
l.quoties. & de re. eo. qui ſub tu.vel cu.l.illicite.& de re
iudi.ſi quis dolo. §. ſi quis creditorem, ꝙ petens ab alio,
qui cõtra alium habiturus eſſet regreſſum, auditur per
præalleg §.item ſi quis. & §. dolo & §.condemnatio.&
ibi[§.*ſed ſi plures.*]Hoſt.in decre.ij.quod metus cauſa.da-
bat doctrinam, ꝙ vno ſoluente alij obligati liberantur,
quando petit actor,quod ſibi abeſt,& eis adeſt, vel quã-
do pœna pro priuato commodo eſt inducta. ſecus ſi pe
tatur,qđ eis non adeſt,vel cum pœna pro publico com
modo inducta eſt,vel pura pęna, ibi videas ſuper glo.j.

QVAESTIO.

¶Hic diſputãda videtur materia,de qua remiſi in gl,
5 an † res & pęna ſimul peti poſſunt. Et eſt opi.dicens,ꝙ ſi
pęna ſuccedit loco rei debet petens altero eſſe conten-
tus.ff.pro ſo.ſi quis a ſocio.& l.quod ſi.& ff.de acti.emp.
l.prædia.facit hæc regula, ſi non ſuccedit loco rei, tunc
peti poſſit vtrunque.ff.de arbi. ſi quis rem. Hanc poſuit
Archi.in præ.can.ſi eccleſiæ.& vide.quod no xii.q.ii.epi
ſcopus qui mancipium,in vlt.glo. Sed quia Iaco. de Beli.
diſputauit & ſoluit diſtinguendo, an promiſſor pęnæ
conuenerit aliquid dare,tradere, vel facere ipſi ſtipulato
ri,aut alteri,quam ſtipulanti.aut cõuenit ſtipulanti ali-
quid facere coram iudice vel arbitro, aut conuenit non
facere, & quæſtionem ad literam poſuit ſuper l.ſi facto.
C.de pac.& de materia etiam per eum ſuper.l.fi.ff.de eo
quod cer.lo.& vtrunque habetur, ideo non in ſiſto,& vi
de per Roſ.rub. de acti. ex ſtipulatu ad incertum.ver.q̃-
ritur ſi promitto.cum ſequentibus,& per Cy. poſt Pe.C.
de tranſa. cum proponas.vide etiam, quod ſcripſi poſt
Ho.de ar.dilecti.ſuper vlti. glo. & facit, quod ipſe no.in
ſum.de ar.§.qualiter.ver.ſed nunquid religioſi.cum ſeq.
Hoc autem ſcias, quod ad regulam pertinet, quod ſiue
pęna conuentionalis ſuccedit loco rei, vt ſupra dixi,ſi-
ue loco intereſſe totius, debet actor alterum eligere,&
illo eſſe contentus per leges prædictas,ſi quis a ſocio,&
l.prædia.ff.de pac.reſcriptum.§.ſi pacto.niſi quatenus v-
num excederet reliquum,vt ibi, ad prædicta facit.ff.qui
ſat.da.cog.l.ij.§.fi.& ſi quis i ius vo.no.ie.l. fi. vbi de hoc
& ſupra de fideiuſ.cap.ij. & iij. Et ſit ratio, quia pęna in

eo,

eo, quod concurrit ſuccedit loco intereſſe, & bis idem videtur eſſe deductum in vtraq; obligatione, & ideo ſufficit alterum ſolui, vt hic & ff. de verb. obli. l. qui bis idē, ſed ſi apponitur loco particularis intereſſe, vt quia illud particulare ſtipulatus ſum, ſi mutuum non reddas certa die, tūc ſm Pe. prædictum petitur vtrunque. ff. de ac. & ob. traiectitiæ. in prin. Si autem dubitatur, an loco intereſſe, an propter puniendam contumaciam, vel contemptum ſit appoſita, præſumēdum videtur, q loco intereſſe. ff. ſi quis cau. ſi duo. ſed vbi apparet propter puniēdam contumaciam, vel contemptum appoſita, nō eſt locus regulæ, cum tunc non idem ſed diuerſum ſit, qd petitur ibi, vide plenius, vbi remiſi.

HVIVS LITERAE B. VNIca regula reſtat.

Bonafides vt ſupra.

Bonafides tantumdem poſſidenti parat, quantum veritas, quoties lex impedimento non eſt.

SVMMARIVM.

1 *Paria ſunt metu facere ſecundum verba legis & ſententiam vel ſententiam tantum.*
2 *Fraus legi fit, cum fit, quod fieri vetuit.*
3 *Monacus deferens habitum coopertum an ſit apoſtata.*

REGVLA LXXXVIII.

1 CErtum. Et vltima. dicit Dy. quod † ſicut facere ſm verba legis & ſm ſententiam. Item ſententiam tantum non ſeruatis verbis ſunt paria. ff. de verbo. ſignifi. nominis §. verbum. ita econtrario facere contra verba & ſententiam, facere contra ſententiam tantum paria reputantur, alle. leges, quas alle. hic glo. ſi. dicit hāc mentem huius regulæ. Prima glo. ponit exemplum & pro materia remittit. ¶ In j. glo. ibi [*ſi cum eſſem*] ſi mulier cum vere fideiuberet, conſtituit principalem debitricem in fraudem, competit velleyanum. & ibi [*fraus*]
2 fit † fraus legi, cum fit, quod fieri noluit, aut vetuit. ¶ In glo. j. ibi [*quanto*] Dy. hoc proſequens illos quatuor modos fraudis ibi notatos dicit alios, quos ibi. ſcripſi, ſatis reducibiles ad illos. tractat & hic de eo. quod ibi ſcripſi, an liceat offendere verba & non mentem.

QVAESTIO.

¶ Hæc regula facit ad quæſtionem diſputatam hic p
3 domi. Gui. de petra lata † de monacho, qui bene defert habitum monachalem ſed coopertum habitu clericali, q ſit apoſtata, quod videtur hodie approbatū per cle. de vi. & ho. cle. quoniam. in prin. & ver. at religioſi. vbi de hoc. Propter quod abbreuiatur quæſtio, hic addam, qd allegationibus contrariis rñdebo, & noua iura coniūgam. Ad quæſtionem primo allegabatur, q non eſſet apoſtata. quia de hoc iura tractantia loquuntur de his, qui relicto habitu & ordine ad ſeculum redeūt, de apoſ. c. j. & c. tuæ. & l. di. c. vl. ſed iſte non dimiſit habitum, ergo &c. Ad hoc rñdetur in fi. Item quia monitio non pceſſit, ar. de ſent. excom. in audientia. & c. contingit. iſte non eſt caſus, quo requiritur monitio, vt patet. ſ. eod. li. ne cle. vel mo. c. ij. & videtur ſufficere veritas habitus in effectu, de conſue. quanto. in fi. & opinio debet cedere veritati, de re iudi. cum inter vos. Facit. C. plus valere qd agitur, per totum, item veſtis clericalis tanq̄ ſupflua nō debet vitiare. ff. de verbo. obli. quæ extrinſecus. de re. iur. non ſolent. nec vtile per inutile vitiatur. xij. q. ij. ſi quos. ¶ Rñde ad perdicta, q veritas monachatus non tollitur per opinionem putantium eū clericum, nec p veſtem ſuperfluam vel inutilē, ſed ſtāte monachatu ex culpa ligatur. Et iſte monachalis habitus religioſo adheret. ergo fit religioſus ff. de rei ven. quæ religioſis. vt ſic magis dignū attrahat ad ſe minus dignum. de cōſe. eccl. vel al. q in dubiis, in pmiſcibilibus & his q̄ inſeparabiliter adherent & ſine vitio procedunt prædicta hic ſecus p oīa, & facit de vi. & ho. cle. cum decore. puto q pcedentem, c. ſ. Deus, qui. voluit allegare, ſed illud de pæ. ç licentia. Item iſte nō mutauit aīum, ergo nec habitum dimiſiſſe vr̄, ar. ij. q. iij. præuaricator. Item Deus carnem nr̄am velut quoddam velamen induit. xxij. q. ij. vtilem. & nihilominus vera deitas in ſuo ſtatu permanſit. adde, & vera humanitas. de hære. cum Chriſtus. in caſu, qui ſequitur, cedit natura miraculo. de cele. miſ. cum Marthæ. §. quæſiuiſti. ſic & in ſacro altaris eſt verū corpus, licet ſub ſpecie panis & vini, de conſe. di. ij. verum. & in dubio pſumitur ī meliorem partem, de reg. iur. ſed hic in facto nil dubium. ¶ Econtra, q apoſtata videatur, quia iſte cū boue & aſino vult arare, quod hodie nō licet. ſ. de apoſ. quidam. Item quia iſte in habitu ſuo religionem non oſtendit, vnde fingitur habitum dimiſiſſe. de ſent. excō. contingit. ij. & per exteriorē habitum præſumimus eius mentem mutatam, de præſum. ex ſtudiis. Itē ſi habitus iſte eſt exterius clericalis præſumimus eum interius clericalem. xxij. q. v. humanæ aures. Item deferēs veſtes clericales debet clericus iudicari de ſen. exc. ſi iudex. eo. lib. ver. iuſtum eſt. & ſic non religioſus. xxvij. diſt. quod interrogaſti. Item cū ipſe recipiet habitum, quem non poteſt habere cum primo, priori habitui renunciat ipſo facto, argu. de præben. de multa. Item modicum fermenti totam maſſam corrūpit. ix. diſt. ſi ad ſacras. ¶ Sol. cū iſte religioſus iuſtā cauſam trāsformationis ſui habitus non alleget, indubitanter dico ipſum eſſe apoſtatam. & quia tali habitu nō vteretur in clauſtro, vt in extrauag. ne cle. vel mona. grauis quam hodie nō habemus, licet ipſius mens habeatur in parte. ſ. eo. li. ne cleri. vel mo. c. ij. & quia deferri debet ſemper de vi. & ho. cle. clerici. & quia publice debet ab aliis diſtingui, de iude. in nonnullis. & quia non dicitur portare non portando vt debet, de regu. iur. qui ex timore.

SVMMARIVM.

1 *Pactum ambiguum contra venditorem interpretandum.*
2 *Falcidia inducitur contra voluntatem teſtatoris.*
3 *Legatarij electio quando ſit.*
4 *Tributoria eſt locus. etiam cum dominus negat deberi.*
5 *Conſenſus attenditur in venditionibus.*
6 *Interpretatio quando fiat ſecundum promiſſorem.* 7. *Quæſtio de epiſcopo ad quem deuolutum erat ius eligendi.*

REGVLA LVII.

COntra. Eum [*legem*] largiſſime ponit, ſic in eodem ǒctu facienda, facit. ſ. de conſue. cum dilectus. Prima glo. dicit, vnde ſit ſumpta, ponit exemplū & ad alterum remittit. ſecundo ſucceſſiue ſignat & ſoluit. vij. ǒria. iij. diſtinguit principaliter. v. mēbra, ſextum & ſepti-
1 mū addit in fi. ¶ In. j. glo. ibi [*in contrahenda † venditione*] ſequitur, ambiguū pactum contra venditorem interpretandum eſt. ambigua autē intentio ita recipienda eſt, vt res ſalua ſit actori, & ibi [*ſi quis intentione*] vide. ſ. e. cum ſunt, in prin. vlt. glo. & ibi [*ambiguis*] ſequitur, orationib. maxime ſnīa ſpectanda eſt eius, qui eas protuliſſet, & ibi [*quidam*] loquitur de illo, qui inſtituit aliquē hæredem, ſi re-
2 liquias ſuas in mare proiiciat, & ibi [*Tota*] falcidia † inducitur contra voluntatem teſtatoris, & ibi [*ſi is qui nemem*] non ſufficit ſnīa, vbi edictum voluntatē requirit, & ibi, [*non aliter*] ſequitur, a ſignificatione verborum recedi oportet, q̄ cū manifeſtū eſt, aliud ſenſiſſe teſtatorem. & ibi [*legato*] vt homine legato debetur non optimus, nec peſſimus. & ibi [*ſi domus*] ſi teſtator legauit domū, nec apparet, de qua ſenſerit, hæres ex domib. quas habebat, quam voluerit, dabit legatario. ſi nullam domū habebat, deriſoriū eſt legatum. & ibi [*qui duos*] habens duos ſeruos legat vnum ex his, nec apparet, quē legatarius eli-
3 git. & † ibi [*ſi generaliter*] ſequitur, ſeruus, vel alia res legetur, electio legatarij eſt, niſi aliud teſtator dixerit, & ibi, [*duo ſunt*] hanc & l. nominatim, q̄ ſequitur. vide de of. ae le. qm̄ abbas. in gl. pen. circa mediū ēt. ibi [*cum ex pluib.*]

vide

vide de offi.ordina.ſi ſacerdos.in glo.pen.& ibi[*voluntas defuncti*]ſequitur, quæſtio in æſtimatione iudicis eſt. &
ibi[*l.vel in fin.*]gnālr petens oē ius ſuū in iudiciū dedu-
ci.& ibi [§.i.]iudiciū red‍ditur in inuitū.& ibi[*illud.§. pe-*
4 *nul.*]locus ſeſt tributoriæ,ēt cum dominus negat debe-
ri, alias expediret dño negare.& ibi.[§. *damus*]alias eſt
verſ.ſub.§.ii.qui promiſit Epheſi aut Capuę,ſi eius eſſet
electio,vbi peteretur,nō iret ad eum locum, vt nec peti
poſſet.& ibi [§.*nihil.*]ſequitur,intereſt.an quis taceat,an
obſcure reſpondeat,& ibi[*in ambiguo*]ſequitur. ſermone
non vtrunque dicimus,ſed illud dumtaxat,qđ volum⁹,
5 & ibi[*in venditionibus*] in † venditionibus attenditur ꝯſen-
ſus,vnde ſi in venditione diſſentiāt in ꝑcio,vel in re,im-
perfecta eſt emptio.& ibi[*Ly.*]in prin.error litigantium
non prorogat,quia ibi deficit cōſenſus.& ibi[*quoties.y.*]
ſequitur.in ſtipulationib.ambigua eſt oratio,cōmodiſ-
ſimum eſt id accipi,quo res,de qua agitur,in tuto ſit.&
ibi[*eum qui id ſtipulatur*] ſequitur, ſi mihi & Titio.x.dare
ſpōdes,veriſimile eſt,ſup vna.x.cōiter mihi & Titio ſti-
pulari.& ibi[*obſcuris*]vide in regula ſſpicimus. ſtatim al
6 legata & ibi [*quicquid*]ſm † promiſſorem interꝑtamur,
quia licitū fuit ſtipulatori verba latè concipere.& ibi[*ſi
quis*]alias qui ex plurib.fundis . ſi ſtipulatus ſum vnum
fundum ex plurib.quib.idem nomen erat,electio eſt ꝓ-
miſſoris.& ibi[*ab executore*]appellatio ab illo , qui male
interꝑtatur ſniā.¶ In glo i.ibi[*veteribus*]per quā.l.& ff.de
ſer.vr.præ.ſi arborem.§ hæc lex. & de ꝯhē.emp.cū in.l.
& l.Labeo. ponit Dy.in eo qui vendens & tradens do-
mum dicit ſtillicidia vti nunc ſunt,ita ſint. vř dicere,ꝙ
domui venditæ debeatur a vicinis ſeruitus ſtillicidiorū,
non eꝯ, ꝙ domus vendita debeat ſeruitutem vicinis.&
ibi[*fuiſſe ab emptore*]ꝯ.ff.loca.ea.l. vbi ſit interꝑtatio pro
locatore,qui ea verba protulit.Solu. ibi fauore locatoris
tm̄ pactum appoſitum erat.& idō ꝯ eum non ſit interꝑ-
tatio.ne offendatur regula.ſ.eod. qđ ob gratiam . Et ibi
[*aut in ſententijs*]aut in ſtipulatione ꝑtoria. & tunc ꝑtoris
erit interꝑtatio.ff. de præto.ſtip.l.i.§ fin. &.l.in prætoriis.
7 Dy.& ibi[*minimum*]& hoc † ſi ambiguitas eſt in volun-
tate relinquentis,ſi in adimente ſubdiſtinguit Dy.prout
no.ff.de reb.dub.ſi fuerit.in glo.antepe.aut eſt incertitu-
do perſonarum & rerum,aut rerū tm̄ , aut perſonarum
tm̄.& ibi[*proferente*]ſit actor,vel reus ſm Dy.qui allegat,
qđ no.in.l.ſi quis intentione. & ibi,vt ibi no.& eo.titu.
per tuas.& in pre.dec.In pnīa.iiij.glo.& ibi[*cum ceſſante*]
& plenius ibi ſcripſi,& in fin.ſ.de offi.ordinarij.c.ſi vero
& ff.eod.tit.l. Neratius.& vide,quod dixi poſt Innocen.
& Hoſt.& Compoſt.de reſcrip.cauſam.ſuper glo. penul.

QVAESTIO.

¶Hæc regula facit ad ſolutionem qōnis per me di-
ſputatam , quā feci in vno membro diſtinctionis,vt in
8 fin.patebit.Et erat quæſtio,an † eꝑs , ad quē erat deuolu
tum ius eligendi abbatem in monaſterio ſancti Stepha
ni,teneretur eligere de gremio ſancti Proculi,cū mona
chi ſancti Stephani tenerentur ad id, & eſt ſimilis quę-
ſtio de qua dixi.ſ.eod.li.de treuga.c.i. ſuper verbo,ſeme-
ſtre . ¶ Et primo ad affirmatiuam allegantur.vij.ſecun-
do.iiij.ad negatiuā.tertio de quæſtione excluduntur duo
caſus indubij , & datur ſol.tria membra diſtinguens .
¶ Quód ergo de gremio ſancti Proculi eligere tenere-
tur inducebatur regula huius ti.is qui in ius. cum ꝯcor.
per quas dilatari poteſt allegatio.¶ Secūdo facit de elec.
ne pro defectu.vbi in caſu deuolutionis pp negligentiā
dř,ꝙ ipſa eligendi poteſtas ad ſuperiorem deuoluitur,il
lud relatiuum ipſa,habet denotare,ꝙ illam poteſtatem
& non aliam recipit eꝑs , quam habebant monachi,te-
netur ergo ad id,ad qđ illi tenebantur.facit de elec.cū
in veteri. ne vna via prohibitum per aliam concedatur,
ꝯ id,de procu.tuæ.& ſ.eo.cum quid vna. ¶ Tertio res de
vno ad alium tranſit cum onere ſuo.xvi. q. i. ſi quis lai-
cus.de deci.paſtoralis.& c.cum non ſit.ff.de ꝯhen emp.
alienatio.de pactis,inter debitorem. iſtud aūt erat onus
rei,ergo &c. ¶ Quarto inſpicimus loci cōſuetudinem,
de quo quæritur,de teſt. Raynutius.ad fi.& hoc etiam ſi
ad alium iudicem appellatio, vel aliter diffinitio deuol
uatur,vt ibi,ergo ꝯſuetudinem monaſterij ſeruabit eꝑs,
ad quem eſt deuoluta prouiſio.¶ Quinto bene facit.C.
de impu.& alij.ſub.l. humanitatis.vbi in exemplari ſub
ſtitutione, quæ fit filio , vel nepoti furioſo per patrem,
vel auum illos neceſſe eſt ſubſtitui,quos ille inſtituerat,
vel qui ad eius ſucceſſionem venirent . ¶ Sexto facit.ff.
de ſol.l.j. vbi debitore ex plurib.cauſis ſimplř ſoluente ,
creditor,in quem deuoluitur ius imputandi, ex quo ſol
uens non expreſſit,in illam cauſam debet imputare,in
quam ſoluens facturus eſſet , ſic ergo hic faciat eꝑs,qđ
illi facturi fuerant.¶ Septimo pro hac parte facit, quod
poſt Hoſt.ſcripſi in decre.ne pro defectu. ſuper vlti.glo.
& clarius quod ſcripſi.eo.tit.publicato.in vlti. qōne.vbi
per.l.ff.de iure fiſ.non intelligitur,ſi poſteriori creditori
fiſcus ſuccedat.eo iure vtitur, quo vſurus erat cui ſucceſ-
ſit,dixit poſt Vin.Compoſt.Pet.& Abb. ꝙ ſi publicato
ſcrutinio negligant canonici eligere,ſuperior,ad quem
deuoluitur,tenetur illum eligere , de quo fuerat ſcruti-
nium publicatum.¶ Ad ꝯtrium adducitur.C.commu-
nia de leg.l.vlti.§.ſed & ſi quis. vbi qui ſuccedit eligenti,
non vtitur eadem poteſtate, quam habebat eligens.vn-
de ſi teſtator legauit ſeruum,quem Titius elegerit,ſi ille
non eligit,legatarius eliget , ſed non poterit meliorem
eligere , vt ille poterat,ſed æſtimationis mediæ. ergo &
hic poterit eꝑs aliud q̄ monachi . ¶ Secundo videmus,
ꝙ ſepe res non tranſit cum onere ſuo, vnde nō tenetur
emptor ad pacta per venditorem facta colono.C.loca.
l.emptori. ¶ Tertio ꝯſtat,ꝙ conari debemus , ꝙ electio
habeat in ſe quod verbū ſonat, ſed ceſſat electio,cum li
bertas adimitur eligendi,de elec.cum terra. & c.vbi peri-
culum.ad fi.ſ.eo.lib. ¶ Quarto, ſi per negligentiam eꝑi
ad archieꝑm deuoluatur correctio,ipſe irrequiſito capi
tulo ipſius eꝑi procedit ad correctionem , quod eꝑs nō
faceret.probatur hoc.ſ.eo.li.de cē. Romana.§ notoria,
quod colligitur ex verbo,libere corrigat,quod eſt ibi.ſic
& eꝑs hic prætermittet,quod negligenter prætermittere
non poterant . ¶ Sol.non loquimur de eꝑo, in quē per
compromiſſum monachorū delatum eſſet ius eligen-
di abbatē ſancti Stephani.facit de elec. cām quæ , quia
tunc certum eſt , ꝙ eligere tenetur de gremio , vnde &
compromittentes tenebantur . de elec. cū in veteri.nec
enim ibi habet aliquid proprium, ſed cōpromittentiū;
vnde ſibi ſunt compromittentiū tpa limitata. ſ.eo.lib.
de elec. ſi cōpromiſſarius.l.rñſo.& tūc procedit regula.
is qui in ius.& regula,cum quid vna.idem in electioni-
bus,vel prouiſionibus deuolutis,quæ tamen de iure cōi
deberent fieri de certo collegio , patet exemplum de ꝑ-
ben cum ſingula.§.ij.ſ.eo.lib. Et probatur hoc in cle.de
ſup.ne.præ.c.vni.in fine.j. reſponſi. & ibi etiam de hoc,
loquitur autem quæſtio de eꝑo,in quem propter negli-
gētiam, vel delictum monachorū deuolutum eſt hoc
ius de iure cōi.ſ.de elec.ne pro defectu.eo.lib. & eo.titu.
q̄q̄ . & tunc diſtingue,aut tenebantur monachi eligere
ex conſuetudine præſcripta,aut ex priuilegio, aut ex in-
ſtitutione facta tempore fundationis. Primo caſu cum
præſcriptio ſit odioſa & reſtringibilis,ſolis monachis ꝑ-
iudicabit,& non eꝑo, contra quem non eſt præſcriptū
& qui negligens in ſuo iure non fuit , alias præſcribere-
tur contra non negligentem.contra id.ſ. de præſcri.c.j.
Secundo caſu ponderanda ſunt verba priuilegij, quæ ſi
reſpiciunt ſolum monachos , idem quod ſupra proxi-
me,quia epiſcopus , de quo priuilegium non loquitur,
ad id non tenebitur , alias teneretur , vt ſi dicat papa in
priuilegio,in monaſterio ſancti Stephani non præficia
tur abbas , niſi de monaſterio ſancti Proculi.de verbo.
ſignifi.abbate,vt ſic priuilegiorum verba ſeruentur , de
priuil.porro.ſi dubitaretur de verbis, iudicamus pro epi
ſcopo.vt eum non lædat,& aliquid conferat,vt eo.ti.pa-
tientibus. & c. paſtoralis. cum concor. Tertio caſu ad-
huc verba ſeruabimus eo ſaluo , ꝙ ſi hoc vltimo caſu

verba

verba eſſent obſcura & prolata ab epiſcopo, illa interp-
tabuntur contra ipſum. ſ. de conſue. cum dilectus, & p
hanc regulam cum concor. & propter hoc licite aliquã
tulum exquiſite poſita eſt hic hæc quæſtio. Io. And.

SVMMARIVM.

1 *Contractuum ſpecies diſtinguuntur in quib. dolus, culpa lata, leuis leuiſſima & caſus fortuitus veniant.*
2 *Quæſtio de aduocatio qui patrocinia promiſſit duobus, ſi adinuicẽ litigant cui teneatur.*
3 *Prior in tempore potior in iure.*
4 *Pronunciatum extinguitur per appellationem.*
5 *Egritudo diuertiſſe non videtur, qua redit.*
6 *Aduocatus cæpto negotio & inita defenſione, ſalario carere non debet, eo quod negotium non fuerit expeditum, modo per eum non ſteterit. Et quid ſi aduocatus cuiquam locaris operas ſua vſque ad annum & ille moritur.*
7 *Legem non tranſigendi non poteſt quis ſibi imponere.*
8 *Vincere quid, & nu. 11. Et an tranſigere, ſit vincere. Et ſi pars trã-ſegerit in fraudem aduocati, an habebit totum ſalarium, an vero pro rata tantum. diſting. nu. 9.*
10 *Aduocatus ſalarium promiſſum a clientulo, etiam ſi nõ procedat, impeditus a clientulo, petere poteſt.*
11 *Aduocato locanti operas an caſus fortuitus noceat.*

REGVLA LXXXV.

Contractus. Dy. hic late proſequi-
tur idem, quod tangit
1 glo. ſ. quo † in quibuſdam ꝯtibus venit do-
lus & lata culpa tm̃. vt in depoſito & preca
rio, in quibuſdã ẽt leuis, vt in his, qui celebrantur gratia
vtriuſq;, in quibuſdam leuiſſima, vt in mandato, quod
eſt ꝑꝑ ſuſcipientis tacitam aſſertionem, qua ſe innuit in
duſtriolum, cum ꝑꝑ induſtriam aſſumatur. C. man. a
procuratore. Item in cõmodato facto gratia recipientis
tm̃ caſus fortuitus nõ venit & ex natura alicuius ꝯtus,
ex quo debeantur certa ſpecies, in mutuo nõ tenetur de
caſu ex natura ꝯtus, ſed ꝑꝑ naturam debiti, quia gene-
raliter debitum perire nõ poteſt. C. ſi cer. pe. l. incendiũ,
ff. de actio. & obli. l. j. §. his quoq; & ad l. fal. in rõne. §. in-
certæ, modo reſtant exempla regulæ in leui, leuiſſima
& caſu quã non veniunt ex natura ꝯtuum, veniunt ꝑꝑ
pactum, & hoc vult regula prædicta, tñ intellige & pro-
ſequere, vt plene ſcripſi. ſ. de cõmo. c. vni. ¶ Prima gl. di-
cit vnde ſumpta, & ponit exempla, dicens regulam in-
telligi de conuentione honeſta & poſſibili. ¶ In gl. j. ibi,
[*contractus quidam*] ſequitur, dolum malũ duntaxat reci
piunt, qdam & dolum & culpam, qdam dolum tm̃, vt
depoſitum & ꝑcarium, dolum & culpam mandatũ, cõ
modatum, vẽditum, pignori acceptum, locatum. Item
dotis datio, tutelæ, negociorum geſtorum, in his quidẽ
& diligentiam, ſocietas & rerum communio dolũ &
culpam recipiunt, & hoc ita, niſi qd nominatim cõue-
niunt vel plus, vel minus in ſingulis ꝯtibus, nam hoc
ſeruabitur, qd mutuo cõuenit, legem enim ꝯtus dedit,
excepto eo quod Celſus putat, non valere, ſi cõuenit, ne
dolus ꝑſtetur, hoc enim bonæfidei iudicio ꝯrium eſt, &
ita vtimur, animalium vero mortes, caſus, qui ſine cul-
pa accidũt, fugæ ſeruorũ, q cuſtodiri nõ ſolent, rapina,
naufragiũ, tumultus, incẽdia, aquarũ magnitudines, im
petus prædonum a nullo ꝑſtantur. ¶ In glo. j. ibi [*caſu for
tuito*] de hoc tractat hic Dy. dicens, qd ſcripſi de procur.
qui ad agendum. & plenius de cõmodato. c. vni. Io. An.

QVESTIO.

¶ Huic regulæ adaptabim⁹ quatuor qõnes de ꝯtib.
aduocatorum vna interſerta de ꝯtib. medicorũ ab oli
diſputatas & latius tritas. Et eſt prima, q̃ fuit dñicalis. lxix.
2 de † aduocato qui pro certo ſeudo, vel annuo ſalario cõ-
uenit patrocinari monaſterio ſancti Andreæ in oĩ ſua
cã, & idẽ fecit ſecũdo monaſterio ſancti Benedicti, hęc
duo monaſteria litigant inuicem. q̃ritur, ſi cui & cui ex
illis patrocinari dẽt. Scda qõ ven. lv. & Dama. iij. de po-
ſtulando, quærebat, an eodem ſalario teneretur aduoca
tus patrocinari appellationis cãm, addebat Dama. ex
quo ſimpliciter recipit cãm defendendam. Et eſt huic
ſimilis qo dñicalis. 73. An medicus infirmum recidiuã
tem pro ſalario cõuento curare teneatur, quam ponit
Guil. in ſpe. de ſala. in prin. vlt. §. tertia. dñicalis. 73. & Da
ma. iij. q̃rebat, ſi aduocatus meus, cui ꝯueneram date cẽ
tum, ſi obtineret cãm, alias ꝯueni de decẽ, cũ tranſegerĩ
cum aduerſario, debeat hr̃e centum. Quarta, an aduo-
catus hr̃e debeat totum ſala. cõuentum ab hærede Ti-
tij intentante actionẽ, quam ignorauit elidi poſſe ex ꝑ-
ſona ipſius Titij, & fuit Dama. ij. ti. ꝑdicto. In. j. q. all. Bar.
ad quatuor partes. ſ. pro prima eccleſia, pro ſcda pro neu
tra, & pro vtraque, ſoluit diſtinguẽdo, quam ſolutionẽ
duæ opiniones ſequuntur. ¶ Probat ergo patrocinandũ
3 primo monaſterio † quia prius eſt tempore, ergo potius
eſt in iure, hoc eo. ti. qui prior, cum cõcor. vnde ſi duob.
eſt legatus vſuſfructus, primo nominatus primo ad vſũ-
fructum admittitur. ff. de vſufruc. l. quoties circa princi.
Item prius fuit ꝯ ſtum acquiſita actio primo monaſte
rio, quam ex alieno facto perdere nõ debuit, cum alte-
ri per alterũ iniqua cõditio afferri nõ debeat ff. eo. ti. nõ
debet. facit, ff. de alie. mu. iudi. cã fac. l. j. in prin. Nec po-
tuit mutare cõſilium in ꝑiudicium primi monaſterij,
hoc eo. tit. mutare. cum cõcor. ergo facta intelligitur ſe
cunda promiſſio ſaluo iure prioris. xvj. q. j. ſi quis laicus,
de offi. deleg. ex parte primo. Et in feudorum cõſti. Fri-
de. de prohibi. feud. alie. l. imperialem. §. illud. Item illud
vniuerſale in oĩ ſua cã, vniuerſaliter & ſine exceptione
recipi debet, vt verbum ſonat. xix diſt. c. j. & j. q. i. ſunt nõ
nulli. xiiij. q. iij. putant. cum ergo primum pactum fue-
rit legitimum, ergo ſeruandum, de pac. c. j. & ij ff. de pac.
iur. gen. § ait prætor. ¶ In ꝯrium allegat, ꝙ cum iſta cõſi
deratis ſaltem terminis ſint incõpatibilia recipiendo ſe-
cundum renunciat primo, de ꝑben. de multa ꝯceſ. ꝑbẽ.
literas. C. de fur. l. j. facit. ſ. eod. lib. de elec. vt quis duas. cũ
ꝯcor. Item in primo pacto ſubintelligitur. ſi res in eodẽ
ſtatu permanſerit. xxij. q. ij. ne quis de iureiu. quẽadmo-
dum ff. ſoluti. cum quidam. in prin. Item cum poſſit eli
gere ſeruire cui vult, eligendo ſcdm primũ cõqueri nõ
poteſt, ſicut dr̃ de ſeruo, qui duobus dñis ſeruire non po
teſt, eligere põt alterum. ff. ad ſille. ſi quis in graui. §. ſed
cum omnes. facit. xiiij. q. iij. ipſa pietas. ff. de reli. & ſump.
fu. l. ſi. Alleg. etiam, ꝙ neutrum iuuare debeat, ex quo id
non põt ſine læſione alterius. xiiij. q. v. denique. cum nul
li ſit cõſulendum cum alterius iniuria. xxij. q. ij. primũ,
circa medium. xiiij. q. v. forte. Item ꝙ pro vtroque allega
ri poſſit, inducit, quod dicitur de tutore duorum pupil-
lorũ. ff. de auc. tuto. l. accipientis. & quod legitur de Moy
ſe, qui cauſam Dei coram populo allegabat, & populi
corã Deo. xlv. di. diſciplina. ff. de poſt. l. vl iij. q. vii. Item ſi
ꝯ patrem. Soluebat Bar. illud monaſterium iuuãdum,
quod fouet iuſtam cãm, ſi hoc conſtat, in dubio iuuet
primum & ſecundo det ſubſtitutum, & dixit Hu. idem
dixiſſe in vaſallo, qui habet duos dominos. & dixiſſe eũ
& Tan. ꝙ aduocatus eccleſiæ factus epſ alterius eccle-
ſiæ primæ ſeruiſſet per ſubſtitutum C. de epi. & cle. ad ſi-
militudinem. Idem poteſt vaſallus factus claudus, vł cle
ricus, ſi feudum retineat, quod etiam ponit Guil. in ſpe.
de aduo. §. j. ver. quid ſi is. Ber. in decre. vlt. de poſtu. in vlt.
gl. & vt ſcripſi Guil. cõcor. in ſpe. de aduo. §. j. ver. quid ſi
habet beneficium, tenent ſic in beneficiato, ꝙ neutrum
iuuabit per rationem dictam. ſ. parte ſecunda. ver alle-
gato, niſi eſſet prælatus alterius tm̃. Sed ipſe Gui. eo §. ver.
quid ſi aduocatus, ponit ad literam, quæ. ſ. ſcripſi poſt
Bat. Ad primum dictum de ipſa cauſa inducit no. de iu
reiur. breui. in glo. ii. & vide, qd de vaſallo no. de feu. §. ij.
ver. xii. & ver. ſe. Io. Goſ. Inn. & Hoſt. dicũt, ꝙ ſine pœna
iuuat primam ꝯ ſecundam, de iureiur. rua. & c. veniens
& c. intellecto. & c. eam te. dicit tñ ibi Hoſt. de beneficia-
to duarum eccleſiarum, quibus æqualiter tenetur, ꝙ ſi-
bi conſulit, ne aſſumat partes aduocati, ſed mediatoris.
¶ Ad ſecũdam quæſtionem allegatur pro & ꝯ. ponitur
ſolu. & dicit, ꝙ concordant. ponitur alia opinio diſtin-
guens,

gnẽs, circa quam datur remiſſio, & ſubditur inſtructio.
4 ¶ Inducit ad partem, q̃ tenetur, quia † per appellationẽ
extinguitur pronunciatum. ff. ad turpi. l. i. in fi. ergo nõ
eſt cã finita, nec vr̃ damnatus, qui appellauit. ff. de pœnis,
l. ij. §. fi. & cã appellationis eadem cum prima. ij. q. vj. ſi
quis in quacunque & § poſt ſecundam. C. de procurat.
ita demum. Item cum pendente appellatione nihil ſit
innouandum. ij. q. vj appellatione. ff. nil. inno. l. j. ergo in
uitus cogitur conſumare litem, quam incepit. C. de iu-
di. properandum. §. pe. cum nil dicatur actum, cum ſu-
pereſt aliquid ad agendum. C. de his qui. vt indig. l. pe. in
fi. item procurator datus ad cãm principalem datus etiã
vr̃ ad cãm appellationis. C. de procur. inuitus. ff. de pro-
cur. qui proprio §. item q̃ritur. ¶ In 9̃rium allegatur, q̃
alia eſt cã appellationis a principali. ij. q. vj. ſi eps. vij. q. 4.
Oſius. ergo &c. Item ſepe ad aliam prouinciã vel dioce.
mittitur cã. appellationis. de reſcrip. nonnulli. & ij. q. vj.
§. illo. & ſ̃m id aduocatus cogeretur in alia prouincia
defendere cãm, q̃ eſt falſum. ff. de procura. ſed hæ. §. nõ
ſolum. vbi de hoc. Item licet procurator datus ad cãm
appellare teneatur. tñ proſequi non tenetur de procura
tore. non iniuſte, in fi. C. de procurato. inuitus, ergo nec
aduocatus. facit ad hanc partem. ff. de euic. Herennius,
& per hoc euitatur infinitas, de quo no. ſ. eo. li. de reſcri.
cum in multis. in princi. ¶ Sol. Bar. oẽs tenere aduocatũ
non teneri, per ſcda iura, & dicit Pileum ita tenuiſſe qõ
ne. xxvj. Et q̃ dr̃, eandem eſſe cãm, exponit, id eſt idem
negocium, tñ eſt aliud iudicium, cũ alij ſint iudices, &
ſic tñdet lo. ij. q. v. §. poſt ſ̃m Accur. tenet idem. C. de ſuf
fragio. l. j. in vlt. glo. idem no. ſ. eo. li. de teſti. roma. no. in
glo. i. Guil. in ſpe. de ſala. §. ſequitur. ver. ſed nunquid ad-
uocatus. dicis hoc verũ in diffinitiua, ſed ſi ante ſñiam
appellatur, vel in integrum reſt, petitur, putat, q̃ teneatur,
ſi in eo loco cã tractetur, vel ſatis prope. Et de hoc vide,
quod dixi eo. §. ver. quid ſi cã. Et circa hoc videas, quod
plene ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. de procura. non iniuſte.
in vlt. gl. vbi de procuratore ſatis dixi, quem in hoc q̃
paro aduocato. facit. ſ. eo. li. de teſti. romana. iij. q. vij. c. j.
& v. q. iij. c. vlt. ff. de teſti. l. ſi, hoc ſcias, q̃ omni caſu, quo
aduocatus, vel alius procurator perget ad locum alium
pp cãm, habebit expenſas a clientulo. facit, quod dr̃ de
legato & de reſte, ſ. eo. lib. de reſcrip. ſtatutum. §. inſuper
& § pen. non enim coguntur ſuis militare ſtipẽdiis. 28.
q. j. nam nunc. in fin. de præſcrip. cum ex officij. & aduo-
cati militant. C. de aduo. diuer. iudi. l. aduocati in fi. Joã.
An. ¶ In quæſtione medici, quæ pp ſimilitudinẽ huic
incidit, remittit. ¶ Primo allega. 9̃ medicũ. ſecundo pro
medico. tertio ponitur triplex ſol. quarum quãlibet di-
uerſimode diſtinguit. ¶ Primo dicit repetenda illa argu-
menta proximæ quæſtionis, quæ huic conueniunt, q̃
5 autem medicus teneatur, probat † quia non vr̃ ægritu-
do diuertiſſe, quæ ſtatim redit. de pœni. di. j. diuortiũ. ff. de
in rem verſo. ſi pro parte. §. verſum. & ad medicum ſpe-
ctat centies infirmũ curare, de pœ. di. iij. ad hunc inſtãt,
Eſt enim totus homo ſanandus. ca. di. ſunt plures, & de
bap. maiores. ver. ſed adhuc. nec vr̃ ſanitatem adeptus, q̃
illam retinere potuit. ff. eo. tit. non vr̃. ij. & de acqui. poſſ.
non vr̃. Et verba cum effectu ſunt intelligenda. de pœn.
diſt. j. §. hæc autem verba, de cle non reſiden. relatum. &
nil vr̃ actum &c. de renun. c. j. C. de his qui veni. ætatem
petit. l. pe. in fi. Item ægritudo ſurrogata primæ eadẽ cũ
illa vr̃. vij. q. j. denique. ff. de iudi proponebatur. xvj. di. ha-
beo, de voto magnæ. ver. cum ergo. ¶ In 9̃rium, actio ex
tincta non reuiuiſcit. ff. de ſolutio. qui res. §. aream. xxiij.
q. iiij. ſi illic, & recte geſtum ex euentu reſuſcitari nõ de
bet. C. de admini. tuto. ſancimus. & caſus fortuiti præui-
deri non poſſunt. de homi. Ioannes. cum cõcordan. &
euitari debet infinitas, vt dixi in proxima qõne, nec vide
tur inter eos de ſutura ægritudine cogitatum. ſed de illa,
quæ tunc apparebat. ff. de contrahen. emp. Rutilia. ff. de
pac. tres fratres, ſupra de iureiuran. cap. penul. ¶ Solutio
ſecundum Barto. ſi recidiuauit infirmus ex ſua culpa,
medicus non tenetur, hoc eodem titu. damnum. cum
concor. alias tenetur per prima iura, Pileus quæſtione
ſua. xij. diſtinguit, an ex primis, an ex nouis humoribus
recidiuaſſet, plus ſibi placet diſtinctio an ilico, an lon-
gẽ poſt recidiuauit, vt in primo caſu teneat, ſecũdo nõ,
alleg. ff. de in integrum reſtitu. l. diuus. & de verborum
obligatio. ſi ita quis. §. femina. facit, quod no. ſupra eod.
lib. de elect. commiſſa. §. j in j. glo. quæſtio Pilei formata
6 fuit in podagrigo. ¶ In tertia † quæſtione inducuntur,
vij. pro aduocato. Secundo contra ipſum alia. vij. ſ. v. re-
gulę ſucceſſiuę, verbi ſignificatio, & vnũ inſolubile. Ter
tio, primo ſolutionem ponit, cui ſeptem doctores con-
cordant. ſecũdo ponit alias duas & tertiam Iacobi, quæ
diſtinguit, tertia diffinitionem improbat, & rationibus
eius reſpondet. quarto primam approbat, quam duab.
roborat rationibus. Primò igitur allegat Bartho. pro ad
uocato, quod habere debet centum, cum per eum non
ſteterit, quominus fuerit cauſam proſecutus. per. l. quæ
expreſſe de aduocato loquitur. ff. loca. qui operas. & eo-
dem titulo. l. ſed addes. §. vlti. & C. de cond. ob cauſam. l.
vlti. nil ergo imputari poteſt aduocato, qui non fuit in
culpa. xliij. diſt, Epheſus. xlvij. diſtinct. quod ad nos. xxiij.
quæſtio. v. de occidendis. facit hic eodem titul. imputa-
ri. cum concord. Sufficit ergo per aduocatum fuiſſe ne-
gotium cœptum, licet nõ habuerit effectum. ff de neg.
geſt. ſed an vltro. C. de pig. acti. ſi neceſſitas. in fi. j. reſp. ff.
de mino. verum. §. ſi locupleti. Item, ſi is cui aſſeſſor vel
aduocatus locauit operas ſuas vſq; ad annum moritur,
habebit aduocatus totius temporis ſalarium. ff. de offic.
aſſeſ. l. diem functo. Item, ſi moritur aduocatus. ff. de ad-
uo. diuer. iudicio. poſt duos. Item, inducitur regula, cum
ſtat. ſ. eod. titu. cum concord. & forſan timore aduocati
inductus eſt aduerſarius ad tranſigendum habebit ergo
ſtipendium, qui pro tempore præſtitit auxilium. ij. q. xij.
caritate. Inducit etiam, quod res inter alios act. ſupra de
re iud. c. pen. alle. Da. quod non obtinere eſt contrariam
ſententiam reportare. C. de his, qui. vt ind. l. ij. de fal. l. qui
falſas, quam iſte non reportauit, ergo &c. ¶ In con-
trarium inducitur, q̃ non extitit conditio, & ſic obſtat
hæc regula. cũ concor. facit. ſ. de condi. app. de illis. C. de
condi. infer. legatũ. C. de condi. & de. l. municipib. Item,
7 † contra eum inducitur regula in generali. hoc eod. tit.
cum concor. Nõ enim eſt veriſimile. iſtum promiſiſ-
ſe tranſigere, quod non poteſt, vel q̃ centum daret tran
ſigendo, ergo in generali obligatione iſta nõ veniẽt. nec
imponere ſibi quis poteſt legem non tranſigendi. ff. de
pac. l. penul. inducitur etiam regula, locupletari. hoc eo-
dem titulo. vult. n. ipſe & aduocatus locupletari cum dã
no clientuli, & ſine labore lucrum conſequi, contra id,
xiij. quæſtione prima. §. quia ergo. Item, cum litis euen-
tus ſit dubius. ff. de pecu. quod debetur, & in dubiis vel
obſcuris ſequimur minimum, cod. tit. in obſcuris, repel-
letur iſte petens maximum, cum ſibi clientulus proui-
dit, qui poterat condemnari. ff. de neg. geſt. diuortio. cir-
ca medium. Item, quoties ſine captione, quid fieri non
poteſt, eligendum eſt, quod minimum habet iniqui-
tatis. ff. eo. titu. quot. nihil. hic autem eſt tale, ergo preeli-
8 gendum. ¶ Dama. allegabat, quod vincere † nihil aliud
eſt, quam ſibi aduerſarium condemnari. iij q. iij. quod
fieri. hic autem aduerſarius condemnatus non eſt, er-
go non vicit. Quare huic aduocato ſecundum Guli. fie
ri videtur inſolubile tale, quod non poteſt agere ex clau
ſula ſi obtineat, quia non obtinuit, & non obtinens ſuc
cubuiſſe videtur, argumen. ff. de inofficio. teſtamen.
Papi. §. meminiſſe. nec quia ſuccubuit, quia hic non ad
paret, caſus ergo non expreſſus habeatur pro omiſſo. ſ.
ea. l. de reſcri. ſuſceptum, cum concor. ¶ Soluebat. Bar
thol. Hugolinum ſibi reſpondiſſe, quod totum poteſt
petere aduocatus, idem Pileus. q. lxxvij. alle. ff. de euic. ſi.
dictum. §. j. in authen. vt cum de appel. co. §. ſi tales. col-
la. viij. Dama. tenet idem & Accur. in præ. l. vnica. C. de
ſuf. in vlti. glo. allegat. l. fin. ff. manda. vbi etiam de hoc.

in iiſ. gl. quaſi lex iſta velit, quod tranſigere ſit vincere.
Sed quod lex illa non faciat, oſtenditur ſic per moder-
no., nam ibi dicitur, quod ſi conueni tecum mihi com
municandum, quod habes ex euentu litis, communi-
care teneris quod per tranſactionē habuiſti. ſed hic nō
concludit, quod tranſigere, ſit vincere ſed concludit ꝙ
tranſigere eſt finis vel euentus litis, puto quod Accurſi*
ponderauit mentem victoriæ, quæ talis ibi erat, vt hic
illud etenim ſibi, cōicare intendebat, quod vincere. di-
cendo commune futurum quicquid ad eum ex euen-
tu litis hæreditariæ perueniſſet. Communius autem per
ſententias, quam per tranſactiones finiuntur lites, illud
ergo, quod plurimum fieri conſueuit, cogitaſſe videntē,
hoc. eo. ti. inſpicimus. & tamen quod per tranſactionē
conſecutus eſt communicat. Gul. in Spe. de ſala. §. ſequi
tur, ver. quid ergo ſi litigator. & ver. ſe. dicit, quod prædi-
ctæ ſolutioni concordant. Goſ. & Ia. Bal. ſed dicit Vber.
& alios id fateri de iure, ſed de æquitate fiet ſolutio pro
rata. ff. de leg. ii. qui ſolidum. §. i. Tenet finaliter, quod ſi
pars tranſegit in fraudem aduocati, habebit totum, ſi
bona fide, propter dubium litis ſoluetur pro rata. Sed
9 † Iac de Ra. vt ibi ponit Cy. aliter diſtinguit, q̄a aut trāſa
ctio fit conſentiente aduocato, aut eo contradicente:
aut eo ſciente & tacente. primo caſu non habebit, quia
non vicit. ſecundo caſu, ſi aduocatus poteſt oſtendere
clientulum obtinuiſſe propter bonam cauſam, niſi trā
ſegiſſet, habebit palmarium, quia licet litis euentus ſit
dubius, tamen præſumimus, quod iudex iuſtitiā faciet.
ff. de pecu. eo. tempore. ſi vero hoc non probat, non ha-
10 bebit. ff. de condi. & dem. quibus. §. fin. Tertio † caſu, eſt
tacuit, habetur pro conſentiente, quia ſuum officium
eſt non tacere. C. ad velle. ſi fine. debuit ergo reſiſtere trā
ſigenti. C. de appell. quoniam. non quod per eum non
ſtetit, quia illud habet locum in conditionibus poteſta
tiuis, ſecus in caſualibus. qualis iſta propter dubium litis
euentum, vt præ. l. quod debetur. ſed oſtenſa cauſæ iuſti-
tia præſumatur pro victoria, vt dixi. Habet forte plus co
loris, quam ſaporis iſta diſtinctio, quæ vult conſenſum,
vel taciturnitatem nocere in actu, qui tamen per con-
ſentientem, vel tacentem, prohiberi, vel impediri non
poterat, & ad quam ipſius conſenſus non erat neceſſa-
rius, & in caſu medio non vult conditionem ſolam ſuf
ficere. Et ſi ad primum allegas decr. ex literis. de tranſac.
reſpondetur; quod ibi de iure aduocati in re, de qua tran
ſactum erat, hic extra rem, ſcilicet i palmario, quod de
tertio membro dicitur, quod officium aduocati eſt, nō
tacere, fateor, cum de iure partis in iudiciis tractatur, q̄a
ad hoc aſſumptus eſt, ſed ſi extra iudicium tranſigitur,
quid ad eum. l. ſi ſine. Non obſtat. quia ex taciturnitate
aduocati nulla fraus parabatur tranſigenti cum clientu
lo, ibi. parabatur contrahenti, cum marito mulieris ta-
centis. Item negari poſſet caſualis illa conditio, quam la
bore & voluntate aduocati oportet impleri. nec valent
differentiæ, quod dubius ſit litis euentus, quia etiam in
poteſtatiuis de facto ſemper ineſt dubium, cū non ſint
in homine viæ eius. Io. x. in fine & xlvi. diſtin. §. neceſſe.
in fin. Quare, quod prius dictum eſt, videtur tenendum,
quod facilius concedetur, ſi formetur caſus in clientu-
lo, qui noluit in lite procedere. Dicebat autem Ioan. de
Deo in ſuo ordine iudiciorum, li. iiii. poſt princ. cuꝰ di-
ctum ponit Gul. in Spe. præ. § verſi. & non generaliter,
quod aduocatus ſalarium promiſſum habebit, etiam ſi
non procedat, ex quo non ſtat per eum, ſed per clientu-
lum. ff. loca. qui operas. ſed talis eſt caſus quæſtionis, trā-
13 ſigens enim plus procedere noluit. Item ille † viciſſe vi-
detur, cuius deſiderium eſt impletum, ar. ff. q ſatiſd. cog.
l. i. Quarta quæſtio ſatis per prædicta dici poteſt expedi-
ta, arguebat enim Dama. ſalarium totum deberi, cum
non ſtet per aduocatum, per præ. l. q operas. & ff. de var.
exor. cog. l. ſ. § penult. C. de condictio. ob tur. cauſam. l.
pecuniam a te. In contrarium hic regula cum concor.
& regula, cum quis in ius. eo. tit. cum concor. Item, quia
12 † fortius caſus ſemper nocet locatori, ergo aduocato lo
canti operas. ff. loca. ex conducto. & l. ſe. Item, aduocat*
certa de lucro captando, hæres de damno vitando, qua
re fauorabilior eſt. C. de codicil. l. vlt. Soluit, quod ad to-
tum ſalarium teneatꝰ hæres. ff. loca. ſed addes. §. vltimo.

SVMMARIVM.

1 *Cui licet quod eſt maius, vtique quod eſt minus.*
2 *Epiſcopus, ſtatutum a ſe conditum, an poſſit in partem tollere, vel in aliquo contrauenire ſine pœna. Et an quis ligetur proprio ſtatuto, maxime maior. nu. 3. & 5. 12. Et quid de pari. nu. 11.*
4 *Statuta communia vel ſingularia an ligent ſubditos tantum.*
6 *Abſolutio fauorabilior eſt, quam condemnatio.*
7 *Expreſſe quod non poſſum, an poſſim tacite, Et quod non ſpecialiter, an generaliter.*
8 *Epiſcopus cum non ſit prouinciæ ordinarius, an ligetur ſuo ſtatuto.*
9 *Epiſcopus an ligetur, facto damnato, Et quid de archiepiſcopo numero. 10. Et quid de papa, an ligetur ſuo canone.*
11 *Sermo generalis an perſonam loquentem includat.*
14 *Epiſcopus & archiepiſcopus ratione delicti perdunt priuilegium.*
15 *Epiſcopus an habeat iuriſdictionem in diœceſi ſui ſuffraganei, aut in quibus caſibus.*
16 *Epiſcopus & archiepiſcopus an excuſentur a ſtatutō a ſe condito. & nu. 25. An itidem & Papa. Et quid ſi ligetur papa, an etiā ligentur ipſi in participatione criminis.*
17 *Ius unius ex ſociis in eadem cauſa, an conferat conſociis. Et idem in dictum de priuilegio & nu. 19.*
18 *Auguſta an participet priuilegium principis, qui ſolutus eſt legibus.*
20 *Prohibitum habetur pro permiſſo in inſeparabilibus.*
21 *Ludi identitas facit, vt limitatio vnius ad fratres vterinos extēdat.*
22 *Socij vnius delictum, an noceat conſociis.*
23 *Si ſtipulor a Titio et pupillo, vel a Titio & ſeruo, conſtituendo ipſos quaſi duos reos ſtipulandi, ſolus Titius obligatur.*
24 *Seruus partim, & partim liber quis eſſe non poteſt.*

REGVLA LII.

CVilicet. Io. mo. dicit ponderandum
exemplum per l. inſtit. man
da. §. is qui exequitur, ſi mandaui fundum
emi pro centum, mandaſſe videor quod
ematur pro minori, haberi ſi poteſt, remittit ad regulā
plus ſemper. Prima glo. dicit vnde ſumpta, & ponit exē-
pla. ſecundo gloſſ. ponit brocarda. iii. ſucceſſiue ſignat.
vii. contraria, & ſoluit. vel remittit. iiii. ſignat contrariū
ad negatiuam. ¶ In glo. i. ibi [*Marcellus*] hic lex exempli-
ficat, quod prædixit gl. in filiofami. milite. idem l. filius.
in fin. quæ ſequitur. & ibi [*tam is.*] filiusfami. etiam pa-
tre nolente non teſtatur, poteſt tamen volente eo do-
nare cauſa mortis. ¶ In glo. i. ibi [*tam is*] Dynus ponit exē
1 plū † in patre, cui licet occidere adulterum inuētum cū
filia, multo magis contumeliis afficere. ff. de adulterio.
nec in ea. §. ius occidendi. ¶ Item, iudex poteſt deferre
actori iuramentum in litem, quod eſt plus, poterit er-
go taxationem iuſiuran. adiicere, quod eſt minus. ff.
de iureiuran. videamus. §. penul. ſignat ipſe duo contra-
ria. primum de præſide, quod habet ius gladii, quod eſt
maius, & non deportat, quod eſt minus. primum patet.
ff. de offi. præſi. l. illicitas. §. vniuerſas. ſecundum. ff. de leg.
iii. l. j. §. hi quibus, reſpondet illud procedere, quando p̄-
ſes non habet īſulas ſibi ſubiectas alias ſecus. ff. de inter.
& re. l. relegatorum. circa princip. & no. eod. tit. inter pœ
nas. fatetur, quod quidam aliter dicunt, & textus & glo.
quas allegat concedunt, quod relegare etiam poteſt, ſi
inſulam habet, ſed non deportare ſecundum l. fin. C. de
prædi. cur. vbi curialis donare poteſt prædia, quod eſt
plus, & non vendere, quod eſt minus. C. de contrario iu
di. l. j. Reſpondet, quod facilius reſponderet propter pre
cium habendum, quod eſt cauſa prohibitionis, quæ ceſ
ſat in donatione. & ibi [*cum quæritur*] eadem reſpōſio ad.
l. in cauſæ. ff. de procur. ver. licet procuratorem in totū
reuocare, non in parte, ſecundum Dy.

QVAE

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem de epiſcopo faciẽte
1 contra ſtatutum † ſuum, quod non incidat in eius pœ-
nam, cum enim poſſit in totum illud tollere, fortius li
cet ei contrafacere ſine pœna, vel in parte tollere, & ſic
tenui in quæſtione, quã diſputaui, quã timẽbrem hic
integraliter inſeram. & eſt talis. Bonon. epiſcopi ſtatutũ
excommunicat ludẽtes ad azardum, ludit hic ipſe epiſ-
copus, vel eius metropolitanus cum Titio, de prædictis
mbus ſtatuti conſciis quæritur, an ſint excõmunicati,
& ſciendum, quod Dama. diſputauit primum mẽbrũ,
ſcilicet de epiſcopo. & Octauãtus de Florẽtia. ergo non
miſcendo prima dua dubia, allegabo. vj. ad negatiuam
ſubdẽs opinionem pro hac parte, quam ſoluendo tene
bo. Secundo tria faciam, ponam primo opiniones con
trarius, & ipſas ratione infringam. Tertio reſpondebo
ad vj. alias rationes, Quarto, explicabo & imp robabo di
ctum Octauanti. Primo antẽ allegat Dama. quod quę
ſtio fatua videtur, cum certum ſit, quod nullus poteſt ſi-
bi imperare. ff. de arbit. l. pe. & debet eſſe pſonalis diſtin-
ctio inter iudicatum & iudicãtem. iiii. q. iiii. nullus. Item
par non ligat parem, ergo nec ſeipſum, de elec. innotuit
cum concor. ſecũdum Da. adiuuantur hęc per illa vul
garia, quod nemo in ſua cauſa &c. C. ne quis in ſua cau
ſa per totum. ff. de iur. om. iu. qui iuriſdictionem, & per
3 ea, quæ de correlatiuis no. de inſt. c. fi. ¶ Ad † hanc partẽ
quod ſtatutũ nõ liget maiorẽ, inducitur. xxj. diſt. inferior.
ff. de minoribus. l. minor autem. facit clem. de electio-
ne Romani. in principio. De ſeipſo & de pari proba-
tur. ff. ad Trebellia. l. ille a quo. §. tempeſtiuum. ff. de do
nat. inter vir. & vxorem. l. quod autem §. vxori. de pari
& maiori pbatur. ff. de arbi. l. iii. & iiii. Inducit ergo ca-
pitulum. inferior. illud verbum Eſa. x. nunquid gloria-
tur ſecuris &c. quod etiam habetur. xxiii. quæſt. v. §. fin.
poſt princip. quod pro epiſcopo ſic inducitur, ſtatutum
eſt inſtrumentum ſecuris, vel ſera epiſcopi, ergo &c.
pro archiepiſcopo ſic, epiſcopus eſt inſtrm̃ ſecuris. &
ſera metropolitani, ab eo ſcilicet productum per cõfir-
mationem, & conſeruationem, non ergo &c. Secundo
4 ad † vtrunque caſum inducitur, quod ſtatuta cõmunia
vel ſingularia ligant ſubditos tantũ, de pę. & re. ca. quod
autem. de ſen. excom. a nobis. eod. tit. c. romana. §. j. ſu-
pra eod. lib. & ff. ad trebel. omnibus ciuitatibus. C. de
ſum. trini. l. j. in princ. de inſti. Co. compo. l. j. ad finem,
de iud. rem non nouam. poſt princip. de inceſtis nup. l.
fina. de colo. pale. l. vnica. libro. xj. Cum ergo præ. decre.
a nobis. negatiue loquatur, quod non niſi ſubditi tantũ
& decre. romana. quod ſubditi tantũ, & hoc ſapit nega-
tiuã. de cã poſ. cum eccleſia. reſtat quod par vel maior
non ligatur. Tertio ſic conſtat, quod omnis delinquens
habet iudicem. ad Roma. xiii. de cenſi. c. ij. quod ſi alius
indicat facit iniuriam proprio iudici, ſiue ille ſit Deus,
vt in occultis. ij. q. j. nomen. ſiue papa. vt in exemptis
& appellationib. xvi. q. j. frater. d ap. de priore. vel patriar
cha. archiepiſcopus vel epiſcopus. vj. qõ. iii. c. j. ij. & iii. &
xj. q. j. peruenit. vel inferio. de appel. dilectis. de ver. ſi. ex
parte. j. Sed conſtat, quod epiſcopus eſt ſubditus metro-
polit. & metropolitanus patriarchæ vel papę iniuriam
5 faceret, ergo † epiſcopus metropoli. iudicando ſeipſum.
& patriarchæ vel papæ, iudicando metropolit. Conſtitu
tio ergo generaliter formata ſic intelligatur, quod non
includat hunc caſum illicitum. de verborum ſi. ex par-
te. ii de iureiur. c. j. ſupra eod. li. præcipue, quia ſtatuta ſũt
ſtricti iur. probatur. de iureiurã. in noſtra. & dixi de hoc
plenius ſuper regula pro poſſeſſore. eo. ti. ita quod non
includunt etiam id, quod propria verbi ſignificatio poſ
ſet includere, ex quo non eſt veriſimile, ſtatuentem id
intellexiſſe, vt ibi, ſed hic non eſt veriſimile ſtatuentem
ſe, vel ſuperiorem ligare voluiſſe, ergo &c. hoc eo. tit. in
generali cum concor. & leges communes ſingulares &
priuatas interpretamur ſecundum intentionem eden-
tium. xj. q. j. §. his, de ver. ſig. ex parte. & c. dilecto. C. de le-
6 gi. l. j. & fi. Quarto † ſic, fauorabilior eſt abſolutio, quam
condemnatio, ſiue tractetur de facienda, ſiue de iam fa-
cta. Ad primum. xxvj. q. vij. alligant. de prob. c. ex literis.
ff. de ac. & obli. Arrianus. Ad ſecundum, de re iud. c. fi. ff.
eo. titu. inter pares. vel ſaltem inter hæc duo ſit paritas,
de pœ. diſtinct. j. verbum. ſed conſtat, quod epiſcopus ſe
vel ſuperiorem non poſſet abſoluere, vt præalle. c. quod
autem. de pœnis. ergo nec ligare. vnde notauit Vincen.
eo. ti. cum ex eo. & Guil. in Spe. eo. titu. ad fi. Archid. c. fi.
eo. titu. hoc. eo. l. quod dans indulgentiam vel remiſſio-
nem, illa vti non poteſt, & cum illa habet vim & per-
petuitatem ſtatuti, vt no. de of. l. c. vlti. fortificatur hoc,
quia legatus de latere abſoluit non ſubditos, quos ta-
7 men ligare non poſſet. de off. leg. c. penul. Quinto † ſic re
gulariter. quod nõ poſſit m expreſſe, nec tacite. de præb.
dilecto. & quod nõ poſſum ſpecialiter, nec generaliter,
de deci. tua. ſed ſi epiſcopus ſpecialiter & expreſſe ſtatue
re de ſe ipſo, vel ſuperiore, conſtitutio patenter eſſet ini-
qua, per prius alle. & ſic non valeret. iiij. di. eccle. autem.
& dicenda eſſet deſtitutio. de re. ecc. non. ali. c. fin. quia
patens error faceret illam nullam. ij. q. vj. §. diffinitiua
poſt prin. de re iudi. cum inter. C. quando prouo. non
eſt. ne. l. ij. Vltimo ſpecialiter pro epiſcopo inducitur, quod
perſona loquens, &c. de iureiur. petitio. cum concor.
8 ¶ Ad hanc partem ſunt † opiniones. Lau. enim de ar-
chiepiſcopo tenet, quod non ligetur, quia non eſt ordina-
rius prouinciæ. ix. q. iii. c. ij. & hæc ratio concludit idem,
& fortius in epiſcopo. Ber. Prouincialis tenet hãc partẽ
de archiepiſcopo per decre. graue. de præben. de ſen. ex-
com. a nobis in Authen. de defen. ciui. §. non habente.
Hoſt. etiam in ſum. de ſen. excõ. §. quis valeat excõmu-
nicari. poſt prin. dicit certo certius hoc tenendũ, quod ſupe
riorem non ligat, ſicut nec proferentem. Et ſoluendo
dico, quod horum dictum placet iuribus & rationibus
ante dictis. Sed Dama. quæſtionem de epiſcopo nõ ſol-
uit, ſed diſputationi reliquit. ¶ Quid dixerit Octa. dicam
in fi. Quia vero huius diſputationis potiſſimum eſt illa
9 † ſoluere, per quæ contraria fulcitur opinio, vt illam pri
mo videamus, eſt ſciendum, quod de archiepiſcopo Hug.
tenuit contrarium, vt no. iii. q. vii. cum. allegat, quod in
cidit in factum damnatum. xxiiii. q. j. c. j. ij. & iii. ad quæ
iura reſpõdeo, quod loquitur de facto damnato per ius
commune. ſ. hæreſi, & ſic non probãt non ſubditum li
gari facto damnato per ſingulare ſtatutum. illud tenet
etiam Bartol. Brix. per l. iii. ff. de offic. præſ. quæ lex dicit,
quod præſes prouinciam ſuã purgare debet malis ho-
minibus, nec diſtinguit, vnde ſint, ſed lex illa licet exclu
dat diſtinctionem loci, non tamen excludit diſtinctio
nem identitatis vel præſiden. de quibus loquitur. Hu. vi-
detur etiam idem velle de epiſcopo per id, quod not. de
ſucceſſore. lxiii. di. Adrianus enim. vbi tenet, quod licet
canon epiſcopi non liget ſucceſſorem, ligatur tamen,
quia ſe inuoluit in factum damnatum, per iura prius
10 alleg. quibus iam eſt reſponſum. Archidiaco. † in decre.
ij. de conſtitu. ſ. eo. lib. tenet idem de vtroque, ſcilicet de
epiſcopo & archiepiſcopo. Cum enim authoritate pa-
pæ, vel canonis epiſcopus facit ſtatutum, ergo ligatur
authoritate papæ, dicẽs, quod efficaciter facit. xj. q. iii. nemo
condemnat, quod c. ſi ſic ſimpliciter recipiatur, vt induci-
tur, triplex inſurget abſurdum. Primum. quod cum au-
thoritate papæ vel canonis epiſcopus ferat ſniam, nõ p
illam ligatur. quod ipſe & omnes negant. Secundũ quod il
la ratio concludit, papã ligari ſuo canone, quaſi ligetur
a Chriſto cuiꝰ authoritate facit canonẽ, vt in præd. c. ne
mo. & hoc eſt falſum, vt no. xciij. di. ſi inimicus. de ſen-
ten. exc. nulli. Tertium, quia etiam ſequeretur, omnem
prælatum etiam nõ ſubditos ligare poſſe, cum omnes
ſint ſubditi Chriſto & Papæ, cuius authoritate ligat. põ-
deretur ergo textus illius c. qui ſic iacet: nemo cõdem-
nat vincula eccleſiaſtica, præſupponit ergo, quẽ vincu-
latum, quod non p̄t quis niſi ſubditũ, vt probatũ eſt, ſe-
quitur, non eum homo eſt, qui ligat, ſed Chriſtus, qui

hanc

hanc poteſtatē dedit. Fateor ergo, quod ſubditus vincu-
latus a prælato, vinculatus dicitur a Chriſto, qui clauiū
poteſtatē illi dedit. Mat. xvj. Io. vltimo. virtutē ergo vin-
culi exprimit & fortificat ille canon, ſed poteſtatem
11 †vinculandi non ampliat. & ſic patet, quod non ſic ef-
ficaciter facit, vt dicebatur. imo nil facit ad caſus. Pe-
trus de Bell. ēt ſequitur horū opinionē tenens de epiſ-
copo, ꝙ ligetur. hoc not. C. de ſacroſan. eccle. authen. q-
buſcunq;. & ibi Cy. ponit eius rōnē, qa ſtatuendo gerit
perſonā publicā. delinquēdo priuatā. & hæc rō cōclu-
dit idē in archiepiſcopo, alle. ff. de admi. tu. cū hæreditas
ff. de pac. cū in eo eſſet, illa iur. ꝓbāt, ꝙ in generali ſer
mone perſona loquens includitur. vnde ſi tutori vel pu
pillo non expediret adire cum creditoribus hæreditatis
pactū fecit de certa quota. ſic ipſe ēt creditor illa quo-
ta debet eſſe contentus. Ad leges. j. reſpondeo in primo
cōtrario. ad idem dico, ꝙ tollitur prææalleg. §. tēpeſtiuū.
alle. in prin. conſtat. n. ꝙ conſul. vel prætor. inſtitutus hę
res, ut reſtituat, in adeundo gerit perſonā priuatam, & ta
men a ſeipſo, vel alio conſule, vel prætore non cogitur,
qui tō in cogendo gerunt perſonam publicam. eodem
mō tollūtur per præd. leges. iii. & iiii. de arbitris. Item tol
litur hæc ratio, quia concludūt ēt principem ligari lege
ſua, quam ſtatuit vt princeps, & delinquit vt priuatus, ar
gumenta ergo de tanquam, improprietatē habent quæ
excuſanda eſt, non ſequenda. & dicamus cum l. ſi plu-
res. ff. de pac. ꝙ difficilius eſt, quē gerere vices duorum. &
hoc maxime in caſu noſtro, quo impoſſibile eſt ſtatu-
tū fieri per dignitatē ſeparatam a perſona. Itē ipſe idem
Pet. l. cum ipſe, de ꝯhe. emp. non audet aſſerere, ꝙ poſſit
ſe abſoluere, & tamen illa ratio viget in abſoluendo, ſi-
cut in ligando ¶ Fateamur ergo, ꝙ cum ſtatutum epiſ
copi totū pendeat a poteſtate epiſcopi, ita ꝙ illud tolle
re poteſt. xii. q. j. certe, & hoc nullus negat, licet alias dica
tur ius facere, cū eſt ius epiſcopi, vt ex denunciatione pa
tet. ergo nec ipſum, nec ſuperiorem ipſius ligare poterit
coram quo etiam ſine ipſius iuſſu non poſſet benedice
re. xxj. di. denique. Solutis rationibus & iuribus inductis
per eos, qui tenebant opi. contrariam, inducam alias ra
tiones, & iura, quibus illa opin. fulciri videtur, illis ſingu
lariter rñdendo. & inducebat. Dama. illud, quod quiſq;
iur. &c. ff. quod quiſque iur. l. j. de mu. pe. c. j. & ij. de cōſt.
cum omnes. quod locum habet in ſtatuto, vt ibi. & in
prin. dictæ l. & in ſententia. vt in fi. dictæ l. ſed non recte
diceretur vti eodem iur. ſi non incideret in ſnīam, ſicut
ſubditi, ergo &c. ſm Dama. Ad hoc rñd. iur. iſta non ꝓ
12 bant, ꝙ ipſo † facto vel iure epiſcopus ligetur ſua lege, vel
iore, qd aliis dixit, ſed loquuntur de pœna per iudicē in-
ferenda. iuſte ergo arbitratur archiepiſcopus epiſcopū
puniendum illa pęna pro ludo, qua ſua l. punit ſubdi-
tos. & ſic ad tēpus priuabit illū cōione hominū & ſacra
mentorū, quod facit excōicatio. Et facit quod dicetur.
J. eo. in pœ. Per eundem modū rñde ad l. ſ. alle. per Pe.
non. n. ipſo facto pactum tutoris cum creditoribus fa-
ctū dimittit creditū tutoris, ſed prouidebitur miniſterio
iudicis, vt ea parte ſit contentus. nos aūt in qōne loqui-
mor de vinculo iur. ſiue de miniſterio iudicis. Secun-
do ſic, conſtat epiſcopū poſſe facere ſtatutū. iii. q. iiii. nul
los. de con. iii. di. c. j. de ma. & obe. ſi quis venerit. de loca.
c. ij. de ſent. excō. a nobis. eo. tit. c. ij. ſ. e. li. ſicut aūt ius ge
nerale ligat totū, ſic iſtud particulare ligat partem, quia
quod iur. in toto quo ad totum &c. ix. q. iii. cum ſcimus.
de off. dele. paſtoralis. §. j. ff. de rei ven. l. quæ de tota. Cum
ergo in ſuo territorio illud factū ſit damnatū, ergo &c.
xxiiii. q. j. c. j. ad cōcluſionem rñſum eſt. ſ. prius dicta fa
teor, quo ad ſubditos & ligabiles. Tertio ſic, qñque ligat
quis maiorē. ad Gala j. xxiiii. q. j. § ſed qui. xj. q. iii. ſi is. ſol
13 ue, vt ibi. & xl. di. ſi papa. & ibi ſoluitur. Item † parem. xii.
q ij. non licet papæ. ibi ſoluitor ſeipſum. xxj. di. nonc. aūt
ibi ſoluitor. de pœ. di. j. multiplex. ibi proprio indicio cō
dēnares ſe. C. de ſum. tri. inter claras. ver. huic confeſſio-
ni. C. de fideic. l. j. in fi. improprie loquūtur, vt in eis oo.

Itē arctat quis ſeipſum. ſ. de elec. cū in veteri. in fin. ff. ſi
quis cau. l. ij. § ſi quis. cum concor. ēt iudex. de off. dele.
conſuluit. in fi. Solutio. ibi arctatio, quam poſſent tol-
lere principes, non vbi, vel leg. datæ, vt no. præal. l. penul.
ff. de arbi. Quarto ſic, conſtitutio iſta eſt de re illicita &
a iure prohibita. xxxv. d. ca. j. de vi. & ho. cleri. c. clerici.
de exce. prę. inter dilectos. C. de epi. & cleri. interdicimus
&; de reli. & ſump. fu. auct. alearū. eſt ergo iur. cōis execu
tiua per pęnā, ꝙ pōt eps, vt ſcripſi de offi. archipreſ. c. ſi. ſi
cut ergo, cū papa inchoat gratiā & ſucceſſor exeqtur, ec
cleſia per ꝑdeceſſorē grauata cenſetur. de reſcrip. literis,
14 Ita hic † eps, vel archiepiſcopus a iur. cōt cū excutiōe ſta
tuti ligati dicant̄, vt ſic iur. acceſſorij liget, q pricipaliter
id nō poſſet. de of. dele. ſi ſuper. ſ. e. li. Solutio. vt dixi in
qōne porro rad finem. nec valet, ſi dicas, ꝙ talē rōne de
licti perdat priuilegiū. in Aut. de man. prin. §. ꝙ ſi. C. vbi
ſena. vel cla. l. j. iura nouiſſima collegi in clem. de ſepul.
dudū. poſt prin. quia illud fateor, quoad ios, quo alias li-
gari poterant. nec valeat, ſi dicas, ꝙ in ſe debent oſtende
re, qño alij debeant in eccleſia cōuerſari. fateor, ſed hoc
nō concludit eos per hoc ligari ad pęnā, de qūa q̄ritur,
licet ligentur ad culpā, & pęnā iur. cōis. Itē fateor, ꝙ qli-
bet ſe pōt iurando ligare ad periuriū. & ſic ſoluitur, de iu
reiur. c. j. ſ. e. ll. vbi ꝑlati ſeculares & eccleſiaſtici ſe lignat
pe iurm ad ſtatuta ſeruanda. Quinto ꝯ epm ſpecialiter
inducit̄, quia aut dicis Principē lege ſua ligari. ff. de leg.
3. ex imperfecto. & hēo ꝓpoſitū aut dicis nō ligari, &
tunc oportet fateri id ſpeciale. C. de leg. digna. ff. eod.
tit. princeps. ergo eius ꝯrium in aliis regulare, vt ligētur
lege quā dant aliis. facit de ꝑben. pro illorū. C. ſi man. ita
fu. a l. ne proſti. l. j. & facit, quod dicitur, perſonā loquētē
includi in ſermone generali. ff. de pigno. Paulus. in fi. cū
ſimi. Solutio. Fateor, principem non ligari cōi lege, &
hoc ſpeciale in ipſo, quia ſibiipſi non ſubeſt, ſed rō cōis
eſt omnibus, qui non ligātur lege ſua vel minorum. &
ſic priceps ligatur lege maioris. ſ. canone. de ele. funda
menta. §. vt ergo. de re iudi. ad apoſtolicæ. verſic. perpe-
trauit. ſ. e. ll. facit. cle. de re iu. paſtoralis. ad fin. ſic. & alii
ligantur legibus maiorum. papa vero loquens non in-
cluditur, quia ex hoc ſequeretur abſurditas, de qua di-
15 ctū eſt in princ. Vltimo ſpecialiter † ꝯ archiepiſcopū in
ducitur, ꝙ non habet iuriſdictionē in diœceſi ſuffraga-
nei, niſi in certis caſibus no. de off. or. paſtoralis. de qui-
bus iſte nō eſt. ergo ligabit̄ ſtatuto loci. Solutio, negari
non pōt, quin archiepiſcopus in diœceſi ſuffraganei ha
beat ordinariā metropolincā. Et ſi dicis, illa reſtringi ad
certos cas⁹ fateor, quoad ſubditos epiſcopi, ſed quoad ip
ſum epiſcopum non, qui ſic immediate ſibi ſubeſt, vt
clericus epiſcopo. ratione ergo iſtius immediatæ iuriſdi
ctionis illius ſtatuto ligari non poterit. ¶ Expeditis his
duobus caſibus, quia (vt prædixi) Octauantus diſputauit
primum membrum, ſolutionem ipſius licet ridiculo-
ſam, hic inſero qui dixit, ꝙ Ray. & Goffr. in ſum. de ſen
ten. excōica. fuerant in quæſtione contrarij quia Ray.
dicit, quod non ſua ſed iur. ſententia ligabatur. Goffr. ꝙ
ſua ſententia ligatus erat. & dixit, ꝙ moderni tenebant
cum Ray. ſ. Bern. in decr. ſtatuimus. Inno. de ſenten. ex-
comm. quod in dubiis. Ar. eo. tit. c. ij. ſupra eo. lib. demū
ſoluit, quod ſi non epiſcopus ludit, ligatur duplici ſen-
tentia. ſ. epiſcopi & iur. ſi ludit epiſcopus, tunc non ſua,
ſed iuris & papæ ligatur ſententia occaſione ſuæ conſti
tutionis, ſed non per illam, inducens notata per Ho. in
ſom. de ſente. excom. §. ſi. ver. quid ſi epiſcopus aliquid.
& verſicu. ſe. male inducit opini. prædictas, quod decla-
remus, qa facit ad infra dicēda. Ray. ī ſomma, de ſen. ex.
ad finem. ver. ꝙ ſi epiſcopus. tenet, ꝙ bene ligatur epiſ-
copus participans excommunicato per ſe. quia nō ſua,
ſed iur. eſt ſententia. Idē, ſi in crimine, per dec. nuper, de
ſen. ex. idem dixit, ſed in hoc male, ſi excōicauit cū fau
toribus. & ipſe poſtea faueat. ſecus dicit, & bñ, ſi prius fa-
uiſſet. qa tunc ſua eſt ſnīa. Goſ. in ſum. ipſius tit. vltima
charta. ver. quid ſi epiſcopus. & ver. ſeq. tenet, ꝙ incur-
rit

tit minorem.maiorem non,ſi communicat in crimi-
ne:cum illa ſit hominis. vel ſi communicat excõmu-
nicato per ſe cum participibus, quia ẽt illa eſt ſua. Ber.
in decre.ſtatuimus.de ſenten.exco.eo. lib. vt ibi notaui,
tenet,quod non ligatur maiori cõmunicans in crimi-
ne,cũ illa ſit ſua ſententia.Innocen.in dec. quod in du-
biis.dicit , quod excõmunicator participans a can.liga-
tur:ſed ſua non. vnde ſi excõmunicauit aliquẽ cũ his,
qui dederunt auxilium,licet ipſe fuerit de illis, non liga
tur.Hoſtien.in præalleg.c.dicit, quod ſi cõmunicat ex-
tra crimen,ligatur vt alius.Idem ſi in crimine, cũ ſit ca
nonis,ſed ſi cõmunicat cũ participibus,& participat in
crimine ipſe vna cũ aliis duabus ligatur.ex his patet opi
niones iſtas fuiſſe inductas male per ipſum Octa. ¶Ve
16 niamus † ad aliud,in quo duo ſunt dubia, an ſcilicet ex-
quo excuſantur epiſcopus & archiepiſcopus, excuſetur
& Titius:an vero ipſo ligato,etiam prędicti ligentur in
participatione criminis.Quod Titius nõ ligetur,ꝓbabo
per. vj. rationes nři iur. & totidem iuris ciuilis.Secun-
do ad contrarium.vi.inducam.Tertio ſoluam.& con-
trariis reſpondebo.Pro Titio facit,de priuil.licet.ǯ.e.lib.
cũ conc. ibi.no.vt ſicut ibi priuilegium contra interdi-
ctũ diuinorũ datũ ſingulari perſonæ reſpicit familiam.
Sic datũ epiſcopo vel archiepiſcopo contra interdictũ
ludi,reſpiciat colluſorẽ.Vnde videmus, quod olim an-
te dec.ſi.de ſenten.excõ.ſupra eo.lib.tempore interdicti
quilibet poterat dicere horas ſuas:& tamen cum ſocio
vno vel duobus.de pœ.& re.quod in te.Sic & in hoc in
terdicto ludi poſſit exemptus id cũ ſocio.Secundo indu
citur,de tempore ord.cum nullus.in fine.ſupra eod. lib.
vbi epiſcopus beneficij ſicut poteſt ordinare priorem
diœce.ſuæ:ſic & ipſius ſocium,quandiu manet ſocius.
ſicut ergo ibi quod iuris de priore , & ſocio : ſic & hic
idem iuris,de luſore , & de ſocio. Tertio ſic,ex pluribus
17 † condemnatis vna ſententia in cauſa cõmuni, ſi vnus
appellat,victoria ipſius prodeſt ſociis.ij.q.vj.quandoq;.
de appella.c.j.C.ſi vnus ex pluribus.l.j.& ij.ergo victoria
epiſcopi contra ſtatutum prodeſt ſocio colluſori vnico
ludo & vnico tabulerio. Quarto inducitur.l. ſi commu
nem.ff.quemadmodum ſeruitus amit.& l. petendæ.C.
de tempo.in integ.reſt.pet. & quod no.de iure pat.capi.
vno.ǯ.eodem.l.j.& quod ibi addere ſoleo.poſt Goffre.&
dec.auctoritate.de conce.præben.eo.lib.cum concord.
vlt.glo per quæ patet,quod in re indiuidua,qualis vide-
tur ludus priuilegium pupilli tranſeant ad ſocium, dila
tio reo data prodeſt actori, & conſequitur quis ex alte-
rius perſona quod ex ſua non poteſt. Quinto inducitur
ad idem dec.vnica.de ſta.re.ſupra eo.lib. & hoc duplici
ter. Primo,quia moniales non debent exire clauſuram.
Secundo,quia nullus debet illam ingredi.& tamẽ ſi ab
batiſſa pro iuramento feudi præſtando neceſſe habet
exire,ſine tranſgreſſione exibunt & ſociæ,vt ibi.in §.ve-
rum.Item,ſi viſitator habet intrare, intrabunt & ſocij:
vt in cle.eodem.ti.attendentes.ad finem.Sexto,ſic con-
ſtat , quod ex ſocietate quis pœnam incurrit , patet de
pœ.fœlicis.poſt prin.& in cle.eodem titu.ſi quis ſuaden
te.ſicut ergo pœnam ſentit,ſic ſentiat commodum.in-
fra eod.tit.qui ſentit.cum concor.ad hoc de iud. quam
ſit.ibi tibi tuiſque ſocijs.de voto.magnæ. ibi,pro te tuiſ-
que famulis.Item æquum eſt,hunc ſocium excuſari, qui
maiorum ſequebatur errorem.de trãsla. c.ij.ad finem.
18 ¶De iure † ciuili principaliter allegatur,& ſic. princeps
ſolutus eſt legibus,& licet Auguſta ſoluta non ſit,parti-
cipat tamen priuilegium principis.de leg.l. princeps. ſi-
cut ergo ſocietas coniugij,de qua.27.q. ij. cum ſocietas.
eximit Auguſtam:ſic ſocietas ludi eximit Titium .Se-
19 cũdo. Si legata † ſit liberatio duobus reis promittendi, &
alter ſit capax:& alter non.& ſint ſocij, propter capacẽ
capit non capax.ff. de li. leg. ſi is, qui duos.& conſocius
abſentis cauſa reipublicæ propter illum gaudet priuile-
gio.ff.ex quibus cauſis ma.abeſſe.ad fi. ergo ſocietas ca-
pacis trãsfertur ad non capacem. ita & hic. Tertio ſic:
ſi duo emunt illum ſimul,qui ad pretium participandu
ſe vendi permittit,& alter ſciens eſt,& alter ignorans:ꝓ-
pter ignorantem qui no deliquit,capit ſciens,qui delig-.
ff.de li.cau.l.liberos.§. ſi duo . ſecundum vnã lecturam
ad id,e.ti.l.duobus.cui concor.de clan.deſpon. cum in-
hibitio.qui fi.ſint le.ex tenore.Quarto ſic:ſi propter in-
20 ſeparabilitatem † prohibitum habetur pro permiſſo. ff.
de do.inter virum & vxo.ſi ſponſus.§.generaliter.& ſub
ueniunt propter illud,vbi non verſatur delictum,etiam
vbi verſatur.ff.de ſtatu homi. imperator.ff.de pœn.præ-
21 gnãtis.Quinto ſic:ludi idẽtitas facit,quod † legitimatio
vnius ad fratres vterinos extenditur:in Auct.vt li.ma.&
aui.§.ad hoc.colla.octaua.ſic dicam,quod identitas lu-
di vnius legitimitatem vel identitatem ad ſocios tranſ-
fert.Specialiter pro ludente cum epiſcopo inducitur.ff.
ad legem Iuliam de ambi.l. vna. vbi ſi prohibitum lege
dati.datur conditori legis.ceſſat pœna. Ad contrarium
allegatur,quod ratione impoſſibilis ſeparationis vtile vi
tiatur per inutile,vt probatur de re iudi.ad probandum
de officio delegati.cum ſuper.ff.de aqua quoti.& ęſtiua.
l.prima.§.item quæritur.& de hoc.infra eodem.vtile.e.
22 lib Item delictum † vnius ſociorum nocet alteri.vnde
ſi duo erant correi ſtipulandi, & debitor vni ſub pœna
promiſit ſiſtere,& per alterum ſociorum ſtetit,quomi-
nus ſiſteret,etiam aduerſus alterum danda eſt exceptio.
ff.ſi quis cau.ſi duo.& facit. ff.de arb. ſi duo.& ſæpe vide
mus,quod duobus coniunctis , quorum alterum pro-
deſt,alterum nocet, inſpicimus quod nocet. ff. ex qui-
bus cau.in poſ.eatur.Fulcinius.§.quid ſit.Item nil impe
dit Titium ligari, quamuis epiſcopus , vel archiepiſco-
pus non ligetur.vnde dixit lex , quod is,qui filio, ſeruo,
vel furtum facientibus opem fert,tenetur furti:quam-
uis illi actione furti non conueniantur.ff.de furtis. qui
ſeruo.§.item placuit. & l. ſi quis vxori.circa princip.Ad
23 idem † vides,quod pupillus ſine tutoris auctoritate ciui-
liter non obligatur, niſi inquantum locupletior factus
eſt.ff.de aucto.tuto.pupillus.& tamen ſi ſtipulor a Titio
& pupillo,vel a Titio & ſeruo,conſtituendo ipſos qua-
ſi duos reos promittendi , ſolus Titius obligatur. ff. de
duobus reis.ſi ex duobus. §. primo.Item conſtat , quod
vera pœna vnius non liberat alterum. ff. ne quis eum,
qui in ius vo.eſt.l.penul.in fine.& l.fina.ſicut ergo non
liberaret ſolutio, ita nec exemptio.ex quibus concludi-
tur,Titium ligari.¶Solutio,per vltimo allegata dico Ti
tium ligari,non referendo nunc quæſtionem de ipſo
Titio,an ſit ſtatuto ligabilis, quod alias tractabitur. be-
ne etenim etiam in vno actu etiam poſt factum inſe-
parabile,vnus peccat,alter non,vnus punitur : alter nõ.
xxxii.quæſtio.quinta.propoſito.alias incipit. Lucretia.
34. quæſtio. ij. in lectum. Pone exemplum. cum plu-
res eligũt indignum,quorum aliqui ſciunt, aliqui igno
rant,de electio.cum in cunctis.capit.clerici. eodem tit.
ſcriptum. ad finem. pone , cum committunt actum
plures,ex quo debetur ſuſpẽſio iuris,ſed alter eſt epiſco-
pus.de elect.ſi compromiſſarius.§.huius. de ſenten.ex-
commu. quia periculoſum. ſupra eo.lib.tamen quo ad
ludentem cum epiſcopo idem intelligo, ſi epiſcopus
conſtitutionem non tollit,vel contra illam non diſpen
ſat:ſed ſolũ ludit,alias ſecus.licet A tc. no.de ele.licet ca
non.ǯ.e.lib.epm ꝯ ſuam conſtitutionẽ diſpenſare non
poſſe , cuius ꝯrium ſeruat vniuerſum. & minime ſunt
mutanda &c.de leg.minime.¶Ad ꝯtria rñdetur primo
ad dec.licet.ꝙ ibi priuilegiũ facit celebrationem licitã,
ſed hic exceptio epi,vł archiepi a ſtatuto nõ tollit, quin
ludus ſit illicitus:vt in prox.qõne.priuilegiũ ergo actũ li
citũ cõicat familiæ.Sed imunitas agenti actũ illicitum
non debetur.in dec.ꝙ in te.vtriq; dicentiũ horas,ſimul
ꝯpetebat illas dicere: ſic rñdetur ẽt ad ſecundũ.q̃a ſocie
tas prioris licita,& ad quartũ & ad quintũ: quia in illis
nullũ delictum.Ad tertiũ illud dico ꝓcedere, q̃a illorũ
ſociorũ eſt eadẽ defenſionis cã,ꝙ non eſt hic,quia epi-
ſcopus & archiepiſcopus identitate & ſuperioritate ſe

ruentur, vt dictum eſt in prima quæſtione: quæ defen-
ſio ceſſat in Titio. ¶ Sextum facit ad hanc partem. pro-
bat enim, quod ſocius in delicto demeretur. procedit er
go argumentum, ſi concluderet, quod ſocius in meri-
to mereatur. ¶ Ad primum legale reſpondetur, quod
ibi nullum delictum. ad l. ſi is qui duos. patet ibi reſpon-
ſio. in fin. quia idem, ſi ſoli ſocio capaci fuiſſet relictum.
24 Ad tertium, de §. ſi duo reſpondetur, quod † diuerſæ
ſunt lecturæ. ibi nota. & tamen ſecundum inductam
id procedit: quia non poteſt quis partim eſſe liber, &
partim ſeruus. Ad quartum reſpondetur, quod hic
pœna ſeparabilis eſt, vt vltimo dixi. Ad quintum,
quod in fratre vterino nullum delictum, & lex præſu-
mit legitimantem id voluiſſe. ad l. vnicam. de ambitu
dic, quod l. illa punit ambitum. i. ambitionem, & cupidita-
tem quærentis adminiſtrationem & pecuniam dantis
populo, per quem eligitur exprimens id non habere lo
cum in vrbe, vbi princeps magiſtratus creat. Probat er
go hoc ſolum lex illa, quod ſi ſtatutum diceret, qui luſe
rit alibi quam in palatio noſtro, vel cum alio, quam
cum nobis, vel familia noſtra &c. quod ludens in ludo
excepto vel perſona excepta, ligatus non eſſet. Quia bre
uitatis amator, vereor quod iſta diſputatio ſit prolixa.
Circa ſecundum & vltimum breuiſſime dico, quod pla
cet opinio Innocen. & Hoſtien. quæ habet in decre. nu-
per. de ſenten. excommunica. quod per participium in
crimine habitum, etiam cum excommunicato ab ho-
mine ligatur quis ſententia iuris: vt ibi ſcripſi ſuper glo.
25 colligitur, licet ergo, vt prius † dixi, fatear epiſcopum &
archiepiſcopum non eſſe ligatos ſententia ſtatuti: ex
participio tamen, quod cum Titio faciunt in crimine
damnato, cum illud ſit participium criminis & crimi-
noſi, dico illos ligatos ſententia iur. Nec ob. quod cauſe
tur ſententia iſta a ſuo ſtatuto, quod patet etiam in ex-
communicatione maiori, & hoc etiam nullus negat.
In dubium tamen reducere ſoleo, an participans excõ-
municato in illo primo actu, per quem excommuni-
cationem incurrit, ex eo ligetur maiori. de quo ſcripſi
de ſententia excommunicatio. contingit. & hoc vide-
tur velle, quod ſic, per illud, quod poſt eum ſcripſi. de lo
ca. cap. primo. ſuper tertia glo. ſecurius tamen procedit
hæc ſolutio. ſi dicamus ludum iteratum, ita quod cum
iam excommunicato luſerint, per præallega. decreta.
nuper. & eodem titu. ſi concubinæ, ibi, poſt latam ſen-
tentiam &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæredis defuncti ignorantia vitium non excludit, neque vſurpat, neque præſcribit.*

2 *Hæres, qui ſtatuto tempore & præſtituto a teſtatore ſub pœna, non ſoluit promiſſum, non ideo incidit in pœnam.*

3 *Stipulatore mortuo ſine hærede, vel tali relicto, cui de iure ſolui non poteſt, pœna ipſo iure an poſtea committatur.*

4 *Maritus lenæ an poßit accuſare eum de adulterio, qui captus amore cuiuſdam puellæ cum eſſet, ſua vxor furtim in amaſiæ locum ſe demiſit. & nu. 9. 12.*

5 *Maleficia diſcernuntur voluntate & propoſito. & an conſcientia peccandi, tamen erronea, faciat quem reum.*

6 *Bigamiæ pœna an puniatur quis propter intentionis affectum, cum opere ſubſecuto.*

7 *Poſſeßio ſæpe habet proprietatis effectum.*

8 *Opinio communis an ſit fortior, quam fictio.*

10 *Opinio cedit veritati.*

11 *Adulterium an incurrat ignorans. Et an delictum requirat do-lum.*

13 *Rem illicitam facientem ſine culpa ignorantia facti excuſat.*

REGVLA XIIII.

CVm quis in ius ſuccedit alterius. Arguit Dy. per hanc regu
lam, quod hæres emphyteutæ, qui ignorãs
rem emphyteuticam, non ſoluit eccleſiæ,
vel prælato cenſum, non incidat in pœnã. Facit, quod
tempus non cedit ignoranti. ff. quando appel. ſit. l. j. §.
dies. & §. ſi aduerſus. ff. de calum. l. annus. & c. li. de appel.
concertationi. tenet contrarium, quod incidit de rigore. ff.
de verborum obligatio. ad diem. & l. Aemilius: & de
nau. fœ. l. fina. ſed propter iuſtam ignorantiam reſtitu-
tio conceditur, per has regulas. & idem no. Guil. in ſpe.
de loca. §. nunc aliqua. verſi. xviii. & idem in ſimilibus
caſibus ſecundum Dyn. per præalle. l. ¶ Prima glo. dicit
vnde ſit ſumpta: & ponit exempla. & finis dicit, quod
exemplificat præcedentem. Secundo dicit duo. ſ. regulã
loqui, quando cũ ſucceſſore agitur, & de quolibet ſuc-
ceſſore. Tertio ſoluendo vnũ contrariũ diſtinguit. ¶ In
1 j. glo. † ibi [*qui in alterius*] ſequitur, locum ſuccedunt, iu-
ſtã habent cauſam ignorantiæ, an id, quod peteretur, de
beretur: fideiuſſores quoque non minus, quã hic, iuſtã
ignorantiam poſſunt allegare. hæc ita de hærede dicta
ſunt, ſi cũ eo agatur, non ſi agat: nã plane qui agit, cer-
tus eſſe debet, cũ ſit in poteſtate eius, quando velit expe
riri. & ante debet rem diligenter explorare. & tunc ad
agendum procedere. & ibi [*cum hæres*] ignorantia hære-
dis defuncti vitium non excludit. vnde non vſucapit,
nec præſcribit: quod nec ille. Ioan. And. ¶ In glo. ibi [*ad*
2 † *pretium*] Dy. ponit exemplũ in eo, qui promiſit bouem
certa die, & ſi non daret, promiſit centũ, ante diem mor
tuus eſt. & hæres vt ignorans ſua die non dedit. non cõ
mittetur pœna contra eũ, cũ iuſtã cauſam habeat &c.
& dicit Io. mo. quod mora non tã cito conſtituitur in ſuc
ceſſore, ſicut in defuncto. alleg. ff. de re. cred. l. quod te. &
ibi [*qui in alterius*] & ideo pœna tunc cõmittitur cũ eſſe
ctu, vt ſi ſucceſſor fuerat pupillus. ff. de verbo. obli. ſi cũ
filius. §. in hac ſtipulatione. Dyn. & ibi præſcriberet in
choando præſcriptionẽ, vt ſtatim dicã, & ibi [*cum hæres*]
Dy. in regula, poſſeſſor. eo. tit. q. pen. dicit per regulã pro
bari, malam fidẽ prædeceſſoris impedire præſcriptionẽ,
dicit tamen de æquitate canonica dici poſſe, quod ſi hæ-
res a ſe vult inchoare præſcriptionem, mala fides defun
cti nõ noceat quod in ſingulari ſucceſſore inchoare volẽti
certũ eſt. ff. de acquiren. poſ. Pom. §. cũ quis. dicit tamẽ,
quod rigor iuris ciuilis hic non patitur, qui propter ma
lã fidem defuncti malæ fidei præſumptionẽ in hæredẽ
transfundit, & propter fictionẽ identitatis perſonæ. ha-
bet eum pro ſucceſſore vitiorũ & culpæ, vt in hac l. ff.
de publicia. ſi ego. §. pactus. ¶ Sed ſi hæ. l. recipiantur, vt
3 † diſtinguit hæc glo. ceſſabit hæc diuerſitas, & in fi. Dyn.
quærit, quare eſt, quod ſtipulatore mortuo ſine hærede
vel tali relicto, cui de iure ſolui non poteſt, poſtea ipſo
iure non committitur. ff. de vſuris. l. pecunia fœnebri
& l. cum quidam. §. ſi pupillo, & ecõtra permittitur mor
tuo promiſſore, licet reſtitutio concedatur, vt dictum
eſt. reſpondet, quod ratio eſt: quia caſus contingens in
perſona creditoris non debet excedere obligationem
debitoris, ar. ff. eo. ti. l. nunquam creſcit. & ad l. Aquil. qui
occidit. §. vlt. ſed contingens in perſona debitoris non
debet variare obligationis conditionem. ff. de ver. obli.
l. ij. de præto. ſtip. l. ij.

QVAESTIO.

Hæc regula trahitur ad qõnẽ, quæ congruentius lo-
cuta fuiſſet ſuper regula ignorantia. e. ti. reſpectu primi
dicti; ſed propter diſtinctionẽ Dyn. quam ibi poſui, &
propter id, quod dicit hic finis vltimæ gloſſæ, excuſabi-
liter hic locatur. Præmittam autẽ quæſtionẽ Pilei. 23.
4 qua † quærebat, ſi Titius amore virginis, vel ſolutæ a le-
na, quæ maritum habebat, deceptus fuit: quia ſe ipſam
ſubmiſit illius loco, per maritum illius lenæ de adulte-
rio accuſetur, an ſit vt adulter puniendus. iſte caſus ac-
cidit Ouidio, vt ipſe pulchre refert in libro de vetula. Pi-
leus dixit, Titiũ cũ in adulterio non peccauerit, ab accu
ſatione adulterij abſoluendũ, per l. pe. ff. de adul. dicebat
tñ eũ puniendum, vt ſi virginẽ, vel viduam cognouiſ-
ſet: per l. eũ qui. ff. de iniu. §. cũ aliquis. vide, quod no. C. de re
pu. l. vx. per quã ibi gl. arguit ad primũ dictũ. & idẽ arguit.
xv. qõ. j. illud. 34. quæſtio. ii. in lectum. ¶ Allegationes
autem Pilei, infra tangentur ſuper ſimili quæſtione fra-
tris

tris Vberti: qua quærebatur, an clericus cognoſcens
mulierem ſolutam, quæ ab ipſo & ab omnibus conue-
nienter habebatur pro maritata, vel econuerſo marita-
tam, quæ viro prædicto habebatur pro ſoluta, veritate
detecta ſit puniendus vt adulter pœna iuris commu-
nis, vel ſinodalis ſtatuti: quo cauetur, adulterantem cũ
alterius vxore beneficio fore priuatum. Primo probe-
mus vtroque caſu illum vt adulterum puniendum.
¶ Et primo de primo inducentur tres rationes, de ſecũ
do aliæ tres in contrarium inducentur. de primo duæ
rationes, de ſecundo aliæ duæ, & demum aliæ de vtro-
que, tertio dabitur ſolutio diſtinguens eorum caſus &
5 intentionem delinquentis. ¶ Ad† primum, certum eſt,
ꝙ maleficia diſcernuntur voluntate & propoſito. 16. q.
vi. c. j. in fi. 32. q. 5. propoſito. & c. ſicut. de ſen. excom. cũ
voluntate. cum concor. j. gl. hinc eſt, ꝙ deficit delictum
vbi non fuit voluntas. l. di. præſentis. xv. q. i. §. j. & §. vt ita
que. ver. cęcus. & c. merito. 32. q. v. reuera. & c. de pudici-
tia. cum ſequentibus. 34. q. 2. multum. Sic etiam in me-
ritoriis voluntas informat actum. 86. diſtinctio. non ſa
tis. & in præal. c. ſicut. 12. q. v. facit ad vtrumque. xlv. diſt.
duę ſunt. xv. qõ. i. non eſt. concluditur ergo, illum adul-
terum, qui coniugatam cognoſcere intendebat. aliàs ex
contrario ſequeretur, quod conſcientia peccandi. ta-
men erronea, non faceret quem reum: vt in illo qui ꝓ
priam vxorem cognoſceret, quam crederet alienam.
quod eſt falſum. xxviii. q. j. §. ex his, de reſti. ſpo. literas. de
præſcrip. c. fin. bene facit. 12. q. ij. homines. in fine. & c. is
qui. ver. potius. & q. v. §. ſi ergo. poſt princip. & s. de iure-
iu. quanto ad fi. & quod no. 34. q. j. in fine. ſummæ. ¶ Se
6 cundo ſic conſtat, quod propter† intentionis affectum,
cum opere ſubſecuto, non vere bigamus punitur pœ-
na bigamiæ. de bigamis. nuper. Et procedit hoc etiam
in eo, qui ſcire poteſt ſe vere non agere, quod agere vi-
detur. vt ibi, fortius ergo procedit in eo, qui vere credit
agere, quod alius agere videtur. iudicetur ergo iſte adul
ter propter affectum, & opus. licet in veritate in nume-
ro adulterorum non ſit: vt no. xxvii. quæſt. prima. quic-
quid. facit. l. eum, qui. C. de adult. cuius verba habentur
in prę. dec. nuper. facit. C. de furtis. l. ſi quis ſeruo. vel pro
pter intentionem tenetur ſerui corrupti, & furti, qui ve-
re ſeruum non corrupit, nec furtum fecit. Tertio proba
7 tur† idem ex poſſeſſione & communi opinione. De pri
mo conſtat, ꝙ poſſeſſio ſæpe habet proprietatis effectũ.
de elec. querelam. de cauſa poſſeſ. cum olim. de iure pa-
tro. conſultationibus. hic autem erat in poſſeſſione ma
trimonij. iudicabitur ergo vt talis. & ſic eam cogno-
ſcens dicetur adulter ff. de adulter. ſi vxõ. circa princip.
ibi, ſiue iuſta, ſiue iniuſta, & §. diui. ibi, neque qualecun-
que inuenitur, neque ſpem matrimonij violari opor-
8 tet. ¶ De ſecundo ſcilicet de opinione† communi dici-
tur. quod eſt fortior, quam fictio. ratio: quia fictio præ-
ſupponit contrariam veritatem. 75. di. quod a patribus.
27. qõ. 7. ſunt, qui dicunt. communis opinio non: imo
creditur & habetur pro veritate. ſed fictio ſumitur pro
veritate. l diſtinctio. ferrum. de tempo. ordi. literas. for-
tius ergo communis opinio. iii. quæſtio. vii. §. verum. C.
de teſta. l. j. ponderato ergo initio, quod in delictis pon-
derandum eſt, ex quo iſte & alij putabant illam coniu-
gatam a principio, ille fuit adulter. veritas pateſacta nõ
mutabat naturam matrimonij. j. q. i. principatus. de ele.
dudum. ¶ Circa ſecũdum caſum quæſtionis probatur:
quia qui vx. alterius cognoſcit, adulter eſt. Sed ille egit,
vt in themate. ergo adulter. primum patet. 36. qõ. j. §. cũ
ergo. 32. q. 4. meretrices. & q. vii. adulterij. ff. de adult. l. ſtu
prum. nam, quod eſt plus, cognoſcens etiam ſeparatã
a viro per ſententiam propter adulterium adulter eſt. 32.
q. j. dixit. & ſi dicas, hic non intendebat. Reſpondetur,
imputari alicui etiã illud, quod euenire poterit ex actu
illicito propter intentionem agentis, etiam ſi non eue-
nerit. vnde etiam dicitur ſui homicida, qui ſe aliàs ab-
ſcidit, & homicida infantis, qui illum expoſuit, licet
homicidia ſecuta non fuerint. primum patet. lv. diſtin-
ctio. ſi quis abſciderit. ſecundum. 87. diſtinctio. c. vlt. for
tius ergo imputari debet, quod vere euenit, licet inten-
tio ad id nõ fuerit. ¶ Pileus allegabat. ff. ad legem Aqui-
liam. l. ſcientiam. §. ſi meum ſeruum, quem liberum
putabas occideris. l. Aquil. teneberis. & ff. de iniu. cum
qui. §. ſi iniuria. & ff. de verborum ſignifica. inter ſtuprũ.
& ſatis eſt, quod delinquere voluit, licet aliter. argumẽ.
ff. de m. a. vi. ſi pater. de iur. & fac. igno. l. regula, nec mi-
rum, cum quandoque ſolum factum damnatur, etiã
ſi deſit nocendi voluntas. Inſt. de l. Aqui. §. hominem. ff.
de pœni. ſi quem. §. qui abortionis. Item de ſtupro non
tenetur: quia illud non commiſit, licet committere pu-
tauerit. ff. de fal. l. impuberum. §. j. ſi ergo de adulterio nõ
puniatur, remanebit crimen impunitum. quare dicen-
dum eſt, eum de adulterio teneri. ff. ad l. Aquiliam. item
9 Mela. §. ſed & ſi. & l. ita vulneratus. §. ſi quis. ¶ †Secundo
ſic probatur, ex quo quis rem illicitã facit, omne quod
ſequitur imputatur, iſte ergo illicitam rem egit, cogno-
ſcendo fœminam, quæ vxor ſua non erat. 32. quæſtio.
quarta. nemo. ergo intentio, vel ignorantia non excu-
ſat eum a culpa, quam in veritate commiſit, & hoc in-
ducit res illicita, quam aggreſſus eſt, quæ facit etiam im
putari caſus fortuitos, qui ſunt propter propoſitum. xv.
quæſt. prima. §. vt itaque. ver. ante. de homici. continebã
tur, & c. dilectus. in fine, facit eodem titu. c. fina. libro vj.
Tertio inducitur caſus, quod in vtroque quæſtionis ca-
ſu ſit verus adulter. 32. qõ. quarta. nemo. & c. meretrices.
vbi innuitur, cum omni muliere pręter propriam vxo.
adulterium committi. Ad idem eadem. quæſt. qui vide
rit. de pœn. diſtinctio. j. ſi cui. icire enim debebat, quod
non erat ſuum, ad alium pertinere. C. vnde vi. cũ quæ-
rebatur. xiiii. quæſt. ſexta. multi. Ex quibus concluditur
vtroque caſu thematis clericum adulterum iudican-
dum. ¶ In contrarium probatur, clericum in neutro ca
ſu adulterum. De primo ſic, non eſt adulter verus, niſi
qui vxorem alterius cognoſcit, ſed iſte primam co-
gnoſcendo, vxorem alterius nõ cognouit. ergo &c. ma
ior probatur. 36. q. 1. §. cum ergo. cum iurib. alleg. s. mi-
nor præſupponitur in themate. ſcilicet quod detecta ve-
ritate patet illam eſſe ſolutam, & ſic concluditur propo
10 ſitum. tanta† enim eſt veritatis virtus, quod opinio con
traria ſibi cedit. viii. diſtinctio. veritate. & c. qui contem-
pta. & c. conſuetudo. 81. diſtinctio. quicunque. de pœn.
diſtinctio. ij. Titius. ſententia ergo ſuper adulterio ferri
non poteſt: cũ verũ detectũ reſiſtat. de frig. fraternitatis.
29. q. ii. ſi quis ingenuus. nec mirũ, cũ quandoque etiã
reuocetur propter ſententiã iam latã, de pur. vulg. ſigni
ficationibus. C. de rebus credi. l. ſi. quæ tñ pro veritate ac
cipitur. de re iudi. cum inter nos. ff. de reg. iu. res iudicata.
fortius ergo tollitur illa qualisqualis opin. bene facit de
ſenten. excõ. licet. ll. vj. ff. quando actio de pecu. eſt ann.
l. j. de condi. ſine cauſa. l. ſi fullo. C. de tranſac. ſi ex falſis.
de eo, qui du. in ma. ſignificauit. Secundo inducitur re-
gula, in pœnis. e. ti. cum concor. vrſ. in pœnali materia
non ſolũ vbi de veritate cõſtat, ſed etiam vbi dubiũ eſt,
benigna fiat ĩterpretatio. & licut potius pſumit quis nõ
deliquiſſe, q̃ diliquiſſe. j. q. vii. l. ſancimus. ſumpta. C. ad
l. Iul. repetun. extra de procu. in noſtra. Sic in dubio po-
tius præſumendus eſt quis minus deliquiſſe quam plus
vt minor pœna ſequatur. ij. q. iii. §. not. ff. de pœn. ſi præ-
ſes. facit. ix. diſtin. ſana quippe. l. diſtincti. ponderet. xxvi.
quæſtio. ſeptima. aſſignant. fortius igitur cum de verita
te conſtat, non debet propter præcedentem opinio-
nem aggrauari delictum. iudicabitur ergo fornicatio,
q̃ minor eſt adulterio. 32. quæſti. vii. adulterij. malum fa
cit etiam regula odia. hoc eodem titu. & l. vulgaris. §. ſi
quis eo caſu. de pœn. diſtin. j. & ff. de crimi. expi. hæ. l. vlt.
11 ¶ De ſecundo† caſu. ſ. ꝙ non fuerit verus adulter cum
ſecũda, ſic ꝓbatur. omnis adult. eſt doloſus, nullus igno
rans eſt doloſus, ergo nullus ignorans eſt adult. maior
patet. quod adulterium non cõmittitur ſine dolo. ff. de

adulterijs.l.penultima.C.de repu.l.vxo.in fine. ¶ Pileus allegat.C.de falſis.l prima.& l.eum,qui.C.de iniurijs.ſi non conſulti.ff.de ſeruo cor.l.doli, in princip. ponderatur enim affectus.non effectus.ff.de ſica.l.diuus. minorem probat lex.ff. loca. ſi ignorans.apertius, ff.ad Sillanianum. l. ſi quis in graui. §. ſi ignorans. vbi innuitur, quod in his, quæ dolum requirunt, ignorantia etiam iur. excuſat, fortius ergo ignorantia facti, vt in regula, igno.eodem titulo. cum concordan. Item, vt dicit Pileus,non refert,an nullo modo voluerit delinquere, an non totaliter. ff.de furtis.l.verum,& l.qui iniuriæ, Concluditur ergo, hunc ignorantem factum non fuiſſe doloſum.& ſic nec adult.argumen.vigeſimaſecunda.quæſtione quarta.§.illicitum.vbi iure communi requiritur dolus ipſo deficiente non committitur delictum. ff. de furtis.inter eos.§.recte,& l.falſus. §. qui alienum. de iniurijs. item apud. §. ſi quis virgines. per quæ allegat Pileus,quod etiam de ſtupro non teneatur.ff. de rebus dubijs.l.tertia.de qua vide in ſuffra.de officio delega. cum ſuper.ſuper vltima glo. ¶ Secundo pro caſu inducitur. xv.qõ.prima.inebriauerunt, vbi ignor, tamen in quam incidit Loth propter ſuam culpam, ſcilicet ebrietatis, excuſat ab inceſtu ex copula filiarum.facit lex.ff. de iniurijs.illud.canon.xv.qõ.prima,vbi hæc no.& 34.qõ.ſecunda.mulierem.ſupra in caſu propoſito non eſt adulterium.facit de ſenten.excommunica.ſi vero.ij.& c. in audientia.& clemen.de conſanguini. & affinita.c.vltimo.in verbo.ſcienter.& videtur caſus.C.de adulte.ſi ea, vbi ceſſat adulterij crimen in illa,quæ meretricio more ſe exhibuit. ¶ Tertio ad vtrumque caſum ſic arguitur, vbi deeſt rei eſſentia, vel aliquod eſſentiale,ibi non poteſt dici rem eſſe: ſed vtroque caſu deficit aliquid de eſſe adulterij, ergo deficit adulterium. maior probatur.prima q.prima.detrahere.& c. paulianiſtæ, de conſecra.diſtinctione ij.cum omne.de baptiſmo.debi.probo minorem. eſſentia rei conſiſtit in materia competenti, & debita forma, materia eſt mulier maritata, vt ſæpius dictum eſt, formam dicimus propoſitum & voluntatem, quæ ſunt forma virtutum & vitiorum. xlv.diſtinctio.duo ſunt.86.diſtinctio.non ſatis.de poen. diſtinctio. iij. ille rex, vt autem patet ex ſuperioribus.

12 † In primo caſu deficit materia adulterij, quia mulier erat ſoluta.in ſecundo forma, quia non adulterare ſed fornicari volebat.ergo neutro caſu iudicabitur vt adul. ¶ Hæc autem maxime procedunt, quod pœnam ſtatuti,cum ſtatuta maxime pœnalia ſint ſtricti iuris, & non late ſumenda, ergo ipſorum pœna caſum expreſſum non excedat.de hoc dixi ſuper regula,pro poſſeſſore.ſed in primo caſu non fuit adulteratus: quia non intendebat. in ſecundo illa in veritate non erat alterius vxor.& ſic quoad pœnam ſtatuti nullo modo eſt adulter.Solutio quantum ad forum pœnitentiale, vel æternum iudicem.Primo caſu iudicatur adult.quia adulterari intendebat.de poen. diſtinctio. prima. nunquid. & c.ſi propterea.verſi.de hoc.vigeſimaquarta. quæſtio.quinta.ſi quid inueniſti.& omnia quæ ſupra ponderant intentionem delinquentis. Secundo caſu ſi cum ignorantia concurrebat intentio abſtinendi, ſi ſciret illam coniugatam, tunc fornicator cenſetur. & ſic intelligitur gloſ.illius c.illud, ſi vero concurrebat intentio contraria,tunc iudicatur adulter.Facit. 34.quæſt.quarta. origo.ſi quæratur de pœna iudiciali, ſumendo ſtricte adulterium pro violatione coniugalis tori, videtur aliquibus iſtum neutro caſu eſſe adulterum, cum ſibi primo caſu ſuffragetur veritas,in ſecundo opin. quorum alterum excuſat,vel attenuat in delictis.altero reiecto delicta aggrauat quaſi requirantur ad pœnam illa duo coniunctim,vt præd.l.vulgaris.§.ſi quis ex.& facit quod no. xiiii.quæſt.quinta.ſi quid.& faciunt.l.inductæ.ſupra parte ſecunda.ver.ij.inducitur.in fine.& ver.de ſecundo.ante finem.& hæc opinio eſt benigna.Sed ipſi fratri Vberto placuit, cum canones acriter proſequatur, hoc crimen,quod primo caſu puniendus ſit pœna iuris communis vt adulter: cum fuerit ibi culpa in opere, dolus in intentione, & communis opinio in qualitate, quæ tria merito præferuntur voluntati poſtmodum detectæ: vt in c.nuper.cum ſimilibus.vbi vero pœna ſtatuti eſſet grauior, non punietur illa: ſi veritas adparet ante ſententiam: quia ex ſui natura reſtringibilis requiritur, quod ſit vxor,cuius ſtricto nomine non intelligitur putatiua: vt dixi in fine ſecundæ partis: ſi tamen poſt rem iudicatam & non prius veritas adpareret: non reuocabitur ſententia.de re iudi. inter monaſterium. vt patet ex no. de donatio. inter virum & vxorem. plerunque. non obſtat decreta.ſignificantibus. de priuilegijs. quia ibi fuit lata ſententia per probationes reprobatas a iure. C.de tranſactionibus.ſi ex falſis. In ſecundo caſu: quia ſicut ſtatutum non excedit ſuum caſum: ita nec illum præterit,& verum ſit iſtum vxorem alterius cognouiſſe:& licet non in ea ſpecie: fuit tamen doloſus in genere.videretur ipſum fore adulterum per prædicta, in prima parte, verſicu.ſecundo. ſic probatur. hoc tamen ipſe verum putat, ſi in habitu matrimoniali mulierem repertam,non aduertens nec curans qualis eſſet, cognouit libidinis explendæ cauſa, tunc enim ex hac intentione communi iudicabitur delictum, ſecundum rei veritatem & mulieris qualitatem.facit lv.diſtinctio. domínus, in hiſtor. de Iuda & Thamar. ſi autem mulierem notam habens ſciebat eam reputari ſolutam,& talem eſſe credebat, non dicetur adulter, cum ad id non ſufficiat culpa, ſed requiratur dolus: per prædicta. ſupra parte ſecunda.ver.de ſecundo.& verſi.ſequens.maxime, ſi i habitu meretricio erat, & ſic loquitur.l.ea,quæ.C.de de adulte.& decreta.ſi vero.& in audientia. de ſententia excommunica. Prædicta autem intellexit, quando clericus ad illicitum coitum intendebat.Si enim ad licitũ quia cum illa contraxerat:& id poterat, quia in minoribus tantum, neutro caſu dicetur adulterium. primo non: quia propriam vxorem cognouit: licet ex falſa credulitate peccauerit, vt no.35.q.j.in fine. ſummæ. Secundo non, cum bona fide contraxerit, & ſic non peccauit.& ſic loquitur de eo,qui dux.in matrimo.c.j. & c. veniens.34.quæſt.ſecunda.cum per bellicam.& c. ſi virgo.& hoc caſu loquatur.l.C.de repu.vxor.ff. de adulter.

13 l.penulti.excuſatur enim, qui ſine culpa facit rem illicitam propter facti ignorantiam,& ſic loquitur.l.genero. ff. de his, qui notantur infamia. Per hoc ſic ſpecifice diſtincta ſint, quæ videbantur contraria concordata.

SVMMARIVM.

1 *Prohibito aliquo, prohibentur omnia ex eo ſequentia.*
2 *Prohibitio ceſſat, finita eius cauſa.*
3 *Scholaſticis conceſſum ſtudij priuilegium, vt poſſint audire ius ciuile & in eo libere ſtudere, an ibidem eis liceat docere & doctorari. & nu.5.8.12.& 14.*
Vbi quomodo accipiendum ſit priuilegium.
4 *Priuilegio ſi mihi competat vſus rei, vel iter, num per hoc habeã vſumfructum vel actum.*
6 *Prohibitio propter pœnam odioſa, tamen propter ſui cauſam fauorabilis, an extendatur.*
7 *Audire, & docere, correlatiua. Et an diuerſa, numero nono.*
10 *Libere, verb. vir.*
11 *Studium tribus perficitur. Et quomodo illud verbum accipiatur, quidque inferat. & nu.23.*

REGVLA XXXIX.

CVm quid prohibetur.

1 Eſt regula † huic ſimilis aliquo prohibito omne id prohibetur, per quod peruenitur ad illud.& hic loquitur de conſequentia prohibitionis mediorũ p q̃ peruenit̃ ad extremũ, illa vero loqr̃ de cõſequentia prohibitionis extremorum, quæ procedunt ex prohibito

bitoprimo. Et io hac ſimiliter pone exemplum. ff. de
ſponſa. l. oratio. vbi prohibito matrimonio prohibita
ſunt etiam ſponſalia, per quæ peruenitur ad illud. & ibi
concor. de hoc. Non obſtat, de ritu nuptiarum. ſi quis
officium. quæ loquitur io prohibitione temporali.
illa vero loquitur in perpetua ſecundum Dynum. ex
illo Ioannes monachus dicebat exempla ponenda per
decreta. conſtitutus, & capitulo ex tenore. ſupra de
conc. præ. & c. cum dilecta. ſ. e. lib. eo. ti. deteſtanda. ¶ Pri
ma gl. ponit exempla. & in fi. regulam concordat huic.
¶ In glo. j. ibi] & c. j.] pignus, hypotheca & emphyteuſis,
& ibi, qui prohibitus eſt a pomerio, vel ſuburbijs ciuita-
tis, & a ciuitate. ¶ In glo. j. ibi [nulla] traditio, quæ ſequitur
ex illa, vt in prohibita venditione fundi dotal. & aſcri-
ptitij ſine gleba, in quibus traditio non transfert domi-
nium. inſti. quibus ali. non li. in prio. C. de agri. & cenſi.
l. quemadmodum. lib. xi. idem iur. & quem etiam ven-
dicare poteſt prælatus alienans & tradens. C. de ſacroſ.
2 ec. l. iubemus. ¶ † Ad primum non ob. ff. de fun. do. l. pe.
de vſuc. l. vir prædium. ibi enim traditio transfert domi
nium, quia prohibitionis cauſa finita erat, ſcilicet quia
deſierat fundus eſſe dotalis. Dy.

QVAESTIO.

3 Hæc regula per contrarium oſtendit, quod vno † con
ceſſo conceſſa intelliguntur quæ ſequuntur ex illo. &
ſic facit ad quæſtionem, quam diſputaui, quę ad literã
hic ponetur, & ſic proponebatur. Quæritur, an ex priui-
legio huius ſtudij, per quod conceſſit Papa quibuſdam
prohibitis, ꝙ poſſint hic audire ius ciuile, & in eo libere
ſtudere, liceat eis hic in eo iure docere vel doctorari.
¶ Quod ſenarius numerus eſt perfectus, vt ſupra codẽ
libro. in procemio. nouo quodam ordine diſputandi
hunc tenebo modum, ea textu enim thematis. vj. ver-
ba vel partes aſſumens quaſi per gloſſarum forum ſu-
per ipſis arguam pro & contra. & erit primum ſuper
verbo, priuilegio. ſecundum ſuper verbo, huius ſtudij.
tertium ſuper verbo, aliàs prohibito. quartum ſuper
verbo, audire. quintum ſuper verbo, libere. ſexto ſuper
verbo, ſtudere. poſt quæ determinabitur dubium, dabi-
tur conſilium & ſolutio, & contrarijs ſatisfiet. Et vt ex
periar an expediat nouellam meam, quo ad decre. alle-
gationes ſic ſcribi, vtar hic algoriſmo. Ad primum pri
uilegio. certum & vulgare, quod priuilegia maxime
principum ſunt large interpretanda, imo largiſſime. ij.
qõ. tertia. ad finem. ii. qõ. ſecunda. qui manumittitur, de
verborum ſign. in his. & c. olim. ff. de conſti. principum.
l. fina. C. de ſenten. paſ. & reſtituti. l. vltima. Cum ergo
hic loquimur de interpretatione verborum rei tam fa-
uorabilis, fiat ampla, maxime vt pœna vitetur aſtute in
terpretantium. C. de legib. l. ij. Contra, licet regulariter
prędicta ſint vera: tamen nõ habẽt locum, quando pri-
uilegium datur ſuper re ambitioſa, quod patet, de præb.
quamuis. ſ. lib. eod. de fil. presbyterorum. c. j. & veniat re
gula, quæ a iure, cum ſuis cõcordan. infra eodem. Item
licet priuilegia ſint fauorabilia, non tamen recedimus
a verbis ipſorum, de priuileg. porro. & c. recepimus. de
4 præben. cui de non. Pone † ergo quod priuilegium mi-
hi competit vſus rei, vel iter, nunquid per hoc habebo
vſumfructum vel actum. Planum eſt quod non: quia
verbum id non imponat, Inſti. de vſu & ha. in princi. ff.
eo. l. ii. Inſti. de ſerui. in princip. immo, quod plus eſt, ip-
ſa verba ſæpius reſtringuntur, quod patet, de priuile. pe
tiſtis. ſupra eo. lib. & eo. ti. abbat. & c. vt apoſtolicæ. Qua-
re cum prohibitio ſit fauorabilis, vt infra probabitur, pri-
5 uilegium aliàs permiſſum † ambitioſum. ergo non dila
tandum, ſed verbum reſtringendum, vel ſaltem in ſigni
ficatione propria retinendum: maxime quia facilius
conceditur ſubeſſe, quàm præeſſe, de fi. presbyte. c. j. cum
ſi. & quo ad prædicta, vide quod ſcripſi de verbo. ſignifi.
olim. ſuper vlti. glo. Huius ſtudij. patet per hoc verbum
themat. priuile. non venti. Sed Bononien. ciuitati & ſtu
dio fore conceſſum. Cauſa ergo conceſſionis fuit ipſius
ſtudij ampliatio, vt hic patet ex verbo, ſed & potens,
quod in tantum poteſt ampliari ſtudium per ſuum mi.
legiſtæ doctrinam, ſicut per ſcholaſticam diſciplinam,
ad quod de Titolico dicit Hieron. in procemio bibliæ:
ad eum Romam veniſſe multos nobiles de finibus Hi-
ſpaniæ & Galliæ, & quos ad ſui contemplationem Ro-
ma non traxit, illius hominis fama perduxit, vt ergo ſal
uetur cauſa conceſſionis, & de docente priuilegium de
bet intelligi, ad quod facit, quod priuilegia vniuerſitati-
bus conceſſa fauorabiliora ſunt, quam conceſſa perſo-
nis. ſ. eodem lib. de priui. ne aliqui. ex alterius ergo perſo
na conſequitur ſtudens doctorandi & docendi poteſ-
tiam, quod ex ſua non poſſet, nec eſt hoc nouum, quod
patet de conce. præben. auctoritate. ff. ad Ter. l. ij. §. obii-
citur, ver. ſi ſic. C. de natu. li. auctẽ. licet. cum ſimilibus.
¶ Contra, licet ſic ampliari poſſet, tamen hæc verba
non ſonant, vt dictum eſt. ſ. Ad id, quod de alterius per
ſona dicitur, reſpondetur per dec. cui. de præben. ſ. e. lib.
aliàs prohibitus. Aduertendum eſt, quod iſti prohibiti
ſunt conſtitutione canonica: & ſic conſequenter Papę,
fiat ergo contra ipſum Papam lata interpretatio. quod
optime probat dec. cum dilectus. de conſuetudine, & re-
gula. contra eum. e. ti. cum ſuis concor. & ff. de pac. l. ve-
teribus. & quod ibi no. Excipere enim potuit a Papa: &
nil excepit. ad hoc, de iure patrona. ex literis. & c. cum
ſeculum. omnia igitur veniant in conceſſione, maxi-
me, quia prohibitio eſt pœnalis, & ſtricte ſit ſumenda.
de pœ. diſtin. j. pœna. ſ. eo. lib. de ele. ſtatutum. ff. de pœn.
interpretationem. j. eo. ti. in pœnis. cum concor. ¶ Con
6 tra, licet † prohibitio propter pœnam odioſa ſit: tamen
propter ſui cauſam eſt fauorabilis, vt ſcilicet amplietur
theologiæ ſtudium, ne cle. vel mo. ſuper Specu. Item, vt
melius vacent ſacris. 3 r. di. c. j. cauta. & v. c. te. de of. arch.
& archipreſ. c. j. ad id, de ſin. c. vno. ff. de arbitris. non di-
ſtinguemus. §. ſacerdotio. hoc igitur odioſum, & fauo-
rabile, nec late, nec ſtricte interpretemur: ſed ſtemus
verbis. ad hoc, quod no. de electio. cum in cunctis. in v.
q. & eo. titu. c. penul. ſ. eo. lib. intelligatur omiſſum, quod
non fuit expreſſum. xcvi. diſtin. vbi nam. cum ſuis con-
cor. glo. imo ex aliquorum actuum expreſſione reliqua
videntur excepta & prohibita, ſicut cum vendo fundũ
expreſſis aliquibus inſtrumentis fundi, reliqua videor
excepiſſe. ff. de fun. inſtructo. quæſitum. §. idem reſpon-
dit. & l. cum de lanionis. §. cui fundum. maxime, quia
cum conceditur prohibito leges audire, cauſa conceſ-
ſionis videtur, vt melius intelligat canones, vt no. tertia
diſtin. c. i. ſed experientia docet, quod magiſterium ſciẽ-
tiæ nil adiicit: ergo & c. de transla. c. ii. Audire. Aduerten
7 dũ eſt, quod negari non † poſſet, quin ſub verbo, audiris,
includatur doctrina. Aut enim ex vi correlatiui: quod
ſi poſſum audire, ergo alius docere. ſi ergo per priuile-
giũ conceditur, quod in correlatiuis, & connexis alteri,
vt doceat: ergo & iſtis vt audiat. ad hoc v. diſtin. ad eius.
Video enim quod non ſolũ principale includit acceſſo
riũ, ſed etiam connexũ acceſſorio, vel ipſius acceſſoriũ.
quod probatur. de offi. dele. prudentiam. §. ſexta. & §. ſeq.
& probatur. ſupra eo. lib. de præben. cap. antepe. ff. de lib.
& poſthumis. ſi ita. §. regula. de donatio. inter virum &
vxorem. capitulo ſecundo. Caſus, quos breuitatis cauſa
per te videas. eſſet enim abſurdum, quod priuilegium
meum plus tibi, quam mihi conferret: & quod tibi
propter me competit, fortius mihi, xcv. diſtinctione. il-
lud. Item ſi mihi conceditur vſus rei, ergo & ipſius fa-
cto. quod probatur, ſupra eodem libro. de ſententia ex-
cõmunicationis. quoniam. conceſſio enim vſus chriſ-
matis, conceſſa intelligitur eius factio, vt ibi, ſic & con
ceſſo vſu iuris ciuilis, & factio doctoratus, ſcilicet do-
8 ctrina: plus † probo, doctrina expreſſe per verbum, do-
cendi, non eſt talibus prohibita: habemus enim hac
in materia verba prolata, ſcilicet, electio, auditio,
& ſtudium. ſed præter id, quod dixi ſupra. verba pœnalia
ſtricte ſumenda, quod illud verbum lectionis, po-

natur in hac materia pro electione diſcipuli, non ma-
giſtri. Probatur triplicitet. primo ſic, Concil. Turon. ne
cleri. vel mo. cum magnæ. dicit, quod illi monachi exi
bant ad legendas leges, vt poſſent melius & fidelius tra-
ctare negotia monaſterii, ad legendam phyſicam, vt
poſſent curare monacos infirmos, propter quod patet,
quod loquitur de exitu non ad lecturam doctoris, ſed
diſcipuli. Secundo ſic, cum concilium prohibendo fuiſ
ſet vſum verbo legendi. Honorius dicit interpretando
concilium, quod concilium prohibuit auditum, e. ti. ſu
per ſpecula. idem Bonifacius. eo. ti. ſ. e. lib. c. j. Tertio ſic,
quia multis iuribus probatur, verbum lectionis intelli-
gi de lectione diſcipuli. de ma. c. j. de electi. cum ex eo. ſ.
eo. lib. vtrobique legendi & proficiendi. 36. diſtin. c. fina.
ver. diſcat legendo. Scripturas aut populum doceat, de
æta. & quali. c. fina. ibi, legiſſe Donatum. de renun. poſt
tranſlationem in exercitiū lectionis, ergo cum ex men
te concilii, tum ex interpretatione Romanorum Pon
tificum, tum ex propria ſignificatione verbi, quia per
verbum legendi doctrina non prohibita eſt. Reſtat, ꝙ
aut doctrina non eſt prohibita & ſi quæſtio plena: cum
ea, de quibus q̄ritur, etiam ſine priuilegio poſſet. aut eſt
prohibita per verbū auditus, & ſtudij. & tunc quo iure
illa verba in prohibitoria & pœnali. l. includunt magi-
ſterium: eo iur. & fortiori illa verba relaxatorij & gra-
tioſi priuilegij illud includit. & ſublato expreſſo ſubla-
tum ſit tacitum, C. ſi reus vel ac. l. fi. & facit, quod no. de
reſcri. c. j. ſ. e. lib. j. gl. ij. de cle. coniu. ꝙ a re. maxime, quia
cum ſimul prohibitio manauerit, & hic ſint ſimilia &
connexa, C. de male. & ma. l. culpa, vno ſublato virtute
connexionis, & reliquum, de conſti. tranſlato. ¶ Con-
9 tra † planum eſt, ꝙ audire & docere ſunt diuerſa, & tri-
pliciter probatur. Primo ex diuerſitate nominum. C. de
codici. ſi idem, de decr. ad audientiam. Secundo, quia di-
uerſis membris actus illi conueniunt. quod per ſe patet.
ad hoc. j. ad cor. xii. & 89. di. ſingula. Tertio, quia iura po
nunt hic pro diuerſis, vt patet in prooemio dec. & ſ. eo.
l. in prooemio. de loca. c. j. de priui. ſuper ſpecula. ne cler.
vel mo. c. ij. ij. reſpon. ſupra. eo. lib. & lex prædicta. cum ſi-
mili. ponit illa pro ſimilibus. ergo non ſunt idem. Pri-
mum vero ſuperius argu. tollitur. quia per illud ſequere-
tur, quod cui conceditur audire diuina, per conſequens
concedatur alteri, quod ibi celebret. igitur & ipſe cele-
brare poſſet: ſed planum eſt hic diuerſa. de priuilegiis. c.
penul. & vltimo. ſupra eodem lib. & de ſen. excommu.
10 c. fi. Libere, non dixit ſimpliciter, ſtudere: ſed libere † ſtu
dere, verbum debet aliquid operari. 28. q. j. ſic enim.
de diuor. gaudemus. de priui. ſi Papa. ſ. e. l. de lega. iii. non
aliter. pro lata vero ſignificatione huius verbi facit, de
præben. de multa. & c. licet epiſcopus. ſ. eodem. l. de pro-
cur. qui ad agendum. in fine. ff. eo. lib. de procuratorib.
cui libera poteſt tranſigere, habens liberam. quod alias
non poſſet. Item, quod parte debiti ſoluta non eſt libera-
tum pignus. ſed tūc cum totum fuerit ſolutum. ff. de di-
ſtra. pig. quandiu. nec pro parte faciens, ad quod eſt obli-
gatus. ff. de ver. ob. in executione. gl. pe. & de hoc de pœn.
ſuam. ſed nec per conceſſionem partis ſtudij diceretur
liberum ſtudium conceſſum. Ad idem de reſtitutione
ſpoliato. Piſanis. nec dicitur liber ad ordines, in quo ſer
uitium aliquod retinetur. liiii. diſtinctione. quicunque.
¶ Contra tollitur argumentatio ex hoc verbo, per can.
ij q. j. relatio. de reb. ec. non alie. vt ſuper. in fine. de ſecun.
nup. c. fina. de officio vicarij. cum in generali. ſ. eo. lib. ff.
de don. filius. C. de inoffi. teſta. ſi quando. in princip. per
quæ iura patet, verbum libere, nil vel parum operari. Itē
11 docet † experientia, quod ſæpe ponitur in literis ad orna
tum rhetoricum. Studere ſtudium ex tribus partibus
perficitur, vide. j. ad Thy. quarto. attēde lectioni, & exhor
tationi, & doctrinæ. xvi. diſtinctio. c. primo. ſed ſicut ver
bum ſtatuto, debet deſignare rem perfectam & conſu-
matam: de pœ. di. j. hæc autem verba. de verbo. ſi. in his.
ff. quod quiſq; iur. l. j. ita verbum ſtudij, habet deſignare

ſtudium perfectum, quod perficitur in vltimo actu do-
ctrinæ, non inchoatum vel mediatum tantum, plus ca
non a vi textus probare vī, ꝙ appellatione ſtudij inclu-
datur doctrina. 16. q. 5. aliquanti. vt ibi patet ex princ. &
fine. ad idem. lib. x. de execu. ar. l. vn. in fine. ibi, ſtudium
docendi, atque diſcendi. & decr. ij. de priui. ſ. e. maxime,
cum ſtudens doceat, docens ſtudeat, & diſcat docendo:
vt ibi, l. j. vbi de hoc. Item Papa, qui eſt vicarius eius, qui
non nouit opus imperfectum, non debet intelligi fuiſſe
locutus de ſtudio imperfecto, de bap. maiores. & circa
hoc adde, quod dixi ſuper regul. cum prior. in q̄one pot
12 torum. in parte ſecunda. Item nec valet aliquid † pro
parte facere. de conſecr. diſtin. ij. comperimus. ff. de pro-
cura. in cauſæ. pro de relic. l. vlti. de tranſactio. l. cum hi.
dato etiam, quod appella. ſtudij, altera pars tantum in-
telligeretur: per partem tamen dicemus totum eſſe cō-
ceſſum. xiiii. q. v. pœnalem. 32. q. 10. meretrices. de pœn.
di. j. vulgaris. baptizatur enim quis parte corporis tacta
de conſ. di. iiii. nec quemquam. & c. proprie. vbi de hoc,
ſicut per partem totum poſſideo. ff. de acquiren. poſ. poſ
ſideri. §. j. & faciunt iura, quę probant, vno de man. man
datum eſſe connexum. ff. de procur. ad legatum. & l. ad
rem mobilem. & man. l. vlt. de elec. in cauſis. cum ſi. Ex
quo enim ſentit onus diſcendi, habet honorem docen
di. infra eo. titu. qui ſentit onus, cum concor. qui poſuit
principium, ponat finem, de conſe. di. j. nullus eps. de re
nun. c. j. cum concor. ſicut iudex de qua re cognouit, p
nunciat. ff. de iudi. de qua re de eā poſ. cum ſuper. nam ſi
cut excommunicatus appellat ita proſequitur, & finit
appellationis cauſam, de exceptio. cum inter priorem.
nam ſicut matrimonium legitimat & habilitat natu-
ralem etiam ad prælaturam, qui fi. ſint le. per venerabi-
lem. vbi de hoc, ſic priuilegium legitimat & habilitat
iſtum, ēt quo ad magiſterium, & ſic ſimile, quod dr̄ de
minore pubere quem iuramentum habilitat: per auct.
ſacramenta. C. ſi aduer. vē. ¶ Contra, ſtudere reſpicit au
13 ditum, quod probat † a vi literæ dec. ſuper ſpe. ne cle. vel
mona. vbi permittitur de audientibus, poſtea ſubmit-
tens, quod epiſcopi. in quorum diœceſi ſtudent &c. pro
batur idem de magiſ. ſuper ſpecula. vbi ſtudentes & do-
centes, ponit textus vt diuerſa. ad idem de præſump. ex
ſtudijs. coniuncto illo verbo, cum eo. quod ſequitur au-
ditionem ſapientum &c. de tali ſtudio ſcholaſtico lo-
quatur, de ele. bonæ. ii. & c. innotuit. & de proc. dilectus,
de ele. non reſi. tuæ. de of. dele. cōſultationibus. de reſcri.
c. ſi. ſ. ea. l. ff. fami. er. ea, quæ. & ſi dicas ſecundum id hic
nil operari: cum de auditu iam dictum eſſet in priuile-
gio, reſpondetur, ꝙ ex huius verbi virtute priuilegiatus
etiam principale ſtudium iuris ciuilis facere poterit, nō
audiendo. & hic addit hoc verbum ſtudere. fateor tñ. ꝙ
ſtudium interdum habet de natura alios actus præter
meditationem literalis ſcientiæ: Iudicum vlt. ingenii
ſtudio cauēdum eſt, ne aliqua domus pereat: Eccle. 10.
pulchritudini ſtudiū habentes. 86. di. fratrem. ſtudeat de
manu fructificare. de pac. c. iii. ſtudioſe agēdum eſt &c.
de præſcri. vigilanti. ſtudio cauendum eſt. &c. ff. de do. in
ter vir. & vxor. l. ij. ibi, ſtudium filios educandi. præterea
video, ꝙ interdum licet alicui ſtudere, & docere, ſed nō
docere, vt fœminæ. j. ad Thi. ij. 23. di. mulier. 33. q. 2. mu-
lierem. de con. di. iiii. mulier. ibi dr̄, quamuis docta do-
cere non præſumat, ponit ſtudium, & diſciplinam per
verbum: docta, & tñ vetat doctrinam, nec mirū in his,
cum plus habeat doctor, quam ſtudens honoris & pro-
gatiuæ, quod patet. hēt enim ordinariam, per auct. habi
ta. ſignatam. C. ne fi. pro pa. habet immunitatem mune
rum. C. de profeſ. & medic. li. x. & mercedem laboris, vt
ibi, ꝙ dic. ve 32. di. quibuſdam. de magi. c. pe. conſequitur
ex tpe comitatum. C. lib xii. de pfeſ. qui in vr. co. l. vna.
14 Eſt de † doctorum collegio, & admittitur ad magiſtra-
lia, de conſti. ex literis. adhibetur ei fides. j. ad Timo. ij. ve
ritatem dico, non mentior. doctor gentium. reuerētia,
vt xvi. q. j. ſic viue. & c. ſeq. xcvi. diſtin. quis dubitet. vj. q. j.
ſacerdotes.

ſacerdotes,& c.oues.vii.q.j.hic nequaquam.viii.q.j. qua
lis honorabilius ſedet.ii.q.vii.§.de his.C.de tiro.l.fin.lib.
xii.ipſorum ordo in eccleſia præcipuus eſt, de hære. cū
ex iniuncto.habet immunitatem canonis. quod dic vt
de ſen.excom.ca.j.& c.cū voluntate.Ex quibus patet,do
ctoratum maius eſſe . illud igitur non veniet conceſſo
minori,ſcilicet,auditu & ſtudio.facit , quod nota. in re-
gula,quilibet,eo.ti.alias ſequeretur,quia ex quo,pmiſſū
eſſet ſtudere in iur.ciuili,eſſet etiam permiſſum in eo iu
re & foro patrocinari quod eſt falſum. de poſtul. cap.j.
& vlt.in huius igitur obſcura & ambigua prolatione ſu
mamus,quod eſt minimum.j.e.ti. In obſcuris.cum ꝯ-
cor.ad hāc partē faciant.C.de ſtu.li.vr.Ro.l.j.li. xi. & vi-
deas,qñq; ſacerdotē habilem ad alia non ad altaris mi-
niſterium.de cor. viti.ſignificat.per hæc ſuperius allega
ta pro prima parte concluditur , hunc prohibitum do-
ctorari poſſe & docere Bon.per allegata vero ſcđo con-
cluditur contrarium,ſcilicet cū hic nec doctorari poſ-
ſe,nec docere.¶ Circa ſolutionem quæſtionis eſt aduer
tendum,quod de ſcholaſtica lectura,quam facit ſchola
ris ad ſtudium ſuum tantum.non puto dubitari , quin
illa poſſit vti is,de quo quæritur, conſiderata ſui cauſa,
& videmus non licentiatos ſic legere,& potius docent,
quam doceant,& eſt quædam aſſuefactio, ad hoc.j. q.j.
dedit baptiſmum.xxxvii.diſt.qui de menſa. ff. depoſ. l.j.
§.ſiquis in colluctatione.Circa doctoratus vero officiū,
honorem cathedræ & doctoralem doctrinam ante fa-
ctum per iura & rationes.ſ.pro hac parte inductas, con
ſulo ꝙ ab his abſtineat,& quia multis videt̄ ,quod mēs
concedentis priuilegium ad illa ſe non extenderet , &
quia ſecundum interpretationem Ho.ne cle.vel mona.
ſuper ſpecula.per lectionis verbum, doctrina prohibet̄.
quam glo.videre poteris in nouella.ſuper ver.ampliari.
ad fi.vnde ꝓ ſolutione dare poſſem,quod hic, cū de iu-
ribus verborum papalis priuilegii dubitetur , recurrēdū
ſit ad Papam.de iudi.cum veniſſent, vt ipſe interpretet̄,
qui dedit,vt ibi.vtilis enim & forte neceſſaria in hoc ca
ſu eſſet declaratio.Poſt factum vero ſi contigiſſet illum
iam doctoraſſe & docuiſſe , nec infra duorum menſiū
ſpacium deſtitiſſe,vt procedat dubitatio,puto cum non
incidiſſe in pœnas concilii & cōſtitutionis Hono.prin-
cipaliter propter id quod.ſ.dixi,ſuper ver.audire. vbi plꝰ
probo.& per hanc regulam a cōtrario,vt permiſſis au-
dito & ſtudio,per quæ acquiratur ſcientia , permiſſa di-
cantur,quæ ex his ſequuntur,ſcilicet doctoratus officiū
& doctrina.hoc addito,quod licet concilium , quod de
monacho loquitur,vtatur verbo lectionis. dec.verò ſup
ſpec.quæ loquitur de iſtis ſæcularibus,illud verbum nō
ponit,nec eſſet abſurdum inter eos in hoc , quod ibi
ſcripſi ſuper ver.deſtituerit. ¶ Ad hanc ſolutionem ſatis
facit ipſa forma priuilegii in cuius exordio fit mentio
de magiſtris & ſæcularibus.& ipſorum vniuerſitate, &
poſtea in narratis ſubmittit,quod vult ipſam vniuerſi-
tatem præmonire dono beneuolētiæ ſpecialis &c. hoc
modo ſoluendi quæſtio diſtinguitur ante factum , &
poſt,conuenit.de iureiuran.verum,quod ſcripſi.de iudi.
ſignificauit.ſuper.j.glo.& de re iudi.inter.ſuper fin. gl. q-
cunque. Contraria vero per prædictam ſolutionem re-
puto ſoluta,nam locum haberent , quando expreſſe ꝓ-
hibita eſſet doctrina,vt tunc ad id ambitioſum priuile-
giū non trahatur,ſed verbis ſtetur,vt pro hac parte alle-
gatū eſt.¶ Primo non obſt.quod per alium ꝯpetat,vt al
legatum eſt ſecundo,& tunc non expreſſum cenſetur
omiſſum,vel vno expreſſo,alterū exceptum , vt allega-
tum eſt tertio,cum actus eſſent diuerſi,& per ſe princi-
pales,vt allegatum eſt quarto. Nec obſtat hoc verbū,li-
bere,vt allegatū eſt quinto, quod aūt pro hac parte alle
gatū eſt ſexto.ſ.quod ſtudii verbū deſignet auditū, alteri
membro ſolutionis concordat.vt infra dicam , p illud
etiam tacite doctrinam non eſſe prohibitam. & ſic de
iure cōi etiam ſine priuilegio poſſet doctorari, & doce-
re vt prædixi.& ſic etiam ſoluitur,quod eſſet dictum de
patrocinando in foro ciuili.ſ.quod illud eſt huic diſſi-
mile,quia prohibitum expreſſe per iura ibi allegata,q̃a
prohibitum remanet, cum hic non ſit pmiſſum. ¶ Ad
decr.ſigni.dico,quod niſi expreſſiſſet, vetaretur reditus
ad ſacerdotis officium,exerceret etiam altaris miniſte-
rium,ſic nec hic docet,ſi expreſſe fuiſſet vetitum . ad id
quod dicitur,ꝙ doctoratus eſt quid maius nō negatur,
tñ dico quod ex quo venit ex vi taciti , vel connexi , de
ipſius maioritate non eſt curandum ad inſtar eius, qđ
de curata eccleſia dicitur,quæ eſt connexa præbendæ.ſ.
eo.lib.de præb.ſuper eo.de muliere vero dico , ꝙ eſt ex-
preſſe prohibita.& ſic concordat.ad regulam,in obſcu-
ris.dico,quod hic nulla eſt obſcuritas.

S V M M A R I V M.

1 *Pater prohibitus adminiſtrare bona filij vt pater,an poterit vt curator.Et excluſus vno iure,admittitur ex alio, vbi duplex competit.*
2 *Notarius procurator in iudicio produxit inſtrumentum ſua manu ſcriptum,ſuper iure meo probando,an fidem faciat . & nume. 4.& 12.*
3 *Aduocatus qui fuit in vna cauſa, an in eadem poſſit eſſe iudex .*
5 *Prælatus cum ſit procurator eccleſiæ,an in eius cauſa alio cauſā agente teſtificari poſſit.Et quid de procuratore in cauſa domini.ibid. & nu.6.*
7 *Procuratoris voci mortuæ an credatur .*
8 *Argumenta,de tanquam.*
9 *Probationum copia non eſt arctanda.*
10 *Tabellio in numero ſeptem teſtium computatur.*
11 *Legatum quis adſcribat extraneo quem poſtea etiam uiuente teſtatore per adoptionem uel alio modo habuit in poteſtate, tenet legatum .*
13 *Iudicis officium circa procuratorem notarium ſuſpectum,edentem inſtrumentum ſua manu confectum.*

R E G V L A LXXXIIII.

CVm quid vna. Prima gl. ponit
exempla.Secun
da ſex caſus,quibus fallit. Tertia dicit , quo
1 caſu procedit regula.¶ In gl.j.† ibi [*legi fiat*]
Dyn.ponit exemplum per l. ff.de tut.& cur. dat.ab his.
ſcire oportet. §. ſi iu. vbi pater prohibitus adminiſtrare
poterit vt curator,cui concor.ſupra eo.lib.de elec.auari
tiæ.Item per.l.ff.de bo.poſ.non eſt ambigendum. §. vbi-
cunque.& de contra.l.iii.§.libera.& l.ſi mortem . §.ex-
hęredati.vbi a ſucceſſione prohibitus de iure ciuili non
admittitur de iure prætorio.¶ Ad hoc vltimum contra
rium in emancipato,qui admittitur iure p̃torio & non
ciuili.ff.de bo.poſſ. l.ſed cum patrono. §. bonorum. itē,
ſi duplici iure defertur ibi hæreditas,licet vno prohibeat̄
admittat̄ ex alio.ff.eo.tit.quoties duplici & C.de iure de
lib.l.ſuum hæredem. Item filius excluſus ab vnde libe-
ri,admittitur per vnde legitimi,& excluſus ab illa , ad-
mittitur per vnde cognati.ff.de ſuc. edi.l j. §.ſed interdū.
Item repudians ex teſtamento,ſuccedere poteſt ab inte
ſtato,ſi erat de numero ſic venientium . ff.de ac. hære.
nec is.§.i.ad hoc & ſimilia ſufficit ſolutio glo. ſed Dyn.
dicit regulam locum habere , vbi ius reſiſtit in odium
prohibiti,ſed vbi aſſiſtit, propter aliquem contingentē
defectum,habent locum contraria. Credo gl.corruptā.
& ibi ſuis concor.& ſupra eo.li.de cleri.coniu.c. vno. §.
j.& ibi [*ſeruum*]& eſt lex.C.de teſti.l.ſeruos. & ibi [*minuet
quartam*]vide in Auth.de tri.& ſe.§.prohibet.& quod ibi
nota.in glo.hoc eſt.

Q V AE S T I O.

Hæc regula facit ad quæſtionem , quam Paduæ di-
ſputaui, vt patebit in ipſius principio , quæ quæſtio ta-
2 lis fuit. Notarius † procur. meus ad probandum de iu
re meo in iudicium produxit inſtrumentum ſua ma-
nuſcriptum,quæritur,an faciat fidem? Rationes ad ne-
gatiuam conſiſtunt in ſuſpicione officii,propter quam

nec teſtis, nec Iudex eſſe pōt, quæ tamen minus lędunt,
eſſe poſſet iugiter in fine. Dictum Hoſt. ſecundo in ꝯriū
inducitur glo. quæ quatuor rationibus, & opinione ſi-
mili adiuuatur. ſubdam demum quinque rationes. Ter
tio datur ſolutio diſtinguēs & inſtruens, & ꝯriis rñdēs.
¶ Primo ergo ſic probatur, quod inſtrumentum fidē
non faciat. Certum eſt, quòd procurator non poteſt eſ-
ſe teſtis in cauſa, quam procurat. extra de teſti. inſuper,
imo nec in cauſa appel. poteſt eſſe teſtis, qui ſuit procu-
rator in principali. ſupra de teſti. Romana. eo. tit. Cum
ergo in exercendis litibus parem vim obtineant teſtes
& inſtrumenta. de fid. inſtru. cum Ioannes. C. eo. tit. in
exercendis, dicemus, quo iure repellitur a teſtimonio,
eo iure ſuſpicionis eiuſdem inſtrumētum per eum con
fectum in cauſa, quam procurat, fidem nō facere. cum
etiam lex viii. ff. de teſti aperte prohibeat patronos cau-
ſarum in cauſis ipſis teſtimonium dicere, ſed conſtat,
quod poſtulare, eſt deſiderium ſuum, vel amici ſui in
iudicio apud eum, qui iuriſdictioni præeſt, proponere,
vel alterius deſiderio contradicere. ff. de poſtul. l. i. in
princ iii. q vii. §. tria Patet ergo, quòd tales procurato.
poſtulant, & cauſis patrocinantur. ergo a teſtimonio re
pellentur, dato etiam quod ſequēs pars legis ipſius, quæ
de executoribus loquitur, ad procuratores non exten
datur, vt ibi dicitur tenere glo. quod tamen alibi dicit
contrarium, ſcilicet. ff. de iur. fiſci. l. deferre. §. item de-
creuerunt. quæ glo. videtur verior, vel dicatur, quòd gl.
l. vlt. de teſti. loquatur in procur. qui teſtificari vult in
cauſa, quam non procurat. vt ſolent dicere domini le-
gum. & probatur per ea, quæ notant Inno. & Moder. in
præ. dec. inſuper. de teſti cum igitur validor ſit vox viua,
quàm mortua, in Authen. de inſtru. cau. & fi. §. ſi vero.
& vox eius viua repelleretur. vt ſ. probatum eſt. ergo
multo magis hæc mortua, cum ſcriptura recipi non de
beat. cuius author repelleretur. de hæreti. fraternita. iii.
quæſt. iiii. nul'us. xvi diſtin. c. j. ne vna via concedatur,
quod alia via prohibetur. Contra iſtam regulam, cum
quid. maxime cum per hanc plus fidei conſequatur.
etenim vox ſua non faceret, niſi ſemiplenam & dimi-
diam probationem, & inſtrumentum ſufficientem &
plenam probationem faciat. ergo eſſet abſurdum cum
plenam probationem facere. qui non poteſt facere ſe-
miplenam. vt eſt probatum. ¶ Præterea videmus, quod
3 ſi is † qui fuit aduocatus, fiat iudex illius cauſæ, in qua
poſtulabat. recuſationis remedio impeditur in illa cau-
ſa iudicare. ff. de iur. om. iu. l. prætor. ſed ſi non iudicat,
multo minus probabit, maius enim periculum in pro
bante, quàm in iudicante. ſecundum ea, quæ notauit
Vinc. de ele. ex. ſi celebrat, nam grauamen iudicis ini-
que iudicantis releuari poteſt appellationis remedio,
quod remedium circa probationes non eſt proditum,
4 cum igitur ſit † hoc maius periculum, plenius cōſulen-
dum eſt ſ. eo. lib. de ele. vbi periculum. in prin. cum ſuis
concor. item cum reliqua genera probationum dene-
gantur, iſtud genus, vel hæc ſpecies probationis. i. per in
ſtrumentum non debet concedi. ad hoc xxv. diſt. illud
ſuperfluum, ſed ſi probare non poteſt procur. per ſuum
teſtimonium, vt probatum eſt. nec per ſuam confeſſio
nem, nec per iuſiur. niſi forte fuiſſet debito modo dela-
tum. ergo nec hanc ſpeciem probationis inducere po-
terit. maxime. quia iſtud officium videtur facere cauſā
propriam ad hoc. ff. de iur. fiſ. l. fiſcus. ij. in fin. & habent
hæc locum maxime in procur. qui conteſtatus eſſet li-
tem, qui per conteſtationem, vel ſaltem inſtantiæ fa-
ctus eſt dominus. de procur. c. j. ij reſpon. & c. ii. ſ. eo. li.
cum ſuis concor. & in procur. qui ſatiſdedit iud. ſolu.
Ad hoc quod not. ff. de procur non ſolum. in prin. ſed
multo magis in procu. qui participaret vtilitati ex victo
ria cauſæ; puta quia ſibi certū quid pro palmario debe-
retur ad ſimilitudinem eius, quod de aduocato dicitur.
ff. de va. & extraor. cogni. l. i. §. & ſi nomine. & c. ſeq. eſ-
ſent enim tunc valde ſuſpecta illa duo officia. iiii. q. iiii.
c. j. cum ſi. bene facit pro hac parte. quod not. Hoſtien.
de probatio. quoniam contra falſam. ad finem. j. co-
lumnę. vbi no. quod ſi notario actori iudex commiſe-
rit receptionem teſtium, quod de hac commiſſione
per alium notarium non per ipſum debet confici in-
ſtrumentum. ¶ Ex quibus breuiter concluditur, inſtru-
mentum fidem non facere. ¶ Quod vero fidem faciat,
ſic probatur. Primo inducitur ſupra dicta gl. ex l. vl. ff. de
teſti. quæ dicit, procu. teſtificari poſſe. pro gl. facit tex. p̄.
l. ff. de iu. fiſ. deferre. §. item decreuerunt. quę gl. in talib.
rationibus corroboratur a parte. Certum eſt, ꝙ præla
5 tus † dicitur procu. eccleſię. de do. c. ij. de electio. cum no
bis olim. in fine. cum ſi. & tamen ipſe prælatus in cauſa
eccleſiæ alio cauſam agente teſtificari poteſt, quod cla
re probatur ex prædicta dec. inſuper, de teſti. & ex ipſius
ſuperſcriptione. vt etiam ibi notatu Moder. Patet ergo
procura. in cauſa domini teſtificari poſſe, & probatur
aliter. illa dicitur alicuius propria cauſa, cuius cauſæ
damnum vel emolumētum ad eum ſuo nomine per
tinet. vi. q. vi. biduum. ver. palam. ff. quando appel. ſit. l. i.
§. in propria. Iſtius ergo cauſæ damnum & emolumē-
tum ſuo nomine ad procur. non pertinet. ergo in teſti-
monio ſuſpectus eſſe non debet. Patet hoc ex deſcri-
6 ptione procur. quæ habetur. ff. de procura. l. j. quia † pro
curator eſt, qui mandato domini aliena negotia in iu-
dicio adminiſtrat, ſi aliena, ergo non ſunt propria, & ſic
nulla in eo videtur eſſe ſuſpicio. Hinc eſt, quod libertus
non poteſt proprio nomine vocare patronum in ius,
& vocans nomine alieno non incidit in edictum. ff. de
in ius vo. queritur. Item video, quod plus participat ca-
nonicus vtilitati cauſæ, quam intentat pro eccleſia,
quam participet procur. vtilitati cauſæ, quam intentat
pro domino, ſed ille non repellitur a teſtimonio, ergo
nec iſte. primum probatur in pręc. dec. inſuper. de teſti. e.
ti. cum nuncius. & vide quod ibi dixi ſuper j. gl. de iure-
iu. & ſi Chriſtus. xiiii. q. ii. ſuper prudentia. quod dictum
eſt de canonico, in legatario reperitur, quod probatur,
Inſt. de teſta. §. legatariis. cum ſi. per quæ videtur glo. illa
defendi, vt dicamus etiam procuratorem pro domino
teſtificari poſſe, & ſic etiam inſtrumentum per eum
ratione publici officii ſui confectum fidem facere de
lite. Et pro hoc dicto bene facit, quod no. Innocen. &
Hoſt. de tranſac. ex literis. Gui. in Spec. ti. de teſte. §. i. ver.
quid ſi aduocatus. vbi notant, inſtrumētum in iudicio
fidem facere, licet aduocatus cauſæ ſit ſcriptus teſtis in
ipſo inſtrumento, qui tamen alias verbale teſtimoniū
ferre non poteſt, vt eſt ſ. probatum. ¶ Secundo poteſt di
7 ci, quod etiam conceſſo, quod non credatur viuæ voci
vel teſtimonio ipſius procura. tamen hic mortuæ quę
ſcripto deponit, credi debet ad inſtar eius, quod de epi-
ſcopo dicimus, cuius viuæ voci non creditur. vi. q. ō. ij. ſi
tanium. & c. epſ. & tamen creditur literæ ſuo ſigillo ſi-
gillatæ. vnde ſi coram ipſo opponeretur excōicatio ꝯ
actorem, quę probaretur per literam ipſius epī, ita ꝙ ip
ſe idem eſſet iudicās & probans, ſecundum ea, q̄ plene
no. de prob. poſt ceſſionē. xi. q. iii. curæ. ad idē. de fi. inſtr.
c. ij. ſ. e. lib. de ſen. ex. cum medicinalis. de of. or. ſi cano-
nici. nam & pronunciat iudex, an ſua ſit iuriſdō, & de
veritate precum. ff. de iudi. ſi quis ex aliena. & de reſcri.
ſuper literis. in fi. ¶ Tertio ad quæſtionem etiā pro hac
8 † parte faciunt argumēta de tanquam, quod qui inter-
dum aliud agit tanquam alius. de ele. cum inter. j. & ij.
de con. p̄. poſtulaſtis. pp quod admittit aliquis a ſuſpe
ctus. ſ. e. lib. de ap. c. pe. vbi idē eſt, ad quē & a quo appel-
latur, ad idē. 13. q. 4. ſi eccleſia. in fi. ff. de inof. teſt. ſi filius.
ff. d poſt. l. j. § caſu. 3. q. 7. §. tua. ver. ſi ꝯ partē. C. de admi.
tu. cū quidā. Igitur cum inſtrm̄ confecerit tanquā ſer-
uus publicus, tanquā procu. idem producere poterit ac
9 ſi per aliud illud confectū fuiſſet. ¶ Quarto † facit, ꝙ aliud
dicendo, iam ꝯ diſpoſitionē iur. probationum copiam
arctaremus. ꝯ id. xiiii. q. ij. quanquam, vt li. non conteſt.
qm̄. C. de hæ. l. pe. Etenim forte alr de veritate ꝯci⁹ fides

fieri

fieri non poſſet.nam propter id videmus illũ ad proba-
tionẽ recipi, contra quem lõge maior eſt ſuſpicio, quã
contra procu.in caſu decr. cum dilecti. de elect.ſi.n. hi
qui in ſcrutinio depoſuerunt, nomen ſuum in publica
tione ſcrutinij dicant ſe non depoſuiſſe de illo, de quo
referunt ſcrutatores,magna ex hoc contra ipſos ſcruta
tores inſurgit ſuſpicio de falſitate,& tamen dicto eorũ
ſuper hoc ſtatur, tamen propter ſecretum ſcrutiniũ ali
ter fides non poſſet haberi.vt ibi.ad idem de accu.cum
dilecti,& eſt ſimile, quod no. doctores, de teſtibus. qui
dum publicarentur atteſtationes , dicunt ſe aliter depo-
ſuiſſe,quam notarius ſcripſerit.dicunt enim Inn.& Ho
ſti.de fide inſtru.cum Io.Guil.in Spe.de fide inſtru. §.re
ſtat. ver.quid ſi dicant, ꝙ credetur ſcripturæ tabellionis,
multum tamen, vt dicunt , debet iudex conſiderare ip-
ſius tabellionis conditionem. & hoc bene facit ad quæ
ſtionẽ. Sic igitur dicemus ratione huius publici officij
quod gerebat iſte procu. præſumi pro eo, ꝙ omnia ve-
re ſcripſerit,de præſcrip. ad audientiam. Non enim ſe-
quitur,ſi procur.ergo ſuſpectus, quia de facto videmus
ſæpiſſime legaliſſimos reperiri , & dato , ꝙ ex quo pro
cur. fuit,dicatur,cum in dicta cauſa, quam procurat,in
ſtrumentũ non poſſe conficere,tamen inſtrumentum
prius confectum,propter hunc ſuperuenientem caſum,
non debet minus validum reputari.ad hoc in Auth.de
tabel. in ver. ipſius tamen documentis &c. vbi de hoc
& veniat etiam ad hoc eo.ti.factum legitime,cum ſuis
10 exemplis.¶Quinto bene† facit ad qõnẽ,quod dicimus,
tabellionem in numero vii.teſtium computari.ff.de te
ſta.Domitius Labeo.& C.qui teſ.fa. hac conſultiſſima.
¶Sexto,pro hac parte bene facit.l.ff.ad le.Cor.de fal.de
11 eo.in fi.Certum †eſt enim,neminem ſibi ſcribere poſſe,
vel ei, in cuius eſt poteſtate,vel ei, cum quo in eiuſdem
eſt poteſtate,vel ei, quẽ habet in poteſtate.ff. eo. ti.ſi qs
legatum.& l.impuberi.& quaſi per totũ.C.de his,qui ſi.
in te.adſcri per totum. tamen ſi quis adſcribat legatum
extraneo, quem poſtea etiam viuẽte teſtatore per ado
ptionem vel alio modo habuit in poteſtate, tenet lega-
tũ,& ceſſat l.Cor.de fal. & ſenatusconſultum Liboni-
num.vt in pręl.de eo.in fi.ad idem.ff.de re mi.l.milites.
per quod dixerunt domini legum,ꝙ ſi ſcripſi inſtrumẽ
tum ſuper aliquo contractu pro aliquo,cuius poſtea fa-
ctus ſum hæres,ꝙ ex illo inſtrumento licet propria ma
nu ſcripto,agere potero.multo magis igitur in procur.
qui non ſic participat vtilitati, vt eſt dictum. Ad idem
in eo quod filius adſcribere põt matri & patri, in cuius
poteſtate non eſt frater. ſi ille & frater non ſunt in eiuſ-
dem poteſtate . de matre dixi : quia filius in eius pote-
ſtate non eſt.ff.de ſuis & legi.l.nulla.inſtit. de adoptio.
§.fœminæ.extra de conuer. inſi. c.fi. probantur prædi-
cta.ff.ad l.Corn.de fal.ſi pater.& maritus vxori . eo. ti.l.
vxori.in prin.nã cuilibet pater,ꝙ longe magis participat
vtilitati ipſe filius,vel frater,vel maritus. nam in vita vti
litatem etiã plurimã conſequuntur , & habent ſpẽ ſuc-
ceſſionis.quod non eſt in procu.quo ad dominũ.quare
12 ipſius igitur procu.† notarij inſtrumentum,qui non ſic
vtilitati participat, valere non debeat,nõ apparet, cum
in prædictis perſonis ẽt ſit maior affectio, & maior vtili
tatis participatio.vt prædixi.Tollitur illa argumentatio
qua dicitur , eum ſuſpectum ratione officij, quia non
per hoc ſequitur , inſtrumentũ ab eo confectum non
valere.ad idẽ bene facit ꝑdicta l.vxori.ij.rñ.vbi ſi ſcribẽs
teſtamentũ ſcripſit ſe teſtamentariũ tutorẽ filij teſtato-
ris.ſi tñ idoneus eſt,ex decreto iudicis tutor datur, licet
ſuſpectus ex affectione officij præſumatur, ſicut igitur
illa ſuſpicio non impedit illum tutorẽ dari,ita nec talis
ſuſpicio officij impedit fidẽ inſtrumenti, niſi de falſita
te aliter doceatur.Ex quibus reſtat concluſio, quæ ſit ẽt
ſolutio quæſtionis ſaluo ſemper maiori iudicio, ꝙ tali
inſtrumẽto.niſi aliàs redarguatur de falſo, fides debeat
adhiberi , ſi ex ſui forma ante litẽ motam & ſuſceptũ
procurationis officiũ apparet fuiſſe cõfectum,& idẽ pu
to, ſi poſtq̃ idẽ procu. illud inſtrumentũ ex neceſſitate
officij confecit,vel cũ dñs non nominatim,ſed qua-
ſi quilibet alius vtilitatẽ ex inſtrumẽto cõſequitur. Exẽ
plũ de neceſſitate officij, vt quia procur. in ius vocatus
epiſcopi,vel cõis , vel ad vectigal ſcripſi me ſoluiſſe , vel
aliud ſimile. Exemplum de ſecundo, vt ſi inſtrumentũ
contineat pactũ inter duas vniuerſitates,vel ꝙ quilibet
attulerit vinum,pro corbe habeat tantũ,vel his ſimilia.
facit.iij.qõ.vij.§.tria.ver.ſi ꝯ partẽ. ff.de poſtu. l.fi. C. de
admi.tu.cum quadã.cũ ꝓcor.ff.de inof.teſt.aduerſus. §.
j.ad idẽ in inſti.de ſucceſ.liber.§ ſed quia.de præſcrip ad
13 audientiam.dico tamen,ꝙ iudex† quem oportet cũcta
rimari , ſi videat iſtum notabilẽ procur.aliàs ſuſpectũ,
vel non bonæ famæ, ſua ſublimitate veritatẽ inquiret,
vocando ad ſe teſtes inſcriptos,vel alterum ex ipſis,& ſi
expedit,faciat ſibi mõſtrari quaternum rogationũ, vel
abbreuiaturas,& videat,an ſit ibi ſcripta,& debito loco.
ad hoc xxx.q. v.iudicantẽ.de renunt.in princ.ff.de teſti.
l.iii.¶ Ad cõtraria, quę principaliter fundãtur in his, ꝙ
non poteſt eſſe teſtis, nec iudex , & quod ea ratione eſt
ſuſpectus. Rñdetur, ꝙ procu.producens inſtrumẽtum,
quod prius confecerat,nõ teſtificatur,vt nunc poſt ſu-
ſceptum officium,ſed vt tunc ante ſuſceptũ. Sicut ergo
producẽdo prioris iudicij acta , poſſet producere ſuam
propriã atteſtationẽ,cum non ſit prohibitũ. ſic & pote-
rit producere inſtrumentũ prius confectũ. Nec obſt.ꝙ
remedio recuſationis repellitur a iudicando,quia licet
maius preiudicium ſit in teſte,quam in iudice,vt eſt di
ctum ante,longe minor ſuſpicio repellit iudicantem,q̃
probantẽ,extra de of. dele.cum enim. de ap.poſtremo.
cũ ſi.huius ratio no.vt lit.non conte.c.ij.iij. q.v.accuſa-
tores.vnde & propter teſtimoniũ remouetur,iudex ve-
ro econtra.de teſti.dilecto.ad id, quod de ſuſpicione di
citur,eſt iam reſponſũ,quia ſuſpicio eſt,ſed non talis,q̃
impediat,cum nec multo maior impediat,vt probatũ
eſt.aliàs ſequeretur , ꝙ non faceret etiã fidẽ inſtrumẽtũ
a notario multum amico co[n]fectum. Et ſi qualitas per
ſonę ſuadebit,iudex inueſtigationẽ facit,de qua dixi ad
hoc.ff.de qõ. l.j.§. qõnẽ.& quod no.iii.q. v.c.ii. de accu.
cum oporteat. Pręterea ei .ꝯ quem producitur , nõ de-
eſt remedium redarguendi de falſo directe vel indire-
cte ſcḋm formã.de teſti. ex tenore.C.de contrah.& com.
ſtip.optimã. Et ſi dicas forte talis eſt caſus, in quo dire-
cte vel indirecte de falſitate docere nõ poterit. Tolle in
ſtantiã,quid faceret eo caſu, ſi tale inſtrumẽtũ ab alio
fuiſſet confectum , vel ab alio procurante producitur.
officiũ igitur publicum & pręſumptiones , quę ſũt pro
ratione officij in inſtrumento , quod non reprobatur,
fidẽ faciant adhiberi.Ore locutus ſum,& manibus per
feci.iii reg.viii. admirari non ceſſans , ꝙ omniũ anti-
quorũ ſapientia perquiſita.Eccleſiaſtici.xxxix.hanc qõ
nẽ iam vſitatã per aliquẽ iu.doctorẽ tactã inuenire nõ
potui,ſed quia vbi viget ſtudiũ,ibi lucet veritas iuxta il-
lud Exod. x. Vbicunque habitabant filii Iſrael, ibi lux
erat.Quod minus bene dixiſſem,patrum & ſociorum
eius ſtudij correctioni ſubmitto , vt iuxta quod legitur
Eccleſiaſtic.xxxiiij. qui plura dicit,intellectum eneruа-
bit.Ioan.Andr.

S V M M A R V I M.

1 *Conditio pro impleta habetur perinde ac ſi impleta foret, ſi ſteterit per eum,cuius intererat eam adimpleri.*

2 *Prælatus regularis vel ſecularis non epiſcopus ,exemptus tamen, petita ſed non obtenta licentia Papæ , vel legati de latere,an poßit ſanctioris vitæ religionem profiteri. aut ſi ſit religioſus, ſtrictiorem aſſumere. & nu.4.6.8.9.& 11.*

3 *Papę circa religiones facultas & poteſtas .*

5 *Papam ex delicto notare non licet.*

7 *Monacus abbati magis,an Papæ potius ſit adſtrictus & ſubditus, Et an ipſe poßit ſine dicti abbatis licentia in arctiorem religionem tranſire. Et quid de ſeruo.*

Quid de pubere in patris poteſtate.

10 *Religionis profeßio an poßit fieri in manibus cuiuſcunque,vel ſo-*

lum

lum illius, qui ordini poſſit incorporare. & nu. 12.
11 *Lex priuata ſpecialis ſuperat omnem. aliam legem communem & priuatam.*

REGVLA LXVI.

CVm non ſtat per eum.

Prima gl. dicit, vnde ſumpta fuit, & ponit
exẽpla. ſecũdo no. tria. Tertio obiicit & ſol-
uit ...nguendo. In gloſſa prima ibi[*in iure ciuili*]ſequi-
1 tur. receptũ eſt, quoties per eũ, cuius † intereſt conditio-
nẽ non impleri, ſtat quo minus impleatur, per inde ha
bet, ac ſi impleta conditio fuiſſet, quod & ad libertatẽ,
& legata, & hæredis inſtitutiones producuntur, quibus
exẽplis ſtipulationes quoque cõmittuntur, cum per pro
miſſorẽ, quo minus ſtipulator cõditioni pareret. & ibi
[*iure ciuili*]ibi ad literam regula ſupra poſita, & ibi[*cum
pupillus*]ſequitur. aut tutor eius ↄditionẽ in pupilli pſo-
na collatam impedit, tam legati, quã libertatis iure cõi
ↄditio eſſe impleta videbitur. & ibi[*lege tertia*]quæ ſic ia
cet. ſi ita hæres inſtitutus ſim, ſi decẽ dedero. & accipere
noluerit, cui dare iuſſus ſum, pro impleta conditio ha-
betur. & ibi[*Cum quid*]in mutuo dicitur, tacite agitur, vt
ęque bonũ reddatur. & ibi[*quibus diebus*] hi dies, quibus
me prohibuit ire via publica, cum ire vellẽ, vt conditio
ni pererẽ, non imputatur tẽpus conditionis implendę.
& ibi[*vienia*]in prin. ſi teſtator legauit tibi. x. aureos an-
nuos, ſi adminiſtraueris res hęredis, & hæres te prohi-
bet ſine tua culpa, legatum debetur. & ibi[*annua*]annuũ
legatũ liberis factũ, ſi cum matre morentur, debetur ea
mortua. & ibi [*illis libertis*] legatũ alimentorũ nomine
factũ liberis, ſi cũ filio teſtatoris morentur, illo mortuo
ab ipſius hærede debetur. niſi pro vtilitate filii teſtatorẽ
id feciſſe appareat. & idem dicit lex. i. quæ ſequitur. ¶ In
gl. 1. ibi[*Abrahę*]Gen. xxii. & ibi [*pro impleto*] vt hic. & ſic
patet, ꝙ iſta per illa non eſt ſuperflua. Dy. tamen dicit il
lã loqui, quando impeditur per caſum. illã vero, quan-
do impeditur per eũ, cuius intereſt conditionẽ non im
pleri. & in fi. idem Dy. & vide ẽt plenius. C. de inſti. &
ſub. l. j. Io. An.

QVAESTIO.

Hæc regula adduci poteſt ad qõnẽ, quã diſputaui de
prælato exempto, non epiſcopo, per quem nõ ſtat quo
minus habeat papæ vel legati licentiã de tranſeundo
ad religionem, quæ quæſtio talis eſt Quæritur an pręla
2 tus † regularis, vel ſęcularis nõ epiſcopus, tamẽ exẽptus,
petita ſed non obtenta licentia papæ, vel Legati de late
re poſſit ſanctioris vitæ profiteri religionẽ. vel tamen ſi
religioſus eſt profiteri ſtrictiorẽ? Et primo ad negatiuã
inducuntur. vj. diffinitiones & coniunctim. Secundo to
tidẽ ad affirmatiuã. in pręmiſſis quatuor euidentibus da
tur ſolutio diſtinguens, & ad cõtraria reſpondetur. Pro-
bo igitur primò, ꝙ non poſſit, per dec. licet. de regu. uet.
illa ſemper. ſicut enim epiſcopus ſine papæ licentia hoc
non poſſet, ſic nec exẽptus, ex quo pręlatus eſt. cũ ratio,
quã ibi reddit textus de præponendis labore, ſollicitudi
ne, & doctrina, quieti, cõtẽplationi, & ſilentio, cũ locũ
habeat ĩ inferiori prælato, ergo eadẽ erat prohibitio per
iura vulgaria. de tranſla. c. ij. cũ ſuis concor. pro eo maxi
me, quia iura parificant regulares eccleſias cathedrali-
bus. de elect, ne. pro defectu. eo. ti. c. cupientes. & c. ſi poſt
qũã. & extrauag. Boniſa. quę incipit, iniunctę. & exem-
ptis epiſcopis. de poe. & re. c. fi. & præ aliis honorant exẽ
ptos. ſupra eo. lib. de priuil. vt apoſtolicæ. qui ſentit ↄmo
dũ, ergo onus, eo. ti. qui ſentit. & quæ ſimilia, cum priui-
legia ſuſcipiunt, ſimile, ſentiant onus & c. de ſta. mona.
recolentes. nec valet, ſi dicat, ꝙ illud, quod de epiſcopo
dicitur, ſit ſpeciale propter epiſcopalẽ ordinẽ. tollitur. n.
per decr. j. & ij. de tranſla. ¶ Secundo ſic probo, regulari-
ter non ſufficit licentiam petere, imo neceſſe eſt illã ob
tinere. patet de pœnit. omnis. de elec. ſi abbatem. & c. ſi
religioſus. de tem. or. c. fin. de conceſ præ. c. vno. ſupra
eo. li. & bene facit dec. authoritate. de priui. ſ. e. li. ſicut
enim locus exẽptus eccleſiaſticus vel religioſus fieri nõ
põt, etiã per exẽptos ſine petita & obtenta licentia papæ,
vt ibi, ſic videtur de perſona exẽpta dicendũ, imo quod
ſ. dixi regulare, videtur eſſe infallibile. Nam cũ inuito
minori prælato, quo quis tranſit ad religionem, facit id
authoritate papæ, vt dicit textus. xix. qõ ij. duæ. ad fin. &
ſic non tranſit ſine licentia, verbũ aũt, authoritate no-
ſtra. ibi poſitum, multũ operatur. ad hoc de re. cũ aliqui
bus. ſ. eo. titu. Tertio probo ſic. lex ſpecialis dicitur priua
ra, vt in c. duo ſunt. & in dec. licet. & conſuetudo etiam
ſpecialis loci dicitur ẽt priuata, quod probatur, quia nõ
tollitur per cõem poſteriorẽ. ſ. eod. l. de conſti. c. j. ſed illa
priuata non poteſt hoc inducere, ſ. quod ex conſuetudi-
ne liceat prælatis minoribus exẽptis ſine prælatorũ licẽ
tia prælaturas dimittere. de conſue. cum ven. ergo nec
ille hic poterit. Quarto ſic, ex quo per licentiæ petitionẽ
delatũ eſt negotiũ ad papã, neceſſario eſt expectandũ
ipſius iudiciũ, maxime ne illudatur papa. ij. q. i. nomen.
de poſtul. bonæ. ij. vt lit. pe. eccleſia enim. de of. le. licet. de
elect. li eo. tẽpore. & c. prouida. Quis enim tantæ auda
ciæ, ꝙ principẽ & c. ij. q. vi. anteriorẽ. §. ad hoc. de ap. in
ſinuatione. ad hoc optime, quod de diacono ordinato
per papã dicitur. de tem. or. cũ in diſtribuendis. & not.
de ma. & obe per tuas. Quinto ſic, religio non eſt de ne-
ceſſitate ſalutis. xxij. q. iiij. § fi. ad quod facit. quod nota.
j. q. i. q̃ pio. & quod dixi de ſimonia. dilectus. ij. ſuper. j.
gl. imo videtur expediens non profiteri, dec. relatũ. ne
cleri. vel mona. ꝙ tamen intelligas, vt dixi. Itẽ, & ſi dicas
religionẽ operatiuã ſalutis, per hoc non ſequitur illam
prælaturã dimitti poſſe ſine licentia, quod probatur. de
renun. c. fi. Inſufficiens enim renuntiando prouidet ſa-
luti, quod tamen poteſt non ſine licentia. ad idem de
pœ. & re. c. fi. Ante tẽpora Gregorij non licebat mino-
ribus prælatis ſibi conſortẽ eligere, quod poſtea licuit.
3 Sexto ſic, ſolus † papa religiones approbat. de religio. do
mi. capitu. fin. de voto. capitu. primo ſupra, eod. l. appro-
batas tollit. de reli. c. vno. ſ. eo. li. circa iſtas determinatio
nes facit, & profeſſiones impedit, de reg. quia in inſul. eo.
titu. non ſolũ. li. e. nec puto aliquem dubitare, quin tene
ret papæ conſtitutio, ſi ſtatueret exẽptos ſine ſui licentia
profiteri non poſſe. nam, quod plus eſt, facit ẽt contra
matrimoniũ, conſtitutionẽ, & interdictũ dirimens ma
trimo. ſuper quo vide, quod dixi de deſpon. impub. c. ad
diſſoluendũ. ſuper gl. fi. Si ergo generalẽ conſtitutionẽ
facere poſſet, multo fortius ſpecialẽ prohibitionẽ, quæ
certum prælatũ reſpiciat. cum ergo omnes ſtatus & ap
4 probatio † religionis pẽdeat ex poteſtate papali, per quã
ẽt illas reprobare & tollere poſſet, patet hunc prælatũ ſi
ne ipſius licentia profiteri non poſſe. ¶ Vltra prædicta
ſex, quæ pro hac parte per conſtitutionem ſenarij nu-
meri ſunt inducta, inducitur regula, omnes res. de reg.
5 iur. cum ſuis cõcor. Inducitur † abſurditatis euitatio, qa
ex cõtratio ſequeretur, ꝙ notarẽ papã ex delicto, quod
non licet. xl. di. non vos. ix. q. iij. nemo. cum v. c. ſeq. ideo
enim Inuito inferiori prælato ingreditur quis religionẽ
quia peccat prælatus licentiã non dando. Inducitur ẽt
gl. Ho. quã no. de cle. ex. mi. illud. per Clemẽ. IIII. ſic fuiſ
ſe determinatũ. & ipſe prius hoc, vt dubium relinquens
Interpretationẽ papalẽ magis declinabat in hanc partẽ
gl. illa videre poteris in nouella. in decre. licet. de regul.
6 ſuper ver. prælatũ. † In ↄtriũ, ꝙ poſſit, induco tripliciter p̃
dictã decre. licet. primo. omne id, quod ibi. & 19 q. ij. duæ
de renũ. niſi. §. vera. dicitur de libertate ſpiritus, & quod
legi, vel neceſſitati non ſubit. Secundo; quia ver. ille ſu-
perius alleg. arguendo a contrario, facit pro. ſi enim eſt
in epiſcopo ſpeciale, ergo ipſius contrariũ eſt generale,
vel regulare, iuxta ea, quæ no. de præben. præſenti. §. lo-
ca. item dicit ibi textus in hoc caſu &c. in aliis ergo ſe-
cus, a cõtrario 24 q. ij. ſane. iij. q. iii. ex eo. de regul. cũ vir.
de his, quæ fi. a præ. cum apoſtolica. ĩ fi. facit ad hoc, qđ
no. Io. in c. duę, in gl. fi. & Be. in decre. licet. in gl. ab hac
nec dici poteſt, ꝙ immediata ſubiectio ſit cauſa prohi
bitionis

bitionis factæ de ipſo, ꝙ patet, quia illa locũ habet ẽt
in epiſcopis ſubiectis metropolitanis, ex quo ergo il-
lud non facit immediata ſubiectio, ſed potius epiſco-
palis dignitas. patet de illo caſu ad iſtum, quo digni-
tas deficit, argui non poſſe. fateor tamen, quod prius
dixi, hoc ab ordine non procedere, ſed a dignitate, &
ipſius vinculo, quæ ſunt diuerſa, vt dixi de exceſ.præla-
to.accedẽtibus. Tertio videtur caſus ipſius decret.licet.
nonne ibi datum erat papale priuilegium, quod vel in-
uitis &c. Ex cuius priuilegij vigore illi, quo ad id fungi
videntur vice papali.& cum petita licentia quãuis non
obtenta zelo, de quo ponit quæſtio.potuit ille tranſire.
Infertur ergo, ꝙ ſi id licet inuito ſpecialiter priuilegiato
circa hoc a papa, ergo & inuito papa. Secundo probo, ꝑ
decre. cum vene.de conſue. per quã, ſi non infertur vis
literæ, aperte probantur, ꝙ ſufficit abbati exempto pete
re licentiã .dic tamen vt ibi.lĩ per decre.ſi abbatem.in
fi.de ele.vbi patet, prælatũ minorẽ epiſcopo licet exem-
ptũ eligendũ non poſtulando, imò primæ allegationes
videntur recidere in opi.reprobatã ibi, quæ minores ꝑ-
latos exemptos æquiparabat epiſcopis. Tertio ſicut ex
7 iuribus † immediatæ ſubiectionis non videtur exẽptus,
fortius adſtrictus papæ, quam monachus abbati, ſeruus
domino, filius patri, cõiunx coniugi, iurans, cui iurauit,
vouens vel pœnitens ipſi Deo.de monacho patet.ꝙ ab
bas eius vice Dei eſt ſupra caput ſuum.xviii.q.ii.ſtatui-
mus.de elec.ſi religioſus.ã.eo.li.ſi ergo gerit vices Dei, &
ſi papa eaſdem vices gerendo, ſibi poſſit eſſe par, non ta
men maior, imo quaſi papa gerat generales, iſte ſpecia-
les quo ad monachũ ſuũ, videtur iſte maior illo de offi.
leg.ſtuduiſti, & iuxta ea quæ ſcripſi de ex.præ.dilectus.ip
ſe ẽt monachus non habet velle, vel nolle. de ſepul.c.ſi.
xij.q.i.no dicatis.ſi igitur inuito abbate monachus trã
ſit fortius exemptus inuito papa, ſeruus ẽt nõ eſt de ne-
ceſſitate, quod habeat licentiã domini.cũ ꝓfitetur, imò
ſufficit taciturnitas.liiij. diſt.ſi ſeruus ſeruo.ſufficit ergo
& huic licentiæ petitio, & papæ taciturnitas, pubes ẽt in
poteſtate patris exiſtens profitetur inuito patre.xx.q. ii.
c.fi.de reg.cum virũ. coniunx aũt copulam profitetur
inuito coniuge.de conuer.coniu.verum. & c.ex publi-
co.& poſt copulã ẽt in caſu.de conuer. coniuga.c. fi.&
in alio caſu.eo.tit.conſtitutus. & c.veniens. & ſic patet
per vinculum coniugij profeſſionẽ non impediri, ergo
nec per vinculum ſubiectionis papalis, iuramẽti etiam
vinculum, puta illius, qui iurauit regimen. ſcripturam
libri, vel aliquod ſeruitium non impedit profeſſio-
nem.ſecundum ea, quæ no. ſi.diſtinct. Præterea, & dixi,
de obl.ad ra.c.vno. vinculũ etiam voti vel pœnitentiæ
peragendæ illã nõ impedit.de voto.ſcripturæ.& de pœ.
8 di.i.§.his authoritatib⁹, ſi ergo prædicta vincula nõ ſim
pediunt, ergo nec papalis, & immediata ſubiectio, quo-
minus papa inuito, vel ſaltẽ tacente poſſit exemptus ꝓ-
fiteri. Quarto probatur ſic. Certũ eſt, ꝙ in hoc caſu nil
deperit papæ, ille enim vtroque caſu ipſius ſubditus re-
manet. Sufficiat ergo papam hoc ſcire & tacere, facit
quod no.io.vij.q.j.placuit.i.& dixi ſm Vinc. & Tan. de
renun.admonet.facit de his, quæ ſi.a præ. cum apoſtoli-
ca.& quod ibi no.maxime, quia regulare eſt, ꝙ taciturn-
nitas in meritoriis habetur pro conſenſu, vt no. e.li. &
eo.ti.qui tacet. imo ex quo de præiudicio papæ non agi
tur, videtur hic fieri poſſe ipſo ignorante. ſupra eo.li.de
præben.dudum.ad fi. Quinto ſic quod quiſque iur.&c.
patere legẽ &c. in prin. decretorũ, de conſti. cum om-
nes.ſed lex can. quæ dicit, inuitis prælatis ipſorũ ſubditos
profiteri poſſe. Aut eſt iniqua, ꝙ nefas eſt dicere.l.di.pō-
deret.xxiiii.q.v.quid ergo.de renun.niſi. §. verũ, Aut eſt
æqua.quod ergo æquum papa putauit in aliis, fortius in
ſeipſo.ix.di.iuſtum.Pal. eſt, item video, ꝙ papa maxime
pro ſui ſalute renunciare poteſt papatui.ſupra e.li.de re
nun.c.i.ſine alterius licentia, cum ſuperiorem non ha-
beat.vbi ergo papa deficit, quia licentiam denegat, cum
nõ ſit ſuperior, ad quem recurri poſſit, ſua authoritate

renunciatis exemptus. Sexto ſic, nõ debet eſſe deterior
conditio exẽptorũ, q̃ excõicatorum.de priuile.quanto.
ſed excõicatio non impedit vinculum profeſſionis. er-
go nec exemptio, de eo, qui fur.ord.re.c.fi.de ſen. ex. cũ
illorum. & ſicut quãdoque ex cauſa defertur exemptis
adminiſtratio. de elect. nihil eſt, ſic ob cauſam ſalutis
defertur adminiſtrationis dimiſſio.ad hoc xij. q.i.præ-
cipimus.de pœ.& re. cum infirmitas. facit ad hoc, quia
vinculũ huius ſubiectionis nõ impediret matrimoniũ
carnale in eo, qui non eſſet in ſacris, nec profeſſus.quod
ſatis probatur ex eo, ꝙ nõ eſt prohibitum.ergo nec im-
9 pediat † ſpirituale per religionis profeſſionẽ, per quæ ſex
concluditur prælatũ de quo quæritur, non obtenta pa-
pæ licentia profiteri poſſe. Inducitur pro hac parte regu
la, quod ob gratiam. eo.tit. cum ſuis concor. ratio etiã
abſurditatis vitandæ, quæ inſurgeret ex contrario, ſi di-
ceretur, inferiores exẽptos per omnia æquaneos epis &
opin.no.de pæ.& re.omnis.ſuper gl.ꝙ ſi. Sol. Circa pro-
poſitã qõ. eſt aduertendum, ꝙ non q̃ritur, an prælatus
poſſit trãſire, ſed cui poſſit profiteri. nec proponitur, ꝙ
licẽtia fuerit denegata, ſed dr̃ non obtenta. ¶ Circa pri-
10 mum ẽt † eſt ſciẽdũ, ꝙ dubitatur, an profeſſio religionis
poſſit fieri in manibus cuiuſcunque, vel ſolum illius, q
poſſit ordini incorporare, & de hoc.xx.q.i.c.fi.17.q.i.qui
cle.vel vo.conſuluit.& c.inſinuãte. dixi de hoc plene de
regula.porrectum.de hoc ẽt in Spe.de ſta.mo.verſi.xix.
Eſt ẽt ſciẽdum, quod no. Be.de vot.per tuas.de ſta. mo.
ꝙ Dei, ꝙ epiſcopus eccleſiæ ſecularis impedit, ne quis il
11 lo reſẽto poſſit fieri monachus. Credo † tamen, & ſoluẽ
do dico, prælatum, de quo quæritur, obligatum per pro
feſſionẽ religionis, quo ad ſe, & per illam eum ſaltẽ ex
ſimplici voto teneri, per dec.cum dilecti, quod me.cau-
ſa.de dona.inter dilectos.& ꝙ vtrobique no.ad idem, de
conuer.coniu.quidem.& c.placet, nec dec. ſic. tale vin-
culum impedit, ẽt in epiſcopo, ſed hoc ſolũ prohibet,
præſulatum dimittat. ¶ Circa ſolennizationẽ vero voti
12 & incorporationem & tranſitũ † ad religionis obedien
tiã.pūto ꝙ prælatus, de quo q̃ritur, petierit licentiã. ſed
per papam fuit denegata, tranſire non poſſit. nec præla-
turam dimittere.& hoc caſu intelligatur determinatio
Clementis, de qua dixi ſm Ho.& hoc per iura prima in
ducta. maxime.v.& vj. Si vero denegata non fuit, licet
nec data, puto ipſum prælaturã dimittere poſſe, ad reli-
gionẽ poſſe tranſire, per ea, quæ alle.ſunt. Secũdo de pri-
mo ad vltimum, remanet tamẽ papæ ſalua poteſtas re
uocandi illũ de clauſtro, & in priori prælatura retinen-
di.de ſta.mo.quod Dei. ꝙ poſſet papa nõ ſolum ipſum
curiæ præficiendo, ſed etiam ipſum inuitum, & inuito
ẽt abbate alicui iu.principi ſociando, ſm no.in Spe. de
leg.§.nunc oſtendendũ.ver. 49.de legato vero de latere.
puto, ꝙ ſi ob cauſam expreſſam in themate petita licẽ-
tia deneget prælatus licite profiteri poterit, & tranſire,
quia nec ipſe ſupremam obtinet poteſtatem, nec reli-
giones approbare põt, vel tollere. Sit ergo in illo, quod
in aliis prælatis, per iura prædicta. ¶ Per hanc autem di-
ſtinctionẽ fere omnia ꝯria ſunt ſoluta. Ad non ſoluta
tamen quæ pro prima parte allegata ſunt: primo reſpõ
detur, hoc planum, ꝙ non idem in omni ꝑlato, quod
in epiſcopo, quod tamen infert illa argumetatio. ¶ Ad
13 all. ſecundo rñdetur, hunc eſſe caſum, quo fallit regula.
Nec ob.decre.authoritate, quia locus exemptus, qui eſt
res inanimata, non poteſt duci lege priuata ſpiritus, vel
cordis. Ad quod faciũt no.de reli.do.ad hæc.ad id, quod
dicitur de lege priuata conſuet. reſpondetur, ꝙ lex pri-
uata ſpiritus ſuperat omnẽ aliam l. cõem & priuatã.&
ideo de aliis priuatis ad iſtã nõ eſt argumentãdũ. ¶ Ad
quartum reſpondetur, quod hic nulla ſit illuſio, vbi fit
religionis profeſſio, nec dec. cum in diſtribuendis impe
dit ſubdiaconum papæ ſine ipſius licentia profiteri. li-
cet eum impediat ordinari, dato etiam, quod ſi ordi-
naretur, teneret ordinatio. Hic verbũ nouũ oſtẽditur
& calamo deſcribitur, per quod mendax conuincitur,
& pa-

æ patenter confunditur, dicens ꝙ non diſquiritur, diſputatur & ſoluitur ſine leg. queſt. 10.

S V M M A R I V M.

1 *Actoris & rei diſcrimen.*
2 *Epiſcopus excommunicauit Titium legentem appellationem, quã interponebat ab eo. Secũdo excommunicauit Seium, quia appellauit, epiſcopo proferente ſententiam. Tertio excommunicauit Seium ſub conditione, qui ante conditionem deſiit eſſe de foro ſuo, & poſtea euenit conditio de his ſententijs, an illæ ipſum ligant. & nu. 5. 7. 9. 10. 12. & 19.*
3 *Præteritum & pendens, æquiparantur ad impediendum conſtitutionis effectum.*
4 *Cœptum an habeatur pro impleto. & nume. 6.*
8 *Appellationum impediat pronuntiationem inchoatam.*
11 *Actuum iudicialium ſubſtantialia quæ dicantur. Et quis in dubio præueniſſe præſumatur. Et vnde id potiſſimum colligatur.*
13 *Tempus conditionis appoſitæ inſpiciendum in ſententijs. Et quid in pignoribus.*
14 *Sententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam, morte iudicis, vel peremptione iuriſdictionis non euaneſcit.*
15 *Excommunicatio an ſolum ſubditos liget.*
Et quid de ſententia. num. 17.
16 *Debitum ſub conditione eſt ſola ſpes.*
18 *Sententia ſub conditione, an & quando teneat.*
20 *Statutorum proprium. item ſpecialis excommunicatio.*
21 *Regula iuris ciuilis ſuper litera, C.*

REGVLA XI.

CVm ſunt partium. Not. ꝙ dicit partium in plurali. fortius autem, ſi iura actoris tantũ. non ſic, ſi iura rei tantũ, vt in fine, q̃ actori. dicit Io. mo. ꝙ hu⁹ regulę triplex eſt ratio, quia
1 † actor impetit, reus defendit, allẽ. inſti. de interdic. §. commodum, & C. de dila. l. ſi quando. Secunda, quia nullus præſumitur ligatus, vel obnoxius. auth. coll. vij. qui. mona. ef. ſui. §. natura ſi quidem. Tertia, ꝙ reus in iudicio pugnat pro libertate, vnde dicitur cliẽs creditoris. C. de nouat. l. iij. & prouer. xxij. qui mutuũ accipit ſeruus eſt fœnerantis. ¶ Prima gl. dicit, vnde ſumpta & ponit exẽpla. Secundo ponit quatuor caſus exceptos. Tertio ampliat regulam. Quarto, diſtinguit oppoſitum & ſoluit. Vlt. gl. ſignat ↄ̃trium, ſoluit & remittit. item exemplificat, & exponit. ¶ In gl. j. ibi [*fauorabiliores*] ſequitur, rei potius, q̃ actores habentur. & ibi [*Arrianus*] vbi de liberando agitur, ſumus faciliores, vbi de obligando propenſiores. & ibi [*ancepe*] in pari probatione iudic. pro libertate. & ibi. [*inter pares*] de libertate loquitur. & ibi [*vt reſponſum*] congruum accipere poſſis, inſere pacti exemplũ. In gl. vlt. ibi [*cuncti ſciant*] cano. ij. q. viij. & ibi [*dolum*] ſequitur, ex perſpicuis indicijs probari cõuenit, & ibi [*metum*] probatur metus atrocitate facti, non iactationibus tm̃ vel ↄteſtatione metus, ↄteſtõ dupl̃r exponitur. In gl. j. ibi. [*Arrianus*] dicebat Dy. exemplum competere, q̃n actor & reus pariter probant, & per numerum teſtium æqualẽ per omnia, vel inſtrumenta æqualis authoritatis. Itẽ, quando taliter probat. ponit etiã exemplum per l. ſi debitor. ff. de pigno. vt ſi agens hypothecaria contra Titiũ, probat rem ſibi obligatam Calendis, & Titius probat ſic obligatam eodem die, nec apparet cui primo, abſoluitur reus, cui concor. ȝ. eo. li. de præben. ſi a ſede. dicit, deinum illud exemplum non congruere, quod quidã ponunt, cum actor & reus ſint in pari cauſa turpitudinis, nam ibi non ſunt iura obſcura, ſed paria & certa, licet verum ſit reum abſolui. e. ti. in pari. Item nec cõpetit exemplum, nec plures dilationes dantur reo. ff. de fer. l. vlti. quia ibi etiam nulla obſcuritas. In gl. vlt. ibi [*ſolutio*] idẽ hic Dy. & eſt ratio, quia reus ſemper negare ſe ſic ſenſiſſe, quia inuitus trahitur. ſoluit contrarium de l. ff. de dam. inſc. l. fluminum. §. Seruius. & §. item ait. nam ſi reus cauit de dam. inſc. & ædificium damnũ dedit eius vicino, vel vetuſtatę, & caſu fortuito, tenetur ad emendam ex cautione damni. & tamẽ hic eſt obſcuritas, ꝙ caſus fortuitus facit pro eo, debilitas ædificij, ↄ̃ rũ det, ꝙ hic non eſt paritas, & quia reus, qui ruinã ædificij præuidere potuit, fuit in culpa, actor non. Ad idem ff. ad l. Aquil. ſi obſtetrix. & l. ſi putator. Si vero eſſet paritas culpæ latæ, leuis, vel leuiſſimę, locus eſſet huic regulę. & ibi. c. vlt. vide & adde, quod ibi dixi.

QVAESTIO.

Hæc regula inducitur ad q̃onẽ de excõicato, qui appellauit, ſed dubitatur, an appellatio præceſſit, an excõicatio? Quòd in tali obſcuro iudicãdũ ſit pro illo, qui reperit reus, q̃onẽ hãc diſputaui, quã adiecto tertio articulo licet ad ꝓpoſitũ non facit, ad literã hic inſerã. & eſt
2 talis, Epiſcopus † excõicauit Titium legentẽ appellationem, quã interponebat ab eo. Scđo excõicauit Luciũ, quia appellauit epõ proferente ſnĩam. Tertio excõicauit Seiũ ſub conditione, q ante ↄdõnẽ deſijt eſſe de foro ſuo, & poſtea euenit conditio, de his ſententijs, quæritur, an ligẽt. Prima duo membra ſimul tractabimus, circa quæ inducã pro inchoãte diuiſim & duo coniũctim. ſecundo alia vj. contra ipſum. tertio recitabitur in vno membro ſolutio diſputãtis. excludentur tres vel v. caſus nõ dubij & ſortis æquitas ſubmittetur. quarto dabitur ſolutio diſtinguens, & reſponſio ad contraria. Eſt ergo ſciendum, ꝙ primum articulum de excõicato qui iam inchoauerat appellare, diſputauit Paduæ dñs Principallus de Mediolano, cuius argumenta proponam, quod aut qui inchoauit appellare vel pronuntiare, ſit potior. patet, ꝙ ponderandum eſt principiũ, quod eſt cuiuſque rei potentiſſima pars. ff. de ori. iur. l. j. ſi. man. ſi procu. ad quod principiũ trahitur finis. 35. diſt. ab exordio. ff. de le. iij. ſi quis in princip. propter quod dicimus, initium ſpectari, de hoc multæ concor. no. de elec. dudum. j. cũ igitur hic ſit dare rem perfectã ex omni ſui parte, ſcilicet principiũ, mediũ, & finem, vt præalle. l. j. ff. de ori. iur. actus pronuntiationis vel ap. non habet impedire effectum rei iam inchoatæ, maxime quia, quæ incontinenti fiunt, videtur ineſſe, de ele. offi. ff. ſi cer. peta. l. lecta. Secundo ſic, inchoare legere appellationem, cum appellatur verbo, & inchoare iter ad papam, cum appellat, facto ſunt paria, ſed video, ꝙ ſi poſt iter inchoatum non perfectum is ↄ̃ quem itineratur, excõicet itinerantẽ, non valet excõicatio, all. ipſe de ap. meminimus. melius facit. e. ti. dilecti. iij. ſic dicã, ꝙ poſt lectionẽ ap. inchoatam licet nondũ perfectam excõicationem legentem nõ liget ſ̃m Principallũ. adde ad hoc vltimũ
3 bene facere. 31. q. v. propoſito. Tertio, video, ꝙ † præteritum & pendens æquiparantur ad impediendũ conſtitutionis effectum. probantur de offi. le. c. pe. li. eo. in cle. de iudi. diſpendioſam. de ſeque. poſ. ad cõpeſcendas. de proba. literis. de re iudi. vt calũnijs. de ſenten. excom. vt frequentibus. & no. de hoc de elec. licet canon. li. eo. ſic dicã, ꝙ pedens ap. ſicut præterita impediat effectũ ſentẽtiæ, & pendens licẽtia ſic petita impediat effectũ ap. Ad quod bñ facit. ff. de pu. iudic. is, qui. ver. dãnatus inchoatas prius dilationes perficit. Quarto, plus video, ꝙ ſatis eſt, iudicem eſſe paratum ad ferendam ſententiam, licet nondum inchoauerit, puta, per concluſionẽ cauſæ, vt reuocatio procur. non impediat pronũtiationem de procur. auditis. ſi igitur actus alias impediens eo ſtatu non impedit pronunciatio iam inchoata. Quinto ad hanc partem inducuntur, de reſcrip. literæ. de offi. dele. iudex. de ſen. excõ. religioſo. lib. eo. nam per primum patet, ꝙ ſi vnus Romanus Pontifex inchoat prouiſionẽ, alter perficit, gratia tamẽ attribuitur ĩchoãti. per ſcđm patet, ꝙ recuſationis cã inchoata impeditur delegatus in eo, quod alias poterat per tertiũ. Patet, quia qui inchoauit religionis propoſitum, per nouitiatum priuilegiũ
4 immunitatis habet, ac ſi ꝓfeſſiſſet. Sexto, ꝙ ſufficiat inchoaſſe, facit de fur. c. ſi. de tem. or. ex tenore. & quod ibi dicere ſoleo de tutore, qui inchoauit inuentarium, remittens ad Spe. de tutore. §. generaliter. ver. quid ſi. ex=

petit.

perit. Hinc eſt, ꝙ qui inchoauit trahere bladum de ciui-
tate, non tenetur in peruenienti edicto, quo trahi pro-
hibetur, vt ſcripſi poſt Ho. de cõſt. c. ii. per l. Cæſar. alias,
cum titulę. ff. de pub. & vec. & ꝙ cœptum generaliter
habeatur pro completo, probatur. ff. de aur. & ar. le. & ſi
non ſunt. §. argento. alias incipit, ꝙ ergo, vbi cœptum fa
bricari habetur pro fabricato, & cœptum celari, ideſt
deaurari, habetur pro celato, cui conuenit. ff. de pollic.
l. j. §. cœpiſſe. de leg. iij. l. legatis. §. ornatricibus. & id quod
dicitur, diem vel annũ inchoatum haberi pro comple
to. ff. de vſuc. in vſucapionibus. & l. ſe. de ver. ſi. anniculus
j. & ij. de teſt. l. qua ætate. de mu. & ho. ad rempublicam.
pro & 3. cle. de ſta. re. ne in agro. §. cęterum. de elec. cum
in cunctis. vbi ſoluitur, & ff. de minn. l. iij. §. minorẽ. nã
& ſtatus illius, cuius negotia geſſi, inſpicitur iuxta tem-
pus, quo inchoatur. ff. de neg. geſt. Pomp. §. in negotiis.
& facit. ff. de mi. intra vtile. j. reſpon. ex quibus concludi
tur, inchoationẽ appel. vel pronunciationis inſpicien-
dam. Septimo ad hanc partem bene facit. ff. de iur. om.
iud. ſiquis id. verſi. quod ſi dum proponitur. vbi patet, ꝙ
pœna corrumpentis album propoſitũ locũ habet in
eo, quod corrumpit, dum proponeretur. Ad idẽ, ar. fur.
cę. furtum. §. etiam ſi non tota. vbi patet, edictum arbo-
rum furtim cæſarum, habere locũ in illo, qui inchoa-
uit cædere. Ex quibus etiam concluditur hic principali
ter, ſ. inchoatam appellationẽ impedire vinculũ excõ. ſi
præceſſiſſet. Itẽ inchoatam pronuntiationẽ non ſuſpẽ-
di per appellationẽ medij temporis, ac ſi tota pronũcia
5 tio præceſſiſſet. ¶ In contrarium † allegatur ſic, non præ
ſtat impedimentum, quod de iure nõ ſortitur effectũ.
eo. tit. non præſtat. cum ſuis concor. & ſic cum imperfe
cta pronuntiatio, vel appel. non habeat effectum, non
dabit impedimentum pronũtiationi, vel appel. interim
interiectæ de elect. poteſt hoc exemplificari, de elec. bo-
næ. & c. congregato. de appel. conſtitutis. j. & ſi dicas, ꝙ
ſequens particula perficiens confirmat inchoatam, ne-
gatur hoc per regulã, non firmatur. eo. ti. vel ſi confir-
mat, hoc facit ex nunc, non vt ex tunc, vt ibi no. ¶ Secũ
do iura dicunt medium ſequendum. de offi. cu. e. i. cum
concor. ſed primo caſu fuit pronunciatio, ſecundo ap-
pellatio, ergo valent. nam quod vno contextu fieri de-
bet, non recipit actum contrarium medium. hoc in te-
ſtis, ſtipulationibus & fideiuſſionibus. ff. de teſt. hęredes.
§. fi. de verb. obli. continuus. de duo. reis conſti. l. duos.
reos. §. fi. Item in cle. de ele. quia propter. & in ſacramen-
6 tis. de con. di. iiij. ſi nõ ſanctificatur. vbi de hoc ſm † Prin.
Tertio probatur hoc aliter, multa iura probant, ꝙ cœ-
ptum non habetur pro completo. ff. de verb. ſig. l. v. §.
opera. & l. ædificia. §. perfeciſſe. ff. de aur. & ar. le. l. Quin-
tus. §. an aurum. de no. ope. nun. ſtipulatio. §. opus. ad id
C. quando l. le. ce. l. ex his. ſuper quo poſſes videre, quod
ſcripſi in regula qui prior. in q. pomorum, in parte ſecun
da. vnde nullum eſt teſtamentum inchoatum, nondũ
perfectum, inſti. qui. mo. te. infir. §. pe. in fi. & contraria
ibi ſoluũtur, nec iuuat pſcriptio inchoata, ſi fuerit inter
rupta. de pręſc. illud. vnde dicitur, ꝙ fruſtra velociter cur
rit, qui priuſquam ad metas perueniat, deficit. de pœn.
diſ. iij. i caſſum. de renũ. c. j. & nihil putatur actum, cũ
ſupereſt aliquid ad agendum. C. ad ſil. l. pe. in fi. ex qui-
7 bus † concluditur, ꝙ imperfecta ap. non iuuat Titium,
nec imperfecta pronũciatio ligat Lucium interim ap-
pellantẽ. Quarto, hoc idem ſatis aperta ratione proba-
tur. pone, ꝙ Titius, qui inchoauit appellare excõicatus,
interim appellationẽ non perfecit, vel epiſcopus, qui in
choauit excõicare Lucium, nõ perfecit pronũtiationẽ
poſt illius app. Nullus dubitat, quin primo caſu teneat
excõicatio, & in ſecundo teneat appel. primo enim ex-
cõicatio non poteſt eſſe in pendenti. de ap. paſtoral. ſi
ergo ſtatim in ſui pronunciatione tenuit ſubſecuta ap.
profecto illa non vitiat. idem dico de ap. in caſu ſecun-
do. ſicut ergo alius actus medius alias efficax ad impe-
diendum impedit prouiſionem inchoatam, vt proba-
tur, de reſcr. conſtitutus. de con. præ. c. ſi. eo. li. nã primo
caſu ſtatutum iuratum poſt monitorias annullat exe-
cutorias ſubſecutas, & ſecundo caſu reuocatio ſuperue
niens, ſ. poſt vocationem & petitionem ante collatio-
nem, executoris collationẽ annullat. ita i propoſito ex-
cõicatio media in primo caſu ligat, & appellatio me-
dia ſecundo caſu tuebitur. & ſic non ponderemus iſta p
ambula appellationis vel excõicationis, ſed ſolum ver-
bum excõico, vel appellare, ſicut alias dicitur pœnam
eligentis indignũ, non deberi ea conſenſu, & præambu
lis electionis, niſi fiat electionis pronunciatio. de elect.
ppetuæ. eo. li. Requiritur ergo actus perfectus, ſicut alias
annus perfectus. eo. ti. commiſſa. j. rñ. & non dicas iſta p
cedere in pœnalibus. dico, ꝙ procedunt ẽt, cum agitur
de effectu electionis, vt patet de elect. eccle. j. ¶ Quinto
ſpecialiter contra Titium inducitur, ꝙ ſibi imputet, ꝙ
cum potuerit ſibi prouidere porrigendo cedulam ap.
nec habeat neceſſe inſtare lecturæ, & ſic non potuiſſet p
ueniri, vt patet 3. eo. li. de ap. appellatio. In hoc bene ſit
cautus, qui timet hunc caſum. Sexto 3 epiſcopum pro-
batio inducitur. xi. q. j. quicunque. de iud. nouit. ver. nec
8 illud. Ex quibus patet, ꝙ ſm † illam Theodoſianã impe-
dit pronũtiationẽ inchoatã, qui petit remitti ad eccle-
ſiaſticum iudicẽ. Ita igitur impediat pronuntiationẽ
inchoatã is, qui appellat. facit de ap. ſuper eo. ij. ex qbus
concluditur, Titiũ ligatum, & Luciũ non ligatũ. Solu-
tio. Circa ſolutionẽ qõnis eſt ſciendũ, ꝙ Princiuallus, q
diſputauit primũ mẽbrum, tenuit, nil ſpecialiter allegãs
in ſolutione, ꝙ appellatio tuetur inchoantem. & aperte
formabat qõnem, cum excõicatio pceſſit verbũ ap. ſed
ad aperiendã qõnis veritatem primo excludamus de q̃
ſtione caſus non dubios, & erit bonus modus ſoluẽdi,
9 ne fiat prolixa diſtinctio. Planũ eſt, ꝙ articuli † dubij nõ
eſſent, niſi poneremus appellationes legitimas, nã friuo
la ẽt præcedẽs non vitiat, ergo nec concurrens. Item nõ
eſt qõ dubia, niſi diceremus, ꝙ Titius prius porrexerat
appellationẽ, quã poſtea ex abundanti legebat, vel qñ
epiſcopus primo per aliũ protulerat ſnĩam, ꝙ poterat
ẽt diffinitiuã. de re iudi. c. ſi. 3. eo. li. quã poſtea ex abundã
ti repetebat. Itẽ, nil dubij habet quæſtio, niſi Titius, qui
inchoauit appellare, in verbo ap. & expreſſione cauſæ p
uenit epiſcopum excõicantem. vel qñ epiſcopus, qui in
choauit excõicare, in verbo, excõicationis pręuenit Lu
ciũ appellantẽ. & de expreſſione cauſæ non repeto, qa
licet vtrobique ſit eã exprimenda, tamen pręmiſſio cau
ſæ in ap. ante ſententiã vitiat, in excõicatione vero nõ,
licet proferens pœnã incurrat. 3. eo. lib. de ſen. excõmu.
c. j. remanet ergo qõ dubia, qñ poſt ap. inchoatam ante
verbũ ap. & cauſæ expreſſionẽ interuenit excõicatio Ti
tii. vel qñ poſt inchoatã pronunciationẽ ante verbũ ex
cõicationis interuenit ap. Lucij. vel qñ dubitatur, quod
verbum præceſſerit, licet ſciatur, quis inchoauerit, vt po
nit qõ. nec quęritur, an appellatio deuoluat, ſed an vin-
culũ impediat. In his dubiis audacter dico, ꝙ ſi poteſta-
tẽ haberem ius poſitiuũ producẽdi, ſtatuerẽ de forti æq
tate. ꝙ potior eſſet, qui prius inchoauit appellare, vel ex
cõmunicare. vt ſit locus præuentioni, vbi non fiat dolo
ſe, & compleatur eodẽ cõtextu actus inchoatus, & per
hoc vltimũ reſpõdet ad id, qđ dixi. Nec ob. de ap. obla-
tę. eũ ſi. Pro hac ſolutione faciũt iura, quæ probãt locũ
eſſe pręuẽtioni, de ap. vt debitus. 3. e. lib. de reſcri. duobus.
ff. de verb. ob. l. Titius. & faciunt, quę dixi in prima parte
10 max. ver. Item video † & quæ faciunt in contrariũ, intel
ligũtur de inchoatis, quę non perficiuntur vno contex
tu, ſed quia non eſt meũ ius de nouo producere, ſed iã
de ſtatuto, quid ſit iuſtius reſpondere, dico ꝙ de rigore
ligatus eſt Titius, quẽ inchoãtẽ appellare præuenit epi-
ſcopus in pronuntiatione, & Lucius ligatus non eſt, q
epiſcopum inchoantem excõicare præuenit in ap. ad
quod principaliter induco decr. ſi duo. 3. eo. li. de procu.
perquam patet, ꝙ non ponderatis pręambulis litis, vel
11 † quis inchoauerit, ille de procuratoribus pluribus dicit
occupaſſe,

occupaſſe.vel præueniſſe,qui primo conteſtatur litem.
quod eſt ſpeciale in domino litis vel inſtantiæ.ſic in ꝓ
poſito non ponderabo præambula vel exordia ſenten
tiæ, vel ap. ſed ſolum quis in ſubſtantialibus illorum
actuum præuenerit, & ſic vbi ſententia eſt ſubſtantiuale
eius,de quo quæritur,non ponderamus ea, quæ proce-
dunt,ſed ſolum quis in illa præuenerit,vt probant.ll.ibi
allegatę in v.glo.facit ad hoc,quod no.vi.q. j.nihil.s̃.eo.
lib. de re iud.c.fina in ſecunda glo. Secundo vero caſu,
quando dubitatur,quis in his ſubſtantialibus præuene-
rit, videtur aliquibus per hanc regulam pro illo, ꝙ reus
12 eſt iudicãdus. ¶ Sed ego ſoluendo dico,ꝙ quia† de iuriſ
dictione & excommunicatione conſtat,de præcedente
ap.non conſtat,iudicabo illos ligatos,ad hoc.s̃. eo.li.de
ſen.excom.venerabilibus. ad fin.& quod ibi no.maxi-
me cum ſit medicinalis.eo.tit.c.j.& quia ſpiritualis ſit
penetrabilior,quàm actus humanus,iuxta id,quod no.
Inno. de appel. præterea.ij. Ad ea, quæ principalius vi-
detur ſolutioni cõtradicere,reſpondeo,ꝙ in ap.facti in-
choatio itineris non habet ſe vt initium appel. imò ip-
ſa itineris arreptio habet vim perfectæ appellationis, vt
in decre.dilecti.& de cleri.peregri.cap.vno.Quod dici-
tur de cauſis pendentibus, dico, ꝙ bene comprehendũ
tur noua conſtitutione,quo ad cauſæ ordinationem,vt
no.in decret.licet canon.in decre.auditis.reuocatio be-
ne impedit,nec feratur ſnĩa,cum procu. reuocatur, ſed
fertur contra contumacem,qui reuocauit,nec alium ſub-
ſtituit.Ad dec.literis reſponde,vt dixi in quæſtione por-
torum,in ſolutione contrariorum.In decre. iudex.pro-
poſita exceptione habemus actum hunc perfectum.in
decre.religioſo. habemus etiam actum nouitiatus per-
fectum. cętera ſoluat ſtudens.¶ Tertiũ quęſtionis mẽ-
brum diſputauerunt Dama.in quæſtionibus ſuper de-
cre.præterea enim.de ap.Bart. Brix in quæſtione vene-
ri.xij ¶ Et in prima parte probatur inſpiciendum tem
pus conditionis, & in ſecunda contrariũ. Tertio poni-
tur ſolutio.& qui in illa concordant ſubditur contraria
opinio, quæ certo caſu ſaluatur, alias ſolutioni ſtatur.
13 & contrariis reſpondetur.¶ Quòd ſententia †liget,alle
gant,quod inſpicitur in ſententiis tempus conditionis
appoſitæ.ij.q.vj.biduum.Item in pignoribus non inſpi-
citur tempus,quo euenit cõditio, ſed quo ſuit appoſita.
ff.qui po.in pi ha. l.potior. §.j.idem in manumiſſioni-
bus.C.de manu. ſtatuliberis , ad idem. ff. de fideicom.
14 liber.generaliter.ad fi.¶ Inducit † etiã l.ſi quis poſtquã.
ff.de iud. itẽ licet prælatus moriatur, ligat ſententia per
eum lata. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente. nam ſecundum
Dama. hæc ſententia tranſiuit in rem iud. & ſic morte
iudicis, vel peremptione iuriſdictionis nõ euaneſcit.C.
de re iu.l gesta.¶ Circa hoc vltimũ vide,qđ no. lxiij. di.
Salonitanæ.ad hanc partem bene facit.ff.de ver.ob.ſi fi
lius.alias, cum filius.vbi dicitur,ꝙ ſi filiusfami. ſtipule-
tur ſub conditione, & poſtea emancipatur , & demum
eueniat conditio,quod patri acquiritur,vt ſic non tem
pus conditionis.ſed ſtipulationis ponderemus.Ad hoc
etiã inducitur cle de re iud. paſtoralis,ver.niſi aliud.vbi
ponderatur , ꝙ tempore citationis citatus non erat in
15 iuriſdictione citantis.¶ †In contrarium alle.ꝙ excom
municatio non ligat,niſi ſubditos. de ſen.en. excom.a
nobis ergo hi,qui non erant ſubditi tempore conditio
nis,non ligantur,cum ante conditionem ſententia nõ
liget, vt in præalle.decre. pręterea. de re iudi ꝙ ad con-
ſultationem facit. ff de do.inter vi. & vxor. ſi ſponſus,&
l.cum hic ſtatus §.ſi ſponſus.¶ Item ex cõditionali ob
16 ligatione † ſola ſpes eſt debitum iri. inſt.de verb.ob. §.ex
conditionali.ff.de ver.ſi. cedere diem.bene facit de ſpon.
c.vno.s̃.eo. li.¶ itẽ,iudex vltra tempus iuridictionis ſuæ
nõ põt alicui interdicere antẽ ſuã.ff.de pœ.l.fi.& ex ꝯrio
17 cõtingeret hunc ligari per † non iudicem,cum tempo
re conditioni nõ ſit iudex,ꝯ id, de conſuetu.ad noſtrã.
de iudic.at ſi clerici. C. ſi a non compet. iudi.l.j.& ij.de
paro.nullus.¶ Item in hanc partẽ alleg. Archi. de ſen.
ex.Romana.§.j.s̃.eo.lib.& c.ij.ij.rñ.de cõſti.s̃.eo. lib. nã
ſi ibi ſnĩa non ligat ſubditũ extra locũ, multo minus li
gabit eum, qui deſiit eſſe ſubditus.pro hac parte facit.de
reſcrip.ſi pro te.s̃.eo. lib. & ſępius alle.decre.præterea.ij.
de ap.nã ſi appellatio præueniens cõditionẽ, impedit, ne
liget excõicatio,vt ibi habetur.nõ eſt,quia ſuſpenſa fuit
excõicãtis interdictio per appellationẽ intermediã.for
tius ergo impedire debet,ne liget. vbi in totum fuit ex-
tincta,vt in caſu præſenti,ex quibus concluditur ſnĩam
18 non ligare.¶ Sol.Bar.dixit illum ligari cũ ſententia† la-
ta ſub conditione teneat,ſi iudex poſſit ſtatuere in futu
rum.de ſen.excõ.a nobis huic ſolutioni, quę placet,cõ
cor. Vinc.La.Tan.Go.Phi.Ian.& Ho.incip.decre.præte
rea.de ap.ſed hoc no.in pręd.decr.ij.de cõſt. s̃.e.li. Quid
de Dama.dicã neſcio, nam in qõne ſua primo alleg. ꝓ
illa parte,ꝙ ſententia liget, ſecundo alle.pro parte ꝯtra.
& pro ſolutione dicit tenendum , quod vltimo dixi. &
ſic videtur eum velle,ꝙ non liget,& ſic recipit Arc. ſed
ſi videbis quęſtionẽ prędictam,patebit,ꝙ allegat pro ſe
cunda parte, ꝙ non liget,ſubiungit vltimo argumenta
facientia ad primam partẽ.ſ.ꝙ liget.& ſic dici poſſet , eũ
tenere,ꝙ liget,dum dicit tenendum,ꝙ vltimo dixit poſ
19 ſet autem iſta opinio Arch.eſſe† vera,quando Seius de-
ſiit eſſe de foro excõicãtis , & ceſſauit cauſa excõicatio-
nis,puta excommunicatus erat ſi,ꝯ.menſem non face-
ret reſidentiam in beneficio,vel illius ratione non reci
piat ordines.ꝯ.tempus,cõtraxit matrimonium, vel trã-
ſlatus eſt ad aliud beneficium primo dimiſſo, & talis
conditio poſſet dici poteſtatiua , in qua aliud quàm in
caſuali. vel ea,quę non eſt in poteſtate,vt cõtrarium ſol
uitur.de l.potior.j.reſpon.& §.j.ff.qui po.in pig.ha.& fa-
cit,quod no.in prę.dec.ſi pro te.de reſcri.s̃. eo.lib. in iiij.
gl.vnde & in dec.aduerſus.de immu.eccle.ꝯ.mẽſem nõ
ſatisfaciens excõicatus eſt, ꝙ intelligitur,vbi. ꝯ.illud tẽ-
pus dimittat officiũ.vt ibi. no.poſt Hoſt.in fi. alias verò
vbi nullo modo conditio pendet ex poteſtate excõmu
nicati,ſit vera priorum opinio, vt conditio trahatur ad
ſententiam,non e contra . Ad contraria reſpõdetur,ꝙ
tempore ſententię ſubditus erat,& proferens, ipſius iu-
dex.& ſi pręueniens contra ipſum,qui poſtea deſiit po-
tuiſſet ferre ſententiam.de for. compe. c.pen. cum ſuis
concor. fortius ligabit ſententia lata prius quam deſie-
rat.& ſic ſoluitur etiã dec. Romana.§.j.ad l.fin. de pœn.
reſponde,vt notaui & dixi de offi.le.c.fi.Ad dec.ij.de cõ
ſti.s̃.eo.li.reſpondetur,ꝙ de generali ſententia loquitur
20 lata per ſtatutum.& ſtatutorum † eſt proprium ligare
futura,& ꝯ.dioeceſim commiſſa.vt ibi. ſed ſi ſpecialiter
excommunicatio fertur in Seium . quocunque decli-
net ligatus eſt,extra diœceſim proferentis exiſtens liga-
ri non poſſet,de rap. c. j.ad decre. pręterea, dico, ꝙ per
app.legitimam tranſfunditur iuriſdictio male excom-
municantis in eum,ad quem eſt appellatum.quod nõ
eſt in caſu noſtro.nam iuriſdictio primi non tranſfun
detur in ſecũdum,nec eſt eius corrigere, quod fecit pri
mus.nil etiam mirum,ſi appellatio fundata ſuper cul-
pa proferentis, vel iniquitate ſententię operatur, quod
non operatur ipſum deſinere eſſe de ſui iuriſdictione.
vbi non notatur ipſius culpa , vel ſententię iniquitas.

REGVLAE IVRIS CIVILIS
huius literæ C, ſunt hę.

Paulus. *Lex XVIII.*

Cum tempus in teſtamento adiicitur, credẽdũ eſt pro hęrede adiectum , niſi alia mẽs fuerit teſtatoris ſicut in ſtipulationibus promiſſoris gratia tẽpus adiicit.

Vlpianus *Lex XXIII.*

Contractus.vide in regula,Contractus.

Pomponius. *Lex LI.*

Culpa eſt.vide in regula,Non eſt ſine.

Conſilij.vide in regula,nullus ex conſilio.

Vlpianus. *Lex XXXVII.*

Culpa caret,qui ſcit,ſed prohibere non poteſt.

Idem.

Idem. *Lex* *LIIII.*

Cuius per errorem dati, repetitio eſt, eius conſulto dati, donatio eſt.

Paulus. *Lex* *LXXXV.*

Cum amplius ſolutum eſt, quam debeatur, cuius pars non inuenitur, quæ repeti poſſit, totum eſſe indebitum intelligitur, manente priſtina obligatione. Is natura debet, quem iure gentium dare oportet, cuius fidem ſecuti ſumus.

Caius. *Lex* *CVIII.*

Cum ſeruis nulla actio eſt.

Idem *Lex* *CXIX.*

Creditor qui permittit rem venire, pignus dimittit.

Vlpianus. *Lex* *CXXIIII.*

Cui ius eſt donandi, eidem & vendendi & concedendi ius eſt.

Idem *Lex* *CXXVI.*

Cum quis poſſit alienare, poterit conſentire alienationi, cui autem donare non conceditur, probandum erit, nec ſi donationis cauſa cõſenſerit, ratam eius habendam, voluntatem.

Vlpianus. *Lex* *CXXIX.*

Capienda occaſio eſt, quæ probet benignius.

Reſponſum, quod factum eſt cum in obſcuro ſit, ex affectione cuiuſque capit interpretationem.

Paulus. *Lex* *CXXXIX.*

Cum principalis. vide in regula, acceſſorium.

Idem. *Lex* CLXX

Cum prætor in hæredem dat actionem quatenus ad eum peruenit, ſufficit ſi vel momento ad eum peruenerit ex dolo defuncti.

Idem *Lex* CXC.

Cuius effectus omnibus prodeſt, eius & partes ad vniuerſos pertinent.

Vlpianus. *Lex* CXCVI.

Cum par. vide in regula, in pari.

SVMMARIVM.

1 *Victus non tenetur victori ad expenſas, ad quas in cauſa condemnatus fuerat propter ſuam contumaciam.*
2 *Negotiorum geſtor ſibi imputet, ſi ſoluit indebitum.*
3 *Fideiuſſor vſuras, quas creditori ſoluit, an a debitore recuperet. & numero 5.7.8.*
Negatiuam pete num. 10. diſting. nu. 12.13.15.
4 *Officium ſuum nulli debet eſſe damnoſum.*
6 *Iuramentum, & fideiuſſorum, adiectio æquiparantur.*
9 *Vſuræ ſunt indebitæ iure diuino, & canonico. Et quid de iure ciuili numero 11.*

REGVLA LXXXVI.

DAmnum, quod quis. dicit Dyn. quod ad generalem confirmationem huius regulæ accedit. ff. rem ra. ha. ſi vim. §. cum autem. de inſtitot. ſed ſi quis. §. pupilius. & fami. erciſ. inter cohæredes. §. quod ex facto imputari. per hanc regulã † dici poteſt, victum non
1 teneri victori ad expenſas, ad quas in cã. condemnatus fuerat propter ſuam contumaciã, de quo vide in Spec. de expen. §. nunc de expenſis. verſi. cæterũ. & dixi. ſ. de do. & con. fine. ſuper magna gl. ¶ Gl. j. dicit vnde ſumpta. & totaĩ ſtat exẽplis. ¶ In j. gl. ibi [*quod quis*] ex ſua culpa ſequitur dãnũ ſentit, non intelligit damnũ ſentire, & ibi [*ſi putator*] imputet ſibi, qui priuatũ locũ quo iter vſitatum non erat. tranſit ſub putatore arboris. & ibi [*§. item econtra*] alias eſt ver. ſub. §. vt in cæteris. ¶ In prima
2 gl. ibi [*a ſocio*] & hoc † qñ ſocio non eſt, quid imputetur. Secus autem, ſi ſibi poſſet imputari culpa participationis cauſæ, propter quam dãnum incurritur, vt extra eo. titu. l. fi. igitur, ſm Dy. & in fine. ponit etiam Dy. per l. ſi quis negotia. ff. de neg. geſt. vbi geſtor negotiorum ſibi imputat, ſi ſoluit indebitum.

QVAESTIO.

¶ Hęc regula inducitur contra fideiuſſorẽ, qui ſoluit vſuras, quod cum ſint indebitæ, & ſic ex culpa ſua damnũ patiatur, illas a debitore non repetat. diſputaui autẽ hãc
3 quæſtionẽ, quæ ſic formabatur. Quæritur, an † fideiuſſor vſuras quas creditori ſoluit, a debitore recuperet? Et formabatur in veneriali. xc. quæſtio. de fideiuſſore non adſtricto per iuramentum ad illas vſuras. ¶ Ad affirmatiuã inducã ſex rõnes, & vnã gl. Secundo ad negatiuã alias ſex. Tertio, ponã ſolutiones Bar. & Damaſi, & aliorũ doctorũ opiniones circa idẽ. Vltimo diſtinguẽdo & ſubdiſtinguendo verã ſolutionẽ ſubdã. Quod recuperare poſſit, videtur, per dec. de fideiuſ. c. ij. in quib. fideiuſſor ſoluẽs vſuras repetit. & tñ ibi nõ apparet, quod iurauit. vñ facit. ff. mand. §. ſi fideiuſſor. ibi videtur caſus. &
4 facit, quod ibi no. Secũdo cõſtat, quod officiũ † ſuũ nulli debet eſſe dãnoſum, nec debet quis pati dãnũ. vñ meretur premiũ, vt in præ. c. ij. cũ ſuis cõcor. ad hoc de elec. cũ non deceat. lib. eo. ſm Bar. & Dama. Tertio, fideiuſſor nec ex pacto, quod patet, nec ex mentali vſura culpari põt, cũ de lucro nõ certet, ſed de dãno vitãdo cõtendat, quorũ nõ eſt par rõ. C. de codicil. l. fi. quare ergo nõ repetet, & bñ facit. ff. mand. Quintus Mutius. alias incipit, ſi quis ſub vſuris. vbi bñ facit fideiuſſor parcens pudori ſuo ſoluendo vſuras ſuas, quas promiſit. licet in ſtipulationẽ nõ venerint, & illas repetit. Apud vulgares. n. notari poſſet de fidei fractione, ad hoc de iureiurã. tua. quod ſi nõ expedit, vel alias, cũ ſdiguerit, inueniat creditores. facit. ſ. de cle.
6 ex. cap. j. Quarto, ſicut ad † vſuras ſoluendas obligat iuramentum, de iureiuran. debitores, ſic & fideiuſſoris adiectio, cũ iſta æquiparentur. de cẽſi. grauis. imo fortior eſt obligatio per fideiuſſores, vt probatur in Aut. vt nul. li. ha. lo. ſerua. §. ſi vero crimen. & per no. ſ. de do. inter vir. & vx. per veſtras. ſ. de pig. c. ñ. Quinto nõ ſequit̃, ſi vſuræ ſunt in-
7 debitæ creditori, ergo fideiuſſori, vide inſtãtiã in pacto leg. cõmiſſoriæ, quod licet nõ valeat cũ creditore, valet cũ fideiuſſore. ff. de cõtrah. em. l. fi. j. rñ. & dixi. ſ. de pig. ſignificãte. Itẽ repetit fideiuſſor vſuras pecuniæ, quã mutuo recepit pro executione mãdati. Itẽ ẽt & propriæ pecuniæ poſt morã. C. mand. l. & poſt ſolutionẽ. ff. de mãd. ſi mã-
8 da. §. ſi fideiuſſor. Sexto mandatarius † proſequens iniuſtã cãm mandatoris, licet ſuccũbat, expenſas repetit. C. mã da. ẽt. ſ. de procur. cũ pro cã. vbi de hoc. volenti. n. & ſciẽti nõ fit iniuria, vel dolus. eo. ti. ſcienti. cũ ſcor. Vlt. bñ facit, quod no. Inn. & Ho. de iur. iu. ſicut. iij. in fi. magnæ gl. ſ. quod mãdatarius dãna, quæ ſuſtinuit, ẽt per caſũ fortuitũ, dũmõ caſus aſs veriſimiliter nõ accidiſſet, recuperat a mãdatore, quibus cõcludit pro fideiuſſore. ¶ Cõtra, quod nõ poſſit
9 † repetere, videtur, quia vſuræ indebitæ ſunt iure diuino & canonico, ſ. de vſu. quia in omnibus, & c. ſuper eo. & c. cõſuluit. Ergo poſſunt denegari petenti, cũ ſolutæ poſſint repeti. de iureiur. debitores. & cui damus actionẽ &c. eo. ti. qui ad agendũ. cũ ſuis ſcor. ſoluens ergo indebitũ repetit, de quo nõ videtur fuiſſe mandatũ. ff. de condi. in-
10 de. ſi procu. Secundo, certũ eſt, quod † nõ habet actionẽ mãdati fideiuſſor ſcienter omittens perẽptoriã. ff. manda. ſi fideiuſſor. i. ij. iij. rñ. de fideiuſ. exceptione. Tertio, ẽt ſi per iniuriã iudicis dãnatus ſit, nõ habet actionẽ mãdati, de emp. & vend. c. fi. Quarto, cũ ſcienter ſoluerit indebitũ, non datur repetitio, cũ videatur donaſſe. ff. de condic. indebi. l. j. ff. de reg. iu. cũ per errorẽ. ſm Bar. & Da. Coadiuuãtur allegata primo, quia ẽt iur. ciuili videntur hodie vſuræ prohibitæ. ſm not. de vſuris. c. iij. in Auth. de ec. tit. in prin. colla. ix. & C. de vſuris. auth. ad hæc. Itẽ, ex l. ſi fideiuſſor. ſuperius alleg. datur hæc doctrina, quod quandocũque omittit fideiuſſor exceptionẽ perẽptoriã, & debitori pariter cõpetẽtẽ, ſciens vel errãs in iure nõ repetit, ſed talis eſt iſta, ergo nõ repetat. & no. ibi materia in §. quidã. & C. mã. ſi pro ea. & per Hoſt. in ſumma, de fidei. §. ad quid is pro quo. Nõ ob. ſi dicatũ iuraſſe, potuit enim abſolutionẽ petere. de iur. iur. c. j. & quod põt facere, vt poſſit, iã poſſe vr. ff. e. ti. q põt. ad hæc de ele. c. ſi. vel repetat a credi. quæ via eſt ordinaria, cũ iſte tractet de lucro, nõ a debitore per viã extraordi. cũ ille tractet de dãno. Ad id. ff. de min. in cauſæ. nã geſtor negotiorũ indebitũ ſoluit, quod nõ repetit.

petit.ff.de neg.geſ.ſi quis negotia.Quinto facit hæc regu
la,vt ſic non debitori,ſed ſibi imputet damnū quod ſua
culpa ſentit,quod non imputaret, etiam ſocio, vt hic.
cum ſuis exēplis.Sexto,eſſet abſurdū,ꝙ ſub nomine dñi
ni ipſius mādatarij vrgeretur debitor ad vſuras. ad hoc
de ſo.cōpe. dilecti.nam ſic aperta eſſet via fraudi.ꝯ id.ſ.
de diuor. quanto, in fi.quia per adiectiones fideiuſſorū
cogerentur debitores ad vſuras per obliquum,vel credi
tores veri ſubmiſſo alio creditore conſtituerent ſe fide-
iuſſores,vt iam vidi fieri,vt ſic a creditore cōſequerētur
vſuras, ex quibus concluditur ꝯ fideiuſſorē,¶ Solutio.
11 Dicit Tan.quod peti † non poſſunt de iure ciuili,qa ſciē
ter ſoluit debitum.Bar.Brix.ſed Da.ſic dicit, ſoluat, qui
poterit &c. poteſt tamen dici, ꝙ ſi oppoſuit fideiuſſor
exceptionem, ſed non fuit auditus,iniuria, quā in hoc
paſſus eſt,non debet contingere debitorē. ff.de euic.ſi ꝑ
impudentiā.ſed illud intelligendū eſt,vbi culpa fideiuſ-
ſoris præſtitit cāam condēnationi, alias ſi in culpa non
fuit,aget,vt in l.illa exceptione.ff.de fideiuſſ. Dama.Sa-
tis patet,ꝙ ſolutio Bar.nil facit ad propoſitum, ſm quā
nō repeteret ēt debitor ſoluens,quod reprobatur,vt no.
in ver.debitores,& opinionē ipſius Tan. ad caſum no-
ſtrum non debuit prætermittere, qui tenuit ſimplici-
ter,debitorem teneri ad vſuras & omnes expenſas,quas
ſubiit fideiuſſor,quia veniunt vt intereſſe, hoc no.de fi-
deiuſſo.c.ii. cui concor. ibi Vincen.& ſummiſtæ.Io. in
ſum.xiiii.q.iii.Ray.& Goffre.in ſum.de vſur.Inn.& Ho.
eo.ti.c.j.aliter autem dixit Ala.& aliter Bar.vt.ſ.dicam.
ver.iiii. caſu,ad enucleandam vero veritatem huius ca-
12 ſus ſic diſtīgue.Aut debitor ignorat obligationem † fide
iuſſoris,aut ſcit.Primo caſu fideiuſſor vſuras vel aliud ī-
debitū ſolutum non repetit, per. l.ſi quis negotia. ff. de
neg.geſ. ſecundo caſu ſubdiſtingue. aut debitor ſcit, &
ꝯdicit,aut ſcit,& patitur,aut ſcit & mandat. Primo ca-
ſu non repetit fideiuſſor nedum vſuras, quas ſoluit, ſed
nec ſortem,vel quod vtiliter impendiſſet.ff.man. ſi pro
te.& l.ſi remunerandi.§.ſi paſſus. plus enim eſt contra-
dicere,quā non conſentire. de ſym.ſicut tuis. de homi.
Petrus.& facit.l.Pompo.in fi. ff.de procur. & eodem. ti.
quæ omnia, fatuus enim fuit & ſuſpectus, in gerendo
operas in inuitum,vt ibi. ſecundo caſu, cum patitur,li-
cet repetat fideiuſſor ſortem, & debitum, quod ſoluit.
C.man.fideiuſſor pro reo patiente.& præ.§.paſſus.inde-
bitum tamen vel vſuras,quas ſoluit, non repetat,& ſi-
bi imputet in hoc,quod ſe obtulit,ar.de depo.l.j.§.ſępe.
vt ibi,ſicut offerre grauat depoſitarium, ſic & hic fide-
iuſſorem.Tertio caſu, quando mandat ſubdiſtingue,
aut mandat illum obligari pro ſorte tantum, aut pro
vſuris īcluſis ſub nomine ſortis,vt eſt moris,aut in om
ni caſu, vel ſimpliciter, aut nominatim pro vſuris. Pri-
mo caſu ſoluens a debitore vſuras non repetit, tū quia
exceſſit fines mandati. ff.mand. diligenter.de præb. cui
de non.tum quia ad illas obligatus non erat. C.de fide-
iuſ.fideiuſſor.ff.eo.fideiuſſores magiſtratuū.nō ob.l.pro
prima parte alle.ff.man.ſi manda.§.ſi fideiuſſor. per li-
terā ibi,iuſta ratione.vel loquitur de obligato ēt ad vſu-
ras. vel loquitur ſm leges,maxime.ff.permittentes vſu-
ras.ſecundo caſu,qñ fideiuſſit pro vſuris incluſis ſub no
mine ſortis,repetit.iſte.n.credere illā ſortē potuit,& to-
tū debitū. Ad idē præ.l.ſi fideiuſſor.ff.man.& ij.& iij.rñ
ſo.de præbē. ſi bñficia. li.e. nec præſumere debuit illū
indebitū ſub ſortis noīe ꝓmittere.ſ.de pſum.qa veriſile.
ff.de prob.cū de indebito.& ſic legere ſoleo decr.ij.eo.ti.
Tertio caſu,qui fideiuſſit in omnē caſum,vel ſimplici-
ter,nō repetit, quia in generali mādato nō includiť de
bitū,de quo ēt in ſpecie veriſimiliter nō mādaſſet.ff.de
cō.li.inde.ſi procur.ad idē de offi.vi.c. ſi.li.eo.de re. iur.
in generali.cū cōcor.Nō.obſt.l.ff.loca.ꝗro,an fideiuſ-
ſor.quia,vt dixi,leges permittūt vſuras.Quarto caſu,qñ
nominatim mādat fideiubere ꝓ vſuris,ſubdit,aut iura-
uit fideiuſſor creditori,ꝙ ſolueret,aut nō iurauit.Primo
caſu eſt opinio & cōis habet,ꝙ repetit,cū nō poſſit ex-
cipere,per decre.debitores.quæ placet Ala.no.de fideiu.
c.ij.Bar.vt patet in propoſitione qōnis huius in princip.
13 Secūda opinio † habet, ꝙ hoc caſu repetit, ſi nō potuit
petere abſolutionē iuramenti,alias nō.de iureiur.c. j.&
hoc videtur placuiſſe ēt Ho.in ſum.de fideiuſ.§.ad quid
fideiuſſor,vbi qōnē hanc ſatis proſequitur.& vide aliqd
ī Spe.de fideiuſ.c.j.ver.ſed qd ſi fideiuſſor. Tertia opi.gl.
habet,ꝙ nec tunc repetet a debitore,ſed a creditore,cui
ſoluit,mihi placet prima opinio.& dico cum Goffr. rñ
dendo ad ſcd̄m,ꝙ licet fideiuſſor teneať excipere,vt eſt
probatū,nō eſt iure expreſſum, ꝙ teneatur agere.Itē,fi-
14 deiuſſor † pōt omittere exceptionē īhoneſtā ex perſona
ſua.ff.mā.l.itē.§.generaliter. multo fortius actionē. ſed
iſta aggrauat opinionem ſuam. Vt in prima parte pro
baui.Ergo &c.habebat ergo fideiuſſor optionē ſoluen-
di,vel abſolutionē petēdi,ſicut haberet debitor,vt ꝓbāt
illa iura.Itē rñdēdo ad tertiā opinionē,habeat,ēt optio
nem ex quo ſoluere potuit licite repetit a creditore,po-
ne enim, quod execratur litem cū creditore, quod eſt
cōmendabile.de ver.ſig.c.ij.li.e.ff.de ali.mu.iu.l.itē ſi.&
ſic bñ concord.l.Quintus Mutius.ff.man.itē ſm illam
opinionē nil præcipuū haberet fideiuſſor,qui ſine cul-
pa ſoluit,ad eū qui fuit in culpa,vt dicā in fi.Secūdo ca
ſu,qñ non iurauit fideiuſſor,ſubdiſtingue, quia aut de-
14 bitor † iurauit indemnitatē fideiuſſori,aut nō.Primo ca
ſu repetit fideiuſſor vſuras,quas ſoluit.poterit hoc caſu
laicū debitorē conuenire corā iudice eccleſiaſtico. de
fo.cō.c.fi.li. e.facit de iu.iur.cū contingat. & c. licet. de
pact.quāuis.& auth.ſacramenta. C. ſi aduer.ven. Et eſt
aduertendū,quod licet recipere ad vſurā interdū ſit pec
catū,de quo ſatis ſcripſi poſt Inn.& Ho. de vſur.ſup eo.
ipſū tñ ſoluere,non eſt peccatū,ergo nec iuramentū il-
licitū de idēnitate fideiuſſoris ſoluētis.Secūdo caſu qñ
nō iurauit debitor, ſubdiſtingue, aut ꝑꝑ pignora data,
vel aliā cām expediat creditori vſuras ſolui,aut non.in
primo caſu repetit fideiuſſor.ff.man.ſi qs pro eo. & ſic
legit Ho.decre.peruenit.vt ibi ſcripſi.Secundo caſu, qñ
16 nō expediebat † id debitori,ſubdiſtīgue, aut ſi fideiuſſor
ſponte ſoluit, vel coactus. Primo caſu non repetit iur.
ſori. & locū habeat regula iſta cū ſuis cōcor. ſuperius
all.nō ob.l.Quintus Mutius.quia, vt dictū eſt ibi ſoluit
debitum, ſm leges ſeculi, tñ theologi,iur. poli vel foro
cōſcientię vrgerent debitorē ad reſtituendū,quod mul-
tū habēt honeſtatē.& facit regula,ſcienti.ſ.alle. Secun-
do caſu,qñ coactus ſoluit,aut fuit in culpa,aut nō. Pri-
mo caſu,cū fuerit in culpa,vt quia nō excepit,nō repe-
tit,vt l.ſi fideiuſſor.ff.man. §. non male.& ff. de fideiuſ.
exceptione.in fi.& in iſta regula.Secundo caſu,cū non
fuit ī culpa,licet gl.ſm opi.Io.ī l.exceptione.videať vel-
le, quod non repetat, textus tñ videtur velle ꝯriū, quod
placet Da.vt ſ.ſcripſi,& mihi placet.ad quod facit.ff.de
hære.vel act.ven.l.ij.§.ſolet quæri. in fi. qui ſi.ſint le. per
venerabilē.§.verū.& hoc caſu loqua ī opi.Io.Tan.Gof.
Ray.Inn.& Ho.quæ ꝓcedunt diſtinctionē.ſed omni ca
ſu quo ſ.dixi fideiuſſorē a debitore repetere,intellige,ſi
non interuenit fraus ꝑſonæ ad perſonā.ſ.creditoris con
ſtituentis ob hoc ſe fideiuſſorē,vt in fi.alleg.dixi,quo ca
ſu nō iuuabit fraus,ſm ea,quæ no.de priui.quanto.ff.de
leg.l.ꝯ.& dixi.ſ.de pigno.ſignificāte.Itē omni caſu,quo
dixi fideiuſſorē a debitore nō repetere, dico ipſū a cre-
ditore repetere poſſe,cui ſoluit.ff.mā.fideiuſſor. §. in oī-
bus.per hęc ſic diſtīcta ſoluta ſunt oīa ꝯria,& facta cō-
cordia legiſtarū, ad quorū refugiū moleſte gerentuū, ꝙ
als diſputaui qōnē ꝑlati exēpti,ſint,le.caret canone. Io.

S V M M A R I V M.

1 *Beneficium large ſumitur.*
2 *Immunitas conceſſa cuiquā ob numerum liberorum, an duret, ſi qui ex liberis poſtea perierint. Quod ſic.& nu.4.6.8.*
3 *Beneficium per dignitatem quæſitum durat etiam deficiente dignitate. Et idem iudicium de his in quibus ius quęſitum retinetur, ceſſante cauſa.*
5 *Paupertas ſæpe præbet munerum vacationem.*

Collegij

7 *Collegij ius an in vno ſolo ſuperſtite conſeruetur.*
9 *Appellari non poteſt a ſententia habente vim rei iudicatæ.*

REGVLA XVI.

1 DEcet conceſſum. Beneficiũ large † ſumitur, & vide, qđ ſcripſi. de verb. ſign olim. ſuper glo. fi. [*manſurum*] ſi ceſſat cã cõceſſionis priuilegij, dũmodo illa cã fuerit impulſiua. ff. de do. l. ij. §. vlt. & l. ſe. ff. de poſtu. l. j. §. ſexum. vel fuerit finalis, ſed aliquæ reliquiæ illius cauſæ remanent. vt patet in quodã ſeruo. ff. de q̃ſtio. vnius. §. ſeruus. & in illo, qui fuit decurio, qui nõ torquetur. ff. de decur. l. vlti. Itẽ in illa, q̃ deſiit eſſe vxor, ↄ̃ quam turpis actio non inſtituitur. ff. rerum amota. l. ij. & iij. & idẽ cum dubitatur, an fuerit finalis vel impulſiua. ff. de cõdi. & de. cum tale. §. falſam & l. Titio. §. ſed cum vſufruc. l. gñali. ff. de do. inter vir. & vxo. ſed ſi mors. §. fin. C. de iur. do. l. ſi mulie. ſecus quãdo cauſa fuit finalis, & nullæ aliæ remanent. facit. ſ. eod. li de præben. ſi pauper. ff. de ac. & ob. qui cum hærede. de Inof. teſt. Papinianus. §. ſed nec impuberis. niſi in totum ſublato teſtõ paterno de iur. ciuili tollatur pupillare. de vul. ſubſtit. ↄ̃ tabulas. vbi no. & ſic ſolui. eſt ſecũdum Dy. ↄ̃trium de lege. ff. de leg. ij. Titia Seio. §. vſuras. ¶Prima glo. exemplificat, ſecundo tractat de perſonali, & de temporali priuilegio. & de dato ab alio, quam à principe. ¶Tertio ponit v. caſus, quibus priuilegium ꝑditur & vltimo declarat. ¶Vltima glo. oſtendit iſtud, decet. eſſe æquiuocum. ¶In gl. ij. ibi [*bene a zenone*] ibi in fi. dr̃, ꝙ ſpeciale priuilegium eſt principis, ꝙ rem alienã donat & tutus eſt recipiens. ¶In gl. j. ibi [*ſui iur.*] & retinet cognatorum & agnatorum iura. Dy. & ibi [*ſuggeſtũ*] vbi etiam remiſi ad Spe. de inſt. §. nunc aũt. in fi. vbi plures caſus tales notantur. In glo. ij. in fi. dic, vt no. & dixi. ſ. de rel. do. conſtitutus. in glo. hic vr̃. ¶In gl. vlt. in fi. cle. quæ idem probant. vide de ſepul. dudum. in prin. in glo. multoties.

QVAESTIO.

2 Hæc regula facit ad quæſtionem † legiſtarum de illo, cui pp numerum filiorum decreta fuit immunitas, ſed poſtea aliqui de numero perierũt, an duret immunitas. ¶Et primo ponam euidentialia canoniſtis ignota, ex quib. clarius formabitur qõ. Secundo, ad negatiuã quinque rõnes inducam. Tertio, ad affirmatiuam. vij. quarũ prima quatuor coniunget. Quarto ponetur ſolutio ad quam quatuor rõnes, addentur & contrariis rñdebitur.

Vt igitur canoniſtis, quibus leges & legales materias in hoc titulo libẽter participo, & ꝙ hæc mã nõ ſit ignota, ꝓmitto, ꝙ leges volũt ex numero filiorũ certas Immunitates deberi, vñ habens tres filios in Italia, quatuor in prouincijs, vel quinque excuſatur a tutelis & curis. C. q numero libero. l. j. inſtitu. de excuſa. tuto. in princip. & gñaliter habẽs quinq; liberos cuiuſcũq; ſexus vacationẽ habet ciuiliũ munerũ. C. lib. x. de his q nu. lib. l. j. itẽ ſi habet quatuor & ex filio quinto ꝓmortuo exiſtant nepotes vnus vel plures eodẽ ex filio nepotes, non ſic ſi extarent ex filia. ff. de excuſat. tut. l. ij. §. non ſolũ, alias ſi nepotes ex quinto filio mortuo nõ exiſtant, non habet vacationẽ, niſi mortuus eſſet in bello. ff. de vac. mu. l. fi. nõ ſic ſi captus eſſet ab hoſtib. nec reuerſus. C. li. x. de his q nu. lib. l. ij. filij aũt debent eſſe naturales & legitimi, & tales excuſant nõ ſolũ in poteſtate cõſtituti, ſed etiam emancipati, vel ĩ adoptionẽ dati, naturales aũt tm̃, vel legitimi tm̃ non excuſant. inſti. de excu. tut. in prin. ff. eo. ti. l. ij. ff. de vac. mun. l. ij. §. adoptiui, nec excuſant naſcituri, licet multis caſibus habeantur pro natis, vt præd. l. ij. ff. de excu. tu. §. qui in ventre. ꝓdicti aũt licet a munerib. ciuilibus excuſentur, nõ tamẽ ab honorib. vel muneribus q̃ honorib. cohęrent. ff. de vac. mun. l. ij. §. minus. & C. lib. x. C. de his qui nu. lib. l. j. nec a munerib. patrimonialibus. ff. de vac. mun. l. ij. §. q̃ patrimoniorum. Hæc vera, niſi haberet duodecim liberos, quo caſu ẽt ab his excuſatur. C. lib. x. de decur. l. ſi quis decurio. ij. tamẽ & tũc requiritur ſm quoſdam, ꝙ ſit decurio. vt ibi, alias requiruntur ſexdecim filij, vt ff. de iur. imm. l. ſemper. §. monſtratur. ſed vide, quod ibi not.

¶His ꝓmiſſis formatẽ dubiũ de decurione, q habens. xij. filios, quales. ſ. dixi, obtinuit decerni per cõgruũ iudicẽ, & debito mõ vacationẽ & immunitatẽ ſibi deberi. aliq. ex ꝓdictis filiis deceſſerunt, non in bello, nec relictis nepotib. an duret ĩmunitas numero ſic diminuto. Quòd non duret, vr̃ per brocardũ, ceſſante cã &c. de ap. cũ ceſſante. de renun. poſt trãſlationẽ, vbi iura & ↄcordantiæ, quas ibi videas. & facit. qđ dixit hic Dy. cũ ergo hæc immunitas ſit cõceſſa ĩtuitu certæ cauſæ, q̃ deficit. ceſſabit Immunitas. C. de teſta. mili. ne qdã & l. milites. C. de hæreti. l. j. ff. de iure ĩmu. l. ſemper. §. negotiatores. ibi, quãdiu ĩ hmõi actu &c. ſ. de ver. ſig. aliter. in fi. facit. xviij. q. j. gñaliter. q̃ eſt lex. C. de epi. & cler. generaliter. facit de vi. & ho. cle. c. vlti. in fi. & ele. eo. ti. diœceſanis. circa medium.

3 ¶Scđo, certũ eſt, ꝙ qñq; † paupertas præbet vacationẽ munerum, quæ tñ ceſſat, ſi ſint auctę facultates excuſati. ff. de vaca. mun. his honoribus. §. auctis. de mu. & ho. l. cura. §. j. cuius concor. ſ. eod. lib. de præben. ſi pauper. ſic & in propoſito ceſſat immunitas pp cãm ceſſantẽ, ex numero diminuto. Tertio ſic probatur. ſi alicui legatur

4 in ſingulos annos, poſt primum quo † legatũ cenſetur purum, ſequentiũ annorum vr̃ conditionale. l. ſi viuat, & capax fuerit. ff. de an. le. ſi in ſingulos. & l. cũ ĩ annos. & l. in ſingulis, ſic & hic vr̃ cõditionalis immunitas, cuius ſecundo tpe, quo imponitur munus, ipſe non eſt capax pp numerũ diminutum, licet priorĩ fuerit capax. cũ ſ. numerus extabat. Quarto vr̃ caſus. ff. de vac. mu. l. ij. §. qui ad munera vocantur. probare debent viuorũ liberorũ numerum eo tpe, quo excuſari petunt. & l. fi. eo. tit. dicit, ꝙ ad excuſationẽ munerũ defunctus filius nõ prodeſt. ad idẽ. C. li. x. q nu. fili. l. vlt. & l. x. eo. tit. l. pe. Inſti. de exc. tu. §. filij. & ff. e. ti. l. ij. §. numerũ, q̃ probat filios tpe excuſationis debere eẽ ſuperſtites. Quinto bene facit ff. de exc. tu. ſpadonẽ. §. q abſolutꝰ, vbi abſolutus a tutela vr̃ cũ ex primis depoſitionib. nõ oĩno alterius remiſſionẽ habebit, & eſt caſus, quo non iuuat ſñia. & ratio ibi no. noſtræ quæſtionis. ponẽs exemplũ de illo, qui habebat numerũ liberorũ poſtea diminutum. non releuat ergo iſtum ſñia in hoc caſu numero poſtea diminuto. nam dixit lex C. lib. x. de decurio. a muneribus decurionatus ſñia præſidis imperpetuum nõ excuſat. ad idem de iureiur. admonendi. vbi ex nouo actu ſñia retractatur. ¶Ad ↄ̃uium inducitur hæc regula cũ ſuis cõcor. & regula factum legitimè. ĩ. eo. tit. cũ concor. & illud generale, ꝙ q̃dam impediunt facienda, q̃ facta diminuunt. xv. q. j. §. vl. de iureiur. quemadmodũ. ver. ꝙ ſi. ff. de his, qui ſui vel ali. iur. ſunt. patre furioſo. ¶Item Inducitur, qđ in textu dixi de quodam decurione & coniuge, quæ non repe-

5 to. ¶Item † beneficium per dignitatem quæſitum durat etiam deficiente dignitate. C. lib. xij. de digni. l. iij. & de ſilentiariis l. decurionibus. in prin. & li. x. de exc. mu. l. eos & l. eam. l. vbi no. ad idem. C. de his, qui ſpon. mu. ſu. l. ij. ¶Item probari vr̃ apertius, quo ad cauſam. C. lib. x. de his, qui numero lib. l. fina. ibi, impetrata ſemel vacatione &c. Ad idem, ff. de excu. tut. l. ij. §. oportet. ibi, neque nocent, qui poſtea moriũtur, & ſi dicas illud loqui quo ad munus delatum, quo excuſatus fuit, ſed hic loquitur de excuſato ab oĩbus per ſñiam. dicam, qđ iur. eſt in parte quo ad partem. Item in toto quo ad totũ. ſ. de of. del. paſtoralis. §. j. ff. de rei ven. quæ de tota. & de vſuris, q ſcit fundũ. in prin. vbi ↄcordantiæ, ſicut ergo ius ſemel quęſitũ fideiuſſori per pactum de non petendo non perditur, licet debitor poſtea pactum faciat de petendo. & idẽ in ſimilibus, vbi ius quæſitum retinetur ceſſante cauſa, ff. de contra tab. l. ſi poſt mortem. §. j. & l. non putauit. §. ſed ſi. quando di. le. ce. l. iiij. facit. ſ. eo. lib. de elec. ab eo. & cle. eod. titu. conſtitutionem. §. pe. in fi. ¶Item æquum

6 eſt in ſolatium † liberorum perditorum immunitatem durare. ff. de iur. dot. iure ſuccurſum. de op. li. qui libertinis. in princi. & §. amiſſi. & C. de his, qui ante aper. tabu. l. j. in fi. ibi, habeant vero ſolatium ſuæ triſtitiæ, quibus eſt merito conſulendum & C. de inſti. & ſub. l. fi. & Io. And. in Tit. de reg. iu.

hoc ne afflicto addatur afflictio.de cleri.ægro. ex parte, cum concor.l.item,cũ ſnia lata cauſa cognita, niſi aliud exprimatur,debeat eſſe perpetua.C.de pœn.ſeruus,& ff. eo.titu. mortis.§.j.de poſtu.l.j.§.j. & melius. eo.ti.l.puto. §.fi.& hæc ſententia ſic fuerit lata . ergo &c. nam & reſcripta ſunt perpetua. C. de diuer. reſcri.l. falſo. & geſta tranſlata in publica munimenta perpetua ſunt.C.de re iudi.l.vlti.¶ Item,ꝙ talis ſententia ius faciat,no.ff.de excu.tut.ſi tutor . ¶ Item,paria ſunt in aliqua conditione originaliter naſci,& per diffinitiuam ſententiam id pronuntiari reſpectu cauſæ,vt.C.de decur.l.quotieſcunque lib.x. ſed conſecutus priuilegia reſpectu originis, puta patre ſenatore vel decurione,illa retinet mortuo patre. C.de ſena.emancipatum.C.de quæſtio.l. diuo. ſic dicemus, ꝙ lata ſententia prætextu filiorum , illis mortuis adhuc duret . ¶Pro hac ſecunda parte fuit hic per D. Mauritium diſputatum,ſolutum & iãdudum per ſolẽnes doctores in facto conſultum , & nuper iteratum ꝑ bonæ memoriæ generum meum do. Philippum de Formaginis legum doctorem. ¶ Ad ſolutionem faciat de capellis monacho.dilectus.verſi.ad hoc , vbi priuilegium exemptionis,qđ eccleſiæ dederat conſuetudo, ea de cã , quia erat monaſterium monialium , durat licet ceſſauerit cauſa,quia deſiit eſſe monaſterium. Et vide qđ ibi dixi poſt Inn.¶ Item,per diminutionem ẽt notabilem rei emphyteuticariæ non læditur ius domini , cum debeatur integra penſio.C.de iur. emphy.l.j.ver.de hoc.& ſ̃. de loca. potuit. ad fi.magnæ glo. ¶ Item,licet,
7 †collegium conſiſtat in certo numero perſonarum,tñ illo diminuto etiam in vno ſolo ius collegij retinetur, de hoc.lxv.d.c.vl ſ̃.de poſtul .gratum.ff.qđ cuiuſque vniuerſi. in fi.¶ Item æquitas facit pro hac ſolutione,ex cuius contrario ſequeretur, ꝙ immunitas conceſſa & reuocata ꝑꝑ vnius mortem,ex alterius natiuitate eſſet iterum reuocanda.facit.ſ̃.eo.li.de re iudi.abbate.ad fi.¶ Itẽ faciat,quod ſ̃.dixi poſt Dy. cum filiationis , & munerũ
8 reliquiæ in aliis filiis remanere† videantur,& per hoc ſit reſponſum ad prius in contrarium allegata de ceſſatione cauſæ,vel aliter,vt no.in remiſſione, quam ibi dedi . Non ob.quód de paupertate dicitur,quia appetibile eſt & vſitatum pauperes ditari. Item alias pauci tenerentur ad munera.cum qlibet naſcatur nudus & pauper.xlvii. di.ſicut hi.ſed filium mori ante patrem non eſt appetibile,nec ſecundum communem curſum naturæ. & iõ illud non pronoſticandum vel attendendum ff.de condi.& de.cum tale.de inoffi.teſt.nam & ſi. de ver.oblig.inter ſtipulantem.§.ſacram. ¶ Item conſideratio paupertatis vel diuitiarum eſt res extrinſeca, paternitas & filiatio originalis eſt & intrinſeca. & ideo nõ mirum,ſi;eius ratio durabilis & perpetua. facit ſupra eodem lib. de tẽpo.ordi.ca.j.& cap.nullus.ff. de ſena.l.penul.ad munici. aſſumptio.in prin.& l.libertus.§.præſcriptio. in fi. & l.q ex vico.ad id,quod dicitur de legato, reſpondetur , ſemper in eis , & vltimis voluntatibus inſpiciendam legati cedentis voluntatẽ.ff.de reg.iur.q̃ legata.& dicta.l.cũ in
9 annos.ſed in iudiciis† ſnĩæ effectus cedit lata ſnĩa , a qua nõ eſt appellatũ,nec appellari põt , qa vim rei iudicatæ hẽt,& ſic ei ſtãdũ eſt.C.de re iudi.l.j.Itẽ ibi legatũ dimiſſum ꝑ tẽpora,hic gñalis fuit ſnĩa liberans ab impoſitis, & imponẽdis.Ad iura,qb.dicebatur eẽ caſus. Rñdetur, ꝙ loquũtur in illo, q de nouo ſe excuſat a munere , ſed qõ loqtur de iã excuſato,qui ꝑiexin ſnĩæ ſe defendit,ibi ergo de immunitate acqrẽda,hic de q̃ſita ſeruãda,ꝙ eſt facilius,ar.ff.de pecul.quã Tuberonis.de acq.poſ.licet.& l.vl.ſ̃.de iureiur.quẽadmodũ.ver.nã & ſi.ad. §. q abſolutus.cũ ſua gl. Rñdeo, ꝙ loquitur de ſpeciali abſolutione a certa tutela delata,ibi res iudicata nõ egreditur ſuũ caſum,qa rł̃r res ĩter alios acta &c.ſ̃.de re iudi.c.pe.Hic vero generalis ſnĩa generalem immunitatem præbens,&t circa futura.ad l.a muneribus.rñde,vt ibi no.ꝙ In extra ordinaria ſnĩa loquitur. In l. admonendi.fuit ſacr̃m & ſnĩa,quæ retractatur in odium deierantis , vt ibi nota.

S V M M A R I V M.

1 *Pater ex filij delicto & dominus ex ſerui delicto quatenus teneantur,& eccleſia ex delicto perſonæ eccleſiaſticæ & nu.5.*
2 *Vniuerſitas ex delicto præſidentis quatenus teneatur.*
3 *Eccleſia nullum damnum patitur aliena reſtituendo .*
4 *Tabulæ ſi tutoris dolo eſſe deſierint,in quem competat interdictũ.*
5 *Pupillus & eccleſia in quo pariſicentur.*
6 *Clerici delicto eccleſiæ quomodo præiudicari non debeat .*
7 *Immunitatis priuilegium quatenus retineatur a clerico excõicato.*
8 *Excommunicatio quid faciat.*
9 *Eccleſiæ nulla maior pœna eſt excommunicatione .*
10 *Bigamus monachari poteſt ſecularis,licet non poſſit fieri ſacerdos, & nume.13.*
11 *Irregularis ex culpa monachari poteſt.*
Monachari qui poſſunt,priuilegijs gaudere monachorum omnes an poſſint nu.eod.
12 *Clericorum ſecularium cœtus,an vero monachorum ſit dignior.*
14 *Alapam qui dederit qua pœna puniendus ſit .*
15 *Delicti extimationem & continuationem quæ pœna ſequatur.*
16 *Relapſus in hæreſim quomodo quis dicatur.*
17 *Iniuriæ plures ab vno ſi fiant,quo pacto puniendæ ſint .*

R E G V L A L X X V I.

Delictum perſonæ non debet in detrimentũ &c. non impedit ergo,qn teneatur eccleſia de eo quod ꝑuenit ad eam,rõne delicti , & ad inſtar pupilli.ff.ne vis fiat ei,qui in poſſ.mi.eſt l.j.§.hoc edicto.de
1 do.l.ſumma.§.ſi dolo.ff. de auth. tu.l.fi.ſic tenetur † pater ex delicto filij,& dñs ex delicto ſerui, in quãtum ad eos peruenit.ff.de vi & vi.ar.l.j.§.ꝙ igitur.& §.ſi quis tñ.& §. ſi filius , & de pecu.l.iij.§. ſi ex cauſa , ſic & vniuerſitas,
2 †quatenus peruenit ex facto præſidẽtis. ff. de dolo.§.ſed
3 an municipes.nec enim tunc eccleſia † videtur pati dãnum,quod eſt diminutio patrimonij. ff. de dam.infec. l.iii.ſecundum Dy.& canõ dicit,ꝙ nil vtilitatibus eccleſiæ deperit,ſi aliena reſtituat.iiii.diſt. generaliter.in fine, [*redundare*]contra.ſ̃.eo.lib.de ſepul.c.j.in fi.ibi. vide in gl. fi.Ioan.And.¶ Prima glo.ponit exempla,ſecũdo ſignat ꝯriũ.& ſoluit , & ſolutioni dupliciter opponit & rñdet. tertio ſucceſſiue ſoluit tria cõtraria,quarto ponderat,ꝙ dicit delictum,& ꝙ dicit perſonæ.¶ In.j.gl.ibi[*neque*]ſequitur interdicto, neque cæteris caſibus pupillo nocere oportet dolum tutoris,ſiue ſoluendo ſit, ſiue non.& ibi
4 l.pe.ſi dolo† tutoris deſierint eſſe tabulæ penes pupillũ, in tutorem non in pupillum competit Interdictum . ¶ In j.glo.ibi expoliari.ad idem. clementi.de hære.volẽ
5 tes.poſt prin.& ibi[*pupillum*]Pariſicantur† pupillus & eccleſia ex vna parte & ipſorum adminiſtratores ex altera.C.de epi.& cleri.orphanotrophos.Di.

Q V AE S T I O.

Hæc regula facit ad quæſtionẽ quã diſputaui de clerico excõicato , ꝙ retineat priuilegiũ Immunitatis parochiæ,quia datũ eſt ex fauore ad honorẽ eccleſiæ,cui ꝑꝑ,
6 †delictum clerici præiudicari non debet, & quia de monacho bigamo ẽt tunc quærebam, hic & de illo ſubiũgam . Iſti ẽt duo articuli pertinentes trahunt ad ſe alios duos impertinentes ad regulam, maxime ꝑꝑ finem ſolutionis ipſius quæſtionis,quæ ſic ꝓponebatur . ¶ Gualterius Anglicus vno ictu percuſſit tres clericos excõicatos,ſocius eius vni monacho bigamo intulit tres ictus, quæritur de prædictis,an ſint excõicati,& ſi vna vel pluribus ſentẽtiis.Eſt aduertendum,ꝙ huius thematis duæ ſunt quæſtiones Incidentes , an ſcilicet percutiens clericum excommunicatum ſit excommunicatus,& idem quæritur de percutiente monachum bigamũ , & hæc prius breuiter expediantur. ¶ Soluam ergo primum dubiũ,dicens, q ſolutioni concordant , pro qua ſolutione quatuor rationes & vnam gl.inducam , ſecundo ponã, vij.rationes in ꝯtrarium , ad quas ſingulariter rñdebo, huius ſimile ſuꝑ regula,non præſtat.eo.ti. Circa primũ
7 †ſoluẽdo dico,q clẽri. † excõicatus adhuc retinet priuilegium

giũ im̃munitatis.vt ſcripſi in nouella de ſentẽ.excom.
contigit.j.lo.qui hoc.no.xvii.q.iiij.ſi quis deinceps.xxiij.
q.v.excommunicatorum.Idem.B.in præ. decr.Vinc.&
Goff.de immu.ec.c.pe.Inno.de ſen.excom.ſi vere. Guil.
in ſpe.eod.tit.ver.ſed quæritur, vtrum verberans,ad hoc
mouetur,q̃a certũ eſt,ꝙ excõicatus retinet ordinẽ,cui⁹
fauore canon. inductus eſt,& ſub epõ eius ratione con
ueniendus eſt,de iudi.cũ non ab homine. nam & tunc
ordinẽ ſuſcipit,fortius ergo retinet. Primũ probatur de
ſen.excom.cum illorum.ſicut ẽt excõicatus ordinem
& confert,de ord.ab epõ.c.ij. Probant hoc aperte dec.j.
ii.de ſent.excomm. & dec.de monialib.per modum,de
quo ſcripſi in dec.contingit. Ad idem facit, quod no.
Inno.& Ho.de do.& cõ veritatis.de excõicato, qui poſt
abſolutionem agit de iniuria ſibi prius illata.Item excõ
8 municatio eſt † medicinalis diſciplinans nõ eradicans,
de ſent.excom.c.j.li.eo. Eradicaret aũt ſi exueret ordine
clericali,vel ipſius ordinis priuatio eſſet . Item excõica-
tio ligat,licet iniuſta.xi.q.iii.c.j.abſurdum aũt eſſet , ꝙ p
illam ſine culpa ſua innocens ſic priuaretur , ex quibus
omnib.prędicta ſolutio cõcluditur . ¶In ↄ̃rium proba-
tur per præ.c.ſi quis deinceps.ibi,canonice iudicat . Se-
cundo de poſitione non de excommunicatione loqui
tur,vt ibi no.Item ↄ̃ prædictos canones.xxiii.q.v.excõi-
catorum. Sol. non loquitur de clericis corrigibilib.ſed
loquitur de incorrigibilibus,& ↄ̃ quos arma mouet ec-
cleſia,vt ibi textus probat.Item ↄ̃,excõicatus dr̃ hæreti-
cus,vt probat textus.iiii.q.j.c.ii.verſi.hæreticos autem. &
no.de hæret.c.ij.xxiiii.q.iii.§.ſi nota.ſed vt no. Innoc.de
ſen.excom.ſi vere percutiens hæreticum non eſſet ex-
cõicatus,ergo &c.¶So. larga & impropria eſt locutio,
quod per ſe patet,& ex his quæ dixi.de teſti.teſtimoniũ.
¶Item ↄ̃ excõmunicatus licite vexatur in corpore.xi.
q.iij.abſit.& c.audi.nam membrum eſt diaboli,nec ve-
getatur ſpiritu Dei.ea.q.omnis Chriſtianus. & ſe.Itẽ di-
cere poteſt percutiens clericũ excommunicatum cum
Aug.Non facio iniuriam characteri imperatoris, cum
errorem corrigo deſertoris.xxiij.q. 7. quemadmodum.
¶Sol.vexatur à ſpiritu vel a Deo,non ab homine. Item
& omnis criminoſus licet occultus perdet vegetationẽ
diuini ſpiritus,vt in præ.c.audi.& ea.q.§.euidenter.¶Itẽ
& verbum Aug.non ſic intelligitur,prout ad propoſitũ
inducitur,vt ibi patet,& dato ꝙ ſic intelligeretur,dico,ꝙ
quæſtio non formatur de manuum iniectione licita,
& correctionis & diſciplinæ cauſa adhibita per illum q
9 poteſt ſed de iniurioſa.Item ↄ̃,in eccleſia † nõ eſt maior
pœna q̃ ſit excommunicatio.xxiij.q. iij. c. corripiãtur,
ſed trinæ monitioni eum non paretur in reaſſumendo
habitum & tõſuram,priuatur immunitatis priuilegio,
de ſent.exc.in audientia.& c.contingit.ij.¶Item iocula-
toris officium.de vi.& ho.cle.c.vno.& ſic ergo excõica-
tio priuare debet,ex quo maior eſt pœna . Sol. maiori-
tas ſæpe ſumitur reſpectiue,vt de maioritate ſacramen-
torum no.xv.di.ecce.de con.di.ii.nihil. & illo reſpectu
quo priuat communione ſacramentorũ & hominũ,
dr̃ maior ad hoc.C. de apoſt. hi qui.ad dec.in audiẽtia.
vñde vt dixi in decr. præ. contingit.j.in fin. Ad id,quod
dr̃ de ioculatore,dico,pœnam nouiter inductã iure po
ſitiuo,quæ prius non erat.¶Itẽ ↄ̃.excõicatus non excõ
municat.vt.xxiiij.q.j.c.ſi.& c.audiuimus: ergo nec per il-
lius offenſam aliquis excõicari poteſt.¶Sol illud ex de-
fectu poteſtatis clauium,a quo procedit authoritas ex-
cõicandi.hæc vero excõicatio indicitur vt ab iniuriato,
ſed a canone pp iniuriam ordinis clericalis, quã excõ-
municatus retinet,vt ſ.dixi.Nec ob.ſi dicatur, ꝙ nõ agit
tunc iniuriarũ.quia & ſi nõ agat iniuriatum,tñ põt pa-
ti iniuriã,de qua poſt abſolutionem agere poterit,vt di-
xi in pri.¶Dubiũ ſcd̃m , quo dr̃ de monacho bigamo,
prius ſoluã.& pro ſolutione æquitatẽ & tres rõnes indu
cam,p quas ↄ̃riis r̃ndetur. Dico ergo ſoluẽdo,ꝙ pcutiẽs
illũ excõicatus eſt, qd̃ non ſolũ bene cõſonat æquitati,
ſed ẽt eſt cõſonũ rationi,qd̃ ſic probo,vt & no.Io.xxxii.
10 diſt.ſeriatim. Bigamus † põt fieri monachus,ad qd̃ faciat
arguẽdo de regula veniens, nec mirũ , cũ irregularitas
bigamiæ proueniat ſine peccato,vel culpa.xxvj.di.dein-
de.31.q.j.aperiant . & qd̃ plus eſt, interdũ ex merito.de
11 ſpon.inter opera.ſed irregularis † etiam ex culpa poteſt
monachari. 31.q.ii.admonere.de his q filios occiderũt,
c.j.ſortius & ille,nam & excõicatus monachari põt,de
ſen.exc.cũ illorũ.Item video,ꝙ ille qui ſine culpa eſt ir-
regularis,monachari põt,de fil.preſ.c.j.lvj.diſtin.niſi . ſi
monachari põt,ergo & gaudebit priuilegio mo.de ſta-
tu mon.recolẽtes.Eſt aũt aduertendũ,ꝙ c.ſi qs ſuadẽte,
non dat monachis ĩmunitatẽ ſub largo vocabulo cleri
corũ,imò nominatim exprimit monachos,dicendo ſi
quis ſuadente &c. qd̃ in clericũ vel monachũ &c. & p
hoc pateat ſolutio,& ↄ̃riorũ r̃ſio , vt ĩfra declarabitur.
12 Itẽ eſt aduertendũ,ꝙ cœtus ſeculariũ clericorũ † dignior
eſt & maior,q̃ cœtus monachorũ,quod clare probatur,
xvj.q j.legi.ea.q.alia eſt,hoc patet,quia ordo dr̃ ſacramẽ
tũ dignitatis , nec datur cã recipiẽtis tm̃ , ſed & alterius,
de hoc.j.q.j.§.ſi ergo.de coniug.ſeruo.c.j.ſed iſtud nõ ſe-
quitur, ꝓhibitus a maiori , ꝓhibitus eſt ẽt a minori.ſed
bene ↄuertitur,vt in r̃a,cui licet.eo.tit.p q̃ patet , ꝙ licet
p apoſtolũ ad Titum.j & primæ ad Corin.iii.& p cano
13 nes prohibitus ſit bigamus † a clericatu, nõ p hoc intelli-
gitur ꝓhibitus à monachatu,& ſic ↄcluditur, ꝙ nõ exp̃ſ
ſe,nec taciẽ prohibetur , & p hoc breuiter ſit r̃ſum ad
iura,q̃ p̃nt adduci ĩ ↄ̃riũ.84.diſ.quiſquis. vbi dr̃,bigamũ
nudatũ oĩ priuilegio clericali , & laicã ſolũ cõionẽ hr̃e.
Nam ad primũ r̃ndetur.ꝙ monachus a ſui ſpeciali de-
nominatione , nõ a gñali nominatione,clerici gaudet
priuilegio,vt dictũ eſt, licet ergo immunitatẽ non ha-
beat vt clericus,hẽt tñ vt monach⁹. Sæpe.n.excluſus ab
vna parte includitur ex alia.ff. de ſuc.edi.l.j. §. q̃b.alias ſi
qs.de elec.cũ inter.R.de ꝓbatıon.licet.ad id qd̃ dr̃ de lai
ca cõione,dico,ꝙ erat laicus ꝓfeſſus, q eſſe põt.de elec.
ex eo qd̃.li.eo.vel ſumitur ibi cõio,vt de elec.Oſius.per
hoc ẽt ſit r̃ſum ad decreta.cõis.de biga.li.eo.& ad can.
iiij.q.j.duo ſunt.Nec ob.ſi dicatur, ꝙ ſubſtantiale r̃æ eſt
ꝓmiſſio cõtinẽtiæ,ſed bigamus,q duas vxores habuit,vl̃
cũ vidua ↄ̃xit,hortator cõtinẽtiæ eſſe nõ poterit.26.diſt.
vna.dico ꝙ licet ꝓfitẽdo ꝓmittat continentiã , non pp
hoc p̃dicatoris vel hortatoris officiũ recipit, imo de iu-
re monachus ab his excluditur.xvi.q.j.monachus. & c.
ſequentib. & hæc br̃ circa hoc mẽbrũ ſufficiant. circa
qd̃ vidi magnos variare peritos . ¶Ad principalia duo
dubia q̃ſtionis veniẽs,& illa cõiungens ꝓbabo,ꝙ ex vni-
tate ictus,vel pſonæ patiẽtis non minus tot ſint pœnæ,
quot ictus,vel pſonæ. Ad qd̃ tres rõnes diuiſim, & q̃nq;
coniunctim,ac dictũ ſpeculatoris inducã , ſcd̃o ad ↄ̃riũ
inducã.8.rõnes diuiſim,interpoſitis.v.ↄiunctim.Itẽ qua
tuor abſurditates,quas trib.rõnib.adiuuabo,in fine vna
rõ p quatuor exẽpla probabitur.tertio ſoluã , primo ſe-
cundũ dubiũ,& remittã.& ſcd̃o primũ,& ↄ̃riis r̃ndebo.
Ad primũ venio.dicit lex,quot ſummæ ſunt, vel res in
vna ſtipulatione,tot ſunt ſtipulationes.ff.de ver.ob.ſcire
debemus.in prin.& l plurib. & l.qd̃ dr̃,de euic.qd̃ aũt,in
prin.inſt.de inu.ſtip.§.quoties. itẽ vno legato plurib.re-
bus exp̃ſſis plura ſunt legata.ff.de le.ii.l ii. & licet unus
eundẽ accuſet,ſi tñ de plurib.criminib. oĩum eſt peten
da abolitio,alias eſt locus pęnæ Turpil.ff.ad Turpil.l.i.§.
ſi plura.ij.q.iii.§.vlt.verſi.ſi plura. Item video, ꝙ ex vno
actu plures baptizantur, plures excõicationes inſurgũt.
plurib.obligor iniuriarũ.ff.ſibi,patri & marito de iniur.
l.j.& l.eum.qui.§.j.ad idẽ de cri.fal.c.j.Itẽ ex iniuria illa-
ta ſeruo pluriũ dñorum ſingulis obligor.eo.tit.Itẽ apud
§.fi.Itẽ ex cõi ſepulcro violato.ff.de ſepul. vio.l. p̃tor.§.ſi
ad plures ad idem faciat,ff.qd̃ q ſque iur.l.j. & l.iii.§ hæc
pęna.¶Quartum probatur p.viii.exempla poſita,ff. de
priua.deli.l.nunquam ad idẽ, quia ex eodẽ coitu adul-
terium & inceſtus.xxxiii.q.v.relegẽtes.de eo qui cogno.
conſ.tranſmiſſæ.de purg.can. c.penul. ff. de adul.lege ſi
adulterium.in prin.& l.vim paſſam.§.proſcribere.Item

ſub eodem peremptorio tres citationes, de teſtib. co. c. ii.
quarum contemptarum tripl[e]x eſt contumacia, & triplex
eſt pœna, de hoc, de procur. querelam iiii. q. v. c. vno. 74.
diſt. honoratus. nec refert, an in vna vel in diuerſis eccle
ſiis quis plures habeat dignitates, de præben. de multa,
Quod aũt delicti iteratione iteretur pęna, pbat. xxxi. q. i.
quo. ibi quantum diſtant in numero, tantum & in cri
mine. vi. q. ii. r. imitare, & quod ibi no. de pœnis. c. i. de
pœni. di. i. conſideret. xxv. q. ii. ita nos. ad idem. C. de ſer-
uis fugi. l. quicunque. de epi. aud. l. iii. C. ad l. Iul. de vi pu-
bli. l. ſeruos. ad fi. ff. de iure pat. l. i. bene facit. ff. de termi.
amo. l. fi. ad idem quod poſt Vincen. de remiſſionibus
ſcripſi de pœni. & re. cum ex eo. pro hac parte facit qd
no. in ſpe. de ſen. prolat. §. ii. in fi. ver. pen. vbi dicit, ꝙ ſta-
14 tuto cauetur, ꝙ qui dederit † alapam, ſoluat x. ꝙ ſi plures
alapas dederit, pro ſingulis ſoluat decem, & vide, quod
ibi ſcripſi. & no. de contu. § nunc dicamus. verũ, ſed po
ne iudex. Ex quibus concluditur, non inſpiciẽdam vni
tatem ictus vel perſonæ patientis, ſed inſpectis trib. per-
ſonis læſis per Gualterium, trib. ictibus illatis per ſociũ,
ipſos tribus excommunicationibus eſſe ligatos. ¶ In cõ
trarium allegatur, quia licet pluries veniam ꝯ promiſ-
ſum ſub pœna, ſemel tñ pęna committitur, niſi id eſ-
ſet actum, quod pluries committatur, ff. de tranſ. qui fi-
dem. ff. de arbi. l. ſi duo. § fi. & no. xxv. q. ii. quicunq;, de
arb. dilecti. ſecus ſi intereſſe, quod pluries cõmittit, & in
ſe reuoluitur. ff. rem rat. hab. ſi procurator. Item ex ite-
15 ratione vel continuatione delicti † non poteſt multa
plusquam triplicari. C. de modo mulc. l. eos. nec ex ite-
rata contrectione furti iteratur furtum. ff. de fur. ei qui,
etiam ſi ſtatus rei furtiuæ mutetur. eo. tit. l. inficiando. §.
infans. licet enim tunc augeatur, pęna tamen non ge-
minatur. Item nec ex iterata repetitione verbi appel-
lationis intelligitur appellatio repetita, xxxi. q. ii. Lotha-
16 rius. & no. de ap. ab eo. li. e. nec dicitur quis relapſus † eo
quod in plures hæreſes labitur. Sed tunc demum cum
poſt abiurationem relabitur de heretic. ab abolendã. &
eo. ti. accuſatus. lib. e. nec repetitio eiuſdem rei legatæ vel
promiſſæ facit duo legata vel duas promiſſiones, C. de le
ga. cum quæſtio. ff. de verbo. obl. l. ſcire. multa verba vnã
ſtipulationem eo. ti. l. Tria §. fi. & multiplex notificatio
ꝯ vnum vnam iniuriam facit. ff. de iniuriis. Item apud
Labeonem. §. conuicium, multiplex actus vnã conſue-
tudinem. xxv. q. ii. ita nos. de verbo. ſigni. abbate C. de epi
ſcopali audientia. l. iii. trina nominatio vnam electionẽ.
de elect. ꝙ ſicut. ſic & iſti tres ictus vno impetu illati ei-
dem vel diuerſis vnã faciũt iniuriã, & vnam inducunt
ſententiam, facit ad hoc, quia non curamus. an per idẽ
reſcriptum detur vnus ſolus iudex, vel plures, de reſcrip.
paſtoralis. nec curamus, an in bapt. fiat vna vel trina im
merſio. de con. di. iiii. de trina. alias ſequeretur, ſi in trib.
ſubſtantialib. formæ in eadem ele. peccarẽ, triplici priua
tionis pęna puniri deberem, quod eſt falſum, de elec. ga
propter. & c. eccleſia. & c. Cumana. Item ſequeretur, ꝙ
ſi domum pluribus ignibus, pone tribus, ſimul incen-
derem, triplici tenerer incendio. Item ꝙ ſi plures ramos
eiuſdem arboris ſuccederem, triplici tenerer edicto, qd
eſt falſum. ff. ar. fur. cæ. l. ſi plures, & l. ſi gemina, vel ꝙ ſi
pluribus horis detinerẽ clericum, vel pluribus verbis cõ
municarẽ eidẽ, plures excõicationes incurrerem, quod
vr̃ falſum. de ſenten. excõ. nuper. eo. tit. latis, & conſide-
rato, quod ibi dicit, excõicatis in plurali, & ſnia in ſingu
lari, ſatis ibi probat, ꝙ cõicans ſimul plurib. excõicatis
in crimine vel extra vnicam incurrit ſniam, & merito,
quia quæ continuo fiunt, pro vno facto habentur. ff. de
adul. quod ait. §. fi. de illo ſimul qui occidit filiã & adul-
terum, nam de plurib. ſocietatib. intentandum eſt vnũ
judiciũ. fami. erc. vel cõi diui. ff. fami. erc. hæredes. §. de
17 plurib. ff. pro ſoc. cũ duob. §. ſi plures. Item plures † iniu-
rias cõiungere teneor, ſi vnus fecit. ff. de iniur. pretor. §. ſi
plures, ſecus ſi plures. eod. ti. l. ſi plures. bene facit ad qõnẽ,
quam dicunt leg. ꝙ ſi plures de vna familia faciũt fur-
tũ, corrũpunt album, damnũ inferunt, vel iniuriã irro-
gant, dominus non tenetur, niſi in quantũ ſi vnus liber
homo feciſſet, primum patet. ff. ſi fami. fur. fe. di. l. iii. &
iiii. ff. de iuriſdi. omn. iud. ſi fami. tertiũ & quartũ. ff. ad l.
Aquil. l. illud. i. rñſo. Ex quib. concluditur, ꝙ nõ inſpecta
pluralitate perſonarũ læſarum ex ictu per Gualterium,
nec pluralitate ictuum illatorũ p ſocium eidẽ perſonæ,
ipſe Gual. & ſocii ſint ligati vna ſententia tantũ & non
plurib'. ¶ Sol. primo dico de ſocio Gualterii, ꝙ licet de
rigore iur. videatur tot excommunicationibus ligatus,
quot ictus intulerit, tamen vna ſententia ſola ſit ligatus,
ex quo ſimul ex vno impetu illos intulit. Hoc primo di
co per. c. ſi quis ſuadente, arguendo per ſingulare. ſi qs.
& per ſingulare clericum. & plurale manus. & p ſingu-
lare anathematis, ex quib. colliget hic ſtudioſus, ꝙ vnus
vnũ pluries pcutiens vna ſit excõicatione ligatus, ad idẽ
decret. de ſen. exc. cũ pro cã. ibi, pcuſſit in dormitorio &
traxit verberãdo p clauſtrũ, & tñ vno impetu vnica ſit
ſnia. ad idem de re iudi. ad apoſtolicæ. li. vi. ver. ac etiam,
ibi, de omnibus, pro quib. erat excõicationis vinculo in
nodatus, & ver. perpetrauit, ibi. n. dr̃ in ſingulari ſacrile-
giũ perpetraſſe, q vno impetu cardinales plato[s], & cleri-
cos multos capi fecerat. & ff. ad l. aquil. illud. in fi. ibi, ſi
quis plurib. vulnerib. vno impetu aliquem occidit, vna
erit actio de occiſo. Itẽ hoc probat ꝯſuetudo & ſtilus cu
riæ hic habẽs tales abſoluere vt ligatos vna ſnia, nõ vt li
gatos pluribus. ¶ Ad ꝯtrium rñdeatur, illa locũ hñt, cũ
non vno impetu ſed diuerſis pcuſſionib. iteratur, vel ha
bent locũ in pęna hominis, vel in pęna, quæ imponitur
pp intereſſe rei, certũ eſt. n. ex iterata pcuſſione ipſius in-
tereſſe augeri, & ſic loquatur pdicta qſtio ſpeculatoris,
& qd no. mod. legiſtæ in l. quicunque. C. de ſeruis fugi. &
in l. nunquam. ff. de priua. deli. q p varia exẽpla formãt
ſimiles qõnes. Volens ẽt in vtroq; mẽbro dilatare mate
riã, videre põt qõnes Iac. de Bel. quas in ſolutionib. ꝯrio
rũ poſuit. C. vt. ſ. certum ipſ. primũ in prima. ſcdm in
quarta. Idẽ aũt de æquitate vr̃ dicendũ de Gualterio pp
vnitatem ictus, tñ ex quo plures clerici læſi ſunt ex illo,
credo illum Gualterium trib. excõicationib. ligatũ, qd
vnitas ictus nõ impedit, vt probatũ eſt in prima parte p
iura noua poſt prin. ¶ Item ſingulare verbum illius c. ſi
quis ſuadente. clericum. dat intelligere, ꝙ pro quocun-
que clerico percuſſo inducatur excõicatio vna, & vr̃ hæc
interpretatio expediẽs Gualterio, vt ſingulariter cuique
ſufficiens, ſingulariter in effectu à qualibet poſſet abſol-
ui. tamen non multũ refert an vna, vel plurib. cũ de ſin
gulis & ſingulis ſatisfacere teneat. Pro ſolutione faciunt
iura primæ partis, nõ obſtat ſolutio pximα, vt dixi à vi
tetatus. c. ſi qs ſuadẽte. p qd. conclude à fonte potius q̃ à
riuulis veritate ſumpta, lxxv. diſt. ieiunium. per. c. ſi quis
ſuadẽte. terminatur. n. q̃libet harũ qſtionum, prima per
ver. ibi, clericũ. cũ certũ ſit, excõicatum manere clericũ
ſecunda p ver. monachum, vt eſt dictum. tertia per ſin-
gularia verba, ſi quis clericũ anathemati. & p verbũ plu
rale man', quarta ĩ ſolutionis ordine p verbũ ſingulare
clericũ, oĩa q̃ vĩr ꝯtria alteri ſolutioni ꝯuenĩunt. Io. An.

SVMMARIVM.

1 *Qui petit, quod redditurus ſit quomodo impugnari debeat.*
2 *Excommunicatus an arbiter eſſe poſſit, & no. 6.*
3 *Excommunicatus impetrare an valeat reſcriptum.*
Excommunicatus ad quæ reddatur inhabilis. ibidem.
4 *Excommunicatus interdicto aquæ & igni comparatur à iuris ciui lis profeſſoribus.*
5 *Iudæi arbitrari poſſunt.*
7 *Excommunicatus quæ munia exercere queat.*
8 *Iudæi ſunt Chriſtianorum inimici & hoſtes.*

REGVLA LIX.

DOlo facit. Prima gl. vñ ſumpta. di
cit & ponit exẽpla, ſcdo
notat duo neceſſaria, vt procedat regula.
¶ In prima gl. ibi, §. dolo facit, ſequitur, qui pe
1 tit † qd redditurus eſt, & ibi [ordinarij] mancipiorũ otia
quæſtione,

quæſtione, prius de poſſeſſione iudicatur, & demum de
proprietate, & ibi[*de vi*] prius de vi quæritur, q̃ de ꝓprie-
tate. ¶In prima gl ibi[*§. Lucius*] & ibi de hoc. & C. loca.
ſi quis conductionis. li. n. reſtitutus eſſet ſocero, a quo pe
tit, locus eſſet regulæ, & ibi[*poſſeſſorijs iudicijs recuperandæ*]
in poſſeſſoriis enim adipiſcendæ vel retinendæ bene ha
bet locum ff. ad car. l. iij. §. cauſæ. Dy. puto in poſſeſſoriis
recuperandæ & adipiſcendæ ceſſare regulam. fateor tñ,
ꝙ interdum propter probationes paratas ꝯ ſe impedi-
tur agens poſſeſſorio adipiſcendæ, vel ad exhibendũ, ꝙ
dic, vt no. & dixi de reſtit. ſpo. c. j. ſic & impeditur is, cui
improperatur crimen cum infamia. de accu. accedens.
In poſſeſſorio vero retinendæ deficit practica.

QVAESTIO.

Hæc regula trahitur ad quæſtionem multũ de facto
diſputatam, & maxime Florentiæ. Cõpromiſerunt par
tes in arbitratorem publicè excõicatum, qui arbitrãdo
iuſſit per reum actori aliquid dari, cui id petẽti reus op-
ponit compromiſſum & arbitramentum nõ tenere, &
ſic eum dolo petere, quod per errorem ſolutum reſtitu-
turus eſſet, remanet dubium, an cõpromiſſum factum
in arbitratorem publice excõicatum, & arbitramentũ
ꝑ eum latum valeat, & eſt ſimile dubium apud legiſtas
de arbitratu, ſm ꝙ patet ex no. ff. de ver. ſig. illa verba, &
ff. de arbitris. l. Pedius. §. j. & no. quia de arbitratore quæ-
ro non de arbitro. de quo in Specu. de arbitris. §. differt.
ver. Item ſm eum. & facit eo. tit. §. fin. ver. ſed qd de ſim-
plici monacho. Item ad quęſtionem faciant, quæ plene
dixi de excõicato, an poſſit teſtari. ſ. de ſent. exc. decreui-
mus. ſuper prima glo. His præmiſſis primo negatiua ꝓ-
babitur per vj. rationes. ſecundo affirmatiua per vj. & ꝑ
duas remiſſiue, tertio dabitur ſolutio & rñdebitur ꝯtrariis.
Primò ad negatiuam inducitur præ. l. illa verba arbitra-
tu Titij ius ſignificant, & idõ in ſeruum nõ cadunt. Eadẽ
ratione idem concludamus de cleri. excõi. vbi vis non
inferatur literæ, ſi enim ad ius pertinet arbitrari, & excõ
municatus, qui ſanctæ eccleſiæ communione priuatus
eſt, iur. vel legum participiũ habere non debet, in auth.
col. viij. de priui. dotis. per totum. Ergo arbitrari non po-
terit, ſed aliter rñderi ſolet, ꝙ in hæretico loquitur, ſed
excõicatus hæreticus dr̃. iiij. q. i. ꝙ autem. ¶Secũdo ad
hanc partem facit voluntaria compromittẽtium ſubmiſ-
ſio, quibus minus fauendũ quam neceſſario aliqd agẽ-
tibus, iuxta exempla no. ſ. eo. li. de ol. dele. ab arbitris. &
ex hoc infertur culpa communionis, ex qua cũ debea-
tur pœna, nõ debet prouenire commodum. de don. in-
ter vir. & vx. & ſi neceſſe. cum ꝯcor. q̃ communis culpa
ita vrget in arbitratore. ſicut in arbitro & iudice, de qui-
bus non dubitatur, ꝙ ſi publicè excommunicati eſſent,
ipſorum ſnĩa non teneret. ſ. de re iudi. ad probãdum, er-
go idem in arbitratore, & fortius hoc dico, quia maior
effectus arbitramẽti, quam arbitri, vel ſnĩæ, cum primo
ſit neceſſe ſtari, ſi ſit æquum, vel ſaltem æquificatum ꝑ
arbitrium boni viri. In illis vero nõ ſic, quia in arbitro
ſatis eſt pœnam ſolui, & à ſnĩa poteſt appellari, & poteſt
ꝑ nouas ꝓbationes releuari victus, & retractari ſnĩa. de
teſt. fraternitatis. de fide inſtru. cũ Io. ¶Tertiò cõſtat, ꝙ
hi, qui non ſunt de corpore eccleſiæ, facilè ſunt infeſti
his, qui ſunt intra eccleſiam, & idõ ſuper illos poteſtas
iudicãdi, vel officia gerere ꝓhibentur. liiij. d. nulla. de in
di. cum ſit. & c. pe. & C. de iud. l. vl. ſed arbitramentum
2 †eſt officium, vel poteſtas iudicandi, quæ facile poſſet
alteram, vel vtramq; partem offendere, ergo præcauẽ-
dum, quod euenire poſſet. de ſeru. non ord. c. j. ¶Quartò
ſi ponderemus diuerſos actus, vel officia, a quibus excõ
municati prohibentur, facile fatebuntur, ꝙ fortius vrge
bit rõ eos ab arbitratu prohiberi. Cõſtat, ꝙ excommu-
3 nicatus †nõ impetrat reſcriptũ. ſ. eod. li. de reſcri. c. j. non
agit, nõ reconuenit, nõ accuſat, nõ denuntiat ꝑ ordinẽ,
de iudi. intelleximus. de except. cũ inter. in fi. iiij. q. j. c. j. &
ij. de accu. cũ dilectus. nec ꝑ ſe, nec ꝑ alium iuriſdictionẽ
exercet. de ſup. ne. ꝓ. c. j. & de of. vica. c. j. ſ. e. lib. Itẽ repelli-
tur a patrocinando & teſtificando, ẽt in foro ciuili. ſ. e.
li. de ſent. excom. decernimus. quæ ſatisfacit, & eo. tit. li-
cet. in fi. procuratorem nõn cõſtituit, nec cõſtituitur. de
ꝓcu. c. vlt. de proba. poſt ceſſionem. nõ perit executionẽ
ſententię pro ſe latæ. ſ. eo. li. de excep. pia. in fi. & no. de re
iud. inter mona. circa mediũ tertiæ gl. ꝙ arbitros iur. nõ
eligit. Item nec alias compromittit, & no. Guil. in ſpec.
de arbi. §. reſtat. in fi. ſi iſta minora non poteſt, multomi
nus poterit arbitrari. Cũ ergo excommunicatio repel-
lat à communibus & ciuilib. & legitimis actibus, vt in
præ. c. pia. in princi. & c. licet. in fi. ſiue iſte actus ſit cõ-
munis, ſiue ciuilis, vt legitimus in excõmunicatum nõ
cadet, ex quo inchoauimus multa alia à quib. expreſſe
repellitur excommunicatus. collige de ordin. ab epiſco
po. c. ij. de ſen. excom. cũ illorum, de ap. conſtituris. ſ. de
vita. & qua. cum bonę. de do. & contu. veritatis. in fi. ix.
q. j. c. j. & vlt. de cle. exc. poſtulaſti. & c. ſequenti. ſ. eo. li. ne
ſe. va. c. vno. & aliqua collige ex his quæ poſt Inn. & Ho.
ſcripſi, de excep. cum inter. & c. ſignificauerunt. ¶Quin
4 to æquiparant legiſtæ excõmunicatum †ei, cui interdi-
ctum eſt aquæ & igni, vt no. inſti. de capi. di. §. minor. ff.
de pœn. l. ij. §. j. cuius locus ſuccedit hodie deportatio. ff.
ad legẽ Iul. pecul. l. iij. ſed hi perdũt, quæ iur. ciuilis ſunt
ff. de iniuſt. rup. ſi quis exhæredato. ergo arbitrari nõ po-
terit, qui eſt actus ciuil. maximè quia excõicatio maior
videtur pœna. q̃ illa. C. de apoſta. hi qui ſanctam. ¶In ꝯ-
rium principaliter inducitur de hæreticis. excõicamus,
§. credentes, cuius verba etiam ad literam habentur in
authen. credentes. C. de hæreticis. per quæ patet ſolum
poſt annum publica & ciuilia officia interdici excõica
to, & tunc ſolum cum excõicatus fuit ꝑꝑ cauſam hęr.
5 ¶Secundo ſic, Iudæi † qui non ſunt, nec fuerunt de cor
pore eccleſiæ, & cum quibus Chriſtiani in ſeruitio ha-
bitare nõ debent. de Iudæis. ad hoc. & c. & ſi Iudæos tñ
poſſunt arbitrari, vt. C. de Iudæ. l. Iudæi. fortius excõica-
6 ti †qui fuerũt de corpore eccleſiæ, & adhuc ſunt de cor
pore ex habitu & radice. ſ. ſacri baptiſmi, & nunquam
amittitur, de diuor. quanto. ¶Tertio, ꝯ ſuperius inducta
de prohibitis excõmunicato inducitur, ꝙ multa ſunt
permiſſa excommunicato, quæ ſaltem facta valent, vn
de valet carnale matrimoniũ ab excommunicato ꝯtra
ctum de eo qui duxit in ma. ſic igitur ordinis characte-
rem confert, & recipit, & tenet ipſius profeſſio. hæc pa-
tent de ordi. ab epiſcopo. c. ij. de ſentẽ. excom. cũ illorũ.
omnes iudiciales †actus, qui defenſionẽ reſpiciunt, lici-
te exercet. de calum. & veritate iurat, & ad illa licita pro
curatorem conſtituit, appellat, appel. proſequitur. & ſu-
per illa iudices impetrat. hæc probantur. de iud. intelle-
ximus. de excep. cum inter, vbi no. & c. dilecte. & c. ſigni-
ficauerunt. & c. fi. poteſt etiam certo caſu teſtificari, &
iuriſdictionem exercere, vt patet. ſ. eodem lib. de hæret.
in fine. & c. ſe canonicos recipit. de reſcrip. c. de præben.
pro illorũ. Item contrahit, & ex ꝯctu obligatur, de ſent.
excom. li vere. xj q. iij. qm̃ multos, non mirum igitur ſi
arbitrari poteſt. An vero præſcribat, vel ſibi præſcriba-
tur, vide, quod ſcripſi, de offic. dele. prudentiam. §. ſexta.
in glo. hic Inno. ¶Quarto. habeantur pro repetitis mul
ta ex illis quæ indux. ſ. eo. lib. de ſen. exc. decernimus. ad
probãdũ excõicatum poſſe teſtari. ¶Quinto, quæ poſt
Inn. ſcripſi de iureiur. quintauallis. in gl. mag. ꝑ totũ. vbi
potiſſimè vr̃ innui, ꝙ arbitramentum ſit quoddam ex-
traiudiciale. ¶Sol. puto per prima iura arbitramẽtum,
quod fit per modum laudi, vel ſententiæ non valere, ſi
ꝑ publice excommunicatum factum eſt, nec etiam va
luiſſe tale compromiſſum, faciunt ad hæc vltra ꝑdicta,
quæ ſcripſi poſt Cõpo. de vno ex pluribus ꝯpromiſſarijs
datis ad eligendũ publicè excõicatũ. de elec. in cauſis. ſu
per glo. ergo ſi. in fi. & quod no. Archid. ij. q vj. a iudicib.
ſuper prima glo. quando vero dicatur publice excõica-
tus, vide no. de ſepul. c. j. in. vl. glo. in cle. ¶Ad alleg. in fi.
rñdeo illa vera, qñ arbitrator eſſet ſimplex mediator
vel proſeneta, ex cuius ordinamento partes adinuicem

componerent,ita ꝙ ꝯtus cõfirmaretur ex ipſarũ par-
tium expoſitione nõ ex arbitramẽto vel pronuntiatio-
ne illius, ad §.credentes.concedo argũ quo ad quadã
de ibi expreſſis,ſed non quo ad oĩa, quod quiſq; ſtudẽs
bene aduertẽs intelligit.decre.aũt ad probandum nõ re
quirit lapſum anni. vnde quo ad caſum noſtrũ ſufficit
illum publicè excõicatum,etiam intra annũ, & eſt ſi-
mile, qđ ſcripſi,de cle. non reſi.ex tuæ.ſuper ver.remo-
8 ueat. Ad I Iudæi.rñdeo, ꝙ Iudæi † nõ ſunt hoſtes noſtri,
cũ in ſuis ſuperſtitionibus per eccleſiam & imperiũ to-
lerantur,vt ibi.xxiiij.q.viij.diſpat.de Iudæ. ſicut iudæi.Vi-
uentes ergo iur.Romano inter ſuos arbitrari pñt, vt ibi.
& licet illorũ ſecta ſit reprobata,ita ꝙ illi legari nõ poſ-
ſet,C.eo.tit.l.j.ſingularib.tñ poſſet legari. ff. de re.du. cũ
ſenatus, Ad allegata tertio patet rñſio de matrimonio
primo,quia illud inter infideles ꝯhitur, de cõ.& affi.de
infidelib.de diuor.quãto.de ordine facit pro & ꝯ, qa va-
let quo ad caracterem,ſed non quoad executionem,ꝙ
poſſit ſe defendere non mirũ,vt in.c. intelleximus.in fi.
e.de hæ.ſ.eo.li.faciunt pro, quia ſpeciale in cauſa fidei,
ergo eius contrarium eſt regulare.

REGVLAE IVRIS CIVILIS huius literæ D,ſunt hę.

Vlpianus, *Lex* XXIX.

Diuus pius reſcripſit,eos, qui ex liberalitate ſua conue-
niuntur,in id,quod facere poſſunt, condemnandos.

Idem *Lex* LXII.

Domum ſuam reficere vnicuique licet dum non inui
to officiat alteri,in quo ius non habeat.

Papinianus *Lex* LXXXIII.

Donari videtur,quod nullo iure cogente conceditur.

SVMMARIVM.

1 *Donatio vltra legitimum modum,quomodo temperetur.*
2 *Epiſcoporum quæ præcepta Chriſtianos obligent.*
3 *In votis honeſtatis ratio maxime habenda.*
4 *Malum inſtius prohibetur,quam bonum præcipiatur agi.*
Nemo inuitus bene agere cogitur.ibidem.
5 *Ornatus mulierum qualis iuſte ab epiſcopis prohiberi poſſit.*
6 *Poteſtates duæ ſi aliquid præcipiant, ſemper maiori obediendum,
vt potius Deo,quam hominibus ſatisfiat.*
7 *Præceptum ne,an votum magis quempiam obliget.*
8 *Statutũ epiſcopi ex cauſa factum de ſui natura bonũ eſt, & valet.*
10 *Fucatio,qua vtuntur mulieres an de ſui natura ſit mala.*
11 *Mulieres non nuptæ ſtatutis ſuper ornatu a principe factis maxi-
me tenentur obedire.*
12 *Nuptæ quõ & quando debeant ornari iuxta ſtatutorum edicta.*

REGVLA XXVI.

EA, quę à iudice. [*Nõ ſpectant*] Et hoc ꝯſtat
facit.ff.de re iudi.ꝯtumacia.§. ꝯtumax.non
vr vbi vero dubitatur tenetur qs ire allegatu
1° priuilegiũ.ff.de iudi.ſi qs alienã.ſm Dy.ꝙ dic,vt no.de
accu.veniens.in glo.fi.¶ Prima glo.dicit,vnde ſumpta,
& ponit exempla.ſcdo dicit regulam etiam in bono,qđ
ſit in alio locũ hñe,& ꝙ loqtur in alias iudice.qrit tertio,
& ponit duas opi.ꝯrias. quarto ſignat ꝯrium & ſoluit.
quinto dicit in ſpiritualib.q̃ pendent ab ordine non lo-
qui regulam.¶ In prima glo. ibi[*factum a iudice*]ſeqtur,
ꝙ ad officiũ eius non ptinet ratũ non eſt,& ibi[*ſcimus*]
1 donatio † vltra legitimũ modũ non inſinuata irritatur
in eo,qđ eſt reſiduum.& ibi.§.ſi plures.cuius caſum ha-
bes in præ.dec.i.de arbi. ¶ In prima gl.ibi[*ius dicere*] Dy.
ponit exemplum in eo,qui dedit tutorem non ſibi ſub
iectum,vel alicui pupillo non ſibi ſubdito.ff.de excu.tu.
l.ſcire oportet.§.fin.de tu.& cur. da. ab his.l.ius dandi.&
ibi non dr iudex.alle.lo.mo. ff. de leg iij.l. inteſtato,& ſi
ſer.ven.loci.§.competit.& ibi[*decem tantum petent.*]Quid
ſi bene poterat iudicare de.xx. ſed petebantur ſola.x.& ꝯ
demnatur in.xx. pro & ꝯ,quod ſequitur in glo.vt ſic ſit
idem non poſſe ex limitatione iuriſdictionis, & ex lici-
tatione petitionis.Iac.de Are.vtroque caſu tenet op.Ioã.
& Accur.quaſi ſua ipſius iuriſdictio ſit,quod petitũ nõ
fuit,ff.cõmuni.di.vt fundus.& ibi Laur. & Guil.in ſpec.
de ſen.prolati.§.iuxta.ver.itẽ ꝙ eſt nulla rõne quãtitatis
& oĩno vide qd ibi dicã,& ibi in ver.ſeq.tractat quid de
indiuiduo.Huic opinioni concordat,quod no.Bar. poſt
Tanc.in domin.lxviij. vbi tenet, ꝙ ſi delegatus miſſo
in poſſeſſionem in reali adiudicat anno finito poſſeſſio
nem & proprietatem, tenet ſñia in poſſeſſione, licet
nõ teneat in proprietate p iura hic allegat. & ibi[*indul-
gentia*]ſcdm vnam lecturam, ibi no.& ibi in vlti.glo.&
ſupra de conſuetudine quanto.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem hic diſputatam per
fratrem Vbertum,q̃ ſic ad literam proponebatur. Eps,
vel alter ſuperior præcepit,vel ſtatuit, ꝙ pp honeſtatem
melius ꝯſeruandam nulla mulier ſuæ iuriſdictionis vta
tur ornamentis fucati coloris,ſiue auri, ſiue argenti,vel
gemmarum vltra certã menſuram,ꝯfacientem excõi
cauit,quæritur,vtrum quælibet ꝯfaciens hanc pœnam
incurrat.Diſputationem aũt & ſolutionem, q̃ ſatis pla-
cent, ad literam hic ponam. Ad materiam tamẽ vide-
re potes,qđ ſcripſi ne cler.vel mona.ſup rubri.Inducen-
tur aũt.v.rõnes ad affirmatiuam, & tollitur vnũ obſta-
culum. Secundò ad negatiuam aliæ. v. Tertiò ponitur
euidentiale,& ſoluitur q̃ſtio diſtinguendo. Quod ergo
quælibet ꝯtrafaciens ligetur,ſic probatur,iuxta hoc epo-
2 rum † præcepta quemlibet ad obediendũ ligant, ꝙ ſi nõ
fecerit,punitur,ſed hoc epi præceptum eſt iuſtum,ergo
ligat,& ꝯfaciens pœnam incurrit. Maior patet,de ma.
& obe.ſi quis venerit.& c.omnis princeps.de ſentẽ.exc.à
nobis.& c.omnis Chriſtianus.Minor autẽ patet, ꝙ aũt
hoc præceptum ſit iuſtum ex plurib. poteſt probari.Il
lud.n.pręceptum eſt iuſtum, quod diuinæ ſcripturæ cõ
cordat, ſed hoc præceptum ſcripturæ diuinę & doctri-
næ apoſtolorum concordat.imò de ea aſſumitur.ergo
&c.Maior de ſe patet,& probatur.ix.diſt.per totum, nõ
licet.xj.diſt.catholica.&c.vlti.xii.di. præceptis.xxxvj. di.
relatum.lxxxiij.di.cum in præterito.xj. quæſtio.iij. tunc
vera.xxiiij.q.j.mater.Minor bene pb.j.Pe.iiij.c.vbi bea
tus Petrus de mulieribus loquens ſic dicit, Quarum
non ſit extrinſecus capillatura,nec circundatio auri,nec
indumenti veſtimentorum cultus. & j.ad Timot.ii.c.
de muliere ſcribitur, ornantes ſe non in tortis crinibus,
aut auro, aut margaritis,aut veſte precioſa.¶ Secũdo il-
lud præceptum eſt iuſtum, & ideo obſeruandum,quod
inhoneſtatem prohibens ad honeſtatem reducit, ſed
hoc eſt tale, ergo &c. Maior probatur.iiij.diſtinctione
erit autem lex.In moribus enim noſtris,& etiam in iu.
non ſolum attenditur iuſtitia ſed etiam honeſtas, ideo
multa ſunt quæ licet de ſui natura in l. iuſtitiæ nõ ſunt
mala, prohibentur tamen propter honeſtatem. de vi.
& ho. cle. cap.officia.ad hoc de ſpon.iuuenis &c.ad au-
dientiam.xxxv.quæſtione ij.porrò. imò etiam in votis
3 † attenditur honeſtas.extra.de voto.magnæ. ibi quid de
ceat ſecundum honeſtatem &c. Minor ſatis patet, ꝙ
ornatus talis mulierum ad inhoneſtatem & vanitatem
tendit.de conſ.di.v.fucare coloribus. vnde B. in apo. di-
cit, Ex cordis theſauro,ſine dubio procedit, quod foris
apparet vitiorum vanum cor vanitatis notum ingerit
corpori ad exteriora ſuperfluitas interioris vanitatis in-
dicium eſt.Præceptum igitur hoc prohibens ad hone-
ſtatem reducit,ergo iuſtum. ¶ Tertiò illud præceptum
iuſtum eſt, quod prohibet id, quod eſt peccatum, vel
prouocatiuum peccati, ſed talis mulierum ornatus
eſt peccatum & prouocatiuum peccati, ergo præceptũ
illud prohibens iuſtum eſt. Quod prohibitio pec-

cati

cati ſit inſta,probatur de cõſti.nã concupiſcentiã. de oſ.
ord.c.j.& iij.diſt.oĩs lex.& p̃.c.j.ix.diſt.xxiij.di. prohibere
fratres.xj.q.iij.imperatores.ij.q.j.multi.lxxxiij.diſt. p to-
tum.xxiij.q.iiij.ecce.& q.vj.ꝙ errauerat. cũ ſimi.immo
4 iuſtius malu † prohibetur,q̃ præcipiatur bonũ, quia ne-
mo inuitus bene facere cõpellitur,ſed male facere pro-
hibetur.xxiij.q.v.ad fidẽ, ꝙ aũt iuſte prohibeatur, illud
& qđ prouocat ad peccatũ,probari põt,de vi.& ho.cler.
clericũ.vt de coha.cle.& mulie.c.j.32.di.inter. dixi xxiij.
q.iiij.eſt iniuſta.C.ſi man.ita venierit,ne proſti.l.vlti. Itẽ
ꝙ ex quo licite prohibetur peccatũ, prohibentur oĩa,ꝑ
quæ peruenitur ad iſtud,accedat.eo.ti. cũ quid.ff.de ſpõ.
oratio.& de fideiuſ.cum lex.Quod aũt ornatus ſeu talis
cultus mulierũ ſit quoddam incentiuũ & prouocatiuũ
libidinis,ſatis docere põt experientia ab vnoquoq;.Na-
turaliter.n.plus appetitur pulchra quam deformis,orna
ta quã inculta.vt no.xiiij.q.vlt.c.vl.cõcordat illud ꝓuer
bi.vij.'c. Ecce mulier occurrit illi ornatu p̃parata ad ca
piendas animas. vñ Hier.ad Nepotianũ , Quid in facie
christiana purpuriſmus & ceruſa,quorũ alterum eſt ru-
bor genarũ & labiorum,quo vtitur,alterũ cãdor eſt oris
& colli,q̃ ſunt ambo iuuenum ignis ſomẽta libidinũ,
& impudicæ mẽtis indicia. Fuit ergo p̃ceptũ bonũ , qđ
carnalem cõcupiſcẽtię viam p̃cludit,ne mors ingredia-
tur ꝑ feneſtras noſtras.xvi.q.ii.viſis . cũ nõ ſolum a ma-
lo,ſed ab oĩ ſpecie mali p̃cipiat Apl̃s abſtinere.extra.de
5 vi.& ho.cle.cum ab oĩ. ¶Quarto,ornatus † talis nõ ſolũ
eſt ꝓuocatiuus pc̃ti,ſed etiam ꝑ ſe vr̃ eſſe peccatum , qa
eſt ꝯ præceptum diuinæ legis,& ꝯ doctrinam apoſtolo-
rum,vt.s̃.Item ꝯ euãgelium. Luc.xvj.c.vbi diues,qui in-
duebatur purpura & byſſo,ſepultus dr̃ i inferno,de quo
Grego.Si cultus p̃cioſarum veſtium nõ eſſet i culpa,ſer
mo Dei nõ tam manifeſte exprimeret , ꝙ diues indut⁹
purpura & byſſo deſcẽdit ad inferos. no.xxi.q.iiii.in sũ-
ma.qđ ẽt bene ꝓbatur authoritate beati Cypriani,q ſuꝑ
prima ep̃la Petri vbi.s̃.de talib.dicit,ſerico & purpura i-
dutæ Chriſtum ſincere induere nõ p̃nt,auro & marga-
ritis adornatæ & monilib. ornamẽta mẽtis & corporis
ꝑdiderunt,hoc aũt eſſe nõ põt,niſi ꝑ peccatum morta-
le. Item dicit Idem Cyprianus in libro de habitu virgi-
num.Non virgines tm̃ aut viduas, ſed ẽt nuptas puto &
oẽs oĩno fœminas admonẽdas , ꝙ opus Dei & facturã
eius & plaſma adulterare nullo mõ debeant adhibito
flauo colore,vel nigro puluere,vel rubore, aut quolibet
linimẽto nãm corrumpẽte medicamine, & poſtea ĩfra
ſubdit . Manus Deo Inferunt,'qñ id,qđ formauit,refor-
mare ꝯtendunt. Impugnatio iſta eſt diuini operis,& p̃-
uaricatio veritatis.Deũ videre non poteris,qñ oculi tibi
non ſunt , quos ille fecerit,ſed diabolus infecit.Dei ini-
mico te computa pariter cũ illo arſura , ſed hoc alicui
nõ debetur niſi pro mortali peccato. ergo talis ornatus
eſt mortale pc̃tm̃.bene hoc aſſerit Aug.ad Poſſidoniũ,
de cõ.d.v.fucare colorib. bene ſa.4.regũ.ix.c.verſi. Dete-
ſtabilis mulier illa Iezabel pinxit oculos ſuos ſtybio , &
ornauit caput ſuũ,q̃ de turri p̃cipitata eſt. & Hie.ad Ne
potianũ,Ornatus iſte nõ dñi eſt velamẽ, iſtud antichri-
ſti eſt,qua fiducia erigit ad celũ vultũ, qm̃ conditor nõ
cognoſcit.Quintò excõicatio ligat,vbi adiicitur actui ,
cui⁹ diſpoſitio ꝑtinet ad ptãtẽ,ſeu iuriſdõnem eccleſia-
ſticã,ſed hic excõicatio eſt talis,additur.n.ornatui , ſeu
habitui mulieris.ergo &c.Maior ſatis eſt no. minor ve-
ro.ſ.ꝙ talis actus,videlicet ornari, vel tali habitu ꝑꝑ ho-
neſta tẽ ſeruãdam nõ vti , mandare ꝑtineat ad eccleſiã,
ſatis patet.extra.de iudi.in nõnullis.xxx.di. qcunque,&
c.ſi qua mulier.qđ traxiſſe vr̃ originẽ a lege diuina.legi
tur.n.Deuterono.xxii.c.nõ induatur mulier veſte virili,
nec vir veſte muliebri. & Apoſtolus multis habitũ diſ-
poſuit.j.ad Corin.xj.vir orans aut prophetans velato ca
pite deturpat caput ſuum,mulier orãs aut prophetãs ſi-
ne velato capite deturpat caput ſuum. & infra ſi vir co-
mam nutriat,ignominia eſt illi,mulier vero ſi comam
nutriat , gloria eſt illi , qm̃ capilli pro velamine ei dati

ſunt.ad hoc.xxj.q.4.ep̃i.ſed nec defendit mulier,ſi mari
tus ei ꝯrium præcipiat,ꝙ ſic probatur.Vbicunque in ꝯ-
6 trariis p̃ceptis maior & minor † poteſtas cõcurrit,ſem
per eſt obediendum maiori potius,q̃ minori . Hoc be-
ne probatur 8.diſt.q̃ eccleſia.xi.q. iii. qui reſiſtit.ſed cer-
tum eſt,ꝙ maior eſt ep̃s quam maritus , quia eſt præla-
tus viri.xi.q.iii.ſi aũt nobis . ergo magis obediet mulier
ep̃o & eius ſtatuto q̃ marito ꝯrium mandanti . ¶In ꝯ-
rium ſic ꝓbatur. Non valet ſtatutum , vel ſnĩa alicuius
ſuꝑ eo,quod ad eum , vel ad eius officium non ſpectat,
ſed ornatus mulierum vel modus ordinandi non ſpe-
ctat ad ep̃m,ergo ſuꝑ eo nõ potuit ſtatuere,vel diſpone-
re aliqd.Maior probatur hic.xcvj.diſ.bene qdem. & no.
xi.q.iii.in ſumma.Minor patet, qa ornatus mulieris ſo-
lius viri arbitrio vr̃ eſſe permiſſus.de con.d.v. fucare.33.
q.v.quod Deo.eſt enim vir immediate caput mulieris,
ea.ca.& q.hæc imago.32.q.vj.nõ mœchaberis. nõ ergo
mulier ligabitur ſtatuto vel ſnĩa, q̃ non valet . ¶Secun-
do,ſtatuta ep̃orum q̃ abſorbent iura aliorum,nõ valẽt,
niſi ipſi,quorum ius læditur,cõſentiant , vel niſi ſaltem
ſint præſentes & taceãt.extra.de.lo.& con.veſtra.de his q̃
fiunt a præla.c.vl.ar.de ma.& ob.c.vl. ſic ſnĩa etiam alte
ri in iudicio nõ exiſtenti nõ præiudicat.de re iud.cũ ſu-
per.& c.quãuis . cũ ſua mã. ſed iſtud ſtatutum abſorbet
ius maritorum , ad quorum arbitrium pertinet orna-
tus vxoris,ergo non valet, nec mulieres potuit aſtringe-
re,maxime cũ nõ dicatur,ꝙ viri cõſenſerint. ¶ Tertiò,
lex nõ debet eſſe talis,q̃ ſcandalum inducat vel alicui la
queum iniiciat , de reſſi.ſpo.literas.xxvii.q.j.de viduis.n.
iiii.di. erit aũt.& in prooemio huius libri, imo ꝑꝑ ſcãda
lum vitandum alias licita dimittũtur & prohibẽtur,&
qñque illicita tolerantur,de no. opc. nun.cum ex iniun-
cto.eo.tit.qui ſcandalizauerit.de vi.& ho cle. Deus q.de
cle.cõiuga.cum olim.de regulari.c.vlt.xii.diſt. nos ꝯſue
tudinem. 4.di.denique.l.di.vt ꝯſtitueretur, cũ ſi.ſed ma-
rito ſcandalum infertur, cum ꝯ volũtatem ſuam mu-
lier deponit ornatum.in præ.cap.quod deo. pari.mulie-
ri laqueus iniicitur,quia ꝑplexa neſcit , an obediat ma-
gis ep̃o,vel marito.xiij.di. verum,ergo tale ſtatutum eſt
malũ.¶Quartò,hmõi ſtatuta,quantum fieri põt, inter
pretanda ſunt ſm̃ ius cõe , extra.de cõſuetu.c.cum dile-
ctus.ſed ius cõe eſt,ꝙ vxor potius obediat viro , q̃ alteri
in his , q̃ de ſui nã non ſunt mala.33.q.v.voluit itaque
lex.& ꝙ ornet ſe ad voluntatẽ viri.In præ.c.qđ Deo.& c.
fucare.ergo interpretabitur ſtatutum,niſi vbi ꝯrium ve
lit,cuius tanquam maioris auctoritas intelligetur exce-
pta,de iur.iur.venientes & ſi ep̃s ſtatuẽs aliter præcipe in-
tellexiſſet,ſnĩa tanquam errorẽ continens ſm̃ talem in
tellectum non valeret,de ſnĩa excõicationis,ꝑ tuas.arg.
eorum,q̃ no.4.q.v.quiſquis.in gl.ſed pone. ¶Quinto ſic
probatur , proprium votũ eſt magis obligatorium , &
magis aſtringit ad ſui obſeruationem , quam ad ſupe-
rioris præceptum,argu.ad hoc.xvij.q.i.qui bona, q̃cun-
que enim,q̃ poſſunt præcipi de ſui natura , poſſunt mo-
ueri,ſed non oĩa,quæ poſſunt moueri , poſſunt præcipi.
7 xxxii.q.i.integritas,ergo fortius & amplius eſt † votũ , q̃
præceptum , ſed mulier ꝓprium votum factum etiam
de viri licentia non poteſt iuſte ꝯ viri voluntatem exe
qui,quod magis videtur , ergo nec præceptum ſeu pro
hibitionem,vbi ſaltem illud , quod prohibetur alias de
ſui natura non eſt malum. Hoc aperte probatur.xxxiij.
q.v.manifeſtum.& c.noluit.Quod autem talis ornatus,
maxime veſtium, de ſui natura non ſit malus , ꝓbatur
bene Iudit.x. c. vbi dr̃ in princi.de ea,quæ induit ſe veſti
mentis iocunditatis ſuæ,tulitque ſandalia in pedibus,aſ
ſumpſitq; dextrariola & lilia & inaures,anulos, & oĩb.
ornamẽtis ſuis ornauit ſe,& Eſther.ij.c.vbi ipſa hæc ſan
cta ſimul cũ aliis vtebatur ad ornatum oleo myrtino
idem de myrta & quibuſdam pigmentis & aromatib.
& mundo muliebri,ꝙ ſanctæ dominæ non feciſſent ſi
peccatum fuiſſet.xxxvij.di.qui de menſa.vij. q.j. omnis
qui.ix.q.iij.Lugdun.faciat ad hoc , ꝙ vſus rerum nõ eſt

ſin culpa ſed abuſus.xli.diſt.c.j.& c.dleit.& §.vlt.& vide in
Hie.ad Exuperantium.B.& ad Saluinam.B.¶ Sol.ad eui
dentiam iſtius quæſtionis primò videndum eſt,vtrũ ta
lis ornatus ſit peccatum, ad quod diſtinguendum eſt in
ter ornatũ veſtiũ & hmõi ſucationẽ, de qua loquitur
Cyprianus in præd. auctoritate ſua de habitu virginũ,
cũ ſit ſpecies fictionis,ſeu adulterina fictio,non põt eſſe
ſine peccato,vt bene patet p Aug.in pri. c. ſucare.de cõ.
d.v.non tñ ſemper cum peccato mortali,ſed ſolũ quã
dò ſit pp laſciuiam,vel in contemptum.in quib.caſibus
loquitur Cyprianus,ſed tñ eſt ſciendum, φ aliud eſt ſu
cis fingere pulchritudinem non habitã, quod nõ licet,
aliud occultare turpitudinẽ ex aliqua cã maxime ex-
trinſeca, vt infirmitate vel huiuſmodi prouenientẽ.qđ
eſt licitum.vnde apoſtolus.j.ad Cor. xij. Quæ putamus
ignobiliora eſſe mẽbra ,his honorem abundantiorem
circundamus.Ornatus aũt aliter ſuperfluus vt veſtiũ,&
huiuſmo.in nõ nuptis mulierib.eſt peccatum mortale,
ſi fit ad placendum virorũ aſpectibus,& ad concupiſcẽ-
dum,cũ illud ſit prouocare incentiuum peccandi,. Vñ
Chryſoſt.de contemplat.Si ſe mulier decorauit,& ad ſe
viſus hominũ prouocauerit, extremam vindictã ſuſti-
nebit,etiam ſi nullam plagã intulerit veneni eius,obru-
lii enim,& ſi nullus fuit,qui bibat,inuentus. Si ex vani-
tate pp quandã iactantiã,vt fortè bene indutæ reputen-
tur,ſaltẽ veniale.Coniugata aũt ſi ſe ornet ex cauſis præ
dictis ſimiliter,ſed ſi ſe ornet hac intentione, vt placeat
viro ne per eius contemptũ labatur in adulteriũ, poteſt
hoc facere ſine peccato. Vnde Apoſt.j ad Cor.vij. Mu-
lier,quæ nupta eſt,cogitat,quæ ſunt mundi, quomodo
placeat viro.& Aug.dixit ad Poſſidonium.nolo vt re or
namentis auri vel veſtis perperã habeas in prohibendo
ſnĩam,vbi in eos,qui neque coniugati ſunt,neq; coniu
gari cupientes,cogitare debent qualiter placeant Deo.il
li aũt cogitant, quæ ſunt mundi.ſ. quomodo placeant
vel viri vxorib.vel mulieres maritis ſecundũ Tho.in ij.
8 ij.q.cxcviij.arti.ij.ex quibus ſic dico, φ ſtatutum † epi ex
cã factũ de ſui natura bonum eſt & valet, & ideo qcũq;
eis vtitur ſaltem ad fingendam pulchritudinẽ quã non
9 habet,incidit in pœnam,quia cũ ſucatio † de ſui natura
10 ſit mala,merito potuit prohiberi,in † quo nec vxor dẽt
obedire viro,xj.q.iij.nec ſemper. cũ ſi, & ſic loquitur ca.
ſucare.Circa alia aũt ornamenta dico, φ quælibet non
11 nupta † tenetur præciſè obedire ſtatuto.viij.q.j. ſciendũ.
xj.q iij.qui ergo.& c.qui reſiſtit.xxiij.q.j. quid culpatur.φ
& ſi mulierib. poſſit eſſe ornatus ſine peccato mortali,
ius tñ præcepti tranſgreſſionem facit mortalẽ.xiiij.q.j.
12 quod præcipitur.Circa nuptã † autem dico,φ aut vir ɔ-
ſenſit expreſſe,vel tacite,non præcipiendo contrarium,
aut expreſſe prohibet,ne vxor ſtatuto obediat.In primo
caſu debet mulier ſeruare ſtatutum,alias incidit in pœ-
nam,quia tunc non ſubeſt infraſcriptum impedimen
tum quoad ſtatuti obſeruantiam non tenetur. In ſcđo
caſu, vbi.ſ.vir ɔ̃rium præcipit, quantũ in affectu pprio
debet velle obedire ſtatuto.Sed in effectu potius obediet
viro, cuius obedientiæ immediatè & principaliter eſt
aſtricta,contra cuius viri volũtatẽ tale ſtatutũ in his cã
non potuit obligare, ſicut apertè probatur in ſ.alleg.&
maxime.xxxiij.q.v.manifeſtum.hæc imago & c.voluit,
& c.quod Deo pari.

SVMMARIVM.

1 *Ad Papam cum appellatum eſt in maioribus cauſis, ſi appella-
tũ nõ ſit renuntiatum qui futurus ſit index.*

2 *Iuriſdictio licet ex conditione competat,an exercitium etiam com
petet.*

3 *Iuriſdictio impediri aut eius exercitium quatenus poſſit.*

4 *Index ſuſpectus non recuſatus non dicitur impotens.*

REGVLA XXXI.

EVm, qui certus. Dy.ponit exẽ
plum.per.l.ff.
de ædil.edic.l.1 §.aũt.& §.ſi intelligatur. & i.
ſi tñ. §.ei qui ſeruũ. vbi emptor ſcit, vel ſcire
debet rei vitium,per venditorem certificandus non eſt.
¶ Prima gl.ponit exempla.Secundo ſup.de illo qui cer-
tus eſſe debebat.Tertiò tractat de canonico, qui ſcit ec-
cleſiam vacare,& alleg.concordan.ad regulam.Quartò
arguit ad quæſtionem.In glo.j.ibi[*ſed & ſi pupillus*]ſi pa
lam proſcriptũ eſt,ne cũ inſtitore ɔ̃hatur, non auditur
dicens ſe ignoraſſe.& ibi[*denunciaſſe*] vide de offic.deleg.
prudentiam.in iiij.glo.in fi.In prima.glo.ibi[*quantominu
ris*]ſi non ignorabat,agit, ẽt ſi venditor ſciens ſeruitutẽ,
vel vitium diceret ſe nolle teneri nomine ſeruitutũ,vel
vitiorum,hoc enim, generale pactum non trahitur ad
illa,quæ venditor ſciuit.ff.de ac.emp.& ven.l. hoc autẽ,
& facit,qđ ibi no. Dy. & dixi poſt Vinc. de pœ.& re.cũ
infirmitas.in fi.& vide in ſpe.de emp.& ven.§.videndũ,
ver.quid ſi venditor equi.& ver.ſequentib.& ibi[*l.denun-
tiaſſe*] Dy.hanc.l. ſignans per ɔ̃ria ad regulam ſoluit,φ
in his,quib.neceſſaria eſt denuntiatio,non ſufficit ſcien
tia,vbi vero ſola ſcientia eſt de ſubſtantia, non require-
tur denuntiatio.In dubio præſumendũ eſt potius ſcien-
tiam,quã denuntiationẽ eſſe de ſubſtantia,cum denun
tiatio fieri ſoleat,vt ſcientia certificetur. ad hoc.ff.de per.
hære.item veniunt.§.petitam. & ff. quod vi aut clam.l.
aut qui aliter.§.ſi forte.& in fi.& Guil.in Spe. de ſta.mo.
ver.xxxviij.& vide quod ibi dicm.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem,quam diſputaui, q̃ ſic
proponebatur. Ad cãm delegantur duo cũ clauſula, φ
ſi ambo,altero ex ipſis collega verè impedito,ſed de im
pedimento fide non facta,procedit alter,quæritur,an va
leat proceſſus. Ad affirmatiuã primò. Ad negatiuã ſe-
cũdo Inducam ſex rationes,& opiniones.Tertio ſoluẽs
diſtinguam duo mẽbra, & ſic opiniones concordabo.
Quod valeat probo,ſatis eſt φ is ɔ̃ quem de veritate cri
minis inquiritur,ſit vere infamatus, licet non prius fiat
fides de infamia,vt tenent Hoſt.Pe.& Abb.de acc. cum
oporteat.& ca.qualiter.& Guil in ſpe.de inquiſi. §. nũc
tractemus. ver. hic aũt ſcias.& dicas hæc vera in ordi-
nario.dico idẽ in delegato,ex quo pars nõ reſiſtit.de ac-
cu.c.ij.li.vj. ſicut ibi ſufficit exiſtẽtia infamiæ,de qua fi-
des fieri poſſit,ſic ſufficiat exiſtẽtia impedimẽti, de qua
nunc,cum de proceſſu q̃ritur, fides fieri poſſit ad inſtar
eius,qđ de conſeruatore dicimus eſſe, φ nunc cõſtat of
feuſam,quam puniunt,fuiſſe notoriam, de hoc eod.tit.
c j.& vlt.li.eo.¶ Secũdo video,φ quo ad reuocationem
attentatorũ ſatis eſt, φ nũc conſtet de exiſtentia cauſæ
appſonis interpoſitæ antè ſnĩam,q̃ tunc erat, licet tunc
de illa nõ conſtiterit,de ap.non ſolũ.li.eo.ſicut ergo exi
ſtentia cãæ ibi,de qua nũc cõſtat,extunc abdicauit iuris
dictionem iudicis a quo,in iudicẽ ad quẽ. Ita exiſtẽtia
impedimẽti iuriſdictionẽ tranſtulit in collegã extũc vi
clauſ. ¶ Tertio ſufficit exiſtẽtia reſeruationis,vel gratiæ
licet ignorẽtur, de præben.ſi poſtq̃.& c. ſi bñficia.eo.lib.
¶ Quarto ſufficit exiſtẽtia ppetui impedimẽti in primo
mrĩmonio,lʒ de illo non ſit facta fides, vt valeat ſcđm,
dũ mõ nunc de illo fiat fides, de eo qui duxit in ma.c.ij.
¶ Quinto ſufficit exiſtentia criminis hæreſis paternæ,vt
filius extũc cẽſeatur ſui iur. licet nũc tñ de illa conſtet.
de hære.c.ii.in fi.li.vj.ita ergo ſufficiat exiſtẽtia impedi-
mẽti,vt p illud extũc cẽſeatur collega ſolus fuiſſe iudex,
licet fides tunc facta nõ fuerit, ſicut ſufficit hr̃e iura in
curia, licet nõ exhibeantur.de elec. cupiẽtes.ver.electos.
& no. ibi in glo.vlti. primæ partis. ¶ Sextò probat hæc
dec.prudentiã. ſuper qua plus fundatur opinio ɔ̃ria,nã
apertè innuit horũ alterũ ſufficere, φ ɔſtet de impedi-
mẽto,vel φ ɔſtare poſſit ibi,vel alias de eodẽ canonicè
ɔſtare nõ poterit.ergo ex quo nũc cõſtat,iudicẽ tũc im
peditũ,ergo patet vi clauſ.collegã tũc procedere potuiſ-
ſe.& hanc partẽ tenet Innoc.in dec.prudentiam.ex quo
partes non reſiſtunt.Hoc etiã tenet Archidia. licet in ca
io diſſimiliter. cum eadẽ ratio ſit in decre. cum plures,
eo.lib.eo.titu.vt veritate manifeſtata cedat opinio.8.di.
veritate. ¶ Quòd nõ valeat,pbat apertè,dec.ſciſcitatus.

de reſcrip.primo.inquantum ibi repetitur hoc verbum
ꝯtiterit.Itē quia ibi ponitur determinatio dummodo,
qua determinatione non ſeruata non vr̄ pp̄ ſolā exiſtē
tiā impedimēti collegam eſſe iudicem,cui conuenit.c.
ti.ſup literis.ibi,deleg.poſtquam ſi.ſuper hoc ſu.ſa.ſi. &
ex contrario ſequeretur abſurdum,quod deleg.ante p̄-
ſentationē reſcripti,ex quo vere iudex eſt, ꝓcedere poſ
ſet.ꝯ id,de ap.ſuper eo.ii.& in extrauagā.Bon. iniunctæ.
Imo nec ſufficeret reſcri. nunquā exhibitū probari per
teſtes ſ'm veram opinionem,quā recitare ſoleo. de pri-
uilegi.cum olim.j.ad fin.j.glo.¶Secundo vr̄ quæſtio.ca
ſus.de offi.deleg.ſi ꝯ vnum.ii.c.Nō enim ſufficit exiſtē-
tia impedimenti,vel ſuſpicionis collegæ , vt collega ex
vi clauſulæ in principali procedat,niſi prius pronuncia
tum ſit ſuper illa.ita nec ſufficit exiſtentia ſuſpicionis,vt
nunc per illā Impediatur poteſtas ſubdelegandi,vt ſ. c.
ſi.iudex.in princ.lib.vj.¶Tertio arguendo de ap.tripli-
citer ꝓbatur ſic,iudex ap. interpoſitæ ante ſnīam iudex
eſt principalis cauſæ,ſub conditione,ſ.ſi bene appellatū
eſt,& tn̄ de illa conditione prius conſtare debet. de ap.
vt debitus nec alter etiam de conſenſu partiū ꝓſſet de
principali cognoſcere de ſo com.Romana j.reſpon. li.
vj.Ergo idem in propoſito , ꝙ vnus ſolus iudex eſt ſub
conditione.Item ad inhibitionem faciendam per iudi
cem appellatio.non ſufficit negotium deuolutum,niſi
conſtet deuolutum , de app.Rom.§. ſi vero.lib.vj. Item
cum appellatū eſt ad Papam in maioribus caſibus, &
1 appellationi † renunciatū eſt,iudex alias ordinarius eſt
iudex cauſæ ſub conditione. ſi ſine prauitate ꝓceſſum
eſt,ſed prius de hoc inquiri debet.de elec.quamuis. & c.
prouida lib.eo.per eūdē modū poteſt induci.de ſup.ne.
præ.c.ſi.lib.eo.¶Quarto video,quod ad collationem be
neficii curati faciendam habenti plura curata non ſuf-
ficit exiſtentia diſpenſationis.niſi prius de illa cōſtet. de
offi.ord.c.ordinarii §.conferendū.lib eo.ſicut ergo ibi im
peditur poteſtas collatoris,ſic & hic poteſtas iudicis fi-
de non facta ¶Quinto bene facit ad hanc partē de hę
reti.cū ſ'm.in ſi.nam licet ſint confiſcata bona pp̄ exi-
ſtentiam criminis hæreſis.apprehenſio tamen fieri nō
2 poteſt,niſi hoc declaretur.Sic licet iuriſdictio † compe-
tat ex exiſtentia conditionis,exercitium tamen non cō
petit,niſi de hoc facta fuerit fides.& ſi dicas, quod illud
illo caſu eſt , quo requiritur ſententia . do inſtantiā per
decr.pro humani.de ho eo.lib. in fin. Bene igitur dicūt
iura regi cām rationabilē & manifeſtā.de of.or. irrefra
gabili.§.cæterū.eo.iii.conquerēte.de vi.& ho.cle.mona
ſteria.de cenſi.cū Apoſtolus §.prohibemus.de ſen. exc.
ſacro.cū ſimilibus.¶ Sexto ſatis facit,q̄a iudiciū alias eſ
ſet in pendenti,quod eſſe non debet.ſi.de iud. nō quem
admodū.penderet.n.vitius proceſſus ex futura fide im-
pedimenti.ſicut ergo in procur. ad iudicia non ſufficit
exiſtentia reuocationis iud.vel parti non inſinuata, de
proc.mand.licet ſufficiat in extraiudiciali.eo.ii.& li.c.ſi.
&'eo.lib.de præb.dudum.in fine,ſic & in hoc caſu non
ſufficiat exiſtentia impe.de illo fide non facta. Hāc par-
tē tenet B.in dec.prudentiā.in glo.ii.in ſi.iii & iiii. & pe.
primæ partis,& Ho.in eadem dec.qui dicit,conſenſum,
vel taciturnitatem partiū nil operari,cum prorogatio,
de qua ibi loquitur Inn.habeat locū in ordinaria iuriſ-
dictione non dele.¶ Solutio.quæſtio ꝓponitur de im-
pedimento,de quo tunc exiſtente fides fieri pōt,alias eſ
ſet nullum dubiū,& ſoluēdo diſtinguo.Aut impedimē-
3 tum † ſine ope exceptionis impediens iuriſdictionē vel
exercitiū erat perpetuū vel tēporale inevitabile,& tunc
ſiue id fuerit notoriū ſiue non,dūm tn̄ nec ipſe coniu-
dex,nec aliqua partium de hoc q̄ſtionem retulerit,valet
proceſſus,& ſit ratio,quia verū eſt,ex exiſtentia cōditio
nis illū iudicem eſſe,nec fit ibi per partes prorogatio iu-
riſdictionis,quæ competebat,vt dixi,ſed ſola remiſſio ꝓ
bationis,& ſic intellecta ſit vera hoc caſu prima opinio
Inn.& Arc.Aut eſt impedimētū tale,in quo neceſſaria
ſit exceptio , vel eſt impedimentū incōmoditatis , vel
volūtatis,& his caſibus non valet ꝓceſſus.& ſit vera opi-
nio ꝯtria gl.& Ho.& huius rō patens eſt , q̄a de primo
oportet ꝯſtare p̄ exceptionē oppoſitā & ꝓbatā,& ſic re
4 ſpondet dec.ſi ꝯ vnū.c.ii.q̄a non hoc ipſo quod † iudex
ſuſpectus eſt,dicitur impotēs,niſi pars recuſet , ergo nō
prius exiſtit conditio clauſulæ iuriſdictionis exercitium
transferens in collegā.Scđo caſu incōmoditatis , vt cū
nō vult p̄ de re electionē,planū eſt,qđ nō ex incommo
ditate,ſed per excuſationē exiſtet ꝯditio ,& ſic loquatur
dec.ſciſcitatus.ibi,dūmodo maxime cū tūc ſubdelega-
re poſſit,& collega teneatur,clauſula non obſtante,ſub-
delegatū admittere.vt no.c.ti.coram.Tertio caſu,ſ.volū
tatis,neceſſe eſt de illa cōſtare,vel p̄ ꝯtumaciā ipſius re-
quiſiti,nō veniētis,vel p̄ apertā reſiſtentiā , vnde cū nec
aliter dicatur ꝯditio exiſtere in hoc caſu, nō prius iuriſ-
dictio collegæ defertur.& his caſibus nō eſſet taciturni-
nitas partium remiſſio ꝓbationis , vt in primo mēbro,
ſed ꝓrogatio iuriſdictionis in exercitio, quod in delega
ta nō ꝓcedit,vt ſ.dixi.ſ'm Ho.& hac diſtinctione bimē
bri ꝯcordatæ ſunt opiniones,& ſoluta ꝯtria,cuius diſtin.
primū membrū indubitate ꝓcedit iudice ſciente impe
dimentū collegę,ſed & ignorāte,vl̄ dubitante vr̄ idē,ar.
l.iii.ſſ.de ma.viii.& eorū q̄ ſcripſi poſt Inn.& Ho.de pręſcrip.c.cū ex officii.& facit,quod no.de biga. nup. nā ſi
ꝯ regulā qua p̄fertur veritas fauore ſnīarū.& proceſſuū,
p̄fertur opinio,fortius vbi fauor ille cōcurrit cū regula
ſtabitur regulæ.Nec ob.ff.de acquit.hære.l.venire.& l.vl.
§ j.ff.de cōdi.& de.multū intereſt.cū ſi ad q̄ rn̄de p̄ no.
in p̄.§ j.Itē hæreditatis aditio plus reſpicit animū. inſtit.
de hære. qua.ad fi.ff.de acqu.hære.l.is qui putat . ſicut &
ꝯtractus matrimonii.de ſpon. tua. iuriſdictionis exercitiū
plus reſpicit factum , dummodo iure ſubſiſtere poſſit.
Nec ob decre.cū ſup.eo.iii.quia volūtas hic & poteſtas
non ſunt contraria.Io. And.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio reſcripti papalis contra me impetrati a dicente ſe expulſum de poſſeſſione uiolenter per me, an ueniat ut dilatoria , an uero ut peremptoria.*
2 *Conteſtatio ita animum conteſtandi exigit,ut in iudicando iudicantis animus requiritur.*
3 *Quæ in præfationibus dicuntur,in ſequentibus repetita uidentur. Subiecta ſunt talia,qualia prædicata ibidem.*
4 *Conteſtatio per quæ fieri debeat.*

REGVLA. LXIII.

EXceptionem. Primo enim gl.
ponit exempla &
remittit. Secundo obiicit,& po.opi.quam
non approbat & ſoluit,reddendo tripliciter
rationem regulæ,& ſubdens cautelam , quam improbat.
Tertio ꝓrogat regulā ad replicationē.In prima glo.
ſt i[*non utique*]ſequitur,æſtimatur cōfiteri de intentione
aduerſarii,cum quo agit q̄ exceptione vtitur,& ibi [*qui
hominem.§.ult.*]loquitur in eo , qui habebat exceptionē
p̄petuam,& ſoluens repetit, & ſic non liberatur ab illa
ineſficaci obligatione,q̄a eadē res non perit &c. ¶In i.
glo.ibi[*quidam.*]vt not.in Spe.de excep.§.vito. poſt prin.
& ſimilibus.quas Dy.hic dicit non eſſe exceptiones iu-
ris,ſed facti,vel intentionis,& ibi dicit fateri.& quod dr̄
ff.commo.l.ſi is.§.vlt.ſic eſt ſpeciale pp̄ iuſtā ignorātiā
ſoluentis,ne ſit in damno.ſ'm Io.mo,& ibi[*ſint differentiæ*]& hoc caſu intelligit Dy.hanc regulā inducens.l. ſi
quidem.C.de excep.j.& ii.tn̄.quod non placet,vt ſequitur in glo.& ibi[*amplectenda*]nec eſt neceſſaria.dummo
do ſtetur in meris exceptionibus,ſuper quo vide, quod
not.ſ.c.de lit.cōteſt.c.ii.in gl.antepe.& ibi de cōfeſ.c.j.in
glo.i.ver.ad poſitiones.& ibi[*ita replicatio*]& fortius,vt di
xi.de excep.a nobis.in ſumma replicationum in quarto membro,& in fi.ff.de excep.l.ii.

QVAESTIO.

Huic regulæ coadaptemus q̄ſtionē Gof.tertiā, q̄ ſic q̄
1 rebat.Impetraſti ꝯ me ſcriptū papale dicēs † quod te de
poſſeſſione violēter deiecerā, citatus ꝓreſtor, ꝙ non intendo

tendo litem conteſtari ,nec iudicium ingredi, & dico
te falſum expreſſiſſe,cum nõ violenter eiecerim,ſed iu-
dicis authoritate vacuam poſſeſſionem intrauerim.q̃-
ritur,an hæc exceptio veniat vt dilatoria ꝯ reſcrip. an vt
peremptoria ꝯ actionẽ.Sed huic quæſtioni congrue in-
cidit venerial. xxxiiij. an proteſtatio rei dicentis corã
iudice & aduerſario,quod non intendit litem conteſta-
ri,impediat ꝯteſtationem, ad quã als eius rñ.ſuffeciſſet,
& hanc prius tractãdo eſt ſciendũ,quod ſatis plene ꝓſe-
quitur illã Guil.in Spe.de lit.cont.§.ii.ver.patet. ex præ-
miſſis.Diſputauit etiam illã Azo doctor noſtri iur. Bo.
can.& doctor meus in legibus.D.Mar. Sill.ma.ſed pro-
pter ſcripta in p̃.§.ver.patet,ex p̃miſſis breuiter petranſi-
bo.p̃mittẽs ꝑ quos diſputata fuit.& ad negatiuã primo
& ad affirmatiuã ſcđo inducã,quod tres doctores alle-
gant.tertio ponã quatuor ſolutiones,exprimendo quæ
placent.Et quod non ſit facta ꝯteſtatio , allegatur. s̃. de
ſpon.tua.s̃.quod me.cauſa.c.j.xxxi.q.ii.Lotharius.xxvi.
diſt.diaconi.de reſti.in inte.c.ii.circa fin.de offi.or.paſto
ral.de elect.Cumana.ff.gb.mo.pign. vel hy.ſol. ſi debi-
tor.§.j.ſm Barth.ibi ꝑ ꝓteſtationẽ remanet ius pigno-
ris creditori.ad idẽ.ff.de vſu.ſed ſi qd.§.fi.ibi, cõmoditas
doliorũ nõ ꝑtinet ad legatariũ,qa teſtator dixit,ſe nol-
le ad eũ ꝑtinere.ad idẽ.ff.de neg.ge.Neſennius. vbi pp ꝓ
teſtationẽ mater repetit impenſas.Itẽ ſicut in ſñia requi
tur animus ſententiandi.ff.de arb.qualẽ.ita & in ꝯteſta-
1 tione † animus ꝯteſtandi.ſed ꝓteſtatio contrarium ani-
mum oſtendit.ff.de pact.iuriſgen.§.quod fere. ergo ꝑ ip
ſam impedit̃ ꝯteſtatio ſm Bar.ad idẽ.ff.de codicil. cõfi-
ciuntur.§.fi.ff.de leg.j.ſi mihi.§.interdũ. & l.ſi ita ſit ſcri-
ptũ.ſm Guil.¶ Ad ꝯriũ adducit̃,de ꝯſti.cũ M.de ap.ſoli
citudinẽ.in fin.q̃ tñ facit ꝓ prima,vt ibi ſcripſi ſuꝑ gl. fi.
nã facto vr̃ renũciare ꝓteſtationi. eo. ti. dilecti. & qñq;
ꝯteſtatur litẽ,q id nõ intendit,s̃.de dolo & ꝯtu. ꝓut. Itẽ
cũ ſibi videatur ꝯrius faciendo ꝯ ꝓteſtationẽ,nõ eſt au-
diendus.de p̃ſump.literas.C.de mu.patri.ꝓfeſſio.li.x.ſm
Barth. Adducitur ad idẽ.ff.loca.l.antepe.§.locator.C.de
re iudi.ad ſolutionẽ.Itẽ ar.ff.de ꝯdic.inde. ſi qs ſciẽs. vbi
animus nil operatur.ad idẽ.ff.de ꝯdi.ob cau.dedi. §.ſi qs
quaſi ſtatulib.& C.e.ſi repetendi.& ff.q.mo. pig. vel hy-
po.ſol.ſicut.§.pe.& qd dicãt ipſç leges,vide in p̃.verſi.pa-
tet ex p̃miſſis.de codicil.diui.§.licet.poſteriora.n.priori-
bus derogant,vt ibi.& C.de pac.pacta nouiſſima. ff. de
pac.ſi vnus.§.pactus,de leg.j.l.ſi mihi.§.in legatis.Barth.
dixit lit.ꝯteſta.nõ factã,qa iudex & aduerſarius tacendo
videt̃ ꝯſentire.& dicit Tan.ſic tenuiſſe & Hug. & Accu.
ſic ſibi rñdiſſe.ſed ipſe Accur.q hoc not.C.de li.conte.l.
vna.in gl.ii.non innitur p̃dictæ rõni de cõſenſu iudi. &
aduerſarii.Idẽ dico de Be.q hoc no. de lit. ꝯte. c. vno. Et
Vinc.de elec. Cumana. tenuit ẽt idẽ Azo legiſta. Dicit
Mar.qbuſdã videri.ꝙ ſi iudex ꝓteſtationẽ admiſit, non
ſit facta cõteſtatio.Nõ ob.ꝙ poſtea ſuꝑ principali rñdit,
3 qa cũ p̃miſſa proteſtatione reſpõdiſſe vr̃ ,quia quæ † in
p̃fationibus dicũtur,in ſequẽtibus repetita dicuntur. &
ſubiecta ſunt talia,qualia p̃dicata permittũt.ff. de verb.
ob. Titia.§.idẽ reſpondit.Nec ob.ll.ꝑ eũ in ꝯriũ allegatę,
qa nulla ibi p̃ceſſit ꝓteſtatio.Si aũt iudex reprobauit pro
teſtationẽ,tũc dicatur facta cõteſtatio. ff.de neg. geſt. ſi
aũt.§.ſi quocunq; mõ.ff.de cõpen.ꝙ in diẽ.ſi rõ.de con
trario iud.tutel.l.j.§.qd ergo.vbi ꝑ iudi.reprobationẽ au
fertur actori cõmoditas agẽdi,ita & hic vtilitas ꝓteſtan
di.Hoc ſm Guil.in pręd.ver.patet exp̃ſſe.fuit opi.Ia. Bal.
qui intellexit iudicẽ admittere , ſi nõ reprobat, dato ꝙ
expreſſe non admittat,ſed taceat,all.ẽt Gul.de cenſi.oli.
& hoc ipſi Guil placet.ſed p̃dictus Mar.indiſtincte.i.nõ
diſtincto,an iudex approbet vel nõ,tenuit litẽ cõte. qa
reus debet habere animũ cõteſtandi. in Auth. de exhi.
reis.§.illud.Sed ex quo ꝓteſtatur deeſt animus. ff. de pa-
ctis.iuriſgen.§.ꝙ fere.Nec obſt prædictæ.l.ſi nã aũt.§.ꝙ in
diẽ.& §.qd ergo,quia ideo obſtat ibi exceptio rei iudi.
qa lata fuit ſñia ſuper illis.ſuper quibus lis fuit cõte. nã
reus aſſerendo ſe vti bona iuſtitia,& poſtea obiiciendo
exceptionem compẽſationis, videtur omne auxilium
ſibi competens in iudicium deduxiſſe. vnde non mi-
rum.ſed in illis legibus obſtat exceptio rei iudi. Inducit
ẽt gl.auth.q ſemel.C.quõ vel qñ.q̃ incipit. ſ.talis. q̃ dicit
ꝙ iudex nõ poteſt cogere reũ pręciſe ad rñdendũ,ſed ſi
dicamus,quod reprobatio iudicis operetur, ꝙ fieret cõ-
teſtatio,iam ſeqtur eũ poſſe cõpellere ad rñdendũ , ſed
ſi litẽ non conteſtetur,fiet miſſio ꝯ eum ,vt ibi gl. prædi
cta. Et hæc ſolutio domini mei mihi placet coniuncta
diſ. Azo,quæ ſequitur de actore.tenẽt idẽ Iac. de Ra. &
alii,qui licet proteſtetur cõtra proteſtationẽ rei,cum ꝯ-
teſtatio litis ab animo rei procedat ,vt dixi , proteſtatio
actoris animũ rei non tollit,& ſic lis conteſtata nõ erit.
hoc ponit Cynus in præ.l.vna. C. de lite conteſta. Azo
doctor noſter,de quo.s̃.tenet idẽ per rationem animi,q
neceſſarius eſt,vt s̃.allegatur de elec.dudũ.ii. de lite con
teſt.c.vno.& C.eo.tit.l.vna. & maxime ſi reſpõſio facta
fuit incontinenti poſt proteſtationem,quia ineſſe vide
tur.ff.ſi cer.pe.l.lecta.s̃.de ele.officii,licet ſi ex interuallo
proteſtationi renunciaſſe vr̃.de oſ.del.gratum. hoc di-
ctum placet Ho.vt patet in di.quã poſui.s̃.de cõſtit. cũ
M.ſuper gl. hic ergo,quõ aũt reſpondetur ſm Inno.ad
id , quod opponitur , proteſtationẽ contrariam facto ,
ſcr ipſi in præ.dec.vni.de lit.conte.ſuꝑ gl.& in regula , in
generali.j.e.pe.col. ver. ſed quæro . Nunc redeundo ad
principalem quæſtionem Goſ. in qua breuiter pro & ꝯ
ponitur ſolutio,& ipſius declaratio,& licet videret̃ iſta
quæſtio ſopita per ea quæ dicta ſunt.s̃.ipſe tñ ad partẽ,
ꝙ admittatur vt dilatoria,& ad elidendum reſcriptum
non ad ordinandum iudiciũ inducebat, ꝙ proteſtatio
in multis caſibus multũ operabatur , & defendebat ne
noceret, qđ agebat̃, allegabat.xxviii.di.diaconi.& iur.s̃.
in princi.allegata.In contrariũ inducebat,ꝙ iſta contin
git principale negociũ,ergo admittenda vt peremptó-
ria,& ſic fit litis conteſtatio.C.de p̃ſcrip.lõ.tẽ. l.emptor.
C.de excep.ſi quidẽ.ff.de int.ac.l. ſi filius. §. exceptioni-
4 bus.habet.n.fieri cõteſtatio † ꝑ narrationẽ negocii prin
cipalis.C.de lit.conte.l.vna.C.de iud.rem non nouam.
nec dici põt iſta dilatoria,quæ præcedere habet litis cõ
teſt.C.de proba.exceptionem.iii.q. vi.§. exceptio. ff. de
adult.ſi maritus.§.præſcriptiones.nec multũ operatur ĩ
hoc caſu proteſtatio propter facti repugnantiã , ſicut ſi
clericum irato animo percutio poſt verba iniurioſa, ꝓ
teſtando,quod non facio animo iniuriandi , excõmu-
nicationis vinculum nõ euado,cum verum ſit,quicqd
proteſtor,te paſſum iniuriam.ff.de iniur. eum qui. §. ſi
iniuria.all.etiam de conſti. cum M. Item ſi dicam me
nolle intrare iudicium,tñ aliquid propono de negotio
principali,fit conteſtatio,vel quaſi.de dolo & cõtu.pro-
ut. Soluendo dicebat,ꝙ quoties in iudicio quis propo-
nit exceptionẽ,quæ ex ſui natura ſapit peremptoriã , ſi
proteſtetur ſe nolle litem conteſtari,vel iudicium ordi
nare,ſed reſcriptum elidere,& cauſam differre. iudex ñ
audiet illum tanq̃ ſibi cõtrariũ per decr.ſolicitudinem
de ap.in fi.C.de ſtuc.l.j.ff.qñ ap.ſit.l.ii. §.j. Aduerte,non
dicas Goſ.reſiſtere his quę dixi in proxima quęſt. non
enim dicit ipſe litem conteſtatam nõ obſtãte proteſta-
tione,ſed dicit,quod iudex non audiet illum.i.coget eũ
litẽ conteſtari,non dico pręciſe,vt etiam dixi in ſolutio
ne Martini,ſed per iur.remedia.ſ.miſſionẽ in poſſeſſio-
nem,vnde prout no.in dec.ii.de li.con.s̃.eo.li. ipse Goſ.
tenuit per peremptoriam non fieri cõteſtationẽ litis,vt
ibi diffinitum eſt.Placet ergo eius ſolutio ſic intellecta,
cui eſt ſimile,quod dixi,de ap.ſolicitudinem , ſuꝑ vl. gl.

S V M M A R I V M.

1 *Si Iudeus,paganus uel hæreticus baptizauit,ſeu leuauit,an contra hatur ſpiritualis cognatio nu.5.& 8.*

2 *Hæretici an conferant ſacramenta.*

Baptiſmum conferunt hæretici, ibidem.

3 *Patrini filios ſpirituales inſtruere tenentur.*

4 *Non baptizatus cur baptizet.& nu.6.*

7 *Catechiſmus quid ſit.*

REGVLA. XXXVIII.

Ex eo non debet. ¶ Prima gl. ponit exem
pla, ſecundo dicit tria debere concurrere, ꝙ
perſeueret, ꝙ non ratione officij id faciat, &
quod idem ſit capitulum, tertio inducit concor. & ſimi
le, quarto conuertit regulam. ¶ In j gl ibi alia, dicit idē
quod. §. meminiſſe. de quo. ſ. & ibi [*ſi quis iuſiur.*] loquit̄
in illo, qui mihi iuramentum detulit, & poſtea reuoca
uit, & nunc iterū vult deferre, & ibi. l. vlt. canon. j. ver. ſ.
proxi. al. & ibi [*Iul. ait*] Si, iudex in totum, vel in partē eſt
hæres liti g. datur alius iudex, & ibi. [*in fundo*] mulier pro
prietaria ex facto mariti non vtentis vſufructu illum ɔ
ſecuta non opponit marito culpam, ex qua lucrata eſt,
& ibi [*ſi ideo*] ſed repellitur ſocer agens de dote, quæ in
redemptione ipſius de vinculis fuit impenſa. ¶ In pri-
ma gl. ibi [*ſuccubuit*] hoc dicit, quia ſi obtinuiſſet, certū
eſſet ex illo legata non deberi, vt in l. ſtatim alle. §. ſi ex
cauſa. & l. Titia. & vt dicit Dy. dicens teſtamētum inoſ-
ficioſum, dicere videtur teſtatorem non ſanæ mentis. ff.
de inoſ. teſt. l. ii. & l. Titia. & de leg. j. l. patronus. §. fi. & ɔ-
ſequenter innuit, eum nec hæredem inſtituere, nec le-
gata relinquere potuiſſet, ibi [*ante ſi. am*] & ſi rñdetur ad
l. poſt legatum. ff. de his qui vt ind. vel aliud eſt dicere
teſtamentum falſum, vel inofficioſum, & aliud mi-
nus ſolenne, quia primo caſu perſeuerando perdo lega-
tum. in ſecundo non. Ratio, qa primo caſu impugno
nō ſolum inſtitutionē, ſed ēt legata, ſed in ſecundo nō
cū ex minus ſolenni voluntate. i. nō ſufficiente ad inſti-
tutionē poſſit legata deberi. Dy. & ibi. no. vbi & hic lo.
mo. allegans verba intelligenda cū effectu, de cleri. non
reſi. relatum. hæc allegatio non vr̄ bona, qa effectum
non habuit, qui ſuccubuit, ſed intellexit effectum ex
perſeuerantia.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionē, quā diſputaui poſt do
minū Palmerium de pagano, Iudæo, vel hæretico qui
fidem, vel eccleſiam impugnat, vt ex nullo eccleſiæ ſa-
cramēto cognitionem ſpiritualem contrahat. erat aūt
1 q̄ſtio † talis. Baptizauit, ſeu leuauit Iudæus, paganus, vel
hæreticus, q̄ritur, an ex hoc oriatur ſpiritualis cognatio,
quæſtio tñ Palmerii fuit ſolū de hæretico. ¶ Inducentur
primo ad affirma. v. ſecundo ad negat. vj. tertio ſolutio
proponitur, & contrariis reſpondetur. Quod oriatur in
effectu hoc ſolū inducebat, qa baptiſmus tenet. de con.
di. iiii. conſtat. & c. ſe. de ſum. trini. c. vno. §. ſacra. probat
aliter ſcđo, & ſic per actū, qui impeditur in pagano le-
uando. ſ. patrinū cū catechiſmo cōtrahitur cōpaterni-
tas & cognatio. de con. d. 4. in catechiſmo. de co. ſpi. c. ij.
h. e. ꝙ catechizatus adhuc paganus ſit, patet. e. d. catechu
minū. ergo & per actum, ꝙ paganus impendit leuan-
do, vel baptizando, ead. cognatio ɔhetur cū tertio, cer-
tū eſt, ꝙ per matrimoniū ɔtractū a nō baptizato ɔhiē
bigamia. xxvi. di. deinde. c. Acutius. ergo & cognatio.
¶ Quarto viro leuante fit vxor ipſius commater. tertia.
q. iiii. c. j. & c. ſi quis vnus. de co. ſpi. maritus. quæ tamē vi
ro pagano poſſet eſſe non baptizata. & viro catholico
eſſe poſſet hæretica, vt de diuor. quanto. & c. ſe. ¶ Quin
2 to non ſolum † baptiſmū ſed ēt ſacrālia & alia ɔſerunt
hæretici, quod patet. j. q. j. dñs, declarauit & ſatis not.
xi. q. i. in ſum. & patet de ſciſma. c. j. & de ſacrāalibꝰ pa-
tet, de ſacramētis nō iterand. c. ij. ſepultus. n. per manus
ſciſmaticorū nō exhumatur, vt ibi. ex quibus concludi-
tur, cognationē ɔtrahi. ¶ In ɔ̄riū inducebat Palmerius,
quia licet baptiſmus valeat, tamen eſt in detrimētū cō
cedentis, & illius reſpectu Deus illud deteſtatur. j. q. j. ꝙ
quid, & c. odit & c. maledicta. vnde ergo demeretur, ho
norem ſpiritualis cognationis non habeat, ad id de cō.
di. ii. pro dilectione. in fin. & eſſet abſurdum, ꝙ inter fi-
delem & infidelem non eſſet diſſimilitudo. inducit de
ſum. trinita. c. ii. ver. non enim. itē per idē. c. in fi. patet,
diabolus eſt ipſorū pater, qa facit filios ſpirituales, & ſic
diaboli nepotes habere non poſſunt, cum in baptiſmo
renuncient diabolo & pompis eius ſm̄ Bal. ¶ Scđo cō-
ſtat, ꝙ nedum pagani dicuntur membrū abſciſum ab
eccl'ia. xxiii. qō. vii. quemamodū nec participāt ēt ſacra-
mentalibus, inde eſt, ꝙ ſepulti in cœmiterio eccleſiæ
exhumantur. de hæreti. c. ii. iii. reſpon. lib. eo. itē ſpiritua
lis beneficii collatio ad ipſorum preces facta non valet,
vt ibi in §. ad hoc. multo minus ſpiritualis cognatio, q̄
3 ſacramētalior. eſt ¶ Tertio ſic probatur, Patrini † dēnt
eſſe inſtructores ſpiritualium filiorum in fide & mori-
bus, vt patet de con. di. 4. nos autē, & facit ad quæſtionē
quod ibi no. ſed Iudæus & paganus fidem non didicit,
hæreticus illam non ſeruat, & ſic ab illis inſtrui nō poſ
ſunt ad hoc. xxxvii. di. relatū. ibi, oportet ab illo ſcientiā
addiſcere ſcripturarum, qui eam a maioribus ſm̄ veri-
tatem ſibi traditam ſeruat. ¶ Quarto vbi damꝰ ſpiritua
lem patrem eſt prius dare vitam ſpiritualē, & p̄dicti nō
ſunt tales, ergo &c. ¶ Quinto ſatiſfacit, qa infideles non
acquirunt ius quaſi ſpirituale, ſ. patronatus. xvj. q. vii. q-
cunq;. & c. Frigentius. ver. no. & dixi. de iur. patro. nobis.
in pri. ergo nec vere ſpirituale, qualis eſt hæc cognatio.
¶ Sexto, Chriſtianus non pōt eſſe ſub tēporali vinculo
ſeruitutis Iudæi vel pagani, multo minus ſub ſpirituali
vinculo cognationis, ar. ſ. qui fi. ſint leg. per venerabilē.
primū probatur. liiii. di. fraternitatē. de iud. c. j. & vl. ex q
bus cōcluditur, cognationē nō cōtrahi. ¶ Dicit Pal. per
primā rōnem hæreticū baptizantē eſſe vere ſpiritualē
patrē, cū patrini dño ſociauerit. Mihi placet hoc dictū
in hæretico non ſolū baptizante, ſed ēt leuāte, quia per
ſacramētū baptiſmi, quod habet, nec illud perdit p̄ hæ
reſim. de cō. di. iiii. oſtendit. & c. nullus. de diuor. quantū
eſt quo ad habitū de corpore eccleſiæ ligatur ēt ipſius
cōſtitutionib. & ſic ſpiritualē cognationē ɔhit. ¶ Per eā-
dē rōnē ɔuerſam ſecus credo in pagano & Iudæo, circa
qđ eſt ſciendū, ꝙ ſicut carnaliter qs naſcitur ex patre &
matre, ſic ſpūliter qs renaſcit̄ ex Deo p̄re & eccleſia ma
tre, qđ colligit̄. xii. q. ii. q abſtulit. xj. q. iii. ad menſā. & ex
no. de biga. debitum. cōferens aūt ſacr̄m gerit vicem,
typū & perſonā Dei. ad id. j. q. j. ſicut Chriſtus. & c. intra.
de con. diſt. iiii. a quodā. & c. ſe. ſuſcipiens aūt, aut leuās
gerit perſonā & typū eccleſiæ, ad hoc de ſeru. c. vno. ex
4 quo colligitur ratio, quare non baptizatus † baptizat. ſed
in baptiſmo non leuat, quia non baptizatus eſt creatu-
ra Dei, cuius typum gerit baptizans, vt dixi, non tamē
eſt mēbrū eccleſiæ, cuius typum gerit leuans, vtroque
5 tñ caſu, qui expers † eſt ſpiritualis vitæ, in quam primū
homo per baptiſmum renaſcitur, nullam ſpiritualem
cognationem, cum illius capax non ſit, contrahere po-
teſt. & ſic puto intelligendum de cō. di. iiii. in baptiſma
te. & quod ibi no. quod no. xxx. q. j. c. j. & per hoc ſit rñſū
ad primum contrarium. fateor enim non baptizatos
6 † baptizare, & per ipſum quaſi p̄ lapideum canalē trās
funditur ſacramentū in baptizatum. j. q. j. ſi fuerit. nec
ſemper ſequitur ſacramētum baptiſmi omnes ipſius
effectus, vt patet in ficte baptizato. i. q. j. ſicut ficti. de bap.
maiores. Ad id, quod dr̄ de catechiſmo rñ. Illud verum
7 pro eo quod catechiſmus † recipiens properat ad baptiſ
mū, & ſunt catechiſmi de p̄ludiis baptiſmi de cōſe. di.
iiii. poſtquam. & c. ſequentibus, & no. e. ti. contracto. Ad
id quod dr̄ de bigamia, rñ. ꝙ procedit ex l. diuina. vt pa
tet. j. ad Timoth. iii. & ad Titum. j. quod bene ligat non
baptizatos. id quod dr̄ de vxore nō baptizata nego verū
per rōnē prædictam, & dico intra de eo loquentia de ɔ
iuge baptizata intelligi, & ɔcedo argumētū in hæretica
p̄ ſcripta in princi. ſolutionis, p̄ quæ ēt cōcedo vltra ar-
gumentū, ꝙ quo ad hæreticū ſolutioni ɔcor. & p̄ prædi
cta pateat, ꝙ ſi ſola incapacitas non baptizati impedit
cognationē ɔ̄hi, vbi miſceas Chriſtianū pagano, ſiue ī
in eodē actu leuandi, ſiue altero baptizante dicas, alte-
8 rum leuante, ſemper cum Chriſtiano † ɔ̄hitur vera ſpi
ritualis cognatio, regulariter enim nō vitiatur vtile per
inutile adiectum. e. ti. vtile.

R E-

REGVLAE IVRIS CIVILIS huius literæ E. ſunt hæ.

Paulus. *Lex* *III.*

Eius eſt nolle, qui poteſt & velle.

Vlpianus. *Lex* *LIX.*

Ex pœnalib. cauſis nō ſolet I patres de peculio actio dari. Ea quæ vero accidunt, non temere agendis negotiis cōputantur.

Iulianus. *Lex* *LXVI.*

Ea eſt natura cauillationis, quam Græci ſic appellant, vt ab euidenter veris per breuiſſimas mutationes diſputatio producatur ad ea, quæ euidenter ſunt falsa.

Hermogenes. *Lex* *XCVIII.*

Ea ſola deportationis ſententia aufert, quæ ad fiſcum peruenimnt.

Marcellus. *Lex* *CXLIIII.*

Et ſi nihil facile mutandum eſt ex ſolennibus, tamen vbi æquitas euidens expoſcit, ſubueniendum eſt.

Idem. *Lex* *CLIII.*

Ea quæ per partes diuidi non poſſunt, ſolida a ſingulis hæredibus debentur.

In re dubia benigniorem interpretationem ſequi non minus iuſtius eſt quam tutius.

Modeſtinus. *Lex* *CL.*

Expreſſa nocent, non expreſſa non nocent.

Vlpianus. *Lex* *CLXXVIII.*

Ea quæ dari impoſſibilia ſunt, vel quæ in rerum natura non ſunt, pro non adiectis habentur.

Vlpianus. *Lex* *CXCII.*

Ex qua perſona quis lucrum capit, eius factum præſtare debet.

SVMMARIVM.

1 *Legitime factum quo ſit interpretandum modo.*
2 *Adoptiuus filius uxorem patris adoptantis ducere non poteſt.*
3 *Teſtamentum iam factum non exinanit furor ſuperueniens.*
4 *Electio quæ facta eſt ab excommunicato ab homine, vel a iure, an valeat, & nu. 5.*
6 *Votum in electione, depoſitum, & iuramentum præſtitum, an vitietur excommunicatione ſuperueniente nu. 18.*
7 *Impetratum a Papa contra ſuperiorioris ſui voluntatem, an vitietur poſtea, ſi excommunicetur a ſuo ſuperiore. & nu. 26.*
8 *Excommunicatio quæ ſit electionem, vel teſtimonium non vitians*
9 *Iuriſdictio ordinaria, delegata & conſeruatoria inchoata quibus duret caſibus. 1 & nu. 27.*
10 *Negotiorum geſtor & ſocius poſt mortem domini, quando duret, & quando non. & nu. 28.*
11 *Notarius religioſus quas perficere poſſit rogationes, & quas non poſſit.*
12 *Inchoata ante interdictum, poſt id an liceat abſoluere ſine pœna.*
13 *Nominato ius acquiritur poſt publicatum ſcrutinium.*
14 *Alienationem qui facere poteſt voluntariam, non protinus neceſſariam facit.*
15 *Canonici receptionem neceſſariam faciunt excommunicati.*
16 *Excommunicatus conuentus in iudicio, poteſt recuſare iudicem. Item in appellationis cauſa impetrat ibi. Item arbitros eliget ibidem.*
17 *Poteſtas alias peritura per excommunicationem qua ratione duret.*
19 *Tutorem non excuſat ſuperueniens priuilegium.*
20 *Excommunicatum teſtem, vel canonicum non iuuat abſolutionis beneficium ſuperuenientis. & nu. 22.*
21 *Seruus liber factus non repetit, quæ in ſeruitute depoſuerat.*
23 *Præſcriptio canonica quæ requirat.*
24 *Actorem a iudicio an repellat excommunicatio ſuperueniens.*
25 *Iudicium inchoatum an ſoluat ſuperueniens arrogatio.*
29 *Damnatus non ita prohibetur ab accuſatione, ſicut excommunicatus a ſpiritualibus.*
30 *Damnatus accuſat in propria iniuria, excommunicatus vero non*

REGVLA LXXIII.

1 Actum legitime. Iſtud † legitime com-
prehendit factū & modū, vt. ſ. factū in ſe ſit le
gitimū & ſine peccato & legitimo mō fa-
ctū ſm lo mo. q dicit de hoc duplici defectu vel profe-
ctu haberi, de reſt. ſpo. Piſanis. de renun. dilectus. Io. An.
Prima gl. dicit vnde ſūpta, & ponit exēpla, & inducit re
gulam cōuerſam. ſcdo no. ꝙ dicit nō retractari, non di
cit, quod impediri. ꝑ qđ ſoluit ɔ̄ria. ¶ In prima gl. ibi [§.
j.] non eſt nouū, vt q̄ ſemel vtiliter conſtituta ſunt, du-
rent, licet ille caſus extiterit, a quo initium capere non
poterunt. & ibi [*adoptiuus*] et emancipatus, eā, q̄ fuit vx.
2 patris † adoptiui ducere nō poteſt. qa nouercæ locū ha-
bet, tñ ſi prius duxerat repudiatā ab illo, & poſtea adop-
tetur, licitæ ſunt nuptiæ, vt in l. ſi qua. & ibi [*ſi a me*]
vide j. & ibi [*ſi alter*] alias. & dicit iudiciū ſolui, cū iudex
litigatori ſuccedit. ¶ In prima gl. ibi [*nec furioſus*] Dyn. al
le. de his qui ſui vel ali. iur. ſunt. l. patre furioſo. & dat ſi-
3 mile exēplū de eo qui facit † teſtamētū, quod nō viciat
ꝑ eius furorē ſuperuenientē. ff. de teſta. ſi is cui. & de bono.
poſſ. ſm ta. l. j. §. ſufficit. all. et concor. ff. de aequi. hære. ſi
ſeruum quis. §. vl. & ibi [*factum erat*] & ꝑfectū, ſecus ſi in
choatū. & ſic loquātur ɔ̄ria. ff. de ſeruit. l. pro parte. ff. de
verbo. obli. ſi ſub vna. §. ſi quis viā. ff de ſuſpec. tu. poſt fi-
nitū. ff. de liber. ag. l. iii. §. quia. ſm Dy. q ꝑ hoc arguit, ꝙ
ſi poſt inchoatā inquiſitionē ante ſnīam ſuperueniat
ordinarius accuſator, quieſcet inquiſitio, ſecus poſt ſen-
tentiā, niſi ꝓbaretur ꝑuaricatio. ff. de ꝑuari. l. iii. & de li.
ho. exhi. l. iii. §. ſi tamen poſtea. & de accu. l. ſicut. §. idem.
& de adulterio. ſi maritus §. ſi aūt. Adhoc vlt. vide quod
no. In Spe. de inquiſi. §. nūc videndū. verſic. vltimo. quæ
ritur, ꝑ id ꝙ primo dixi, ſoluuntur ɔ̄ria, q̄ ſignat lo. mo.
de decr. quēadmodū. ſ. de iur. iur. de decre. li pauper. ſ.
eo. li. de ꝓbē. nā in qualibet illatū factū licet inchoatum
eſſet, non tamen erat perfectum.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad q̄ſtionē, quā diſputaui de electo
re vel teſte q excōmunicabatur poſt votū depoſitū, vel
poſt iurm, q̄ ſic proponebatur, Florentinus canonicus
poſt votum depoſitum in ſcrutinio iam publicato, &
teſtis qdā, per cuius iuramētū ꝑſtitū excōmunicantur
4 † ab homine, vel a iure, vel e cōtratio, ſ. cū prius excom
municati eſſent, poſtea abſoluuntur. poſtea primus eli-
git, ſecundus dictū ſuū ſupponit, de prædictis electione
& atteſtatione diſputatū eſt, an valeat. Ne faciamus vii.
partes in his quatuor q̄ſtionibus hūc ordinē teneamꝰ
ꝙ in omnibus his q̄ſtionibus primo allegemus pro in
ſpiciendo principio, primo. ſ. ſtatu eligentis, vel teſtificā
tis. ſecundo in his omnibus allegabimus pro fine inſpi-
ciendo & vltimo ſtatu ꝑdictorū, & in prima parte ꝓba
5 bimus duo. primo ꝙ ſuperueniens † excōmunicatio nō
impediat electionē vel teſtimoniū. ſecūdo, ꝙ ſuperue-
niente abſolutione nō conualeſcat votū depoſitū, vel ꝑ
ſtitū iuramentū. Ad primū inducentur quatuor. I. no-
uem caſuum ſimilitudo, ſcdo perficiēdi neceſſitas. ter-
tio abſurditatis & fraudis euitatio. quarto hæc regula.
¶ Circa primū video, ꝙ ſuperueniens diuortiū non im
pedit prious, nec ipſum partū poſtea natū iudicamus
illegitimū, qui ſi. ſint. legi. cū inter. ſic nec ſuperueniens
6 excōmunicatio vitiabit † votum, depoſitū vel præſtitū
iurm, maxime cū illi actus videātur indiuidui, & ſe ha-
bere vt primū ad vlt. ſicut conceptio ad natiuitatē, qua
re impedimentū poſt inchoationem ſupueniēs noce
re nō dēt. facit, quod no. vii. q. j. nihil. de cc. niſi. de homi
ne. per Inn. & modernos. de ſent. excō. nuper. & hoc ſic
fortificatur. Si qs inchoauit ɔ̄ ſuperiorem ſuum iter ad
Papā ad impetrādū, quod excōmunicato † non licet. de
reſcrip. c. j. li. e. ſi poſtea ille ſuperior illum excommuni
cat, per illā excōicationē nō impeditur impetratio, &
hoc facit iter īchoatū. de ap. dilecti, ſic dicā, excōicatio
nem

8 nē† nō impedire electionē, vel teſtimoniū iā inchoatū
9 vt ponit thema.nā & inchoata iuriſdictio † ordinaria,
delegata & cōſeruatoria durat his caſibus,quibus extin
gueretur,ſi inchoata nō fuiſſet.ff.de iud.ſi qs poſtq̄.& l.
vbi.& de iur.om.iudi.cū q̄dā de ſo.cō. ꝓpoſuiſti. de of.
10 dele.c.fi.li.c.hinc eſt,ꝙ †negotiorū geſtor & ſocius poſt
mortē dñi & ſocii inchoata pficit,licet nō icipiat. ff. de
nego.geſt.nā & ſeruus.§.ſi viuo.& ꝑ ſocio.l.hæres ſocii
ſic & iudex cæcatus.ff.de iudic.l.cæcus.& no. de re iudi.
11 c.fin.li.co.Et religioſus †notarius perficit rogationes in
choatas,licet nouas nō faciat.de hoc no.de hære.vt offi
ciū.§.ad ɔſcribendas.li.co p q̄ ɔcludit,ꝙ licet is, de quo
q̄ritur.p̄dictos actus inchoare nō poſſit,illos tñ perfice
re poterit,ad quod ē ſatisfaciat.l. is q.ff. de pub, iudi. in
fi.vbi accuſationē īchoatā pficit q illā de nouo inchoa
12 re nō poſſet.Nā & ſi ante † interdictū aliqd facere cœ-
perā.poſt interdictū illud pficio ſine pœna. ff. de publi.
& vec. l.cū inſulæ.q̄ alias incipit Cæſar. & dixi de cōſti.
c.ii.ſic in propoſito dicā de excōmunicationis interdi-
cto,nā ē prohibitus facere poteſt reficere,multo forti⁹
perficere,quod minus eſt,vt patet deinde.Iudæi.& c. cō
ſuluit.& C.de Iudæis.l.fi.¶ Secundo ꝓbatur neceſſitas,
q̄ arctat perficere inchoata.certū eſt , ꝙ poſt publicatū
13 †ſcrutiniū acquiſitū eſt ius nominato, ita ꝙ neceſſe eſt
illū eligi.de ele.publicatō.& facit ſatis qđ ibi dixi in x.q̄-
ſtione.Itē cogitur teſtis deponere maxime poſt præſtitū
iuramētū.nā & hoc iurat,vt patet ex no.de teſt. frater-
nitatis.ſed licet prohibeatur excōicatus voluntariā ele-
14 ctionē facere,nō tñ neceſſariā†alienationē facere,q vo
luntariā facere nō poſſet.ff.fami. erciſ.alienationes. ad
idē.C.de admi.tu.cū qdā.cū ſuis cōcor.ff.de ali. mu. in.
cā.fa.l.ex hoc.§.fi.Itē ſicut reliqua debita ſic & iſtud po
terit peti ab excōmunicato.de iud. intelleximus. de ex-
15 ce.cū inter.eū ſi.Hinc eſt,ꝙ neceſſariam†receptionem
canonici faciūt excōicati.de reſcr.cap.fin.qđ itellige,vt
16 ē dixi.de p̄ben.ꝑ illorū.Itē†excōicatus ɔuentus poteſt
recuſare iudicē,& tū eligere poterit arbitros . Itē ſi ap-
pellat, in appellationis cā impetrat & eligit delegatos
ē.co.li.de reſcri.c.j.ſicut ergo illas electiones facit quaſi
neceſſarias, ſic & iſtā facere poterit,nā & alias video,ꝙ
iuriſdictio,q̄ alias periret,ſ.morte delegantis , reintegra
durat rōne iuris iā q̄ſiti p gratiā factā.ſ.e.li. de of. dele.ſi
17 ſuper.ſic in ꝓpoſito poteſtas†alias peritura p excōicatio
nē duret rōne iur.iā q̄ſiti ex ſcrutinio publicato. ¶ Ter-
tio,vt dixi ꝓbatur hæc abſurditatis & fraudis euitatio,
nā alias ſeqretur,ꝙ eſſet melior conditio delinquētis,ſi
nō excōicatus cōpelleretur eligere & deponere, excōica-
tus vero nō,nā & hoc eſſe nō dēt.xvi.q.i.leg. de p̄bē. cū
qui.li.co.ff.quod vi aut clā.l. ſeruus. & poſſet fraus pro-
curari p canonicū variare volētē, q ſe ꝓcuraret excōi-
cari,vel ɔmitteret dānatū actū,puta ipe collationis p-
ueniendo clericū,& talibus fraudibus claudēda eſt via.
de diuor.quanto,ad fi.Idē in teſte, ſæpe enim id procu-
rarent,vt euaderent onus deponēdi , de accu.inquiſitio
nis,vel id procuraret forſan aduerſarius,de of.or. qa ple
riq:.& in his intereſt partis,q̄ iā fecit expenſas in citatio
ne partis & aduerſarii & procurando ipſum teſtē in ue-
niendo,de reſcri.ſtatuiū.§.pe.cū cōcor.li.e. per q̄ cōclu-
18 ditur.ꝙ ſuperueniēs excōmunicatio†neutrū horū im-
pedit,& ꝓ hac parte facit regula iſta cū ɔcor.ſuis. ¶ Pro
eadē parte,ſ.ꝙ ſuperueniens abſolutio nō proſit , indu-
cuntur v.rationes,& tres gl.Et primo illud vulgare, Dif
ficile eſt,vt bono peragātur exitu &c.i. q.i.principatus.
nec ſumpſit initiū ab origine æquitatis.xvi.q.iii.ſi ſacer
dotes.& initiū & cā ſpectāda.ff.mā.ſi ꝓcuratorē. in pri.
ꝓ ſocio.ſi id quod.§.ſi filius.¶ Secundo inducitur ꝓ hac
parte decr.ſi eo tpe.de reſcr.li.e. vbi inſpicitur habilitas,
q̄ erat tpe datæ,& nō habilitas ſupueniēs tpe vacatiōis.
19 ¶ Tertio, quod tutorem †non excuſat priuilegiū ſuper
ueniens ē ante decreti dationē.ff.de excu.tu. tutor peti-
tus.j.rñ.ad idē. c.ti.l,ii.§.q ad munera. & de iur. immu.
20 l.ſemper.§.hoc circa. Sic dicā,quod priuilegiū† abſolu-
tionis ſuperueniens teſtem vel canonicum non iuua-
21 bit.¶ Quarto ſeruus†liber factus non repetit,quę in ſer
uitute depoſuit. ff. depoſi. l. prima. §. ſi ſeruus depoſuit.
ſicut & de delicto prius facto punitur vt ſeruus. ff. de
pœn.l.prima.licet ſit contra.ff. ſi ex nox.cau ag. l. pe. &
ibi ſoluit.¶ Quinto eſt aduertendū,ꝙ canonicus in ſub
ſtantialibus ſcrutinii,& teſtis q iuramēto ſuſceperūt of
ficiū eligēdi & teſtificādi , illud vero tp̄s ſuſcepti officii
eſt inſpiciendū,de proba.poſt ceſſionē.nā & teſtis debet
eſſe teſtabilis tpe quo ſignatur teſtamētū,non tpe mor
tis teſtatoris.ff.de teſt.ad teſtamētū.§.j. & facit quod ibi
no.¶ Ad q̄ſtionē facit,quod not.de p̄bē. dilectus. ii. de
iudice deleg.qui tpe impetrati reſcripti erat excōicatus,
& tpe præſentationis abſolutus,& videri pōt,qđ ibi ſcri
pſi ſup gl.ii.Itē quod no.ſ.eo.li.de reſcrip.ſtatu.§.j. in fi.
in.gl.de delegato qui nūc eſt , ſed tpe impetrationis nō
erat habilis.Itē quod ſcripſi,de elec.innotuit.ſup.iii.glo.
i.quod legitimatio, vel ordo ſuperueniēs nō iuuat cleri
22 cū.per q̄ concluditur,ꝙ† ſuperueniens abſolutio nō ꝓ-
deſt,ex quo tpe voti depoſiti vel p̄ſtiti iuramenti erant
excōicati, & facit pro hac parte regula , non firmatur,
eo.ti cū ſuis cōcor.& p hæc omnia coniuncta conclu
ditur inſpiciendū primū ſtatum eligentis, vel teſtifican
tis.In ɔ̄triū,ꝙ inſpiciatur vltimus ſtatus p̄dictorū ꝓbat
primo.ꝙ ſuperueniens excōicatio impediat vtrunque.
ſecundo ꝙ proſit ſubſecuta abſolutio. Ad primum in-
ducam quatuor rōnes.erunt prima & ſcđa prægnātes.
ſcđo inducā.ii.gloſſas.¶ De primo certū eſt, ꝙ principa
liter in elec. ponderamus ipſam electionis pronuntia
tionē,vt verbū ſonat,& in teſtimonio ipſum dictū de-
poſitū.Primū ꝓbat decr.perpetuo.de elec.li.eo. vbi per
votū appoſitū in ſcrutinio nō cenſetur elector,nec pę-
nam electoris incurrit,niſi ſequatur electio , & dicunt
iura inſpiciendum tp̄s electionis,de elec.dudū.j. & ii. Se
cundum probat decr.prima.de exce.ibi. In ſecūdo teſti
monio.probatur etiam ex eo, quia iuramētum nō eſt
de ſubſtantia teſtimonii,ꝙ patet, quia poteſt remitti,de
teſtib.cum.& ſorte ſequi. De hoc ſcripſi de teſti.c.de te-
ſtibus.Si igitur illa tpa ſunt inſpicienda,& illis tempo-
ribus erant inhabiles.ergo &c. Nā & q̄nque de cautela
abſoluuntur excōicati,vt eligere & teſtificari poſſint,de
teſti.veniens.ii.ad fi.de excep. apoſtolicę. ſic ergo inſpi-
cietur omne tp̄s electionis & teſtimonii,vt omni tēpo-
23 re habilis ſit,ſicut ī canonica †p̄ſcriptione requiritur om-
ni tpe bona fides.de p̄ſcrip.c.fi.hoc eo. tit. poſſeſſor. ſm
vnā p̄ūctationē, ſicut illi⁹ q agit exhibendū, qui dēt in
tereſſe tpe litis conte.& tpe ſnīæ.ff.ad exhi.igitur. In fin.
24 Secūdo video,† quod ſuperueniens excommunicatio
repellit actorē a proſecutione iudicii inchoati, de exce.
pia.lib. eo. Superueniens reuocatoria reuocat ius iam
inchoatum & competens,ex quo perfectum nō erat.
de conceſ.præ.capit.fin.libr. eo. Superueniens ſuſpicio
facit iudicem recuſari,de offi.dele.inſinuatione.ff.de iu
25 dic.Iulianus.ii.Superueniens†arrogatio ſoluit iudiciū
inchoatum.ff.de iudi.ſi a me.ſic dicā &c.Tertio votum
depoſitū in ſcrutinio æquiparatur ſpōſalibus de futuro,
& electio de ſponſalibus de p̄ſenti,ſed poſt ſponſalia de
futuro ſuperueniens impedimentum annullat matri-
moniū ſubſecutū , de eo q cognouit conſanguineam.
veniens.j.& ii & ca.ex literis.cū multis ſimilibus. Idē er
go dicā de impedimento,quod votū ſeqtur, & electio-
nē p̄cedit,& idē dicam in teſte,quaſi ē iuramētū ſit de
de futuro,& depoſitio de p̄ſenti.Quarto video,ꝙ ex par
te electi impedimēti ē quod ſequitur electionē & pre-
cedit confirmationē,illā vitiat,de iur.iur.ca.fin.eo.li. &
de elec.vt circa.Idē & fortius dicā de vitio eligentis, qđ
p̄cedit elect.q in eū caſum.ff.ad l. Aq.& inſti.de iniur.ſti.
§ j.cū fi.de teſte vſ expſſe.de teſti.eo.p̄terea.Quinto facit
ad q̄ſtionē, qđ no.de affinitate ſuperueniēte ante decla
rationē vel additionē,quam facit teſtis ad dictum ſuū,
In Auth.de teſti.§. illud. colla. vii. facit . pro hac parte
opin.Vinc.& Inn.quā no.in præ. dec. publicato.& quā
ibi

ibi poſui in xv.q̃ſtione. Quod aũt proſit ſubſequens ab-
ſolutio ẽt inducuntur.iiii.rationes p̃gnantes, & datur
remiſſio. Illud aũt ſic ꝓbatur, ſufficit, quod tpe ſenten
tiæ ius cõpetat actori, licet tpe li.conte.nõ cõpetierit. ff.
de rei ven.ſui aũt.§.j.ff.ad exhi.ſigni. §. ſi quis, quod in-
telligas, vt de re iud.ab̃bate li. cod. & ſi non recte agebã
pignoratitia, q̃a nõdũ ſoluerã, ſi poſt li. conteſta, ſolui,
pro me fertur ſniã.ff.de pigno.ac.ſi rem.ii.§.ſiu.& idem
in ſimilibus ſic dicã &c. Secundo video, quod ſufficit
partũ quocunque tpe habuiſſe liberã matrẽ, dum erat
in vtero.ff.de ſtatu ho.& ſeruorũ.§.ingenui.Inſti. de in-
genu.§.ſufficit. Itẽ ſufficit quocũq; tpe fuiſſe de cogna-
tis.ff.de re.du.ſi cognatis & maxime vlt.tpe.ff. de do. cã
mor.l.in mortis.ſic dicã in ꝓpoſito ſufficere quocunq;
tpe, p̃cipue vltimo. ſ.tactæ electionis, & dicti teſtimonii
illi ſint habiles. & ſi dicas, ꝙ fauor libertatis vel teſtato
rum inducat, q̃ ſunt dicta, reſpondetur, ꝙ ẽt hoc eſt fa-
uor libertatis vocationis vitandæ & veritatis proponen
dæ, de primo de ele.ne ꝓ defectu & c.quia pp.co.iii. cu-
pientes.lib.eo.cũ multis ſi. De ſecũdo.xiiii.q.ii. quãquã.
de proba.qm̃ ꝯ.vt lit.nõ cõte.qm̃ frequenter.cũ ſi.ergo
& pp hunc fauorẽ ſufficiat vlt. tps iſtos habiles fuiſſe.
¶ Tertio dico, quod ſi iudex, cui princeps cãm cõmiſit,
tpe iudicii erat priuatus, & tpe ſniæ ſit ſpectabilis, appel-
latur ab illo vt a ſpectabili.ii.q.vi.anteriorum.ad fin.ad
idẽ.C.de ap.p̃cipimus §.ſane. Et qui reliquit alimenta,
quæ viuus p̃ſtabat.inſpicientur, quæ præſtabit vl.tẽpore
mortis.ff.de ali.& ci.le.l.Mela.§.ſed ſi alimẽta.ff. de iur.
fiſ.nõ intelligitur.§.ſi quis faciat palam.pro hac parte.ff.
de lega.iii.l.j.de bo.poſ.interuenit qõ.C.de iur.cod. l. cũ
qui.& l.cõficiuntur.§.ſi poſt. ¶ Quarto cõſtat, ꝙ in du-
bio debemus interpretari, vt res potius valeat, q̃ pereat.
de verbo.ſigni.abbate.ff.de re.du.l.quocunque ſiẽ nil ĩ-
pedit eum qui ius non hẽt ſcrutatores dare, vel votũ de
ponere, dummodo nõ eligat.ad hoc de ele. Cnmana.
nec excõicatio impedit obligationẽ iuramẽti, quod pa
tet, quod multa neceſſaria iuramenta præſtet excõica-
tus, vt patet.de ſenten.excõ.cũ deſideres. & no. de iura.
calum.c.pen.ſed & de iuramẽto teſtis aperte probatur,
de hæreti.in fidei fauorem.li.eo.p q̃ cõcluditur, ꝙ pro-
ſit abſolutio facta ante electionẽ, vel teſtimonii depoſi-
tionẽ, & ex his coniũctis ꝓbatur vltimũ tps ſpectandũ.
Pro prima vero & pro ſecunda parte prin.ad hoc potes
quærere argumẽta in q̃ſtione, quam poſui ſup regula.
In obſcuris.& p notata.de elect.dudũ j.de cenſi. cap. iii.
& in broc. Azo.in prin. ¶ Solutio iſtarũ quatuor q̃ſtio
nũ hoc modo dabitur, vt ſ.primo ſoluatur, q̃d dr̃ de ele
ctore.ſecundo ꝙ dr̃ de teſte, dem ſi ꝯtiis reſpondebitur.
Et in duabus q̃ſt. quibus de electione tractatur, puto ꝙ
neutro caſu valeat electio, & de primo caſu, cum.ſ.poſt
ſcrutiniũ publicatũ excõicatur, fuit hæc opi. Vince. &
Inn.no.per eos in dec.publicato.vt ibi ſcripſi in xv.quæ
ſtione.in caſu vero conuerſo vr̃ fuiſſe opinio eiuſdem
Inn.& clarius Compo.vt ſcripſi in codẽ canõ.in vũ.q̃-
ſtione, & facit, q̃d not. de elect.ſi quando.in prima glo.
eo.lib. Connexitas ipſorũ actuũ hoc ꝓbat, quæ ſatis pa-
tet per concil q̃a pp & per ibi not.& vt ibi patet, ſubſtã-
tialia electionis inchoari debent & perfici p illos, q̃ poſ-
ſunt & debent intereſſe, ſed excõicatus non eſt talis. In
primo tñ caſu ſaluũ remanet ius nominato, vt.j. dicã.
De teſte vero prima quæſtio.not.p Guil.in Spe.de teſte.
§.j.verſi.q̃d ſi teſtis erat, & allegat ibi ꝓ & ꝯ.& ponit tres
opi.& demũ ſoluit, tñ inepte credo, tũ q̃a, ſi poſt iurm
excõicetur, ꝙ repellatur dictum deponẽdũ, vel depoſitũ
In caſu vero conuerſo, cũ ſ.tpe iuramẽti excõicat⁹ poſt
modũ anteq̃ã deponat abſoluitur.credo, ꝙ ex quo tẽ-
pus productionis & iuramẽti nõ fuit exceptum poſt de
poſitionẽ, opponi nõ poterit illa excõicatio, cũ iuramẽ
tũ, quod de iure naturali eſt, aſtringat ẽt excõicatum ad
veri atem dicendam, vt eſt dictum. Solutionẽ probat
decr.præterea.de teſt.co.nã infamia ſuperueniens poſt
iuramẽtum repellit teſtem, vt ibi, p̃cedẽs non, vbi ergo
tempus receptionis, ad quam de neceſſitate vocandus.
de teſtibus. ca.ii. ſi nil exceptio contra teſtem ipſius per-
ſonam approbo, & licet in caſibus decret. præſentium.
poſt depoſitionẽ contra illum admittat. illud intelligo,
cum durat impedimẽtũ tempore depoſitionis illo nõ
ſublato, vt in caſu propoſito nil eſt, quod impediat fidẽ
dicti. in caſu vero cõuerſo, ſi tempore productionis erat
habilis, nil eſt, quod mihi imputetur, ſi nõ oppoſui in
habilitatem ante teſtimoniũ, cum nec ad illud vocari
debueram, & fieri poterit me ignorante. repellam ergo
fidem dicti, ꝙ excõicatus depoſuit contraria, inquãtũ
ſolutioni cõtradicere videtur. Sic ſolue primo, quod dr̃
de concepto nõ ob. quia ibi poſt cõceptũ non eſt repe
riri culpã, nõ.n.fertur diuortiũ ex culpa vel impedimẽ-
to ſequenti, ſed præcedenti. Itẽ de neceſſitate naturæ ꝯ-
ceptus naſcitur, nec id poſſet mulier ẽt nolẽs omittere
ꝙ dr̃ de indiuiduitate, nõ eſt verũ de indiuiduo ſolẽnita
tis tm̃, vt miſſæ, ſed neceſſitatis, vt canonis eius, vt patet
26 p all.non ob.decr.dilecti. Nã ibi † iter inchoatũ annul
lat excõicationẽ ſecutã ex vi appellationis. vnde nec p
illam perficiendã impediri poteſt. Idem enim in caſib⁹
27 propoſitis, ſi excõicatio † eſſet nulla, quod dr̃ de iuriſdi-
ctione perpetuata ibi, nõ eſt vitiũ in inchoante. Idem
28 dicitur de † negotiorum geſtore, ſocio, iudice, & nota-
rio, nec ſunt illi actus præciſe prohibiti. ad l. is qui. in fi.
29 rñde vt ibi no. ¶ Item † non eſt damnatus ita prohibit⁹
ab accuſatione ſicut excommunicatus a ſpiritualibus.
30 Item damnatus † accuſat in propria iniuria, ꝙ excõica-
tus non facit. In teſte etiam maius eſt periculum quam
in accuſatore. de ſimonia. licet. in l. cum inſulæ. non aſſi
ciebat interdictũ perſonant, nec in perficiẽte eſt reperiri
culpam, ad id quod dr̃ de iur. iur. quanto. ex ſcrutinio
publicato fateor illud verum, & dico illud ius nõ depe-
riri per ſuperuenientem excõicationem canon. vt dixi
ſecundum Vince.& Inn.in prædi.xv.q. & ſic obuiatur
fraudi, de qua tunc dicebatur. In teſte vero vbi eſſent in-
dicia fraudis. prouideretur per cõpulſionẽ ipſius ad ab
ſolutionẽ. de teſt. ſpo. frequens li.e. poſſet ẽt fieri abſolu
tio ad cautelam. quod dic, vt dixi in prima dec. veniens
de teſt. ad ſi ad regulam iſtam dico, ꝙ verbũ factũ deno
tat actum perfectũ non inchoatum tm̃. & ſic nõ obſt.
ad quod facit, quod dixi ſuper glo. & ſuper regula, qui
prior. in quæſtione porrorum, in parte ſecũda. poſt prĩ-
cipium. Reliqua autem ſolutioni concordant, aut faci
le ſoluuntur.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus vendens ſine tutoris authoritate, emptori ſeruare debeat ne fidem.*
2 *Promittẽs ſub cõditione, alteri non tenetur, niſi impleta cõditione*
3 *Obligatione generali quæ ueniant uerisſimiliter.*
4 *Iracundiæ calor inconſultus an careat uitio.*
5 *Auxilio nouo egent, quæ de nouo emergunt.*
6 *Pax charitatis uinculum dicitur.*
7 *Pactum qui non ſeruat in contractu, in quam pœnam incidat.*
8 *Stipulationis verba de non offendendo realiter, uel perſonaliter, quomodo intelligenda.*
9 *Stipulationibus pœnalibus quæ ſint inſpicienda.*
10 *Mulieris caput uir.*
11 *Adulter vxorem alterius qui ſciens cognoſcit, iuris mariti eſt violator.*
12 *Stipulatio eſt ſtricti iuris.*
13 *Adulterium iure ciuili punitur capite.*
14 *Electus adulter deprehenſus deponitur.*
15 *Pœna corporalis modica, maior eſt qualibet pecuniaria.*
16 *Audiendus ne ſit qui uindictæ domnus ſuæ commodum pecuniarium præponere non erubuit.*
17 *Vxor continetur ne appellatione rerum.*
18 *Publicum bonum in punitione maleficiorum uerſatur.*
Lex priuata & conuentionalis propter quid rumpantur, ibidem
19 *Homicidis, uirginum raptoribus, adulteris nullus dandus terminus, & datus non ſeruandus.*

REGVLA LXXV.

FRuſtra. De hac dictione vide, quod
ſcripſi ſupra eo.li.de accuſ. c.
j.dicebat Io.mo. q hic poterat exemplum
poni per.l.C.de re. pmu.quoniã.ff. de min.
auxilium.in fin. Intelligit ẽt regulam circa idem factũ
non circa diuerſa,ar.ff.de leg.ii.cũ pater.§.plane. Dy.al-
legat.§.libertis. ratio ẽt huius regulæ ſumi poteſt ex re-
gula.ex eo.eo.ti. Habet locum regula,qñ contrahentiũ
eſt eadem conditio ſecundum Dy.hoc dicit ad ſolutio-
nem legis.ff.de ac.emp.& ven Iulianus §.ſi quis a pupil-
1 lo.vbi pupillus † vendens ſine tutoris authoritate nõ ſer-
uat fidem emptori, qui tñ ſibi ſeruare tenetur. Item, vt
dicit, ibi fuit culpa contrahentis eum pupillo ſine tuto-
ris authoritate, ſi vero culpa deeſſet, quia contraxi cum
authoritate tutoris, reſtituto in integrum pupillo, æquè
ſubueniretur emptori vt ſibi. C. de repura. quæ fiunt.l.
vna.& ſi aduer.cre.l.j.& ii. ¶ Prima glo. ponit exempla.
Secundo ſucceſſiue ſignat duo ꝯria, & ſoluit. tertio in-
ſtruit. ¶ In j.gl.ibi[*cum proponas*] Dy.allegat. C.de tranſac.
l.ſi quis maior.& l.ſi diuerſa.ff.de inof.teſt.l.ſi inſtituta.in
prin.ff.loca.quæro.§.inter locatorem.& ibi[*cum effectu*]
ff.eod.titu.cum par.in fi.Ioan. And.

QVAESTIO.

Huic regulæ cõueniunt tres principales quæſtiones,
ad quas præmittam duas, q̃ non ſummantur, quia bre-
uiſſimæ.ſ.quæſtionẽ Da.iiij.de iureiur.qua q̃rit, ſi Seius
iuret dare.x.Titio, ſi ipſe Titius dabit ſibi Stichũ, & Ti-
tius iurauit dare Seio Stichum, ſi dabit x. quis eorum te-
neatur primo implere promiſſum? Alleg. illum teneri,
qui primo fuerit requiſitus, per decre. puenit.ii.de iure-
iu.quia dicit ibi, promittentem non teneri, ſi conſtat re
liquũ conditioni non paruiſſe, & hoc cõſtare non põt,
niſi fuerit reqſitus, & nõ ſeruauerit ꝑmiſſum, ergo &c.
Soluũ, illum qui petit teneri prius implere. Patet rõ, qa
2 qui † ſub conditione promiſit, non tenetur alteri, niſi ꝯ-
ditio impleatur. inſti.de ver.obl.§.ex cõditionali. Opor-
tet ergo illũ prius implere, ſi petere vult, alias nulla peti
tio, cũ nulla ſit alterius mora.ff.de verb.obl.l.ſi pupillus.
Eſt ſimilis qõ Io.de Deo, quis prius teneatur probare ex
cipiens vel replicans, de quo ſatis ſcripſi. de excep.a no-
bis.in ſum.ver.circa ſextum. Adducitur ẽt regula ad q̃-
ſtionem dominicalem xlvj.qua quærebat, ſi A.& B.fe-
cerunt pacẽ promittentes inuicẽ centum, ſi alter alterũ
offenderet, demum cũ A. vulneraſſet fratrem. B.ipſe B.
turbatus vulnerauit ipſum, an ipſe A. poſſit poenã pete-
re. Sed ampliando quæſtionẽ ſecundo videamus, an re
tentis terminis locus eſſet poenæ, ſi horum alter cũ alte
rius vxore adulteratus eſſet. ¶ Tertio quærunt legiſtæ,
quid ſi alter ex his alterũ tunc bannitũ offendat, vel oc-
cidat? Ad primam & principalẽ, q A. poenã petere nõ
poſſit, allegat Bartho. tres rationes. ſecundo quatuor in
contrariũ. tertio ponitur ipſius ſolutio & ſolutionis de
3 claratio. ¶ Primo inducitur, quia in generali † obligatio-
ne non veniunt, quæ veriſimiliter quis non eſſet cõceſ-
ſurus in ſpecie, hoc eo.tit.in generali, cũ concor.cũ aũt
in ſpecie nullus cõcederet, nõ defendere, vel vindicare
fratrem, ergo ex illa poenali ſtipulatione conueniri nõ
poterit, præcipuè cũ videatur contra bonos mores, & ꝯ
ius naturale non iuuare fratrẽ, & ſic non obligat.ff.de
verbo.oblig.gñaliter, & l.ſeq.C.de pact.pacta quæ ꝯ.s.de
pac.capi.vlti.& turpis promiſſio ſeruanda non eſt, vt ibi
& hoc.eod.tit.in malis.cũ concor. ¶ Secundo iuſtũ do-
lorem habuit ille B.propter quẽ excuſandum a poena,
de ſenten.excom.ſi vero.§.vlti.C.de adul.Gracchus.Ca-
4 ret † aũt vitio inconſultus calor iracundię.ii.q.iii §.notã-
5 dũ. ¶ Tertio, quæ † de nouo emergunt, indigẽt auxilio.
Sed iſtud eſt tale.ergo &c.s.de iura.calum. cęterum.cũ
concor. Subintelligebatur ergo in promiſſione illa, niſi
ille ſe & ſuos offenderet, ſic ex vi ſubintellectus illius
ille B.dicatur immunis a poena.de iureiu.quemadmo-
d... ¶ In contrariũ alleg. q ſtipulatio fuit honeſta de nõ
offendendo, & de pace ſeruanda, non fuit ergo violãda,
ſupra de pac.c.j.& iij.ff.de pact.l.j. Conſtat aut quod A.
per B.fuit vulneratus, ergo locus eſt pęnæ conuentæ.C.
de pact.ſi pacto quo pęnam.xxiij.diſt.quanquam.de ar-
bi.dilecti.in fine. Secũdo, cũ nil fuerit cogitatum de fra
tre, ergo haberi debet pro omiſſo.ff.de verbo obl.quic-
quid.ff.de tranſactionib.cum Aquiliana. & C.eo.ſi de
certa. Tertio eum promiſſio de non offendendo fue-
rit indeterminata, & in ea nil exceptum, ergo generali-
ter eſt intelligẽda.xc.diſtinct.c.j. & j.q.iij.ſaluator.xv.q.
j.nec is qui. Quarto cum non licuerit iſti B.propria au-
thoritate vlciſci.C.de iudi. nullus. & ne quis in ſua cã.l.
vna.& xvj.q.vj.placuit.ff.quod me.cauſa.l.extat.ergo fe-
cit iniuriã & offenſam.& ſic locus eſt pęnæ. ¶ Soluebat
dicens Azo.Hugo.dixiſſe, illum B.abſoluendũ a poena,
cum fratrẽ iuuare poſſet, non ob.ſtipulatione pęnali.
Certitudinaliter hæc ſolutio eſſet vera, ſi ille B.defendẽ-
do fratrẽ vulneraſſet illum ſeruato modo.s.eod.lib.de
ſenten.excõ.dilecto, ſed quæſtio loqui videtur de vlciſcẽ
te, nec dubitatur, quin iſte B.teneatur pęna iur.cõis, vel
municipalis, nec de illa pęna quæritur, ſed de cõuentio-
nali. Si ſtipulatio ita eſſet concepta, q ille A. vulnerãdo
fratrẽ B.incidiſſet in poenam, planũ eſſet, quod ab illo
B.non poſſet. A.pęnam exigere, quia aut dicimus B. nõ
incidere, ex quo ille A. fregit pacta, de iur.iur.peruenit.
ii.C.de pact.cũ proponas.ii.& de tranſact.l. ſi apud.& l.
ſi quis maior.ff.de arbi.l.ſi duo.In fi.aut ſi actum eſſet, pę
nam toties cõmitti &c.vt ibi ĩcideret, ſed fieret cõpenſa
tio.vt ſupra de poen. conſtitutus, & hoc no. gl. vbi vero
ſtipulatio fuit ita ſtrictè concepta, q ſolum pacificentis
offenſam includit, tunc procedit dubium. ¶ Secunda q̃
ſtio fuit Iac. de Bayſio fratris Arc.& formabat eam, cũ
fuit pactum poenale, q vnus reliquum non offenderet
perſonaliter, vel realiter. Et q ille adulterãs incideret in
pęnam, probatur trib.rationib. & ꝯrium aliis tribus. ter
tio ſoluitur, & duob.contrariis rñdetur. ¶ Primum ergo
6 ſic ꝓbabat, Pax † eſt vinculum charitatis. ſupra de iudi.
nouit.verſi.licet aũt, ad cuius obſeruantiam quilibet ex
ꝓcepto tenetur.ad Ro.xij. ad Cor.viij. iij.q.vj. hoc quip-
pe.in fin.xj.q.ii.inter verba. ſupra eod.lib. de re iudi. ad
Apoſtolicæ, poſt prin. contractus ergo initus ſuper illa
licitus. ergo ſeruandus.ſupra de pac.c.j.ff.eo.l.j. & l.epi-
7 ſtola.§.pactum.in poenam ergo acceſſoriam † licito cõ
tractui incidit, illud nõ ſeruans.hoc eo.tit.acceſſorium,
cum concor.nam, vt dicunt legiſtæ.in pactis ſecundũ.l.
tenet principale & acceſſorium, vt no.C.de pac.pacta q̃
8 ꝯ. ¶ Secundo ſic, illa verba † ſtipulationis, de non offen-
dendo realiter, vel perſonaliter, poſſunt intelligi actiuè
ex parte offendentis.i. quod nec offenderet nec cum ꝑ-
ſona, nec cum rebus, ſed iſte actu perſonali corporaliter
offendit, adulterando ergo locus eſt poenæ, & quod talis
intellectus ſit amplectendus, probat fauor pacis & odiũ
adulterantis.hoc eo.tit.odia. Quod autem adulterando
videatur offendiſſe, patet in authen. vt cum de app.cog.
.§.cauſas. & quid dicat no. ſupra de iur.iur. quintaual.
Item maritus iure mariti agit ad poenam capitis. C. de
adulter.quamuis. Fortius ergo ad pęnam conuentiona-
lem, nam quæ per l.poſſumus, & per pactum.ff. de pac.
9 non impoſſibile. Et † in poenalibus ſtipulationibus nõ
inſpicimus qd interſit, ſed q̃ ſit quãtitas ſtipulationis.ff.
de ver.ob.ſtipulatio iſta.§.alteri. ¶ Tertio ſic, conſtat, ex
iniuria facta vxori maritũ poſſe agere iniuriarũ.ff.de in
iur.l.j.§.vlti.patet, ergo eũ offenſum, nec iuuat, q mulier
ꝯſenſerit, qa ſpeciale eſt ꝑp delicti magnitudinem. C.de
epiſ.& cleri.l.raptores.& de rap.vir.l.j.facit, de ſen.excõ.
ꝯtigit.i.ꝯſtat ẽt, q vir & vxor ſunt vna caro, & ſibi cõicãt
actus ſpirituales.xxx.q.iiij.ſciſcitatur.& c.ſi quis vnus.de
cog.ſpiritua.maritus, & ſic vnũ corpus.xxvii. q. ij. Aga-
10 thoia.cuius † corporis caput eſt vir. 33.q.v. cum caput.in
mẽbris ergo caput offenditur, de poe.di.i.vulgaris, & per
11 uerſor † eſt iur.mariti, qui eius vxorẽ ſciẽs cognoſcit. 34.
q.ij.cum ꝑ bellicã, & tanta eſt inter coniuges connexio,
quód

quòd vſus viro conceſſus competit & vxori. ff. de vſu &
ha. l. ii. quia non debent ad imparia iudicari, de diuor.
gaudemus. Non ob. quòd ſtipulatio eſt ſtricti iur. quia
12 † ſæpe extra id quod agitur, naſcitur obligatio. ſupra c. li.
de deſpon. impu. c. j. & ff. cō mo. ſi is qui. §. fi. ¶ In ꝯrium
13 quod agere non poſſit vr̄, quia † iur. ciuili adulterium
punitur capite. C. de adul. quoniam. & l. quamuis. & de
14 iur. can. clericus. † deponitur. lxxxi. di. presbyter. Quæli-
15 bet aut etiā † modica pœna corporalis maior eſt quali-
bet pecuniaria. ff. de pœn. in ſeruorum, pœnis autem à
iur. ſtatutis debemus eſſe contenti. de offi. del. de cauſis.
in fin. nec noſtro īgenio pecuniarias inuenire, vel ſti-
pulari debemus, & ſic ſtipulatio vr̄ inutil. nec ex illa po
teſt agi. inſti. de inutil. ſti. maxime cum iudex corpora-
lem pœnam in pecuniariā cōmutare nō poſſit. de pę.
licet. & illa pœna ſit infligenda, q̄ magis timetur. xxiii.
quæſt. iiii. ea vindicta. & ſ. vt lit. non conte. qm̄. & pœna
corporalis, velut publica præferenda eſt pecuniariæ vt
priuatæ, facit de poſtul. præ bonæ. C. de cad. toll. l. vna.
16 Secundo, dicit lex, quod audiendus † non eſt, qui vindi-
ctæ domus ſuæ cōmodum pecuniarium ꝑponere non
erubuit. ff. de adult. l. miles. §. ſocer. licē conſtat, iuſtū in
ſui perſona nō offenſum, realiter aūt nō poteſt dici oſ-
17 fenſus, cum vxor † non contineatur appellatione rerum
ff. de vſur. in pecud. ¶ Tertio ſic, conſtat ſtipulationes eſ
ſe ſtricti iur. nec egreduntur perſonas in eis expreſſas. ff.
de verb. oblig. quicquid. & no. de exce. cum venerabilis.
& ea ſola veniunt, de quibus eſt actum, de cauſa poſ. cū
eccleſia. cum concor. niſi vbi lex exprimit, tacite agi po
teſt. ff. ſi cer. pet. cū quid. & non expreſſa cōſetur omiſſa.
de tranſ. l. inter. & in poteſtate ipſius fuit, legē apertius di
cere. fiat ergo interpretatio contra eum. cum concor.
maxime cū promptiores ſumus ad abſoluendum. de
probat. ex literis. ¶ Soluit, quod per vltima iura ſibi vr̄
illum agere non poſſe, dicit autem non obſtare, quod
allegatū eſt de articulis, quibus actus in perſonam viri
producitur ad mulierem, quia illud eſt de fictione iur.
quod dicit̄ ꝙ ſunt vna caro. exponitur. j. ad vnam car-
nem procreandā. ¶ Tertiā quæſtionē legiſtarum nō ꝓ-
ſequor, quā diſputauit Iaco. de Bel. & locauit eam. C. vt
ī. cer. tē. ibi vide in iii. quæſtione, & omiſſis allegationi-
bus diſtinguendo ſoluit, quod ſi ille bannitus erat, quia
perdidit patriam, occidens non tenetur ad pœnam. C.
de abolit. l. fallaciter. §. fin. ff. de cap. & poſtli. reuer. l. poſt
limi. §. filius. Idem ſi ob aliam cauſam, ſi occiſus eſt, dū
patriam impugnaret. ff. de relig. l. minime. ſi vero aliter
fuit occiſus, ſi ex delicto ſunt bona publicata, & eſt ban
nitus, tunc ſimilis eſt deportato, vt no. inſti. q̄bus mod.
ius pa. po. ſol. §. religati, ſed deportatus caret hærede. ff. de
teſt. eius qui. de inoſ. teſta. ſi quis filio. §. irritum. & de le-
ga. iii. l. j. §. hi qui. ergo non eſt, qui pœnā petat, vbi vero
bona banniti publicata non ſunt, tunc non licuit rum
pere pacem, & eius hæredibus tenetur ad pœnam, licet
bannitus in loco illo agere non potuiſſet ꝓpter offen-
ſam, arg. inſt. de verb. ob. §. ex conditionali. vt actio ab
hærede & contra hæredem. l. j. ff. de euic. ſi per imprudē
tiam. §. ne mirum. C. de inoſ. dot. l. ii. & ſi in fraudē pa.
l. j. & ii. Et pro ſolutione contrariū notabat, quod ſta
tutum nō iubet occidi, licet illud permittat. nō debuit
ergo ille pacē voluntarie rumpere ex permiſſione ſtatu
ti. Oldradus, qui diſputauit hanc quæſtionē in tali ban-
nito propter homicidiū ſoluit ſimpliciter ſtipulationē
pœnalem ibi commiſſam. primò, quia. l. cauetur, quod
18 ꝓpter bonū † publicū, quod verſatur in punitione ma-
leficiorum, priuata lex & cōuentionalis rumpitur. ff. ad
Sil. ſi quis in graui. §. vtrū. Secūdo, q̄a per legis permiſſio
nem ſuperuenientē, cauſatam ex alicuius maleficio nō
ſolum tollitur lex cōmunis, ſed ēt priuata, ſiue cōditio
nalis. ff. de verb. obl. ſi ſeruū. & de lega. j. q̄d ergo. §. ſi hæ-
res. ¶ Tertio q̄a iſte, vr̄ alius omni ſpe occiſionis ab eo,
ꝙ erat tempore ſtipulationis. ff. ad Treb. l. ex facto. §. ex
facto. ibi, poſt ꝺportationē vero ſuſpectos quaſi ab alio
&c. ¶ Quarto inducit gl. in Auth. de mā. prin. §. neque
19 autem homicidas, in j. gl. quæ innuit, ꝙ homicidis, ra-
ptoribus virginū, & adulteris terminus non eſt dandus,
& datus non eſt ſeruandus.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literæ . F. ſunt hæ.

Vlpianus. *Lex* II.

¶ Fœminæ ab omnibus officiis ciuilibus & publicis remotæ ſunt, & iō nec iudices eſſe poſſunt, nec magiſtratū gerere, nec poſtulare, nec pro alio interuenire, nec procuratrices exiſtere. Itē impuberes omnibus officiis ciuilibus debent abſtinere.

Pomponius. *Lex* LXXIX.

¶ Furioſi, vel eius, cui bonis interdicit̄, nulla volūtas eſt.

Iabolenus. *Lex* LXXII.

¶ Fructus rei eſt, vel pignori dare licere.

Papinianus *Lex* XC.

¶ Fraudis interpretatio ſemper in iur. ciuili non ex euē tu dumtaxat, ſed ex conſilio quoque deſideratur.

Metianus *Lex* XCIIII.

¶ Filiusfami. neque retinere, neque recuperare neque adipiſci poſſeſſionē rei peculiaris videtur.

Paulus. *Lex* CIX.

¶ Fere in omnibus pœnalibus iudiciis & ætati, & imprudentiæ ſuccurritur.

Vlpianus. *Lex* CXXXII.

¶ Factum a iudice, quod ad officium eius non pertinet, ratum non eſt.

Caius *Lex* CLXVIII.

¶ Fauorabiliores rei potius quam actores habentur.

Paulus *Lex* CXCVI.

¶ Fere quibuſcunque modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur, cum quibus modis acquirimus, iiſdem in contrarium actis amittamus, vt igit̄ nulla poſſeſſio acquiri niſi animo & corpore poteſt, ita nulla amittit̄, niſi in qua vtrūq; in ꝯriū actū eſt.

Idem *Lex* CXCVII.

¶ Factum cuique ſuum, non aduerſario ſuo nocere debet. Non videtur vim facere qui ſuo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. In pœnalibus cauſis benignius interpretandum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Generi per ſpeciem derogatur. & nu. 2.*
3 *Cauſis ſufficienter multiplicatis, & effectus multiplicari poſſunt.*
4 *Actio una quanam non tollatur per alteram.*
5 *Ius omne commune vel priuatum reſtringitur, ſi eſt odioſum.*
6 *Species prægualet generi.*
7 *Subſtitutio generalis facta a teſtatore de hæredib. ad quē extēdat.*

REGVLA XXXIIII.

1 GEneri. Dynus qui materiam † huius regulæ ſatis plene hic notauit, dixit eā exēplificari poſſe in legatis, in ſubſtitutionibus, in contractibus in legū latorib⁹, & i reſcriptis. De legatis ponit exēplū, ſi teſtator legauit vni ſpeciē & alteri genus, generi per ſpeciē derogatur. ff. de lega. j. vxorē. §. Feliciſſimo. & l. ſeruis vrbanis. §. vl. ſi guat ꝯriū de l. q̄ſitū. §. pen. ff. de fun. inſtruc. ad cuius ſolutionē, diſt. quā ponit gl. in ꝓ. l. q̄ſitū. hic longe plenius ꝓſeq̄tur, quā hic per eū videas, & hoc ſit de his q̄ in pri. rubricæ dixi me deciſurū. In ſubſtitutionibus ponit exēplū per. l. cohæredi. ff. de vulga. & pup. ſub. §. qui patrē. & filiū inſtituit, ꝓ parte, & eos inuicē ſubſtituit. ſcdo inſtituit ex reliq̄s partibus alios hæredes. tertio dicit, Hos omnes inuicē ſubſtituo. Iſta generalis ſubſtitutio nō extendit̄ ad patrē & filiū īuicē ſubſtitutos, ad hoc exēplū opponit. de l. vlt. ff. ad Tre. vbi nō derogatur ſubſtitutioni generali ꝑ ſpecialē. Rn̄det, ꝙ ibi ſubſtitutionis ſpecies erāt diuerſæ. Specialis. n. erat vulgaris & reciproca, generalis erat fideicōmiſſaria. Sed in §. q̄ patrē, ambæ erant eiuſdē generis. In ꝯctibus aūt ponit exēplū ꝑ l. ff. de ver. obl. doli clauſula. & l. ſtipulationes cōmodiſſime. q̄a ſi ſtipulor ab aliquo librū ſcribi de die, nō de nocte, ꝑ ſe

non

non per diſcipulum, & gñaliter dolum non cōmittit,
& ipſe ſcribebat per alium æque bonū non per diſcipu
lum, ſtipulatio cōmittetur ex gñali clã de dolo, ſed ad
caſum expreſſum non pertinet. In legū latoribus ponit
exemplū per legē ſanctio legū. quã alle. gl. & per dec. pri
mã. ſ. c. li. de conſti. In reſcriptis dicit, ꝙ patent exempla
ſ. c. lib. de pb. dudum. & c. quamuis tibi, dicit ēt, ꝙ diſtin-
ctio, quã poſuerat in legatis, coadaptari poſſet ad reſcri
pta. ¶ Prima glo. dicit vnde ſumpta, & ponit exem-
pla. ſecundo dicit in reſcriptis loqui rſam non in priui
legiis, & cãm reddit, tertio ſignat ꝯrium, ſoluit, remittit
ponit deinde Goſ. tres caſus, excipit, quarto no. duo, &
ad ſecūdū ſignat ꝯriū, & ſoluit. ¶ In j. gl. ibi [*in toto iure*]
2 ſequitur. generi † per ſpeciem derogatur, & illud poten-
tiſſimū habetur, quod ad ſpeciem directū eſt. & ibi [*codi
cillis*] dixit teſtator, libertis quos manumiſi, vel his codi
cillis manumiſero, vel poſtea manumiſero, lego contu-
bernales ſuos & filios & filias, niſi quos ad vxorē meã
pertinere volui, vel illi nominatum legauero. Demum
iuſſit hæredibus vxoris reſtituere certum fundū cū mã
cipiis vrbanis & ruſticis, quæ ſua erant, exceptis manu-
miſſis. q̃ritur, an qui erant in fundo filij nãles ſerui per
teſtatorem ĩ vita manumiſſi ſpectent ad patrem, an ad
coniugem? Dr̃, ꝙ ad patrē, quaſi ſpecies deroget generi
& ibi [§. *quæſitum*] nō valet pactū factū ab eo, qui pmiſi
ſi iudicio ſiſti, ꝙ nullam exceptionē opponet, ſed ſi ali
quas ſpecificauit, valet quoad illas, & ibi, l. j. §. vlt. verba, q̃
fraudationis cã geſta erant gñalia ſunt, & continent in
ſe oĩno fraudem factã, vel alienationem, vel quemcun
que ꝯctū, & ibi, l. j. vide j. e. gñali. ĩ prin. & ibi [*de adop. l. j.*]
adoptio vt genus hēt ſpeciem, q̃ dr̃ ēt adoptio. ¶ In j. gl.
ibi [*dic vt ibi*] & vt dixi in præ. dec. j. de reſcri. ſuper ſi. vlti.
gl. dicebat hic Io. mo. ꝙ licet primum verbū eſſet gñale
effectū erat ſpãle, alle. ff. de ver. ſi. boues. §. hoc ſermone.
ff. de ver. ob. cum qui calendis. æque allegare poterat. ſ. e.
lib. de præb. non pōt. ſignabat ēt ꝯrium de l. C. qui po. in
pig. ha. l. gñaliter. ſoluit, ꝙ facit ad ius certum, primo, ꝙ
ab ipſo inuito non poteſt euelli. Item de l. ff. ſi cer. pe. ꝑ-
inde. & ff. de op. leg. l. cum optio. Soluit, aut habens ſpe-
ciem non eſt vſus ſpecie, & tunc nō derogat ſpecies ge
neri: aut eſt vſus, & tunc ſecus, & ſubdebat deinde, ꝙ p̃la
tus habens a iure ptãtem diſpenſandi ſuper reſidentia
in beneficiis curatis. ſ. e. lib. de ele. licet cano. in fi. vbi idē
ſcripſi poſt Arc. vel ſuper traditione ordinū in caſu de
ere. cum ex eo. e. tit. licet in literis impetrantis curatum
ſcribatur, ꝙ reſideat, non per id minus eps̃ ſuper illis po
tent, diſpenſare. nec facit ꝯ reſcripta, nec ꝯ ius commu-
ne iſte, cum quo ſic diſpenſatur, ſed fit ſibi priuilegiali-
ter contra illa. patitur ergo ſecundum eum, & nō agit,
vt dicitur de translato. vij. q. j. ſcias.

QVAESTIO.

Huic regulæ coadaptatur quæſtio fratris Huberti, qua
ſic quærebat. Indulſit eps̃ Titio licentiam ſpecialem, ꝙ
non obſtante ſtatuto prohibente, ſemel ingredi poſſet
certam clauſurã monialium, ante cuius licentiæ vſum,
idem eps̃ gñaliter conceſſit quemlibet certa die ibi in-
gredi poſſe, & Titius ea die & virtute illius licentiæ gña-
lis hoc proteſtans ingreſſus eſt, quærebat, an ex ſua ſpe-
ciali ingredi poſſet. ¶ Affirmatiua probabitur per v. ra-
tiones prægnãtes, & ꝯrium per alias quinque. tertio da-
bitur ſolutio diſtinguens & ſic ꝯria concordans. ¶. Ad
primū inducebat duas regulas huius tituli, ſ. quod priui
legium perſonale perſonã ſequitur. eo. ti. priuilegium. &
ibi concor. & quod priuilegium principis eſſet manſu-
rum. eodem titu. decet, non relinquet ergo hæc indul-
gētia perſonam, vt in prima regula, ſed manebit penes
eam vt in ſecunda vſque ad ipſius vſum, alias nil confer
ret, quod eſſet abſurdum, de priuilegiis, in his, cum con
cordan. & conſtat, quod ante vſum completum bene-
ficia etiam competentia per contractus reuocari non
poſſunt expreſſe. de commu. c. vno. cum concor. & vi-
de no. de filiis presbyterorum. ex tua, ergo nec reuocata
dicetur tacite per dationem licentiæ generalis, cum in
reuocationibus minus poſſit genus quam ſpecies. de do
lo & contuma. c. ſecundo. de confirmatio. vtili vel inu-
tili. bonę. facit. ſ. eodem lib. de procuratori. qui ad agen-
dum, maxime cum finalis cauſa ſpecialis licentiæ for-
ſan adhuc duret: quia illa in die licentiæ generalis expe
diri non potuit, durat ergo effectus durante cauſa: ſicut
expiraret, cauſa expirante, de appellatio. cum ceſſante.
3 nam in omni ſcientia certum eſt multiplicatis † cauſis
ſufficientibus effectus multiplicari poſſe. ſcilicet plures
ſufficientes cauſæ diuerſæ non ſubalternatim ſe haben
tes non eundem, ſed diuerſum effectum producunt.
iii. q. quarta. Engeltrudam. ſecunda q. tertia. abolitio. 50.
diſtinctio. quamuis. de officio odina. ex parte, cum ſua
materia, & in his quæ no. lxviii. diſtin. §. quod vero. vi. q.
j. mutare, de conſe. diſtinctio. ij. quia corpus. xlv. diſtinct.
licet. de iuramen. calum. cæterum. 25. q. j. c. ij. hæ autem
cauſæ fuere diuerſæ & ſententię diuerſę, nec altera ſe
habet ad alteram ſuperiorem, vt ſuperior ad inferiorē,
nil ergo debet impedire duplicatum ipſarum, vſum fa-
ciant nota. de reſcriptis. c. ij. & c. olim. & ſic. v. argumen-
ta coniunxi, quæ diſputans vt diuerſa prolixe poſuerat.
¶ Secundo, ſi dicitur, Titium ingredi non poſſe hoc
non poteſt ex alio procedere, niſi quia prima ſpecialis
licentia ſit reuocata per generalem, ſed hoc eſt falſum;
ſi enim dicis, ſecundam licentiam eſſe ius commune
nō tollit ſpeciale priuilegium, ex quo id non exprimit.
de conſtit. c. j. ſupra eodem. lib. Idem ſi eſt priuilegium
non faciens mentionem de primo, vt hic in gloſ. Item
ſi per ſecundum generale fieret reuocatio primi, dicere
oporteret, quod a tempore datæ ipſius ſecundi, virtute
primi poſtea ingredi non poſſet, quod eſt falſum. Con-
cluditur ergo primam ſpecialem per ſecundam non
reuocatam, nec impeditam, immo ſi deberet altera per
alteram impediri, vel tolli, prima præualet ſecundę
per iſtam regulam, & concordan. ¶ Tertio, quod in
vno itinere aliud ex alia cauſa competens non confun
datur, ſic oſtenditur, Metropolitanus ſuo iure viſitans
prouinciam, procurationem exigit ſeruata forma de-
creta. Romana. ſupra eodem libro. de cenſibus. patet eo
dem titul. cum apoſto. & cap. ſopitæ. & ſi fiat legatus in
prouincia, vt de officio lega. cap. primo. illam poterit
iterare. de cenſibus. cum nuper. & vide, quod ibi dixi
poſt Vincen. in gloſ. innuitur. bene facit, quod de dua-
bus quartis dicitur. de teſtamen. Raynutius. & quod ibi
no. in gloſ. antepenultima. & quod ſuper ea dixi, facit,
eodem titulo. officij. & c. requiſiſti. facit, ff. de probatio-
nibus. quinquaginta. vbi legatum factum in codi. non
tollit legatum eiuſdem quantitatis factum in teſtamē
to, niſi hæres probet teſtatorem intellexiſſe repetitio-
nem non duplicationem legati. & facit, quod no. C.
de lega. filia. cum ergo duplex ius ingrediendi compe-
tat Titio ex diuerſis cauſis, vnus actus, licet idem ſpecie,
non tamen numero. facit, quod no. tertia quæſtione.
nona. nihilominus. non confundet reliquum, cum nō
conſtet de contraria intentione concedentis. facit de
donatio. inter dilectos. in princip. ſupra eodem lib. de
reſcrip. cum aliquibus. ſecus enim ſi de illa conſtaret.
facit, ſ. eodem lib. de ſenten. excommu. c. fina. in fi. & c.
quod ibi no. in vltima glo. ¶ Quarto conſtat has duas
indulgentias quo ad perſonam Titij eſſe compatibiles,
& nullam habere repugnantiam; & ſic vſus licentiæ ge
neralis vſum ſpecialis non impedit, vnde miles, qui eli-
git teſtari iure communi, per hoc non renunciat pri-
uilegio militari. ff. de militari teſtamento. l. tertia.
facit. ff. de priuilegiis creditorum. l. antepenultima
Item ſi de publico crimine contra me commiſſo ali-
quem criminaliter accuſem, & vt quilibet de populo ad
nuſtius ſui. Inſti. de pub. iudi. in princip. ff. de procurato.
mutus. §. in popularibus, nihilominus de hoc ciuiliter

agam pro meo ſpeciali intereſſe.ff. de priua. delic.l.ij. &
4 tu.& vna † actio per alteram non tollitur.C.de fur.ancil
læ, de condict.furt, ſi pro fure. C.quando ciui.act.l.vna.
nisi ſint præiudiciales tales & incompatibiles, quod
vnius electione tollatur altera. ſupra eodem li.de poſtu.
præ.c.vno.de ele.vt quis duas.ibi de hoc.& c.titu. nullus
pluribus.lxxxj.di.ſi quis ſacerdotum. ſed iſtę indulgen-
tiæ non ſunt tales, vt prædixi, ergo &c. ¶ Quinto indu-
citur caſus.l.ff.de alim.& cib.leg.l.alio.§. cum quoque.
vbi ſi patrona legauit omnibus libertis veſtes & cibaria
quæ viua præbebat, & vni ex illis reliquit xx.aureos an-
nuos, & frumentum menſtruum, iſti debebitur vtrun-
que legatum generale & ſpeciale: ſic & iſte generali &
ſpeciali licentia vti poterit, & ſic ſecundo ingredi pote-
rit. ¶ In contrarium inducitur regula, odia. eodem lib.
5 nam cum omne ius † commune vel priuatum reſtrin-
gatur.ſi eſt odioſum, vt ibi cum concor.& iſtud ſit tale
vt probatur ſ.eodem lib.de ſta.reg c.vni.xviii.q.ij.in de-
cima. vbi dicitur, quod ad talia monaſteria debet eſſe
rarus acceſſus & breuis locutio.ad idem, c. ibi ſequens.
& c.diffinimus.81.diſtinctio.ad reatum.ſupra de vita &
hone.clerico.monaſteria.ergo ſtricte interpretabimur,
& dicemus vnico ingreſſu conſumptam vtranque licē
tiam.ad quod bene facit.ſ.e.lib.de præb.non poteſt.§ j,
de offi.ordi.in fi.de fi.presb.c.i.ff. de leg.iii.fideicommiſ
6 ſa.§.ſi quis.x ¶ Secundo ꝯſtat † ſpeciem præualere gene
ri vt hic: ſed ſecunda ſpecialis licētia ante vſum primæ
iſti conceſſa, non facta mentione de prima, non daret
ei duplicem ingreſſum. facit, de reſcrip.ex tenore.& c.
in noſtra.vbi patet hoc in literis ad lites & beneficiali-
bus: nihilominus ergo dabitur hic generalis. ¶ Tertio
habemus exempla diuerſa in iure, per quæ probatur, ꝙ
ſi per priuilegium aliquibus conceſſum poſtea conce-
datur omnibus per ius commune, illud priuilegium
nil opitulatur, patet hic per c.xxiii.di.communis filius,
coniunctum cum c.capitulis.xciii.di.diaconus in con-
uētu.xi.q.iii.epiſcopus presbyter.Item patet per c. quod
nonnullis.de priuile.coniunctum cum decre.vltima.ſ.
eo.lib.de ſen.ex. Idem ſi aliquibus epiſcopis olim cōceſ-
ſa fuiſſet celebratio cum altari viatico pōderata hodie
decre.vltima.ſupra e.lib.de priui.imo quando ex diuer
ſis cauſis in vnum recidit ius ſuum, & alterius, ſic actus
vniri videtur, quod vbi prius duo requirebātur, ſufficiat
vnus, vt in confirmatore, ad quem deuolutum eſt ius
eligentium, ſuper quo vide, quod plene ſcripſi. de elect.
ne pro defectu. ſuper ver. ordinare. Ex quo ergo genera-
lis & ſpecialis licentia cadit in vnum, vnicus erit actus
vtriuſque. licet latior eſſet vna ſententia quam alia, illa
latiori vti poſſet. ſimile, quod no. de teſta. Raynutius. in
gl.in rep.ne ſe. va.c.j.ī mag.gl. ¶ Quarto ſi probemus, ꝙ
generalis licentia non extendatur ad iſtum, patebit,
7 quod ſibi competit vnus ſolus ingreſſus. ſed lex † dicit,
quod generalis ſubſtitutio, quam facit teſtator de hære
dibus, non extenditur ad hæredes in re certa ſpecialiter
inſtitutos, quos ſpecialiter inuicem ſubſtituerat. ff. de
vul.& pu.ſub.cohæredi.§.qui patrem.facit ff.de ver.ob.
doli clauſula. ergo vel Titius non comprehendetur in
generali vel ſpecialis in generali intelligitur confuſa.fa
cit.C.de pac.debitori.de fideicom.cum ſecundum.ad l.
Fal.in imponenda.vel dicetur reuocata, ar.ff.de al.& ci.
le.l.libertis enim.in princip. vbi generale legatum om-
nium libertorum factum in codicillis pro alimentis
tollit ſpeciale certorum libertorum factum ex eadem
cauſa in teſtamento.& ſi hoc negaretur, ſaltem dicere-
tur per vſum generalem renunciatum ſpeciali, quod ꝓ
cedit non ſolum in incompatibilibus, vt ſupra. ſed etiā
in ambitioſæ.de præb.de multa.ſ. eodem lib.de reſcrip.
gratia.& clemen.eodem ti.gratię.facit.xii.q.ii.bonæ rei
& de donatio.apoſtolicæ. ¶ Item ſi negatur renuncia-
tio, illæ tamen licet duæ habebunt vnum effectum,
hinc eſt, quod ſi miles elegit teſtari iure communi, licet
non per hoc renunciet priuilegio militari, vt ſ.non ta-
men faciet duo teſtamēta ex duobus iuribus commu-
ni & militari, ſed vnum tantum: ſic ſi propter propriū
intereſſe actionem habeo contra plures, licet ꝓ vnum
intentando alteri non renunciem: ſi tamen ab vno cō
ſequor intereſſe, contra alios non ago. ff. de eo per quē
fac.eſt.l.j.§.ſi plures.& no.de reb.ec.non ali.ſi quis.facit
hoc.e.ti. bona fides. Ex his concluditur, quod etiam ceſ-
ſante confuſione & renunciatione, de quibus.ſ. vnicus
tamen quæritur effectus. & ſic vnus ſolus ingreſſus. fa-
cit ff.qui.mo.pi.vel hypo.l.ſi deferente. ¶ Quinto indu-
cuntur aliqua iura, quæ caſum quæſtionis decidere vi-
dentur, primum eſt, de præben.ſi pauper.ſ.eo. lib. vbi ſi
mādatur prouideri per epiſcopum Titio in forma pau
perum, & ille conſecutus eſt beneficium a quocunque
epiſcopo, vlterius non tenetur, quaſi concedentis & im
petrantis intentio, licet per modum alium, ſit impleta:
ſic & hic ſufficiat Titio, ꝙ ſemel īgreſſus eſt, quod plus
eſt ex facto ſibi licentiam concedentis. Item ſi legauit
alimenta aliquib.libertis. ſ.cibaria & veſtiaria, & vni illo
rum legauit certam quantitatem pro alimentis, vtrun-
que legatum nō debetur. ff.de alimen.leg.l.alimenta.§.
baſilicæ.& l. Stichus.in prin.ad idem lex, quę dicit ſic, fi-
lia legatorum nō habet actionem, ſi ea quę in teſtamē
to reliquit, viuus poſtea pater in dotem dedit. C.de leg.
l.filia.ſicut ergo his caſibus non duplicatur beneficium
vel legatum, ita nec in terminis quæſtionis duplicatur
ingreſſus, nec iuuat eum proteſtatio, quam fecit, quæ ſi
ſit iur.conſeruatiua, non eſt tamen tributiua iur. noui:
vnde ſi non competebat iſti binus ingreſſus, proteſtatio
ſibi illum acquirere non potuit. ¶ Soluendo diſtinxit.
aut in vtraque prædictarum licētiarum exprimitur cā
ingreſſus, aut in nulla, aut in altera tm̄ maxime in ſpe
ciali, primo caſu, aut vtrobique cā eſt eadem, aut oīno
diuerſa: ſi eſt eadem. puta: quia in vtraque dicitur, ꝙ in
gredi pōt ad viſitandum reliquias ſancti, vel ſimile. ſuf-
ficit vnus ingreſſus. Facile patet exemplum, ſi dum cō-
ſanguinea mea velari debebat, obtinui hanc licētiam,
poſtea pro illo actu omnibus data eſt, hanc partem ſo
lutionis probant iura, quæ vltimo allegaui. Dixit etiam
ꝙ forſan idem, ſi cauſæ ſunt diuerſæ, tales tamē vno in
greſſu poterant commode expediri, vt ſi gñalis permit-
tit viſitationem ſancti ſpecialis, permittit viſitationem
ſororis, quę breuis & compēdioſa eſſe debet, vt dixi in
principio ſecundæ partis. Si vero cauſæ exprimuntur
omnino diuerſæ, quæ ſimul veriſimiliter ex facto, vel
ex tempore expediri non poſſunt, ꝙ facile accideret ꝓ-
pter tumultum generalis ingreſſus. Iterum ingredi pote
rit ad expediēdam cauſam expreſſam, ad hæc iura prius
al. Idē ſi dies licētiarū eſſent oīno diuerſi: quia qđ facit
diuerſitas cāæ, faciet hoc diuerſitas dierū, vt nō poſſit cē
ſeri vnus ingreſſus confuſus in alio.ſ.e.lib. de conſti.c.j.
In tertio mēbro principali qñ in altera tm̄, & maxime
in ſpāli exprimitur cā, ſ.quod ſ. tenet diſtinguēdū, an ſi
mul poterūt expediri necne. In ſecundo vero principa
li mēbro, qñ in neutra exprimitur cā, vel tp̄s ſed ſimplr
eſt data licentia, tunc in hac mā̄ reſtringibili & odio-
ſa ſtricta præſumatur intentio concedentis ad primam
vicem tantum, qualitercunque ingrediatur, maxime
per allegata in principio ſecundæ partis, cum præſu-
matur, epiſcopum publicam vtilitatem & honeſtam,
quę verſatur in hoc, velle tueri. Hæc vera niſi de ipſius
intentione aliter appareat, cui tunc ſtabitur. dixi autem
per hanc diſtinctionem iuri, æquitati & honeſtati con
ſonam. j.di.conſuetudo. ſolui contraria.

HVIVS LITERAE: G. VNICA
eſt regula Digeſtorum, ſicut & noſtra.

Papinianus. *Lex* *LXXIX.*

Generaliter cum de fraude diſputatur, non quid ha-
beat actor, ſed quid per aduerſarium habere nō potuit,
conſiderandum eſt.

Quia ſub litera H. nullam habemus regulam, quas Legiſtæ habent hic inferam.

Vlpianus. *Lex* L X.

Hæredem einſdem poteſtatis iuriſq; eſſe, cuius fuerat defunctus, conſtat.

Iulianus. *Lex* *L X I I I.*

Hæreditas nihil aliud eſt, quam ſucceſſio ī vniueſum ius, quod deſunctus habuit tempore mortis.

V*lpianus.* *Lex* *C X C V.*

Hoc iure vtimur, vt quicquid omnino per vim fiat: aut in vis publicę aut priuatæ crimen incidat. Deiecit & qui vel iuſſit, vel mandauit, vel ratum habuit. Rati.n. habitio mandato comparatur. In in contractibus, in quibus doli prętatio, vel bona fides ineſt, hæres inſolidum tenetur.

S V M M A R I V M.

1 *Ignorantia, error, & titubatio quid differant, & quid ſint.*
2 *Ignorantia qua nam non excuſat.*
3 *Actionem habere, longe minus, quam rem.*
4 *Actionem tantum habens ad rem immobilem ſatisdatione oneratur.*
5 *Fructuarius, etiam vbi nullum fructum recipit, dic poteſt.*
6 *Canonicus vocatur non a perceptione prouentuum, ſed a titulo.*
7 *Vſurarius dicitur quis ex ſola ſpe.*
8 *Monachus ſeu religioſus in probatione exiſtens, religioſus cenſetur.*
9 *Ignorantia facti aliquos excuſat, quos iuris ignorantia non excuſat.*

R E G V L A XIII.

IGnorantia. Dy. dicit hic vtrinſq; regulę exemplum cō
grue poni in eo qui cōfitetur in iudicio per
errorem, qui ſi errat in facto excuſatur, ſi
in iure non ff. de conſeſ. non fatetur. ſpecificat in eo, qui
errans in facto confeſſus eſt alium ſibi cohæredem. ff.
fa. erci. ſi cum putarem. ſecus ſi per errorem iur. vt quia
credebat valere teſtamentum, ſine iur. ſolennitatibus,
quæ omiſſæ vitiant, vt in l. non fatetur. lo. mon. ponebat
in eo, qui ignorat vacationem beneficij, cui non currit
tempus, de concel. præb. quia diuerſitatem. ſecus ſi igno
rabat ſemeſtre tempus currere collatori. & ſic permiſit
illud labi. de ſup. ne. præ. c. pen. & ulti. ¶ Dicebat etiam
1 lo. mo. ꝙ ignorātia † error & titubatio differunt. ignorā.
enim proprie eſt neſcientia, qñ. ſ. de iur. vel de facto nil
ſcio, nec inde aliquid ſuſpicor, & in nullo applico men
tē meā, & qñ ſic ignorans tenetur ſcire illud quod igno
rat, dr̄ de tali ignorans. ignorabit, & iſte potius ɔ̄tēptor
dr̄, quam ignorans, vnde B. Ber. quod ſcire debes, & nō
vis, non pro ignorantia: ſed pro cōtemptu iudicabitur,
alſ aūt tr̄ excuſat. Error autem eſt, qñ applico mentē
ad id, cuius veritas habet ɔ̄rium, & ꝙ hęc differant pa
ter. ff. de acq. poſ. l. ſi me in vacuam. in prin Titubatio eſt,
qñ non applico mentem ſed pp̄ conflictum rationum
dubito cui parti mentem applicem, ar. C. de con. inde.
l. ſi. ex his cōcludit, ꝙ omnis titubans & errans eſt igno
rans, ſed non conuertitur. Itē huic r̄l. e cōcordat. l. dicēs.
ſciam non ignorantiam volumus obligari. C. de tab. l.
generali. lib. x. præſumitur tñ ignorantia, quod dic, vt j̄.
e. præſumitur, & dicit lo. mo. ꝙ ſcīa & ignorāila. in hac
materia tendunt ad communem hoīum modum, vt
ſcīa non tendat ad maximam diligētiā, nec ignorātia.
ad ſupinā & craſſā. ff. de iu. & fa. ig. l. nec ſupina. & l. plu
rimū. ff. de ædi. ed. ſi qs vēditor. de igno. ēt iur. diſtinguit
Io. mo. an ſit notū, & frequentatū illud ius, & tunc non
excuſat. C. de iu. & ſa. ig. l. conſtōnes. aut non eſt frequē
tatū, vt l. Gallus ff. de lib. & poſt. & tunc excuſat, niſi tra
ctaret de lucro captādo, & ſibi imputet quia potuit pe
ritiores conſulere. ff. quis or. in bo. poſ. l. ij. in fin ¶ Prima
gl. ponit exempla & remittit: ſecundo ponit & exponit
vnum notabile. tertio ſucceſſiue ſignat & ſoluit duo ɔ̄
ria. ¶ In j gl. ibi, l. ij. ignorantia non iuuat illum, qui cre
dens non nocere, hæreditatem matris renuntiat, & ibi,
[*cum quis*] indebitum per ignorantiam iur. ſolutum nō
repetitur, & ibi [§. *non teneri*] ibi ēt extra ordinem puni
tur. lo. ¶ In j. gl. ibi dic vt ibi. ff. de iu. & fac. ign. l. regula.
Dy. plene proſequitur hic hanc materiam per ſolutio
nes obiectionum, & poſtea diſtinctionem ſubdit ple
niorem, quam primo decidam. Diſtinctionem autem
ad literam ſcias talem eſſe, aut erratur in iure, aut in fa
cto, ſi in iure, aut ciuili, aut naturali, aut quaſi naturali:
& ſi ciuili, aut erratur in iudicio, aut extra iudicium. Si
in iudicio, ſiquidem ante li. conteſt. error excuſat proba
ta cauſa erroris legitima, vt ff. de inter. ac. de ætate. §. qui
2 iuſto. & §. Celſus. ſi poſt lit. conte. ignorantia † non ex
cuſat, vt hic, & dicta. l. non fatetur. Si errāt extra iudiciū
aut agitur de damno vitando, aut de lucro captando,
ſi de damno vitando, aut erratur in eo in quo requiri
tur dolus verus, aut in eo, in quo ſufficit dolus præſum
ptus, vel lata culpa, vel leuis, & multo fortius ſi leuiſſi
ma: & ſi in eo, in quo requiritur dolus verus, ignoran
tia iuris excuſat, vt ff. ad Sil. ſi quis in graui. §. ſi quis igno
rans. ſed ſi erratur in eo caſu, in quo ſufficit dolus præ
ſumptus, vel lata culpa, tunc ſi quidem erat publice no
tum vere, vel iuris p̄ſumptione, vt quia a ipe publicano
nis curcurerēt duo menſes, iur. ign. nō excuſat, vt C. de
leg. & conſti. l. leges ſacratiſſimæ. de iuris & fact. ignorā. l.
conſtitutiones. ff. de publi. l. vlt. §. licet. ad l. Corne. de fal. l.
diuus Claudius. in prin. ſed ſi non erat publice notum
vere, vel præſumptione, ignorantia iur. excuſat, vt ff. de
decr. ab or. fa. l. vlt. ſi agatur de lucro captando, ſi quidē
cum alterius iniuria, vt pro vſuc. iur. ignorantia non to
leratur, nec excuſatur, ſiue potuit, ſiue nō potuit peritio
res conſulere vt ff. de iu. & fac. igno. l. iur. ignorantia. de
vſuc. ſi fur. & l. nunquam. ſed ſi ſine alterius iniuria. ſi
qdē peritiores ɔ̄ſulere non potuit, iur. igno. toleratur &
excuſat: ſed ſi potuit peritiores ɔ̄ſulere, iur. ignorantia
non excuſat, vt ff. de iur. ſac. ign. l. regula. §. ſi mater. & §.
ſi quis. de bo. poſ. l. in bonorum. & quis or. in bo poſ. ſer.
l. ij. §. vlt. facit. ff. de acq. hæ. ſi duo. pp̄ rationem, quam ſ̄.
dixi, ſi errant in iur. naturali, ignorantia non excuſat, vt
ff. de adul. l. ſi adulteriū. §. ſtuprum. ſi errant in quaſi na
turali iur. ignorantia non excuſat, vt ff. de in ius vo. l. ij. ſi
erratur in facto, aut proprio, aut alieno. aut erat publi
ce notum. aut non erat publice notum. ſi erat publice
notum, ignorantia non excuſat, vt ff. de inſti. ſi pupillus.
§. proſcribere. ſi non erat publice notum, ignorantia ex
cuſat, vt ff. pro ſo. l. ſi. & prox. c. cum quis. Si in facto pro
prio, aut certat de damno vitando, aut de lucro captan
do, ſi de lucro, error nō toleratur in proprio facto, ſi de
damno, aut cū alterius iniuria, & tunc error in proprio
facto non toleratur, vt ff. ad Vell. l. quanquam. aut ſine
alterius iniuria, & tunc error in facto proprio excuſat,
& toleratur. ff. de condi. inde. l. ſed & ſi me putē. in prin.
§. cum inter. de ac. emp. & ven. ſi liberū. & ita oportet in
telligi, quod no. ff. de leg. j. l. ſi res obligata. & Dy. in fi. Itē
contra. ff. de fideiu. l. iii. vide quod ibi. no. in gl. ſi

Q V A E S T I O.

Hæc regula in prima ſui parte facit ad quæſtionem
poſitam in regula cum quis in ius. ſecunda vero pars fa
cit ad quæſtionem, quam diſputaui, an impetrans bene
ficium de vacatura, quam expectat, vel reſeruatione,
quæ pro eo pendet, teneatur facere mentionem, ita ꝙ
aliter impetratio non valeat. Procedit autem quæſtio
in eo, qui ſciebat ſe tale ius habere, alias facti ignoran
tia excuſaretꝗ illum. ſ̄. e. li. de reſcrip. gratia, Ad vtranque
partem inducam ſex rationes, vnā opi. & vnam æquita
tem, demum ſoluam, & contrariis reſpondebo. Quod
autem non teneatur, ſic probabo, licet impetrans de be
neficio quantumcunque modico, quod habet, tenea
tur facere mentionem. de reſcrip. ſi propoſuerem. de
præben. ſi motu. l. e. non tamen de illo, quod nōdum
3 hēt quia longe minus eſt habere † actionem, quam rē.

ff.de re.iur.l.minus.ſed expectans vacaturam reſerua-
tam eſt hmōi,ergo &c.¶Scdo facit,de reſcrip.poſtula
ſti,vbi dicitur, quod de perpetua vicaria tenetur facere
mentionem,quaſi a contrario,non de temporali, mul
tominus.qui ſpem tantum habet.¶Tertio facit. ff.qui
ſatiſda.co.l.ſciendum.§.diuerſa.vbi habens tantū actio
4 nem † ad rem immobilē ſatiſdatione oneratur, ſed per
eam poſſidens releuatur ab onere ſatiſdandi, ad quod
facit.ff.de pec.peculium.§.ſi ære.& inſti.de leg.§.ſi rem
fac.de re iudi. cum aliquibus.vbi in executione ſnīæ nō
ſufficit pignora dare,niſi corporalis poſſeſſio tribuatur,
ex quo patet,quod minus eſt habere ius ad vacaturam
vel reſeruatam quam tenere vacantem.¶Quarto certū
eſt,ꝙ perire poterat reſeruatio,de of.le.præſenti. multa
enim accidere poterant, ꝙ expectatam vel reſeruatam
minime haberet,vt inſt.de re.di.§.illud quæſitum eſt.in
fi.Quomodo beneficiatum eum dicemus,cum benefi-
cia ſint perpetua.55.di. præcepta.hoc e.ti.actus.nōne ſæ
pe expectātem priuſquam obtineat expirare videmus?
Abſurdum eſt ergo dicere expectātem beneficium ob-
tinere.ergo de expectato,cum ipſum non habeat. non
faciet mentionem.facit.C.de vſuſr.ambiguitatem.non
ne ſtatuliber medio tempore operatur vt ſeruus, ff. de
ſtatulibe.a ſimili expectans vt non beneficiatus medio
tpe cenſeatur.¶Quinto optime facit.de of.le.c.vl.lib.e.
vbi dr̄,quod tenetur facere mentionem de beneficio,ꝙ
obtinet,ex quo notatur factum non ius,vt probatur de
præben.de multa,xxii.q.ij. ſi quis iam tanslatus.facit ēt
de præben.ſi tibi conceſſo. ¶ Sexto pro hac parte facit,
quod no.Inn.de reſcri.in noſtra.dicens, ꝙ credit valere
literas,dummodo impetrans velit renuntiare vacaturę.
per dec.de reſcrip.ſuper literis. & licet videatur notaſſe
contrarium.e.ti.poſtulaſti.defenditur tamen contrarie
tas,vt dixi in prædi.decre.in noſtra.ſuper ver. moleſtari.
Item ſaltem per prædicta iura fateamur, quod probabi-
liter potuit impetrans credere ſe ad hoc non teneri, &
ſic non dolo ſed ſimplicitate tacuiſſe videatur,& ſic va-
leant literæ per dec.ſuper literis.de reſcrip.Facit ſ. eodē
libro.de reſcrip.gratia.In contrarium facit.ff.eodem ti-
tu.qui actionem,& videtur expreſſum de reſcrip. in no
ſtra.& cum literę ad beneficia ſint odioſæ & reſtringen
dæ,de præbendis.quamuis.lib.eodem.nihil debet in eis
taceri, quod mouere poſſet principem ad gratiam de-
negandam.forte enim,ſi ſciuiſſet, primam gratiam ꝑ-
ceſſiſſe, ad ſecundam minime prouiſiſſet, vitietur ergo
ex hac taciturnitate gratia.Ad hoc optime.de fil.presb.
c.ij.e.lib.bene facit de reſcrip.abbatem. Ad hoc facit in
ſti.de leg.§.non ſolum.ibi, forſan enim ſi ſciuiſſet alie-
nam non legaſſet.facit ff.de vſuſr.l.arboribus.§.vlti. vbi
5 nullum fructum † recipiens nihilominus fructuarius
reputatur, a ſimili expectans beneficium habere dica-
tur,licet nullum fructum recipiat de præbenda.facit.de
reſcrip.gratia.& c.ſi tibi.e.li.vbi de beneficio collato nō
dum tamen acceptato tenetur quis facere mentionē.a
ſimili hic de illo iur.quod habet; nam ex titulo non ex
6 perceptione prouentuum † dicitur quis canonicus,
de præb.dilecto.ſatis facit.e.ti.dilectus filius.per quod. c.
talis recipit quotidianas diſtributiones,& ita partem be
neficij.ergo de illa debet facere mentionem ff.de rei vē
di.quę de tota.nam & de quamtuncunque minimo be
neficio tenetur facere etiam mentionem,vt in c. ſi mo
7 tu.e.lib.Item ex ſola † ſpe dr̄ quis vſurarius,de vſur. con-
ſuluit.& ſimoniacus.xvi.q.vii.per laicos. a ſimili iſte ex
ſpe dicatur præbēdatus.facit.ff.de ſer.vr.præ.l. ſi ſeruitus.
vbi pactum, ne luminibus officiatur,etiam de futuris
luminibus intelligitur, a ſimili hic de futuro beneficio
vt de eo mentionem facere teneatur.facit.de ſen.excō.
religioſo.lib.eod. vbi in probatione exiſtens, religioſus
8 cenſetur,† nonne videretur abſurd.ꝙ habens beneficiū.
xx.ſol.teneretur de illo facere mentionem, & expectās
beneficium mille marcarum ad hoc minime tenere-
tur.Hanc partem videtur fouere Compoſt.in prædi.de-
cre.in noſtra.dicens,quod non eſt veriſimile, quod ita
papa pro eo ſcriberet,cui alias gratiam faceret, ſicut ꝓ
eo,cui nunquam fecit.Solu. puto per iura vltimo indu
cta præcipue per decre.in noſtra. de reſcrip. & de præb.
quamuis.lib.eo.tales literas non valere.& facit,quod di
cam poſt Archi.de præben.ſi tibi abſenti.j.reſpon.in fi.
in gl.tenet hoc.Ad contraria reſponde per id,quod di-
xi in principio huius partis, & per ea quæ ſcripſi de re-
ſcrip.poſtulaſti.ſuper ver.vicaria.licet minus. n. ſit, ta
men aliquid eſt : & illud aliquid eſt exprimendum : &
ſic ſeruat curia:& ideo plus non inſiſto.Ad vltimo alle
gata reſponde per hanc regulam: quia licet impetran-
9 tem excuſaſſet ignorantia † facti, vt in c.gratia.non ta-
men excuſat ignorantia iu.vt hic,nec valeret reſcriptū.
non faciens mentionem de vicaria perpetua, vel de
modico beneficio,vel de colorata poſſeſſione, licet Im-
petrans credat non teneri ad illa exprimenda.Prædicto
rum exempla patent.de reſcriptis.poſtulaſti.de conceſ.
præ.cum noſtris.ſ.eo.lib.de præb.ſi motu proprio.Item
decreta. ſuper literis. vult ſimplicitatem non prodeſſe,
quando ex tacita expreſſione Pa. veriſimiliter ad dene-
gandum moueri potuiſſet,vt prædixi.

SVMMARIVM.

1 *Priuationis beneficij pœnam excuſat iuſtum impedimentum.*
2 *Pœnarum benigna ſit ſemper interpretatio.*
3 *Modicum tempus quod dicatur.*
4 *Obligationes omnes,quibus dies ſtatuta non eſt, quo die debeantur.*
5 *Tardus ſi fuit prætorem,quo de damno infecto agere poterat,an illi imputetur.*
6 *Appellationis fautor tardus propter temporis anguſtiam refutatur.*
7 *Qui non præuidet,quod euenire poterat,illi imputatur.*
8 *Feſtinatum tempus dici non poteſt, ſi intra id omnes ſoleant venire.*
9 *Obligatus ad operam præſtandam, diligens dicatur ne,ſi diligentiam veram ędificaturus non preſtitit.*

REGVLA XLI.

IMputari. Ad hanc regulam cōcor-
dat regula,cum ſtat.eo.ti.
ſcias etiam, quod Dyn. hic ad ſolutionem
contrarij de l. quibus diebus.ff.de condit.&
de.diſtinguit,ꝙ aut implēdus eſt modus, aut conditio:
& ſi conditio,aut poteſtatiua,aut pēdebat ex facto meo
tantum,aut meo & alterius &c.& ſic plenius proſequi
tur id,quod nota.ff. de condi. & demon. ſuper rubrica.
Dicit autem,quod regula proprie procedit in conditio
ne poteſtatiua, quæ pendebat ex facto legatarij tantū
vel hęredis ſcripti,vel alterius,cui fuerat adſcripta,nam
ſi impediatur eam implere per caſum,nihilominus de
betur relictum: quia non ſtat per eum, quo minus fa-
ciat quod debebat.ff.de condi.inſti.qui ſub conditione.
§. quocunque. Item in illa, quæ pendet ex facto illius,
cui aſcribitur & alterius,ſi impediatur per illum,ex cu-
ius facto pendebat:ſed ſi impeditur per caſum in ſua vel
alterius perſona contingentem,non debetur relictum,
& tamen non ſtat per eum,quo minus faciat,ꝙ per eū
&c. ff. de condi. & dem. l.in teſtamento 2.& l.Titio. §.
ſi cum ante.& ideo melius procedit in conditione vere
poteſtatiua. i. quæ pendet ex facto illius tantum, cui
aſcribitur.¶Prima glo. ponit exempla. Secundo æqui-
parat impoſſibilitatem a principio,vel ex poſtfacto pro
uenientem,dicens iſtum adhuc obligatum, cui ſignat
contrarium, & remittit aſſignans duas concordan-
tias.Tertio quærit, allegat pro & contra, ſoluit reſpon-
dens ad contraria ¶ In j.glo.ibi, l.vlti.vide infra.c.cum
conſtat.in j.gl.& ibi[*Celſus*]ſi arbiter mandat dari calen-
dis,duo ſunt mandata.& ibi l.ij.in fine.domino nolen-
te recipere pretium emphyteuſis,emphyteuta illud,aſſi
gnatione præmiſſa, deponit. & ibi [*ea tamen adiectio*]
ſi dicat teſtator. Lego vxori argentum & veſtem, quæ
ipſius

pſius cauſa parata ſunt, vnum eſt legatum, non ſecus, ſi dicat, quam ipſius &c. ¶ in i. gl. ibi. [*l. commiſſoria*] alias incipit. ſi fundus lege commiſſoria, & ibi [*non debet*] Vide, quod dixi in præ. dec. quia ſuper. gl. ſic patet, & quod dicam poſt Dy. j. e. quod ob gratiam.

QVAESTIO.

Hæc regula inducitur pro & contra diaconum non promotum ad ſacerdotium intra annum, cuius caſus ſic proponebatur in ſecunda quæſtione, quam poſt doctoratū diſputaui. Diaconus promotus ad eccleſiam parrochialem, quæ vltimo Septembris, quo eſt feſtum beati Hieronimi, habuit pacificam poſſeſſionem eccleſiæ, neglexit vſq; ad quatuor tempora Septēbris ꝓmoueri ad ſacerdotium, in ſabbato quatuor temporū illius menſis nullo modo potuit promoueri. quæritur, an finito illo menſe, & conſequenter anno, ſit priuatus per conſtitutionem. licet cañ. ſ. eo. li. de elec. Eadē quæſtio formari poteſt in diſpenſato ad ſeptennium. qui infra annū debeat fieri ſubdiaconus. per dec. cum ex eo. in fi. e. ti. vbi de hoc ſcripſi poſt Archi. regula inducitur cōtra eum per contrarium, quia per ipſum ſtetit in v. ſabbatis, quibus potuit ordinari. Pro ipſo inducitur ꝙ non ſtetit per eū in vi. & vltimo ſabbato, quo ſibi id licebat Et hanc partem proſequendo inducam. vj. rationes. & vnam glo. Secundo in contrariū quatuor. Tertio, ſoluā & contrariis reſpondebo. ¶ Primo ſic. certū eſt, ꝙ iuſtū

1 impedimētū † excuſat a pœna priuationis, vt dicitur in dec. commiſſa. §. i. qui. §. in hoc gloſſat dec. licet. ad idē. eod. tit §. porro & dec. cum ex eo. titu. eo. in fin. & cle. de æta. & quali. vt ii. qui. §. illi vero, de ſta. mo. ne in agro. §. cæterum. & c. accedentes. §. ſtatuimus. & ꝙ duo iur. ſ. §. j. & §. illi vero. notant iuſtum impedimentum, alia tria. ſ. §. porro. §. ſtatuimus. & §. cæterum, notant rationabilem cauſam, & finis decr. cum ex eo, vocat iuſtam cauſam, quodcunque horum ergo includat, caſum noſtrū, ſatis eſt diacono, qui etiam potuit habere cauſam in diffcrendo. bene facit de ele cum ex eo. li. vj. vel voluit prius addiſcere ea quæ ſacerdotes ſcire oportet. xxxviii. di. nulli ſacerdotum, & c. quæ ipſis. ne indignus ordinaretur, vt ibi. & j. q. i. non eſt putanda. in fine, ne pœnā incurreret, de qua. de æta. & quali. c. pe. ¶ Secundo ſic ꝓbo. Certum eſt. ꝙ iſte non potuit dici moroſus ante ſextū ſabbatum, cum dies non interpellaſſet. ff. de rebus cre. l. qđ te. & eſt expreſſ. in præ. dec. commiſſa. in prin. & ex contrario ſequeretur. ꝙ infra annum cogeretur ad ſacerdotiū, in vltimo ſabbato non fuit moroſus ꝑ iuſtum impedimentum, quod euenit, habens enim defenſionē, vel exceptionem legitimam non poteſt dici moroſus, infra eo. non eſt in mora. vbi vide concor. Concludit ergo hunc diaconum immunem a pœna. ¶ Tertio ſic conſtat conſtitutionem, licet canon in hoc membro eſſe pœnalem, cum priuet iur. acquiſito. facit de accu.

2 ſuper his. ſed in pœnis † benigna fit interpretatio, infra eo. in pœnis. cum ſuis concor. & exēplis, propter quæ cum his quæ habentur in regula odia. eo. titu. proſecutionem partis vel argumenti huius omitto. Conſtat ergo. ꝙ etiam ſi caſus eſſet dubius & vno reſpectu dicatur incidiſſe, & alio non, eligere debemus benigniorē partē vt nō inciderit, cum melius ſit de miſericordia. quā de crudelitate reddere rationem. xxvi. q. vii. alligant. & illa ſunt imitatione digniora, quæ ſunt excellentiora pietate. ix. diſt. c. vl. ¶ Quarto. certum eſt. quod illa interpretatio dicit̄ praua, qua receditur a verbis textus, de deci. ad audientiam per quam probatur arguendo a verbis, & ibi concordantiæ in vltima glo. & verba debēt aliquid operari, ſupra eo. l. de priuil. ſi Papa. ſed, vt dixi, in princ. dec. commiſſa. § i. & tres cle. ibi allegatæ dicunt in ſingulari, iuſto impedimento & rationabili cauſa. Eſt ergo clarum arguendo a ſingulari quod vnum impedimentum & vna cauſa ſufficit, quod hic fuit, ergo &c. qui dicit contrarium vult, quod pluribus ſabbatis fuerit impeditus. & ſic mutat ſenſum, & praue interpretat̄, vt prius dixi facit ad hoc, ſupra eo li. de præben. is cui. ¶ Quinto conſtat. quod in mora modici temporis non eſt pericu

3 lum. ff. de iudi. ſi debitori. & lex ipſa dicit modicum † tēpus quatuor menſium, & alia lex. C. de fideinſ. ſancimꝰ dicit, quod ſi fideiuſſor promiſit aliquem præſentare, vel pœnam dare. euadit pœnam, ſi poſt terminum infra ſex menſes illū præſentat. Sed iſte diaconus de menſe ſeptembris ceſſante impedimento poterit ordinari, & ſi poneres caſum in ſabbato quatuor temporū quadrigeſimalium hoc liceret ī quindena, euadet ergo pœnā dato ꝙ illi alias locus eſſet. ¶ Sexto negari non poſſet, quoniam ſi tempus annuale iſti cucurriſſet, ſaltem reſtituendus eſt ad vnum ſabbatum, quo fuit impeditus, de quo vide, quod ſatis no. in cle. de reſti. in integr. ab eccleſia. in vlt. glo. Et de hoc, & ad quæſtionem multum facit quod ſcripſi. de appel. ex ratione. ſuper fi. primæ glo. ij. colum. ver. hoc ēt & ſecundum Inn. & vltra medium. ver. & hoc ſic. vſque ad fi. vbi plene tractatur de anno quanti temporis negligentia noceat appellanti. & quanti temporis impotentia ipſum excuſet. Ad hanc partem facit etiam, quod ſcripſi. de cleri. nō reſi. inter quatuor. in fi. de illo qui ex culpa abſens propter impedimentum ſuperueniens excuſatur. Contra diaconum facit negligentia prioris temporis per contrarium huius regulæ, cum in quinque præcedentibus ſabbatis potuerit & debuerit promoueri. Circa quod aduertendum, ꝙ ante dec. licet canō, rectores parochialium eccleſiarum debebant fieri ſacerdotes, de elect. cum in cunctis. §. inferiora. de æta. & qua. c. j. & debebant fieri. ī. breue tempus. e. ti. præterea. quæ expreſſe de parochiali eccleſia loquitur. Et ſi dicas, quod certa dies ſtatuta nō

4 eſt, hoc placet. nam in omnibus † obligationibus, in quibus dies ſtatuta non eſt, præſenti die debetur. ff. eo. titu. In omnibus ergo ſtatim tenebatur. vnde dec. ſi pro pauperibus. de præben. in fin. ſ. e. li. declarans mentem prædictorum iurium dicit, talem promouendum in proximis quatuor temporibus. retentis ergo terminis in primo ſabbato ordinationum de menſe Septemb. fuit in mora. & demum in ſequētibus quatuor ſabbatis aggrauata fuit mora, & dilatata culpa. Cum ergo lapſo anno non ſit presbyter, eſt locus pœnæ propter talem moram & negligentiam, quam probat lapſus anni de reſ. ſi autem. vbi de hoc in prima gloſſ. & c. plerunque. in gloſ. fina. ¶ Secundo ſic, certum eſt, inordinatum puniri, quia ordinari debebat. Iſta autem obligatio fuit ſtatim poſt adeptam poſſeſſionem quod patet, quia etiam infra annum monitus, ſi non ordinetur priuari poteſt, per præ. §. inferiora. vt nota. in decreta. licet canon. in gl. ante pe. in prin. Recipiendo ergo tale beneficium ſe ſtatim obligauit ad ſacerdotium annexum, & non leuis eſt culpa, delatum ſibi officium retractare. ff. de admi. tut. l. tutores. ſ. de oſti. Arch. ea quæ. cum concor. tenet ergo tractando eccleſiam quaſi viduam quoad illa, quæ ſunt ordinis, ſicut de epiſcopo dicitur e. diſt. c. j. de transla. e. ii. ver. neque. ad periculum parochianorum ſine ſacramentis ſacerdotalibus decedentium eius culpam denotat, & ſibi imputatur. xxvi. q. j presbyter. & c. ſe. imputetur ergo ſibi caſus, ex quo tāta culpa præceſſit. de hoc hic in glo. etiam de hoc regulare, de commo. c. vnō. de depo c. ii ¶ Tertio, certum eſt imputari debere illi. qui ſe arctauit, ſupra de elec. cum in veteri. & ff. ſi quis ca. l. ii. §. ſi qs tamen, vbi imputatur ei qui prius proficiſcendo potuit euitare tempeſtatem vel vim fluminis. & C. de admin. tut. l. ii. vbi imputatur contutoribus, qui tarde ſuſpicionis cauſam mouerunt. & cum tutor factus eſt non ſoluendo. & ff. de dam. inſe. cū poſtu

5 laſſet. vbi ei, qui de damno † infecto agere poterat, imputatur ſi tarde prætorem adiuit, & ædes corruerunt. Item

6 propter temporis † anguſtiam refutatur tardus appellationis ſeruator. C. de tem. ap. l. e, nemo in fin imputetur

ergo ſibi & non caſui ſuperuenienti damnum priuatio
nis,quod ſenſit ex ſua culpa.hoc eo.ti.damnũ quod.cũ
7 concor.¶Quarto imputatur ei qui† non præuidit quod
euenire poterat,de homi.is qui.ſ.e.lib.de ſer.non or.c.j.
& ibi concor.& ff.loc.ſi quis domũ.§.j.dici ergo poteſt
iſti diacono,qđ voluit,quod non potuit.de of.dele.cum
ſuper.C.de in.do.ſi genero.C.ſi quis alte.vel ſibi.l.multũ
intereſt.¶Sol.ſatis placet dictum Arc. notatum vbi.ſ.
in prin. ſ. iſtũ diaconũ non priuatũ,cũ in primis ſabba
tis non fuerit in mora:intellige hoc reſpectu pœnæ, de
qua loquimur. & ſic caſus quem non præceſſit mora,
vel culpa non imputetur,alle.ff.ſi cer.pe.l.lecta.ff. depo-
ſi.l.Lucius.Hoc tamen procedit, quando impedimen-
tũ proueniens in vltimo ſabbato non fuit ex culpa ip-
ſius,vt hic in gl.alias ſecus,vt de æta.& qua.c.j. procedit
autem ſolutio,& fortius quando ex iuſta cauſa a prin-
cipio diſtulit ſacerdotium,vt dixi in prin.partis j.Ad ſo-
lutionẽ bene facit.ff.quis or.in bono.poſſ.l.ij.in prin.vbi
omnes dies,qui dantur ad bonorum poſſeſſionem pe-
tendam ſunt primi,medij,vel vltimi,ſunt vtiles.Bene fa-
cit.ff.qui & a qui. ma.l.Iulianus,qui dicit, caſus aduen-
titios computandos non eſſe.& vide in ſuſtra.de homi.
c.ſi.ſuper vlti.gl.nec placet,quod quidam dicunt, tem-
pus currere,& cum pœnam incurriſſe, ſed reſtituendũ
eſſe, vt tangebam in vltimo argumento primæ partis:
quia ſi dicis eum habere iuſtam cauſam reſtitutionis,il
la eadem cauſa eſt ſufficiens ad euitandam pœnam, vt
in princ.probatum eſt per textus plurium iurium.dico
autem,quod in proximo ſabbato tenebitur promoueri
& de hoc in prin. gl. Ad primum ꝯrium & ſecundum
dico,ꝙ ſi concedatur,quod dilatio recipiendi ſacerdo-
tium poterit inducere culpam & moram & læſionem
cõſcientiæ, non tamen induceret moram vel culpam
quoad pœnam, de qua loquimur, in qua oportet inte-
grum annum cedere:etiam ſi ſit certum eum promo-
ueri non poſſe,vt in dec.commiſſa.j.tñ. Ad tertium &
8 quartum reſpondetur, ꝙ ille non dicitur ſe † arctare in
veniendo,qui iter arripuit eo tempore, quo plerique il-
lius conditionis homines ſolent peruenire. ff. de verb.
9 ob.continuus.§.ij.nec obligatus† ad operam , qui ince-
pit eo tempore,quo perfici poterat ſecundum operam
diligentis ædificatoris,vt eo.lib.§.item qui inſulam. Cũ
ergo veriſimiliter ſecundum morem aliorum ordinan
dorum iſte diaconus infra tempus ordinari poſſet, &
ſic ſe poſſe ſperaret.non debet dici ſe arctaſſe , cum con
gruum & ſibi ſufficiens tempus haberet : & licet quis
præuidere teneatur interdum,quod poteſt accidere,nõ
tamen tenetur diuinare, vti dixi poſt Hoſt.de ſer. non
ordi.c.j.ſuper glo.ſi.

S V M M A R I V M.

1 *Conditiones ſi plures coniunctim additæ ſint hæredi, diſiunctim*
omnes ſunt implendæ.
2 *Copulatiuarum,diſiunctiuarum,& ſolutarum natura quæ.*
3 *Orationis ſolutæ quæ ſit vis.*
4 *Probans obſcure,pro non probante habetur.*
5 *Alternatiue eligens pro non eligente habetur.*
6 *Appellanti,quod nulli obeſt,& ſibi prodeſt,concedendum eſt.*
7 *Appellationis extraiu.interpo.& proſequendę a iure an ſtatutus*
ſit terminus.
8 *Inutile adiectum non vitiat vtile.*

REGVLA LXX.

IN alternatiuis. Intellige de alternatiuis affir
matiuis.In negatiuis.n.requiritur,ꝙ neutrũ
fiat.ff.de ver.ob.ſi quis ita.in ſi.ſm Dy. decla-
ro:quia ſicut affirmatiua vult alterum fieri,ita negatiua
vult alterum non fieri.& ſic neutrũ fieri.& ſufficit, vt di
cebat Dy.duæ ſunt rę de alternatiua loquentes.prima
reſpicit electionẽ cuius ſit, ſecũda obligationis effectũ.
Ad primam allegat.ff. de eo quod cer.loc. non vtique.
§.qui Stichũ.Ad ſecundã,ff.de con. & de.le.cũ pupillus.
§.i.l.& de verb.ob.ſi ita qs ſtipuler.¶Prima glo.dicit vñ
ſumpta & ponit exẽpla.Scđo ſubit de alternatiuis ordi-
nis.Tertio ſignat cõtrariũ,ſoluit,& remittit.¶In gl.j ibi
1 [*ſi hæredi plures*]ſi plures† conditiones coniunctim adie
ctæ ſunt hæredi, omnes implendę ſunt, ſi diſiunctim,
ſufficit altera,vt ibi,§.ſi generali.vide ſ.e.ꝯ cũ.& ibi[*man
cipiorum*]loquitur qñ is, cui legata fuerat optio ſeruorũ,
nõ elegit. ĩ.terminũ datum a prætore.¶In j.gl.ibi [*man-
dato.*]in fi.& hoc e.ti inſpicimus.ibi dixi.& in fi.Item ꝯ.
ff.de le.ii.l.Lucio Titio.ſolutio quod ibi no.hic Dy. no.
ſ.ꝙ regula locum habet in ꝯctibus.Item in legatis, cum
verba diriguntur ad hæredem,ſi vero ad legatarium,vel
ſimpliciter proferuntur,eſt electio legatarij , vt ibi.tra-
2 ctat ẽt hic de orationibus† copulatiuis, diſiunctiuis &
ſolutis.primæ habent copulam,ſecundę diſiunctiuam
tertiæ neutrum.natura copulatiuæ requirit vtrunq;, di-
ſiunctiuæ vero alterum tantum, concordantiæ ſunt in
gl.ſoluta vero ex mente pronunciantis,ſi certa eſt, ali-
quando æquipollet copulatiuæ, aliqñ diſiunctiuæ.ff.de
ver.ſi.alienationis.§ fi.ſi de mente non apparet, accipit̃
ꝑ copulatiua.ff.de ver.ob.triplici.§.videamus.ſed textus
regulæ ciuilis,quam in prin.ponit glo.facit ꝯ: ſed Dy. di
cit,ꝙ §.videamus.conſiderauit dubium ſignificationis
ſolutæ: in regula illa conſiderauit effectum,ꝙ in obſcu
ris ſequitur minimũ.ſ.e.in obſcuris.Soluta ergo eſt per
ſe ſpecies orationis,diſtincta a cõiunctiua & diſiuncti-
ua,& tripliciter ſignificat : ſed non habet ab illis diuer-
ſum ſignificatum,vel certum effectum:ſed aut requirit
3 vtrunque,vt cõiuncta.Habet ergo† oratio ſoluta diſtin
ctam & propriam ſpeciem ſignificandi: ſed non tertiũ
diſtinctum effectum ſignificati.

QVAESTIO.

Huic regulæ coadaptatur quæſtio, quam diſputaui
poſt Io.de Deo lib.j.q.xviii.quam ſic proponebam,quę
ritur,an valeat ap.alternatiua interpoſita.ſ.ad archiepm
vel papã.Inducam aũt ad negatiuam quatuor, ad diffi-
nitiuam totidem.tertio pręmiſ. duabus opinionib. ſol-
uam diſtinguendo, & ꝯrijs rñdebo. Et vr̃ ꝙ non valeat,
quia in iudicialibus actibus paria ſunt non facere,& ob
4 ſcure † probans pro non probante habetur.ff.de proba.
in præſentia.ergo &c.facit.ff.de confeſ.certũ.& de inter.
5 act.de ęta.§.nihil.¶Secundo,alternatiua † intantũ fuit
improbata, ꝙ eligens alternatiue habetur pro non eli-
gente,de elect.c.ſi.in electionibus.Idem.ſ. cũ ſeruus duo
rum ſtipulatur illi aut illi,vel ſtipulat̃ illi.10.aut illi fun-
dum.ff.de ſti.ſer.l.item ſi ſeruus.in fi.cũ.l.ſeq. & ſniæ in-
certę non valent ij.q.vi.§.dñia.ff.de re iud.In ſumma. &
imputandũ eſt ei,qui non declarauit.e.ti.ꝯ eum.nec cũ
alterius dãno vagari licet.de reſcri.c.vlt.¶Tertio ſic pro
batur,conſtat,ꝙ delegatus debet eſſe certus. de reſcri.ad
hoc.ſic arbiter de arbi.innotuit.& tutor.ff.de teſta.tu.tu
tor incertus.ſic ergo & certus debet eſſe iudex,ad quem
appellatur.ij.qõ.vj.§.poſt datam.& c.pp.& c.ab eo.& §.
forma.vbi ſatis innuitur,ꝙ ad vnum certum & non ad
plures eſt appellandum:alias nec certi apoſtoli dari poſ.
ſunt,nec etiam ad ſe pręſentandum congrue poſſet ter
minus aſſignari.de quo.ſ.e.perſonas.& c.eũ ſit.¶Quar-
to iura probant,ꝙ vitiat incertitudo, ꝙ alias valeret.ff.
de teſta.tu.duo ſunt.de manu.teſta. cum ex pluribus.de
reb.du.ſi quis.inſt.de leg.§.legari. nam etiam decretum
papæ non adſtringit ſuper incerto.ſ.eo.li.de con.præ.c.
j.§.ſubiunctũ.in fi.& cle.e.ti.c.j.facit de cle.vt quis duas.
e.lib.& quia ĩ.decẽ dies non elegit,poſtea non audietur.
ff.rem ra.ha.l.bonorũ.¶Contra,ꝙ valeat appellatio,ar.
ff.de iud.ſi quis intentione.vnde accipietur,quod ſit vti-
lius ſibi,vt poſſet eligere,& Interpretari debemus , vt res
valeat,& non pereat.ff.de re.du.quoties.¶Secũdo indu-
citur lex.ſi ita.ff.de ꝯhen.empt. vbi patet, ꝙ admittitur
alternatiua in re vendita,cũ.ſ.vendo illã, aut illã rẽ. vide
ſ.e.ꝯ eum, poſt prin.gl.ſic ergo. & in appellatione.nam
6 † concedendum eſt appellanti,quod nulli obeſt, & ſibi
prodeſt.ff.de euic.l.in creditore.¶Tertio petitio incerta
admittit,dũ tñ certificetur.ff.de rei ven. quæ de tota. §.

incertę.

incerta.& alternatiuus libellus admittitur.de in inte.re-
ſti.conſtitutus,appellatio antem dicitur libellus.ii.q. vi.
ſi quis libellos.¶Quarto videtur,ꝙ app.teneat,& ꝙ tali-
ter appellans teneatur adire papam.de ap.ſi duos.ꝙ ta-
men debeat adire nominatim prius,eſt arg.de præben.
mandato.de elect.c. pen.ver.vel ſi.Sol.Io.de Deo dicit,
quod refert, vtrum appellet poſt ſententiam, & tunc
non tenet appellatio, ſi non eſt recepta a iudice, vel a
parte:quia ſi non probat ſententiam iniuſtam,rata ma
net.ii.q.vi.c.ei qui. extra,de ap.ſæpe.ſi autem recepta ſit
tunc non eſt quæſt.ſiue ante ſententiam,ſiue poſt: ta-
men ante ſententiam non debuiſſet recipi. extra de ap.
vt debitus.hæc ſolutio non ſubintrat dubium.G.Na.de
ap.conſuluit.ij.tenuit talem ap iudicialem non tenere:
quia apoſtoli debent eſſe certi,& determinati.ij.q. vj.§.
forma. In extraiudiciali putatur contrarium, cum illa
ſit prouocatio ad cauſam.de ap.cum ſit. mihi videtur,
ꝙ talis ap.teneat de iur.ciuili,cum non relinquat appel
latum incertum.Ratio:quia ad imperatorem non ap-
pellatur omiſſo medio.ff.de appellatio.l.imperatores. &
ita ad proximum videtur appellaſſe,argumen.ff. de ſti-
pula.ſeruo.nam cum vterque.& l.præce.ff. de ſolutio.
quę res.§.ſi ſeruus.ff.de fideiuſſo.ſi fideiuſſor.in princip.
ſed quia de iure canonico appellare poteſt ad papam
omiſſo medio, dicerem non tenere,niſi probabilis du-
bitationis cauſa ductus ſit, ſicut alternatim appellare,
ar.ſ̃.eo.lib.de poſtu.c.j.ff.quorum leg.l.j.§.qui autem.Et
pone exemplum.ſ̃.eo.lib.de offic.delega.ſi is cui.vbi de
hoc in gl.no.quia & prædicta vera, niſi alterum eorum
eligat infra illud tempus,infra quod poterat appellare,
vt ibi no.Fateor,ꝙ ſpeculator fouet cõtrarium, in Spe.
de ap.§.nunc tractemus.ver. ſed pone aliquis.& verſic.
quid.& de hoc per Arch.ij.q.vj.§. poſt datam. & §.illo
videlicet. Ad contraria reſpondet,ꝙ loquitur,cum nul-
lus terminus eſt ſtatutus:& nullum diſcrimen aduerſa
7 rii verſatur.Conſtat autem †ꝙ extraiudiciali ap.interpo
nendæ ac etiam proſequendæ ſtatutus eſt terminus a
lur.patet primum.ſ̃.eodem lib.de appellatio.concerta-
tioni.ſecundum in clemen.eodem.titu.ſicut in vtraq;.
Igitur niſi infra terminum qui debuit appellare certifi-
cet alterum eligendo,videatur non appellaſſe. Ex prædi
ctis patet,quod ſi ab archidiacono appelletur ad epiſco
pum,vel archiepiſcopum, valeat appellatio ad epiſco-
pum,cum ad archiepiſcopũ non potuerit appellari: &
8 regulariter inutile †adiectum non vitiat vtile.eodem.ti.
vtile.ſecus ſi conſuetudo haberet ad eum appellari poſ
ſe.ſupra eodem libro, de appellationibus. Romana.ſe-
cundo reſponſo. Idem dico de quatuor principalibus
patriarchis, ſi vera eſſet opinio, quod ad ipſos poſſet,
omiſſis medijs, appellari. Super quo vide,quod dixi de
priui.antiqua in fine.

SVMMARIVM.

1 *Neceſſario quæ ſumpta ſunt,non debẽt in argumentum trahi, & num.11.*
2 *Miſericordię opera omnibus omnium ordinum hominibus neceſſaria.*
3 *Neceſſitas illicita,licita reddit.*
4 *Neceſſitas a periurio,& a furto excuſat,& ab homicidio.*
5 *Monacho an liceat poſtulare in iudicio. & numero 8. & numero 12.*
6 *Monacho an liceat procurare in cauſis agendis.*
7 *Monacho quę competant proprie.*
8 *Monachi & clerici pro patrocinijs ſalaria exigentes degradari debent.*
10 *Vſuras exercere non licet etiam pro redimendis captiuis.*
11 *Argumentari licet non ab ijs, quæ neceſſitate contra iuris prohibitionem ſunt conceſſa.*

REGVLA LXXVIII.

IN argumentum. Io. mon. di
cit ponen-
dum caſum per c.ſicut Deus. diſt. j.& per. c.
quanto.ſ̃.de conſuetudine.¶Prima gl. dicit
vnde ſumpta. & ponit exempla, interſerens ſolutionẽ
ſuperfluitatis.ſecundo no.ex regula generale, quod de-
1 terminatur.¶In gl.j.ibi,quæ propter neceſſitatem † re-
cepta ſunt non debent in argumentum trahi.¶In j. gl.
ibi[*alias non liceret.*]hoc ideo:quia ibi eſt prohibitio.di-
cit enim litera legis ſecundę, id licere in hoc tantum-
modo caſu, alias vbi non eſſet in contrarium prohibi-
tio expreſſa,vel quæ æquipolleat expreſſę id, qđ propter
neceſſitatem conceſſum eſt,propter eandem vel maio
rem neceſſitatem bene poſſet in argumentum trahi.
Nam quæ conueniunt in identitate rationis, per conſti
tutionem iur.ſeparari non debent,vt ff. de fonte. l. vna.
§.hoc interdictum.& de iniuſ. teſta.l. poſthumi. & per
hunc modum dicit concordari gloſ. l. ſecundæ ad
glo. l. quæ propter. ff. eodem titulo. cui videtur con-
traria.

QVAESTIO.

Hęc regula ſatis ſoluit quęſtionem,quam diſputauit
dominus meus dominus Marſilius, quia quærebat, an
bonus aduocatus in vtroque iure,& monachus mona
ſterij multum ære alieno grauati de mandato vel licen
tia abbatis poſſet poſtulare in vtroque foro, vt de lucro
eius monaſterium releuetur a debitis. Ad affirmatiuã
inducuntur v.rationes.& duæ glo.ſecundo ad negatiuã
tres rationes.Vltimo datur ſolutio contrarij:& rñdet.
¶Quod ergo poſſit,videtur:quia licet monachi prohi-
beantur poſtulare.xvi.q.j.de præſentium.ab hac tamen
prohibitione excipitur vtilitas monaſterij cum impe-
rio abbatis.xvj.q.j.monachi.ij.ſ̃.de poſt.c.ij.ſed in termi
nis quęſtionis vtrinque concurrit vtilitas monaſterij &
abbatis imperium,ergo poſtulare licebit.¶Secundo,cũ
reſeruare monaſterium ab onere debitorum ſit pium
opus & appetibile.vnde propter id, ſicut & pro redem-
ptione captiuorum, permittuntur ipſius monaſterij
mobilia & immobilia diſtrahi.x.q.ij.hoc ius porrectũ.
2 & opera† miſericordiæ communia ſunt, & neceſſaria
omni ſtatui,omnibus officijs.& omnibus ætatibus.86.
di.non ſatis.ante fi.ergo videtur non ſolum poſſe,ſed ẽt
teneri ad id.fortificatur autem hoc dec.ii.de teſt.j. rñ ſ̃.
e.lib.vbi executio vltimæ volũtatis:quia pium eſt opus
de licentia ſui prælati religioſo permittitur.¶Tertio cõ
3 ſtat,quod alias† illicitum pp neceſſitatem ſit licitum.de
con.di.j.ſicut.& di.v.diſcipulos.de conſue.quanto.de ob
ſer.ieiu.conſilium.ſ̃.e.ti.ꝙ non eſt.ff. ad l.Rhod.de iac.l.
ij.§.cum in eadem.Hinc eſt, ꝙ neceſſitas excuſat a per-
4 iurio† de iureiu.querelam.cum concor. & a furto.ſ̃. de
fur.ſi quis.& ab homicidio,vt patet in cle.de homici.ſi
5 furioſus.in fi.ergo pp neceſſitatem † monaſterij licebat
hoc monacho.¶Quarto inducitur rña hoc e.ti.qui ſen
tit.cum concor.Cum.n.monaſterium ſentiat onus ali
mentorum iſtius,& forſan iſte neſcit operari,decẽs eſt,
vt ex ipſius opera aliquod ꝯmodum perciperet.¶Quin
to inducitur,ꝙ vbi abbas mandat,monachus parere te
netur.de tem.or.ad aures.de offi.ordi.quanto. nec debet
monachus de ſul maioris ſñia iudicare,cuius officij eſt
obedire & implere,quæ iuſſa ſunt.vt dicit Hier.ad Ruſti
cũ.vide in Hier.& eius imperio ſubeſt vice Dei,nec hẽt
velle.xii.q.j.non dicatis.ſ̃.c.lib.de ele.ſi religioſus. in pri.
& de ſepul.c.fi.pareat ergo.¶ Sexto ad hanc partem in
ducũtur,quæ ſcripſi poſt Inn.& Ho.de iud.cum I. & A.
in gl.no.per hoc,ver.tu vero dicas.vſque ad fi.vbi tenet,
6 ꝙ ẽt ꝓ amico mon.põt monachus † de abbatis ſñia eſ-
ſe ꝓcu.& opi.q̃ hẽt, ꝙ ꝑ miſerabilib.poſtulare põt, quã
ſcripſi.ſ̃.de poſt.c.ij.ſup j.gl.¶In ꝯriũ inducitur.ꝑd. c.de
7 pñiũ.xvj.q.j.vbi dñr mona.ꝯpetere† quies,oratio, & la-
bor manuũ,qbus ꝯ̃tria ſunt cãrũ ſtrepitus,& publica li-
tigia,cui optime ꝯuenit, qđ no.in cle. de ſta.mo.ne in
agro.§.qa vero.in gl.q̃ inci.de of.or.¶Scdo:qa ſi ꝓhibẽ
8 tur† leges audiri, multofortius in foro ciuili poſtulare.
patet primũ,ne cler.vel mo.ne in agro.& c.ſuper ſpec.
Eſt enim eis opprobrioſum,ſi velint videri periti ſecula

rium negotiorum. C. de epi. & cle. repetita. de teſt. coſul
ta. & hac de cauſa ſuadetur eis, ꝙ pro negotijs monaſte
rij conſtituant ſindicum. de ſin. c. vno. ¶ Tertio multũ
9 facit can. xv. q. ii. c. vno. vbi non ſolum † monachi ſed &
clerici pro patrociniis ſalaria exigentes, ſicut vſurarum
exactores degradari iubentur. ſi ergo lucrum, de quo q̃-
ritur, in eis illicitum eſt, nulla dubitatio, ꝙ officium pro
tali lucro exercere non poterunt: ſicut nec licet exerce
10 re vſuras † pro redimenda vita capti. de vſur. ſuper eo. &
faciunt ibi concordantiæ. j. gl. & no. ne cle. vel mon. ne
11 in agro. ¶ So. dixit † per vlt. alle. monachũ, de quo quæ-
ritur, poſtulare non poſſe. Coadiuuando ꝯdicatur, quod
bene facit hæc regula. per quam patet, quod ſi contra
prohibitionem iur. aliquid de neceſſitate conceditur,
de illo non licet arguere ad caſus etiam vbi vigeret ſi
milis ratio, vt hic in regula, quæ a iur. illa enim argumẽ
tatio conueniret his, quæ conſonant iuri communi.
vt ibi ſcripſi. bene probatur hoc dictum, ſupra eodem.
libro. de regu. conſtitutionem. j. rñ. vt ibi no. in vlt. glo.
& de pœn. Romana. de hære. ſtatutum enim. in fi. i. rñ.
Reſtat ergo, ꝙ cum prohibitio, de qua loquimur, ſit ge
neralis, & habeat caſum exceptum, & ad alios caſus ex-
ceptio extendenda non eſt, nec eſt verum, ꝙ exceptio
includat caſum, de quo loquimur, ꝙ intelligitur de vti
12 litate † directa ex cã i qua patrocinãtur, puta pro ꝯſeruã
da libertate mon. vel aliis rebus in iudicio defendendis,
vel recuperandis. vnde. c. monachi eum. xvi. qõ. j. non
ſimpliciter dixit, monaſteri poſcat vtilitas, ſed dixit ex-
poſcat, quaſi deſiderat, ꝙ directe poſcat. Conſtat autem,
ꝙ cauſæ, cui patrocinatur pro lucro ad clientulum, nõ
ad mon. ſpectat vtilitas. & facit de priuil. auctoritate. in
fi. lib. vi. & cle. de deci. c. i. in fi. & per hoc eſt reſponſum
ad allegata primo. Ad allegata: ſecũdo & vltimo reſpõ
detur, quod opera pietatis non fiunt pro terreno lucro,
ſed pro diuina mercede. Conſtat autem, quod mona-
chus pro aliquo temporali lucro clauſtrum exire non
debet. xvi. q. i. placuit. ij. in princi. & monachus de nomi-
nis loquens dicendus eſt inſtitor ea. q. ſi cupis. quod al-
legabatur. Tertio loquitur de directa neceſſitate, qualis
iſta non eſt, cum etiam vltra id, quod facere poteſt, mo
naſterium non teneatur. de ſolu. Odoardus. de reſtitu.
ſpo. olim. ij. ff. de ſolu. nam is. regula. qui ſentit. non obſt.
quia recipiendo illum ad profeſſionem, obligauit ſe ad
alimenta & multa emolumenta licita. ſucceſſionem
legatorum & conſilium mon. ſperare & conſequi po-
teſt, quod allegatur quarto procedit, quando præce-
ptum abbatis non eſt de genere prohibitorum, ſuper
quo vide, quod nota. de tempori. ordinan. ad aures. in
glo. ij. Ioan. An.

SVMMARIVM.

1 *Ius ciuile vnum aliud tollit.*
2 *Teſtandi ius iuri naturali & gentium incognitum, introductum eſt per ius ciuile.*
3 *Querela, per quam peruenitur ad hæreditatem peten. ſublata, & ipſa hæredi petitio ſublata videtur.*
4 *Reprobare non licet, quem approbat papa.*
5 *Papæ vni ius tollere, & alteri dare an poſſit.*
6 *Conceſſio per Papam contra ius commune an valeat.*
7 *Conceſſio per Papam contra ius particulare, quando valeat.*
8 *Mandata literarum beneficialium ambitioſa & reſtringenda.*
9 *Obligationum, ſeruitutum, & impedimentorum duorum altero ſublato, remanet alterum.*

REGVLA XVII.

INdultum. Hic tractat Dyn. & in
quæſtionem recludit
caſum decre. paſtoralis. §. de excep. an iudex
ad dilatorias proponendas poſſit ſtatuere
terminum, poſt quem reus non audiatur: quęrit idem
de peremptoriis, de quo ibi ſcripſi ſuper j. gl. ipſe vero te
net, quod cauſa cognita poteſt aſſignari, poſt quem etiã
ante ſñiam non auditur. Poſt hoc quęrit, an legitima,
quæ debetur filio in bonis patris, poſſit auferri, vel mi-
nui per l. municipalem, quod non poſſit, facit hæc regu
la. cum concor. in Auct. de nup. §. ſi non ſor. Item cum
l. municipalis ſit ius ciuile. ff. de iuſt. & iure. l. ius ciuile.
per quod iura ſanguinis diminui non poſſunt. ff. eo. tit.
l. iura. ergo & c. Item ius agnationis non poteſt tolli per
pœnam. ff. de pac. l. ius agnationis. ergo nec per ſtatutũ,
ſi vera eſt gl. C. de decu. ſuper rubrica, per eundem mo-
dum, ar. de l. ſi quando. §. illud. C. de inoffi. teſt. Item de l.
pactum. & l. fi. ff. de pac. per quarum primam probatur,
non valere pactum de pœna minuenda. per ſecundam
probatur, non valere pactum futuræ ſucceſſionis, ergo
nec ſtatutũ. Item cum ius naturale, per quod debetur
legitima, ſit immutabile. ff. de capi. dimi. l. eos. ergo &
ipſum ius conſequẽdi erat immutabile. ¶ Ad contra-
1 rium inducitur: quia conſtat, ꝙ vnum † ius ciuile tollit
aliud. Inſti. de iure na. §. pen. ff. de legi. de quibus. & l. nõ
eſt nouum. ſed quota debita filio taxata eſt iur. ciuili nõ
iur. naturali, quo nil proprium erat, cum iur. gentium
dominia fuerint diſtincta. ff. de iuſti. & iure. l. ex hoc iu-
re. ergo illa taxatio per ius ciuile, ideſt municipale, tolli
poterit. Item cum iur. naturali & gentium fuerit inco-
2 gnitum † ius teſtandi. & per ius ciuile inductum. Inſtitu.
de teſta. poſt prin. Item cum per petitionem hæredi ta-
tis inductam iur. ciuili veniatur ad bona paterna: ff. de
peti. hære. l. j. & iii. ergo iſta per ius ciuile inducta per il-
lud tolli poterunt & ſublata petitione, quæ eſt medium
perueniri non poterit ad extremum: ſicut ſublata que-
3 rela † per quam peruenitur ad hæreditatis petitionẽ, &
ipſa petitio ſublata videtur. C. de inoſ. teſt. ſancimus. §. j.
& ſublato iur. reſtitutionis per quod peruenitur ad re-
ſciſſoriam, & ipſa reſciſſoria ſublata videtur. ff. de act. &
ob. in honoratijs. §. ſi cum reſciſſo. Idem in pignoratitia
ſublato iur. offerendi, per quod peruenitur ad illam. C.
de præſcrip. 30. an. cum notiſſimi. & no. ff. de dam. inſe.
ſi finita §. præterea. & quod dicitur de debito iure natu-
ræ, exponitur ſcilicet iure ciuili, ſtatuto perſuadente na
turali coniunctione, vt allegatur & exponitur. ff. de ver.
ſig. pronuntiatio. §. familiæ. per quę tenet Dy. ꝙ de iuris
rigore legitima diminui poſſit, & auferri per l. munici-
palem. & ſi æquitas ſuadet contrarium, eſt tamen in ge
nere tradita, quare rigor præualet, remittens in hoc ad
id, quod notaui. eo. ti. poſſeſſor. pro hac ſolutione bene
facit de teſta. Ray. ad fi. ¶ Prima glo. ponit exempla, ſe-
cunda opponit de quatuor iuribus & ſoluit diſtin-
guendo & exemplificando. iii. inducit ad quæſtionem.
¶ In j. glo. ibi [*l. ij.*] dicit id quod dec. quod ad conſultatio
nem. ¶ In j. glo. ibi [*commiſſa*] hic intelligo quo ad pœnã
iur. de qua ibi loquitur, hoc dico propter id quod nota
ui eo. ti. licet canon. in glo. antepen. in princip. [*ad appel
landum*] idem hic Dy. per modum quæſtionis, & ibi. [*ho-
minem auferre*] Idem hic Dy. dicebat Io. mo. regulam ꝓ-
cedere, vbi iur. beneficium ſiſtit indulto, nec vltra pro-
cedit. Item nullo extrinſecus operante. dicebat enim ip
ſe Io. mon. hanc regulam fallere, quando duo indulta
prouident in diuerſis: quia tunc priuilegium, quod eſt
potius tenendum. ff. de minori. verum. in fine. ponit ca-
ſum, quando minor contraxit cum filiofa. maiore. præ
ualet enim beneficium ætatis ſenatusconſulto. minus
ergo cedit in his digniori. ff. de indi. l. per minorem. ff.
de albo ſcri. l. j. C. de aduo. di. iudi. reſtituendæ. in fine. §.
de offi. le volentes. de con. ecc. vel alta. quod in dubiis. ad
dec. ſuper quæſtionum. §. ſi vero duo. reſpondet, quod
ibi eſt quid imputari ei, qui recipit ſubdelegationem, ex
cuius mixtura impeditur procedere app. remota. Item
quia ibi minus dignum erat adiutum iur. communi,
quod permittit appellare, ideo vincit dignius quod nõ
adiutũ vinceretur a digniori. fallit etiã regula ſecundũ
cum in concurſu diuerſarum obligationum in eadem
perſona, vt principalis & acceſſoria. quia punitur acceſ-
ſoria. ff. de fideiu. gñaliter. Item fallit in caſibus, quibus
quis priuatur iur. ſuo ſine culpa, de quibus etiam remit
tam. j. eo. ſine culpa.

QVAESTIO

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad qõnē ſatis vtilem, diſputatam
per fratrem Iacobum, quæ ſic proponebatur. Legatus,
cui ſpecialiter papa conceſſit, vt authoritate apoſtol.
poſſet in quolibet monaſterio ſuæ legationis vnum
monachum ponere. Cuidam eadem authoritate con-
ceſſit, vt reciperetur in certo monaſterio & in mona-
chum & in fratrem, quæritur, vtrum annus probatio-
nis monaſterio reſeruetur. In ducentur primū quatuor
rationes ad negatiuam, ſecundo totidem ad contrariū.
tertio dabitur æqua ſolutio concordans contraria. Et
quod nō ſeruetur, probatur, quia legatus gerit vices pa-
pę. de offic. leg. c. j. & c. quod tranſlationem. de præſum.
mandata. maxime in ſpecialiter cōmiſſis, vt hic patet.
de præben. hi qui. ſed ſi papa pro illo ſcripſiſſet, mona-
4 ſterium non habet annum, cum non liceat† reproba-
re, quem papa approbat, imo ſacrilegium dicitur, indi-
gnum reputare, quem princeps elegit. xxvij. q. iiij. §. qui
autem. C. de cri. ſal. l. ij. ergo nec habebit ſcribente lega-
5 to. cum ergo papa † ius vnius tollere poſſit & alteri con-
cedere. xi. q. iij. cūcta. & c. per principalem. & c. nunc ve
ro. & c. conqueſtus. concedendo legato, quod ibi mona
chū ponere poſſit, omnimodam poteſtatem monaſte-
rio abſtuliſſe videtur, cum nil monaſteriis reſeruauerit,
facit de priui. cum olim eſſemus. ¶ Secundo ſic proba-
6 tur, cum papa aliquid † alicui concedit, ſi conceſſio eſt
cōtra ius cōmune, valet, quaſi illud ius tollat quod nō
7 ignorat. C. de teſta. omnium. ſed ſi ſcribit contra † ius
alicuius particulare, quod ignorare poteſt, non valet cō
ceſſio, niſi de illo fiat mentio. de reſcrip. cōſtitutus. vnde
cum exceptio probationis ſit exceptio iur. quam papa
non ignorat, concedendo quod ponat monachum,
illam tollit, etiam ſi id non exprimat. hæc probātur. ŝ.
eo. lib. de conſti. c. j. debebit ergo recipi, nec poterit pro-
uiſionis huius effectus impediri, niſi crimen cum infa-
mia opponeretur, de accuſ. accedens. ¶ Tertio ſic, con-
ſtat, quod monaſteriū ſuo motu ſtatim poſſet aliquē
ad profeſſionem recipere, de regul. ad apoſtolicam. &
ŝ. cod. li. eo. titu. conſtitutionē. fortius hic debet legato li
cere, qui ſuperior eſt. facit de off. leg. dilectus. ŝ. eo. li. de p̄
ben. ſi a ſede. obediant ergo monachi legato, niſi oſten
dāt rationabilem cauſam non parendi. de re. ſi quādo.
rationabiliter oportet, quod ſit de extanti, non de futu
ro. de excep. paſtoralis. de elec. vt circa. & c. procurator.
futura enim ſunt incerta. xxiiii. q. iii. corripiantur. de in-
certis non iu dicta eccleſia. xxii. di. erubeſcāt. ergo ſi nil
extans opponunt, recipere illū tenētur. ¶ Quarto ex cō
trario duo inconueniētia ſequerentur. primū quod ex
voluntate abbatis & monachorū penderet poteſtas le-
gati, imo & papæ conceſſa legato cōtra id, ŝ. de poſtul.
bonæ. ij. verſi. nec nocebat. per id ergo nec impediri de-
bet, nec differri gratia facta legato, ŝ. eo. li. de offic. leg. ſi
ſuper gratia. quæ ēt late interpretanda eſt, eo. li. de pręb.
ſi cui. de dou. cum dilecti. & quia res valeat. de ver. ſig. ab
bate. & verba habent effectum. de cleri. non reſi. relatū.
cum concor. Secunda inconuenientia, quia per eundē
modum in monaſteriis habentibus certum numerū
monacorum ſi negligunt numerum implere. ĵ. tēpus
cōcil. Later. inutilis eſſet ſuperioris impletio, ex quo de
arbitrio monachorum per probationis annum illa pē
deret, contra id. ix. quæſtio. iii. cum ſimus. in fin. & vide
quod in cle. ſcripſi de ſup. ne. præ. c. vno. in gl. & in tali-
bus. concluditur ergo, annum probationis monachis
non dandum. nec ob. hæc regula, cum hic fiat authori-
tate papæ per legatum, & faciunt exempla hic no. ¶ In
cōtrarium primo inducitur hæc regula cum concor.
cui ſtandum, vbi ɔ̄rium non exprimatur, vt hic no. nā
videtur, quod quandocunque papa ſcribat pro benefi-
ciando, rationabiles defenſiones admittuntur, niſi aper
te appareat ipſius contraria voluntas. de offi. dele. ex par
te. ij. de æta. & quali. accipimus. ergo & propter ſcriben-
tem reſeruaretur annus, fortius vbi ſcribit legatus, & ta-
lia quæ præiudicium alterius reſpiciunt, vel non nocēt
alij, vel illa interpretantur ſtricte, dummodo aliquid cō
ferant, & ſm ius cōe, quantum fieri poteſt, hæc patent
per ordinem. ŝ. c. lib. de re. quamuis. de ec. ędi. ad audien-
tiā. de priuil. paſtoralis. & c. in his. de reſcrip. cauſā quæ.
de conſuet. c. cum dilectus. de off. or. licet. Item talia mā
8 data † quæ habent naturam literarum beneficialiū am-
bitioſa ſunt & reſtringenda. ŝ. eo. li. de præben. quāuis.
alias dicemus, ergo per tales literas vel mandatum Ius
cōe non tollitur, de quo in reſcript. papæ mentio facta
non fuit. de reſcrip. nonnulli. de cap. mo. ex parte. & ſic
annus probationis mona. reſeruatur. ¶ Secundo pro-
9 batur ſic, Ex duabus obligationibus † ſeruitutibus, vel
impedimētis vna, vel vno ſublatis remanet reliquum.
patet primo, de do. & cō. cū dilecti. ſcd̄m ff. de ſeruit. vr.
præ. ſi domus tua. tertium de vſu pal. ex tuarum. ſed in
creatione monachi duo concurrunt, electio ſpectans
ad abbatem, & conuentum, vel ad alterum. ŝ. eo. li. de
regul. cap. vl. & ius probandi per annum, vt in c. ad apo-
ſtolicā. licet ergo mon. priuetur primo iur. non tamen
ſecundo per prædicta iura. ¶ Tertio ſic, in gratia ſpecia-
liter facta legato duo notantur, primum, quod ſub-
intelligitur, ſi is, pro quo legatus mādabit, erit idoneus.
de præſump. dudum de reſcri. cum adeo. Iſta vero ido-
neitas apparere non poteſt niſi per probationem. ergo
&c. Secundum, quia in ea non veniunt, quæ concedēs
veriſimiliter non eſſet in ſpecie conceſſurus. ĵ. eo. in c.
in generali. cum concor. ſed veriſimile nō eſt, quod pa-
pa tollere velit monaſterio probationem monachi, qui
curioſus eſt circa monaſteriorum quietem. xviij. q. iij.
quā ſit. Sed probatione denegata forte reciperetur liti-
gioſus, plenus ſcandalis & diſcordiis, qui ſeruorū Dei
contemplationem & quietem turbabit, quod certum
eſt, papam nolle, cum ex eo permittat etiam iam rece
ptos eiici, & alibi collocari. de regula. ca. fi. de ſta. mo. ea
quæ. poſt prin. Bene facit de elec. venerabilem. ver. nun
quid enim. ¶ Quarto allegatur notabiliter decre. ſuper
eo. de offi. deleg. vbi per mandatum factum legato dato
ſuper quæſtione iur. præſentandi, quod ad præſentatio-
nē vincētis ordinet eccleſiam, non præiudicatur illi, ad
quē ſpectat inſtitutio. Sic in propoſito non præiudice-
tur monaſterio, cui competit probatio. Concludatur
ex prædictis monaſterio competere annum probatio-
nis, cui rei non obſiſtit mandatum legati, qui manda-
uit illum recipi, & monachi recipiunt, prout monachi
recipi debent, ſ. cum beneficio probationis recipientis
& recepti, cuius contrarium vt reprehēſibile fieri pro-
hibetur. de regul. ad apoſtolicam. in prin. & in fin. &
xvii. q. j. Cōſaldus. vbi etiam innuitur in regula beati Be
nedicti, & conſtitutione Gregorij id eſſe prohibitum,
quod multum facit. Soluit, quod beneficium annua-
lis probationis reſeruatur monaſterio per vltimo al-
leg. non tamen reſeruatur illa voluntaria repulſio, quæ
reſeruatur, ſi legatus non ſcripſiſſet, ad mandatum er-
go legati illum recipiunt, ad quod alias non tene-
rentur. & in hoc valet gratia legati, & ſic probabit le
gitimam repulſionis cauſam, quam percipere potue-
runt in ipſo tempore probationis illum repellere po-
tuerunt. & ſic gratia ſatis confert, & ius commune non
lędit, facit de conſuetudin. cum dilectus. & per hūc
modum videtur ſatisfactum eſſe contrariis.

SVMMARIVM.

1 *Infames quacunque infamia, dignitatibus participare non debent & nume. 2.*
3 *Infamia iuris quibus caſibus irrogetur.*
4 *Infamia facti quos habeat effectus, & quibus contingat malis.*
5 *Electo opponens infamiam, ſi non probet, an ſit puniendus.*
6 *Electo qui obijcit, an debeat iurare ſe probaturum, quæ ab eo obijciuntur.*
7 *Illegitimitatis infamia an transferat onus probandi.*
8 *Electionis canonica aſſertio an includat legitimitatem & ætatem idoneam.*

9 *Electo*

9 *Electo omni confirmatori duo probanda.*
10 *Alimentorum tranſactio tribus conſtare debet, quorum vno omiſ
ſo, an valeat.*
11 *Adulterium potius præſumi de iure canonico, quam matrimoniū
in electo.*
12 *Negatio rem dubiam reddit.*

R E G V L A LXXXVII.

INfamibus. Dicit Dy. de infamia
iur. & facti, de qbus
dicam ſuper gl. hāc regulam intelligi, cum
1 in dignitatibus† participare non debeant in
fames quacunque infamia C. de decur. infamiæ. & l. ne
quis. de infami. l. infames. ff. de poſtula. l. j. §. ait prætor.
ij. & de aſſeſſ. l. j. ff. de iud. cum prætor. §. non autem. ad l.
Iul. de vi pri. l. j. & dicit non ſolum impedit præfici, ſed
etiam remoueri facit a dignitatibus habitis. C. de dig.
l. hæc infamia. lib. x. & de dig. l. iudicis. lib. xij. [*porta non
pateant*] quaſi non aperiantur, nec detur ingreſſus per
illas, ſed obſerentur eis. De ſanguine Chriſti dicitur,
quod fidelibus apparuit prius obſerata ianua paradiſi.
de bap. maiores. verſi. cautę. Porta ſm deriuatores dici-
tur a portando intus & extra. Sed olim portæ diceban-
tur proprie ciuitatū, quas olim ędificare volentes, in cir
cuitu ducebant aratrum, per illud ſic ſulco deſignātes
locum murorum, ſed vbi debebat eſſe porta, ſuſpende-
bant aratrum, ne terram tangeret, a qua portatione di-
cta fuit porta, ſed hodie latius accipitur, vt patet s̄. eo. li.
de conſe. eccle. vel alta. c. vno in fi. habemus ianuas, vt s̄.
& xxiii. q. iiii. tres perſonas, fortes. l. di. in capite, oſtia. de
pœ. di. i. importuna. valuas. de ſpo. cōſultationi. in prin.
quæ omnia propoſito conuenirent. ¶ Prima glo. ponit
exempla, remittit de infamia, & dicit hic dignitatē lar-
ge ſumi. In prima glo. ibi. [*l. vna. lib. x.*] vbi dicitur, quod
2 infames non fungantur † honoribus curialium, tamē
ciuilium munerum vacationem non habent. In glo.
3 j. ibi [*porro infamia*] Dyn. dicit hic, infamiam † iur. irroga-
ri per ſententiam his caſibus, quibus iure cauetur dam
natum eſſe infamem, vt in damnato furti, vi bo. rap.
iniuriarum, & de dolo malo, & in caſibus, qui habentur
4 ff. de his qui no. in fa. l. ii. Infamia † vero facti opinionem
lædit apud bonos & graues, quod diuerſis modis cōtin-
git, vt ſi quis damnetur actione deſcendente ex delicto,
quæ iuris infamiam non irrogat, vel in cōdictione fur-
tiua, de actionib. & obligation. l. ceſſat. interdicto vnde
vi. quod de iure non infamat. ff. de vi & vi arm. l. neque.
iſta grauant opinionem. ff. de obſequi. l. honori. & l. pa-
rens. & l. licet. idem ſi pater in teſtamento filium im-
properauit, vel iudex interloquendo dixit aliquem ma-
læ vitæ. C. de infami. interlocutio. & l. verbum. circa hoc
vide de or. cog. c. ii. in fi. & quod ibi. no. in vl. gl. & ibi [*ar
biter eſſe.*] cum arbitriū non ſit dignitas, cum nudam &
ſimplicem cognitionem habeat, & nullam iuriſdictio
nem. Idem in miniſterio procu. quod non eſt dignitas,
ſed onus viliſſimum. C. de decu. ſi quis procurationem.
ſecundum Dy.

Q V Æ S T I O.

Hac regula certum eſt, ꝙ opponi poteſt infamia ele
cto ad dignitatem, habet tamen opponens illam pro
bare. de teſt. tam literis. de accu. accedens. ſed olim diſpu
taui qōnem ſic propoſitam. Electio in prælatum oppo-
nuntur defectus natalium & ætatis, quæritur, quis pro-
bet. Quod probare teneatur opponens, probatur tribus
rationibus copioſis. Secundo totidem, & talibus quod
electus. Tertio quod vtriq; per quatuor iura & duas gl.
Quarto circa primum articulum ponam tres opinio-
nes, circa ſcdm ſex, demū ſoluam diſtinguendo pro &
contra, concordando opiniones. ¶ Primum ſic oſten-
5 ditur, certum eſt, quod opponens † aliquid in perſonā
electi, ſi non probat, punitur per decr. primam, de elec.
li. eo. cum concor. in Auth. de ſanctiſſ. epiſcopis. §. ſi qs
autem ad ordinationem. col. ix. & quomodo oportet
6 epiſcopos. §. ſi quis autem talis. col. j. Item ſi propter † il
los obiectus debet iurare ſe credere illos veros eſſe, & ſe
poſſe probare, eo. titul. vt circa. Ad quid iuret ſe crede-
re poſſe probari, ſi probādi onus ſibi non incumberet.
ſuperfluum eſſet iuramentum. contra iura eo. ti. c. ij. de
iureiur. & ſi Chriſtus. Item cle. eod. tit. conſtitutionem.
ij. & vlt. reſpon. nec ſpecificantem debito modo defe-
ctus in pœnam ab ipſorū probatione repellit, quæ autē
eſſet pœna, ſi probare non deberet? Ex quibus commu-
niter ad vtrunque defectum concluditur, ꝙ ex quo pu-
nitur opponens, ſi non probat, ſi non iurat ſe credere
poſſe probare, ſi in pœnam a probatione repellitur, er-
go probare tenetur, ſpecialiter autem de primo defectu
videtur caſus, qui fil. ſint le. lator. & c. cauſam. vt æquipa
remus petenti hæreditatem eum qui petit confirmari,
ſed ſi primo opponitur illegitimitas propria, vel paren-
tis, ex cuius perſona vult ſuccedere, opponens probat, vt
ibi, ſic & probet in caſu noſtro. ¶ De ſecundo autē defe
ctu videtur caſus de elec. dudum. j. vbi opponēs defectū
ętatis præpoſito ſancti Gregorij probare debet, ita qui
dicit profeſſionem non valere ex ætatis defectu, hoc ꝓ-
bare debet. eo. ti. in præſentia. de regularibus. ad noſtrā.
per hæc ergo cōmunia & ſpecialia concluditur ad hāc
partem. ¶ Secundo per cōia ad vtrunque probatur etiā
ſic, excipiens typum gerit actoris, & hoc quo ad onus
probandi, de excep. pia. de reſti. ſpo. frequens. li. eo. ff. e. l.
quoties. & l. in exceptionibus. C. e. l. j. ff. de excep. l. j. & ij.
fortius ergo opponens, qui videtur voluntarius, de iu-
di. exhibita. Et licet negatiue opponat, dum tamen ne-
gatiuæ ſit qualitatis, illam probare tenetur, iuxta no. vj.
q. vlt. l. actor. de elec. bonæ. j. ff. eo. l. ij. & hoc præcipue in
his terminis, in quibus negatiua reſoluitur in affirmati
uam, de renun. ſuper hoc. de ſucceſ. ab inteſt. cum dile-
ctus. C. de codicil. nec codicillos. ¶ Tertio ſpecialiter ad
primū defectum inducitur, ꝙ liberorū cohabitatio prę
ſumitur matrimoniū potius, quā concubinatus. ff. de ri
tu nup. in liberæ. ff. de concubi. in concubinatu. & in du
bio quis pręſumitur legitimus. qui fi. ſint legi. tranſmiſ-
ſæ. ff. de re. iur. ſemper in dubiis. & proli debetur fauor
per quē iudicatur legitima, quę non eſt. qui fi. ſint le. ex
tenore. & e. perlatum. dūmodo fuerit ſeruata forma de
cre. vlti. de clan. deſpon. Itē cū ponimus illum electum
ponimus eū in poſſeſſione legitimitatis, alias poſtulari
debuiſſet, de elec. innotuit. & ponimus eum in ſacris. de
ęta. & quali. pręterea. & c. a multis. Item ſicut filiatio ſic
& eius qualitas probatur ab appellante, primū patet. de
7 fi. pſ. Michael. ſcdm. e. tl. c. ij. Plus video, ꝙ infamia † ille
gitimitatis non trāſfert onus probandi, licet transferat
onus purgandi, de purg. can. accedens. multo minus ex
ceptio, quę minoris eſt efficacię, vt probatur. de accu. ac
cedens. ¶ Ad contrariū ſic arguitur. Petens cōfirmatio
nem eſt actor, & petendo aſſerit electionē canonicam,
ſi ergo non probat, non confirmabitur, qui enim petit
vt talis admitti, debet probare ſe talē. xlij. di. quieſcamus.
de cleri. peregri. c. j. ij. & iij. & in extrauagan. Boni. iniun-
ctę. ff. de libe. ag. l. ſi. qui ſatiſ. cog. ſi vero. §. j. cum ergo in
8 † aſſertione canonicę electionis includatur legitimitas
9 & ętas, de elect. cū in cunctis. & c. nihil eſt, ſi vult † con-
firmari, probet illa duo, de quibus confirmatori conſta
re debet, vt ibi, concor. ff. de tranſac. cū hi. §. ſi prętor. vbi
10 de tribus † conſtare debet in tranſactione alimentorū,
quorū vno prętermiſſo non valet tranſactio, cui con-
uenit, quod ſcripſi de teſti. fraternitatis. in tertia qōne.
Aetas enim illius, qui ſe maiorē dicit cauſa cognita eſt
probanda. ff. de mino. de ęta. & facit quod ibi no. in prin
ci. penu. gl. & in gl. vlti. circa mediū. & facit, eo. titu. l. mi
nor xxv. an. Iſte vero dicendo ſe canonice electū, dicit
11 ſe legitimū & maiorē, ergo & c. Cū eñ homines † ſolu-
ti & minores naſcantur, non præſumetur electus natus
ex coniugibus, neque maior, niſi hoc probet, maxime
cum iur. can. potius videatur pſumi adulteriū, ꝙ matri-
moniū, xxx. q. v. aliter. & c. noſtrates. ergo iſte transfert
onus probandi. de pręſcri. c. j. & no. vt ec. benef. c. vno. ff.
eo. tit.

co.ti.l.circa. ¶ Secundo arguitur ſic.Hic negatur factũ
ſcilicet matrimonium inter parentes, & ætas, & ne-
gatiua transfert onus probandi, & probatur hoc ipſo,
quod non probatur contrarium.C.de non nu.pe.l.ſi ex
cautione.& l.aſſeueratio. & maxime, quia quo ad pri-
mum poſſet eſſe probatio impoſſibilis,ſ.quando paren
tes nec contraxerunt, nec cohabitauerunt ad inuicem.
nec forte ſcit vicinia, quis fuerit alter parentum. Facit,
quod ſcripſi, qui ſi ſint le. peruenit. vide ſimile in defe-
ctu ordinis vel profeſſionis, quomodo enim probari
poſſet, electũ non eſſe ſubdiaconum, vel non expreſſe
profeſſum, & facit quod no Inn.de accu.ſuper his. nec
13 poteſt†negari quin ſaltem negatio faciat rem dubiã.C.
qui ad liber.l.iii. certificet ergo electus hoc dubium, ad
hoc enim veniunt inſtructores,de elec.cupientes.§. ad
hoc.lib.vj.& facit ſ. de poſtul. bonæ.ij. ver.ſi autem illi.
& alias non confirmabitur,de elect.innotuit.& c. cum
Vintonien.& c.nihil eſt, in auth. quo.oportet epiſcop.
§.oportet.& § ſe.colla.j.ſicut nec datur venia ætatis,ni-
ſi de ætate.xx.annorũ in mare & probitate morum, &
animi fiat fides. C.de his qui ve.æta.l.ij.ſic & cum peti-
tur Carboniana bonorum poſſeſſio, probari debet ma-
trimoniũ indubitatum.C.de car.edic.l.fin. ¶ Tertio in-
ducitur decre.ſi forte.de elec.li.co. vbi ſi opponitur eui-
dens defectus contra electũ, ſubiicitur examini.ergo ip
ſe probat opponenti,ſcilicet per examen, cui ſe ſubmit-
tit, probando ſe carere defectu, ſic ergo probet in hoc
caſu probando legitimitatem & ætatem. facit ad pri-
mum, qui ſi ſint le.per tuas.ad ſcdm, de reſt.in int.con
ſtitutus.C.eo.tit.cum te.C.de reſti.in inte. ſi cum mino
rẽ,ſic qui ſe excuſat ex defectu ætatis illũ probat.C.quã-
do prouoc.non eſt ne.ſi pater apertius.ij.quęſtio.vj.§.dif
finitiua.verſicu.ſi propter.ex his &c.¶ Quarto arguitur,
quod vterque probet, per l. cum de ætate. ff.de prob.fa-
cit,de renun.ſuper hoc. ſ.de proba. ex literis.de teſti.cũ
tu.& quod no.quod metus cau.c.j.in fin. pe gl.& de re-
ſti.in integ.cum ex literis.in gl.ſed quęritur.¶ Ad euidẽ
tiam ſolutionis de his defectibus tractando diuiſim, eſt
ſciendũ, quod primus articulus fuit hic diſputatus per
Lagonẽ canonicum Bono.& per Octauantum de Flo
rentia, & circa illum notanda eſt triplex opinio, quia
Io.vj.q.vlt.actor.Ber.in decr.bonæ. Guil.in ſpec.eo.tit.§.
j.ver.reſtat. tractando de negatiua qualitatis dicunt, ꝙ
negãs aliquẽ legitimum debet hoc probare. hoc idem
tenet Arc. de elec.ſi forte.li.eo. quo ad terminos electi,
de quo tractamus.& ibi alleg.no.per Inn.de dolo & cõ.
cum olim. & c. ſuper his. Item ſpeculator etiam in de-
cre.vt circa.de elec. tenet, quod ex quo in iudicio peti-
tur confirmatio,& fama eſt.quod electus non ſit legiti
mus, ipſe coram confirmatore, qui procedit ex officio,
probabit ſe legitimum. ad hoc facit, quod ſcripſi poſt
Ho.de presbi.non bapt. veniens.in fin.quod no.Guil.in
ſpe.de ſpon.in fi.¶ Secunda opinio fuit Io.de Aguſe.de
Ceſena.quam no. Guil.in præ.decre.vt circa. & Archi.
viii.diſt. presbyter.& Octauantus hoc tenuit in diſputa
tione prędicta, ꝙ petẽs cõfirmationẽ probat alterã par
tẽ negatiuę,niſi ſit in poſſeſſione filiationis legitimę.C.
eo.titu.neque.& l.nõ nudis.ff.eo.quidã. & facit ad hoc
de ſen.excom.ſi iudex.li.eo.ad id,quod dicitur excipien
tẽ probare.Reſpondet,id verum in his, quæ aſſerit, non
in his quę negat.facit,quod no.in l.in exceptionibus.ff.
eo.ſcilicet, de exceptione non numeratæ dotis.¶ Ter-
tia opinio fuit Lagonis in quæſtione prædicta dicentis,
quod neutro probante confirmator inquiret in loco
conuerſationis,& ſi inueniat illum in poſſeſſione filia-
tionis legitimæ confirmabit, alias non confirmabit, te-
net ipſe quæſtionẽ in electo ad ſimplex beneficiũ. Itẽ
ſciendum, quod quo ad ſecundũ argumentũ multiplex
fuit opin.vna Io.& Lau.lxxviij d.presb.quod agens pro
bet ætatẽ, cui concor. Azo in ſumma.de proba.in fi. &
hoc eo.titu.§.fin. verſi.viii.vbi etiam tenet, quod aſſerẽs
ſe maiorem, vt a tutela liberetur, vel vt tãquam maior
admittatur, vel qui dicit ſe minorẽ, vt reſtituatur. pro
bare debet.Et ſi tutores dicũt finitã tutelã,& minor ne-
gat, tutores probant. Cui etiam accedit opinio dictiũ,
quod qui petit ſe admitti vt talem, probet ſe talẽ. ¶ Se
cunda fuit opin.Guil.qui conſulit in ſpe.de act.in prin.
ꝙ negatiue proponatur exceptio ætatis.ſ.nego, vel non
credo te maiorem, & eſt ſimile quod no.de procur. c.j.
hoc dicit.niſi per aſpectum appareat minor quia tunc
ſecure ponat affirmatiue.ſ.tu es minor.¶ Tertia opinio
ſic diſtinguit, aut vnus proponit affirmatiue,& alius ne
gatiue.& tunc probet actor, aut vterque affirmatiue, &
tunc probet etiam actor.ſed gl.in prædi l.de æta.vult, ꝙ
quãdo vterque proponit negatiue, præſumatur minor.
Ioan.de Deo ſimplic.dicebat, quod implicita probatur
a negante, Bonaguida dicebat obtentum, vt no. Arc.de
reſcrip.ſi eo tempore.lib.eo.quod is, qui dicit, quem nõ
idoneum propter minorẽ ætatem, illud probet.¶ Opi-
niones Ia.de Ra.& Pe.de Bel.cum procuratori opponi-
tur defectus ætatis,no.Cynus in præ.l.cũ te.C.de proba.
& volunt, quod eo caſu probet excipiens, nam dicebat
Ia.ꝙ dicens probet illa, quæ in petitione vel exceptione
includuntur, ſed ætas procu.non eſt de his,& Petrus di-
cebat, ꝙ edictum de procur.eſt prohibitorium, dicẽs er
go prohibitum probet.In permiſſoriis poſſet locum ha
bere, quod probet dicens ſe permiſſum.¶ Circa ſolutio-
nẽ habendam eſt ſciendum, ꝙ aliud eſt electionẽ con-
firmare, aliud caſſare, aliud nec cõfirmare. nec caſſare,
prima duo patent, tertium vide de reſtit. in integ. cap.
ij.in fi.& eſt ſimile quod dixi.eodem titu.de reſtit.in in-
te.c.ſi.in quæſtione. ij. Item ſciendum, quod defectus, de
quibus quæritur, opponi poſſunt, vt caſſetur electio, &
excipiendo ne cõfirmetur, licet hæc ſint diuerſa in hoc,
quod primo caſu repellimus excommunicatum.ſecũ-
do non. & ſic ſoluitur contrarium. de decre. exhibita.
de iudic.ad decr.dilecti.de exce.vt ibi ſcripſi. Soluendo
tamen dico, quod vtrobique onus probandi incumbit
opponenti.ſicut appellanti, vel non intantũ, quia ſi nõ
probat, perdit inſtantiam, non caſſatur electio, repelli-
tur opponens,& pœnam patitur decre.primæ, de elect.
lib.eo.quam dico locum habere etiam cum ſuper obie
ctis non eſt appellatum ad papam, vt ſcripſi in cle.de p
cu.c.ij. & ſic verificetur prima opinio Io. Ber. & ſequa-
cium circa primũ ar. & Io.de Deo & quos poſt ipſum
recitaui.Circa ſcdm nec curo, an affirmatiue, vel negati
ue proponatur, abſit enim, ꝙ per ſophiſticationes ver-
borum affirmatiuorum natura mutetur. contra id. C.
cõmunia de leg.l.ij in fin.de ele. commiſſa.§.porro.lib,
vj.& facit, quod no.ff.ex qui.cau.ma.in ea. ad id quod di
cebatur, quod quandoque circa primum defectum oc-
curreret pure negatiua, Reſpon. probet opi.viciniæ.quo
modo ille habetur pro illegitimo,& excuſabilis erit.de
elect.c.j.in fin. eo.lib. Et ſi nec id probare poteſt, taceat
ij.q.vij plerique. ſed licet repellatur, & puniatur oppo-
nens, vt dictum eſt, non per hoc ſequitur electionẽ con
firmandam, quod patet.de elect.ſi forte,& c. cupientes.
& c indemnitatibus §.j.& §.cæterum.facit.de reſcri.olĩ.
Ad illã igitur obtinendam neceſſe habet electus proba
re ſe legitimum,& hoc eſt, qđ voluit Ho. de do.& cont.
olim, vt ibi ſcripſi ſuper ver.canonice. ꝓbatẽ hoc de ele.
congregato. vbi oppoſito defectu literaturę ad cõfirma
tionem obtinẽdã eſt neceſſe, quod conſtet electũ non
pati defectum, ad idem, eo.tit.cum inter cano. in fi.ibi,
criminis. & c.cum nobis olim. nam vt ibi patet. & eo.
titu.nihil. etiam nullo opponente de his oportet inqui
ri, fortius aliquo opponente & non probante, vt patet,
de app. conſtitutus. facit enim oppoſitio confirmantẽ
malęfidei ad inſtar denũciationis, C.de rei ven.ſi fund.
facit.j.q.iiii.notandum ff.de peti.hære.item veniunt.§.
a quo.& ſic ſit vera ſecunda opinio Io. Ceſen.& ſequa-
cium, quo ad primum ar.& Io. Lau.& ſequacium, quo
ad ſecundum, neutro vero probante ſuperior non tene
tur confirmare, nec caſſare, niſi poſſet per id alter appel
lare,

lare,cum non grauetur,& eſt ſimile quod dixi,de teſti.
ex parte.ſuper gl.huius exceptionis.hic tamen locus eſt
tertiæ opinioni Lagonis.vt ſcilicet ſuperior inquirat,ne
diu protelletur vacatio.& ſi inueniat illum legitimum,
vel maiorem,confirmabit.Si vero de veritate non con
ſtat,ſed de poſſeſſione,opinione & fama,aut ꝙ eſt legi-
timus.vel maior, & confirmabit. Aut quod eſt illegiti-
mus,vel minor,& purgationē indicet,qua præſtita con
firmabit,& ſi defecerit , caſſabit.de purga.ca. accedens.
de offic.ordi.ex parte.Si vero per inquiſitionē etiam de
opinione , vel fama, pro vel contra conſtare nō poteſt,
puto ꝙ certum terminum ſtatuet electo, Infra quem
probet ſe legitimum maiorem , quod ſi non fecerit,
ſaltem quo ad poſſeſſionē caſſabit electionem , ne per
hunc modum diu maneat eccleſia impedita. facit.de
app oblatæ.ad fi.& cle. eo.ti.quandiu. facit,de teſti.ſpo.
frequens.lib.eo.& quod no.de ꝓbatio.licet.in j.gl.¶ Ad
id quod tertio allegabatur dico. quod vtroque proban-
te locus eſt.l. cum de ætate.ff.eo.tit.& no. de teſt.in no-
ſtra.cum ſuis remiſ.& ſit hoc caſu cautus vterque,vel ſi
altero per teſtes probante vult iuuari per articulos con
trarios.quos habet probare per teſtes,illos producat an-
te publicationem primorum, quia poſtea non audire-
tur etiam in cauſa app.de teſti. fraternitatis. in clemen.
apertius eo.tit.de teſtibus.per hunc ſoluendi modū quę
videbantur contraria ſunt ſoluta.Io.

S V M M A R I V M

1 *Genus quo ad omnia, tantum valet, quantum ſpecies, quo ad ſpecialia & nu. 14.*
2 *Generalitas quinquaginta modis arctatur.*
2 *Generalitas quibus caſibus potius dicatur perimi,quam arctari.*
3 *Proteſtatio a quibus perſonis,& quando fieri debeat.*
5 *Proteſtatio,quid ſit.*
6 *Proteſtationum diuiſio quæ ſit,& nu.7.*
8 *Proteſtatio cui facienda ſit.*
9 *Proteſtatio quando ſit facienda.*
10 *Proteſtatio qualiter & quomodo facienda ſit.*
11 *Proteſtationis effectus quis ſit,& quæ contineat,& nu.12.*
13 *Petitorium quibus modis trahat ad ſe poſſeſſorium.*

REGVLA LXXXII.

IN generali, verisimiliter ergo pre-
ſumptio cōtraria fa-
cit hic ceſſare quod dicimus, Tantum va-
1 leret† genus quo ad omnia,quantū ſpecies
quo ad ſpecialia,ad quod allega. Dy.ff.de admini.tu.l.ſi
duo.de lega.iij.l.ſi corus.in prin.de vſu & hab.l.ſi ita. C.
de quadri.pſcrip.l.ij.de præſcrip.xxx.ann.l.omnes.¶ Pri-
ma gl.ponit exempla. Secundo æquiparat obſcurum &
generale.Tertio quærit & ſoluit.iiii. no.& ad quæſtionē
arguit,de qua remittit.In gl.j.ibi[*premiſſurus eſt*]vnde nō
concedit quod donet.ff.de dona.filiusfam.nec quod in
fraudem creditorum alienet.ff.quæ in frau.credi.l.ſi pa-
ter filio.ſm Dy.& ibi reſpondet . Idem Ioan.mona qui
etiam ponit exemplū per l.inter eos.ff.de re iudi. cuius
cauſam dixi de app.paſtoralis. ſuper gl. fi.& ibi cum ſi-
milibus.ſ.eo.li.de iureiuran.c.j.de procura.qui ad agen-
dum.Sed Io.Mo.qui ſuper hac regula , & regula locu-
pletari.ſ.eo.ſcripſit tantum in contextu . & pluſquam
ſuper omnibus aliis regulis collegit hic quinquaginta
modos,quos per numerum diſtinguam, vt allegari di-
2 uiſim poſſint,quibus arctatur† generalitas . ¶ Primus,
cum veriſimilitudo reſiſtit,vt hic & in concor. Secun-
dus,vt non comprehendat conſiderationem perſonæ,
cui fit conceſſio,quod alias comprehenderet , vt in de-
creta.ſi eo tempore,& in decreta.ei cui.quas alleg.gloſſ.
Tertius, ſupra eodem lib. de reſcriptis . cap. ij. vbi ge-
nus arctatur ad quatuor.Quartus,de reſcrip.ſedes.vbi ge
nus non extenditur ad maiora expreſſis. Quintus arcta
tur ad ſolita ff.de dam. infec. ſi finita.in prin.& de con-
trahen.emp.fiſtulas.§. fi. Sextus ad certa,nō incerta,vel
dubia, an ſint ſub illo genere . ff.de an.leg.Seio.§.medi-
co. Septimus arctatur, ne doloſe facta comprehendat,
ff.de pac.tres fratres.Octauus ad ſubiecta.ſ.de ſen. excō.
a nobis.j.ſ.hoc.l.de conſti.c.ij.ff.de bo. aut. iu. poſ.cum
vnius.§ j.Nonus,ad prius nominatim expreſſa.C.fami.
ercil.l.quo.& no.ſ.de tranſact.c.j.Decimus,ne conuen-
tio de lucranda dote proſit delinquenti. ſ.marito vxorē
occidenti. ff.ſolu.matri. ſi ab hoſtibus. §.j. Vndecimus
arctatur ad debita, ff.de condi. & demonſt. ſi procur. ſ.
hoc.l.de præben. ſi epiſcopo. j.reſponſo. Duodecimus,
generalis prohibitio arctatur ad illicita.de verb.ſignifi-
ca. ſuper quibuſdam. de teſti.ſpo. audita . Decimuſter-
tius arctatur ad præſentia tantum. ff.de aur.& argen.le.
l.ſi ita.& l.medico.de lega.iii.l.nomē.§.j. de dam. in fec.
l.dam.§.ſi is.de verb. ob.ſi ſtipulatus fuerim illud. §. j.ff.
manda.ſi mandauero.§.is cui.de contrahenda emptio
ne.l. Rutilia.ff.de leg.iii. vxorem.§. teſtamento.niſi ſint
talia, quæ ſui natura reſpiciunt futura,vt lex, conſtitu-
tio, priuilegium, quod eſt lex priuata.iii. diſtin. priuile-
gia.patet primum de conſtitut.c. fina. propter hoc hic
inſerit, an ad ligādū prouinciales ſit neceſſaria publica
tio legis vel canonis in prouincia,& quod tenet,dicam
infra.ſuper data.ſuper vlti. glo. Decimuſquartus arctaī
ad apparentia tempore generalis conceſſionis.ff.de cō-
trahenda emptio. l. in lege fundi. & de aqua quotid. &
æſti.l.j.§. plane ſi aqua.Quintusdecimus arctatur ad id,
qd pcipue & in ſtatu potiſſimo genus participat , de his
qui ve.ætа.l.vlti.ff.de lega.ij.ſi ita quis.§ j.& l.cum pater.
§.hæreditatē.de verborum obligatio.ex ea.§.in inſula.ſ.
de priuileg.quoniā,ſupra titu.proxi. priuilegium.& no.
in Auth.de nup.§.per occaſionem. Decimusſextus ar-
ctatur ad arbitrium boni viri.ff.de verbo.obligatio.con
tinuus.§.cum ita.& § ſequen.Decimusſeptimus ad ve-
riſimilius.ff.de conditio.& demonſtr. quæ conditio. §.
quibus. & l.cum virum vxori. Decimusoctauus ad id,
quod participat genus proprie & totaliter. ff.de leg.iij.l
hoc legatum.ſupra eo.li.de priuileg.abbates.Decimus-
nonus ad completum ſeu perfectum.ff.de lega.iii.l.li-
brorū.§.quod ergo.& l.ligni.§ j. Vigeſimus ad ciuilem
modum non pernicioſum concedenti vel alteri. ff. de
ſeruitu.ſi cui.ff.de teſti.l.j. ſ.de teſti.licet.ij.& c.ſignifica-
uerunt. Viceſimusprimus ad id, quod iur.ff.quando di.
leg.ce.l.quod & pupillæ.ff.de cōditio.& demonſtr. hæc
conditio.ij.reſponſ. Viſegimusſecundus ad minora. ff.
de leg iii.l.nummis. ſupra de præben. c. fina.de cenſi.ex
parte.Vigeſimustertius non includit illa, quæ ſunt cap.
in genere. C.de aquæduc.l.cos.lib.xj.& ſ.eo.lib.de præ-
ben.quamuis.i.nec obſtat ff.de verb.ſigni.familiæ,quia
hic eſſet præiudicium . ibi.non, & illud.ne princeps ſit
ſine membris, nec mēbra ſine capite. Vigeſimusquar-
tus arctatur ad perpetuum , non temporale tantum.ff.
de fund.inſtruc.quæſitum.§.Papinianus & §.ſeq.de hæ
red.inſtit. ex facto. §. reo. Vigeſimusquintus non reſpi-
cit illa,de quibus ſpecialiter eſt iur. cautum. ff. de poen.
ſanctio.de verbo.obl.doli. Vigeſimusſextus arctatur ad
illa, quæ commode fieri poſſunt. ff.de verbo.ſignific. l.
nepos. Vigeſimusſeptimus arctatur , ne ſe extendat ad
alterius incommodum.ff.ne quid in lo.pu. l.ij.§ ſi quis
a principe.& ſupra de conſuet.cum omnis. Vigeſimus
octauus,ne ius cōmune lædatur , ſi aliter poteſt habere
effectum.ſ.de priuileg.in his.& c.paſtoralis.& ratio red-
ditur.ſ.de conſuetu.cum dilectus. C.de ſtatuis & imagi
nibus.l.fina.de iur.immu.l.j.in fin.de excuſa.tut.l.ſed &
milites.ij.reſpon.ſ.eodem lib.de priuile.apoſtolicæ.& ff.
de ali.leg.alimenta.§.baſilicæ.& de leg.iii.hæres.§.j.Vige
ſimusnonus arctatur,ne contineat id, quod incipit eſſe
iniquum. ſupra de deci. ſuggeſtum. ff.de vulg. & pupil.
ſub.ex facto.§.j.Trigeſimus arctatur,ne comprehendat
poteſtatem priuilegialiter conceſſam,ar.ff.de offic.eius
cui man.eſt iur.lege j.reſpon.ij. de hoc datur exemplū,
quod vide ſupra eodem,generi.ſuper gl. Trigeſimuspri
mus arctatur.vt nil videatur fieri in præiudicium com
miſſionis factæ.per quod ipſa attenuatur.ff.de donat.fi
liusfam.ff.de officio procura.C.l.j. §.j. Trigeſimusſe-
cundus.ne

cundus,ne ſpecialiter prohibita comprehendat.C.de ca-
lumn.l.fallaciter.ff.de ritu nuptia. quãquã. Trigeſimus-
tertius,ne cõprehendat caſum captioſũ.C.de ſer. l. ii. ff.
de tranſac.cũ Aquiliana.Trigeſimusquartus arctat ac-
ceptilationẽ.ff.de ſer.ſi cui.verſi.verum.ff.de op.le. apud
Aufidiũ.Trigeſimusquintus electione,quã qñq; neceſ-
ſe eſt fieri.ſ̃.e.li.de ele.ne qs duas.de poſtula.c.vno. in fi.
Trigeſimusſextus propter effectum,qui eſt ſpecialis, li-
cet literæ ſint generales.ſ̃.de offic.deleg. ex parte. Trige-
ſimusſeptimus,vt euitetur infinitas. ff.de verb. obli. cũ
qui calendis.Trigeſimusoctauus, vt onus graue euitet̃.
ff.de leg iii.fideicõmiſſa.§.ſi quis.x.Trigeſimusnonus p̃-
finitione tẽporis.C.de inge.ma.diffamati.ff. de op.leg. l.
3 mancipiorũ.& his † caſibus generalitas proprie dicitur
perimi,non arctari,ſicut ſolutione.ff. de leg. j.cũ incer-
ta.Quadrageſimus propter loquentis conſuetudinẽ. ff.
de vſufru.leg.l.Sẽpronio.§.fi.de leg. j. ſi ſeruus plurium.
§.vlt.Quadrageſimusprimus,propter conceſſionẽ ſpe-
ciei de genere alteri.facta.ff.de manu.vin. ſi peculium.
de adi.le.l.qui hominẽ.de leg.iii.vxorẽ.§.Feliciſſimo.&
eſt ratio artiſtarũ,quod intelligitur in alio. Sed ſi expri-
mat̃ amplius nõ intelligit̃. ff.de hære.inſt.l.quo.ſi ſeru'
& ſic loquitur.ſ̃.de reſcrip. paſtoralis. Quadrageſimuſſe
cundus arctatur,ne claues eccleſiæ vilipendantur.de pri
uile.vt priuilegia.§.illud.Quadrageſimustertius,ne gen'
cõprehẽdat,quod alter poſſidet.ſ̃.de priu.dudũ.Si enim
illud cõprehenderet,poſſidens a poſſeſſione remouere-
tur cauſa nõ cognita,quod eſſe nõ debet. ſ̃. de ſimonia
querelã.Quadrageſimusquartus,ne cõprehendat illud,
ſuper quo lis pendet.ſ̃.vt lit.pen.c.fi. de teſti. cauſam. ii.
Quadrageſimusquintus,ne cõprehendat pſonã loquẽ-
tem,nec illã,quæ pari iure gaudet.ff.de ſena.l.j.C. de ſo-
lutio.ing ſitio.ff.de excu.tut.l.adminiſtratores.§.fi.Qua-
drageſimusſextus arctatur , qñ genus habet vnum ſolũ
indiuiduũ,quia tunc perinde eſt,ac ſi in ſpecie dictũ eſ-
ſet, vnde filius lo. eſt indiuiduum, ſi ſit ſibi vnus filius,
facit.ff.de lib.& poſt.l.nominatim.ex quo concluditur
quod ſicut eſſet inutilis impetratio,cũ impetraretur be
neficium viuentis.ſ̃.de conce.præ.c.ii.ſic eſt inutilis,ſi il
le,ad cuius collationẽ impetratur, habeat vnũ ſolũ , &
dicit ſic ſcripſiſſe.Clemen.IIII.in facto præpoſituræ ſan
ctæ Mariæ de Brugis contra impetrantem dignitatẽ in
genere,cũ ibi eſſet vnica, & propter præpoſitionẽ , quæ
erat in literis, & vide, quod hic ponitur no. in cle. j. in
gloſſ.de iſto.Itẽ talia reſcripta ambitioſa reſtringuntur,
ita quod in eis appellatio dignitatis non cõprehendat
curata,ſupra codẽ li.de pręc.cũ in illis , ẽt ſi non ſint ibi
dignitates ſine cura,& ſoluit cõtrarium, de decr.ei cui.
eo.tit.vt ibi dixi ſuper ver.quod poſſit. Item propter id ,
quod non comprehenditur in reſcriptis,electio,niſi ex-
primatur vt præ.dec.cũ in illis.§.j.quaſi vniuerſitatẽ vel
pluralitatem Papa grauare non intendat . & quod ſup
hoc hic dixit,ibi ſcripſi ſuper glo.electio.Recitat etiam
hic de verbo,beneficia,& de ipſorum pluralitate , quo-
modo ſecundũ diuerſam materiã contrariã interpre-
tationẽ recipiunt, id quod ſcripſi , ſupra codẽ libro. de
ſenten.excõica.ſi ciuitas.ſuper verb. latiorẽ.Quadrage-
ſimusſeptim',verbũ generale arctatũ ne gratiã adiiciat
gratiæ de prima mentione non facta,dicẽs quod ſi hoc
eſt in caſu ſpeciali.ſ̃.eo.lib.de fil.presbyte.c.ii.magis hic
erit in genere,per quod tollitur, quod legitimatus per
diſpenſationem non eſt idem,ac ſi non indiguiſſet diſ-
penſatione,licet ſit arg.contra.ff.de ædil.edic.l.quod ita.
& l.di.ferrum,ſed vt dicit,legitimatus non eſt legitim',
nec plene curatus,ſed quoad quid tantum.ſ.quoad con
ceſſum.ſ̃.de fil. presbyte.capitul.primo.& faciunt hæc
ad ea quæ ſcripſi.eodẽ titulo.ca.j.& ii.ſuper verſi. veriſi-
mile.Quadrageſimusoctauus arctatur , vt conceſſum ĩ
genere aliud ius concedentis non lædat, ar. ff. de ſerui.
vr.præ.ſi domus.& eſt ratio,quia duobus habitis vno ꝯ-
ceſſo aliud nõ lædo,niſi expreſſe hic agatur,vt d. l. ſi do
mus.Quadrageſimusnonus arctatur , ne id quod prius

ſit ꝯphẽdat.ff.de pu.& vec.l.Cæſar.& de ꝯ.& de mon.l.ii.
Quadrageſim' arctat̃ ꝑteſtatione.ff.de acq. hære .ꝑ hæ
rede.§.j.& ſumpta hac occaſione ponit prolixum tra
ctatum de proteſtatione,quẽ, quia vtilis eſt , non omit
tam,& quia potius,vt dixi,nomen habet tractatus quã
glo.illud non decidam,vel decurtabo, ſed,vt ſui laboris
honorem ferat, ipſius verba ad literã ponenda ſcripto
ri cõmittam.Præmitto tñ,ꝙ Vinc.in decr. de elect. Cu
4 mana.ſic dicebat,quod † proteſtatio qñque interponit̃
a ſuperiore,quandoque a litigante,quandoque a iudice
quandoque a contrahentibus,quandoque a teſtatore,
cuius verba hic non proſequor ad literam , poſuit Arc.
xxvii.diſt.c.j.ibi vide.ſed Io.Mo.aliter loquens,dicit , vi
dendum quid ſit proteſtatio,quæ ſit proteſtationum di
uiſio,& notandũ,quod iura de proteſtatione tractantia
nomina infra ſcripta ſynonyma reputãtur, hoc eſt idẽ
ſignificantia,ſ.proteſtatio,conteſtatio,deteſtatio,atteſta
tio.Proteſtatio accipitur pro valde teſtari, vel delectari,
ſecus ſi accipiatur pro execrari & abominari. Has acce
ptiones habet hoc verbum deteſtari, vt dicit Hug.hęc
probantur.ff.de no.oper.nuncia.de pupillo. §.ſi quis ip
ſi pręrori.& de admini.tut.ſcire oportet.§.ſcire. C. de ar
bitr.l.pen.§.ſin autem.C.de iis qui me.iudic. non appel
la.l.ii.& ſ̃.de app.c.fina.& ſ̃.de elect.Cumana.ff.de verb.
ſignificatio. deteſtatio. ſimiliter denunciatio pro pro
teſtatione accipitur , Nam ab aliquibus appellatur
denunciatio.C.de reſcindenda vendi.ſi maior. & ff. ad
Trebellia.l.hæres,alibi teſtatio dicitur. ff. de his quæ in
fraud.credi.ait prætor. §. ſi quis particeps.& ff. quod vi
aut clam.l.j.§.j.& §.ſed ſi quis contra teſtimonium . &
dicta.l.de pupillo.§.ſi quis ipſi. pro eodẽ vtrunque voca
5 bulum ponitur . Eſt autem † proteſtatio clamoſa de
nunciatio ad cautelam , proteſtantium ac denuncian
tium inuenta.Et quod proteſtatio ſit clamoſa,dicit Pa
pias. & probatur. ſ. de reſcrip. ſanctorum . & etiam de
nunciatio cum teſtatione.ff.de verborum ſignific. ſub
ſignatum.§.deteſtari.& l.ſeq.& l.plebs.§ primo,& eſt te
ſtatio idem quod iudicium , ſeu nota , qua probabatur
intentio teſtantis.vt dicit Papias.Eſt autem proteſtatio
cautela protegens proteſtantem,vt ff de admi.tut.l.qui
dam decedẽs,ibi nemo huiuſmodi cautionib.& ff.nau.
cau.ſtabu.l. fi.§.idem ſi prædixerat ,nã proteſtari , vt ait
Papias,eſt denunciare manifeſte cauenda, hoc eſt ad
cautelam proteſtantis.etenim per proteſtationẽ quilq;
proteſtans cauere ſibi intẽdit,prout hæc omnia ex pro
teſtationum diuiſione apparebunt.¶ Proteſtationum
6 † alia inutilis,& illa eſt ſpernenda.C. de reſcindenda vẽ
dit.ſi maior.vt pote quia intereſt proteſtantis , redditur
ẽt in aliis cauſis inutilis , vt infra liquebit.& no. xxvii.
diſtinctio.diaconus.& ſupra.eodem libro.de elec.vt qs.
alia expediens,hæc voluntaria a doctoribus appellatur
C.de præſcrip.long.tempo.emptor. & C. de excep. præ
ſcriptionem,& l.ſi quidẽ ſimiliter proteſtatio eſt volũta
ria,ſi actor proteſtetur ſuper probatione replicationis
proponendæ,nam ita actor poſt publicationem atte-
ſtationum ſuper exceptione rerum habitarum poteſt
replicationem probare ſine aliqua proteſtatione præ-
miſſa,ſicut & reus exceptionem ſibi competentẽ poſt
fundatam intentionẽ actoris,vt dicta. l. ſi quidem. & ſ̃.
de cogna.ſpiri.c.fin.& not.ſ̃.de teſt.c. de teſtibus. & de
probatio. iurauit,& facit,quod replicatio poſſit poſt ꝓ
bari.ſ̃.de præſcr.c.cum auditis.& hoc eſt indubitatum,
niſi probatio peteretur fieri per inſtrumenta,vel confeſ
ſionem,argu.ſ̃.de fide inſtrumentorum. cum dilectus.
j.reſpon.& no. C. de proba. authen . qui ſemel,quæ eſt
in Auth. de teſti.§.illud tamen.& ibi no.& idem ſi pete
retur fieri probatio per teſtes per iura præmiſſa. ſed con
tra præmiſſa.C.de proba.l.exceptionem. ar. dictæ auth.
ſed hic eſt caſus diuerſus non aduerſus , ibi intelligitur,
quando ille idem,qui teſtes producit,poſt teſtificata dl.
dicta vult adhuc probationem per teſtes ſuper eodem
inducere,quo caſu non poteſt.& eſt ratio,quia eſt præ
ſumptio

ſumptio,quod vellet maliguari & ſupplere probationē
diminutā. ſic iu propoſito,ille, cuius atteſtationes ſunt
publicatæ,non producit,ſed aliter ſuper nouo facto,ſci
licet alicuius exceptionis vel replicationis competētis,
ſuper qua nondum ſunt teſtes producti, quod non eſt
prohibitū, argumento iuriū prædi.gl.tamen dictæ aut.
qui ſemel.innuit contrariū ſuper verbo didicerit.in d
§.illud.hoc non colligitur, ſed innuitur ibidem ,quod
ille,qui teſtes producit,& teſtificata didicerit,vel qa vi-
dit,ſeu qa per diſputationē aduerſarij liqueret teſtifica-
ta nō tenere,qa forte ꝓbauit teſtes ꝓductos eſſe excōica
tos,nō admittiť ad ꝓbādū per teſtes,tūc.n.actor denuo
non admittitur ad probandum per teſtes,quia eſt quid
tunc imputandum actori, qui ſibi diligenter non pro-
ſpexit.& eo caſu dicta gl.eſſet intelligenda,alias non cō
tinet veritatē.& de hoc no.ſ.de hære.c.fin. Alia ſi quidē
eſt proteſtatio neceſſaria, & hæc ſine præiudicio non
eſt committenda,& hæc dicitur neceſſaria non neceſſi
tate præcita , ſed neceſſitate quæ eſt iuri ſuo conſonati-
ua,ſic accipitur neceſſitas.ff.de ſeparat.l.vlti.C.de bo.au
7 tho.iud. poſſ.ij.Et hæc proteſtatio † eſt multiplex.Nam
quædam eſt ad iur.proteſtantis conſeruationē,vt ſi ego
electus ſeu opponens aſtrictus conſtitutione, cupiētes,
ſeu conſtitutione,ſtatuimus.non obſeruo ipſas conſti-
tutiones,ius meum amitto, vt per pœnā cōſtitutionis,
cupientes,vel quod experiri in curia non potero,vt per
conſtitutionem, ſtatuimus.dictis caſibus infra tempo
ra dictatum conſtitutionum facere debeo, prout con-
ſtitutiones iniungunt, vt ius meum conſeruem, quod
ſi non poſſim.habeo proteſtari exprimendo genus im
potentiæ, vtpote quia ad papam non poteſt haberi in-
greſſus. Alia eſt ad iur.creandi aduerſario impeditionē.
ff.de no.ope.nun.de pupillo.§.ſi quis ipſi. C. de non nu
me.pecu.in contractibus.§.in omni.& C.de an.ex.vt ꝑ
fectius.Alia eſt ad dubij,quod in poſterum oriri poſſit,
remotionem,vt qñcu que vnum factum vno modo
ſpecificatum poteſt obeſſe,& alio nō obeſſe,vt.ff.de ac
quiren.hęredi.l.pro hęrede.§.j. ij.reſpon.ff.de religio.&
ſum.fu.at ſi quis. §.ſed interdū.& §. plerique.& not.vij.
q.j. pontifices.ſ.hoc.l.de homi. pręlatis.& vt ſit ad vnū
dicere, vbicunque aliquid poteſt intelligi dupliciter, vt
reſpōſione facta ad narrationē actoris,quę poteſt fieri
aīo litē ꝯteſtādi,ſeu aīo iudicē inſtruendi,ideo eſt neceſ-
ſaria proteſtatio,& etiam aliud exemplū.ff.de neg.geſt.
Neſennius.& ſupra de regu.conſulu.& ff. quorum le.l.
j.§.quia autem.& ff.de concubin.in concubinatu. Alia
eſt ad facti,quod proteſtanti poſſet eſſe præiudiciale, re
probationem , ſeu impugnationem , & hic caſus plu-
rimos comprehendit.ſ.de teſtib.pręſentium.& C.de fi.
fa.& quemadmodum pater pro eis teneatur.l .j. & ij.&
ſ.de offi.deleg.cum olim.j.& ff.de tribu.l.j.§.ſcientiam.
& ſ.de reſt.in inte.c.ij.de appel.cum cauſam.& C.de er
ro.aduo.l.j.Alia eſt ad acquirendum.C.de epiſco.au.au
then. ſi liberi. Alia ad malam fidem conuincendā. C.
de rei ven.l.j.§.ſi fundum. Alia ad pœnā vitādam.C.de
iur.emphyteu.l.ij. in prin.¶ Viſo quæ ſit proteſtationū
8 diuiſio,videamus cur † facienda ſit proteſtatio, ſeu corā
quo,vel in quo articulo,ſic eſt diſtinguēdum.Aut pro-
teſtans nō habet aduerſarium in eo,ſuper quo proteſta
tur,& tūc ſufficit, quod docere poſſit eſſe proteſtatum.
ff.de reli.& ſump.fu.at ſi quis.§.plerique. aut habet ad-
uerſantem,& hoc dupliciter,aut principalē aut nō prin
cipalem,& ſemper eſt neceſſe,quod fiat proteſtatio co-
ram illo,cuius factum principaliter per ꝓteſtationē im
pugnatur.vet.gratia.Iudex facit aliquid,& licet ſit com
modum partis , attamen coram ipſo eſt facienda pro-
teſtatio.ſ.de offi.or.paſtoralis.§ fi.& eſt ratio,quia prin-
cipaliter volo reſcindere factū iudicis, ſicut ſi appellaui
ad ſuperiorem, pars me non grauauit, ſed iudex a quo
appellaui,de cuius iniquitate detegēda in iudicio appel
lationis agere habeo.hæc eſt ratio,quare iura volunt ap
pellari coram iudice,& non coram parte,licet iudicatū

ſit ad cōmodum partis.auth.de app.in pri nc.col.iiii.ff.
de ap.cum quidam.C.de ap.eos.in fi.& hoc verum,vbi
copiam poteſt habere iudicis,alias ſufficit proteſtari,ꝑ-
ut habetur.ſ.de ap.ſi iuſtus.& eſt omnino ſimile in di-
cto c.paſtoral. & C.de fi.fa.l.j.& ſecunda.ſed vbi pars eſt
principalior, corā ipſa eſt faciēda proteſtatio. Auth.de
temp.non ſol.do.§. conteſtationē.coll. vij.& C.de epiſ.
au.l. ſi præſens.& dicta.l.in cōtractibus.hęc cōis ratio ad
omnia præmiſſa eſt euidens, quia cum proteſtans pro-
teſtatur ad ſui cōmodū , & alterius incōmodum, eſſet
iniquū ,'quod pars grauaretur per id quod ad eius noti
tiam non perueniſſet. ff.quæ ſen.ſine appel.reſcinden.l.
j.§.item cum ex edicto. ex quo.n.ius meum ſeruare vo
lo,& ius alterius infringere, illi debeo denuntiare. ff de
no.ope.nun.de pupillo.§.denuntiationem,alias ignorā
tiā obligarē,ꝙ eſſe nō debet.C.de tab. exhi.l.generali.li.
x.& hæc sūt vera vbi habeť copia illorū , ꝯ quos ꝓteſta-
tiones fiūt,alioquin ſeruet forma in.vt pſectius,paſtora
lis.&,ſi præſens. vbi tū proteſtor ad dubium remouen-
dum,quod oriri poſſet ex facto meo,vel geſtu, hoc de-
clarare eſt in me ſolo,& ſufficit, ſi ꝓteſtor & exprimo
mentem meam vbicunque,vt dicta.l.pro hærede. & l.
at ſi quis.§.plerique.Sed quæritur,an ſufficiat proteſta-
ri coram procu.vbi haberi poſſit copia domini , & dic
ꝙ non.ff.de peti.hæ.item veniunt. §. petitam. vide cle.
de ele.cauſam.in prin.& quod ibi no.ſed ſicut in cita-
tione eſt ordo tenendus,qui traditur.ſ.de do. & contu.
cauſam.ff.de dam.infect.l.iiii.§.prætor.ff.ex qui.cau.in
poſ.ea.hoc autem.§. j. & ſicut ordo iſte reperitur in ap.
emittenda,vt eſt præmiſſum, ſic dicam in proteſtatio-
ne,vt fiat domino,ſi inueniatur.ff.quod vi aut clā.l. aut
qui.§.& ſi forte,alioquin procuratori,vel coram publi-
cis perſonis ſecundum formam.l.ſi præſens. & iurium
prædictorū.Sed ꝙ nuntiatio facta procuratori obſit do-
mino, eſt ar.ff.de no.ope.nun.de pupillo. §.nuntiare.&
§.ſe.So. ibi eſt denuntiatio potius facta rei,quam perſo-
næ, ſed hic per proteſtationem factam perſonæ impu-
gnatur, & ob hoc præciſa potius requiritur denūtiatio
hic,quā ibi. Sed quæro, habeo proteſtari cōtra fęminā
vel ciuitatem, nunquid ſufficit proteſtari coram mari-
to vel curatore reipublicæ. Reſpondeo ꝙ ſic.ff.quod vi.
l.aut qui aliter.§.ſed & ſeruus.& §.ſe.Subſequenter quæ
9 ritur,quando † facienda eſt proteſtatio? Quo caſu diſtin
guo,aut proteſtor ſuper facto, quod eſt mihi proteſtā-
ti omnino liberum vſque ad certum tempus,in quo il-
le, contra quem proteſtatur, non eſt in acquirendo ex
ſe,ſed ſola deſidia proteſtantis in tempore ſtatuto negli
gentis, & tunc omni parte dicti temporis eſt mihi libe-
rum proteſtari, vt in filia religionem intrante. xx. qō.
ij. puella . & C. de his qui met.iudi. non appel.l.ij.& C.
de non numera.pecunia.in contractibus.§.fin.aut pro-
teſtor ſuper facto,in quo habeo certum, illud tamē nō
eſt liberum vt prius, ſed aduerſarius iuuatur nedum ex
negligentia proteſtari deſinentis , ſed facto ſuo, quia eſt
in præſcribendo, vt in multis iuribus.ſ.poſitis,quo caſu
poſſum proteſtari vſque ad conſumatam læſionē. xvj.
q.iii.§.poteſt.ibi,infra conſtituta tempora, ſcilicet præ-
ſcriptionis. caueam tamen, ne nimis arcte proſequar,
quia illud ſolum tempus mihi ſupererit,quod remane
bit a die proteſtationis vſque ad diem conſumatæ læ-
ſionis, ſi non fuiſſem proteſtatus, ar. ff.de minor.l.vlti.
aut non eſt certum tempus a iur. limitatū , infra quod
proteſtari debeā,& tunc protinus habeo proteſtari . Ex
quo.n.ſcio ex facto,contra quem proteſtor, poſſe mihi
parari præiudicium, ſtatim habeo proteſtari.ff.ad Ma-
cedo.ſi filiusfami.ſupra de offic.deleg.cum olim.j xxij.
q.i.primū.& j.q.iii.c.tribus.& xxxiii.q. ij.mulier.& hoc
eſt verum , ſiue proteſtatio interponatur ad impugna-
tionem facti alterius, vt in iuribus prędictis , aut ſuper
facto meo, vt ſi funus patris mei certa die feci, & credi-
tores hæreditarij per hoc dicerent me immiſcuiſſe hę-
reditati paternę,& dicerem me proteſtatum poſt dictā
diem

diem, hæc proteſtatio non me releuaret, cũ iam forte eſſet ius aduerſariis acquiſitũ, ar. ſ. de teſti. pręſentium. illa enim quæ habent releuare factũ, debẽt ineſſe incõtinenti, ar. C. de dona. quę ſub modo. perfecta. & C. de pac. petens. & intellige confeſtim, vt ff. ad tertul. l. ij. §. cõfeſtim. Sed quęro appellaui abſente aduerſario meo in cauſa beneficiali, & proteſtatus fui de appel. huiuſmodi appellato denuntianda, & cum poſſem infra menſẽ ſibi denũtiare, poſt denuntiaui eidem, an valeat talis denuntiatio? Videtur quod non, quia qui tenetur ad factũ illud implere debet, infra tẽpus arbitrio boni viri moderandũ. ff. de verbo. oblig. cõtinuus. §. cum ita. & ſi nõ fecerit infra dictum tempus, faciendo poſtea, nõ facit, quod promiſit, vt a promiſſione liberetur. ff. de verbo. oblig. ſi inſulam. igitur iſte appellans, & proteſtãs, & denuntians, vt pręmittitur, tali denuntiatione non iuuatur. Solutio. conſtitutio, ſtatuimus. ſ. de hoc lib. de elec. loquitur in appellatione denuntiata, alias dicta conſtitutio non arctaret appellantẽ. & appellatũ & alios, quorum intereſt, ad iter arripiendũ, vt ibidem habetur, & eſt ratio, vbi eſt citatio hominis, certũ eſt ad hoc quod liget, oportet, quod ſit facta. ff. de iudi. ſi quis poſtea. ſupra de offi. deleg. gratum. & ſ. de foro cõpeten. propoſuiſti. ſic in dicta cõſtitutione, ſtatuimus. oportet, quod ſit talis appellatio citans denũtiata, nam appellatio nõ citat. ſed appella. denuntiata, vt dicta conſtitutione, & ita appellans non eſt in caſu dictæ conſtitutionis, niſi poſt denunciationem. Sed op. appellans prædictus, vt p̃mittitur, tenetur ad factum, & tale factum, quod ſummo opere exercere debet, & in quo dilationũ materia eſt amputãda. C. de tempo. ap. l. ij. in prin. & l. fi. §. illud. & præſertim appellatio in beneficialibus celeritatẽ deſiderat. ſ. de do. & con. finem. Igitur prædictam omittens appellans, beneficio dictæ conſtitutionis nõ gaudebit, ſed dic quod hæc non inducunt præſcriptionẽ in dicta appellatione, ſed in forma conſtitutionis prædictæ nõ ſeruata. quæ non punit in præſcriptione appellationis ſed deuolutionis, vt in curia non tractetur, & ideo cum actus dictæ deuolutionis inchoatus per appellationem, compleatur per denuntiationẽ, nihil videtur actũ quo ad facti deuolutionẽ. cum aliquid ſupereſt ad agendũ, ar. C. ad Sil. l. cũ Sillanianũ. ĩ fi. ex quo rñd. ad argumẽta. nã. §. cum ita. loquitur in actu in ſe cõpleto, ſi factũ ſequeretur, ſed in propoſito eſt factũ ap. quo exemplo adhuc reſtat aliud, quo ad deuolutionis effectum. ſicut denuntiatio quæ perficit deuolutionis actum. vnde hic non agitur de præſcriptione ap. interponendæ, quæ infra decẽdium debet interponi, etiam de actu iudiciali, vt ſ. hoc lib. de appella. concertationi. C. de appellatio. authen. hodie. Authen. de appellat. in princip. coll. iiii. nec interpoſitæ appellationis proſequendæ, quæ debet proſequi infra annũ, aut ex iuſta cauſa infra biẽnium, & quandoque vltra. ij. q. vj. §. tempus. & c. ſequẽ. & ſ. de appella. ex ratione. ſed duntaxat hic agitur de præſcriptione deuolutionis, & ideo ſi non eſt præſcriptum primo, ſecundo, nec tertio. præſcriptio cõtra deuolutionẽ non currit ante appellationẽ deuoluentẽ, in qua duo requiruntur. vnum vt exordiũ, vt appellatio, & aliud vt exordij cõplementum, vt denuntiatio, vt prædixi ſed ſi non ſit appellatum, nec proſecutũ, vt primo caſu & ſecundo præſcriptũ eſt deuolutioni, quia ſequitur, nõ eſt appellatum, vel appellatio eſt reducta ad effectum non appellationis. ſ. hoc lib. de appel. Romana. §. ſi vero. ergo talis appel. non deuoluit, quia toto fruſtrato & pars fruſtratur ar. ff. de excep. rei iudica. ſi quis cum totum. in prin. & deſtructis primis impoſſibile eſt aliquid aliorum remanere, ar. ff. de excep. rei iudi. egi. ex quibus cõcluditur, quod ex quo eſt appellatũ, & appellatio denuntiata quæ iam citat, & auditor non impetratur. ĩ. tempora dictæ conſtitutionis, ſtatuimus, aut vbi non proteſtatur. vt eſt moris, agere volens, aut ſi ſemel proteſtatur, niſi negligentia proteſtandi poteſt impingi, vt ſupra hoc lib. de elec. cupientes negotiũ non eſſe deuolutũ in curia tractandum ſed eſt deuolutioni præſcriptũ nõ proſecutioni appellationis, quin impetrari poſſet per audientiam principis nec eſt mirũ, ſi leuius pręſcribitur dictæ reuolutioni, quæ eſt contra ius cõe, q̃ iuri cõi quod vult negotiũ appel. in conſiſtorio principis regulariter non tractari, res leuiter ad ſuam naturam reuertitur, & leuius tolluntur iura ſpecialia, q̃ cõia. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus. Auth. de re. ec. non ali. §. quia vero veriſimile. vide quod notaui in cle. cauſam. de elec. in in glo. quod ergo. Sed quid in eccleſiis regularibus, vel epiſcopalibus & ſpiritualibus, vbi quis arctatur ad comparitionẽ papalem. ſupra hoc lib. de elec. cupientes, ſicut vidi. quod quidam monachus appellauit contra electũ ſui monaſterij exiſtens in curia, & cum poſſet infra menſem denuntiare, ſeptimo menſe denuntiauit, & ante denũtiationẽ appellat. electus fuit confirmatus & benedictus, ita quod nihil reſtabat explendũ in electo, nunquid iſte electus adſtringitur dicta conſtitutione, videtur quod ſic, argu. dictorũ iuriũ, ſed dic contra, argu. ſupra de appella. conſtitutus. Item pone cauſam in contradictore, quod leuius repellitur, quam cõpetitor. ff. de decur. generaliter. §. ſpurius. Item, vt eſt prædictum, tutius præſcribitur deuolutioni, quã in appellationi. ſic facilius præſcribitur deuolutioni perſonali, quàm deuolutioni ſimpliciter, quia in caſu conſtitutionis, cupientes. fortius arctatur electus quam per cõſtitutionem, ſtatuimus. Et ideo appellans in vno caſu arctius debet arctari, cum vno caſu maius ſit periculum, & ideo tutius occurrendum, cum huius negotium celeritatem deſideret, & dilatio in eo ſit periculoſa. ff. de Carbo. l. j. §. j. ſupra eod. libr. vbi de electio. in princi. ff. de dam. infec. l. j. & hoc liquet ex mente conſtitutionis, cupientes, arctantis conſimiliter appellantem & appellatum ad veniendum, quàmcito commode potuerunt, & per conſequens ad illa, per quæ ad hoc deuenitur. ff. de iur. omn. iudi. l. ij. ſicut denũtiare appellationem, non eſſet in poteſtate appellantis non denuntiantis, cito quando vellet aſtringere ad veniendum ad curiam perſonaliter per denũciationem ſuam appellatum. Sed dices idem inconueniens in primo caſu. So. iam eſt dictum, grauior eſt ſecundus caſus primo, & durius eſt ſtatim perdere in ſecundo caſu, quàm in primo, ſed obiicitur. Commodum eſt appellato quando tardius ſibi denũtiatur, quia expeditius eſt appellato tarde habere brigam quam cito, ergo ſi appellatus de eõ habet commodũ, culpam non poterit impingere appellanti. ff. de iur. doti. cum in fundo. ff. ne quid in loco pub. l. j. §. idem Labeo. Vnde verius.

Vt culpent alij, te me laudare neceſſe eſt.

So. hoc caſu nedum recipitur pricipaliter intereſſe appellantis & appellati, vt in contrariis, & caſu primo, ad mens huius conſtitutionis imponentis celeritatem in proſecutione horum negotiorum dicta conſtitutione, cupientes. comprehenſorum magis in ſecundo caſu q̃ ĩ primo, vt dictum eſt. & ob hęc dicta prorogatio pati non debet, ar. ff. de Car. edic. l. iii. §. hoc autem. ¶ Nunc
10 videamus † qualiter facienda ſit proteſtatio, & primo quæritur, cur in ſcriptis ſit faciẽda? Quo caſu diſtinguo, aut proteſtor ſuper tali facto, ſuper quo agerem, ſi perſonam rei haberem, aut non. primo caſu cum proteſtatio ſubrogetur loco libelli conuentionalis, ſicut eſt neceſſe regulariter dare libellum in ſcriptis, ita proteſtationem loco libelli ſubrogatam. loco enim petitionis proteſtatio habetur. ff. de nau. fœ. l. ij. ar. dictę l. vt perfectius, & xvj. q. iii. §. poteſt. in Auth. de tempo. non ſo. do. §. cõteſtationem. & hoc caſu proteſtatio habet effectũ interrumpendi pręſcriptionem, vt dictis iuribus. & hic tollit effectum poſſeſſorij, qui eſt præſcribere. In aliis caſibus non eſt neceſſe, q fiat proteſtatio in ſcriptis. cum hoc non reperiatur in iure cautum. & ideo ſtabitur regulæ. C. de pac. pactũ, qui bona. Item proteſtatio debet plene cõtinere factũ, ſuper quo fiat proteſtatio, ad hoc

quod

quod proteſtãs de proteſtatione huius poſſit ſe iuuare,
verbi gratia, Poſſum funerare patrē meū non animo
hæreditatis paternæ aſſequendę, & etiã vt ſumptus con
ſeruē, vt qui ad iſta duo vult ſe iuuare, plene habet pro-
teſtari. ff. de reli. & ſumpt. at ſi quis. §. plerique. in fi. nam
in non expreſſo non iuuabitur proteſtans, nec mirum,
quia proteſtatio ad expreſſum intendebat, & ideo in
hoc proderit, ar. C. de inge. ma. ingennum. Item prote-
ſtatio debet eſſe clara, & tempore competenti facta. ff.
11 quod vi aut clam. qui aliter. in princi. & §. j. Nunc † quæ
ritur, quid ſit effectus proteſtationis. & dic, quod multi-
plex. nam quandoque habet ius illæſum cõſeruare, qñ-
que dubium declarare, & plerunque nexū obligationis
euitare, & alios effectus, vt in diuiſione neceſſariarū ꝓ-
teſtationū. ſ. euidenter colligitur. Habet enim proteſta-
tio acquiſitionem poſſeſſionis quandoque impedire,
vt no. vij. q. j. pontifices. & regulariter proteſtatio habet
effectum infringēdi id, ſuper quo interponitur pro mo
do proteſtantis, & ſic omnis ap. legitimum habet ter-
minum a quo, vt intereſſe, pro quo tuendo interponi-
tur, alias ſi non intereſſet, non admitteretur appellatio. ſ.
de ele. cum inter R. & de cõ. pręben. relatum. & ij. q. vj.
non ſolent. & terminum ad quem. ſ. illum ad cuius re-
ceptionem interponitur. ff. de appel. l. j. nec ap. reſcindit
quodlibet factum, ſed illicite attentatum contra appel
lationem. ſ. de elec. cum nobis. ſic proteſtatio quæ pin-
guius quandoque ſubuenit, quam ap. C. de filijsfa. l. j. &
ij. habere debet terminum a quo, ſ. intereſſe proteſtan-
tis, quod proteſtatio tueretur. & terminum ad quem, ſ.
id, quod eſt oneroſum, ſeu illicitum, proteſtanti gratio
ſum impugnare, remouere, ſeu retractare, quod vigorē
12 conſequeretur proteſtatione nõ emiſſa. Ex quibus † col
ligitur proteſtationem legitimam continere duo, ſcili
cet intereſſe proteſtantis, & impugnationem iuſtam,
alias proteſtatio eſt reſpuenda, vt ex ſuperioribus pro-
batur. Item proteſtatio habet effectum interrumpen-
dæ præſcriptionis. vt. C. de epiſ. au. ſi præſes. & l. fi. quod
intelligo indiſ. quando præſcriptio ex ſola negligētia il-
lius, contra quem præſcribitur, procedit, vt dictis. l. & C.
de his qui met. iudi. non appellat. l. ſecunda. de non nu-
merata pecunia. in contractibus. § fi. ſed vbi præſcriptio
procedit nedum ex negligentia illius, contra quē præ-
ſcribitur, ſed etiam cū hoc ex poſſeſſione illius, qui eſt
in præſcribēdo, dubitari conſueuit, an proteſtatio hoc
caſu interrumpat præſcriptionem, Dic ꝙ ſic, vt in l. vt
perfectius. Vel dic, ꝙ illa loquitur in quatuor ſpecialibus
caſibus. Sed nunquid proteſtatio poſſeſſorium tollit, vt
non proſit. ver. gra. In eo qui eſt in poſſeſſione eligendi
vel coeligēdi, & proteſtatio fit contra eum, ꝙ vox eius
nõ præſtet ſuffragium niſi de ꝯſuetudine, vel de iure vo-
cem habeat in electione, an per huiuſmodi proteſtatio
nem commodū poſſeſſionis ſit ablatum. & primo vide
tur quod proteſtatio non tollat effectum poſſeſſorij,
quia etiam lis mota ſeu pēdens effectum poſſeſſorij nõ
tollit, ergo minus proteſtatio ſola. ſ. de iu inte. re. c. ij. &
vt lit. pen. c. j. & ſ. de iur. pa. ex literis. ar. ff. de rei ven. l. vti-
que. nec petitio facta in iudicio quē facit reū. xv. q. viij.
c. fi. imo prius debet conuinci, quam aliquid auferatur
ab eo. C. de iur. fiſ. facultas. & l. fi. ſed cõtra, ſupra de elec.
Cumana. dicunt quidam, ꝙ proteſtatio commodum
poſſeſſionis nõ tollit. ſ. de ele. in Geneſi. & lvj. di. ſatis. ſed
dico diſtinguendum in hoc articulo, nam aut prote-
ſtans nititur contra ius cõmune, aut ſm, aut præter. pri
mo caſu non tollit proteſtatio commodum poſſeſſo-
rij, ſic loquitur. c. ſ. Gen. vel ibi probanit ſe canonicū ille
contra quē fuerat proteſtatum. Secundo proteſtatio tol
lit cõmodum poſſeſſorij, & ſic loquitur dec. Cumana.
ibi enim pro proteſtantibus erat ius cõe. xvj. q. fi. ca. fi.
vnde probato petitorio, quod erat fundatū iure cõi ꝓ
proteſtãtibus, & ꝓbato ſolo poſſeſſorio per illos, ꝯ quos
13 fiebat proteſtatio, petitoriū † trahit ad ſe poſſeſſorium, vt
ipſum ſolū nõ proſit. ſ. de cã poſ. & propric. cū dilectus
Si enim probaui petitoriū pro me ꝯ te poſſeſſorē, con-
ſtat, quod poſſeſſio a te eſt auferenda, ergo multo ma-
gis vbi tu actor ꝓbaſti de poſſeſſorio, & ego reus de peti
torio excipere potero, non eſt tibi efficax hæc poſſeſſio
probata, quia per me conſtat de petitorio, quo probato
fiet ꝯ te executio, & ſic cum detur actio, multomagis ex
ceptio. ff. de ſuperfi. l. j. & hoc dicit. l. ff. de rei ven. officiū.
Vbi. n. probaui rē meã eſſe, neceſſe habet reus rem reſti
tuere. & ita ꝓbatio petitorij extinguit factū poſſeſſorij.
Nec aduerſatur dec. ſ. de cã poſ. cum eccleſia ibi nulla
fuit proteſtatio a parte canonicorū Sutrinorum emiſ
ſa, & a clericis admiſſa, ſed vtentes iure cõi elegerunt, &
electione facta clerici collegiatarum eccleſiarum dicē
tes ſe debuiſſe intereſſe petierunt illam electionem in-
firmari, & deduxerunt tam petitorium quam poſſeſſo
riū in iudiciū vt ſatul, quia ſi ſolū poſſeſſoriū induxiſsēt
obtinuiſſent, at. ſ. de iur. pa. conſultationibus. & ſ. de ele.
querelã. Sed quia poſſeſſoriū & petitoriū ſimul intenta
uerunt, & erat probatū iure cõi petitoriū pro canonicis
Sutrinis, nec clerici collegiatarū eccleſiarum poterant
hoc ius cõe conſuetudine vel alio modo infringere. Pe
titoriū probatū iure cõi ſuſtulit fructū poſſeſſorij. & ſic
eſt caſus. ſ. de cenſi. olim cãm. vbi epiſcopus petebat
in certis terminis ſibi ſolui nomine ſynodatici certum
numerū denariorū Papien. per clericos plebis Rupinę.
& clerici dicebant ſe nõ teneri niſi ad denarios Lucen.
quos dominus epiſcopus recepit vno anno, ius tñ ſuū
proteſtatus fuit, & ibidē dicitur, quod ſi clerici ſic per-
ſoluiſſent per. xl. annos, præſcriptione tuti eſſent, ſed nõ
eſſent tuti ſi dicta proteſtatio ipſum poſſeſſoriū ſuſtuliſ
ſet, quia tūc minime præſcriberetur. ff. de vſuc. ſine poſ-
ſeſſione. Sed forſan dicet aliquis, quod proteſtatio nihil
operata fuit in dicta decr. quia fuit ab illa receſſum per
ꝯriū actū, vt innuit ibi gl. & ob hoc proteſtatio, quæ vi
res non habuit, dicto caſu non ſuſtulit ipſum poſſeſſo
riū, ſed dici poſſet, ꝙ actus receptionis Lucen. non fuit
directe ꝯrius proteſtationi, qa ſi epiſcopus nomine ec-
cleſiæ ſuæ habebat a dictis clericis recipere Papien. iur.
eccleſiæ non fuit derogatū facto epiſcopi in receptio-
ne Lucen. ergo proteſtatio ſtetit poſt receptionē Lucē.
licet ſi eſſent Lucen. recepti per ſpatiū. xl. an. fuiſſet præ
iudicatū eccleſiæ, & per conſequens proteſtationi, quę
ius eccleſiæ tuebatur, quia prælatus põt facere deterio-
rē conditionē eccleſiæ negligēdo, & ſi alias regulariter
non poſſet. xvj. q. vj. ſi epiſcopū. & ſ. de excep. cū venera-
bilis. & ſ. eo. delictū. Itē ēt epiſcopus recipiendo partem
ſynodatici ſciens ſe ius pinguius habere per vsū partis
totū retinebat. ff. de vſufru. is qui vsū fructū. ſaltē quo-
uſque eſſet ꝑſcriptū. itē dato, quod eſſet receſſum in di-
cto caſu a proteſtatione, nihilominus dico, quod ꝓteſta
tio non tollit poſſeſſoriū, niſi ille, ꝯ quē proteſtor, nõ in
nitatur iure cõi, vt fuit in dicto caſu. Nã licet ſoluere ſy
nodaticū ſit de iure cõi, ſ. de oſ. or. cõquerēte, ſoluere tñ
hoc genus monetæ, vel illud, eſt præter ius cõe, & ideo
ſolutio Lucen. iure cõi nõ impugnata, ſi perſeueret vſ-
que ad xl. annos proteſtatione non obſt. ꝑſcriptionē pa
riet. Et ſubditus ꝯ ſuperiorē ꝑſcribere põt, quod ſoluat
certã ſummã, & plus exact⁹ põt ꝯdicere. C. in qui. ca. co
lo. do. ac. poſ. li. xj. & dico quod ꝓteſtatio regulariter nõ
tollit poſſeſſoriū, nec effectū eius, qui eſt pręſcribere, &
ſi qñ tollat effectū poſſeſſorij, vt in dec. Cumana. hoc fa
cit petitoriū ꝓbatū, vt ſ. declaratur, ſic effectus poſſeſſo-
rij, qui eſt ꝑſcribere, tollitur qñq; ꝑ conteſtationē, vt qñ
agere nõ poterat ꝓteſtans, vt in l. vt perfectius. alias ꝓteſta
tio curſū ꝑſcriptionis nõ impediret, ar. præ. l. ¶ Poſtremo
dū q̃ritur, qñ a proteſtatione recedatur, & dic, quod qñ
factū ꝓteſtantis oĩno liberū cū ꝓteſtatione ante facta
ſe cõpati nõ põt, receditur a ꝓteſtatione. ſ. de ap. ſolicitu-
dinē. & ſ. de conſti. cū M. & ff. de acquir. hære. l. ꝓ hærę-
de. j. rñ. §. vlt. in fi. eiuſdē l. & eſt rõ ꝓdictorū, qa plus de-
claro volūtatē meã facto, q̃ verbo. ff. de ædil. edic. l. ti in.
c. ej. qui. Et qa ꝑ facta plus iudicor q̃ ꝑ verba. xxij. q. v. ca
uete.

actc.ii.q.i.cum omnis. Et dixi generaliter factũ omni
no liberum proteſtationi aduerſum ipſam proteſtatio
nẽ tollere,ſecus ſi non eſſet liberũ,vt quia metus inter
ueniſſet.ſ.quod me.cauſa.c.i.aut voluntas ſuperioris,
q̃ factũ proteſtationi priũ iniunxit. vt xxviii.diſt. diaco-
ni.& iſtis duobus caſibus factũ priũ proteſtationi pro-
teſtationem non tollit,nec eſt mirũ , qa dictis caſibus
facientes,faciendo magis videntur pati,q̃ agere. ¶Sed
quæro vnus aduerſarius proteſtatur,& aduerſarius in cõ
trum,vt quotidie fit ,nunquid ſecunda proteſtatio tol-
lit primã? Et vr̃ quod ſic.ff.de libe.ag.l.i.§.denuntiare.&
§.ſeq ſed cõ vr̃,quia licitũ eſt vnicuique,vt vult,rei ſuæ le
gem imponere. ff. de ſol.l.i. ergo & proteſtari ſuper
ea. So.cũ proteſtationes hincinde fiũt,aut actus com-
munis vtrique proteſtantium ita q̧ directo intereſſet
vtriuſque,& hoc caſu ſecunda proteſtatio tollit effica
ciã primæ,vt dicta.l.de libe.ag.aut non & hoc triplici-
ter,quia factum,ſuper quo fiunt hincinde proteſtatio-
nes,eſt principaliter pro proteſtante primo,aut ecõtra,
aut eſt dubiũ,primo caſu proteſtatio prima nõ enerua
tur,verbi gratia. Reus proteſtatur, quod ſi aliqua dicat,
q̃ ſapiant lit.conte.non vult lit. haberi pro conteſtata,
actor in contrariũ,perſiſtam ſecundam non tollit pri-
ma,& cum verba lit.conteſtationis fieri poſſint animo
conteſtandi lit.& animo informãdi iudicẽ , iſta verba
ambigua quæ ſunt principaliter rei .poteſt ipſe reus p
ſuam proteſtationẽ interpretari.ff.de pac.iur.gen.§.qđ
ſere. & ff. de iudi.l.ſi quis intentione . ſed ſecundo caſu
& tertio ꝓteſtatio ſequens tolleret efficaciã primæ. arg.
ff.quod vi,aut clam , aut qu aliter.§.ſi quis , cum & in
primo mẽbro,& in iſtis poteſt eſſe ratio.in re cõmuni
regulariter melior eſt conditio prohibentis.ff.commu-
ni di.Sabinus.& de cura.fur.conſilio.in fine.& ob hoc
vbi factũ eſt cõmune , ſeu ẽt principalius intereſt pro-
teſtantis ſecundario in contrariũ,ſeu vbi eſt dubiũ , cu-
ius interſit principalius, prima proteſtatio non habet
effectum conſenſu aduerſarii non veſtita. Item primus
proteſtans vr̃ impetere,& ſecũdus defendere,& ob hoc
in re dubia ſecundo proteſtanti eſt magis inſiſtendum
vt ſ̃.de prob.ex literis.& ſ̃.eo.cum ſunt .ſicut etiam vbi
factum eſt cõmune,cũ fauorabilia ſunt iura tam reis
q̃ actoribus.ff.de act.& obl.Arrianus.& ff de re. iur.fa-
uorabiliores.ergo multo magis vbi principalius inter-
eſt ſecundo proteſtanti , ſecunda proteſtatio primam
eneruabit.¶ Vltimo quæritur, pone in termino perem
ptorio dato ad ponendum,vel ad articulãdum , vel aſs
proteſtatur dans poſitiones vel articulos,q̧ articulos da
tos poſſit declarare,diminuere,interpretari , corrigere,
vel mutare, & nouos dare, ſi ad eius notitiam perue-
nerit,an hæc ꝓteſtatio valeat? Rñdeo , dicta proteſtatio
eſt vtilis quoad declarationẽ.arg ff.de acqui.re.do.adeo.
§.cum quis.in fin.& ff.de teſta.hæredes. §. quod vero qs
obſcure.Idẽ dico quoad interpretationẽ.ff.de iud.l.ſi qs.
intentione & ſ̃.de accu.cũ dilectus. qdam tñ diſtinguũt
in ꝑdictis,an ĩ principio,medio, vel fine fiat declaratio,
ſeu interpretatio.vt no.ſ̃.de reſt.ſpol.cum ad ſedem. ſed
quoad diminutionem diſtingue,aut eſt q̃ſitum ex nar
ratione articuli parti aduerſæ, & tunc non licet dimi-
nuere,quatenus facit pro aduerſario, ar. Auth.de his q
ingre.ad app.§.illud etiam. col.i.ff.depo.l.Publia.§. fin.
& l.i.§.ſi rem.verb.gratia.appellat quis obiiciens in per
ſonã vel formã ,& articulat ſuper hoc , vult detrahere
hos articulos,dico,quod non poteſt in ꝑiudiciũ appel.
cui ex dicta articulatione accreſcit ius. ſ.quod alia non
poteſt opponere appellãs,ar.ſ̃.hoc li.de ele.ab eo.nõ ꝑ-
ut dicit cõſtitutio,vt circa,aut non facit ꝑ aduerſario
& tunc poteſt tollere,quia hoc caſu ſolus fauor articu-
lãtis veriãt.Simili mõ dico in eo,q mutare vult,vel cor
rigere diſtinguẽdo. In eo vero q vult articulos nouos
dare poſt perẽpto. prætextu proteſtationis appellatio
nis anteſactę vr̃ diſtinguẽdũ,aut articuli de nouo po-
ſiti non ſapiunt crimen vel defectũ,aut ſapiunt,primo
caſu,ſiue articuli nouiter poſiti ſint poſt terminũ ꝑem
pto.nati vel noti,& de hoc conſtat,quod ſaltem per iu
ramentũ poſſunt admitti,arg.ſ̃.de excep.paſtoralis, &
de offi.dele.inſinuante.ar.Præſertim ſi de facto in arti-
culo contento cõpeteret ius agendi ex natis poſt perẽ-
pt.quia in illis ẽt ſñia lata nõ obſtat ergo minus perẽ.
obſtabit,ar.ff.de excep.rei iud.ſi iur̃m.§.eãdẽ. ſed in vo-
tis poſt terminũ diſtingue,aut poſt huius terminũ re-
ſtat cognitio,& dic tunc vt prius,aut non reſtat,vt quia
eſt concluſum,quo caſu non eſt cognoſcere, ſed cogni
tũ eſſe,tunc non admittitur,& eſt ratio. eſt enim quod
ipſi imputetur,qui ante iudicium præparare debuit iu-
ſtitiam,& diligenter inquirere. Sed nunquid ead. diſti.
adhibetur in natis,dic,aut ſunt nata ,ex quibus cõpetit
ius agendi,aut excipiendi,ſi excipiendi admittã,ſi agen
di,aut de hoc articulat actor,aut reus,ſi reus,dic vt pri⁹,
ſi actor , aut libellũ põt inuare ex cauſa de nouo orta',
& ſic dic vt prius.aut non,tunc.n. admittam. probatur
ſ̃ hoc li.de re iudi.abbate.nec valet,ſi dicas,valet ad agẽ
dum,ergo ad excipiẽdũ,nã hic eſt figura dictionis , hic
n.mutatur quid in vbi.Secundo caſu no.dixit.B.Cõpo.
quod non debet admitti,vt no.ſ̃. de elect. quod ſicut.
cui opinioni aſſentio in notis,ſed non in natis,nã poſt
perempt.iur.dilatoriarum vt eſt lit.conteſt.dilatoria or
ta poſt proponi poteſt.vt d.c.inſinuante.Secus dico in
his,quæ nata ſunt de nouo poſt peremptoriũ propter
rationes per dictũ B. allegatas , & eſt ratio diuerſitatis,
articulans potuit ſibi præuidere in notis poſt articula-
tionẽ,ſed non in natis,& ideo ſibi imputatur,argu. ſ̃.de
re iudi.ſuborta.nec valet proteſtatio quoad not.quia fa
ctum peremptorium ꝓteſtationi obuiat, quod eſt for-
tius,vt not.in caſu decre.ſ̃.de elect.cap. cum Vintoniẽ
ſis.argu.ff.de mino.verũ.§.fin.& proteſtatio dictis caſi-
bus eſt magis voluntaria quam neceſſaria.¶Prædictis er-
go modis generalia ſpecialia non comprehendunt.Re
gulare tñ eſt,q̧ genus ſpeciẽ cõprehendit , ſicut totum
partem.ff.e.ſemper ſpecialia.& ſ. eo. in toto. Eſt etiam
14 †regulare,q̧ tantũ facit generale in omnibus,quantum
ſpeciale in ſingulis.ff.de admi.tut.l.ſi duo.C.de p̄ſcript.
xxx.vel xl.anno,omnes.de quadri.p̄ſcrip.l.ii.& verbum
generale generaliter eſt intelligendũ.ff.de ſerui.vr.p̄.l.
ſi ſeruitus.xix.di.ſi Romanorũ.ſ̃.de priuile.qa circa. qđ
aũt generale ſpeciale non comprehẽdat , hoc facit ma
teria,modus,ſeu qualitas,& aliæ circunſtantiæ genera-
les arctantes,vt per inſtãtias ſupra poſitas probatur.

SVMMARIVM.

1 *Paterna poteſtas non atrocitate,ſed pietate mouetur.*
2 *Iudices in noxios quo affectu moueri debeant,& prælati erga ſub-
ditos.*

REGVLA XII.

IN Iudicijs. Ad intellectum hui⁹
regulæ curioſus vide-
re poſſet Thomã ſecunda ſecundæ. q. lxiii.
ꝑ totũ.& maxime articulo vltimo.Dyn.de
æqualitate in iudiciis ſeruanda,ſiue partes ſint pares ſiue
impares , allegat in authenti. iuſ.iur. quod præſta.ab his
§.& econtrario.& §.& primũ.ibi , nequaquã ſi id incli-
naro.&c.& vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.deinde.& §. qđ
aũt.& defen.ciui.§.iuſiurandũ.Cũ.n.iudices circa ſub
iectos ſe habere debeant,vt patres circa filios. in Auth.
vt iudi.ſine quoquo ſuffragio.§.reos.& iuſiur.quod pręſ-
1 ſtatur ab his.§.deuotos.paterna †vero poteſtas non atro
citate ſed pietate mouetur,& pro liberis conſilium ca-
pit.ff.ad l.Iul.de parrici.l. Diuus.& de adult.l.nec ĩ ea. §.
2 pe.cõcluditur iudices & prælatos circa † ſubditos pios
eſſe debere,& inter eos in iudiciis æqualitatem ſeruare
nam inæqualitas etiam in extraiudicialibus & in arbi-
triis iura reprobant.ff.de arbitris.l.ſi de meis.circa pri.&
l.Pedi⁹.§.in ſeruũ. & l. ſi cũ dies.§.pe.ff.đ vul.& pu.ſub.l.
iã hoc iur̃.& l. Luci⁹.C.de reſcin.ve.l.ratas.de re.mi.& l.
ſol.And.in Tit.de reg.iu.

in teſtamento.de impu.& aliis ſubſtitu.l.hæreditatem. & l.quamuis.¶ Prima glo.ponit exempla, ſecundo ſignat in ɔ̃triũ quatuor canones, quatuor decr. & duas leges.ſoluit,& dat quinque ſimilia. Tertio ponit quatuor modos, quibus dicitur iudicium, in fi.no.& inſtruit Io. An.¶ In j.glo.ibi.§.ſi arbiter.ſtatuit locũ, in quẽ altera pars nõ poteſt honeſte venire, nõ arctat ẽt eũ qui venire poterat.abſurda .n.eſſet inæqualitas illa, quod ſolum vna partiũ ligaretur, & ibi [*aut facta*] verſi. perſona. ibi in eodẽ genere delicti aliter punitur ſeruus q̃ liber .Idẽ aliter quod fit in parentẽ vel patronũ, q̃ quod fit in extraneum. & ibi in ſacris.& vide.j.e.non licet.¶ In j.glo. ibi in ſacris,& l.vnicuique.li.xii.vnde & priuilegiũ vniᵘˢ litigantiũ tranſit ad alterũ.C.de fruc.& litiũ expen.l.fi. ſignatur ad hoc ɔ̃triũ.Inſtit.de iure natu §. ſed quod principi vbi de hoc.& hoc p Dy.cui nõ placent ſolutiones il.æ, quarum prima diſtinguit, an priuilegiũ detur ad litis executionẽ,& tũc aduerſario prodeſt, aut ad deciſionẽ,& tũc ſecus, quam probat per l.C. ſi aduer. tranſac. l.j.& ii.C.de repu.q̃ fi.l.vna. ſcda diſtinguit, an ꝓprio motu conceſſũ fuerit. & tũc nõ prodeſt aduerſario an ad petitionẽ,& tũc prodeſt, quã ẽt improbat per præ.l. fin.C.de fruct.& lit. ex. diſtinguit ergo ſic. Aut priuilegiũ continet ius iniquũ, quia conceſſum in alterius læſione,& tũc diſtinguitur, q̃a ſi ſit ad petitionẽ vti debet impetrans co.iur facit.ſ.de mutu.pe.c.ii. ſi ſine poſtul. non cogitur.ff.quod quiſque iur.l.j.& ii Si vero non ɔtinet ius iniquũ, ſed fauorẽ illius, cui conceditur,& aliquam iur. cõmunis relaxationem, ſiue proprio motu, ſiue ad petitionẽ ſit cõceſſum prodeſt ſolũ impetrãti,& non alteri eũ non cõtingenti, vt in §.ſed quod principi.Prodeſt ẽt litigãti cũ illo.vt vitetur inæqualitas, & quia vr̃ eum contingere,& ſic loqtur.l.vlt.C.de fruc. cũ concor.& ibi.e.pen.in fi lo.mon.ponit.xv.ſignificationes, ſuper rubri.de iudi.quas dat per hos verſus.

Actio lis, authoritas, forus, arbiter, ultima uelle,
Quæſtio diſcretio, ſententia, inſtantia, diſcuſſio, poſſe,
Pernicies pœna, proceſſus iudicialis.

Actio,ſ.de probatio.ex literis.ff.de iudi.in tribus. inſti. qui.non eſt per.ſa.§.præterea. Lis. ff.de pecu. quod debetur, ad Treb.l.j.ii.reſpon, Authoritas.ſ.de iudi. decernimus.lxxiii.diſt.c.j.Forus.de iudi.quanto. Arbiter.ii.q. vi.a iudicibus. ff.q ſatiſda.cog.ab arbitro.ſ.eod.li.de offi. delega.ab arbitris.Si.n.arbiter eſt iudex, ergo arbitriũ iudiciũ. Vltima velle.vt hic ĩ gl & C.de ſacroſan.& l. habeat.qõ.C.de or.iudi.l q̃ſtionũ.Diſcretio.vt in gl.& ff. d iudi.l.cũ prætor.& de p̃bend.graue, xxxii.q.iiii.origo. Sẽtentia.lxi.di.neophitus.de re iudic.in cãuſis. de appel. ſi duobus.ſ.de p̃ſcrip.c.fina.ff.de lega.iii.q concubinã. §.ſi hæres.& eccle.xviii.ante iudicium & iuſtitiã te para. Inſtantia.C.de iudi.properãdũ.ſ.de iudic.c.penul.Diſcuſſio.ſ.de ver. li.forus.in princ.Poſſe.ff.de iudic.iudicium ſoluitur.Idẽ poteſtas iudicandi.Pernicies.j.ad Corinth, xi.ibi, Qui manducat & bibit indigne, iudiciũ, ideſt perniciẽ ſibi manducat & bibit.dicit glo. condemnationẽ pœnę.l.diſtinct.& purgabit.in princip.In lo.v.capi.qui mala egerunt in reſurrectionẽ iudicii. i. pęnę æternæ. Proceſſus iudicialis.ſ.eodẽ li.de iudi.c.j.de excep.pia Archi.q de hoc aliquid tractauit.ſ.eo.li.de reſ.ſtatui.l §.inſuper.dicit, quod qñque ponitur pro tempore. lv. diſti. præcepta.pro deliberatione, vel examinatione, & xix. diſt.c.j.in fi.xlvii.di.de Petro.in fine.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad q̃ſtionẽ de actore & reo priuilegiatis de cõ tro iudice, quam omitto, q̃a illam poſui. ſ. c.li.de priui.c.i.§.& idipſum.Sed proſequar q̃ſtionẽ fratris Huberti.quã ſic proponebat. Eccleſiæ collegiatæ ɔceſſit Papa priuilegium, ꝙ præſcriptio minor centenaria in ſuis bonis vel iuribus non currat ɔ̃ eam, agit p̃latus ɔ̃ capitulũ, vel econtra, quorum bona ſunt diſcreta ſup re alias præſcriptibili.quærebat an alter contra alterũ illo priuilegio poſſet vti, hanc aũt abbreuiabo. Ad affirmatiuã.v.ad negatiuã.iiii.allegando.tertio ponitur ſolutio & pro contrariorũ ſolutione diſtinctio. Ad primum, quod poſſit, inducebat, ꝙ appellatione eccleſiæ epiſcopus & capitulũ continetur.de ver.ſignifica. cum clerici requiſiti.l.de teſta.nec mirum, puta ad corpus cõſtituẽdum neceſſaria ſunt caput & membra, quæ hic concurrunt.de his quæ fi.a præla.nouit.facit.xii.diſt. c. j.xlv.di.cũ B.de p̃ſcrip.cũ non liceat. Si ergo prælato & capitulo datũ intelligitur, videamus contra quos datũ ſit,& vr̃ ꝙ ɔ̃ omnem antiquum ſtatum iure communi priuilegio, vel alias in eccleſia laudabiliter obſeruatum immutare volentem, & hoc facit præſcribens, ergo cõtra illum competit.Ad primum inducitur.xxv. q.j. per totum.ii.q.iii.ſi ea.& c.ſeruatis,& c. inſtitutionis. per q̃ patet, quod euerſor dicitur, qui id facit,& extra eccleſiã eſt, licet videatur intra.xciii.diſt.ſi inimicus. ergo ſtans pro ſtatu antiquo vtetur priuilegio contra præſcribentẽ ſicut contra extraneum.¶ Secundo ꝓbatur ſic. Prout ſe habent ſingulares eccleſiæ ad vniuerſalem, cuius ſunt membra, ita membra ſingularis eccleſię ad ipſam eccleſiam, facit.j.q j.multi.vii.q.j.Nouatianus.xxiiii.q.j. loquitur ſed priuilegio vniuerſalis eccleſiæ cõceſſo vna eccleſia vtitur ɔ alteram.Nam priuilegium contra præſcriptionem.x.xx.vel xxx.ann.datum eſt eccleſiæ. De xl. annis xvi.q.j.quas accuſationes.ii.q.iii.neque decennii. de præſcrip.de quarta & illo vtitur eccleſia ɔ̃ eccleſiam vt ibi.xvi.q.iiii.volumus.Itẽ priuilegiũ reſt.ĩn inte. iure minoris datum eccleſiæ, quo tamen vna contra aliã vtitur.de reſt.in integ.auditis.ſic ergo vnum membrũ eccleſiæ contra aliud vtetur priuilegio, de quo loq̃mur. Eſt ſimile de priuil. Velleiani dato mulieribus fideiubẽtibus, quo vna contra aliam vtitur.C. ad Velleia.ſi ſine. Idem in Macedoniano, quo vnus filiusfa.iuuatur contra alium.ff.ad Macedo.ſi filius.Idem etiam in priuilegio religioſorum de non ſol.deci.ſ.de deci.ex parte.xv. q.j.q̃ſitu.nec obſt.ſi dicatur, talia priuilegia nõ data collegio, quia priuilegium clericorum quoad forum datum eſt collegio clericali, de foro compe. ſi diligenti.& & tamen contra clericum vtitur clericus illo.eo.ti. c.j. xi.q.j.inolita.ſic & in propoſito cum quiliber de eccleſia participet priuilegio.ſ.eo.li.de priuile.per excep. dicam in rebus eccleſiæ quemlibet de eccleſia illo vti poſſe. ¶ Tertio ſpecialiter de priuilegiato ſic probatur. Si minor mutuat filiofami. bene vtitur priuile. minoris ætatis contra priuilegium Macedonianum. ff. de mino.verum.in fin.& l.ſeq.& hoc maxime, quia is, cõtra quem præſcribitur, tractat de damno vitando, & alter de lucro, quorum non eſt par ratio.C.de codic.l fina. facit, xii.q.iiii.quicunque.¶ Quarto ſic, Quod commune eſt duobus proficit vni contra alterum, vnde communis tutor duorum pupillorum agit pro vno contra reliquum.ff de autho.tu.accipientis. Sic dicamus de iſto priuilegio.¶ Quinto cum præſcriptio ſit contra naturalem æquitatem ſecundum quam pars cum aliena iactura locupletari non debet.eo.ti.locupletari. Si ergo vnus contra alium priuilegio vti poſſit impediente locupletatione prędicta,& ſic benignior eſt talis interpretatio, maxime q̃a res ad ſuã nãm facile reuertitur), quo olĩ oẽs eccleſiæ gaudebãt priuilegio cẽtenariæ præſcriptionis. C.de ſac.ſan.ecc.vt inter diuinũ. facit.xxxv. di. ab exordio.ff.de pact.ſi vnus.§.ꝙ ſi nõ totũ.ex his concluditur, ꝙ alter ɔ alterum priuilegio ſe defendit. ¶ In contrarium, priuilegium, quod eſt lex priuata contra ius commune non plus ɔcedit, q̃ verba ſonent, & reſtrĩgimur ad eos q̃bus & ɔ̃ quos & ad ea ſuper quibus eſt cõceſſum.hęc patent per ordinem. vii. qõ.j.petiſti. de priuil.tanc.de ver.ſig.ex parte.de decimis.ex parte.pp id iubet videri & cõſeruari priuilegiorũ tenor. de priuilegi. porro.Sed ex tenore priuilegii, qd ponit thema, p3 tũc illud cõpetere, cũ ɔ̃ ipſam minor pręſcriptio allegatur. Sed in terminis quæſtionis non allegatur contra ipſã eccleſiam cũ in iure indefinita æquipolleat vniuerſali,

de

de quo ſ. de elect. vt circa. erit idem dicere ꝯ eccleſiã, & ꝯtra ã eccleſiam. Solus autem prælatus vel ſolũ capitulũ nõ faciunt illam totã, ſed eius partem tñ. de iis q̃ fi. a præla. nouit. ergo allegatio præſcriptionis, quam facit alter ꝯ alterũ, non eſt ꝯ totam eccleſiam, ſed eſt membri contra mẽbrum, ad quẽ caſum non vr̃ priuilegiũ pertinere. ¶ Secundo ſic, cũ vis corporis non ſit ſingularium de corpore. xii. quæſtione ſecunda, qui manumittũtur. & quæſt. i. §. ſi ergo. ff. de rerũ di. §. in tantũ. priuilegiũ datum eccleſiæ non eſt datum ſingularibus, ſingulares ſunt prælatus & capitulum, cum diuiſim de illis loquimur, ergo priuilegio eccleſiæ quaſi ſibi nõ dato alter ſolus maxime ꝯ alterũ vti non poterit. facit. ſ. eo. lib. de præben. manda. alias ẽt ſequeretur, quòd qui vt ſingularis de corpore participare debet priuilegio, læderetur ex illo, quod eſſet abſurdum, vt eo. tit. ꝙ ob gratiã. cum concor. ꝙ enim, vt dixi in princ. primæ partis, p̃latus & capitulum cenſeantur eccleſia, cui priuilegiũ datum eſt. ſi ꝯ ipſorum alterũ admittatur, cõtra eccleſiam inducetur. ergo eccleſia ſibiipſi erit ꝯria, inducendo iſtud pro ſe & contra ſe, & ſic ſecum diſſidendo nulli conueniet. xxiii. q. vi. ꝙ autem. de poe. diſ. i §. his proteſtãtibus. de app. ſolicitudinẽ. Melius eſt ergo, vt canon dicit, neutrum de ſuis iuuari, quam alterũ lædi. 14. q. v. denique. de ſepul. c. j. quod ergo commune eſt, neutri ꝑſit, vel noceat. 24 q. i. quoniam vetus. ff. de in ius voc. cõmunis. ff. de cap. vir. illud. facit, quod no. de poſtula. c. vl. nec exigat huiꝰ corporis alter ꝯ alterũ, quod ꝯ ſe nolit. 32. q. vi. nihil iniquius. ¶ Tertio, quod priuilegiatus ꝯ priuilegiatum in priuilegio non vtatur, inducit prolixe, qđ not. de proba. in præſentia. in gl. ingreſſus. in prin. & qđ no. e. ii. qui prior. in fi. gl. & decr. cũ dilectus. de ord. co. ver. nos autẽ. ex quibus patet priuilegium euaneſcere ſubſtitutionis, vel dotis, vel ſpoliationis ceſſare contra illum, qui parem cauſam fouet. ¶ Quarto inducitur, quod in omni ſcriptura ad intentionem ſcribentis eſt recurrendum. de reſcr. ſuper. literis. de arbi. expoſita. de præben. c. fi. Intentio vero papæ in hoc caſu eſt, ꝙ ꝑ minorẽ præſcriptionẽ centenaria eccleſia non cadit a iure ſuo. Sed quicunque vincat, vel ſuccũbat, ex litigantibus eccleſiæ, nil deperit. ergo priuilegio non eſt locus, quia non eſt ille caſus, cui voluit prouidere cõcedens, & faciant ſimilia, quæ nota. ſ. de his q̃ fi. a præla. cũ apoſtolica. in glo. Ideo, & vide, qđ dixi, de præben. ex literis. ſuꝑ verſi. egreſſus. poſt princip. ex quibus cõcluditur, alterũ ꝯ alterũ priuilegio vti non poſſe. ¶ Soluẽdo dixit prælatũ ꝯ capitulũ, vel econtra, illo priuilegio vti non poſſe, ſed eius vſum eſſe ꝯ omnẽ, qui rem eccleſiæ ab ipſius dominio aduocaret. Dicit aũt, ꝙ vniuerſalium priuilegiorum quædam reſpiciunt fauorẽ ꝑſonarũ datũ certis cauſis & in certis articulis, tale dicit priuilegiũ minorũ, & eccleſiarũ, in reſti. in integ. ff. de minori. l. j. & per totũ, & mulierũ in Velleiano, & filiorũſa. in Mace. q̃ ꝓprie nõ pñt dici data vniuerſitati, vel corpori, ſed ſunt vſia, & iſtis vtitur vnus talis ꝯ aliũ talẽ, vt dixi in ii. argu. primæ partis. Aliud datur corpori vel vniuerſitati, fauore tã vniuerſitatis, q̃ ſingulariũ, & iſto põt vti ad ſui defenſionem tã vniuerſitas quam ſingulares ipſius perſonæ, & contra alios ſingulares ipſius corporis, vt etiam ibi dixi ĩ fi. De priuilegio fori clericorum aliud eſt qđ datr̃ vniuerſitati vel corpori ipſiꝰ fauore nõ partis vel ſingulariũ ꝑſonarum, hoc vtitur vniuerſitas, vel aliꝰ ꝓ ipſa, ne ipſius ius pereat, aliter illi priuilegio non eſt vſus, vt dixi in fi. ſcdæ partis, & ꝑ hoc ꝯria ſunt ſoluta, & vide, qđ dixi in q̃ſtione ſuꝑ regula priuilegium. in princip. ſolutionis.

S V M M A R I V M.

1 *Obligatio ſecunda non praiudicat pri~ri.*
2 *Clericus ſi diuerſorum epiſcopatuum beneficia duo habeat, vtri potius obedire teneatur.*
3 *Obligationi omni ſubintelliguntur ineſſe quatuor.*
4 *Delictum quod non excuſet ſuperioris authoritas, ubi ſit.*

R E G V L A L X I X.

IN malis promiſſis. [*Fidẽ*] Multas ſignificatiões fidei, vide de ſũ. tri. ſuꝑ rubrica, Expedit ſm̃ vtilitatẽ, nec decet ſm̃ honeſtatẽ. & de his omnibus. ſ. de voto, magnæ, poſt prin. ¶ Prima glo. ꝑ exẽplis & materia remittit & diſtinguit malũ ꝓmiſſũ a male promiſſo. ¶ Prima gl. in fi. idem Dy. qui dicit mala ꝓmiſſa ipſo iure viciari. & de pac. iurisgen. §. & generaliter, & de verb. ob. l. generalr̃. l. veluti l. ſtipulatio hoc mõ. & l. plagii. & l. ſi ſtipuler. inſt. de inu. ſtip. §. quod turpi. ſed male ꝓmiſſa, puta ꝑ dolũ, vel metũ vitiantr̃ ĩterdũ ope exceptionis. C. de inuti. ſtipu. l. dolo. ff. de ver. ob. ſi qs cũ aliter. & nihil intereſt, actionẽ nõ haberi, vel haberi ꝑ exceptionẽ elidẽdam. ff. e. tit. l. nihil.

Q V AE S T I O.

Hæc regula adducitur ad qõnẽ diſputatã ꝑ dñm Io. de Azarolis nũc epũm Ceſena. qua q̃rebat, an ſcholaris, q iurauit creditori nõ exire diſtrictũ Bonon. añ ſolutionẽ ſine ipſius lnĩa filiusfa. ex iuſta cã reuocatus a patre, vel clericus bñficiatus reuocatus ab epõ ad reſidentiã, vel ſimplr̃ ſit piurus, q̃a nõ obtẽta lnĩa creditoris licet petita ante ſolutionẽ repatriauit. Pro ſcholare inducũtur ſex. ſcđo ꝯ, ipſũ alia ſex, tertio de q̃ſtion eliciuntr̃ tres caſus nõ dubii, ſed dubius ſoluit diſtinguẽdo, & ſic ꝯriis rñdet. ¶ Ad primũ, ꝙ nõ incurrerit piuriũ inducebat. vi. vinculi prioritatẽ, ipſiꝰ maioritatẽ, ſubintellectã quadruplicitatẽ, ſupioris authoritatẽ, iurãtis qualitatẽ, & reuerentialẽ poſſibilitatẽ. De primo patet, ꝙ ipſe priꝰ obligatus erat obedire patri & epiſcopo, ſed oĩs ſecun-
1 da † obligatio intelligitur fieri ſine præiudicio prioris. eo. tit. q prior. cum concor. probatur idẽ de ſo. ꝯpe. c. pe. de re. cũ contingat. ſ. eo. li. eo. ti. tibi qui. & c. duobus. de iur. pa. poſtulaſti. de decimis, ex multiplici. de ſen. excõ. ſi vere, & optime. de iureiur. tua. & c. veniens. & c. intellecto. & c. cã te. q̃ ẽt ĩ iuramẽto loquũtur. Et vide, quod de bñficiato duarũ eccleſiarũ aduocato & vaſallo not. de poſtul. in c. vlt. in vlt. glo. & quod ſuꝑ ea ſcripſi, & dixi hoc titulo in regula, ꝯctus. in prima q̃ſtione. q̃ ꝑꝑ breuitatẽ nũc exprimere omitto. facit, quod ſcripſi poſt In. no. de p̃ben. cũ iã dudũ. poſt prin. magnæ gl. de clerico
2 † habente duo beneficia diuerſorũ epiſcoporũ, q plus tenetur obedire primo, & vide qđ no. Ho. de hoc in ſũ. de ma. & obe. §. & ad qd obediens. ver. qd ſi duo. ex qbꝰ cõcludit, ꝙ ex quo tenebatr̃ plus obedire patri, vel epõ, qbus prius erat aſtrictus, faciẽdo qđ de iure debuit, nõ peccauit. xxiii. q. iiii. q peccat. & ſic nõ eſt piurus. De ſecũdo, ſ. de maioritate ꝯſtat, ꝙ in duobus qbꝰ qs eſt obligatus, p̃cipientibus ꝯria, maiori eſt obe. viii. diſt. q̃ ꝯ mores. xi. q. iii. q reſiſtit. xxiii. q. j. qd culpatur. facitꝰ de ma. & obe. ꝑ tuas. ſ. e. li. de p̃ben. ſi a ſede. & cle. vt lite pen. c. j. ver. neutro. ſed hic habemus creditorẽ, cui iurauit ſtudẽs nõ exire deſtrictũ. Ex altera parte eſt vinculũ naturale, quo qs tenetr̃ obedire patri. j. diſt. ius naturale. 33. q. v. eſt ordo. & diuinũ p̃ceptũ. exod. 20. honora patrẽ. facit. 23. q. iiii. duo iſta. & qđ not. 11. q. iiii. qm̃ multos. in gl. ſed nũquid. in fi. & 30. di. c. j. vel iure communi, quo tenetur epiſcopo. de maio. & obe. ſi qs venerit. de oſt. or. conquerente. quandoque per iuramentum. xxiii. di. quanquam. de ver. ſigni. cum clerici. Iſti autem duo epiſcopus & pater ſunt quoad debitorem maiores creditore, ergo eorum cuique debuit obedire, & ſic non
3 fuit periurus. De tertio ſic oſtenditur. In † omni obligatione iuramento firmata ſubintelligũtur iſta quatuor, facultas rei, ꝑſeuerantia, veriſimilitudo, & cogitatũ. De primo patet, de iur. iur. breui. & c. q̃relã. facit e. ti. quẽad modũ. 22. q. v. de forma. & q. ii. faciat, ſed hic eſt difficultas ꝑꝑ inobediẽtiã epiſcopi vel patris, ergo &c. De ſcđo patet, quia res non perſeuerauit in primo ſtatu propter ſuperueniens mandatum cõtrarium, & ſic ad illud iuramentum non tenetur. xxii. q. ii. ne quis. facit de hære. c. fi. 25. q. vi. nos ſanctorum, & ſæpe ſuperueniens cauſa

licere facit alias illicitum, de excep. paſtoralis. ſupra eo. li. de elec. c. nulli. de procu. c. ii. Tertium etiã patet per decr. cum iuramento, de hom. eſt. n. veriſimile, ꝙ hic iurando non intellexit. ſ. quod per id fieri poſſet inobediens epiſcopo vel patri, & iuramenta debent intelligi ſecundum intentionem iurantis. xxii. quæſtio. v. humanæ, de iur. iur. veniens. ergo debuit epiſcopo vel patri obedire, & ſic obediendo non fuit periurus. De quarto probatur, de iureiuran. c. pe. quia iuramentum non extenditur ad ea, de quibus cogitatum non fuit. iſte vero non cogitauit, nec cogitare debuit venire cõtra ſanctiones canonicas, de iur. iuran. ad noſtram. ergo & c. de ſuperioris authoritate certum, eſt, quod in iuramentis intelligitur excepta. xii. q. ii. beatus. de iureiuran. venientes. de reſcrip. conſtitutus. de do. inter delictos. facit, quod de pacto dicitur. 8. diſt. quæ contra mores. & de voto, xxvii. q. j. §. cum ergo. vnde excuſat etiam ab eo ad quod quis de iure tenetur, puta ad reſidendum in eccleſia. vi. quæſtio. j. peruenit. & c. ſi quis in clero. de cler. non reſi. ex parte. ſ. eo. li. de elec. licet canon. nam talis etiam iuramento aſtrictus ad id licite abeſt in ſeruitio epiſcopi. de cler. nõ reſi. de cætero. & c. ad audientiam. ex hoc procedit, quod iurans alicui obedire non aſtringitur ꝑ id contra ſuperiorem, vt no. xxii. q. v. de forma. & de iureiuran. peruenit. Item cum præceptum inducat neceſſitatem. xiii. q. j. quod præcipitur, & neceſſitas excuſat a periurio. de iureiurã. querelam. ergo excuſatus eſt iſte ſcholaris a periurio, cũ præceptum iudicis excuſet a pœna, hoc eo. ti. quod quis. cũ concor. Item cũ iuramentum ſolum aſtringit ad poſſibilia & honeſta. ſ. eo. li. de iureiurando. c. j. & inhoneſtum eſſet epiſcopo, vel patri nõ obedire, ergo ad id non aſtringit, cum non vinculet ad iniquitatem, de iureiurando, quanto. nec liget in alterius præiudicium, eodem titulo, cum contingat. confunditur autem eccleſiaſticus ordo, ſi ſua cuique epiſcopo iuriſdictio non ſeruatur, xi. quæſtione prima, peruenit. facit bene ad quæſtionem, quod de illo, qui iurauit nõ exire domum vel locum infra certum tempus, no. Guil. in Spe. de cita. §. j. in fi. Ad quintum. ſcilicet qualitatẽ iurantis adducitur quod no. Guil. in Spe. de renun. & cõ. §. j. ver. item eſt beneficium, vbi notat, talia pacta in ſcholaribus non tenere, alle. C. de patri. qui fi. diſ. l. j. facit. ſ. de pig. c. j. non teneat ergo iuramentum acceſſorium. de ſo. compe. ſi diligenti. & ſic per iſtam regulam & reg. nõ eſt. eo. ti. tranſgreſſio non inducit periurium, cum promiſſio fuerit cõtra hominis libertatem. Item clericus ſine licentia epiſcopi, vel filiusfa. ſine licentia patris peregrinationis votum non adimplent, patet primum de con. diſt. v. non oportet. De ſecundo. xxii. q. iii. tribus. & q. v. pueri. & vide quod Inn. & Ho. ſcripſer. de voto, in glo. mag. ver. quid de impubere. qui tenet, votũ filiifa. etiam puberis præter votum religionis pendere ex poteſtate patris, & facit, quod de vxore dicitur. xxii. q. v. voluit. & c. manifeſtum. epiſcopo ergo vel patri ex iuſta cauſa reuocanti neceſſe habuit ſtudens iſte parere, ergo non eſt periurus. Ad ſextum, quod de reuerentiali poſſibilitate dixit, inducebat, quod iſte fecit, quod potuit, petendo licentiam a creditore, & ſibi & iuramẽto reuerentiam adhibendo, ſibi ergo non imputetur, ſ. e. cum nõ ſtat. ſunt enim caſus, in quibus ſufficit licẽtiam petere, licet non obtineatur, de reg. licet. & in clemen. de ſo. ꝑpe. c. vno. §. volumus. de ſepul. dudum. ver. ſi vero. de ap. quamuis. ſic & hic ſufficiat petere, licet nõ exhibeatur. ¶ In ꝯtrium, quod ſit periurus, inducebat alia ſex. ſ. iurm in ſe licitum, debitis comitibus ſociatum. ſ. diſpenſationis non ſuſceptiuum, a mandante nõ præcogitatum, in ſui forma purum, in tranſgreſſione voluntariũ. De primo, licet diuerſis modis ſumatur periuriũ no. xxii. q. ii. in ſumma. de iur. iur. tua. j. proprie tamen ꝑiurus eſt tranſgreſſor liciti iuramenti. xxii. q. ii. c. j. ii. q. iii. innocens. de iur. iur. querelam. & c. cũ contingat. Quod autem iſtud fuerit licitũ probant iura permittentia ob fides dari, de iur. iur. ex reſcripto. de arbit. expoſita. xxiii. q. viii. vt pridem. quæ intelligantur de iurantibus ſtare certo loco, donec ſolutum fuerit debitum, vt nos. Inn. & Hoſt. in c. præd. ex reſcript. Cum talia ergo iuramẽta ſint licita, facit de fideiuſ. peruenit. in fi. & ſeruari poſſũt ſine ſalutis interitu, ergo ſeruanda ſunt. de iur. iur. ſi vero, ſupra eo. li. de pac. c. ij. nec excuſat epiſcopi vel patris authoritas. xxii. q. v. qui compulſus. & duobus c. ſeq. nec enim excuſat in delictis ſuperioris authoritas. xii. q. ii. quicunque. xi. q. iii. non ſemper. & c. ſequentibus. xvi. q. j. in canonibus. & q. vii. decimas. 25. q. j. omne quod 30. q. ii. nullus. & ſpecialiter de patre facit, quod not. 22. q. v. de forma. Sic ſi fuit licitum, & ſeruari poteſt ſine peccato, nec excuſet ſuperioris authoritas tranſgredientem, ergo eſt priuatus. De ſecundo ſcilicet, ꝙ iuramentum ſecum habuerit debitos comites, ſcilicet veritatẽ, iudicium, & iuſtitiam, quæ tria requiruntur in eo. xxii. q. j. & iurabunt. & q. ij. animaduertendum. de iureiu. & ſi Chriſtus. De primo. ſ. de veritate, ſatis patet, quo ad iuramẽtũ aſſertorium, ſed qa de promiſſorio loquimur, illud debet habere veritatẽ in animo iurantis, ꝙ. ſ. verificet, ꝙ iurat, alias quo ad ipſum ipſo inſtanti eſſe periurum. 22. q. ii. c. i. Itẽ debet habere iudiciũ. i. diſcretionẽ, & deliberationẽ, & tale fuit illud, cum forte ꝑꝑ neceſſitates ſtudii aliter nõ poſſet ſibi ſubuenire, niſi ſe taliter obligaſſet, ꝙ ſæpiſſime experientia docuit, & Epiſcopus vel pater dando licentiã eundi ad ſtudium, videtur cõceſſiſſe, ꝙ omnia poſſit ad ſtudiũ neceſſaria, de off. dele. præterea, ſaclũt no. xii. q. j. nõ dicatis. ij. q. vij. cũ paſtoris. de accuſ. ex parte. in gl. ii. De tertio comite. ſ. de iuſtitia, dixi ſ. proxima parte per decre. ex reſcripto. de iureiur. ex quibus concluditur, ꝙ fuit de iure diuino, & poſitiuo ſeruandũ. ¶ Ad tertium principale facile peruenitur, cum in dubiũ reducamus, an papa diſpenſare poſſit in iurõ licito, de quo diſputatur xv. q. vj. auctoritatẽ. de iureiur. quanto. & vide quod no. in Spe. de leg. §. nũc tractemus. ver. ſed ſi legatus. De epõ ergo, vel patre indubitatum, ꝙ non poſſunt, ꝗ graue aũt ſit crimen periurii patet xxij. q. ſi ille qui. Concluſio ad propoſitũ patet. ¶ Ad quartum. ſ. ꝙ mandans non præcogitauit eum obligatum per iurm, et etiã ſi abſoluere, & diſpenſare potuiſſet, non tamen id intẽdebat, ex quo id ignorabat, vel ꝙ id nõ expreſſit, & ideo ad illud ſeruandum tenetẽ, & inducitur, ꝙ expreſſit nõ obſtante iurõ, de reſcrip. cõſtitutus, vbi de hoc, ad idem de teſti. ꝯſtitutus. j. de re. eo. c. fi. ſ. eo. li. de e. e. vbi periculum. ver. & vos. de ſupplen. neg. præ. c. ii. de re. ecc. non ali. c. ii. Imo nõ ſufficeret epiſcopũ ſcire, niſi diſpenſaret, & ſe hoc velle exprimeret. De hoc de ſciſ. c. fina. ſed cũ papa dicat, quod non vult aperire viam periuriis, de iur. iur. cum cõtingat. nec dare licentiam veniendi contra iuramentum. eo. tit. ſi vero. & c. mulieri. multo minus hic debet velle epiſcopus vel pater iurantis, dato quod hoc poſſent. Ad quintum venio de puritate iuramenti, in quo fuit nulla cõditio, & quæ ſine conditione promittuntur &c. 32. quæſtio. vlt. c. vno. & etiam hoſti ſeruanda eſt fides. 23. q. j. noli. 22. quæſtio. iiii. innocens. multo fortius benefactori & creditori. Peccatum ergo mortale, quod committitur in tranſgreſſione fidei iuratæ propter timorem epiſcopi, vel patris, vel grauaminum, quæ per eos poſſent inferri, committi non debet, cum potius quis debeat omne malum pati &c. 12. quæſtio. iiii. ſanctius. & quæſtio. v. ita ne. de reſtit. ſpol. literas. quod me. cauſa. ſacris. de ſententia excom. inquiſitionis. Ad ſextum, de propria voluntate, veniendo, certum eſt, quod ille voluit tranſgredi, quia non ponimus arctationem vel coactionem abſolutã. & dato quod poneremus cõditionalem, includo tamen voluntatem. xv. quæſt. i. merito quæritur. ergo eſt periurus. inducitur, quod ſcripſi poſt Hoſt. de cenſi. ſignificauit. ſuper. ij. glo. qñ ſcilicet iudex ꝓcipit debitori qui iurauerat ſoluere, ne ſoluat creditori, ibi dicit iurm ſeruandum. Item iſte perplexus inter iuramentum, &

contra-

contrarium præceptum epiſcopi vel patris debet eligere minus malum, quod eſt potius obedire Deo q̃ epiſcopo vel patri. xiii. di. c. j. & ii. cum illis non ſit obediendum ꝯ iuramentum prius licite factum. de iud. c. veniẽs & dubitaretur, an eſſet licitum, authoritas Papæ requirenda eſt. de elect. venerabilem. quod dictum eſt de petitione licentiæ non iuuat in iuramento præſtito homini, ſed neceſſe eſt illud impleri, nec ſufficit iſtud in melius commutari ſicut in iuramento præſtito Deo. de iur. iur. peruenit. neceſſe eſt ergo iuramẽtum homini præſtitum impleri, vel ab ipſo abſolutionem haberi, quod eſſe poteſt, de iur. iur. c. j. de cenſi. ſignificauit. de ſpon. præterea. ex his omnibus concluditur eum periurum. ¶ Soluere volens, meum maiorem allegans, excludebat primo tres caſus non dubios. primus cum ſcholaris in fraudem creditoris procurauit vocationem ſui quo caſu periurus eſt, de offi. delega. paſtoralis. in fin. & de pæ. cle. multorum. verſ. illis pœnam. & l. j. allegat. ff. ſi quis cau. l. j. in fin. Secundus, ſi potuit debitum ſoluere, & ſic vtrique parere, tunc dicitur voluntate contra iuramentum veniſſe, & ſic eſt periurus, de iur. iur. querelam. & vide, quod no. in dicta dec. paſtoralis. §. vlt. in j. glo. Tertius, quãdo ipſe ſcholaris prius per iuramẽtum ſe obligauerat epiſcopo, vel patri ad reditum vel ad obedientiam. In duobus enim iuramentum licitũ, primo præſtitum præfertur ſecundo. de iur. iur. veniens & c. intellecto. faciunt not. eo. tit. licet. ſupra eo. li. & ſic remanet dubium, qñ ſtudens non aſtrictus patri, nec epiſcopo per iuramentum, non procurans etiam reuocationem ſuam, nec ſoluere valens repatriauit, & tunc diſtinguit, aut de licentia epiſcopi vel patris erat in ſtudio, aut ſine licentia. Primo caſu ſi licentia fuerit indeterminata non ſtringens eum ad reditum ea die, nec excludens potentiam faciendi mutuum, & pro ſtudii neceſſitatibus illud contraxit, arctat illum ad iuramẽtum, cum ex datione licentiæ omnia videantur conceſſa, ſine quibus &c. vt dixi ſupra parte ſecunda. In ſecundo membro, ver. item debet habere. valeat ergo indiſſolubiliter factum de tali tacita licentia, quod alias ſine licentia factum non valuiſſet, ſicut de facto futuræ ſucceſſionis dicitur, quando fit de volũtate eius, cuius erat hæreditas. C. de pac. l. vlt. Secundo caſu ſicut eum non obligatum epiſcopus poterat ſaltem ad reſidentiã reuocare, de cler. non reſi. ex parte. cum ca. ſequen. & pater etiam ſaltem ex iuſta cauſa, vt ponit thema, ſic & obligatum, cum patri vel epiſcopo per iuramentum præiudicare non potuerit, quare ad ipſorum mandatũ repatriando periurium non incurrit, per prius allegata, maxime quæ dixi in ver. ad quintum, cap. qui compulſus, cum ſequentibus, loquatur de his qui ad præceptũ dominorum iurant falſum, illi enim non excuſantur, quod dicitur, quod in delictis nõ excuſat ſuperioris authoritas. verum eſt, cũ præcipit ſuperior id quod de ſe eſt delictũ, vel cũ præcipit, quod ad ſuum non ſpectat officium, vt no. hoc. e. ti. in regula, quod quis. & bene facit, quod no. xx. q. ii. in ſum. in fi. vbi nota. filium nõ peccare obediendo patri, cum canonis authoritate id facit. Ad reliqua contraria ſic ſit diſtinguendo reſpõſum.

S V M M A R I V M.

1 *Obſcuris in rebus quid ſequendum, & nu. 2.*
3 *Reipublica cauſa puniuntur malefacta.*
4 *Homicida ex quo ſtatim intelligatur ante perpetratũ homicidiũ.*
5 *Principium ſuo fine nobilius.*
6 *Delictum unum plures perſonas tangens. quomodo vnicuique in ſolidum tribuitur.*
7 *Forum vbinam ſortiatur quis in contractibus, & nu. 8.*

REGVLA XXX.

IN obſcuris. Prima gloſſ. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo ponit præambula regulæ & ipſius rationem. Tertio recitetur, per contrarium, de mediocritate ſequenda remittit, & ſoluit, ſolutioni obiicit, & reſpondet, & declarat. ¶ In j. glo. ibi [*ſemper in obſcuris.*] ſequitur, quod minimum ſeqmur & ibi [*ſemper ſtipulationibus*] ſequitur, & in cæteris cõtractibus ſequimur, quod actum eſt, ſi non apparet, quid eſt actum, erit conſequens, vt id ſequamur, quod in re-
1 gione, in qua id actum eſt, frequentatur. Quid † ergo, ſi neque regionis mos appareat, qa varius fuerit? Ad id, quod minimũ eſt, redigenda eſt ſumma, & ibi [*in obſcuris.*] inſpici ſolet quod veriſimilius eſt, aut quod plerũque fieri ſolet, & ibi [*legato*] homine legato debetur nec optimus nec peſſimus, & ibi [*lancem*] qui habet tres lances maximam, minorẽ, & minimã, ſi legat minorem, illam mediã legaſſe videtur. & ibi [*§. ſi uero. §. ſeq.*] legans certũ numerũ ſeruorum, illis non ſpecificatis, mediocres legaſſe videtur. & ibi [*fideiuſſorem*] ſi fideiuſſi pro illo, qui debet triticum ſine adiectione bonitatis, quodlibet triticũ dando liberatus ſum. ¶ In j. gl. ibi [*minimum*] & ſi alicui lego quantã partẽ habet vnus hæres, & partes hæredum ſunt inæquales, videor minimã legaſſe. eo. ti. ſi ita relictũ. & l. qui concubinã. §. cũ ita. ſecũdum Dy. & ibi [*non poteſt*] idem hic Dy. per modũ obiectionis, & ibi [*tacite*] vide, quod poſt Dy. dicã. j. eo. Inſpicimus. in textu. & ſuper fin. glo. & ibi. vbi de hoc. & diſtinctionẽ ibi
2 poſitam plene preſequitur hic Dy. tractans † etiam plene quando in contractibus, & quando in delictis locũ habeat hæc regula, & hoc vltimũ proſequendo dicit, ꝙ ſi incertũ eſt delictũ, ideſt, non cõſtat illud eſſe permiſſum, & locus eſt regulæ, quia ſequimur minimum. ſ. abſoluendo. ff. de pœn. abſentẽ. ſi vero certũ eſt delictũ, ſed qualitas ignoratur, vt quia vim fecit, ſed neſcitur aut cũ armis, vel ſine, ſequimur minimũ, ſcilicet, ꝙ ſine. j. eo. in pœnis, cũ concor. vbi vero delictum, & qualitas ſunt certa ſed incertus animus delinquentis. ſequimur nõ minimũ, ſed quod durius eſt, ſcilicet, quod animũ habuit delinquendi, ex quo ad delinquendum eſt habilis, & hoc inducit facti atrocitas. C. de ſica. l. j. de iniur. ſi non conuicii. vbi autẽ delictũ & qualitas ſunt certa, ſed perſona incerta, vt quia nullus deprehenditur fuiſſe in actu delinquendi, ſequimur minimũ, abſoluendo, vt prius dixi per. l. abſentẽ. Si vero plures fuerint in actu delinquendi, cũ ignoratur quis deliquerit, tũc nõ ſequimur minimũ, quia omnes puniuntur. ff. ad l. Aq. itẽ Mela. §. ſed ſi plures. & no. ff. ad l. Cor. de ſic. ſuper rubrica, huius ratio, quia oẽs apparent eſſe culpabiles, ex quo fuerunt in actu delinqendi. facit. xxiii. q. vi. c. vlt. & quod dixi de homic. ſig. ii. ſuper ver. in hoc dubio.
3 Eſt etiam ſm̃ Dy. ratio publica † quę ſuadet maleficia puniri contra tales, qui priuatã defenſionẽ prętendũt & ſic publica præferenda. ff. pro ſocio. actione. §. Labeo & in Auth. de non ali. §. quia vero. & ibi cũ ſimilibus. vide decr. quanto. in tertia glo. & de fil. preſ. literas. in vltima glo.

QVAESTIO.

Hęc regula bene inſtruit, quando in obſcuris habetẽ minimũ, ſed occurrit quandoque dubietas, vbi nõ eſt minimũ, vt in quæſtione hic Paduæ diſputata. In qua dubitatur quis ſit iudex delicti, qui in diuerſis terminis proponitur, & primo ſic. Exemptus in loco exempto manens proiecit lapidem, per quem percuſſit ſtantem in loco non exẽpto, quæritur, an ordinarius loci, an prælatus ipſius exẽpti huius delicti ſint iudices. Hęc fuit quæſtio domini Aegidii Cremon. ſed vt quos coniunxit vterus hic coniungat calamus. Sciendũ, quod ipſius frater D. Carlinus legũ doctor, hodie in curia Romana excellens aduocatus, dũ Paduæ legeret, quæſtionẽ ampliauit ad iudicem contractus ſic dicens. Prim⁹ exiſtens in Paduano diſtrictu iuxta fines ipſius, aliquid cũ ſecundo vel in ſecundum exiſtentem in territorio Teruiſino egit, ꝑ qđ factus eſt re⁹, quęritẽ vbi rõne illi⁹ talis act⁹ ſorti⁹ ſit forũ. Pro declaratione duo ſubdebat, ſ. reũ dici & a re, q̃ petiẽ, & a reatu, ſup quo ĩpetiẽ. de hoc

ſ.de vet.ſig. forus. ver. reus. vbi etiam dixi, ſecundum
quod quis diuerſis modis ſortitur forum, Iter quos ſunt
hi duo, cum contrahitur, vel delinquitur in loco. ſupra
de for.compe.c.fin.cum concor.ponit igitur terminos
cum primus immiſit in ſecundum gladium, lanceam,
vel ſagittam, vel cum illo contraxit, propter quod dubi-
tatur, cuius iudicis ſortius ſit forum. hanc autem mul-
tum abbreuiabo mente retenta. ¶ Et primo remittā &
ponam quod pro principio primus allegat, iungēs qua
tuor, quæ allegat ſecundus. ſecundo ponam, quod pro
fine allegat primus, & ſex quæ allegat ſecundus. Tertio
ponam ſolutionem quæ de iudice delicti concordat.
Itē ſolutionem ſecundi de iudice contractus. in fi. poni
tur opinio. Ad vtranque partem adducuntur gl. q̄ tra-
ctant de initio & fine ſectando, & iura in eis inducta, ſ.
ſ. de ele. dudum. j. in glo. iſta tria. & de cen. c. iii. in gloſſ.
ii. cum ſuis remiſſ. Item ea quæ ſcripſi in q̄ſtione porro
rum. co. tit. qui prior. & in quæſtione, quam poſui ſuper
regula, factum legitime. ſed ſpecialiter pro principio al-
legat Aegi. in maleficiis voluntatem ſpectari non exitū
de ſenten. excom. cum voluntate. ff. de ſica. l. Dinus. ex
corde. n. procedunt adulteria, furta & hmōi. xv. q. vi.
c. j. in fin. xxxii. q. v. in ꝓpoſito. & c. ſicut enim. vnde Ca-
in ex præconceptu homicidii, priuſqua illud commit-
teret, vt homicida damnatus eſt a Deo. de pœ. di. j. nun
quid Cain. & videtur, quod ſemper in homicidio volū-
4 tas † exterius per aliquod opus detecta incōtinenti facit
quem homicidam, & idem in aliis caſibus, de quibus
de pœ. di. j. circa prin. in legibus canonizatis. Idem affe-
ctus plus conſideratur quā effectus de biga. nuper. ad
fi. hoc Aegi. ſed Carlinus copioſius allegans, probabat
principium conſiderari, cum dubitatur, an de pluribus
actio detur ff. depo. l. j. §. ſi ſeruus de verb. oblig. ſi filius.
idem cum dubitatur, an detur. ff. ad Macedo. ſi tamen
ſciente. de conſtituta pec. Item verba. §. perinde, vel q̄
detur. ff. depo. l. j. §. idem Pomponius. & man. ſi procur.
j. reſponſo. vel in quantum detur. ff. de nego. geſt. Pom-
ponius. in negotiis. ſic & in delictis, vt ſciatur ipſorum
qualitas. ff. de fur. qui iniuriæ. in prin. & quæ pœna de-
beatur. ff. de pœ. l. j. de adult. quod ait lex. §. fin. ſic & in
iudiciis. de fo. compe. propoſuiſti. cū cōcor. Inducebat
5 ſecundo, quod cum principium † cuiuſque rei ſit potiſ
ſima pars. ff. de origi. iu. l. j. & ſic nobilius ſuo fine, quod
patet, quia principium poteſt eſſe ſine fine, & non con
uertitur, & de hoc ad ſenſum percipitur. Ex duobus au
tem coniunctis potentius trahit ad ſe minus potens. ff.
de au. & ar. l. & ſi non ſunt. §. perueniamus. ff. de acquir.
re. do. quicquid. §. ſi. ergo &c. ¶ Tertio inducebat, quan-
do principium & finis habent diuerſitatem loci, habe-
tur perinde, ac ſi in loco principii fuiſſet perfectum, ad
ducitur. ff. de hære. inſti. l. aſſe. & de condi. inſti. l. inſtitu-
tio talis, q̄' quid dicat, quæ vide in cle. de proc. religioſus
in vlt. gl. ¶ Quarto arguendo de tempore ad locum, ſi
cut vno tempore inchoatum & alio perfectum habet
pro perfecto tempore inchoationis. ff. ad l. Aqui. huic
ſcripturæ. §. ſi manumiſſus. & l. ait lex. §. quod ſi morti-
fere. & de damn. infec. damnum. §. Sabini. ſic quoque
ad caſum dicamus de loco. ¶ Item oſtenditur cum in-
choatum reſeruatur in euentum alterius temporis cō
firmandum. ff. de peri. & commo. rei ven. l. neceſſario.
alias incipit, quod ſi pendente. qui po. in pi. ha. qui bale-
num. j. ii & iii. reſpon. & l. potior. de re militari. quod di
citur. de fideiu. ſi a reo. §. ſub diuerſis. ¶ Ad contrarium
allegabat Aegi. effectum præponderandum, qui fuit in
loco non exempto, vel in territorio Teruiſino, de pę.
di. j. §. hæc autem verba. de cler. non reſi. relatum. & ibi
concor. in iii. glo. Item in bono conſideratur finis & ꝑ
ſeuerantia. quia non qui inceperit &c. vii. q. j. ſuggeſtū.
ergo a ſimili per contrarium debemus dicere in malo.
vt ſ. plus conſideremus finem, ſicut in cautione de ſtā-
do iuri voluntas non ſufficit de eo qui mit. in poſ. c. j.
cum concor. optime facit. ſ. eo. li. de elec. perpetuo. vbi
etiam conſenſus expreſſe præſtitus in ſcrutinio non in
ducit pœnā decr. eum in cunctis, niſi ſequatur electio
Inducebat etiam, quod ſcripſi poſt V in. de immu. c. vlt.
de illo, qui extra cœmeteriū manens trahit ſtantē in-
tra, & quod de vulnerato extra eccleſiam, qui fugit in-
tra, no. ſ. eo. li. de con. ec. c. vno. in tertia gl. quod etiam
no. Hugo. & Laur. de cō. di. j. eccleſias. p. l. huic ſcripturæ
ff. ad l. Aquil. inducebat vltimo. ff. de minor. l. iii. §. j. ver.
ſi minor iudicium inchoauit, & maior factus ſenten-
tiam contrariam reportauit, non reſtituitur, & ſic finē
& effectum ponderamus. Ad primam iā partem in-
ducitur ea. l. §. ſcio. ſecundum Aegi. ſed Carlinus indu-
cebat, quod tempus ſententiæ ponderamus in abſoluē
do vel condemnando, & non tempus lit. conteſt. ſ. eo.
de re iudi. abbate. §. porro. & ibi concor. quod quomo-
do intelligatur, patet. e. tit. §. certū. ſic ergo hic quo ad
forum in tali certo delicto ponderandus eſt finis, facit
vii. q. i. ſuggeſtū. C. ſi ſer. expor. væn. l. mouentur. nā ad finē
omnia referūtur. C. de na lib. l. nuper ad fi. & inde, qđ di
ctum eſt, Exitus acta probant, vt no. ff. de iur. fiſ. non in
telligitur. § quoniam autē. & alibi a caſu deſcribe diē
ff. de teſta. tu. l. iur. noſtro. §. fi. ad Sill. ſi exhæredatus. j. rū.
¶ Secundo æquiparabat imperfectionem nullitati, id
eſt, actui qui nullus eſt. ff. de iniuſ. rup. & ir. teſt. l. ii. inſti.
qui. mo. te. in fi. §. ex eo. inde dr̄ nil actū videri &c. C. ad
Sil. l. pe. in fi. in iuſ. vo. vt eant. l. fi. ſicut ergo ex actu nul-
lo non ſortiretur quis forum. ita nec ex imperfecto.
¶ Tertio quia tempus inchoationis trahimus ad tem-
pus perfectionis, patet in Macedo. ff. ad Mac. ſi filiusfa.
§. fi. de ver. ob. quidam cum filium. §. fi. de fideiuſ. ſi de-
bitor. §. ſi filius. & man. ſi vero non remunerandi. §. fi-
lio. per quē patet contractum inceptum per filiūfa. ex
quo per numerationē ꝑfectus fuit, cū eo facto ſui iur.
haberi perinde ac ſi fuiſſet etiam inchoatus tēpore nu
merationis. ¶ Quarto tenēdo, quod dixi ī prima parte
de actu potentiori, dicimus finē potentiorē, ex quo ha
betur actus, integritas, & perfectio, & eſſe rei, ſine quo ip
ſum principiū nihil facit. ff. ad l. fal. ſi is qui quadringē-
ta. §. ſed ſi opus. ¶ Quinto cōtra id, quod prius dixi quar
to, arguendo de tēpore ad locū, inducit. ff. de do. inter
virū & vxo. ſi eum. §. fin. vbi valet donatio viri ad vxo-
rē facta tēpore prohibitionis, ex quo effectus ꝯfertur
in tēpus permiſſum, ad idē. ff. de hære. inſti. l. in tempus
facit etiam. ff. de iudi. hæres abſens. §. fin. de actio. & obl.
l. contraxiſſe. Nam conſeruit hic principium ad fin. ſic
& in ſortiendo forum, illius loci reſpectus habebitū.
Vltimo dicebat, quod cum actus actiuorū ſint ī patien
te, ſecundum ipſum patiens debet ponderari, ſed hic
fuit ſecundū themata in loco non exempto, vel diſtri-
ctu Teruſino, ergo &c. Primum ꝓbatur, quod ad qua-
litatem patientis attendamus, quia ſurripiens rem ſa-
cram committit ſacrilegiū, ſurripiens prophanam cō
mittit furtū. xvii. q. iii. quiſquis. & no. ff. ad l. Iul. pecul. l.
diuus. facit. ff. de furt. l. ſi falſus. §. qui alienum. & §. ſi qs
ſponte. Itē ex varietate patiētis. datur, vel negatur actio
aquæ pluuiæ arcendæ. ff. de aqua plu. ar. l. j. §. apud La-
beonem, locum ergo, vbi erat patiens. in hoc caſu pon
derare debemus. ¶ Solutio cū quærimus de delicto am
bo concordant, ne maleficia remaneant impunita.
Vtrunque eſſe iudicē, ſcilicet prælatum exempti vel Pa
duanum reſpectu principii, quia ſub eo ꝑfecit delictū
quo ad ſe. ad quod allegatur de præſump. c. j. ibi, q mit-
tere, & qđ ibi nota in j. gl. & ordinarium loci vel Teruiſi
num reſpectu finis & effectus, & ſic conceduntur,
quæ pro qualibet partium ſunt inducta, ſicut ergo
6 vnum † delictum plures perſonas tangens, vnicuique
inſolidum attribuitur. ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. §. fi.
& de ſur. l. vulgaris. §. ſi duo. ſic vnum delictū plura ter-
ritoria tangens, cuique territorio attribuitur in ſolidū
Inducitur. C. vbi de cri. ag. oportet. l. j. prout. ibi expo-
nit glo. ſic etiam inſolidum eccleſiaſticus & ſæcularis
ſunt iudices miſerabilis perſonæ, vt no. lxxxvii. diſt. c. j.
& xii.

& xii.q.i.c.j.ſic duæ poteſtates ſunt in eodem officio.C.
de of.præfe.vt l.j.facit ſ.de offic.leg.c.j.de præſump. lite
ras.cũ cõcor.j.gl.ſic & veſtibulũ,vbi duo ędificia tãgũt
ff.cõmuni diui.arbor.§.veſtibulo.nõ tñ intelligas vnũ
quenque pœnã inſolidũ imponere poſſe,ſed reo per al
terum præſſo,ꝑcluditur alteri poteſtas præmendi, quia
nõ iudicabit bis Deus in idipſum,lxxx.diſt. presby. aiii.
q.vlt.c.vlt.ad id de offic.leg.licet.de accu. de his. ff. nau.
cau.ſta.l.licet.dicebat tñ Aegi.quod cũ cõparationem
fieri oporteret, præferret primũ, cum ſtatim iaciendo
ex inordinato affectu deliquerit, nec poteſt negari,q̃ n
puniendus eſſet, dato quod non. percuſſiſſet. facit,
quod dicam ibi in regula. in pœnis. & percuſſio ſecu-
ta non eſt per ſe delictum ,alias eſſent duo delicta, ſed
eſt præcedentis effectus delicti deriuati a præcedẽte cã,
alleg.ff.ar.fur.cæ.ſi plures.§. fin. In contractu autem &
eius foro dicebat do.Carlinus ponderandam cõſuma-
tionem contractus,vt ſi vnus dicit ,promittis. x. & alter
reſpondit promitto,vel vnus dicit vendo tibi tale m tẽ
pro x.& alter reſpondit emo,vbi erat ille, contractum
7 ſic in Inſtanti perficiens,ibi forum † ſortitus erit vterq;
non enim ſicut in delictis res inchoata per ſe ipſam
ſubſiſtit, cum nullius effectus eſſet interrogatio ſine
reſponſione ſecuta.ff.de verb.oblig.l.j. §. qui cũ præſes.
Ponderetur ergo locus,vbi perfectionem & eſſe recipit
inducit.ff.de auth.tuto obligari.§.tutor.& glo. ibi, quid
ſi pars.& §.fi.prædicta intelligit vera,niſi eſſent perſonę,
quæ ratione contractus ſortirentur forum.de hoc.ff.de
iudi. hæres. §.i. vel actum fuiſſet de ſolutione facien-
da in altero prædictorum locorum,vel in loco interdi
cto.ff.de actio.& obl.contraxiſſe.nam illo loco contra-
xiſſe videntur,vt ibi.Præter caſus autem illos ſimplici-
ter ꝯtrahendo,licet ibi ſoluere non promittat, ſortitur
8 †ibi forum,vbi perfectus eſt contractus, licet quidam
contra,quod ipſe improbat, quia ſecundum id viator,
in quo ſpeciale eſt,quod non ſortitur contrahendo, ſi
promitteret ibi ſoluere,non poſſet ibi conueniri, quod
eſſet abſurdum. Dicit autem,quod ſecundum prædictã
allegationem ſolutio opportuna non eſt. Eſt ſciendũ,
quod Franc.Vercell.in decreta.fin.de foro compe. in q̃
ſtione illa,quia de delicto quæritur,tenuit, quod vtriuſ-
que loci iudices debeant conuenire, allegat de reſcri.
paſtoralis.de ſententia excommuni. cum illorum. &
de hoc dixi ſ.eo.lib.de priui.c.j.poſt princip.

SVMMARIVM.

1 *Hæredis loco qui habeantur.*
2 *Poſſidentis quando melior ſit conditio.*
3 *Res in mercedem data partim ob turpem cauſam,partim ob hone ſtam an repeti poſſit.& nu.7.*
4 *Duorum ſi alterum noceat,alterum uero proſit,quod nocet inſpiciendum.& numero 5.*
5 *Beneficium petendi conceſſum propter indiuiduitatem in vna parte vel in una perſona an extendatur ad aliam.*
6 *Incapax ratione communionis & ſocietatis ſit capax,& num.8.*
9 *Repetitioni in re dubia melius fauetur,quam aduentitio lucro, vbi & benignior interpretatio eſt facienda.*

REGVLA LXV.

IN pari delicto. Ioan.mon. in decr.ſ.eo.li. de
teſti.c.j.dixit regulam locũ habere in his, q̃
in ſe ſunt turpia,vt occidere, & furari, vbi
vero factũ in ſe non eſt turpe, ſed qualitas rei adiectæ,
vel pſonarũ facit illud turpe,tunc non eſt melior con-
ditio poſſidentis, quod dicit probari de ſimo. veniens.
& ratio redditur.ff.de condictio.ſine cauſa.l. auunculo.
j.& ii.rñ.& hic dicit,quod allegatio ibi poſita facit pro
regula. licet deciſio videatur facere contra, plus reſpi-
cit factum. quam qualitatem,ne agens eſſet in damno
loquitur.l.de pecunia data nomine dotis per neptem
auunculo quæ permittitur repeti quaſi ex nulla cauſa
data,dare ergo non eſt prohiberi,etiam in ſpiritualibus
ſed adiectio facit illud turpe quando ſcilicet datur ex pa
cto,vel ex taxatione,quæ habet vim pacti,& ideo repe-
titur.facit.ſupra de magi.c.ii.& vide quod no. de ſimo.
de hoc.¶ Prima gl.dicit, vnde ſumpta in vtroque mẽ-
bro & vtriuſq; membri ponit exempla, obiicit ad vnũ
exemplum,& ſoluit.Secundo no. ſignat contrarium,
& ibi remittit.In prima glo.ibi[*cum par delictum*] ſequi
tur ,eſt duorum,ſemper oneratur petitor,& melior ha
betur poſſeſſoris cauſa,ſicut fit cum dolo excipitur peti
toris,neque enim dať replicatio petitori, aut ſi rei quo-
que in ea re dolo actum ſit,illi debet permitti pœnam
petere,qui in illam non incidit,& ibi[*in pari cauſa.*]Seq
5 tur,poſſeſſor potior haberi debet.Hi qui † in vniuerſum
ius ſuccedunt,hæredis loco habentur.¶ In j.glo.ibi[*ſer-
uum Stichum*]alias incipit.ſi Stichum ſeruum.& ibi pro-
ſequitur.Dy.ponit exempla.l.ff.de publi l.ſi autem. §.ſi
2 conditio.vbi † melior eſt conditio poſſidentis, quando
neſcitur cui res primo fuerit obligata, & in fi. dicebat
hic Dy.cuius verba ſcriptor ponit ad literam, quod q̃a
hæc regula habet multa contraria ad ipſorum concor
diam ſic erat diſtinguendum. Aut pro puniendo dolũ
vel culpam agitur criminaliter,aut ciuiliter, & ſi crimi
naliter,aut eſt idem delictum accuſatoris & accuſati,
aut diuerſum,ſi idem,repellitur accuſator, quia nil do-
loſus doloſo.C.de liber.cau.l. ſi filium. de teſti. quoniã.
de hære.l.quoniam ver.inter ſe.Si diuerſum, aut propo
nitur in modum accuſationis,aut exceptionis, ſi in mo
dum exceptionis,auditur opponens, antequam nomẽ
eius inter reos fuerit receptum,poſtea vero non audiť,
etiam ſi maius crimen opponat.ff.de adult.l.ii.§. quod
hic dicit.& §.ſi publico.& §.extraneis.& l. ſi maritus. §.
præſcriptiones.Si in modum accuſationis, aut de pari,
aut de minori,vel maiori,ſi de maiori,auditur,antequã
nomen ſuum ſit ſcriptum inter reos. C. qui accuſa. nõ
poſ.l.j.poſtea vero nullo modo auditur,etiam de maio-
ri.ff.de pu.iud.is qui reus.& ibi nota. ſi pari vel minori
non auditur,niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequa-
tur.C.qui ac.non poſ.l.neganda.Si ciuiliter, aut vterq;
eſt in pari culpa,& tunc hinc inde compenſantur, ſiue
circa diuerſa reperiatur dolus ſine culpa.ff.ſolu. matr.l.
viro.& l.ſi mulier.de dolo.ſi duo.de eo per quem factũ
eſt.l.fi.§.ſi ſtipulator.de contrahen. emp.l. demum. ne
quid in lo.pu.l.ii.§.idem ait.quod vi aut clam. l. ſi alius
§.belliſſime.& l.vlt.§ ſi ad ianuam.de do.ec.l.apud Cel-
ſum.§.Marcellus.aut vnus in dolo,alter in culpa,& tũc
circa idem non fit compenſatio,quia dolus præponde
rat culpæ,ff.ad l. Aqui.item. §. fin. & l. qui foueas. §.
hæc actio. & l. ſi putator. ſi circa diuerſa fit compen-
ſatio, cum non teneatur vterque ad quantitatem,
vt ff.de cõpen.l.ſi ambo.& ibi nota,ſi vnus in lata cul-
pa,alter in leui,præponderat lata,q̃a comparatur dolo.
ff.depo.l.quod Nerua.& ſi menſ.fal,mo.di.l.lata.§ pla-
ne.& ſi quis teſt.lib.eſſe iuſ.fur.l.j. §.non autem. ſi vnus
in leui,alius in leuiſſima,præponderat leuis circa idem,
vt dictum eſt ſupra in caſu ſimili, ſecus ſi circa diuerſa
cũ ſint inuicẽ debitores in quantitate.ff.co.cũ par deli-
ctũ.Itẽ ſi vnus in leui in faciendo alter in leui in negli-
gendo,præponderat leuis in faciendo, & ideo non cõ-
penſatur,nec eſt melior conditio poſſidentis, vt plene
not.ff.ſoluto matrimonio.l.ſi mora.Dyn.

QVAESTIO.

Huic regulæ conuenit legiſtarum quæſtio,quam do
minus meus dominus Martinus diſputans ſic ꝓpone-
bat gl.in l.vbi autem.ff.de condic.ob tur.cau. ſic quærit
3 Pone † dedi tibi rem indiuiduam ob cauſam partim
honeſtam & partim turpem,verbi gratia, dedi bouem
vt Capuam vadas, & hominem occidas, neutrum fe-
ciſti,repeto, quia Capuam non iuiſti, quod honeſte
fieri potuit, & tu vis retinere quaſi turpiter dederim,

quia dedi vt hominem occidas,quæritur de repe. quid iur.an in totum repetatur,an pro parte. Ad quamlibet harum partium vna ratio allegatur , & datur ſolutio. Sed ſecundus diſputans ad negatiuam allegat quatuor. & vi.in contrariū,& ſoluit diſtinguendo.Secūdum primū videtur dicēdum,quod totū repetatur, quaſi turpis conditio habeatur pro non adiecta. ff.de condi. inde. q̄ ſub conditione.ſupra de condi.appo.c.j.& vlt.Item quā do quis clam vel palam rogatur.præualet quod palam. ff.de iur.ſi.non intelligitur.ita & hic præualeat adiectio honeſta.Secundo videtur,quod nil repetat, quaſi hic fuerit vna cauſa tantum. ff. de condi. & demonſtra. l. hæc ſcriptura.cuius pars eſt turpis,tota debet cenſeri turpis, ar ff.de leg.j.l.etiā ſi partis. & de rebus dub. l. ſi is qui. §. vtrum.vnde repetenti obſtare dicitur turpitudo. Tertio videtur dicendum, quod pars repetatur,nam ſi tota eſſet honeſta,totum repeteretur , vt ergo idem iur. ſit de parte.ergo &c.Et ſi dicatur,res eſt indiuidua , repetatur totum conferendo partem æſtimationis.ff.de leg. ii. cū filius Soluendo dixi repetitionem locum non habere rationibus præmiſſis, maxime. quia ſicut vtrunque feciſſet accipiēs,& ſic occidendo deliquiſſet,non repeteretur,vnde ſi abſtinendo & non delinquendo reſtituere teneretur, eſſet melioris cōditionis delinquens , quam non delinquens,quod eſſe non debet,in Auth de reſti. & ea que pa.in fi.coll.iiii. ¶Dominus Petrus de Ceruotis diſputans poſtmodum eādem quæſtionem plenius proſecutus eſt,allegans ad partem quod non repetat,
4 quia in †duobus,quorum vnum nocet & aliud prodeſt. inſpicitur quod nocet.ff.ex quibus cau. in poſ. eatur.l. Fulcinius.§.quia.& ad Silla.ſi quis in graui. §.fi.& merito,ne prætextu liciti veniatur ad illicitum.ff.de offi.præ. illicitas.§.illicita.cum ſimilibus ibi not ¶Secundo propter difficilem ſeparationem liciti,ab illicito prohibetur quis a toto.ff.de aqua quo.& æſti l.j.§.item quæritur.de aqua plu.ar.l.j.§.item ſciendum.in fi.& §.ſed ſi vicinus, & l.iiii.§ fin ¶Tertio propter communionem delictū ſocii extenditur ad ſocium,ſic ergo hic delictum ī parte extendatur ad illam partem.ff.ſi quis cau.l.ſi duo. de arb.ſi duo.¶Quarto in communi debito donatio prohibita in perſonam vxoris extenditur ad correum ,vt ei non proſit,ſi vxori fiat acceptilatio. ff. de do. inter virū & vxorem.l.ſi ſponſus.§.j.hæc repetitio ,phibita in vna parte extenditur ad aliam.inducitur hæc regula.& hoc eo.titu.cum quid vna.cum ipſarum concor.In contrarium de duobus,quorum vnum nocet aliud prodeſt. inſpicitur,quod prodeſt,de iur. ſi.non intelligitur. §.ſi q̄s palam.cum ſi.ibi not.& ſ.qui ſi.ſint le. ex tenore. vnde ratione adiuncti,in quo non verſatur delictum ,ſubuenitur in eo,in quo verſatur,quandiu durat inſeparatio. ff.de ſta.ho.l.Imperator.de poe.l.regnantis.C.de app.præcipimus. in fin.ibi.eodem modo &c. ¶Secundo pro
5 pter† indiuiduitatem beneficium petendi conceſſum in vna parte vel in vna perſona extenditur ad aliā partem,vel aliam perſonam,& victoria prodeſt. ff.ſi ſerui. ven.l.loci.§.ſi fundus.& l.ſi de communi. C. ſi vnus ex pluribus.l.j.& ii.ff.de appella.ſeparatim.§.fi.& ſ.de app. vna.& cadē ratione delictum vel negligentia in parte & ab vno ſocio commiſſa releuantur propter ſocium, qui non deliquit,vel neglexit.ff.quēadmodū ſer.amit. ſi communem.& l.præce.& l.nā ſatis.§.j.ibi , ſi vero &c. & vide,quod no.ſ.eo.lib.de iur.pa.c.vno.in vltima glo. & quod ſuper ea dixi.¶Tertio,ſi liberum hominem, q vendebatur ad precium participandum ,duo emerunt quorum alter ſciebat, alter ignorabat, propter delictū patiētis ſe vendi ignorantia vnius releuat ſcientem , & quia libertas.vel ſeruitus non poteſt pro parte competere.ff.de lib.cauſa.liberis.§.ſi duo.& l. duobus . & vide, quod notatur.de clandeſti.deſpon.cum inhibitio. in gl. & ita.ita hic ratione partis,in qua non deliquit , admittatur ad perēdā partē,in qua deliquit, maxime qn̄ fuit turpitudo in poſſeſſore,ſicut in petitore. ¶Quarto ra-
6 tione† cōmunionis & ſocietatis non capax capit pp capacē.ff.de lib.lega.l.ſi is qui duos.ſortius pp indiuiduitatē partis,ad quā eſt capax,repetet vtranq;. nā cadē rōne prætextu pmiſſi pmittitur prohibitū.ff.de donatio.inter rum & vxorem.l.ſi ſponſus.§ generaliter. xiii. quæſtio.ii. non æſtimemus. Nam etiam indiuidua repetitio partis indebite ſolutæ ad aliam partem extenditur .ff. de condictio.indebi.l.ſi non ſortem. §. ſi centum, ſortius hic,vbi eſt indiuidua,quia id,de quo magis &c.C.g xta
7 te.l.fi.lib.x.ſ.de electione.cū in cunctis. ¶Quinto ſi pp partem,quam dedit ob cauſam turpem , nō poſſet etiā petere reliquam.propter iduiduum ,puniretur, in quo non deliquit,quod eſſe non debet.ff.de his quib.vt indi. reſcriptum.& l.hæres.ad le.falcidiam.l.hæreditatum. §. j.ſ.de his,q̄ fi.a ma.par.cap.c.ij in fin.¶Sexto,quoties nihil ſine captione &c.ff.eo.quoties nihil.C.de inoſ.teſta. l.omnimodo.ff.de do.excep.l.ſi procura.rei. ſed tale eſt hic,ergo &c.ad prædicta faciat ,de.ſepul.ſacris, & quod
8 ibi not.¶Soluebat† per vltimo,allegata & potiſſime p. l.quoties.alleg. in fi. quod repetitio pp indiuiduitatem detur in toto,& hoc ſi in ea parte verſetur turpitudo recipiētis.Nam iſte certat de damno vitādo , ille de lucro captando,nam & talia dicuntur lucra.ff.de calumn.in
9 hæredem,& in re† dubia melius fauetur repetitioni,quā aduentitio lucro.ff.eo.titu.non debet. §. in re dubia. & ibi etiam benignior interpretatio fieri debet. eodem titulo. ea quæ in partes. §.in re dubia. Et hoc intelligit cum ex vtraque parte fuit turpitudo in recipiente,& in altera tantum in dante , & tunc merito fauendum ei, qui minus deliquit,nec eſt ibi par delictum , & ſic non obſtant contraria,& hæc regula. vbi vero datur repetitio ex vtraque parte rei datæ fuiſſet honeſtas in recipiēte,non datur repetitio cauſa ſecuta.ff.de condi.cauſa da. per totum.vel & cauſa ſecuta ſi turpitudo fuit in ſolo dante.ff.de condic.ob tur.cau.l. iii. ſi vero honeſtas ex vtraque parte non fuit in recipiente.ſed in ea ſolū parte in qua fuit turpitudo dantis,tunc eſt dubium quid iur. ſed & tunc forte dici poſſet,cum ibi ſit par delictum, & illi recipienti abſit in eo,quod cauſam impleuit. ff.de cō dic.cauſa da. ſi pecuniam. in prin.C.de tranſ. cū mota. C.de dol.cū proponas.& no.ff.de p̄ſcri.verb.nālis.§.q̄ ſi facto tunc ſit melior conditio poſſidentis per hanc regulam cum concord.nam facilius conceditur retētio vel exceptio,quam actio.ff.de condict. indebi.l.ſi in area & hoc eodem tit.qui ad agend. cum concordan. ſi vero nihil abſit recipienti.quia non impleuit cauſam pp quam datum eſt,tunc idem , quod in primo membro ſolutionis & rationib⁹ ibi dictis,& fiet repetitio ſine aliqua æſtimatione præſtanda,quia pp turpitudinē impeditur retentio.& ſic non obſtat.ff de leg.ii.cum filius. in princip.ad legem falcidiam.l.falcidia interueniente. & quod nota.de hære.act.l.j.in quibus dicitur, q̄ æſtimatio partis offertur.io.And.

SVMMARIVM

1 *Remotus ob dolum infamis eſt.*
2 *Pęnę potius mollienda,quam laxanda.*
3 *Conſtitutiones pęnarum riſtringenda ne ſint.*
4 *Infamiam an incurrat mulier ſecundo infra tempus luctus nubēs.*

REGVLA XLIX.

IN pęnis facienda

contra. ff.de his q no.in fa.l ii.§.exercitum.ſolu.vt dixi.ſ.e. odia.Dy.nec habet locū regula,vbi certum eſt delictum,& certa ipſius qualitas,ſed animus cōmittentis incertus.C.de iniur.ſi nō conuicij.Itē cū certū delictū & certa qualitas,ſed incerta perſona ex pluribus q fuerunt in actu delinquendi.ff.ad leg.Aqui.Itē Mela.§. ſed ſi plures.C.ad l.Iul.de vi pub.l qm.ſm Dyn. qui remiſit.ſ.e.in obſcuris.& ibi dixi.¶Prima gl.dicit, vñ ſupra.& ponit exēpla.Secundo arguit. tertio ſpecificat. v. modos circa regulā.vi gl.ponit rōnē.¶In j.gl.ibi[§.in penalibus.]

nalibus]ſeqitur cauſis benignius interpr&dū eſt.& ibi[*hoc*
1 *n.§.1.*]remotus† ob dolum infamis eſt, ob culpā nō. In
dubio præſumitur remotus ob culpā.& ibi[*ſi præſes.*]ſe-
2 quitur in glo.& ibi[*l.penul*]interpretatione legū† pœnæ
molliendæ ſunt potius.quam laxandæ. ¶In 1 gloſſ.ibi,
[*eſt argumentum*]idem Io.mo.dicit tamen, q diceretur
dubium,quādo ex actis apparere poſſet caſſationis cā.
C.de ſen.quæ ſine cer.quant.l.iij. ff. de re mil.miliites.§.
miſſionem.& dixi in decr. ſup eo.& ibi[*ad ſimil a.*]quæ
non ſint de mente nec habeant eundem effectum, ſup
quo videtu,quod ſcripſi.ĩ.eo.lib. de elec.ſi poſtquam.§.
j.ſuper glo.& ita.& remiſſiones quas ibi dedi,vnde de ar
gumento à minori dici ſolet, q in delictis,quæ tendunt
ad eundem effectum,bene procedit,& eſt neceſſarium.
C.de epiſco.& cleri.ſi quis non dicam.can.xxxvj.q.ij.in
aliis licet eſſet probabile,nō eſt neceſſarium.ff.de re mi-
lit.non omnes.§.a Barbaris.ff.ad Trebellia.l.qui filium,
§.Sabinus.bene facit.ĩ.eodem libr.de electio. ſtatutum.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem ſuſpenſi per trienniū
a beneficiis,q fiat concurſus temporum, ſi infra trien-
nium nouam pœnam incurrat, quam plenè ſcripſi de
elec.cum in cunctis. ſuper ver. triennio. Item facit ad
quæſtionem,quam diſputaui.quæ talis fuit. Quæritur,
an pœnam,quæ ipſo iure delinquenti infligitur pro de
licto,incurrat is qui cogitauit & aliquid egit,ſed non p-
fecit,etiam ſi per ipſum non ſteterit. ¶Hic primo pro
allegationibus pro & contra remiſſiam,inducens vnam
legem & eius glo.Secundo ponam quatuor circa decla
rationem quæſtionis.Tertio ſoluam principaliter p iria
iura,per quam ſolutionem coadiuuando principaliter
per tres glo.& vj.rationes,demum ad contraria dupli-
ter reſpondebo.De primo ſic quia iura, quibus ad quæ-
ſtionem argui poteſt,ſatis ſunt per vtriuſque iur. docto-
res collecta,per Odoſ.& illos.ſ.qui poſt eum ſcripſerunt
ſuper l.ſi quis non dicam.C.de epiſc.& cler.per Hoſt in
ſum.de pœn.§. quibus. & plene per do.Iac.de Bayſio q
frater fuit Archi.Bonon.in quadam ſua diſtinctione,q
dicitur diſtinctio de voluntate,quam & dictus Arc.po-
ſuit.xvij.q.1.§.ſi ergo.non reputo multum vtile nec ſub-
tile.Prædicta ſic plene ſcripta repetere ſufficiat, ergo ſic
ponere q ad primam partem.ſ.q pœnam incurrat, fa-
ciunt omnes leges canonizatæ.de pœ.diſt.i. In prin.& l.
ſi quis non dicam.vſque ad §.contra. & quod in princ.
ipſius diſtinctionis legitur & no. de voluntate ad bonū,
& pro parte contraria leges ibi poſitæ,a.§.contra, vſque
ad §.cogitatio.& ex ibi notatis vſque ad c.ſicut. & vj.q.j.
ſi quis cum.& xxxvj.q.ij.ſi quis non dicam. & de eo qui
mit.in poſ.c.j.poteſt etiam ſtudioſus ſibi multa inra qre
re pro & contra ad hāc partem.bene facit,ff.ad leg.Cor.
de fal ſi falſam monetam percuſſerint,ſi totum forma
re voluerint,ſuffragio iuſtæ pœnitentiæ abſoluuntur.&
ibi concord.vide in prima glo. Eſt autem aduertendū,
q quæſtio formatur de pœna & pœnali conſtitutione,
3 non de præmio.vel fauore. Eſt autem †certum,pęnales
conſtitutiones eſſe reſtringendas. de elect.ſtatutū.ſupra
eodem libro.& hoc cum ſuis concordan. Item forma-
tur quæſtio non de pœna à iure debita infligi per iudi-
cem.ſed de pęna,quæ infligitur ipſo iure ſine aliquo iu
dice vel hominis miniſterio.Item quæritur de pęna de
linquentis, non de illa qua ius punit vnum pro deli-
cto alterius,vt patet in filiis hæreticorum & committē
tium crimen læſæ maieſtatis.vj.q.j.ſi quis eum.& de hæ
reti.c.ii.& c.ſtatutum.lib.eo.de ſciſma.c.vno. eod.lib.ad
idem de pęn.in quibuſdam.& c.ad aures.& c.fęlicis.eo.
lib.Item nec formatur quæſtio de illo, qui non perfecit
per ſe delictum,tamen perfectum fuit per ſocium, vel
mādatarium,cui aſſiſtebat,vel de illo qui perfecit quo-
ad mentem,licet nō quoad verba.hi enim bene incur-
runt.de homic.ſicut.ſupra de pę.cap.fina.de elec.ſi poſt-
quam.eod.lib.ij.reſponſo. Quibus ſic præmiſſis in præ-
dicta quæſtione puto,q is, de quo quæritur, pęnam,de
qua quæritur,non incurrat. nec diſtinguo in hoc caſu
inter leuia,atrocia & atrociſſima, hoc dico per decret.
perpetuo de elec.ſupra eo.lib. vbi pęnam a iure ſtatuā
contra eligentes ſcienter indignos epiſcopos non incur
rit is,q cogitauit & egit,ex quo non perfecit.ad idem de
homic.ſicut dignum.§.ſi ſi autē.ibi. ſi ex illa captione.ad
idem de cle.pu.in duel.c.j.ſi intelligatur,q ille pugil in-
greſſus fuerit animo occidendi.patet etiam,q homici-
dij irregularitatem,quæ pęna iur.eſt, non incurrit.licet
proceſſerit ad actum,ex quo mors,vel membri trunca-
tio ſecuta non eſt. ad idem facit vera opinio Lau. quæ
contra Io.recitatur.de pœn.diſtin.j.periculosè. & quod
no.ſoleo recitare de homicid.ſi aliquis. Ad ſolutionem
etiam facit,quod dicimus,eum qui voluit pcutere cle-
ricum & vibrauit baculum,ſed non percuſſit, excōica-
tum non eſſe,vt nota.Hugo.xvij.quæſtio.iiij.ſi quis ſua-
dente.& Ioan.de pœn.diſtinct.j.ſi quis pulſatus. & facit,
quod no.B.de ſent.excō.ſi vero.& nota. in nouella poſt
Goffre.& modernos,eodem tit. c.j. Ad ſolutionem ēt
facit,quod no.de his q vel me.ve cā fi c.vno.eo. lib.in gl.
antepe.fortiter probat hāc ſolutionem. de ele.cōmiſſa,
j.reſpon.eo.lib.vbi ad pœnam iur incurrendā. quæ infli
gitur non facienti aliqd. ſ. tempus requiritur tps perfe-
ctum.Sic & hic requiratur delictum eſſe perfectū.Item
nec a ſententia eccleſiæ dr abſolutus is,qui noluit abſol
ui,& proceſſit ad actū.& ſi iurauit ſtare mandatis eccle
ſiæ,vel contritionis ſigna prætendit, niſi ſequatur abſo-
lutio,ita nec dicatur ligatus, q voluit & aliquid egit,niſi
id perfecit,quod canon ligat.de ſentent.excō.cum deſi-
deres,& c.a nobis.cum par ſit ius ligandi & abſoluendi,
de pœn.diſtin.j. verbum. facit etiam ad ſolutionem.de
ſimonia.c.fin.de pœn.ſtam. hanc etiam ſolutionē pro
bat optimè.l.j. ff. quod quiſque iur.cano.de pœn.diſt.j.
hoc autem.quam legem licet legiſtæ ſoluendo dicāt lo
qui in minorib.delictis,verius vr, q loquatur in pœna,
quæ ipſo iure infligitur.vnde etiam, vt ipſi fatentur nō
eſt illa pœna,quæ infligatur a iudice.& per viam accuſa
tionis,imò eſt pœna iur.& per viam cōpenſationis fit
ipſius executio. ad idem de elect. licet canō.lib.eod.Sic
ergo illaratio,quare attentatū ſine effectu non punitur
bene facit & ff.de his qui no infamia l.ſolet.nam fin.l.
4 infamiam † incurrit iure ipſo mulier nubens infra tps
luctus,quam non incurrit mulier, quæ cogitauit nube
re,etiam ſi attentauit,puta contrahendo ſponſalia, vt
ibi.faciunt ad ſolutionē multa iura, quæ ipſo iure pœ-
nam infligendo vtuntur hoc verbo,ipſo facto.ĩ.eo.lib.
de elec.vbi periculum.§.nulli eod.titu.ſciant.de iud.c.ij.
de cen.quamquam.de pœ. fœlicis. §.præſenti. & de ho-
micid.pro humani.cum multis ſi. Ipſum autē verbum
deſignat actum perfectum,& faciāt circa hoc quæ ſcri-
pſi in quæſtione portorum.in parte.ij.Fateor tamen,q
is,de quo quæritur peccat, & arbitraria & eadem pœna
puniri debet maiori vel minori.habita conſideratione,
an per eum ſteterit,vel non,vt in præ.decre.perpetuo.in
fin.& ff.de extraor.cri.l.j.in fi canonizata,de pœni diſt.j.
ſolicitatores. Ad contraria omnia facilis eſt reſponſio,
q loquuntur in pœna, quam non contrahit quis ipſo
iure,ſed iure præcipiente per iudicem infligitur, ſit au-
tem diuerſitatis ratio per ſimile eius quod dicitur. aliud
eſt terminum aliquem dari a iure ſine iudicis vel homi
nis miniſterio,& illum iudex breuiare non poteſt,niſi
eodem vel alio iure permittatur. & aliud quod ius præ-
cipit dari per iudicem quod iudex abbreuiat.de hoc.c.
tit.indultum. Item non eſt mirum ſi deſideretur actus
perfectus in pœna iur.plus,quam in pœna iudicis,cum
deſit conſideratio & arbitratus legis mortuæ, quod nō
deeſt in iudice.ad hoc. C. de his qui ad ecc.confu.l.vlti.
in princi.& de pœ.fœlicis. in fi. decretum ergo liget qđ
certum & perfectum. de con.præben.c.j.lib.eod.§.ſub-
iunctum,& cle.eo.titu.c.j. Ad iura vero contraria q pro
delicto non pro facto etiam pœnā ipſo iure infligunt,
ſicut infamiæ & his ſimiles,de quibus communiter di-
cunt

cunt doctores, ꝙ loquuntur in atrociſſimis, vt in hære-
ſi, & crimine læſæ maieſtatis, reſpondeo aliter, hæreſis ꝯ-
trahitur & perficitur hoc ipſo, quod quis cogitat & cre-
dit errorem. de hæretic. ad abolendam. & c. excommu-
nicamus. j. & ij. reſponſo. Crimen vero læſæ maieſtatis
contrahitur ex acceptatione. Item attentare ibi eſt de-
lictum, quod expreſſe ius punit. Cum igitur interuenit
attentatio, eſt perfectum delictum, quod lex puniebat,
vide ſimile in illo, qui locauit operas ſuas, vt pugnaret
cum beſtia fera. nam ipſum locare eſt delictum conſu-
matum. ff. de poſtul. l. j. §. beſtias. iij. q. vij. §. verum, patet
idem in decret. pro humani. de homic. lib. eo. qui occi-
dit alium per aſſaſinos ipſo iure incurrit pœnas ibi
impoſitas. ſed nunquid incurrit illas ex mand. ſic, non
ex illa parte qua punitur occidens, ſed ex qua punitur
mandans. Ipſum enim mandare, eſt ipſum delictum
perfectum, quod ipſa conſtitutio punit ipſo iure certis
pœnis, ſic ergo cogitauit mandare, & vocauit mandata
rium, ſi non mandauit, non eſt perfectum delictum ex
eo capite, & ſic non erit locus pœnæ. Ad idem. de ele.
c. j. eo. lib. & omnium contrariorum breuis eſt ſolutio,
quod non loquuntur de pœna, quæ ipſo iure contra-
hitur. ſed quæ iudicis miniſterio infligitur. Ad illa vero,
quæ loquuntur de pęna, quæ ipſo iure contrahitur, rñ-
detur, ꝙ ibi attentatio vel conatus producens in actum,
eſt ipſum delictũ perfectum, quod ius punit, vel, vt aliis
verbis vtar, conatus vel attentatio pœnam delicti ipſo
iure inflictam incurrat ſolum in caſibus expreſſis a iu-
re, & ſi illud vltimũ ſufficere dicatur ad ſolutionem om
nium contrariorũ, quæ loquuntur in pœnis, quæ per ꝯ
non ipſo iure, ſed iudicis miniſterio debent infligi, fortè
non eſſet peccatum, quia ſic deſineret quò ad hoc con-
fuſa doctorum diſtinctio, de qua dixi in prin. quod tue-
ri poſſet per iſtam regulam cum ſuis cõcor. vnde ſcias,
ꝙ ſunt caſus, in quibus in delictis etiam cõſumatis pœ-
nitendo quis euadit pœnam, quod ſcripſi. de iur. pa. cũ
laici. ſuper. j. glo.

S V M M A R I V M.

1 *Habens maiorem partem, alteri minorem habenti æſtimationem offerre poteſt, & totum ſibi retinere.*
2 *Patronatus res indiuiſibilis eſt.*
3 *Eccleſia vna vnius debet eſſe rectoris.*
4 *Eccleſiæ ſtatus ad mobilitatem laicorum non mutandus.*

REGVLA LVI.

IN re communi potior.

Contra, quia in re communi melior eſt cõ-
ditio occupantis. ſupra de procura. ſi duo. ff.
de leg. j. ſi pluribus. dicit Dyn. hæc regula loquitur in ea
re, quæ pro parte indiuiſa pertinet ad plures, contraria
loquuntur de iure diſtincto in executionẽ vnius, qui
primo occupauerat. Nam is litem conteſtando ſibi quę
rit executionem in ſolidum, & alterum in ſolidũ exclu-
dit, niſi in caſibus per decre. ſi duo. ¶ Prima gloſſ. ponit
exempla, & remittit, & ſex caſus excipit. Secunda regu-
la ponit rationem regulæ. ¶ In. i. glo. ibi [§. *ne autem*] ſi do
nator habet rem communem cum donatario, habens
1 † maiorem partẽ offerre poteſt alteri æſtimationem re-
liquæ partis, & totũ poſſidere. In. j. gl. ibi [*ſi ades*] & ſic lo-
quitur. ff. pro ſocio. cum duob. §. item Mela. & ibi [*refice-
re*] ſemper intelligitur, ꝙ his caſibus quibus reficere vel
facere, licet velit ſocius facere iure ſeruitutis, quod non
liceret, vt in præ. l. parietem. de ſer. vrba. præ. ſed iure cõ-
munionis licet, & ſic intendit glo. & ff. pro ſocio, cum
duobus. §. idem reſpondit.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem diſputatam ꝑ Do.
Hugonem de Vercell. demum epiſcopum Nouarien.
quærebat. Si clericus & laicus patroni eccleſiæ vacan-
tis præſentant vnum, poſtmodum ipſe laicus præſentat
alium, an ambo, vel neuter, vel alter, & quis illorũ ſit in
ſtituendus, & quia, vt in fi. dicã, quæſtio nõ eſt dubia, ip-
ſam breuiabo. ¶ Et allegatur primo ꝓ ambobus. ij. pro
neutro. iij. pro ſecundo. & iiij. pro primo, quinto ſolui-
tur quæſtio. & contrariis reſpondetur. vj. oſtendetur quæ
ſtio non dubia. Iuxta, quæ primo vr̃, ꝙ ambo ſint inſti-
2 tuendi. cũ patronatus † ſit res indiuiſibilis inſolidum exi
ſtens penes ſingulos, de hoc de iure patron. c. j. in. j. gl. ſic
& iudicatus ordinarius vel delegatus, de quo de offi. del.
prudentiam. in glo. ij. Idem in plurib. reis credendi. ff. de
pact. ſi vnus. ad præſentationem ergo ipſorum admitta-
tur vterque, & diuidatur inter eos. ff. de alimen. & ciba.
leg. l. prima. de acquiren. rerum dominio. l. adeo. §. cum
quis. & de præſumptionibus, afferte. ¶ Secundo in con-
trarium, ꝙ neuter admittatur, ſed impediant ſe concur-
ſu, faciunt. ff. de vſuf. quoties. ff. de teſtamen. tutela. duo.
3 Nam † vna eccleſia vnius debet eſſe rectoris. xxj. quæſtio
ne ſecunda. ſicut. de præben. cum non ignores. de iur. pa
4 tro. c. iij. nec † ad mobilitatem laicorũ mutandus eſt ſta-
tus eccleſiæ. x. diſt. c. j. ff. arbo. fur. cæ. ſi gemina. & in dec.
afferte. non ſunt ſnĩa ſed cõminatio. & in l. ſi vnus. qui-
libet habebat ius exigendi inſolid. Inſti. de duo. reis. §. j.
at hic vn⁹ de patronis præſentare nõ poteſt. Item bene-
ficium eccleſiaſticum non recipit diuiſionem, de præ-
ben. maiorib. & c. dilecto. vñ diuiſio vel media via hic
locum non habet, & impoſſibile iur. eſt, vtrumque ius
hr̃e, de præben. in fin. vbi de hoc. in glo. li. ſ. eo. lib. de ele.
vt quis duas. ¶ Tertio, ꝙ alter ſolus admittatur. ſ. præſen
tatus ſecundo a laico ſic probatur, poſteriora prioribus
derogare. ff. de iu. co. l. diui. ff. de procur. non iniuſte. de
offi. leg. ſtuduiſti. C. de pact. l. pacta. de pœ. di. j. nouit. præ-
ferendus eſt ergo laicus, qui variat, cum leg. authorita-
te id faciat. xxiij. quæſt. iiij. qui peccat. de reſtitu. ſpolia. li-
teras. ¶ Quarto, ꝙ præferendus ſit primo p̃ſentatus pro
batur, quia ſatis eſt laicum in illo conſenſiſſe, vt pœni-
tere non poſſit. xxxij. quæſt. v. horrendus. ſufficiat regu-
la, mutare, hoc eo. tit. Item licet laicus variare poſſit in
præiudicium præſentati, de iur. pat. cum autem. nõ tñ
in iniuriam clerici & patroni. vt ibi. Item cum par eſt
numerus p̃ſentantium, recurri debet ad merita, & digni
tates, de elec. eccleſiaſ. ij. vbi de hoc. in vl. glo. ſed clericus
eſt dignior laico. iiij. diſt. deniq;. ergo ab eo præſentatus
præferendus eſt. nam magis dignum &c. de con. ec. ꝙ in
dubiis. ¶ Soluendo dixit, primo concorditer præſentatũ
præferendum, quia duplex ius habuit præſentatus. ſecũ-
do vnum tantum, quod dicitur ex variatione laici. verũ
eſt, ꝗ cũ ſunt ſoli laici, vnus vel plures. l. diui. loquitur i co
dicillis, in quib. ambulatoria eſt voluntas, procurator ẽt
conſtituitur fauore conſtituentis, vnde cõſtituens reuo
care poteſt. l. pacta. non obſt. quia ibi pactum vltimum
fuit de vtriuſque voluntate, hic non ſic. c. nouit. non ob.
mutat enim Deus iudicium ꝑꝑ pœnitentiam peccato-
ris. non ob. ꝙ habet priuilegium pœnitendi, quia nõ in
præiudicium alterius. facit. ff. ne quid in lo. pu. l. ij. §. ſi qs
a principe. ¶ Vt dixi in principio, qõ non eſt dubia, ga
ſalua pace diſputantis non eſt verũ, ꝙ laicus poſſit ſim-
pliciter variare recedendo a primo, ſuper quo fundari
vr̃ ipſius dubium. ſed variare poteſt accumulãdo, vnde
epõ licet inſtituere primum, quod non liceret, ſi poſſet
in totum diuertere. immo cæteris paribus potius ha-
bet inſtituere primum, hæc probãtur de iur. pot. cum
autem. & cap. paſtoralis. facit. de e. eo. tit. plures. in fi. quæ
permittit ſimul fieri, quod permittebatur olim ſucceſſi-
uè. Clarum eſt ergo, ſiue clericus, de quo quæritur, præ-
ſentet vt clericus, ſiue vt laicus, primum præſentatũ nõ
ſolum habuiſſe, ſed adhuc etiam habere duas voces. ſe-
cũdum vero vnam ſolam, & non liberam vel integrã,
ergo &c. Ex hoc autem ſequitur, ꝙ licet plures ſint pa-
troni laici cum clerico, locum habet, quod dictum eſt
de vno ſolo. Plus dico, ꝙ ſi plures ſint laici tantum, &
concorditer præſentant vnum, licet poſtea aliq etiam
maior pars variet cumulando, inſtitui debet primus ra
tione prędicta, ex quibus concluditur, quæſtio non
dubia.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Veriſimilitudo quibus rebus tollatur.*
2 *Canonicus poſt habitam præbendam, tenetur promoueri ad ſacerdotium.*
3 *Caſus dubius in quam partem interpretandus.*
4 *Pretium rei petens an renunciet legi commiſſoriæ.*
5 *Vſuras recipiens domini, ius a principe ſibi conceſſum perdit.*
6 *Subſtitutio generalis an ad ſpecialem præcedentem trahatur.*
7 *Poſterius non tollit prius, ſi ſe compatiuntur. & nu 8.*

REGVLA XLV.

INſpicimus Veriſimilius. veriſimilitudo† colligit ex
cōparatione rerum adinuicem. vel ex cōpa
ratione rei ad pretium.ff.de re.du.l.j. l. verū
§.cum quidam.Ex vicinitate ſcripturarum.ff.de leg. j. ſi
ſeruus plurīū. in fi.ex dignitate perſonarum. ff. de aur.
& ar.le.l.Titia Seio.ex charitate,& neceſſitate perſona-
rum,vt dicta.l.ſi ſeruus. in fi. ex conſuetudine regionis
& loquentis, vt ibi. & hic Dy.vel q hic alternatiua eſt
ordinis, vt ſi veriſimilius non apparet, Inſpiciamus qđ
plerumque &c.¶Prima glo.dicit,vnde fuit ſumpta po-
nit exempla.& remittit. ¶In j.glo.ibi[*in obſcuris inſpici*]
ſequitur, ſolet quod eſt veriſimilius, aut q plerunque
fieri ſolet. ¶In j.glo. ibi [*iniuſte*]quia veriſimile eſt, q
ingratitudinem non commiſerit,& in hoc ad propoſi-
tum.& in fi. quæ eſt contra,cum dicat ſpectandum, qđ
minimum,& ibi[*ſoluitur.*]quæ ſolutio patet ex textu le-
gis.eo.tit.ſemper in ſtipulationibus.quam ibi vide dice-
bat Dy.quod iſte erat ordo. quia primo volūtatem ſe-
quimur, ſi de illa poteſt apparere.ff.de condi.& de.l.pa
ter.in princ.& §.conditionum verba.& de re.dub.l.e.in
ambiguo.C.de libe.præteri.l.iij. Secundo quod eſt veriſi
mile,vt hic,& in concor.all.ſ.Tertio,vbi nō apparet ve-
riſimilius.recurritur ad propriam ſignificationem ver-
borum.ff.de leg.iij.non alter. Quarto his deficientibus
recurritur ad minimum,vt ibi.& in concor.Quinto,ſi
non apparet,quod ſit minimum, dicitur non valere.ff.
de teſta.tu.duo ſunt.de re.dub.ſi fuerit.& l.ſi quis de plu-
ribus.de ma.te.cum ex pluribus.

QVAESTIO.

Hæc regula ſecundum prædicta facit ad quæſtiones
hic diſputatas, quas fateor congruentius fuiſſe locatas
ſub regula.In generali.eo.tit.ſed propter prolixam ma-
teriam inſcriptam poſt Io.mo.transferri ſic decuit, &
quæſtiones ſic proponuntur.Per ſtatutum eccleſiæ qui-
2 libet canonicus † poſt hābitam præben.j.annum pro-
moueri tenetur ad ſacerdotium,ſunt etiam ibi præben
dæ maiores & minores,& de conſuetudine maiores dā
tur antiquioribus.A.impetrauit ibi canonicatum, & p̄-
bendam cum clauſula,q non teneretur promoueri ad
ſacerdotium.B.impetrauit canon. & ſibi prouideri de
præbenda vna ex maioribus, vterque habet clauſulam,
q̄ tollit conſuetud.& ſtatuta,ſed vterque receptionis ſuę
tempore illa ſeruare iurauit,quæritur,an præiudicatum
ſit illis per tale iuramētum. Prima pars quæſtionis fuit
Io.de monte Murlo.ſecunda fuit Iaco.can. Bon.vterq;
prius allegabat. ad affirmatiuam.v.rationes.ſecūdo to-
tid.ad negatiuam.tertia pars facit quatuor. primo po-
nit ſolu. ſecundo ſolutiones Ioan. diſtinguendo, tertio
ſoluit contraria ſm eos,quarto circa vtrunque articulū
ſubdo veram ſolutionem. Prima igitur ipſorū ratio ta-
lis erat,certum eſt,quemlibet horum potuiſſe renuntia
re priuilegio vel gratiæ ſibi factæ, de regula.ad apoſtoli-
cam.C.de pa.ſi quis in conſcribendo. tacite aūt renun-
tiaſſe vr̄ faciendo ſponte contra illud, de offic.deleg.gra
tum.de ap.ſolicitudinem.de his q̄ fi.a ma.par.c.ex ore.j.
dicam. Secundo iurando ſimplr̄ ſeruare ſtatuta. & con-
ſuet.eccleſiæ ad omnes conſuetudines & oīa ſtatuta ſe
adſtrinxit,cum indefinita æquipolleat vniuerſali. de elec.
in geneſi.de priuil.quia circa.ergo tenetur ad ſingula,&
ſic ad illa,de quibus quæritur,ſeruanda tenetur per iura
mentum,quod cum non vergat in periculum animæ,
nec in alterius præiudicium,eſt ſeruandum.de iur.iur.ſi
vero,& iuramentum quod obligat quo ad dominum,
fortius eſt quam litera, quæ eſt factum hominis, facit
de iur.iur.& ſi Chriſtus.ibi,redde domino &c.Tertio da
3 to q caſus † eſſet dubius,in hanc partem interpretari de
bemus, quæ ſecurior pro vitando periurio, maxime ſi
geſſit in animo omnia ſtatuta ſeruare, quod præſumi-
tur,ex quo non excepit,& excipere potuit vel proteſta-
ri.de conſti.cum M.vnde ſibi imputet,de iur. pa. ex lite-
ris.de priuil.quia circa.de regular.conſulti. & c.vidua.&
iuramenta ſm intentionem recipientis interpretantur,
xxij.q.v.quacunque.& facit regula,ꝯ cum, cum concor.
hoc eod.tit. eſt ēt æquior per quam ad æqualitatem re-
ducitur cum aliis canonicis.facit.xvj.q.vij.c. j. de conſti.
cum omnes.in fi.de ſta. mon. recolentes. de deci.cū in
tua.Quarto,cum hic ſint duo contraria ſucceſſiue.ſ.pri
mo gratia,ſecundo iurm̄,per ſecundum vr̄ primo dero
gatum.de tranſac.c.j.ff.de ꝯh.emp.l.emptio.de noua.l.j.
C.de pac.pacta.ff.de leg.non eſt nouum. de cog.ſpi.ca.j.
Quinto iſti ſtatutum & conſuet. quæ quoad eos erant
inualida,per iuramentum fecerūt valida. ſic de iur.iur.
cum contingat.de pig.ſignificante.ſ.eo.li. de pac.pactū,
nec valet.ſi dicas de ill.expreſſe non iuratum,nam vt.ſ.
dixi,ſufficit generalis,vel indefinita locutio, ſufficit etiā
4 tacita renuntiatio,hinc † eſt,q petens rei pretium,renū-
tiat legi commiſſoriæ,& econtra. ff. de leg.commiſſ.l. 4.
5 § eleganter.& recipiens † vſuras perdit ius dominij ſibi
conceſſum a principe.C.de iur.do. impe.l.ij. perdit etiā
ius depoſiti, quod erat,vt prius depoſitarum rerum rō
haberetur.ff.depo.ſi hominem.§. quot. item petens le-
gatum renūtiat querelæ.ff.de inof.te.ſi pars. ¶In ꝯtrium
adducitur regula,in generali.hoc.eo.tit.per quam cum
concor.patet,q actus generalis conceſſionis,vel renun-
tiationis non includit illa,quæ pars veriſimiliter nō cō
cederet,vel renuntiaret.ad idem de iur.iur.veniens.& c.
Quintauallis.ff.de pig.l.obligatione.ſ.eo. lib. de of.vica.
6 cum in generali.hinc eſt,q † generalis ſubſtitutio,non
trahitur ad ſpecialem præcedentem.ff.de vul.& pu ſub.
cohæredi.Cum ergo de illo ſtatuto vel conſue.cogitaſ-
ſe non videatur,nec ſit veriſimile,q voluerit ſuæ gratię
renuntiare,forſan multis laboribus & vigiliis acquiſitę.
de renun.ſuper hoc.& de præſump.quia veriſimile. nec
præſumitur quem ſua iura iactare,de ſol.c.fi.ff.de prob.
cum de indebito.i.reſpon.dicemus illa ſtatutum & cō-
ſuetudinem in iuramento non includi. ¶Secundo. iu-
ramenta.intelligi debent ſm intentionem iurātis.xxij.
q.v.humanæ.de iur.iur.veniēs. & c. Quintauallis.ergo
recipiendo vt intellexit, non includentur prædicta.ma
xime quia in generali ſermone non lęditur ius perſonę
7 iurantis,de iur.iur.petitio.cum concor.,¶Tertio † poſte-
rius non tollit prius,ſi ſe compati poſſunt.ff. de mili. te.
l.ſi certarum.§.vl.& l.ſe.de iur.co.coficiuntur. §. ſi mi-
les.& l.ſi.vnde cum indulgentia, quæ prior eſt,referatur
ad vnum ſtatutum vel vnam conſuet.tantum,quæ quā
tum ad ipſos videntur exempta de numero ſtatutorū,
vel conſuetudinum,iuramētum poſterius referetur ad
alia ſtatuta & conſuet.ad quas iurantes tenebantur, &
ſic indulgentias non tollet, maxime cum conſtet ſpe-
ciem ſpecificatam ſub genere non contineri. ff. de leg.
iij.vxorem.§.Feliciſſimo.& facit,quod no.& dixi.eo.tit.
generi.¶Quarto iſte iurauit ſtatuta & conſuetu.bōā fac.
de iur.iur.clericus,quia turpis eſt pars quæ ſuo vniuerſo
non congruit.viij.di.quæ contra. de ſpon. duo.ca.fin.&
vnum collegium diuerſo iur.cenſeri non debet.xij.q.ij.
cognouimus.ſua igitur obedientia ſibi nocere non de-
bet,nec pœnam pati,vnde meretur præmium, de fide
iuſ.peruenit.& per hoc videntur canonici,ꝯtrium dicē
tes,ſuam turpitudinē allegare,& ſic repellendi, de don.
inter dilectos.¶Quinto,ad hanc partem allegabat vter
que de priuilegi.cum capella. quæ ſecundum Ia. vr̄ ter-
minare

minare quæſtionem.& ff. de mi.te.ſi miles . vbi dr̃,non
præſumi quem elegiſſe genus teſtandi ad ſua iudicia im
pugnanda,ſic nec præſumamus iuraſſe iſtos ad ſuas gra
tias perimendas , maxime quia hoc non eſt veriſimile,
nec fieri conſueuit per hanc regulam, cum concor. &
faciat ordo quem ſupra ſcripſi poſt Dy. primo, ſecũdo,
& quarto gradu.Hanc partem dabat Iaco. pro ſolutio-
ne.ſed Io.dicebat,ꝙ ſi tempore,quo iurauit,fuerunt le-
cta & ſpecificata ſtatuta,vel conſuetudines , de quib.ſu-
pra,& non exceperit,vr̃ iurans renuntiaſſe gratiæ per iu
ra primo alleg.ſi vero lecta vel ſpecificata non fuerunt,
non renuntiauit gratiæ per vltima iura,allegat.ff.ſi quis
caut.ſed & ſi.§.quæſitum . & quæ recitantur de cõmo-
do.cap.vno.de depo.bona fides. & facit.ſ.eo.lib.de proc.
qui ad agendum . ¶Non obſt. iura loquentia de tacita
renuntiatione,quæ loquũtur , cum quis directe venit ꝯ
factum ſuum, vel alias apparet de voluntate mutata,
ſed hic ſecus ſm̃ Io.ſed Ia.dicebat illa loqui,cum vtrũq;
ſit ab vno tanquam ab eodem. Iſte vero gerit vices duo
8 rum.ſ.priuilegiati,& non priuilegiati, & ſm̃ † cum po-
ſteriora non derogant prioribus, niſi cum illis cõtraria
ſunt,nec venit ꝯ iuramentum,cum in hoc non inclu-
deretur.Scias,ꝙ ſecundus articulus huius quęſtionis mi
nus habet dubiationis,q̃ primus . quia,ſi in eccleſia di-
uiſæ ſunt præbendæ maiores à minorib. quæ in certis
eccleſiis diuiduntur vt integræ & dimidiæ impetrauit
maiorem vel integram minor vel dimidia etiam ſi illã
vellet conferri non poſſet.ſ.eo.lib. de præben.cui de nõ
§.j.quare ſi diceremus ſibi præiudicare iuramẽtum,mi-
norẽ vel dimidiã ꝯſequi nõ poſſet,quia de illa non ſcri-
bitur, & ſic eſſet perempta gratia ꝙ neuter intendebat.
De iurante patet,de recipientib.idem,nam recipiebant
illum ad præbendam,& ad illam quæ debebatur pro li-
teris,ergo vt.ſ.In primo ẽt articulo vr̃ indiſtincte dicen-
dum,ꝙ ex quo ille A.recipitur ex uirib. literarum habẽ
tium clauſulam de non recipiendo ſacerdotium , & tol
lentem ſtatuta ꝯtria ipſi,vñr receptionem facere,& iura-
mentum recipere ſm̃ formam literarum, & ipſe etiam
ſic iurare vt receptio & iuramentum ſequentia & cau-
ſata a literis gratiæ & mandato executorum illis conue-
niant,non.n.recipitur ſimpliciter vt A. ſed vt talis A.fa
cit.de fi.iuſtru.inter dilectos.§.cæterum. & de bap. ma-
iores.ver.ſimpliciter.ſic & generalis tranſactio reſtringi
tur ad id , de quo agitur.ff.de tranſac. qui cum tutorib.
§.j.C.eod.tit.l.ſi de certa.& no.ſ.de tranſac.cap.j.

SVMMARIVM.

1 *Iter dupliciter ſumitur.*
2 *Duo ſi habeant ſoli eligere prælatum,& alter alterum conſentien-
tem eligit,an valeat electio.*
3 *Eccleſiarum fauor an idem,qui & pupillorum.*
4 *Sententia vnius ex duobus ordinarijs etiam altero reſiſtente , an
teneat fauore perſonæ,vel cauſæ.*
5 *Electio alicuius ſeipſum eligentis in prælatum an valeat .*
6 *Electio facta de collegio eligentium an dicatur vnanimis .*
7 *Cardinales ſi duo tantum ſuperſint,an alter alterum eligere poſſit
in Papam,& nu.8.*

REGVLA LXXX.

IN toto. Prima gl. remittit pro exem
plis & pro materia,& dat cõ
cordantias.¶In gl.j.ibi [*in toto eſt*] non ob.e.
ti.l.ſi mr̃.§.ſi quis iter. vbi abſolutus ab actu
non abſoluitur ab itinere,nec econtra , cum tñ in actu
contineatur iter.ff.de ſerui.vrb.præ.l.j. §.j. & inſti.de ſer-
uitu.§.actus.& per eundem modum inducitur.l.j.ff.de
adimen.le.dic vt no.in ꝑ.l.ſi mr̃.& hoc no. Dyn.ſ.ꝙ iter
1 †dupliciter ſumitur,vno modo pro diſtincta ſpecie ſer-
uitutis,& eo mõ ſumptũ nec eſt pars actus , ſed ſpecies
ſeruitutis actui oppoſita & coæquata.ff.ſi ſer.ven.l.loci
corpus.§.j.& dicta l.j.de adimen.l. alio mõ ſumitur pro
commoditate eundi,& tunc habet ſe ad actũ ſicut pars
ad totum,eſt.n.pars ſubiecta ad actum,& actus eſt totũ
poteſtate ad iter,qa poteſtate ſui comprehendit iter , &
in hac ſignificatione ſumitur.ff.de ſer.vr. pręd. l.j.§.j.&
dę noua.ſi pupillus.§.vlti.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem,quã diſputaui , qua
2 quærebam,ſi duo † ſoli habent eligere ꝑlatum iure pro-
prio vel compromiſſario,& vnus elegit reliquum,q cõ
ſenſit,an valeat electio.Ad affirmatiuam primo & in ꝯ
rium,ſecundo inducuntur.v.rõnes,& quædam glo. ter
tio primum dubium ſoluitur,circa ſecundum recitan-
tur opiniones,excluduntur caſus non dubij, ſoluitur,&
ꝯriis rñdetur . Quod valeat ſic probatur; de collegio ec-
cleſiæ vacantis debet fieri electio ꝑlati,hoc patet.lxj.diſt.
nullus.& c.ſtudij.& c.obitum.xviij.q.ij. quam ſit.& ca.
abbas.ij.ſ.de elec.cũ inter can.& c.ne pro defectu,facit.
C.de epiſ.& cleri.in eccleſiis.ſed mortuo ꝑlato põt col-
legium ꝯſiſtere ex duob.de ele.c.j. ergo vnus põt eligere
reliquum,alias eſſet lex impoſſibilis.ꝯ id de conſe.di.iiij.
erit autem . Et ſi dicas,nullus ſe poteſt in ſcrutinio no-
minare.de elect.Cumana.& eligẽdus debet habere ma
iorem partem in ſcrutinio,vt ibi,e.ti.quia propter . & c.
eccleſia.reſpondeo,ꝙ quando non ſunt niſi duo,non ar
ctantur ad formas,vt ſcripſi in c.quia propter. ſuper gl.
dic,vt ĩ.& eo.ti.c.j.ſuper j.glo.facit de elect. cum in vete
ri.& quod ibi not. in j.& ij.gl.ſufficiunt ergo conſenſus
qui hic aſſunt,bene facit,quod ſcripſi poſt Hoſt.de iur.
pa.per noſtras.in glo.patet.& qđ ipſe no.in ſum.ipſius ti.
in ti.de epõ,qui vnicum patronum ꝑficere põt eccleſiæ
vacanti.¶Secundo videmus fauore minorum & pupil
lorum vnum ex duob.tutorib.adminiſtrare poſſe.ff.de
admi.tu.l.ſi plures.§.pen.in fin.& l.decreto.§.j. C.ſi vnus
ex plurib.tuto.l.j.& de autho.præſ.l.ſi. Idem in executo-
rib.vltimarum voluntatum ipſarum fauore ,quod dic,
vt.ſ.eo.li.de teſta.c.ij.§.j. Idem in procura. ſpiritualium
cauſarum,quod dic vt.ſ.eod.lib.de procur.ſi duo. §.vlti.
3 Cũ igitur † eccleſiarũ maior, vel ſaltẽ æqualis ſit fauor,
xxiij.q.iiij.quid ergo.de reſti.in integ.auditis . in auth.de
non ali.§.ſi minus.C.de ſacroſanct.eccle.l.fin.& qđ no.
de pec.cleri.inquirendum.ergo & ipſarũ fauore ex duo
bus eligentib.quocunque iur.alterius ſolius valebit ele-
ctio, ſaltem ex quo non habet alterius reſiſtentiam ſed
4 conſenſum.¶Tertio cõſtat,ꝙ fauore † perſonæ, vel cau
ſæ tenet ſñia vnius ex duob.ordinariis ẽt altero reſiſten-
te.ff.de re iu.c.fin.fortius ergo fauore expediendæ proui
ſionis eccleſiæ,ex quo nõ diſcordant,teneat electio vni⁹
ex duob.eligentib.Sic videmus,ꝙ fauore ſñię in cã de-
nuntiationis principalis hr̃ pro teſte.de teſti. in omni.&
vbi non vertitur præiudicium,creditur vni,de procu.ex
inſinuatione . fortius ergo vbi vertitur commodum in
re appetibili & meritoria,vt prædixi,facit ergo acceſſus,
quod principaliter fieri nõ poſſet,de iur.pa. ex literis.&
c.cum ſeculũ.ſ.eo.lib de præben.quia ſæpe. ff. de fu.fundo
do.l.j.ſic mixtura facit,quod ſine illo fieri non poſſet.de
arbi.contingit.& c.per tuas.¶Quartò,bene facit ad quę
ſtionem.C.de cõtrah.emp.cum ipſe tutor. & qđ ibi no.
& ff.eo.tit.l.ſi in emptione.in fine,de vno ex duob.tuto-
rib.q alteri palam ementi rẽ pupilli authorizat.ad idẽ,
ff.man.l.ſi mandauero.§.Iuliano.vbi vnus ex plurib.vẽ-
dentib.mandato meo rem emit a ſe & aliis . ¶Quintò
ſpecialiter in compromiſſariis vr̃ caſus in decre.cum in
iur.de elect.nam ſi vox electi ꝯpromiſſarij auget nume
rum,qũ nominatus eſt a parte minori,vt ibi, fortius qũ
ab æquali,vt hic.Item ſi ibi auget,cum eſt diſcors,& vbi
eſt repugnãtia,fortius hic, vbi eſt concors & cõſonãtia.
Hoc.n.appetunt iura.ſ.electiones fieri cõcordes , & hic
eſt talis.bene facit.ff.de op.no.nũ.l.j.§. & poſt operis.ibi,
quid.n.agebat ꝑtor,niſi vt cõtrouerſias dirimeret , quas
cum ſpõte receperint,debet ratas hr̃e.fateamur ergo, ꝙ
valeat electio,pendet tñ ex cõſenſu electi , ſicut & ſñia
delegatorum pari numero diſcordantium,de re iudi.c.

ſi.ſi.

ſi.ff.eo.ti.duo iudices. ¶ Sexto inducitur ſolutio quã ad
brocardum de vno gerente vices duorum dant glo.89.
diſt.ſingula.in prima gl.de proba.ex literis. in gl.ii.& de
p̄ſump.mandata.in gl.ii.dicentes id licere cauſa neceſſi-
tatis,vel vtilitatis,ſed hic vtrumque cõcurrit neceſſitas
expediendæ prouiſionis,& vtilitas ꝯ damna vacationis,
& quia forſan extranei ſunt ignoti,qui non ſunt eligen
di.de poſtul.præ.bonæ.ii.ad fi.de præben. in Lateran.in
fin.& pararetur laqueus, ſi de neceſſitate eo caſu habe-
retur extraneum eligere,ꝯ id.xxvii.q.i.de viduis. de reſti.
ſpo.literas.¶ In contrarium.ſ.ꝙ non valeat electio,oſtẽ-
ditur ſic.De neceſſitate eſt, ꝙ per capitu. vel maiorem
ipſius partem fiat electio. nec vox electi computãda eſt
in illa parte maiori.de elect.quia propter.& c.Cumana.
& c.in geneſi.& c.eccleſia.i.& ii. Et ſi dicatur vt ſupra,ꝙ
quando ſunt duæ iſtæ formæ cõcil.genera.ſeruandæ nõ
ſint,nulli tamen dubium,quod concil. Lateran. de his
quæ fi.a ma.per.cap locum habet,quod vult,in ordina-
tionib.quæ fiunt per capitula,concordare debere maio
rem partem.cui concor.lxv.diſt.c.i.ii.& in.lxxxix.diſt.ſi
tranſitus.de tempo.ordi.necepi.nec poteſt negari,quin
concilium Lateran. locum habeat etiam in actib.ele-
ctionum,per decre.pręc.eccleſia.ii.ver.nos igitur, quam
conſtat ſecuram eſſe cõcilium gñale. ¶ Secundo indu-
cuntur iura probantia,ꝙ quis oriri non poteſt a ſeipſo,
xxiii.q.i.didicimus.debet ergo alius eſſe eligens ab ele-
cto,ſicut inſtitutus ab inſtituente.p̄ſentatus a præſentã-
te,baptizatus a baptizante.de inſti.c.ſi.de iur.pa.per no-
ſtras.de bapti.ſ.debitum,alius iudex a quo ab illo,ad quẽ
appellat.de conſue.c.ii.ꝯ.eo.lib.alius emptor,quam ven
ditor.ff.de rerum permu.l.i.in prin.alius dans,q̃ recipiẽs
ff.mand.ſi mandauero.§.ſi tibi centum.vnde p̄ior,vel p̄
ſes non dat ſe tutorem,vel iudicem.ff.de offic.præ.l.fi.de
offi.præ.l.v.de tut.& cu.datis ab his.l.prætor. Hic autem
vnus & idem eſt eligens & electus,ergo &c. ¶ Tertio in
dubitatum eſt.ꝙ ſi duo ſunt iudices,vel arbitri dati ſim
pliciter,ſnĩa vnius non tenet.de offi.deleg.cauſam.& c.
cum cã.ff.de re iudi duo iudices.& l.duo ex trib. & de ar
bi.item ſi vnus.§.item ſi plures.Item nullus iudex in fa-
cto proprio.iiii.q.iiii.c.i.ff.de iudi.Iulianus.ii. C.ne qs in
ſua cã.in rubro & in nigro.nec arbi.ff.de arbit.l.pe. Aeq
parando igitur eligentes iure proprio iudicibus & iure
5 compromiſſario arbitris concluditur, ꝙ alter † ſe non
poteſt eligere,nec per alterum ſolum eligi, ſicut nec ex
duob.procuratorib.omnium rerum alter ab altero exi-
git.ff.de procurato.l.qui duos.¶ Quarto efficax vr̃ obie-
ctio Innocent.ſic dicentis,ad vtrunque caſum, aut ele-
ctus conſenſit electioni factæ,& illa non valuit,quia nõ
a maiori parte,vt ſupra probatum eſt. Item ſm id cum
poſt tres vel ſex menſes datur menſis ad conſentiendũ
electo,eſſet dare,ꝙ poſt tp̄s iur.infra terminum conſen
tire debentis,fieret electio effectiue.quod eſſet abſurdũ,
ſed ad hoc reſpondi in decre.cum in iur.ſuper ver.con-
ſentiat,aut cõſenſit faciendæ, & ſic ambitioſus eſt repel
lendus.hæc ſolutio.viii.q.i.in ſcripturis, i.q.vi. ſicut. de
elec.cum poſt.C.de epiſ.& cler.ſi quenquam.cuius tex-
tum vide.ꝯ.eo.lib.de elect.cupientes,i. reſpon.in glo.ſub
audi.concor.C.lib.xii.de re mili.contra publicam.& vi-
de de electio.officii.in fi.primæ glo. ¶ Quinto oſtendi-
tur,ꝙ ex contrario ſequeretur iniquitas,abſurditas,& p
plexitas.quorum quodlibet ſingulariter eſt vitandum,
multo fortius ipſa coniuncta. facit. de pur.ca.inter.&
clemen.de re iudi.paſtoral.ad fin. Iniquitas, quia datur
materia ambitioni & ſimoniæ,facile enim ſocius pote
rit corrumpere ſocium,facilius enim corrũpitur vnus,
quam plures,vt ſcripſi de cleri.peregri.c.i.ſuper gl.ii.nec
aperienda eſt via talib.facit de iur.iur.l.ſi vero.de diuor.
quanto.in fi.cle.de elec.c.fin.ff.nau.cau.ſtab.l.i.§.i.ff. de
pac.do.l.conuenire.C.de iudi.l.ii.in fi. Abſurditas ĩ hoc,
quia eadem ratione ex tribus vnus ſolus eliget ſocium,
& valebit electio ſecundum id quaſi facta a maiori.qđ
videtur abſurdum,& eſt bonus modus arguẽdi, ſic ele.

in gene.& ca.cum inter.ꝯ.eo.lib. de elect. dudum.& re-
fert Abbas de do.Iacobo Narbõ.ſic electo ab vno ex tri
bus,de quorum numero ipſe erat,& obtinuit,quod ſa-
tis eſt durum.Perplexitas autem, ꝙ ſic inuicem ſe elige-
re poſſent,& tales perplexitates vitandæ ſunt, de reſtitu.
ſpo.literas.circa fin.de app. interpoſita.in fi. Ad hæc er-
go vitanda cõcludamus cum.l.quod difficile eſt, quem
vices duorum gerere.ff.de pact.l.ſi plures.non poterit er
go alter eſſe eligens & electus, ſed ambos oportebit eli-
gere,ſicut de duobus opponentibus dicitur,quando nõ
ſunt plures,ꝙ ambos oportet ad curiam ire.de elect.cu
pientes.§.ſi vero.& facit,quod no.in clemen. de appel.
c.i.in glo.quando ſunt.Sexto inducitur opinio B. & ſe-
quacium no.in decre.cum in iure.de elect.in glo.i.tenẽ
tium,ꝙ compromiſſarii niſi habeant ſpeciale non p̄nt
de ſe eligere.Item opinio Boat. & quo ad caſum eligen-
tium iur. proprio quam ſcripſi, de inſtitutio.ca.fi.ſuper
vlti.glo.Item opinio.G.mã.in compromiſſo,quam po-
nit ſuper ſuo tra.xlviii.¶ Solutio facilis in eligentibus iu
re proprio,& dico electio.valere factam per vnum ipſo
rum de reliquo, tamen ſolet ad omnem dubitationẽ
tollẽdam fieri compromiſſum per ambos in tertium,
qui poſtmodum eligit alterum, vt etiam ſcripſi in præ.
decre.vlti.de inſtit.in fi.tamen & ſi non fiat,ꝙ valeat ele
ctio,probat hæc regula,innuens partem cõtineri in to-
to.tu qui reſiſtis dicis,ꝙ iſte debet habere maiorem par
tem,ego reſpondeo,ꝙ habet totum, & ſi non vis fateri,
ꝙ vox electi computetur in parte,probo tamen,ꝙ com
putatur in toto.cap.quam ſit.xviii.q.ii.dicit, ꝙ de cõgre
gatione fiat concors abbatis electio. ergo electus cõpu-
tatur in electione concordi. alias ibi eſſet ꝯtradictoriũ.
Per eundem modũ inducitur.l.xiii.diſt.quanto.de elect.
cum poſt petitam.de tempo.ordi.dilectus. in princi.de
6 æta.& quali.intelleximus.poſt princ.per quæ patet † ele-
ctionem factam de collegio eligentium dici vnanimẽ
& concordem.Item probatur in electione compromiſ
ſariorum.ſ.ꝙ compromiſſum dicitur concors & vnani
me,licet factum ſit in vnum, vel plures de collegio eli-
gentium. hoc patet.de elect.cum dilecti.in prin.eo.ti.in
cauſis.in prin.& ver.quia vero.de renun. poſt tranſlatio
nem.in prin.& vide,quod dixi ſupra parte i. in princi.&
ver.quinto facit, quod poſt Ho.ſcripſi.ꝯ.eod.licet.ſuper
7 ver.cardinales.vbi dicit,ꝙ ſi duo ſoli cardinales † ſupereſ
ſent,vnus poſſet alterum eligere, q̃n per compromiſſũ
eligunt illi duo.Hoc eſt maius dubiũ ꝑꝑ varietates opi-
nionum circa caſum decre.cum in iure. tamẽ illas hic
non deſcribam,ſed ibi videantur.Duas tamen nõ omit
tam,quæ reſpiciunt caſum noſtrum.Prima gloſſatoris,
& trium ſequacium habet,ꝙ compromiſſarii dati ſim
pliciter de ſe non poſſunt eligere,opinio Ioan. & xii.ſe-
quacium habet ꝯrium,& hos ſequor. Si prima opinio
eſſet vera,quæſtio de duobus compromiſſariis datis ſim
pliciter non eſſet dubia,ſed quia hanc non ſequimur a-
lios caſus non dubios excludamus.Planum eſt,ꝙ ſi vtri
que inſolidum data eſſet expreſſe poteſtas.ſ.quod ipſi
duo & ipſorum quilibet poſſet eligere, quæſtio non eſt
dubia.Idem ſi non eſt data expreſſè ſed tacitè, & quia
dictum eſt,quod de ſe poſſint eligere,& hic optimè pro
cedit opinio Compo.quam ſcripſi in dec. cum in iure.
vbi vide in glo.opponitur. & ſuper.i. glo. Idem quando
non eſt dubia,quando fuit expreſsè denegatum, ne de
ſe eligerẽt.ſupra eo.lib.de teſta.c.ii.de reli.do.c.vno.§.per
ſonis.de exceſ.prę.c.i.ſupra de fideiuſ.quod quibuſdam,
de priuile.quod nonnullis. Idem ſecundum Inn. Com-
po.& G.mã.Idem ſi dictum eſt in compromiſſo, quod
omnes ſint concordes,quia tunc videtur tacitè denega-
tum,ne de ſe eligant,quod non placet,& vide in gl.pro-
xi.alleg.ante fin,ver. quid ergo. & faciant, quæ dixi in
prin.ſolutionis.ſit ergo quæſtio dubia, cum ſimpliciter
8 compromiſſum eſt.& hoc caſu tenuit Ho. & hoc † pla-
cet,ꝙ vnus poteſt alterum eligere, nec oritur a ſeipſo,
ſed vocatus eſt à Deo,& à ſocio,vt ſcripſi in decre. cum
in

In iure.ſuper prima glo. & ſic licet ſe non poſſit eligere, ex perſonis compromittentium petitur ſe coeligere, per prædicta ſit reſponſum ad allegata in contrarium primo & ſecundo & tertio. ad id quod quarto inducebatur, vide, quod ſcripſi in decre. cum in iure. in glo. opponitur. ¶ Ad quintum, in quātum primo timetur corruptio, reſponde per l. ad eos. ff. commoda. enim cura prouidere poſſemus, ne iniuria fieret, ita dico de eorum corrupione. Nam licet facilius vnus quàm etiam plures poſſent corrumpi, fateri oportet, ꝙ etiā puberes poſſent. ¶ Ad ſecundum reſpondeo, ꝙ illud in diſcordi electione, ſed quæſtio loquitur de concordi, vt dixi in prin. ſolutionis. ¶ Ad tertium dico, id euenire poſſe, etiā in forma ſcrutinij, vt no. de elect. eccleſia. ij. in fi. vlti. gl. remediet ergo vt ibi. ad fi. Rn̄det p̄ argumētū, de tāquā.

S V M M A R I V M.

1 *Succeſſores iuris qui dicantur. Et in quotuplici illi ſint differentia.*
2 *Ius agendi mere perſonale non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem ſine ceſſione, nec contra ſingularem ſucceſſorem. Et quid de iure perſonali in rem ſcripto. & nu. 4. & 5. 10.*
3 *Hæres vel ſucceſſor actoris vel rei, an conuenire, vel conueniri poſſit per reſcriptum delegationis, re integra, vel non integra. & nume. 6. 7.*
8 *Reſcriptum odioſum reſtringitur.*
9 *Perſonæ identitas iuris fictione, an faciat reſcriptum extendi ad non expreſſum.*

REGVLA XLVI.

IS, qui in ius. Et alias īcipit, ſiquis ſed litera is qui venit ſub bulla, eo iure, an ea ſede, vide, quod dixi. de maio. & obe. c. j. debebit. de exceptione excommunicationis, an obſtet ſingulari ſucceſſori, vt donatario, legatario vel emptori, not. hic Dyn. dic, vt no. ʒ. eo. lib de iur. pa. c. vno. in glo. pe. & vide quod ibi dixi ſuper glo. non ob. quod ipſe tenet hic illum repelli, q̄ habet cauſam lucratiuam, vel quaſi. alle. notat. per. l. ff. de do. ex. apud Celſum. §. ſi cum legitima. & tribus. §. ſequentibus, ſi illa loquuntur in exceptione perpetua, de exceptione compenſationis tenet ipſe hic, ꝙ obſtat emptori, cum ſit rei cohærens. de qua. j. dicam, ad quod inducit. ff. communi di. in hoc iudicio. §. ſi inter ſocios. & ff. pro ſoc. idemque §. Seio. alias ſi. quæſtio tangitur, & non ſoluitur. ff. de procur. ſi quis in rem. ꝙ ſit rei cohærens, ipſe probat per duas. l. coniunctas, quarum vna dicit, exceptiones perſonæ cohærentes non competere fideiuſſoribus ex perſona rei, ſed cohærentes rei cōpetūt, ff. de exceptio. l. exceptiones, quæ perſonæ. in principio, & §. rei vero. ſed exceptio compenſationis ex rei perſona datur fideiuſſori. ff. de compenſatio. l. ſi quis. ergo ſequitur, ꝙ rei cohæret, & ſic poterit opponi emptori. ¶ Prima glo. dicit, vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo, opponit ſex caſus exceptos. Tertio reddit rationem regulæ, dicens eam in perſonali priuilegio vel pacto locū nō habere. ¶ In gl. i. ibi [*qui in ius*] ſequitur, dominium vel alterius ſuccedit iur. eius debet vti. & ſequitur, nemo vr̄ dolo exequi, qui ignorat cauſam, cur nō debeat petere, & ibi [*cum teſtatore*]. l. fratre ſuo, a quo debeatur fideicōmiſſum, videbatur autem remiſſum, quia ſæpe rō Proculę ī rationem fratris pecuniam ſoluerat, hoc vult lex Procula. & ibi repetitur, ſi viuo pupillo nō eſt locus falcidiæ contra tutorem ſoluentem legata ſine ſtipulatione de reddendo, quod ſolutum eſt vltra, q̄ capi licuerit, non agit pupillus, ſed eius hr̄s ſic. ¶ In i. gl. ibi [*qui in ius*]
1 & l. aliud. §. fi. & l. non † debeo. & l. quod ipſis. ibi videas. & ibi [*ſucceſſor eſt iur.*] Dy. dicebat vniuerſales ſucceſſores ſunt hæredes bonorum poſſeſſores & Treb. ſucceſſores, & iſti ſunt propriè ſucceſſores iu. quia in vniuerſum ius defuncti ſuccedunt. ff. de hær. inſtit. l. quot. §. hæredes. & colligitur. ff. de verb. ſigni. nihil. quidam ſunt ſucceſſores ſingulares, quia in ius ſingulare ſuccedunt, nō in vniuerſum, vt emptores rerum ſingularium, donatarū, & legatarum. ff. de eden. l. quidam. § is autē. & de iureiu. & ſi in rem. & quorum lega. l. j. §. illud. regula ergo iſta, vt dicit in vniuerſali, procedit actiuè & paſſiuè. Actiuè, quia ius, qd̄ competebat defuncto, reale, perſonalé, mixtum, vel in rem ſcriptum, competit agendo hæredi, & excipiendo, ſaluo quod dicam in fin. Paſſiuè, quia ius tale agendi vel excipiendi, quod competebat ↄ̄ defunctum competit ↄ̄ hæredem. alle. inſti. de perp. & temp act. circa prin. in ſingulari dicit, ꝙ ius excipiendi ipſo iure tranſit in ipſum, & ↄ̄ ipſum, ff. de contrahē. emptio. dolia. §. eum. ff. communi diui. in hoc iudicio. §. inter ſocios. quod intelligit de iure excipiendi, & cohæret rei. Sed ſi
2 cohęret † perſonæ, aut ſucceſſor ſingularis habet lucratiuum titulum, vel quaſi. & tūc ſibi obſtat exceptio, quæ obſtaret authori, ſi non lucratiuum, non obſtat, niſi veteretur ceſſione ex perſona authoris. ff. de exceptio. ſi rem legatam. Ius autem agendi mere perſonale non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem ſine ceſſione. ff. de pecu. leg. l. quis ergo. in fi. & l. peculio. de verbo. ſignifi. ſciendum, §. vlti. Item nec ↄ̄ ſingularem ſucceſſorem. ff. de eden. l. q̄dam. §. is autem. C. de ac. & ob. l. eum. Ius vero perſonale in rem ſcriptum tranſit in ſingularem ſine ceſſione, ff. de aqua plu. ar. l. ſi tertius. §. ſi quis prius. & de iti. actuque pri. l. apparet. §. i. & ↄ̄ ſingularem. vt ibi. & ff. de aqua plu. ar. l. emptor. & l. poſt venditionem. & ibi [*nullus epiſcopus*] & c. clericum nullus. vbi de hoc. & ibi [*legatarius*] l. ſi incipit, pro parte. & ibi [*ſi perſonale*] idem Dyn. per modum obiectionis declarans per cōcor. ad quas remittit hic glo. per quod concludit, regulam procedere in iur. cohærente rei, vel cauſæ. Secus, ſi cohæreat perſonæ. & ī fi. adhuc ad regulam opponit Dy. de actione iniuriarū; quæ non datur ſucceſſori etiam vniuerſali. ff. de iniur. l. iniuriarum, diſtinguit actiones, quæ ſunt proditæ ad vindictam, ab his, quæ proditæ ſunt ad rei proſecutionem, vel pœnæ. Primæ non tranſeunt ad hæredes lit. non cōte. vt dicta. l. iniuriarum. ad l. fal. l. pœnales. ſecundæ tranſeunt ad hæredes, ſi continent rei perſecutionem. Penè idem per omnia, quantum ad hæredes actoris, quia trāſeunt ad eos. inſti. de perpe. & tem. ac. §. ſi hæredibus. In hæredibus rei diſtinguit, ſi pœna debetur ex contractu, tranſit cōtra hæredes. ff. de nau. ſœ. l. fi. & no. ff. de priua. delic. l. j. in prin. Si aūt debetur ex delicto, non tranſit ↄ̄ hæredem, niſi lit. conte. cum delinquente. ff. eo. ſicuti. & l. pœnalia. C. ex delic. defun. l. vna. & ſic omnia dicta iur. ſunt ſummata, allegationibus multis omiſſis.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem de ceſſionario excōmunicati, an ſibi obſtet exceptio? De qua ſatis vide. ſ. eo. lib. de iur. pa. c. vno. in fi. ſuper gl. pen. facit etiam ad aliā quæſtionem, quam diſputaui, quæ prius erat venerialis quarta. Dama. xv. & Goſ. xv. quam ſic proponebā. Quæ-
3 ritur, vtrum hæres vel † ſucceſſor actoris vel rei conuenire vel conueniri poſſit per reſcriptum delegationis re integra vel non integra? Scias, ꝙ Battho. quæſiit de hærede rei, an poſſit conueniri ante lit. conte. Dama. ēt de hærede rei. Goffre. autem de hærede illius, qui poterat conueniri per clauſulam. latius ergo, q̄ per prædictos formatur hæc quæſtio, in qua parum inſiſtam allegationibus propter gloſſas, quæ de hoc tractant. Breuiſſime igitur allegabitur. Secundo ponentur tres opiniones. Prima ad negatiuam. Secunda ad affirmatiuam diſtinguens perſonales a realibus. Vltimo datur ſolutio plene diſtinguens, & contrariis reſpondens. ¶ Et primo pro negatiua inducitur, de offi. del. P. & G. cod. ti. cum olim. ex qb' patet, quòd reſcripta ſunt ſtricti iuri. ita quod ad alias perſonas vel res in eis non expreſſas non extenduntur. ergo nec ad hæredes, vel ſucceſſores. Ad idem de reſcri. ad hæc tumus. & c. fi. Item reſcrip. in eo, quod reſpicit iudicem, non tranſit ad ſucceſſorem. de offi. del. quoniā abbas. & ſicut finitur morte mandatoris. eo. ti. gratum.

ſic

ſic finitur morte illius, per quem vel contra quem impetratum eſt. Ad hoc ſatis facit.ff.qui ſatiſd.cog.ſi deceſſerit.& ff.quæ ſen.ſine app.re.l.ii. cõtra vr̃ expreſſum,de iud. quia .V. de foro compe.dilecti. de ali. mu.iu.cau. ſact.c.j.de con.præben.propoſuit.in;ſi.de immu.eccl.aduerſus. Ad idem.C.de diuer.reſcrip.l.j.facit.de reſcri.edoceri.C.qñ li.prin.da.l.j. & ij. ſecundum prædictos ſciendum eſt,ꝙ in quæſtione diuerſæ ſunt opi.Lau. ſimpliciter dixit,reſcri.non extendi ad hæredem.Banh.dixit nõ extendi ante lit.conteſt.dicens hoc Tã.dixiſſe, ſed nego Tan.de lit.conteſtatione expreſſiſſe. quod poteſt patere ex glo.quam poſuit,de tranſact.c.ii.in ſecunda compil. Goff. licet in quæſtione loquatur de hærede illius,q poterat conueniri per clauſulam,dicens,quod conueniri non poterat.In adpara.tamen de reſcri.ſignificauit,ſimpliciter dicit,reſcript.ad hæredem nõ extendi. Idem ibi Cyn.dicens.ꝙ ſi comes fuiſſet expreſſus, niſi cum ipſo fuiſſet iudicium inchoatum. non conueniretur hæres.

4 Idem ibi Vincẽ.dicens † reſcri.ad hæredes non extendi, niſi in caſu decr.primæ.de ali.in.mu. & ex ſecũda iuſſione.de iudi.quia. V. vel cum in commiſſione hic exprimitur lit.conte.dicit,ꝙ extẽditur,ſi eſt caſus,quæ ſucceſſio poſſit locum habere.C.de inoffic.teſta. ſi pater.& ibi etiam tenet,ꝙ mortuo etiam re integra eo, qui nomine eccleſiæ vel canonicatus ĩpetraſſet, valeret reſcriptũ ſucceſſori,vel hr̃di,de ſucceſſore eccł'iæ idẽ tenuit Tã. de offi.dele.gratum.huius contrarium tenet Dama.dicens ſimpliciter illud ad hæredes extendi . & reſpondet ad l.ſi deceſſerit.ꝙ in ſtipulatione loquitur, quæ eſt ſtricti iu.& in qua nõ venit,niſi perſona expreſſa.ff. de ver. obl.ſi ita ſtip.fue.§.Chryſogonus.in fi. ſed iudicium bñ tranſit.huic concor.Inno.Compo.& Aegi.in decret.ſig. loquendo in hærede vel generali ſucceſſore. de hærede vero actoris ipſe Inn.no.contrarium.de offi. dele.gratũ, hæc opinio , ꝙ tranſeat. placet Pet.de Bel.per prædi l.ij.

5 C.qñ libel. Pet.Ab.& Gul.in Speculo † de reſcrip.pręſ.§. rõne etiam eius.in prin.diſtinguunt inter perſonales & reales.dicentes,in realib.reſcriptum ad ſucceſſores extẽdi.quia res tranſit cum ſuo onere, de pig ex literis.& ex verbis Gul.colligo, ꝙ intellexit etiam de ſingulari ſucceſſore.In perſonali dicunt,ꝙ extenditur re nõ integra, re integra expirat,per quod verbum colligo,quod intellexerit etiam de vniuerſali ſolutione.Vt quæſtionis veritas habeatur,diſtingue. Aut reſcriptum non poteſt reſpicere ſucceſſorem vel hęredem. Aut poteſt.Primo caſu quæſtio non eſt dubia . pone exemplum in actore,q vẽdicabat eccleſiam in titulum,ex quo titulo iuuari nõ poſſet hæres vel ſucceſſor.viij.q.j.apoſtolica. de fil. pſby. ex tranſmiſſa.de iure patro.conſuluit.de inſti. ad decorem.de præben.c.i.& ij.Idem in vſuario , vel vſufructuario,qui impetrauerat,vt liceret vti,frui.ff.qui.mod.vſuf. amit.l.ſicut in annos.in fin.de vſu & ha. l. vſus aquæ.ff. de lib.lega.l non ſolum.§. tale. de reo pone exemplum, ꝙ fuerat ꝯ ipſum impetratum ad depoſitionem ordinis,vel beneficii,vel ad pœnam criminis. de hæretic.accuſatus.§.ſi vero.in fi.xxiij.diſt.quorundam.C.ſi reus vł accu.l.j.& ii.& quod no.de ſimo. per tuas.j.in vlti.glo.& ad hunc caſum poſſet reduci lex,ſi deceſſerit.ff.qui ſatiſ. cog.Secundo caſu , quando poteſt reſpicere ſucceſſorẽ vel hæredem , aut fit mentio ſaltem generalis ſucceſſoris,vel hæredis.& tunc eſt planum,ꝙ extenditur.ij.q.j.in primis.vii.q.i.præſentium.iij.q.vj. hoc quippe. de cõceſ. præbẽ.propoſuit.de rerum permu. cum vniuerſorum.

6 nam & tunc † compromiſſum , quod eſt,tamẽ ſtrictius eſt.de re iudic.c.ſi.reſpicit hæredes.de arbit.c.ſi.ff.eo. ſed ſi interpellatur.& l.diem proferre.§.j.Aut non fit mentio certa.aut res non eſt integra.aut eſt integra per conuentionem tantum,& hoc per decre. ſigni.ibi , euocatus.& per dec.propoſuiſti.de foro compe. cum ſi.dico ꝑpetuatum qđ placet Bartho.in pri.decre.ſignifi.& ꝑglo. quas ibi poſuit,colligi põt,qũo ipſe intellexit rem nõ integram in decr.quia.V.facit,quod ibi no.Phil. & in dec. dilecti.facit.quod no.Tan. Vinc.& Phil.de vſu.tua nos. Gul.in Spe.tit.j.§.reſtat.verſi.item mortuo.facit lex.ff.de act.& obl.l.conſtitutionib.de off.leg.c.ſi.de of.deleg.gratum.ſed Bartho.Brix.in pri. quæſtione ꝯdicens ante lit. conteſt.reſcriptum non tranſire ad hęredem.aut nõ eſt integra per conteſtationem.j.quia lis eſt conteſ.& tunc concor.opinio.ꝙ tranſit ad hæredem.Secundo caſu,qñ

7 † res eſt integra ſubdiſtingue, quia aut is de cuius hærede vel ſucceſſore quæritur,comprehendebatur ſub clauſula generali.aut nominatus erat in reſcripto. in primo caſu tenuit Goff.& communiter omnes,ꝙ ſucceſſor ꝯueniri non poteſt.ergo nec ꝯuenire,& ſic intelligit dec. ſig.ſaluo,quod ibi ſcripſi,poſt Inno.& Compo.ꝙ prælatus eccleſiæ factus poſt interpretationem põt eo caſu ꝯueniri , licet prædeceſſor non fuerit citatus, cum ꝯueniatur eccleſia.Secundo caſu,qñ nominatus erat in reſcripto,aut fuit reſcriptum impetratum pro & ꝯ dignitatem,vel eccleſiam . aut pro vel contra perſonam.primo caſu tenet glo.in decr.dilecti.de foro competen. Inno.Hoſt.Gul.Na.Pe.& Ab.ꝙ hæres vel ſucceſſor põt cõueniri.ipſe cum Hoſt.in decre.ſignificauit, tenet contrarium.& ſi in reſcripto non ſit expreſſum nomẽ propriũ ꝓlati,reſpondens ad decret.qm̃ Abbas.de officio delega. ꝙ iudex eſt iuſtus æquus,& litem diffinit.vnde reſcriptũ reſpicit iudicem ſucceſſorem,ſed pars communiter cauilloſa reſcripto abutitur & lites auget. vnde reſcriptũ

8 † in eo qđ odioſum,reſtringitur.prima placet , & ſicut dixi de hærede vel ſucceſſore actoris in hoc caſu.ſ.ꝙ poſſit ꝯuenire,quod aperte tenet Vin.in præ.decre.ſignificauit.& Inno.de offi.deleg.gratum . Secundo caſu,qñ pro vel ꝯtra perſonam, aut quærimus de ſingulari ſucceſſore,& ad iſtam non extenditur reſcriptum , niſi in caſu decret.primæ.de ali.iu.mu.iu. vel cum ſciẽter ſucceſſit in vitium.de indi.quia . V. de reſtitutione ſpo.ſæp. vel cum emanat ſecunda iuſſio,vt in præ.decre.quia.V. aut quærimus de vniuerſali.In hoc eſt opinio,& reſidet principalis quæſtio Lau. Tan.Phi.Bartho.Gof.in dec.ſignificauit.glo.in decr.quia.V.dicunt , reſcriptum ad illud non extendi.& facit, quod ſcripſi.ꝫ. cum tractabatur de re non integra per conuentionem tantum . Dama.Inno.Compo.Aegi.& Pe.contra,vt dixi in opin.ſecunda , quæ placet . Circa quod eſt aduertendum.ꝙ q̃ſtio quærit expreſſe de reſcripto delegationis, per qđ nõ datur ius,ſed iudex actionis , vel iur. prius competentis, de reſcripto autem ꝑ qđ datur priuilegium nota. Dy. eod.titu.priuilegium. Cum ergo ex reſcripto delegationis ius non concedatur, ſed iudex tantum , non video quale præiudicium inferatur , ſi reſpiciat hæredem , cũ ius eius vel aduerſarii in hoc non pereat.facit de procurat.ex inſinuatione.¶ Ad hanc partem inducitur lex.ij. C.quando libel.princ.da.ſed ſi aduertatur, videtur facere contra.Nam ſi quod ibi dicitur,eſt ſpeciale in annalibus actionibus,eius contrarium eſt regulare in aliis, ſed ſecundum hoc dicam,ꝙ bene eſt in illis accuſationibus ſpeciale,ꝙ perpetuantur abſque lit.cont.ſed ꝙ ibi dr̃ de reſcripto impetrato in omnibus actionibus,ſit cõmune.ſed apertius probet lex illa de reſcripto appellationis, quam cum appellans proſequi debeat infra annum ad inſtar annalis actionis dicetur reſcriptum ſup ipſa impetratum fore perpetuum . hanc opin. puto veram,maxime in exemptis , contra quos conceduntur apoſtolica reſcripta, vel quando reſcriptum delegationis conceſſum eſt ab immediato ordinario cauſæ,hoc dico,quia cum ſtrictæ cauſę interpretationis horum reſcriptorum ſint, quia per ipſa pręiudicatur ordinarię poteſtati,vbi ceſſat hęc ratio,poſſunt largius interpretari.Nõ ob. quod dr̃ , reſcripta non extendi ad alios omnino,& facit,qđ ſcripſi.de tranſa.veniens,in fi.ſed hęres vel vniuerſalis ſucceſſor fingitur idem cũ defuncto. In authẽ. de iureiur.a mori.ꝑ.in prin.col.v.ſi igitur communitas cauſæ reſcriptum facit extẽdi ad nõ exꝑſſum, vt iu ꝑ l.j. C.de diuer.reſcrip.fortius hoc faciet identitas ꝑſonę iu-

ris

ris fictione. Nec ob. decre. quoniam abbas, quia in quantum reſcriptum reſpicit iudicem datum, iuriſdictio eſt ibi priuilegiata, quæ merito expirat iudice dato ſub nomine proprio, mortuo re integra, ſed in quantum reſpicit partes, obligatio eſt ibi principale reſcriptum, vel iudicis datio acceſſorium. vnde reſpectu partium non eſt mirum, ſi contemplatione principalis durat acceſſoriū,
10 facit. ǯ. eo. li. de offi. leg. ſi ſuper gratia. Hoc quod dixi † reſcriptum extendi ad hæredem vel ſucceſſorem vniuerſalem, Intelligo verum eſſe, ſi tempore datæ reſcripti viuebat is, cōtra quem datum fuit. alias ſecus. & ſic loquatur. l. ſecunda, ff. quæ ſen. ſine app. reſcin. Ioan. Andr.

S V M M A R I V M.

1 *Tacens, nec fatetur, nec vtique negat.*
2 *Tutoris præſentia in his, quæ aguntur per pupillum, nō arguit, aut infert eius conſenſum & authoritatem, niſi expreſſe loquatur.*
3 *Taciturnitas an habeatur pro conſenſu, vbi agitur de aliquo obligando. Et quando.*
4 *Electus quis fuit ad dignitatem, eo præſente tacente epiſcopus contulit præbendam, illius demum caſſatur electio, an ille præbendam repetere poßit. & nu. 5. 9. 10. 12.*
6 *Tacere in damnoſis & oneroſis non eſt conſentire.*
7 *Presbyter ſi præſente & non contradicente epiſcopo, votum peregrinationis emiſerit, quod cum pararet exequi, epiſcopo. contradixit, & nihilominus iter arripit. quo abſente epiſcopus eccleſiā contulit alteri, an presbyter reuerſus illam poßit iure repetere & adſequi.*
8 Voti executio an ſit neceſſaria, non obſtante ſuperioris contradictione. An vero obedientia voto ſit præferenda. nu. 11.
13 *Epiſcopus, qui alienauit tacente & non contradicente capitulo, an eius ſucceſſor idipſum poſſit reuocare. & nu. 11.*
14 *Taciturnitas & patientia an habeatur pro conſenſu. & nu. 15.*
17 *Religioſus tacente vel patiente ſuo prælato poßit ne eſſe teſtamēti executor, maxime, vbi multa relicta ſunt ad pias cauſas.*
18 *Prælatus licentiam datam monacho ad quencunque actum an poſſit reuocare, remiſſ.*

R E G V L A XLIIII.

IS, qui tacet. nō fatetur. Not. quia non dicit, non cōſentit, & ſic nō contradicit regulæ, qui tacet. ſuper cōfeſſione enim & negatione, non ſuper conſenſu & diſſenſu fundatur hæc regula, & regula iuris ciuilis, propter attinentiam autem, quam habet confeſſio ad conſenſum, & negatio ad diſſenſum. gloſſatores iuris ciuilis, & noſtri illam materiam adaptauerunt huic regulę, quæ proprie ſpectat ad regulam,, qui tacet, vt ibi etiam dicam. ¶ Prima gl. dicit, vnde ſumpta. & ponit exempla. Secundo allegat. x. iura, in quibus fallit prima pars regulæ, & viij. in quib. fallit ij. remittens ad alia, & dans triplicē ſo-
1 lutionem. ¶ In i. † igitur ibi [*qui tacet*] ſequitur, vtique nō fatetur. ſed tamen verum eſt non negare. & ibi [§. *voluntatem*] vide. in regula, qui tacet. in glo. & ibi [. §. *pœna*] cogitur maritus agnoſcere, qui non denuntiauit mulierē ex ſe non eſſe prægnātem. & ibi [§ *qui impleto*.] ſequitur, tempore conditionis manſit in conductione, non ſolū reconduxiſſe videtur, ſed & pignora durare videntur, & ibi, qui in futurum recipiens vſuras futuri temporis. tacite paciſci videtur non petere ſortem. & ibi [*inuitum*] ſequitur, in ſeruitute accipere debemus, non ſolum eum, qui ɔ̄dicit, ſed eum qui non ɔ̄ſentit, & ibi [*rem alienam*] ſequitur, diſtrahere quem poſſe. nulla dubitatio eſt. ¶ In prima gl. ibi [§. *ſi is. verſi. ſed ſi ſciente*] qui alias eſt. §. & ibi,
2 pro conſenſu. ſignat Dy. ɔ̄trium † de. l. ſicuti. ff. de arbi. & l. tunc autem. ff. de iudic. vbi præſens tacens non cōſentit. licet ɔ̄dicendo poſſet impedire, ſed ſolum locum habeat, cum de præiudicio tacentis agitur. ɔ̄tria, qn̄ quæritur de p̄iudicio tertij, & ſic de tutore, qui licet ſit p̄ſens his, q̄ per pupillum aguntur, nec ɔ̄ſentit, nō authorizat. niſi exp̄ſſe loquatur. ff. de aut. tut. l. j. in fi. & ibi [*nonne*] & vide, quod ibi ſcripſi ſuper glo. vl. ɔ̄ opinionem, q̄ habet, aliud in obligatione rei alienæ, q̄ in venditione. de qua ſcripſi, de tranſacti. ex literis. ſuper glo. ii. & ibi [*vt in primis iuribus*] & no. ff. man. l. qui patitur. & ibi [*expreſſius conſenſus*] fallit fauore reipublicæ & pupillorum in caſib. quos ſcripſi in regula, qui tacet. ſuper glo. & ibi [*in gen.*] & Ioā. mo. in regula, qui tacet. & ibi [*vel confeſſio*] & iſtud proprie facit ad regulam cum iurib. q̄ ſequuntur. & decre. nonne. de p̄ſumpt. & qn̄que h̄r pro negante, vt no. ī decre. ſi poſt præſtitum. in fine pen. glo. & in fin. dicebat
3 ergo † Dyn. q̄ ſolutio, quæ habet, q̄ vbi agitur de aliquo obligando, n̄r taciturnitas nō h̄r pro conſenſu, vt in. §. inuitus. verſic. hoc nota ſi de præiudi. vel exceptione paranda. Secus, vt in regula, qui tacet, cum concor. quoad iſtud ſecundum membrum tollitur per. §. vetare. & per l. ff. de legat. ij. Titia. §. Lucius. & de pigno. act. Caius, pro tanto dicit in hoc ſecundo membro, locum eſſe huic regulæ, cum iſtud tacere, quod eſt medium, ſumit effectum qn̄que vnius extremorum, qn̄q; alterius, nam ſi ɔ̄dicendo poterat impedire, ſimilatur conſenſui. ff. de pigno. fideiuſſor. §. pater. ſi non poterat impedire, aſſimilatur cōtradictioni, vt in l. ea. Caius. & §. Lucius. hoc verum. niſi vbi expreſſe medium eſſet diſtinctum a diſpoſitione cuiuſlibet extremorum, vt ī tributario, vt in pri. glo. vel diuerſis reſpectib. adſumeret vtrunque extremorum, vt hic & in fin. glo. ſi adhuc plenius uis hoc proſequi, vide Cynum. C. de procuratori. l. inuitus.

Q V AE S T I O. IIII.

Hic ſub proteſtatione, q̄ ſequor errorem, de quo nūc dixi ſuper textu, ponam quatuor quæſtiones antiquas. Quarum prima eſt venetialis vigeſimanona, qua quæritur, aliquis electus fuit ad dignitatem, ep̄s eo præſente & tacente contulit præbendam illius, demum caſſatur electio, quæritur, an præbendam repetere poſſit? ¶ Secunda dominicalis. xlj. fuit talis, presbyter præſente & non ɔ̄dicente epiſcopo votum peregrinationis emiſit, quod dum exequi vellet, epiſcopus contradixit, ſed ipſe nihilominus iter arripuit, epiſcopus eo abſente eccleſiā contulit alteri. quæritur, an presbyter reuerſus illam repetere poſſit? ¶ Tertia dominical. lxxviij. & Dama. j. de his, q̄ fiunt a prælato: eſt de ep̄o, qui fecit alienationem tacente & non contradicente capitulo, an ſucceſſor illam reuocare poſſit? ¶ Quarta quęſtio fuit domini mei, quærentis, an religioſus tacente vel patiente ſuo prælato poſſit executor eſſe teſtamenti, ſaltem in quo multa ſunt relicta ad pias cauſas? ¶ Ad primam allegatur affirmatiue per hanc regulam & quatuor rationes. Secūdo, per tres in contrarium. Tertio q̄, ſoluitur ſecundum
4 Bartholo. & ſolutio reprobatur. Primo igitur † ſic probatur, quod illam repetat, cum inuitus videatur, qui expreſſe non conſenſit, ff. de procuratoribus. filiusfamilias. §. inuitum. Et amplifica hic per hæc notata circa medium glo. verſi. item in his. Secundo, hæc res inter alios acta, ſcilicet inter epiſcopum & prouiſum, electo nocere non debet, ſupra de re iudica. c. pe. cum concor. Tertio cum electus non poſſet in hoc epiſcopum prohibere. ergo ſibi non fit præiudicium. ff de re iudi. ſæpe. circa medium. xj. quæſt iij. quando. & faciunt hic no. de præſum. nonne. Quarto, ceſſauit conditio, quæ tacitè ſubintelligebatur. ſ. ſi clericus conſequeretur dignitatem illam, ad quam fuerat electus. illa ergo ceſſante, licite repetit præbēdam. xxij. q. ij. ne quis ǯ. de iur. iur. quemadmodum. vltra hoc facit iſta regula. & regula q tacet. ff. co. tit ¶ In contrarium regula, qui tacet. hoc co. titu. cum concor. ad idem. xxviij. di. diaconi. de his, quæ fi. a præ. cap. ij. xx. quęſt. ij. puella. C. de la. li. toll. authenti. ad hoc. melius in authent. de nupt. §. ſi vero ab initio. de domino, qui ſciens ancillam ſuam nubere libero, ſtudioſe tacet. & illius perdit dominium. Scdo, tacendo nō ſolum

ſolũ ɔfirmare vr̃,de pſ.nõne, imo ipſo facto vr̃ renũtia
re,qd plus eſt,quã ſi id fieret verbo.de ap.dilecti.de his,
q̃ fi.a nia.par.c.ex ore. illud ergo amplius nõ repetet.de
tranſa.ex literis.Tertio cũ nõ ꝓhibuerit,vt poterat,ſibi
ꝑiudicauit.ff.de re iud.ſępe.ſ.e.ti.c.pe.de eo qui permiſit
ſequentẽ agere,cũ ſibi prius id cõpeteret,& quandoque
plus operatur tacitum,quam expreſſum.ff. de procura.
ſiliusfami.§.veterani.C.eodem ti.ita demum.ſupra eo.
5 lib.de iura.calum.c.j.§.j.¶Soluit †Bartho.Tanc.dixiſſe,
quod iſte non poterit præben. repetere, cum videatur
eam habuiſſe pro derelicto : quia potuit contradicere,
6 & non contradixit.hæc ſolutio† mihi non placet: cum
in damnoſis vel in oneroſis tacere, non eſt conſentire,
vt hic in gl.vnde in caſu ſimili dec.dicit, ꝙ debeat aſſen
ſus accedere,quod denotat actum,non taciturnitatem.
de regularibus.beneficium.lib.eod. Item conſtat, quod
beneficia non vacantia concedi non poſſunt. de conc.
pręb.c.j.& per totum.ſed qui dicit vacare beneficiũ,det
mihi ius expreſſum,alias ſibi non credam.xv.q iij.§.cũ
autem.ver.nec quiſquam.Hinc eſt,quod etiam expreſ-
ſe conſentiente prælato electoribus non poſſent ipſi
alium eligere in eius locum :non ſic,ſi expreſſe conſen
tit collatori,vt conferat.ſuper ver.confirmatus. quo ad
terminos quæſtionis facit,de institu.cum veniſſent. vbi
non ſolum tacere,ſed etiam loqui verba generalia, nõ
nocent archidiacono, qui promouebatur ab archiepi-
ſcopo.bene etiam facit.ſ.eo.lib. de pręben. ſi beneficia.
per prædicta autem ſatis patet reſponſum ad contraria.
7 ¶Ad ſecundam quæſtionem† quatuor rationes indu-
cuntur pro presby.& totidem contra.ponitur ſo. Barth.
ſecundo verior ponitur,quæ diſtinguit.¶Primo igitur
arguitur,quod presby.eccleſiam repetere poteſt:quia ta
cendo conſenſit epiſcopus,per regulam,qui tacet.eo.ti.
cum concor.ad id.ff.ad l.Aquil.in l.Aquil.§. quot. & l.
ſcientiam.& xx.qõ.ij.puella. ergo epiſcopus ſuum con-
ſenſum poſtea reuocare non poteſt.ff.de ſerui.ruſt.præ,
per fund.de fil.presby.veniens.de cle.coniu. cum diuer-
8 ſis.xvii.q.iiii.ſunt,qui opes.Secundo,iſte †ſacerdos , qui
lege Dei & ſpiritus ducebatur ad votum:per l.commu-
nem vel publicam,cui priuata præualet,impediri non
debuit.19.q.ij.duę ſunt. de regula. licet. fuit ergo adſtri-
ctus vouendo.ergo votum tenebatur implere.xvij.q.pri
mæ.§. j. de voto. magnę. debuit ergo ſacerdos potius
Deo,quam epiſcopo obedire.viii di. qui contra mores.
xi.q.iiii.non ſemper.& c.Iulianus.xv.q.vj. iuratos. nam
licet votum a prin.ſit voluntarium: eius tamen execu-
tio eſt neceſſaria.de voto. licet.in prin. & c. per tuas.fa-
cit ergo ſacerdos,quod debuit, & ſic puniri nõ potuit.
de conſti.c.ij.32.q.ij.c.vltimo.23.q.v.c.j.Tertio, cum de
9 voto† complendo inter epiſcopum & ſacerdotem eſſet
controuerſia , epiſcopus non potuit eſſe iudex in cauſa
ſua.C.ne quis in cauſa ſua.l.vna.Quarto, dato quod ſa-
cerdos ex iuſta cã abeſſet,citãdus eſſet:& ſi neſcitur, vbi
ſit,tunc citationis edictum poni dẽt apud eccleſiam.&
poſtea per.vj. menſes expectari. & alter priuari nõ dẽt.
de cle.non reſi.ex tuæ.ergo multo fortius debuit hoc in
iſto ſeruari:quia ex iuſta cauſa aberat,per quod concl u
10 ditur,quod beneficium ſuum recuperet.¶In † contra-
rium,clericus ſine epiſcopi licentia peregrinari nõ dẽt,
nec peregrinans ſine eius literis recipi.lxxi.di.c.vlt.de cõ
ſe.di.v.non oportet.de voto.magnæ. vltra medi.multo
minus,eo contradicente.de hom.Petrus.de ſimo.ſicut.
& per hoc ſit reſponſum ad ſecundum argumentum:
quia non dicitur lege Dei, qui ɔ̃ legem eius agit. de re-
nun.in fi.ver.ſed dices.Cum ergo epiſcopo contradicẽ-
te receſſit,contumax fuit.xj.q.iij.certum. ſine noua er-
go citatione,ex quo contumacia conſtabat, manifeſte
priuari potuit eccleſia.de offi.dele.conſuluit.& de do.&
contu.cum,qui.ſ.eo.lib.Secundo,licet propter obedien
11 tiam† malum fieri nõ debeat:tñ debet bonum quando
que intermitti.xi.qõ.iij.quid ergo.ff.de re mili l.iiii.§.in
bello,& ſ.de tem.or.ad aures.vbi de hoc, maxime quia

inobedientia comparatur hæreſi.viii.qõ.iii. ſciendum.
non potuit ergo dolo carere non parens imperio ma-
giſtratus.ff.e.ti.non põt.ff.ſi quis ius di.nõ ob.l.vna. nec
debuit iſte ſibi ius dicere in cã ſua, vt ſ. Tertio , cum in
voto & iuſo ſuperioris auctoritas dicatur excepta.22.q.
ij.beatus.27.q.ij.§.cum ergo.de voto no.de iureiu.venie
tes.non dr̃ votum deſerere,ex iuſta cã non implens. ff.
qui ſatiſ.co.l. fin.de iureiu.peruenit.de voto.c.j.peccauit
iſte ſacerdos non parendo ep̃o,per cuius præceptum ex
cuſabatur ab executione voti.Quarto , contra ſacerdo-
tem inducit hæc regula:cum ep̃s tacendo non cõſenſe
rit,vt hic.& in concor.potiſſime: quia abſentia clerico-
rum ab eccleſiis eſt iuri inimica,& eccleſijs oneroſa.de
cle.non reſi.per totum.& per hoc ſit reſponſum ad alle
gata in prin.Soluendo dicit Bart.cum Tan.ꝙ ep̃s tacen
12 do† ſibi fecit præiudicium , nec debet vltra contradice-
re,niſi noua cauſa interueniat.hæc ſolutio nõ ſufficiẽs
eſt ad qõnem,quia principalr̃ q̃rebãtur, an ſacerdos re-
petere poſſit eccleſiam,niſi dicamus,ꝙ ſoluens hoc in-
tellexit.ſ.ſacerdotem non poſſe priuari per ep̃m,qui ta-
cuit in emiſſione voti.& fateor,ꝙ inhoneſte facit ep̃us,
qui tunc tacuit ſine noua cauſa reſiſtendo.tum quia in
honeſtius facit ſacerdos eo contradicente itinerando,
per ſuperius allegata.Secundo remanet qõ dubia,quam
ſoluendo dicit , ꝙ epiſcopus illum priuare non potuit.
Hæc ſolutio,ꝙ ille peregrinando ſe abſentauit,etiam eo
contradicente ſimpliciter , ſed ſi monuiſſet eum , ꝙ ſe
non abſentaret ſub pœna priuationis , cui monitioni
non parens ſe abſentaſſet,non puto , ꝙ taciturnitas epi
excuſet a pœna,etiam ſi expreſſe conſenſiſſet,non vr̃,ꝙ
eo inuito votum perficere poſſit.13. q. v. manifeſtum.
& c. noluit.Poſſet enim aliquid epiſcopus occultans no
uiſſe ſciuiſſe , propter quod peregrinatio non expedit,
etiam ſaluti vouentis.facit de temp.or.ad aures. fortius
ergo ĩ terminis quæſtionis, ſi presbyter ante iter ſic mo
nitus non paruiſſet.eccleſiam,qua priuatus fuiſſet,non
repeteret.vbi vero epiſcopus ſimpliciter contradixiſſet,
vel vetuiſſet,ſed talem monitionem & fulminationem
non feciſſet,dico priuationem fieri non potuiſſet ꝓpter
abſentiam,vel nõ reſidentiam, etiam ex iniuſta cauſa,
niſi vt dictum eſt,in fi.primæ panis,quare presbyter re-
diens illam iuſte repeteret,cõtrariorum reſponſio.ſ pa
13 tuit.¶†Ad tertiam qõnem allegantur tres rationes pro
ſucceſſore,& quatuor contra.Tertio datur ſolutio , quæ
roboratur,& contrarijs reſpondetur. Primo igitur pro-
batur,taciturnitatem,vel patientiam non ſufficere, cũ
in alienatione rei eccleſiaſticæ non debeant clerici con
ſentire.x.q.ij.hoc ius.& xii.q.ij.alienationes.& niſi inter
veniat expreſſa ſubſcriptio clericorum,ipſo iu.nulla eſt
alienatio,etiam ſi in caſu licito fuerit facta,vt ibi.e.q.ſi-
ne exceptione.& de his,q̃ fi.a ꝑ.c.j. Ex quo ergo aliena-
tio fuit illicita,ſucceſſor illã reuocabit.xii.q.ij.ſi quos de
ſeruis.cir.fi.Nec ob.pęna adpoſita.de ꝑc.c. ij. & qd plus
eſt, q̃libet pſona eccleſię,& ipſe idẽ q alienauit,hoc pñt
ꝓbatur primũ.xii.q.ij.non liceat.in fi.ſ.de re.ec. nõ all.
ſi quis.& 35.q.9.quod quis.& de ele.noſti. nec iuuabit ꝑ
ſcriptio poſſeſſorẽ tpe ipſius male alienantis.xvi. q.iii.ſi
ſacerdotes.C.pſcri.lon.tẽp.auct.malæ fidei.& facit rła.e.
tit.qui ɔ̃ iura. cum concor.Secundo,inducitur hæc rła,
& iura quæ allegant gl.quæ probant, ꝙ taciturnitas pro
ɔ̃dictione habetur. Tertio adducitur regula delictum.
hoc e.ti.ad probandum,ꝙ etiam ſi canonici, conſenſiſ
ſent,nõ debet nocere eccleſiæ,quin ſuperior ſaltẽ reuo
cet,de ele.coniu.diuerſis.nã per reſti. in inte. reuocatur
pp lęſionẽ enormẽ.et ɔ̃tus,q ipſo iure tenet,de reſti.in
14 inte.c.j.¶In ɔ̃riũ † alle.taciturnitatẽ & patiẽtiã canoni-
corũ,haberi ꝓ ɔſenſu per rłam,qui tacet. cũ ɔcor. & cũ
his, quas ad hanc partẽ in proximis qõnibus allegaui.
Secundo vero qui accuſat,ꝙ potuit impugnare.83. diſ.
error.& grauiter puniendi ſunt clerici,qui tanto tempo
re tacuerunt.ii.q.vij. quapropter.Tertio ſi minor† rẽ vẽ
dat ſine decreto,inutilis eſt alienatio, quætamẽ ſola ta-

citurnitate confirmatur C. ſi maior factus ſine decreta. l. ſi quando. Item ſola taciturnitate matrimonium con firmatur. ſ. e. lib. de deſpon. impu. c. vno. ff. de ri. nup. mi- norem. multo fortius venditio. Quarto, pro hac parte videtur textus, vel caſus decre. ſecundæ, de his, quæ fiunt
16 a præla. ¶ Soluunt Dama. & Bartho. alienationem † nō valuiſſe, & ſic reuocandam eſſe per ca. ſine exceptione. & ſecundum Da. decr. ij. de his, quæ fi. a prela. loquitur de collatione decimarum, nomine beneficij perſonali ter facta, vbi ſufficit patientia. vnde dixit Bar. illam intel ligi de conceſſione facta cauſa pietatis, vel de re mini- ma, vel ad certum factum, vel ad certum tempus. & vi- de quod no. in j. & iij. gl. & quod ſuper eis dixi. e. tit. cum nos. ſuper fi. glo. vlti. per quæ patet, quod vera eſt huius quæſtionis ſolutio, ꝙ neceſſario concluditur ex præce- denti tractatu, qui neceſſarius eſt in alienatione perpe- tuā. ſ. e. lib. de re. ec. non alie. dudum. ex quo ſequitur, ta- citurnitatem, vel patientiam non ſufficere. & ſic reſpon ſum ſit ad primum. ſecundum concedatur. in l. ſi quan do. & l. minorem. & dec. vnica allegatis in contrarium ceſſauit impedimentum ætatis: quia minor lapſu tem- poris factus eſt maior. hic durat cā impediens: quia tē- poris lapſus nō mutat ſtatutū eccleſiæ. ¶ In quarta qō ne dñi mei breuiter: quia non dubia, allegatur negati- ue, & affirmatiue datur ſolutio, quæ reprobatur, & ꝯtrijs reſpondetur. Et quod nō poſſit exequi, inducebat, quod prohibetur ſecularibus procurationibus vel actibus ſe immiſcere. 86. diſt. in. peruenit. nec mirum: quia etiam ſpiritualia exercere prohibentur, vt puta baptizare, & pœnitentiam dare. xvj. q. j. c. j. & ij. monachus. & reputa- tur mortuus. ea. q. placuit. ij. prohibentur clauſtrum exi re. ne cler. vel mona. non mirum, ergo prohiberi debet ab executione. ¶ In cōtrarium: quia poſſunt miſericor- diæ opera exercere & miſerabilium perſonarum curā & tutelam recipere, vt præalleg. c. peruenit. & condu- cunt terras ad laborandum. de decimis. dilecti. & pro- pter vrgentes neceſſitates poſſunt tractare ſeculares actiones. xvj. q. j. qui vere. & abbate imperante ſe immi ſcent ſecularibus actibus. de poſtulan. cap. ſecundo. & præficiuntur ſecularibus eccleſijs. lv. diſtinctione. pri- ſcis, ergo & pias voluntates exequi poterunt, cum nihil ſit, quod tantum debeatur hominibus &c. de ſacroſan. eccle. l. prima. facit decreta. tua. de teſtamentis. ¶ Sol- uebat, quod etiam de tacita voluntate abbatis poterat exercere prædicta eo contradicente, no. de poſtulan. c. ſecundo ff. de re. mili. l. tertia. §. in bello. Secunda pars ſolutionis vera: ſed de illa nō quærebatur, ſed de prima: quia taciturnitas, vel patientia prælati hoc caſu non ſufficit: cum enim religioſus velle, vel nolle non ha- beat, omnis talis actus, quē aggreditur ante licentiam, eſt illicitus, & per illum frangitur obedientia. & abdi- catio propriȩ voluntatis. facit clemen. de procuratorib. religioſus. & quod ibi nota. in glo. repete. Patientia igi- tur non poſſet illum facere licitum. vnde requiritur, quod ſuper hoc prius petatur, & obtineatur licentia: vt patet ſupra eodem lib. de teſtamen. c. ij. j. reſponſo. & in clemen. eodem titu. cap. j. vbi etiam dixi in glo. re-
17 probatum. Et ibi etiam † notaui, an licentiam datam poſſit prælatus reuocare. & in gl. ſequenti vide de fratri bus minoribus, qui ad executiones hodie non licentiā tur. Ad ca. peruenit. & c. dilecti. reſponde, vt in eis nota. cap. qui vero. loquitur, cum id fit epiſcopo iubente. Ad cap. priſcis. reſpondeo, quod priuilegiatum eſt in hoc officium prædicandi. de ſtatu mo. quod Dei timorem. & ibi etiam in tranſitu, imo etiam in conſenſu requi- ritur abbatis licentia. e. lib. de ele. ſi religioſus.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literæ I. ſunt hæ.

Paulus. *Lex* V.

In negotijs contrahendis alia cauſa habita eſt furioſo- rum: alia eorum, qui fari poſſunt: quamuis actum rei non intelligant. Nam furioſus nullum negotiū contrahere poteſt: pupillus omnia negotia tutore auctore agere poteſt.

Pomponius. *Lex* VII.

Ius noſtrum non patitur eundem in paganis & teſtato, & inteſtato deceſſiſſe, earumque rerum naturaliter inter ſe pugna eſt, vt quis teſtatus & inteſtatus de- cedat.

Idem. *Lex* VIII.

Iura ſanguinis nullo iure ciuili dirimi poſſunt.

Idem. *Lex* XI.

Id, quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro ad alium tranſi re non poteſt.

Paulus. *Lex* XII.

In teſtamentis plenius voluntas teſtantium interpre- tatur.

Pomponius. *Lex* XIIII.

In omnibus obligationibus, in quibus dies non apponi tur, præſenti die debetur.

Paulus. *Lex* XVI.

Imaginaria venditio non eſt pretio accedente.

Vlpianus. *Lex* XXIII.

In perſonam ſeruilem nulla cadit obligatio. Generali- ter probandum eſt, vbicunque in bonæ fidei iudi- ciis confertur in arbitrium domini, vel proc. eius cō ditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum eſſe.

Pomponius. *Lex* XXXIIII.

In eo, ꝙ vel is, qui petit, vel is a quo petitur, lucri petitu rus eſt, durior eſt cauſa petitoris.

Idem. *Lex* XI.

In omnibus cauſis pro facto accipitur id, in quo quis alium perhorreſcit. quo minus fiat.

Vlpianus. *Lex* LXIX.

In omnibus cauſis id obſeruatur, vt vbi perſonæ condi tio locum facit beneficio, ibi deficiente ea benefi- cium quoque deficiat. vbi vero genus actionis id de- ſiderat, ibi (ad quemuis perſecutio eius deuenerit) nō deficiet ratio auxilij.

Paulus. *Lex* LXX.

Inuito beneficium non datur.

Papinianus. *Lex* LXXVII.

In totum, omnia, quȩ animi deſtinatione agenda ſunt, non niſi vera & certa ſcientia perfici poſſunt.

Papinianus. *Lex* VIII.

In toto iure. vide in regula, generi.

Paulus. *Lex* LXXXVI.

In ambiguis pro dotibus reſpondere melius eſt. non eſt nouum. vide in regula, factum. Quoties æquitatem, deſiderij naturalis ratio aut dubitatio iur. morantur, iuſtis decretis res temperanda eſt.

Idem. *Lex* XCI.

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas ſpectanda eſt.

Metianus. *Lex* XCVII.

In ambiguis orationibus maxime ſententia ſpectanda eſt eius, qui eas protuliſſet.

Paulus. *Lex* CXI.

In eo, quod plus eſt, ſemper ineſt & minus.

¶ Nemo alienæ rei expromiſſor idoneus videtur, niſi cū ſatiſdatione. Pupillus pati poſſe non intelligitur. Vbi verba coniuncta non ſunt, ſufficit alterutrum eſ ſe factum. Mulieribus tunc ſuccurrendum eſt, cum defenduntur, non vt facilius calumnientur.

Paulus. *Lex* CXV.

In obſcuris inſpic. vide in regula, inſpicimus.

Vlpianus. *Lex* CXXII

In iure ciuili. vide in regula, cum conſtat.

Vlpianus. *Lex* CXXX.

Is damnum dat, qui iubet dare. eius vero nulla culpa eſt, cui parere neceſſe ſit. Quod pendet non eſt pro eo, quaſi ſit.

Idem.

Idem *Lex* CXXXV.

In contrahenda venditione: vide in regula: contra eum.

Vlpianus. *Lex* LXXIIII.

In condemnatione perſonarum, quæ in id, quod facere poſſunt, damnantur, non totum, quod habeant, extorquendum eſt: ſed & ipſarum ratio habenda eſt, ne egeant. Cum verbum reſtituas, in lege inuenitur, & ſi non ſpecialiter de fructibus additum ſit: tamen etiam fructus ſunt reſtituendi. Vnicuique ſua mora nocet, quod & in duobus reis promittendi obſeruatur. Dolo facit, qui petit, quod reſtituturus eſt.

Vlpianus. *Lex* CXXXVI.

In omnibus officijs quæ fieri per liberas perſonas leges deſiderant, ſeruus interuenire non poteſt. Non debeo melioris conditionis eſſe, quam auctor meus, a quo in me ius tranſit.

Paulus. *Lex* *CXI.*

In obſcura voluntate manumittentis fauendum eſt libertati.

Marcellus. *Lex* *CXLV.*

Impoſſibilium nulla eſt obligatio.

Paulus *Lex* CLXXI.

In pari cauſa. vide in regula: in pari.

Caius *Lex* CLXXIIII.

Imperitia culpæ adnumeratur.

Vlpianus. *Lex* *CXCVIII.*

Inuitus nemo cogitur defendere rem, de qua agitur. Cui damus actionem, eidem exceptionem: multo magis, quis dixerit.

Cum quis in locum alicuius ſucceſſerit, nō eſt æquum ei nocere hoc, quod aduerſus eum non nocuit, in cuius locum ſucceſſit. Plerunque emptoris eadem cauſa debet eſſe circa petendum ac defendendum, quæ fuit auctoris. Quod cuique præſtatur, inuito non tribuitur.

Vlpianus. *Lex* *CCVI.*

Iure naturæ æquum eſt, neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem.

SVMMARIVM.

1 *Iactura large ſumitur. Et vnde dicatur.*
2 *Et diſiuncta ponitur pro coniuncta.*
3 *Sequeſtratio quid. Et vnde dicatur.*
Omnis idem ſequeſter eſt depoſitarius, non cōtra. Et ſequeſtrationis vſus. nu. 5. & 10.
4 *Contractus a principio voluntarius eſt, ſed poſt neceſſarius. Et quid de ſequeſtro.*
6 *Sequeſtratio fit iudicis officio quadrupliciter. & nu. 7.*
8 *Ad ſequeſtrationem an admitti debeat, qui ad poſſeſſionem potiora iura habet. & nu. 11.*
9 *Sequeſtratio ſubſidiaria.*
12 *Sequeſtratio eſt minor pœna miſſione in poſſeſſionem.*
13 *Sequeſtratio per iudicem qualiter fiat, etiam ad partis inſtantiam. Et quid in negotio appellationis ante executionem.*
14 *Sequeſtratio quando non ſit poſibilis.*

REGVLA XLVIIII.

1 LOcupletari. [*iactura*] large † ſumitur pro omni damno: de pœn. luam. tamen ſtricte dicitur a iacio iacis, pro iactura, quæ fit pro exonerāda naue tempore periculi, de qua. ff. ad legem Rhod. de iac. Et iaciētes non habent res pro derelictis. eodem titu. qui leuandæ. quare hi ad quos peruenerunt, illas reſtituere tenentur, ne locupletentur cum aliena iactura. ¶ Prima glo. dicit, vnde ſumpta, & ponit exempla. ſecundo, ponit quatuor caſus: quibus fallit, rationem reddens & exponens hic diſiunctam pro coniuncta. ¶ Tertio alleg. concor. ſignat contraria, & ſoluit, & regulam exponit de enormi iactura. ¶ In prima glo. ibi [*iure natura*] ver. æquum eſt. neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem. & ibi [*ſi quis presby.*] vbi eccleſia presbytero non ſuccedit in his, quæ ſcripta erāt cenſibus, iur. patronatus, vel curiæ: & ibi [*re aliena*] ad quas non datur actio: licet poſſidenti detur exceptio doli. hoc vult. l. Paulus, & ibi, l. penultima. Inſtitu. legatum, fideicommiſſum, libertas, vel tutela ſic relicta, ille
2 vel ille, vtrique † debetur, & diſiuncta ponitur pro coniuncta. & ibi [*fiſtulam.*] ſi aſſiduus eſt vſus balnei, vt per humorem vicino noceat, prohiberi poteſt. & ibi [*l. vltima.*] in fine. non licet vicino ædificare ſic, quod neceſſarium ventum areæ ad ſecernendos fructus a paleis auferat. & ibi [*§. vltimo.*] ſi per puteum, quem in meo feci, venæ tui putei ſint præciſæ, non per hoc teneor damni īfecti. & ibi [*Proculus*] ex ſtipulatione damni infecti tibi nō tenetur is, qui aliquid fecit in ſuo: licet per id tibi cōſuetum commodum auferat. & ibi [*§ denique.*] nō licet mihi in fundo meo facere animo nocendi, quod fundo vicino noceat. & ibi [*l. quoties.*] per reſcriptum iudicis peti poteſt dilatio, non remiſſio debiti. ¶ In j. glo. ibi [*& vſucapionibus*] vt dicit Ioan. mon. hic, ne rerum dominia ſint in incerto. ff. de vſuca. l. prima. vt ſit finis litium. ff. pro ſuo. l. fi. & ob puniendam deſidiam dominorum. C. de an. ex. l. fi. in fi. ſupra de præſcri. vigilanti. & ibi [*contractibus*] dicit hic Dy. ſe credere de æquitate cano. quod vbi ſciens ſe non numeraſſe, recepit confeſſionem, exceptio non numeratæ pecuniæ non excludatur biennio, per regulam: poſſeſſor, ſupra eo. de hoc plene ſcripſi poſt Hoſt. ſ. de ſol. c. fin. & ibi [*iniuria*] idem Accur. in prædictis tribus, vel quatuor caſib. Et idem Dy. per modum obiectionum. & ibi cautius dicebat propter hoc Dy. quod regula iuris ciuilis propter copulam ponebat vnum caſum. Iſta videtur ponere duos propter diſiunctam. Ad primum alle. ff. de condi. & de. l. cum pupillus. §. diſiunctiuæ. ad ſecundum. eod. titu. ſi hæredi plures. Et ſciendum, quod Ioan. mon. exquirens cauſam ponendi tractatum ſequeſtrationum. dicit ad euitandus iacturas quandoque inuentas ſequeſtrationes, vt patet ex notatis ſupra de ſequeſt. poſ. c. penult. Quare volens de illis tractare, dicit diuiſionem earum præmittendam: per quam res fit lucidior. ff. de dol. ex. l. j. Verba cuius ponā ad literam, repetito quod dixi in regula: in generali. in
3 prin. tractatus proteſtationum. Dicit † ergo, quod ſequeſtratio eſt rei, quæ in controuerſiam deducitur, conſenſu conteſtantium apud tertium depoſitio. ff. depo. l. licet. & l. apud. in princip. & §. fina. & iſte tertius ſequeſter vocatur a ſequendo: quia vterque de contendentibus fidem ipſius ſequitur, dictis iuribus & ff. de verborum ſignifica. ſequeſter. Eſt enim omnis ſequeſter depoſitarius: non econtra. Nam licet plures poſſent deponere apud vnum, tamen ſequeſtrum non niſi plures deponere poſſunt: & tunc quilibet deponit inſolidum. vt in d. l. licet. & l. ei, apud. Et iſte depoſitarius ſequeſter tantum habet poteſtatis, quantum conuentio deponentiū ſequeſtro tribuit, vt in d. l. ei, apud. §. fi. Nec mirum, cum hic ſit contractus depoſiti, qui ſicut cæteri cōtractus ex conuentione legem recipit. ff. depoſi. l. j. §. ſi conuenerit. ſic eſt in omni depoſito. Eſt tamen differentia huius depoſiti ad alia, quia in alijs depoſitarius non poſſidet: ſed poſſidet hic, ſi ſit actum. & tunc neutra partium poteſt ſe iuuare poſſeſſione contra alios quoad actum vſucapionis: cum iam ſit interruptum. Sed ſi nihil ſit actum expreſſe poſſeſſio proderit victo contra alios: ſed vnus contra alterum de illa poſſeſſione non poterit ſe iuuare. Sequeſtrum, cum ipſis deponentibus ſit inutilis inter ſe, ſed quo ad alios proficit victori. & eſt ratio: quia certantes de re, deponentes eandem penes ſequeſtrum, fidem eius ſequuntur. vnde hoc pendente vnus contra alterum iuuari de poſſeſſione nequit: ſed contra illos ſic: cum quoad alios victor liberas ędes habeat. ff. ſi ſer. ven. l. loci corpus. §. competit. ſic

intelligo.ff.de acquirē.poſ.intereſſe puto.& dicta l.licet.
& iſto caſu ſequeſtratio non eſt prohibita,ſed iur.appro
4 bata.ſiue contractus † legitimus, & eſt voluntaria prin
cip.ſicut cæteri approbati contractus.C.de acto.& obl.
ſicut.ſed ex quo conuentum eſt,recedere non licet,nec
quo ad partes contrahentes:nec quo ad certum ſeque-
ſtrum recipiendum, niſi ex cauſa: vt d.l.ei.§.ſi velit.&
qua actione agatur hoc caſu,notatur in d.l.licet.alia au
tem ſequeſtratio fit iudicis poteſtate, & hoc contingit
dupliciter. Aut fit de re non contentioſa, hoc duplici-
5 ter. Aut eſt ad iuris ſui conſeruationem:aut oneris † euita-
tionem. Exemplum de primo,vt puta,plures ſunt hære
des,quorum quilibet recognoſcit hæreditatem, vult ta-
men quilibet ius ſuum in poſterum præſeruare, ſicut
in tabulis teſtamenti,& in cautionibus ſeu aliis ipſis hę
redibus communibus:tunc ſi ius iſtos non concordat,
ſeu ſi prædicti conuenire non poſſunt, fit ſequeſtratio.
ff.fami.erciſcun.l.cæteræ.§.fi.& l.ſequen.ff.de fi. inſtru.
l.fi.exemplum de ſecundo,vt C.de vſur acceptam. ff e.
tit.debitor. & iſtis caſibus ſequeſtratio eſt rei liquidę ſui
iuris tuendi,ſeu oneris euitandi gratia depoſitio. Si ve-
ro fit de re contentioſa, tunc ſequeſtratio eſt rei poſſeſ-
ſæ ſeu detentæ aut fructuum eius, quæ in controuerſia
vertitur a poſſeſſore ſeu detinen:e iudi.officio ex cauſa
ſeparatio, & penes alium depoſitio. & hoc caſu ſeque-
ſtratio dicitur a ſequeſtrando, quod eſt idem in vna ſi-
gnificatione,quod ſeparare præterim certantes ſeu pa-
cificare.& ex primo bene geſto ſequitur pacificatio, &
ſi non ſimpliciter, ſaltem ad tempus ſeu quoad aliud,
& dictis modis omnibus ſequeſter eſt, qui certantibus
medius interuenit ſecundum Iſido. Primo caſu ex par-
tium conuentione.Secundo ex iudi.auctoritate.& pri-
mum magis approbo: cum non ſit neceſſaria regulari
ter iudicis auctoritas, niſi partes concordent,argu.ff.de
no.ope.l.j.§.& poſt operis. & hæc ſequeſtratio iudi.offi-
6 cio † fit quadrupliciter: aut mero officio præſidentis,aut
mercenario, aut petitione ſequeſtri, aut alterius partis.
Verbigratia.Primo caſu, vt ſi præſes videt aliquos ad ar
ma & rixas venire, quos poteſt ſua iuriſdictione com-
peſcere:vt ff.de vſuſruct.æquiſſimum.dicere debet ſupe
rior,vt aliquibus locis fit, recipio hanc contentionem
in manu mea: & rem cuſtodiri faciam. & coram me
veniatis,ius veſtrum proſecuturi. hoc fit in Normania
in iudicio reſtitutorio,in quo iudex fundum, de cuius
reſtitutione agitur,mandator ſuo facit coli: & reſtituit
fructus obtinenti,ne iſti contendentes ad arma proſi-
liant, quod ſæpe contingit in iſtis ſpoliationibus, & ſic
ſequeſtratio mero iud.officio incumbit: cum iudex ſub
ditos videt ad arma paratos, neutra partium curante
7 componere,ſeu iudicem adire.Secūdo † modo, vtpote,
quia illud officium eſt mercenarium ſeu deſeruit, &
tunc ſi illud ſeruitium eſt debitum propter illud poteſt
fieri ſequeſtratio. verbi gratia. aliquis beneficiatus non
vult ſeruire beneficio: præſidens ſic habet curare bene-
ficium,quod eius officium non negligatur: tunc quan
rumcunque appellet beneficiatus, fructus poterunt ſe-
queſtrari quo ad hoc, vt beneficium ſaltem officietur.
ſ.de appellatio.peruenit.Exemplum, quod poni poteſt.
C.qui ad lib.procla.non licet.l.iii.C.de aſſe.tol.l.j. §. ſu-
per peculio.quibus iuribus videtur,quod ſi duo conten
dūt de beneficio.quorum nullus fuit poſſeſſor pacifice
fructus poterunt ſequeſtrari: cum dictum beneficium
non duos miniſtros,ſed vnum debeat obtinere,ſaltem
quouſque contentio ſopiatur:argu.ſ.de reſcri.cum cō-
tingit.argumē.ff.depo.l.j.§ a priuile. Nec mirum:nam
iudex videt,quod duo dicunt ſe habere dignitatem, de
qua agitur. inſolidum, in qua ius creari non poteſt ex
poſſeſſione,ſed ex canonica inſtitutione.ff.de decu.& ſ.
eo.c.j.nec iſta dignitas duos ſponſos habere debet, nec
iſta dignitas interim debet inofficioſa remanere fru-
ctus tam ad officiū faciendū, quam ad obſeruandū ip-
ſos fructus ei,qui obtinebit, iudicis officio poterunt ſe-
queſtrari:argumen.iuriſi prædictorum. & ff. de tab.ex.
l.ſi.ff. vt leg. no. ca.poſtquam.§.j.Et eſt ratio ad præmiſ
ſa: quia quādocunque aſpicit iudex onus imminere ali
cui,& illud non facit,ille, cui incumbit,vt decet,præſes
debet vocare illū,cui dictū onus incumbit, quod ſi ip-
ſe non fecit,debet fieri ſequeſtratio, vt eſt caſus. ff. ſolu-
to matrim.ſi cum dotem.§.ſin autem. ſupra de do.poſt
diuor.reſtitu.per veſtras.& hæc eſt ratio decre. præalleg.
peruenit.& hoc credo indubitatum in beneficiali. vbi
autē poſſeſſionem alterius pacificam adparet contro-
uerſia in limine prouiſionis faciendę,vel factæ.ſ.de iu-
re patro. c. j. ij. & iii.ſic etiam dicerem in contractu.&
ſic intelligo.xi.quæſt.j.c.quia res.ibi enim habet proui-
dere prætor & propter quietem partium, vt onera rei
incumbentia compleantur:& res recte gubernetur.Ex
quibus colligo,quod iudic.officium mercenarium de-
ſeruit ſequeſtrationi faciendæ, aut propter onus rei in-
cumbens,quod non completur, vt dictum eſt, ſeu rei
conceſſæ ad vſum. & ſic loquitur decre.peruenit. & ſ.
ſol mat.ſi cum dotem. §.ſin autem.ſ. de ſequeſtratione.
c.ij.Aut iſtud officium deſeruit ſequeſtrationi ex quali
tate perſonarum concertantium. & quando qualitas
perſonarum eſt talis,quod facti natura inducit incom
patibilitatem,tunc prouidet partibus per cautionem.i.
per cautelam ſequeſtrationis,vt dicit gl.prouidere.verbi
gratia.P.eſt liber. eſt tamen alter in poſſeſſione ſeruitu-
tis ipſius.P. proclamat P. in libertatem. multæ res ſunt
apud P. quarum aliquas confitetur P. acquiſitas ex re
poſſeſſoris,aut opera ipſius P.iſtę ſtatim debent reſtitui
poſſeſſori.aliæ quæ ex donatione vel legato proueniunt
ipſi P.detecta libertate ipſius debent adſignari. Sed inte
rim,cum dubitatur de aliquibus rebus,an ſic ſint acqui
ſitę,tūc cautela ſequeſtrationis eſt adhibenda.Sic loqui
tur. C. quibus ad libe. procla.non licet.l. iij. & de aſſer.
tol.l.prima. §. ſuper peculio. nam in dictis iuribus in-
compatibilitas facti ad perſonas inducit, & d. caſibus
eſt neceſſaria ſequeſtratio neceſſaria, & hoc intelli-
go, vbi poſſeſſor cauere non poterat. C. de ordine co-
gnitione.l. fina. Sed cum qualitas vnius perſonę hic
induceret.& tūc peteret fieri ab alia parte per iudicem.
Sic eſſet caſualis ſeu ſpecialis contra regulam, vt iam di
cam,& credo,q quando contenditur ſuper iudicio vni
uerſali,quod eſt triplex,vel quaſi:ſicut eſt,vbi contendi
tur de beneficio,vt no.ſ. de libel. ob.c.j. citius inducitur
ſequeſtratio, quam in iudicio ſingulari,quo pero meū,
vel mihi debitum,vt aſſero agendo,vnde iura inducen
tia ſequeſtrationem faciendam loquuntur multum in
iudicio vniuerſali,vel quaſi,vt ff.de tabu. exhi. l. fina. de
collatio.bono.l.prima.C.de aſſe. tollen.l.prima.§.ſuper
peculio.C.quibus ad lib.proclama.non lic.l.iii. & eſt ra
tio, vbi ago contra P. ad certam rem, ibi contenditur
de eo,quod alter tenet, vel de quo eſt præſumptio reū
ſe ad hoc non ligatum,vbi ad hoc probetur, vt iam di-
cam:ſed vbi contenditur ſuper vniuerſitate, vel vbi nō
eſt præſumptio pro detinente tam efficax, ſicut eſt in
præcepto prędicto caſu, cum poſſidens vniuerſa ſingu-
la non poſſideat.ff. de acquirenda poſ. qui vniueſas. in
8 princip.Item,ex æquitate † dictorum iurium dicerem,
quod ſi duo cōtenderent de vno beneficio,& vbi potio
ra iura apparerēt.pro vno quam pro alio,ille qui offert
iura potiora,eſſet in poſſeſſione tenendus vel mittēdus,
arg.C.de edi.di. Adria.tol.l.fi. quo caſu ſi iſte peteret ſe-
queſtrationem fieri, deberet audiri: cum enim admit-
tendus ſit ad plus,vt ad poſſeſſionem magis ergo ad ſe-
queſtrationem. Si autem fiat ſequeſtratio tertio modo
hoc eſt,petitione ſequeſtri,dic vt.ff.depoſi.l.ei,apud.§.ſi
velit.Si aūt fiat quarto modo, ſ. ad petitionē partis per
iudicē,hic pēdēt leges prophetæ, & hic diſtingue. Aut
petitur ſequeſtratio pēdēte principali negotio,aut pēdē
te negotio ap.ab executore iteriectæ.Primo caſu dupli
citer, aut procedit a parte cōtra partē pſentē,aut a parte in
partis cōtumaciā.Primo caſu dupliciter: aut prēdit ſup

re,de

te, de qua eſt magis præſumptio pro reo: verbi gratia,
peto reum ex aliquo contractu, ius præſumit te non liga
tum, niſi proberis ligatus: quo caſu ſequeſtrationis ne-
ceſſitas conquieſcit: & eſt in iſto caſu inhibita. nam pri
mo debet debitor conuinci: & tunc demum ad ſolutio
nem conſtringi. C. de prohi. ſe. l. vna. C. de act. & ob. ne
gantes. & de iu. fiſ. l. fi. lib. x. idem dico, ſi res eſt talis, cuius
poſſeſſio indifferenter cadat inter eos, qui contendunt.
verbigratia: habere fundum ita cadit in me, ſicut in Pe-
tro. Ago contra Pe. ad fundum: quia Pe. eo ipſo ꝙ poſ-
ſeſſor, plus habet, quam ego. Inſtitu. de interdict. §. com
modum. C. de rei vendi. l. res alienas. nunquam princi-
pali pendente negotio debet fieri ſequeſtratio, ſic loqui
tur decreta. i. de ſequeſtratio. & ff. de rei vendi. vtique.
verum vbi dicta præſumptio vinceretur aliqua æquita
te: vt ſupra de ſponſa. cum locum. & de reſtitutione ſpo
lia. literas. ff. de offic. præſid. ſenatus. tunc iudicis officio
eſſet ſequeſtratio permiſſa. Si iudicis æquitate ſuadente
videretur: vt expreſſum eſt in dictis iuribus. & ff. qui ſa-
tiſdare cogantur. ſi fideiuſſor. §. fina. & hic ſunt caſus
ſpeciales contra regulam ibi: cum ſuſpicio, quæ habe-
tur contra reum, vt prouideatur parti agenti. inducit ſe
queſtrationem. vnde cum interſit iudicis, ne iudicium
ſit eluſorium. ff. ne quid in loco publi. l. fina. habet iu-
dex prouidere, & tam in principali, quam in fructibus.
Cautela conueniens præſtetur in re mobili: vt dicta le-
ge ſi ficiuſſor. & pari æquitate idem eſt in fructibus rei
9 immobilis. vnde † ſi reus non poſſit cauere iudici, æquũ
videbitur, vt fiat ſequeſtratio: nam cum aliquid incum
bit in iudicijs, & iudex non poteſt facere, vt ius præci-
pit, debet prouidere, vt poteſt. C. de aſſert. tol. l. prima. §.
ſi vero re vera. & ff. de collatio. bono. l. j. §. ſi ſuper. & hoc
caſu ſequeſtratio eſt ſubſidiaria. & ſic loquitur. C. de ag.
& cenſit. litibus. libro xi. Eſt ergo regulare, vt quando
aliquid incumbit alicui, & ille onus annexum non im
plet, ſed abutitur, iudex ex officio habet prouidere. ver-
bi gratia, Petrus eſt miſſus in poſſeſſionem rei petitæ
cauſa rei ſeruandæ. iſte non facit fructus ſuos, ſi illos cõ
ſumat, iudex habet prouidere ſuper hoc, vt ſequeſtren-
tur: vt ſupra de ſequeſtratione. capitu. ſecundo, & dicta
decretali. per veſtras. & §. prædict., ſinautem. & hoc fieri
debet cum cauſæ cognitione. nam cum nedum poſſeſ
ſeſſor, ſed & in poſſeſſione exiſtens, non ſit a poſſeſſio-
ne ſeu detentione ſine cauſæ cognitione amouendus:
vt ſupra de ſimonia. querelam. C. ſi per vim vel alio
modo. l. ſina. In prædictis verſatur cauſæ cognitio, &
eſt expreſſum in dicta decretali ſecunda. de ſequeſtra-
tio. Si autem procedatur in contumaciam, hoc eſt du-
pliciter. Aut eſt cauſa, in qua poteſt procedi ad miſſio-
nem in poſſeſſionem, aut non. Sed ſi non: vt quia agi-
tur de beneficio, vt beneficium, quo caſu non habet lo
cum miſſio in poſſeſſionem, ſupra hoc titulo, de eo,
mittit. in poſſeſſio, capitulo actor. & hoc caſu fieri po-
teſt ſequeſtratio. ſic loquitur decreta. expreſſa ſupra de
præſcriptionibus. olim. nam cum miſſio in hoc caſu
ceſſaret, id, quod erat illis ſimilius, vt vicinius debuit
fieri. vnde quod gloſ. dicit ibi, quod male facta fuit ſe-
queſtratio, male dicit: cum eadem decreta. proſequatur
factum ſequeſtrationis: quod non faceret, ſi indebite
facta fuiſſet, vt apparet ex textu dictæ decreta. mihi Io-
annæ Andreæ hoc non apparet. Si vero eſt cauſa, in
qua poſſit procedi ad miſſionem in poſſeſſionem:
tunc cum ſit via ordinaria de mittendo in poſſeſſio-
nem, tunc illa regulariter eſt ſeruanda. C. vbi in rem
actio. l. ſecunda. in fine. intuitu tamen religionis dicunt
aliqui, quod iudex ad ſequeſtrationem poteſt procede-
re alia iuſta cauſa: & ſic intelligunt de dolo & contu-
macia. c. ij. Sed hoc caſu dicerem, cum reus eſt contu-
max, ſua contumacia de iure eſt punienda: & hoc eſt
neceſſarium aut in re, de qua contenditur, aut in perſo-
na. In pſona, vbi in re nõ põt. ſ. vt lite nõ cõteſ. In re dupli
10 citer, vt † eſt pmiſſũ. nã vbi miſſio nõ eſt poſſibilis, tunc
excõicatio aut ſequeſtratio eſt neceſſaria, nec aliqua
punitio contumaciæ iur. eſt vicinior miſſioni in poſ-
ſeſſionem ipſa ſequeſtratione, quæ ſe habet ad miſſio-
nem in poſſeſſionem vt excedens & exceſſum. Nam cõ
tumaci eſt magis luctuoſum, ꝙ aduerſarius ſit in poſ
ſeſſione, & ipſum contumacem tædio afficit: quam ſi
apud bonum virum res eſſet ad cuſtodiendum depoſi-
ta per iudicem, argumento. C. de bo. quæ lib. cum opor
tet. plus tamen recedetur a re per ſequeſtrationem fa-
ctam propter contumaciam, quam in miſſione ĩ poſ-
ſeſſionem, & ſecundum hos reſpectus, vel alios dici po
teſt, quandoq; plus eſt, quandoq; minus miſſio in poſ
ſeſſionem reſpectu ſequeſtrationis. vide, quod ibi dixi
ſuper ver. religionis. & ſuper iij gl. & propter reſpectum
aliquem dictum eſt in d. c. factam ſequeſtrationem in
tuitu religionis: nam magis competit religioſo litigan-
ti ꝙ fiat ſequeſtratio, quam in poſſeſſionem miſſio, quę
eſt ad afficiendum tædio contumacem, quod non ca-
dit. hoc eſt, cadere non habet in religio. & iſto caſu,
11 quo fieri † poſſet miſſio in poſſeſſionem, poſſet fieri ſe-
queſtratio. regularius tamen hoc caſu ponam remiſ-
ſionem, cum hoc ſit ordinarium. ſ. vt lite non conteſt.
quoniã. §. in alijs. iudex, in cuius officium eſt latiſſimũ.
ff. de iuriſdictio. omnium iudi. l. j. debet attendere, qua
via reus contumax magis adſtringi valeat, vt ſuam con
tumaciam agnoſcat: & illam purget. Item, illam viam
exequatur, ſiue excommunicando, ſiue mittendo ĩ poſ
ſeſſionem, ſiue ſequeſtrando, cum enim contumacia
quandoque damno litis coerceatur ff. de re iudica. con
tumacia. C. de ingenu. manumiſ. diffamari. ſ. de proba-
tio. licet. circa princip. multo magis punire iudex pote-
rit contumacem per ſequeſtrationem. Iudex enim pœ
nali iudicio poteſt iuriſdictionem ſuam defendere. ff.
ſi quis ius dicen non obtemperauer. l. prima inter quæ
pœnalia iudicia ſequeſtrationis pœna continetur. Et di
12 co. quod ſequeſtratio † eſt minor pœna miſſione in poſ
ſeſſionem: vt dicta decre. de dolo & contu. nam ex miſ
ſione poteſt fieri verus poſſeſſor, ſaltem poſt annum:
non ſic ex ſequeſtratione. quod tamen credebant dicti
religioſi, & ſic legit eam Inno. ſed contra in illa decret.
vt dicit textus expreſſe, poterat fieri miſſio in poſſeſſio-
nem. ſi ergo facta eſt ſequeſtratio fauore religionis, &
eſt minus, quam mittere in poſſeſſionem. ergo non eſt
fauor, ſed potius grauatur eccleſia. Sol. tam miſſio, quã
ſequeſtratio fit, vt reus tædio affectus cogatur iudicio
ſtare, vt dicta decr. hic tamen pœna prius cadit in miſ-
ſionem, quam in ſequeſtrationem. vnde cum religioſi
contendunt, non habeant tędiũ quærere, nec pœnam
aduerſarijs. argu. ſ. de pœn. ſuam. licet ius ſuum proſe-
qui poſſint. ſ. de noui. ope. nuncia. capitu. ij. mitius eſt in
tuẽdo religionẽ ſequeſtrare. quam mittere in poſſeſſio-
nem. & ideo ſignanter dicit textus intuitu religionis nõ
fauore. nam miſſio in poſſeſſionem fit pp tædium per
actorem, & iudicem auctorizantem, ſed in ſequeſtra-
13 tione tantum † per iudicem, licet ad partis inſtantiam. ſi
autem procedatur in negotio appellationis, ante execu
tionem, hoc eſt dupliciter. aut appellatio interponitur
a diffinitiua, aut ante diffinitiuam. ſi a diffinitiua, quæ
eſt ſuper principali, & ſequeſtratio petitur. aut a petito-
re appellante: aut a poſſeſſore. Primo caſu eſt impoſſi-
bilis, cum nihil poſſit ſequeſtrari, hoc eſt ſeparari ab eo,
qui nihil habet. & ſic loquitur. ij. q. vj. quocunq: enim.
ij. reſpon. ſi autem a poſſeſſore petatur fieri, qui appellat
& proſequitur negotium, regulariter non debet fieri, cũ
appellantis ſtatus appellatione pendente ſit integer. ff.
nil inno. ap. pen. l. j. cum attentatum hoc caſu regulari-
ter reuocari deberet, illud etiam quod eſt attentatũ an
re decendium factum. ſ. hoc lib. de appella. non ſolum.
ſed hoc fallit, quando dictus poſſeſſor fructus dilapidat,
aut alias ſuſpectus eſt. vt dicto c. quot. in prin. & in fi. &
ſ. de ſequeſtra. c. fi. ff. de ap. ĩperatores. in fi. & vbicunq; in
principali pcedere põt ad ſequeſtrationem, multo ma

gis in caſu appel.vbi poſſeſſor intus appellat,cum regu
la diffinitiua ſit contra eum. & ob hoc facilius eſt con-
tra eum procedendũ, vt fiat ſequeſtratio,quam in prin
cipali : ſi autem appellatio interponatur ante diffiniti-
uam,cum appellans de iniquitate iudicantis principa-
liter,conqueratur,ſ.de ap.interpoſita.§.fina. hoc articu
lo pendente iudic. officium circa ſequeſtrationem rei,
aut fructuum eius,ſuper quibus non agitur,prorſus cõ
quieſcat,cum nec in principali iudex appel.talis habeat
cognitionem,niſi in euentu, in quo apparebit appella-
tionem ante diffinitiuam emiſſam fore legitimam , vt
in decr.vt debitus honor. Si autem procedatur in nego
tio app. ab executione interiectæ:aut res eſt mobilis,&
tunc ipſa res ſequeſtratur:aut immobilis, & tunc fruct⁹
rei ſequeſtrantur reſtituendi illi, qui obtinuerit,non di
ſtincto vtrum poſſeſſor ſit ſuſpectus necne, vt C.quorũ
app.non rec.l. ab executione.& hoc caſu ſequeſtratio eſt
præcepta , vt dicta l. nec eſt mirum, ex quo a ſententia
non eſt appellatum,ſed ab executione,magis ergo eſt p̃
ſumptio contra appellantem, propterea iura ſtatuerũt
rem a poſſidente ſeparandam,& apud alium deponen
14 dam,quouſque querela ſopiatur. Ex quibus † colligitur,
quando ſequeſtratio non eſt poſſibilis,quando prohibi
ta,quando permiſſa,& quando præcepta.

REGVLAE IVRIS CIVILIS
huius literæ L. ſunt hæ.

Paulus. *lex* *CVII.*

Libertas ineſtimabilis res eſt.

Caius *Lex.* *XVI.*

Libertas omnibus rebus fauorabilior eſt,

SVMMARIVM.

1 *Intereſſe poſt moram an ſit in obligatione,ita vt iure actionis peti poſſit, an vero ſolum deducatur in obligatione per iudicis officium.& nu.2.*

3 *Intereſſe debitum propter moram debitoris,an ſit vnicum tantũ, an triplex.*

4 *Aeſtimatio rei ſingularis communis vel conuenta,an ſit intereſſe.*

5 *Mora ſua cuique nocet.& nume.7. Etiam quo ad cauſarum proſecutionem.*

6 *Moram an excuſet caſus fortuitus.*

8 *Prælati electio an valeat ſtante ſtatuto epiſcopi priuante beneficiatos,qui infra menſem titulum inſtitutionis ſuæ in memorialibus epiſcopi affigi non curant. qui canonicis id omittentibus, & pacifice poſſidentibus,vacante eccleſia, nihilominus prælatum eligunt.& nu.9.12,14.20.*

10 *Electio facta per falſum canonicum an valeat. Et quid de falſo procuratore,*

11 *Locus arguendi ab abſurdo.*

13 *Opinio communis veritati ſæpe præfertur,*

15 *Poſſidere iuſte cenſetur , qui auctoritate prætore poſſidere cœpit, Et poſſeſſionis commodum,*

16 *Prælati electio ex publico officio ad capitulum ſpectat.*

17 *Admiſſus & approbatus ſemel,an poſſit poſtea & inde improbari & reijci.*

18 *Idoneitas qualiter ſpectanda in promotione. & nu.21,*

19 *Ad agendum an admittatur,qui repellitur ab excipiendo,*

REGVLA XXV.

MOra ſua cuilibet eſt no
1 ciua. An intereſſe poſt † moram ſit in
obligatione,ita quod in libello pe-
ti poſſit & iure actionis:an ſolum deducatur in conde-
mnationem per iudicis officium? Item , an intereſſe,
quod debetur propter moram debitoris, ſit vnicum in-
tereſſe tantum,an triplex,ſcilicet,ſingulare, commune
& conuentum? Item , an æſtimatio rei ſit intereſſe , an
æſtimatio lucri,vel damni:hic multum plene per Dy.
& vide remiſſionem,quam dedi.de ſen.ex.ſacro.ver. cũ
qd.ſuper glo.ij.¶ In quõnibus aũt illis tenet Dy.hic circa
2 primam,q̃ ſi † eſt in obligatione,rem dari, venit per iu-
di.officium:ſed ſi factum,peti poteſt in libello,alleg. ad
primum.ff.de verbo.oblig.ſi ſeruum.§.vl.& l eum , qui
ita.ad ſecundum eo.ti.ſtipulationes non diuiduntur.§.
3 Celſus.& l.ſi pœnam.& quod in eis notaui. De † ſecun-
da tenet, quod intereſſe eſt triplex : quia damnum po-
teſt æſtimari ſingulariter.ff.de bon.lib.libertas.§.qui ſol
uendo.Item communiter.ff. ad l. Aquiliã. qui ſeruum
.meum.Item,ex conuentione ſuper dubia futura æſti-
matione damni.ff.rem ra.habe.l.procura. ad exhibend.
l.vlt.& de præto.ſtip.l.fi. & hoc vltimum poteſt excede
re ſingulare ex commune, & ab eis excedi. Cum er-
go exceſſus ſit diuerſorum , ergo diuerſæ ſunt ſpecies.
4 ¶ De tertia tenet,quod æſtimatio † rei ſingularis com-
munis vel conuenta non eſt intereſſe:licet veniat inte-
reſſe ſingulariter,vel communiter æſtimandum , & hoc
per l.hæc verba.ff.de verbo.ſigni.& per l ff.de tuto.& cu
ra.datis ab his.l.j.§.conſiderandum.¶ Reliqua quæ ſub
tilia & vtilia ſunt,per te videas.¶ Prima glo.dicit, vnde
ſumpta.& ponit exemplum.Secundo ponit tria,quæ re
quiruntur ad moram & quomodo tunc tenet de cau-
ſa etiam naturali. Tertio proſequitur de mora aliena,
& de materia reuertitur.Quarto quærit,an purgetur,ar
5 guendo negatiue & affirmatiue.& ſoluit.¶ In † j. gl.ibi,
[§.*vnicuique*] ſequitur,mora ſua nocet , quod & in duo-
bus reis promittendi obſeruatur.& ibi[*ſub certo*] vide ti.
eo.peccatum,ſuper j gl.& ibi[*cum res.§.vlti.*] ſi fundus le
gatus caſmate pereat poſt moram hæredis , ipſe debet
æſtimationem:quia legatarius ipſum acceptum vende
re poſſet,alias potuiſſet.& ibi[*debitor*] ſi debitor cõſigna
uit pecuniam oblatam,quam creditor recipere noluit,
ceſſant vſuræ : ſed ſi poſtea conuentus , vt ſolueret, mo
ram , fecit,incipiunt currere. & ibi [*traiectitiæ*] ſi inter-
pellatus moram fecerit,licet poſtea offerat, pœna com
mittitur.& ibi[*magnam*] die ſtatuta pœna committitur,
& ſine interpellatione.& ibi[*& ſi poſt tres*] vide de re iu-
dicata.cum Bertoldus.in quinta glo.& ibi glo.& ibi[*l.j.*
§. licet.] licet venditor poſſit vinum effundere,ſi die ad
metiendum præfixa menſus non fuerit , debet tamen
adhuc prius emptori denuntiare,ſcilicet, quod niſi me
tiatur,effundet.& ibi [*ſancimus*] fideiuſſor qui promiſit
aliquem præſentare,vel pœnã dare,ſi poſt tempus infra
ſex menſes ipſum præſentat,euadit pœnam.& ibi[*inſu-*
lam] qui promiſit mihi facere inſulam,ſi tranſiuit tem-
pus , in quo facere potuit , adhuc faciendo ante litem
per me 9teſta, euadit pœnã.& ibi[*Dynus*] poſt pnũciatio
nem iudic.veniens adhuc pro tribunali ſedente reſtitui
tur,quaſi parum preconis vocem audierit. ¶ In prima
6 gloſſa. ibi , fortuito, & quo ad † hoc eſt nociua. ſe-
cundo,quo ad fructus,ad quos tenentur ex die moræ,
quando aliquid petitur per actionem bonæ fidei ,
vel per actionem ex teſtamento , quæ ſapit natu-
ram actionis bonæ.ff. de legatis. ſecundo. apud Iulia-
num.§. fructus. & l. ſi quis bonorum.de lega.tertio.qui
inſolidum,§.etiam.& l.ſi quis ſeruo.Item ſi ſit actio ſtri
cti iur.qua peto mihi reſtitui,quod eſt meum : ſed ſi pe
to alienũ,tenuit a die lit.9te.ff.de vſur.l.videamus. circa
princip.& §.in fauiana.& § ſi actione. Tertio eſt mora
7 nociua quãtum † ad intereſſe, quod peti põt,& augetur
a die moræ in odiũ debitoris moroſi.ff.ac.emp.traditio,
§.ſi per venditorẽ.& de re iudi.l.qui.Cal. Quarto nocet
quo ad cauſarũ proſecutionẽ,nam ſi cauſa cognita ſta
tutus fuerit actori terminus ad agendũ, vel reo ad exci-
piendũ,poſt terminũ non auditur. ſm Dy. qui remittit
ad no.per ſe.ſ.c.indultũ.& ibi interitu ſpeciei, & ſic ſibi
non nocet.& hoc verũ,niſi eſſent ſocij.ff.de duo.re.de l.
pe.ſm Di.ſm quẽ ſibi ĩputet caſus ĩ ſocietate pñcipãte,
debuit.n.cogitare hoc euenire poſſe.ff.de 9d.inde.l.ĩde-
bitã.

bi:a.& ff.loca.ſi quis domum.& ibi[*a fideiuſſore*] & im-
putet ſibi qui obligationem alterius ſuſcepit.& ibi [*mo-
ra*]& per Ho.in ſumma de vſur. §. ex quibus cauſis,ſub
§.ex mora.per ipſum,& Inn.de loca.propter.per Vin.e.
tuu.potuit.Io.An.

QVAESTIO.

Hic de mora,quæ prouenit ex lapſu termini per con
ſtitutionem expreſſi, vel peremptoria iudice ſtatuti,
duas quęſtiones videamus.& prima diſputata per Ioan.
8 de monte Murlo talis eſt.¶ Statutum †epiſcopi priuat
beneficiatos, qui infra menſem titulum inſtitutionis
ſuæ in memorialibus epiſcopi poni non faciant,quidā
canonici hoc facere omiſerant,tamen eis pacifice poſ
ſidentibus vacauit eccleſia, & hi prælatum elegerunt.
quæritur,an valeat electio.¶ Secunda quæſtio fuit eiuſ-
dem,ſed prius eſt diſputata per Aegidium de Foſcarijs,
& ante eum per Io.de Deo, qui per errorem etiam bis
locauit illam in quæſtionibus ſuis.i.lib.ij.q.x.& lib.iii.q.
nona.& eſt talis.Executor datus per papam ad prouidē
dum Andreæ, ſi eſſet idoneus de prælatura vacante,
poſt peremptorium per eum aſſignatum canonicis ad
opponendum contra literas, vel parum poſt,cum etiā
nullus contradixiſſet,ſibi contulit prælaturam,qui tem
pore longo poſſedit: nunc coram legato papæ Io.cano
nicus petit illum remoueri: quia tacuit in literis bene-
ficium,quod habebat:& quia tunc patiebatur defectū
ætatis, excepit ille de lapſu peremptorij, de quo ſupra.
quæritur, an obeſt. Sed Ioan. de Deo quærebat de epi-
ſcopo,cui executor talem terminum dederat.& nil op
poſuit,an poſſit illum remouere nunc ętate maiorem,
licet tunc minorem.In eadem autem quæſtione Ioan.
de monte Murlo inſerebat, an procurator habens in
genere mandatum ad omnia, quæ requirunt ſpeciale,
poſſet contra electum opponere crimina vel defectus?
Et quia iſte articulus expeditus eſt per clemen. de pro-
curatoribus.non poteſt: & quicquid eſt in allegationi-
bus vel ſolutione, ex ibi notatis apparet illum præter-
mitto.¶ Circa primam allegabat Ioan. electionem nō
9 valere per ſex rationes.ſecundo in contrarium induce-
bat tres iiii.ſoluit & contrarijs reſpondet,in fine.ſolutio
roboratur.Conſtat, ꝙ epiſcopi poſſunt facere ſtatuta.
de of.ar.presby.c.vlt.in fi.de maio.& ob. ſi quis venerit.
ſ.e.lib.de conſti.c.ij.& tale ſtatutum eſt iuri conſonum
cum ad epiſcopū ſpectet ſcire, qualiter ſubditi ſua be-
neficia teneant,& ſubditi de ſua inſtitutione fidem face
re,debent,cum poſſeſſio ſine inſtitutione non ſufficiat.
de inſti.ex frequen.ſ.eodem ti.beneficium. vbi de hoc.
Cum ergo canonici ſint priuati per ſtatutum licitum.
non potuerunt eligere.de elec.quia propter.in princ.&
ſic electio per eos facta non valuit.ſ.de ſup.ne.præ.c.pe.
& vlt.Secundo ſic:eligere eſt de fructibus canonię, pro
batur de elect.cum Vinton.& no.de conſtitu. cum M.
in gl.vnde eis.& vide,quod ibi dixi ſuper glo.hic poteſt.
ſed malæfidei poſſeſſor non facit fructus ſuos. alleg. de
præben.dilecto.in fi.ſed vide quod ibi dixi,& tenetur ad
reſtitutionem.pro hoc facit de reſtitu.ſpo. grauis.cum
concor.reſtat ergo,quod ſicut nec alios fructus percipe
re debet,ſic nec eligere. & quod poſſeſſio cum mala fi-
de non iuuet.patet ex notatis de iure patrona. conſulta
tionibus.in gl.penulti.Tertio inducuntur iura, per quæ
patet,ſuſpenſos eligere non poſſe.de electio. cum inter.
de conſuetu.cum dilectus.de exceptio. apoſtolicæ. mul
to minus poterant hoc priuati,quales ſunt iſti.facit, ſu-
pra de conſtitu. ex literis geſta igitur per tales priuatos
non valent,cum habeant auctores damnatos.de hære-
10 tic.fraternitatis.Quarto ſic,ſententia a non† ſuo iudice
lata non tenet,ſupra de conſuetu.ad noſtram. de iudic.
atſi clerici.cum concor.multo minus tenere debet ele-
ctio facta per non canonicum : quia fortius publi-
ca vtilitas verſatur in ſententijs, vt ſ. dicetur. non valet
igitur datum ab eo, qui dare non potuit, ſupra de iure
patro. quod autem. & ſic non tenent facta per falſum
procuratorem.l.qa procurator non erat.ſ.de proc.in no
ſtra.& ſic non teneant facta per falſum canonicum,id
11 eſt,qui canonicus non erat.Quinto†dicitur,quod ex cō
trario ſequeretur abſurditas, qui eſt bonus modus ar-
guendi.ſ.eodem libro.de præben.dudum.ſcilicet,quod
paris conditionis eſſent priuati & non priuati, & licite
& illicite tenentes canonias.& quod ſtatutum epiſco-
pi imponeret legem verbis tantum. ſ. eodem libro. de
elect.commiſſa.§.porro.Inducitur vj.& vltimo, ſ.eod.
lib.de conceſ.præben.quia cunctis.§.adiiciebatur.Item
regula iſta : quia iſtis moroſis mora debet eſſe nociua,
quod non eſſet, ſi canonicatus & præbendas & ipſarū
iura perciperent & exercerent, vt prius. ¶ In contrariū,
12 ſcilicet†, quod valeat electio, inducitur:quia canonici
quiete & pacifice poſſidebant ſuos canonicatus,& com
muniter habebantur, & reputabantur canonici. Cui-
que autem electo,prouiſo, vel præſentato ſatis eſt pro
bare poſſeſſionem eligentis & prouidentis vel præſen-
tantis.ſ.de elect.querelam.de cauſa poſſeſ.cum olim.de
iure pa.conſultationibus.Iſta autem poſſeſſio iſto caſu
procedit ex poſſeſſione canonicatus. hanc autem ha
bebant iſti canonici.ergo &c.Secundo videmus,quod
13 qui in veritate†iudex non eſt,vt quia ſeruus,vel excom
municatus tamen occultus & ab eccleſia toleratus,ex
quo communi opinione iudex habetur, valet, quod
per ipſum agitur.de re iudi.ad probandum.iii.qō.vij.§.
tria.ff.de offic. præto.Barbarius.ſæpe enim communis
opinio præfertur veritati.qui fi.ſint le.c.ii.ſed ꝙ per ele-
ctionem expediantur eccleſię,& intricationes tollātur,
quæ poſſent protelare ordinationes eorū, hoc eſt ſum-
me fauorabile.iura no.vltra quæ allegat de ele.ſi religio
ſus.ij.rñ.lib.vj.& cle.de ele.ne Romani.§.cæterum. Ter
14 tio videtur,quod iſta†exceptio vel oppoſitio,non ſit ad
mittenda.cū puram ſapiat negatiuam, quę probari nō
poteſt.Circa quod aduertendum,ꝙ quæſtio iſta non di
rigitur directe contra canonicos,quo caſu poſſent pro
cedere,quæ ſcripſi poſt Inno. & Hoſt.de accu.ſuper his.
in gl.magna.& quid ſi obiiciatur,cum ver.ſequentibus.
ſed dirigitur contra electum, cum forſan eligentes nō
ſint in cauſa.hoc dico etiam propter dec. ſtatuimus.de
confeſ.ſ.eo.lib.nam poſitio non poteſt fieri de hoc ele
cto,cum de facto alieno,maxime,quod in negatiua cō-
ſiſtat:ſibi conſtare non poſſit.& per conſequens nō co
gitur reſpondere,vt ibi no.& in c.ſe.Soluendo dixit, ꝙ
15 valebat electio per † vltimo allegata.Non obſtant con
traria,ſecundum eum.quæ procedunt in intruſo, qui a
principio nō habet titulum,ſed ſecus in illo, qui a prin
cipio titulum habuit,& ſuperioris auctoritatem: nam
licet poſtea incidat in pœnam priuationis,valent tamē
quæ agit,quandiu toleratur,& creditur ex primo titulo
licite poſſidere:nam iuſte poſſidere cenſetur,qui aucto
re prætore poſſidere cœpit.ff.de acq.poſ.iuſte. hinc eſt,
quod qui a principio titulum habuit,licet per pœnam
iur.priuatus ſit,ita vt beneficium alteri conferri poſſit:
tamen remanet poſſeſſor. ſuper quo vide, quod ſcripſi
de excep. apoſtolicæ.ſuper ver.amotionis. & propter id
poſſeſſione priuari non poteſt, niſi cauſa cognita & vo
catus.ſ.eodem lib. de pręben. licet.ij.ſi ergo tantum eſt
poſſeſſionis commodum, quod ab illa deiici non po-
teſt, niſi cauſa cognita,quare ergo iuribus canoniæ &
poſſeſſionis commodo,eligendo interim non vtetur?
Non obſt.§.adiiciebatur. quem allegaui in fine primæ
partis,qui loquitur, quando ſententia ſpecialis & certa
fertur in certam & nominatam perſonam: quia tunc
per ſententiam videtur factum fieri notorium. Secus,
quando incerta & generalis eſt ſententia, vt in caſu no
ſtro,quę fertur maxime in non facientem: licet etiam
quando in facientem fertur,poſſet eſſe incerta,vt de cō
ſtitu.c.ij.§. i. ſ. eodem lib. nam ſi ſit excommunicatio-
nis ſententia,quæ in tales eſt lata, communicatur ei il-
licite,donec declarati fuerint,& de hoc dixi de cle. excō.
propoſuit. hæc regula non ob. quia ſatis nocet eis mo-

ra, per quam ſi ad hoc agitur, priuati declarabuntur. Fa
ciunt etiam pro ſolutione, quæ ſcripſi poſt Inn. & Hoſ.
de ſciſ. c. i. de elect. nihil eſt. in fi. Hæc ſolutio ſatis placet,
pro qua bene facit de elec. in Gen. ver. nec præmiſſæ. &
hoc dico, ſiue dicas omnes canonicos ſic priuatos, ſiue
dicas aliquos tãtum ex illis. nam primo caſu illi tenẽt
16 capitulum. Et ſi dicatur, quod ad † ſingulares canoni-
cos non ſpectat eligere ratione publici officij: non ta-
men negatur, quin ex publico officio ſpectet ad capitu
lum, de quo vide, quod ſcripſi de conſue. cum dilectus.
ſuper glo. ſuſpẽſus. cum ſuis remiſſis. & ſic ratione fauo
ris, de quo ſupra, & publici officij prædicti præfertur opi
nio & poſſeſſio, vt valeat electio. ſi vero dicas aliquos tã
tum ſic priuatos, ſiue non priuati ſcienter iſtos admiſe-
runt, ſiue ignoranter, valet electio. ſuper quo vide, quod
poſt Inno. & alios ſcripſi. de elect. illa. in glo. magna. vbi
& hoc notandum. & quod no. eodem titu. cum Vinto
nien. in gloſ. no. quod. Ad ſecundam quæſtionem alle-
gantur ad negatiuam. Primo pro materia multa iura
coniunctim. & quatuor rationes. Secundo, ad contra
rium. v. rationes. & vna reſponſio. Tertio, ponuntur tres
diuerſorum ſolutiones, quorum vltima approbatur &
contrarijs reſpondetur. Nunc prius, vt omnes prædicti,
allego ad partem, ꝙ Io. non debeat audiri. qui inducunt
de accu. licet. & c. veniens. qui ma. accu. poſ. cum in tua.
& quod ibi no. de proba. licet. vbi de hoc in prima glo.
& vide, quod ſuper ea dixi. C. qui accu. non poſ. ea, quæ.
ff. de adult. ſi maritus. §. ſi negauerit. C. de inge. man. diſ.
famati. Ad idem de excep. paſtoralis. §. e. lib. de teſti. ſpo.
frequens. iii. q. iii. offeratur. de of. dele. ſuſpicionis. Secun
do ille Io. tacite renuntiaſſe videtur exceptionibus, cꝙ
requiſitus ſe nõ oppoſuit, & illum pacifice adminiſtra
re permiſit, & obediuit ſibi, vt prælato. facit de of. deleg.
gratum. & c. ſi autem. de his, quæ fi. a maio. parte cap.
ex ore. & ſemel approbatum, reprobari non poteſt. 35.
q. v. horrendus. de re iud. ꝙ ad conſultationem. eo. titu.
17 quod ſemel. cum concor. Tertio, iſte a tempore † inſti-
tutionis ſuæ fuit examinatus & approbatus, vt fieri de-
buit. de elect. innotuit. & cap. nihil eſt. vlterius ergo ac-
cuſari non debet. de purg. cano. c. fi. de teſt. co. præterea.
viii. q. ij. dilectiſſimi. Quarto habẽdo reſpectũ ad ætatẽ
allegauit Io. de De. & Aegid. quod minor inſtitu' expe
ctandus eſt vſque ad ætatem legitimam. de ætat. & qua
li. ex ratione. & ca. indecorum. ſed iſte nunc habet æta-
tem, & ſic res peruenit ad caſum, quo potuit incipere.
ad hoc de clande deſt. de ſpon. c. ſecundo. & multa prohi-
bentur, quę facta tenent. 30. quæſt. quinta. §. ſed obijcie-
18 tur. Item idoneitas † attenditur ſcientia, non ætate. 84. di.
porro & quod ætas non impediat alias dignum, proba
tur. 78. diſtin. §. hoc regulariter. vbi de Ieremia, Danie-
le, & alijs in iuuentute promotis ſatis habetur. Quinto
inducitur hæc regula, per quam patet, moram per la-
pſum peremptorij debere nocere moroſo, cui bene cõ-
cor. de reſti. in integ. coram. vbi patet, quod poſt perem
ptorium de iur. communi quis non auditur. ¶ In con-
19 trarium, ſcilicet, quod ſit † audiendus, videtur quod ter-
minus datus per executorem, fuit datus ad excipiendũ,
& non ad denuntiandum, vel accuſandum. vnde accu
ſanti non obſtat, argumen. ff. de teſti. veniens. ij. & c. cau
ſam, quæ. & cap. cum in tua. Conſtat enim, quod quan
doque admittitur ad agendum, qui repellitur ab exci-
piendo. de accuſationib. accedens. & videtur caſus, de
appella. conſtituti. ij. in fine. Secundo, exceptio, quæ red
dit iudicium nullum, poteſt opponi poſt diffinitiuam
ſententiam. ſupra de probatio. licet. de procurato. in no
ſtra de excep. cum venerabilis. ſed peremptorium non
poteſt eſſe maioris virtutis, quam ſententia diffinitiua:
etiam ſi dicatur habere vim interlocutionis. de reſti. in
20 integ. coram. ergo & c. Tertio, vbi vertitur † periculum
animæ & eccleſiæ ſententia non tranſit in rem iudica-
tam: & approbatum poteſt reprobari. alleg. de re iudi.
lator. teneor. conſanguinei. & facit, quod notatur. xxv.
q. ix. in ſum. & §. quia ergo. & vide. quod dixi de indi in
rubrica. & per te. c. lator. ſuper vltima glo. Quarto licet
Ioan. potuerit illum approbare quo ad ſe, & quo iuri re
nuntiare: non tamen quantum ad eccleſiam: immo
tenetur malum denuntiare prælatum. ij. quæſtio. pri-
ma. ſi peccauerit. & c. multi. etiam ſi iuraſſet non denun
tiare, de iureiurando. quemadmodum. & cap. ſicut in
noſtris. & c. peruenit. conſiſtit enim ius publicum in ſa-
cerdotibus & prælatis. I. diſtinctio. ius publicum. ergo ta
cite vel expreſſe illi renuntiari non poteſt, ſupra de ſo-
ro compe. ſi diligenti. & bene facit, quod no. de except.
cum eccleſiaſticæ. in j. glo. patientia ergo cum fuerit vi-
tioſa non iuuat, 83. diſtinctio. nemo cum cap. ſequenti
bus. ¶ Quinto cõſtat, iſtum habuiſſe vitioſum ingreſ
ſum, qui ſemper ineſt beneficijs: vbi deeſt canonica in
ſtitutio. §. eodem. beneficium. de inſti. ex frequentibus.
Et promotus fuit contra concilium, de electio. cum in
cunctis. §. inferiora. & non poſſunt bono perfici exitu,
quæ malo ſunt inchoata principio. lxi. di. miramur. j. q.
j. principatus. & radix infecta fructum bonum afferre
non poteſt. i. q. j. infertur. nec talis bene faciendo purgat
vitium. xiiii. q. v. neque. ſed neceſſaria eſt renuntiatio. de
ſimo. Matthæus. c. ex inſinuatione. non obſtante diutur
nitate temporis. de ſimo. non ſatis. cum ſi. Vltimo, quo
ad id, quod dicitur de ætate, quod in ea diſpenſari poſ-
ſet, quod tamen die hodie, vt de æta. & quali. permitti-
mus. Reſpondetur, quod hic non agebatur de diſpenſa
tio, nec hoc intendebat papa, de quo ſatis vide de ſciſm.
fraternitati. eijciendus ergo eſt iſte, qui nõ prodidit cri-
21 men ſuum. I. di. ex pœnitentibus. Et quod in ętate inſpi
ciatur tempus promotionis, eſt caſus de elect. dudum.
j. & facit etiam c. dudum. ij. §. eodem. lib. de reſcrip. ſi eo
tempore. ¶ Soluebat & male Ioan. de Deo, quo ad cau-
ſam ætatis illum remoueri non poſſe: quia non fuit vi-
tium peccati, ſed ætatis, quod ſuſtinetur a canone, poſt
quam quis eam perficit, vt pręc. c. ex ratione. & cap. inde
corum. vnde a principio poterat impedire tempore in
ſtitutionis. & ſic loquitur de elect. dudum. ſed poſtea nõ
ſecundum eum. Aegidius volens ſuſtinere Ioan. dicit,
quod vbi per electionem eius, ad quem pertinet. fiet ta
lis promotio ante confirmationem audiretur, vt in de
creta. dudum. ſed non poſtea: ſed cum caſus formetur
per literas ſubreptitias, auditur contra eum epiſcopus:
cum prouiſio fuerit irrita. de reſcript. ad audientiam. ij.
in fine. & ibi no. in fine vltimæ gl. dicit etiam hodie col
lationem non valere per decr. licet can. de ele. ſupra. eo
dem lib. loquitur tamen ſolum in parochialibus eccle-
ſijs, vt ibi patet. Ioan. de mon. Murlo ſimpliciter dixit il-
lum Ioan. audiendum per vltimo allegata. & ſic eſt te-
nendum vtroque caſu. Cum literæ & prouiſiones ex il-
lis ſecutæ ſint irritæ. de beneficio ſuppreſſo patet, de præ
ben. ſi motu proprio. ij. reſpon. ſupra eodem lib. de æta.
patet, in d. dec. de reſcrip. ſi eo tẽpore. Quæ prius ad con
trarium allegata fuerunt, non obſtant, quæ procederẽt
in ele. vel prouiſione adminiſtranda, vel vbi verteretur
proprium vel ſingulare intereſſe nunc ſe opponentis.
ſed, vt prædixi, prouiſio eſt ipſo iur. nulla, quæ de ætate
dicitur, non procedit hodie per decre. cum in cunctis.
§. inferiora. & illi antiqui canones ſi ſic ſimpliciter in-
telligerentur, innuerent etiam decanum poſſe promo-
ueri ad prælaturam, quod eſt contra decr. ex ratione. &
indecorum. reſponde, vt ibi no. ad reliqua reſponſum
per argumenta ſecundæ partis.

SVMMARIVM.

1 *Variatio, an & vbi admittitur.*
2 *Cauſa duobus delegata cum clauſula quod ſi ambo, alter ipſorum delegationi renuntiat, an cum ipſum hoc nomine præ..tentem collegam debeat admittere. & nu. 4. 6. 8.*
3 *Iudicandi munus eſt neceſſarium, & principale.*
5 *Delegatus an abdicet delegationem a ſe ſubdelegando.*
7 *Renuntiari poteſt honori, non itidem oneri.*

REGV.

REGVLA XXX.

Mutare. [*Detrimentum*] vt dicit Dy. hic ſoluit contrarium, de l. ſi tibi mandauero. ff. mã. nã cũ ſit reuocatio mandati, procedit ſine detrimento mandatarij circa expenſas, quas ſecit ignorans reuocationẽ. ff. de ſolu. cũ quis. §. cum debitorem. & de do. hoc iure. §. ſi quis dede rit, ſi ſciebat, ſibi imputet damnum, quod ſua culpa ſentit, per regulam. damnum. eo. tit. dicebat ẽt ad contrariorum ſolutionem, quæ primo allegabantur, quod variatio prohibetur circa eandem rem, vel diuerſas, quæ ratione connexitatis habeantur loco vnius. ad primũ alleg. ff. de bo. lib. nam abſurdum, fallit in ſuo hærede, vt in gl. Ad ſecũdum. ff. de mino. in cauſæ. de admi. tut. cũ quæritur. Circa diuerſas vero, quæ nullam connexitatẽ habeant admittitur variatio. ff. de act. emp. ſi ſterilis. in fi. & rerum amo. l. de rebus. ſi bene ponderas caſus no. ſupra. c. quod ſemel. ſolutio non eſt ſufficiens. ¶ Prima gl. dicit, vnde ſumpta, & ponit exempla, & remittit ad regulã. quod ſemel. & caſus ibi exceptos. addens aliũ. ¶ In j. gl. ibi [*nemo poteſt mutare*] ſequitur, cõſilium in alterius iniuriam. & ibi [*l. vlt.*] ſi inhibui geſtori, ne gereret, hoc non prodeſt, quo ad præteritas expenſas, quo ad futuras ſic. & ibi [*§. prodeſt*] ſatis eſt legatarium apprehendiſſe legatum de voluntate hæredis poſt aditam, licet poſt ea voluntatem mutet. In prima gl. ibi [*l. ſi quis ſuus*] eodem modo reſpondetur ad l. ff. de colla. bo. nonnunquam. dicit tamen Ioan. monach. quod ibi frater ex mutatione voluntatis non patitur detrimentum, ſed non lucratur. & iſtorũ nõ eſt par cauſa. C. de codic. l. fi. ſm quod nõ ob. C. de noua. l. iij. ff. de ſol. l. cum quis. §. ſi debitorem. quia illud facit ius remanens penes mandantem. facit pro eo, ſupra eo. lib. de præben. dudum. ver. nos igitur.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem per me diſputatã poſt Ioan. de Deo lib. iij. & eſt ſua quæſtio quarta, & ſic for-
1 mabatur† Princeps delegauit cauſam duobus cũ clauſula, quod ſi ambo, alter ipſorum delegationi renũtiat. quæritur an ipſum de hoc pœnitentem collega teneatur admittere. Ad affirmatiuam primo & ad negatiuã ſecundo inducit Ioan. tres rationes, quæ poſtea fortificãtur. & ad illas addit iij. ponitur eius ſolutio, quę reprobatur & contrariis reſpondetur. Quod igitur ſit admittendus videtur, quia fuit iudex, nec ſola voluntate deſiit eſſe, de reſcrip. ſi citatus. nec potuit a ſe iuriſdictionem abdicare. ff. de offi. præſi. legatus. Item, aut ipſe iudex renuntians errauit, aut non errauit. primo caſu corrigat errorem. xxxv. q. ix. quod quis. de elc. noſti. de accuſa. qualiter. j. Secundo caſu, quando non errauit, ſed caſu hoc fecit, ex quo ceſſat cauſa. debet admitti, volẽs & valens intereſſe. de app. cum ceſſante. Item, qui repudiat alio ſubſtituto vulgariter re integra pœnitet. C. de repu. hæ. l. fi. facit de elec. in cauſis. ſm Io. de Deo. ad vltimũ facit de offic. delega. quamuis. lib. vj. vbi delegatus ſubdelegans totum re integra pœnitet. ff. de ceſſi. bon. l. is qui. & multos tales caſus, vbi re integra pœnitere licet,
3 no. habes. ff. de vac. mu. cum prætor. Adiuuãdo† primũ certum eſt, quod officium iudicandi eſt munus neceſſarium & principale. ff. de mu. & ho. l. fi. §. iudicandi. vnde dicit lex, qui nõ habet excuſationem, etiam inuitus iudicare cogitur. ff. de vaca. mu. l. prætor. §. qui non habet. delegatus ergo hoc munus a ſe non potuit excutere. facit de regular. cum virum. de renũ. niſi cum pridẽ. in fi. & pro tanto dicitur onus. eo. ti. paſtoralis. in prin. ibi exonerare. de offi. or. paſtoralis. §. j. ibi. In onere & ho
4 nore. ſequitur† ergo, quod ſi renũtiare non potuit, illud licite reaſſumit. ad hanc partem ſatis facit de procur. licet. lib. vi. vbi procurator non obſt. repudiatione reaſſumit officium domino in eadem voluntate manente ex quibus concluditur renuntiantem, quem pœnitet, per collegam admitti debere. ¶ In contrarium dec. prudentiam. eod. tit. § adiicimus. æquiparat nolle & non poſſe, quo ad poteſtatem in collegam transferendam, ex euentu conditionis, quodcunque igitur iſtorum mouerit illum ad renuntiandum, patet ſolum collegã eſſe iudicem. ergo non tenetur pœnitentiam admittere. Item, iudicare, honor eſt, de ap. vt debitus. C. quando prouo. non eſt ne. l. omnem honorem. honori autẽ renuntiare quis poteſt. de elec. dudum. & c. cũ dilecti. vij. q. j. quã periculoſum. nec inuitus creſcere cogitur. lxxiiij. diſt. geſta. & quod renuntiari poſſit delegatio, & renuntiata non reſumi etiam de conſenſu partium probatur eo. tit. ſignificantibus. & ſufficit ex vi clauſulæ, nequiueritis aut nolueritis. quod ſemel noluit, facit quod diſtinguitur, de voluero, & volam. ff. de ver. obli. ſi quis ſtipulatus. ſm Io. de Deo. Ad vltimum bene facit, quod not. in præ. decr. licet. de procur. l. j. §. qui ſemel. ff. de ſucceſ. edic. ad quã cõcor. ff. quis or. in bo. poſ. ſer. l. pe. j. reſponſo. ff. de minori. quod ſi minor. §. Sceuola. ſic ergo per repudiationẽ trãſlata tota iuriſdictio ſaltẽ quo ad exercitiũ in collegã, ita quod ipſe renuntians illam reſumere nõ poſſit inuito collega. facit de app. cũ appellationibus. li. vj. Et quod voluntate abdicatur iuriſdictio, probatur, de ap ab eo. lib. vj. vbi expreſſe denegat & hoc ti. quam plures. §. j. li. vj. ibi, ſi vellet, ad quod bene conuenit. eo. lib. de procur. ſi duo. ibi, pſequi forte nollet, & de loca. potuit. ibi, nolle, ſi ſemel dixerit. ſic ergo in decret. ab eo perdit exercitium iuriſdictionis, hoc ipſo quod apoſtolus denegat. In decr. cum plures. perditur & transfunditur in collegam hoc ipſo, quod procedere non vult, concludi
5 tur idẽ in caſu noſtro. Itẽ† certũ eſt, quod deleg. abdicat delegationẽ a ſe ſubdelegando. de off. del. ſuper quæſtionũ. & c. quãuis. lib. vj. ſi hoc facit poſt ſuſceptam delegationẽ, fortius hoc facere poteſt ante ſuſceptam. de tranſla. c. ij. de teſta. Ioannes. ex quibus concluditur, quod collega ipſum pœnitentem non tenetur admittere. ¶ So
6 lu. Ioan. dixit, quod deſiit† eſſe iudex renuntiando, & deluſoriũ eſſet, quod quis iuriſdictionẽ reſumere poſſet, hoc dicit per decre. cum ſuper. eo. ti. nam ſi ibi non poteſt cognoſcere, vbi tacite confitetur, ſe non poſſe fortius non poterit, vbi expreſſe renuntiat. Idem dicit per præ. decre. ſignificantibus. Nam ſi illi qui male pronuntiarunt ſe non iudices, non reſumunt, fortius nec iſte, qui renuntiauit expreſſe. ſm Ioan. de Deo. Mihi nõ placet hæc ſolutio. & aduerte, quod prima facie ſatis æquum videretur diſtinguere. an in reſcripto ſit expreſſa clauſula, aut nolueritis, aut ſolũ quo ad poteſtatẽ collegę ſubintellecta, vel incluſa per interpretationẽ illius §. adiicimus. vt primo caſu, quo expreſſum eſt, aut nolueritis. ex ſola volũtate principis delegantis (& hoc ſoluit contraria) iſte renuntiare legitime poſſit, & ſtatim collega ſit iudex, & hanc diſtinctionẽ præciſe putarem verã. vbi hæc clauſula adiiceretur iuriſdictioni nõ exercitio tantum, vt ſi dicatur, delegamus cauſam Andreę, qui ſuſcipere noluerit, delegamus Ioanni, et tunc faciũt no. in prædi. decre. licet. de procur. ſed cum in caſu noſtro & ſtylo ſolito nõ iuriſdictioni, ſed eiꝰ exercitio adijciatur clauſula, ſcilicet delegamus cauſã vobis Andreæ & Ioanni, ſi ambo noluerint intereſſe, alter procedat. patet, quod ex vi clauſulæ non habet optionẽ deponẽdi delegationem, ſed ſolum ex vi eius, eo nolente defertur eius exercitiũ in collegã, ex quo concludo, quod licet nolit intereſſe, remanet delegatus cauſæ, nec a ſe abdicare poteſt expreſſe per renũtiationem per iura prius allegata. & maxime per l. legatus. §. iudicandi. & §. qui non habet, ſicut ergo clauſula, nõ poteritis, intelligitur quãdiu nõ poteritis. vnde collega, qui ſocio ĩpedito ꝓceſſit, hunc nunc poteſt iure admittere. ad hoc eo. tit. coram. ſic collega, qui ſocio nolente intereſſe ipſũ nũc volentem tenetur admittere, vt æque intelligatur, ſi noluerit is, id eſt, quandiu nolueritis. fortius autem hoc cum clauſula, aut nolueritis, non eſt expreſſa, ſed ſubintellecta per interpretationem. §. adiicimus. cũ tunc nolens.

lens quandiu nõ vult, peccet & ſe redargutioni ſubmittar, vt ibi. & per hoc patet non curandum, an res ſit integra, vel non. cum hic non vertatur burſale intereſſe iudicis, nec precium. nec quæratur de reuocatione poteſtatis traditæ a reuocãte, vt in decre. in cauſis. & per id melius ſeruetur intentio delegantis, vt in decre. prudentiã. Et per hoc reſpondetur ad id quod dicitur, poſſe partis intereſſe reſpectu arbitratiorum, in quibus poteſt eſſe iudex gratioſus. eo. tit. conſuluit. & reſpectu expenſarũ, ad quas partes quandoque tenentur. de reſcrip. ſtatutũ.
7 §. inſuper. lib. vj. Quod enim non fiat gratia, † non venit intereſſe, & poteſt id non eſſe. & ponderato ſtatu cõmiſſionis partium conditio non eſt deterior, ſicut dicitur de conditione dotis. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus. verſi. quod ſi non vt totum. & per hoc ſoluitur regula, quod ſemel. per regulã iſtam. Ad id, quod dicitur, quod renũtiari poteſt honori. Reſpondetur, fateor, ſed non oneri, quale hoc eſt, vt probatum eſt primo. Ad id, quod dicitur huic omnino poſſe renuntiari, fateor tacite, ſed nõ expreſſe per viam renũtiationis. vnde renuntiatur per negationem apoſtolorum, per dationẽ dilatoriatum, per relationẽ, per interlocutionem inter partes, per ſubdelegationem totius, re non integra ex poteſtate iur. & ſic ex voluntate Principis. & ſic ſoluitur hoc vltimum per illationem grauaminis, a quo appellatur, vt probãt iura alleg. ſic beneficiatus non renũtiat expreſſe, niſi in manibus eius, a quo tenet. de renũ. admonet. & tamẽ renuntiat tacite per cõfeſſionem religionis, vel committendo culpam, per quam ſit ipſo iure priuatus, & ſuper hoc vide, quod no. de foro comp. ſi diligenti. in glo. pe. in decr. cũ plures dati inſolidũ. & ſine clauſula, quod ſi ambo. In decre. cum ſuper. non ex ſola voluntate, ſed ex grauamine quod intulit, a quo fuit appellatum, impe-
8 diebatur iuriſdictio. & ſic concludo † ipſum pœnitentẽ admitti debere, fateor tamen quod donec appareat pœnitentiam vel voluntas immutata, ex quo renuntiauit delegationi, cum per hoc videatur innuere ſe nolle in aliqua parte cauſę intereſſe, vlterius per collegam requiri non debet, ſed non ſic ſi ſimpliciter dixiſſet ſe nolle certo actui intereſſe. patet ratio. de do. & con. eum, qui. lib. eo. ex textu, & glo.

REGVLAE IVR. CIVIL.

Digeſtorum huius literæ M, ſunt hæ

Vlpianus. *Lex* LXVI.

Marcellus ait. Deſinit debitor eſſe is, qui natus eſt excepti ooem iuſtam, nec ab æquitate naturali abhorẽte.

Caius *Lex* CLXXV.

Melior conditio noſtra per ſeruos fieri poteſt, deterior fieri non poteſt.

Pomponius. *Lex* CCV.

Minus eſt actionem habere, quam rem.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio nulla eſt impoſſibilium, aut turpium.*
2 *Contractus ſub conditione an valeat. Et quid de legato. diſtin. nu. 3*
4 *Error impedit conſenſum.*
5 *Caſus ſi cõmiſeris maleficium, propter quod oculus debebat erui, debet puniri in alio membro, propter pœnæ impoſſibilitatem.*
6 *Lex vel conſtitutio legati vel epiſcopi non ſcripta, prohibens aliquem actum & contra facientem excommunicans, an valeat. & nume. 19.*
7 *Conſtitutionis ignorantia, an quem iuuet, vel excuſet.*
8 *Argumentum ab etymologia. Et vnde lex dicatur.*
9 *Conſtitutio, ſiue lex, an ſcripturam requirat. Quid reſcriptum, an item, an itidem & priuilegium. nu. 10. 13. & 15. 17.*
11 *Sententiæ diffinitiuæ cauſarum an ſcripturam requirant*
12 *Ius ſcriptum an diſtinguatur a non ſcripto, vtroque iure, aut altero quidem.*
14 *Decreta ſedis apoſtolicæ non ſcripta etiam, an ſeruanda,*
16 *Legis diffinitio. Item & can nis.*
18 *Legem ſcribi, quid referat potius quam conſuetudinem.*

REGVLA VI.

NEmo poteſt ¶ Prima gl. ponit. j. vnde ſumpta. triplicem impoſſibilitatem, & cuiuſcunque exẽpla. Secundo ponit triplicem rationem regulæ. Tertio, in quibus locũ habeat. Quarto ſupplet de turpi ¶ Secũda gl. primo tractat de iuramento, naturali obligatione, & pœnæ promiſſione. ſecunda pars reſpondet per quæſtionem, quam negatiue ſoluit præter certum caſum, ſolutioni opponit, & dupliciter reſpondet ſubde ſ opinionem. ¶ In gl. ib [*impoſſibilium*] ſequi-
1 tur, nulla † eſt obligatio. & ibi [*generaliter*] ſed nouimus turpes ſtipulationes nullius eſſe momenti & contumaciæ. l. ſequens. veluti, ſi huius homicidium, vel ſacrilegium ſe facturum prominat. & ibi [§. *ea obligatio*] quæ eſt inter dominum & procuratorem, mandati actionẽ perimit. & ibi [*l. vlt.*] incipit. Paulus. & dicit ꝙ impoſſibile præceptũ eſt nullũ, & ſine cauſa appellatur a ſententia, cui per rerũ naturam non poteſt pareri. & ibi [*reprehendenda*] relicta hæres ſi diuertat, hæreditatem habebit, licet nõ diuertat. ¶ In gl. ij. ibi [*ſi homo mortuus*], loquitur de ſtipulatione de ſiſtẽdo, vel dando homine mortuo. & ibi [*Celſus*] cuius mens habetur. de do. & contu. cum dilecti. & ibi [*Paulus reſpondit*] die lapſo, quo mandans ſe pręſtaturum ſcripſit, obligatio remanet. ¶ In gl. j. ibi [*& natura*] lo. mo. addi. impoſſibile moris. de iureiu. Quintauallis. ff. de condi. ind. filius cõis. impoſſibile includit naturam & mores, & facit, quod dixi in c. vlti. de pac. in fi. & ibi [*obligatio*] idẽ lo. mo. & ibi [*in legibus*] idẽ Dy. hoc tractans in modum quæſtionis puto, ꝙ canonẽ, qui id ſequitur, intendebat allegare, dum dicit, vt in c. cuncta. in prin. decretorum, & ibi [*pro non adiectis*] diſtinguit Dyn. aut impoſſibilitas adiicitur in modũ conuentionis in contractibus, vel diſpoſitionis in vltimis voluntatibus, vt ſi promitto vel lego rem, quã impoſſibile eſt dari, & tunc impedit omnẽ ſpeciẽ obligationis, vt in his regulis. & ff. de verbor. obliga. ſi dari ſtipu. j. ij. iij. & iiij. reſponſis. Si vero ponitur in modũ conditio-
2 nis, vt quia promitto vel lego, ſi cælũ † digito tãgas, tũc ſi in contractibus affirmatiue ponitur, vitiat, ſi negatiue. vt quia promitto, ſi cælum digito non tangas, valet cõtractus, quia ſi affirmatiua eſt impoſſibilis, ergo negatiua poſſibilis, & neceſſaria. ff. de verborũ obligatio. l. impoſſibilis. & ſic intelligatur. ff. de actio. & ob. l. non ſolũ. & patet aperte inſt. de inutt. ſtip §. ſed impoſſibilis. & idem quoad negatiuam in vltimis volũtatibus, quoad
5 affirmatiuã † in eis diſtinguitur. aut erat omni tempore ĩpoſſibilis, aut in primo poſſibilis. Primo caſu, aut erat appoſita ĩ perſona honorati, id eſt, cui aliquid relinquitur, & tunc eſt locus gl. vt habeatur pro non adiecta. ff. de condi. inſtitu. l. j. vbi de hoc. ſi in perſona onerati. i. grauati aliquid dare, vt ſi dicat, damno hæredẽ dare. x. ſi cælum digito tangat. legatũ eſt inutile. inſtitu. de lega. §. vlti. ſi autẽ a principio erat poſſibilis, & poſtea ad impoſſibilitatẽ peruenit, valet relictũ, & ſola impoſſibilitas remouetur. ff. de legatis. j. l. ſi mihi. §. ſiq ſ ſeruos. ¶ In
4 gl. ii. ibi [*etiam † naturaliter*] idem Dy. quia ſi contrahens vel diſponens ſciuit impoſſibilitatem, conſentire non videtur ff. de ac. & ob. non ſolum. ſi ignorauit impoſſibile, error impedit conſenſum. ff. de iur. om. iud. ſi per errorẽ. ff. de iudi. l. ij. deficit ergo naturalis deficiente conſenſu. facit. ſ. eo li. de ſponſa. c. vno. Inducit etiam, quod ſequitur in gl. & ibi. ſi homo mortuus. idem tenent ibi gl. & idem hoc Dyn. reſpondens ad l. nulla ſtipulatione, ſi Calendis. ff. de verb. obli. & ibi ſtipulatio pœnalis, incipit a præcedenti adiectione. & ideo interitu illius, quæ non eſt in obligatione, non potuit liberari promiſſor. ſed in propoſito incipit a conuentione. & tũc ſi a principio erat impoſſibilis, vt quia mortuus erat, quem promiſit l. ſicte, non committitur pœna impoſſibilitati adiecta.

ſecta.l.Idem, ſi pereat ante moram, quia tali interitu in
terueniente ante moram liberatus eſt promiſſor, vt in
ipſa.l.ſi homo mortuus. & ibi no. & ibi, cum compe-
tere.idē videtur,ſi eſt dies feriata.& in fi.Pe. de Bel. Pro
& contra.ſuper quo vide Cynū.C.de fer.l.dies feſtos.iij.
q.ij.in fi.& quod ſcripſi.in præ. decret.cum dilecti. & de
ap.cum parati.in fine.

QVAESTIO.

Hæc regula trahitur ad quæſtionē, quam diſputaui,
ſcilicet,quod annus appellationis proſequendæ nō cur
rat ante interpoſitionē ap.propter quandā impoſſibili-
tatē,& quia hanc plene tractaui in clemen.de ap.ſicut
appellationem.in gl.magna.ideo illā omitto. facit etiā
5 ad quęſtionē legiſtarum de† cæco qui cōmiſit malefi-
cium, propter quod ſibi oculus erui debebat, dicunt ꝙ
propter impoſſibilitatē pœnæ punietur in alio mēbro,
per l.ſecundam.C.vt intra certū tempus.facit quod no.
s.eo.ti de elec.ſi compromiſſarius. in vlt.gl. & iura quæ
allegaui ſuper illa. Proſequitur igitur aliam quæſtionē,
de qua tractant legiſtæ.C.de lega.l.j.& quæ fuit.Ioan.de
De.li.j.q.iiii. & demū Stephani Poloni vltimo hic ple-
nius diſputata.per do.Guld. nunc epiſcopum Concor-
6 dien.qua quæritur, an lex† vel conſtitutio legati vel epi
ſcopi non ſcripta prohibens aliquē actum, & contrafa
cientem excommunicans valeat, ita quod contrafa-
ciens excōicatus ſit. Ad negatiuam ſex rationes inducē
tur. quarum prima triplicē impoſſibilitatē explicat, vt
obiter,hæc regula ad affirmatiuā inducitur. tum poni-
tur concors ſolutio prædictorū triū diſputatorū. & qui
cum illis concordant. ſubditur opinio & æquitas cōtra
ria.& improbatur dictum Stephani. Coaptatur autem
quæſtio regulæ,quia impoſſibile videtur ſecundum na-
turalē curſum rerum,vt loquar cū decre. bonæ,de elec.
§.porro.& cum decre. quoniā contra.de proba.in prin.
7 conſtitutiones† nō ſcriptas menti teneri & ſciri per eos,
quos ligare debet,maxime cum in ſe ſint perpetuæ, & p
petuo ligent.xxv.q.j.ad perpetuā.j.q. ij.c.j.& ij.de conſti-
tutio.c.ij.& vlti. & ignoran. illarum non excuſat,vt ibi.
& ſic eſſet iniicere laqueū ſubditis ſtatuentis,contra id.
xxvij.q.j.de uiduis,conſtat enim,ꝙ per curſum longi tē
poris veritas obſcuratur. xlj.q.ij.lōginquitate. & ob hoc p
petuo ſeruanda rediguntur in ſcriptis. s.eo.li.de re iudi.
abbate. concordan. de teſtibus. Albericus, & c.ſignifi-
cauit.Secundo impoſſibilitas oſtenditur,quia hi,qui de
bent conſtitutioni conſentire debent ſubſcribere, vel
ſubſcribi.lxxxvj.diſt.c j. verſic. iſta ſcriptura.cū ſequen.
s de his,quæ fiunt a præl.c.j.& c.quanto.Impoſſibile au
tem eſt eos ſubſcribere,vel ſubſcribi,ſi ex conſtitutione
ſcriptura nō fiat,facit de deſpon.impu.ad diſſoluendū.
8 cum concordan. Tertio,illa ēt† impoſſibilitas oſtendit
per nominis etymologiam,a qua licet arguere.xvj.quę
ſtio.j.ſi cupis.xlij.q.j.clericus.de præben.cum ſm. qui fi-
lij ſunt legitimi.per venerabilem. verſicul.ſane. Sed, vt
dixit Iſidorus quinto Ethim.lex dicitur a legendo. Legi
autem non poteſt,niſi ſcribatur. ergo nec lex nomina-
ri poteſt,cum nomina debeant eſſe cōſequentia rebus.
inſtitu.de dona.§.eſt & aliud. Quid vltra? nonne textus
dicit, quod lex eſt conſtitutio ſcripta. prima diſtinctio.
l.eſt.Cum ergo diffinitio det eſſe rei.&c. multi etiā tex-
tus probant.idem ſupra de præſumpti.ſcribā.iiii.diſtin-
ctio.erit. in fi.ibi,pro cōi vtilitate ſcripta. xxx. q. ii. duæ
ſunt in prin in Auth.vt fac. no.con poſt princ.colla.v.
ibi.ſi ſcripta ſint,faciant,de ſenten.excom. nouerint. &
c.graue.vbi de libris deleri iubentur ſtatuta. Concludit
9 ergo † ex impoſſibilitate vel difficultate, ex legis diffi-
nitione. & per diuerſos textus in conſtitutione requiri
ſcripturam. Secundo,quod ſcriptura ſit de eſſe legis,vel
conſtitutionis,ordiamur ab origine omnis iuris. & pri
mo de veteri & nouo teſtamento cōſtat,quod primus
legiſlator volens populo leges dare, illas proprio digito
ſcripſit in lapideis tabulis. Exo.xxxj. in fine. & demum
in ligneis.Deutero.x. in prin. & canon. dicit ꝙ Moyſes
primus gentis hebrææ legem populo ſacris literis expli
cauit.vij.diſtinct. Moyſes.& Exodi. xxiiii.in principio,
ſcripſit Moyſes omnes ſermones dñi. ſi ergo primus le
giſlator,cuius actio noſtra eſt inſtructio.ij.quęſt.j.Deus
legem dedit ſcriptam. omnis ergo legē condens idem
facere debet.Probatur idem in nouo teſtamēto,in quo
Chriſtus digito ſcripſit in terram. Ioan.viii. & habetur
tertia quæſtione ſeptima.poſtulatus. id, per quod legē
dedit criminoſos ab accuſatione,& in iudicio repellē-
dos, vt ibi patet. idem per iuris ciuilis originem, quod
ius fuit ſcriptū in xij. tabu. vt habetur. ff.de origine iur.
l.ij.poſt princip.quarum qui fuerint authores, habetur
vii.diſtin.fuerunt. Item,vt non per ſolam ſcripturā ha-
beatur iurium certitudo, cum ſubſcriptione & ſub bul
la mittuntur.C. de iuſti.co.com. l. j.ad fin. & in procæ-
miis.vj.& clementi. ad fin.& in Auth. vt diui.ius.colla.
viii. in princip. Concluditur ergo ex origine iuris diui-
ni & poſitiui in conſtitutionibus ſcripturam neceſſa-
riam. Tertio,idem arguitur ex mandatis principum, re
ſcriptis,& priuilegiis.Nam vt notat Accur.C.de man-
da.prin.ſuper rubrica, mandata principum ſunt cōſti-
tutiones ſpeciales.& in illis requiritur ſcriptura.eodem
titu.l.vna.de hoc. xxvii.diſtinct.nobiliſſimus.nec poſſet
probari per teſtes. de hoc.de priuileg. cū olim. & vt ibi
10 patet.Idem † in reſcriptis,quę etiam habent vim conſti
tutionū inter eos,Inter quos conceduntur,vt dixi ſupra
rubrica de reſcriptis. Item in priuilegiis, quæ ſunt leges
priuatæ.iii.diſtin.priuilegia. & de eis iudicare non pōt,
niſi per inſpectionem ipſorum.de priui.porro. eodem
titu. cum perſonæ. ſupra eo. libro, de hoc tamen vide,
quod dixi. s. in procæmio huius libri, ſuper verſi.tranſ-
mittimus. Concluditur ergo etiā in conſtitutionibus
ſcripturam neceſſario requiri.Quarto patet,quod ſentē
11 tię diffinitiuæ † cauſarum ius faciunt inter partes, de re
iudica.cum inter.debent autem fieri in ſcriptis.alias nō
valent.ſupra eodē libro.de re iudica.c.vltimo,cum con
cordan. Certe graue eſt dicere, quia cū diffinitio vnius
cauſæ neceſſario requirat ſcripturā,conſtitutio,per quā
innumerabiles diffiniuntur,& ſubditi puniuntur,ſcrip
turam non requirat? Per eundē modū inducitur decreta.
ſupra eodē libro.de cenſi.Roma.§. poſtquā. cū caſibus
ibi notatis. longe enim maior æquitas hoc caſu requi-
rit ſcripturam,quàm in illis. & ibi ponit textus cauſam
ſcripturæ. ſ. vt nota ſit omnibus illa ſpecialis diffinitio,
quæ ratio fortius vrget in conſtitutione generali, maxi
12 me pęnali. ¶ Quinto,cōſtat,qđ dña rei† apparet ex eius
forma,ſed forma diſtinctiua legis a ꝯſuetudine eſt ſcri p
ta. Vtrūq; enim ius canonicum & ciuile diſtinguit ius
ſcriptū a non ſcripto. Primū vocat legem, ſecundum
conſuetudinē, prima diſtinctione,capitulo ſecūdo, cū
tribus ſequentibus.inſtitu.de iure naturali. §.ex nō ſcri-
pto.& lex de cōſuetudine loquens,dicit eā tantæ autho
ritatis,quod non eſt neceſſe illā ſcripto cōprehendi. ff.
de leg.diuturna.& Limo.per id aūr directe deſignat, il-
lam aduertari in hoc legi. Cōcluditur ergo ſcripturam
eſſe de eſſe,& forma legis & conſtitutionis.Sexto & vl-
timo,ſingulariter inducitur.l.humana.C.de legib.vt pa
tet aperte legē primo modo dictandam per eos,quibus
cōmiſſum fuerit,poſtquā dictata eſt, iterū recenſendā,
& ſi approbata fuerit, demū per principē promulgādā,
Si hoc in principe,fortius in aliis, facit de conſecratio-
ne.diſtin.j.baſilicas.s.de pœni.& remiſ. cum ex eo.in fi.
s.eo.lib.de reſcrip.c.vlti.C.de legi.digna vox. Concludi-
tur ergo conſtitutionē non valuiſſe. & per conſequens
facientē contra non exōicatum. ¶ In contrariū,quod
13 † ſcriptura non ſit de eſſe legis,vel cōſtōnis,vel dei plius
ſubſtantiali forma,inducit. s.e.li.de iureiu.c.j. in fi.xxv.
14 q.c.j.in fi.j.rñ.ad idē.25.q.ii.Inſtitutionis vbi dicitur† de
creta ſedis apoſtolicæ ſcripta vel non ſcripta fore ſeruā
da.& ad hoc quod ibi no. ad idem.j. quæſtio.vii.ſi quis
omnem eccleſiaſticā traditionē ſcriptā.vel non ſcriptā
violauerit.fac.decre.dudū.de ſepul.in cle. ad fin.verſic.

nos

nos etenim. vltra hoc videtur caſus, ſupra eo.lib. de renun.c.j. dicimus, quod ſi conſtitutio Cæleſtini, de qua ibi Bonifacius loquitur, fuiſſet ſcripta, æſtimandum eſt, quod ipſius tenorem poſuiſſet, ne teſtis eſſet in facto ꝓprio. Secundo ſic, multi caſus ſunt, in quibus ſcriptura
15 requiritur, de expedienti, non tamen † de neceſſario. vnde valet actus ſine ſcriptura. hoc patet in licentia clerici, quod poſſit alibi celebrare. xxj. quæſti.ij. lxx.diſt.extraneo. ſufficit tamen, ſi per alias probationes cõſtat. de cleri.peregr.tuę. Idem in licẽtia, quod poſſit clericus ab alio epiſcopo ordina. 30.q.ij.duæ ſunt.de oſ.arch.ſig.ſufficit tamen, quod aliter de licentia conſtet, licet in caſu. ȝ.eo.lib.de temp.ordi.c.j. Idem in profeſſione monialis. xxvii.q. j.omnes fere, quæ tamen tenet ſine ſcriptura .e. q ſciendum ȝ.de regula.vidua. Idem in ſententia ex. de qua hic loquitur, ꝙ quælibet ferri debeat in ſcriptis, ſupra eo.lib.de ſenten.excõm. c.j.aliter tamen lata ligat.licet proferens pœnã incurrat, vt ibi no.in gl.vt quia. Speciales ergo ſunt caſus a iure expreſſi, in quibus omiſſio ſcripturæ vitiat, inter quos iſte deſcriptus nõ inuenitur, per quod concluditur, quod licet vtile & expediens ſit, conſtitutionem ſcribi, non ſcripta tamen valet, & con
16 ſtitutionis ſubditos ligat. Tertio inducitur † legis & canonis diffinitio, quæ talis eſt, lex eſt, quod populus Romanus ſenatorio magiſtratu interrogãte, veluti cõſule, cõſtituebat. Inſtitu.de iu.na.§.lex eſt.vel, vt dicitur.ff.de le. l.j.lex eſt cõe præceptũ virorũ prudentum conſulto delictorum, quæ ſponte vel ignoranter contrahũtur coerctio, reipublicæ cõis ſponſio. Canon vero eſt idẽ, quod regula. ſed regula eſt, quę recte dicit, nec aliquãdo alior ſum trahit. Cum ergo diffinitio det eſſe rei, & in his nil exprimatur de ſcripto. ergo ſcriptum non eſt de ſuo eſſe, alias eſſet inſufficiens diffinitio. in qua ſubſtantia-
17 le fuiſſet omiſſum. Quarto adducitur † lex prima. ff. de conſtitu. princip. vbi patet id, quod principi placuit, legis habere vigorem. & ibi ſubmittitur, legem eſſe, quod princeps per epiſtolam & ſubſcriptionem ſtatuit, vel cogoſcens decreuit, vel de plano interlocutus eſt, vel edicto præcepit. Et canõ dicit, quod lex eſt omne id, quod ratione conſiſtit. j.diſt in ctio.conſuetudo, ſatis eſt ergo, quod ſubſit præceptum, vel ratio, licet ſcriptura deſit. ff. de legibus.de quibus, verſicu.nã quod ipſe. ¶ So. omnes prædicti Ioan.de Deo, Stephanus Polonus, & Guido tenuerunt cõſtitutionem non ſcriptam tenere, & per cõſequens contra facientẽ, ad cuius notitiam peruenerat, excõmunicatũ eſſe, licet Stephanus fateatur ſententiã iniuſtam, & proferentem incurriſſe pœnam decre. primæ, ſupra eodem.lib.de ſenten.excõmu.vide, quod dicam in fin. & dictum Io. poſuit Guil. in Specu.de legato.§. finitus.verſicu.ſed pone legatus. Item tenuit Ia.de Ra.vt recitat Cyn.in præ.l.j.C.de legi. ſm quẽ non obſtat illa diuiſio, quæ quito dabatur, quod ius aut ex ſcripto, aut ex non ſcripto. illa enim diuiſio eſt ſubiecti ad accidens. ſicut ibi, hominũ alius albus, alius niger. Nec enim obſtat, quod ibi ſequitur de authoritate cõſuetudinis. Illud enim intendit lex, quod conſuetudo. & per frequentem vſum ab omnibus facta non eſt neceſſe
18 quod ſcribatur. ſed legẽ † ſcribi oponet, vt verificetur per omnes populos, non quod ſcriptura ſit de ſuo eſſe, ſed eſt neceſſaria ad ſcientiam inducendã, quia ſcientiam, non ignorantiam volumuſ obligari. C.de tab.l.generali.libro.x. & ſic fit in conſtitutionibus authenticorum in fin. titulorũ. & propter hanc cauſam in ſcriptis reducitur. vt ius humanum, ad quam etiam alij reſpondẽt, quod licet ibi dicatur, quod dictari debeat, & recenſeri, id poteſt eẽ verbote us, & ſine ſcripto. Dicebat ergo Iacobus, quod dato, quod de conſtitutione canonica vel ciuili non eſſet ſcriptura, ligaret nihilominus ſcientes, quia qui certus eſt &c. hoc eod.titu.eum qui certus. cũ concor. Non ob. quod de diffinitiua allegatũ eſt quarto, quia illa minoris authoritatis eſt, quã lex. Pet. de Bel. dicit, quod non eſſet peccatum dicere, quod ſcriptura ſit de eſſe legis. per præ. l.humanum. facit, quod not. in præ.l.j.C.de legi. & ſ.de poſtu.præ.c.j.de interpretatione principis, quæ eſt generalis & neceſſaria & in ſcriptis redigenda. Multum æquitatis habet vltimũ dictum. & licet non reſiſtam ſolutioni prædictæ, cui nec aperte reſiſtit Guliel. vt ȝ. nec Petrus, tamẽ hoc aſſero, quod ſi princeps omnem neceſſitatẽ ſcripturæ imponeret conſtitutionibus inferiorũ. ita quod aliter non valerent, niſi de ſcripto promulgarentur, falſum dixi, quia ſucceſſores ligare non poſſent. ȝ.eo.li.de reſcrip. c.ſi. cum concor. & ſic reſpondetur ad decre.primã, de renun. & ad alia plura iura. hac etiam ratione ad prima tria, quæ pro parte ſuperius priori allegauerã, non reſpondeo. nec me etiã vrget reſponſio, quæ datur ad id, quod de diffinitiua dicitur, niſi cum proferetur a principe. Ad declarationẽ
19 tamen eius, quod in principio ſolutionis † dixi, ſciendũ, quod ſi verum eſt cõſtitutionẽ tenere, ſcienter contra faciens excõicatus eſt, & excõicatio eſt iuſta, nec aliquã pœnã incurrit ſtatuẽs. & in hoc improbo, quod dixerat Stephanus, decr.n.cum medicina. in ſententiis locũ habet. quæ ligant præteritas culpas. & vide quod ibi dixi, ſuper gl. vt quia. & gl.per hoc. non in conſtitutionibus. quarũ propriũ eſt ligare culpas futuras. de conſti. c.ij. & vlt. & differentias inter iſta collige ex no. de ſentẽ.excõ. a nobis.j. & eo.l.e.ti. Romana.§.ſ. & §.caueant. & ȝ. e. li. de conſti. c.ij. ij. reſpon. in ſecũda gl. Si vero diceremus conſtitutionem non tenere, tunc nec ille contra faciẽs ligatus eſſet, nec ſtatuens pœnã incurreret, cum ex conſtitutione, quæ nulla eſt, ligari nõ poſſit. & conſtat acceſſorium ſequi naturam principalis, vt ẽ.tit. acceſſorium.

SVMMARIVM.

1 *Ius amplius in alium quis transferre non poteſt, quam ipſe habeat.*
2 *Cenſitores qui.*
3 *Conſuetudo Mutinen. eccleſię permittens canonicos teſtari de fructibus prabendarum ſuarum percipiendis poſt mortem vſque ad annum, an valeat. & nu. 5. 7. 10.*
4 *Conſuetudinis facultas, & vis, & autoritas. & nu. 6.*
8 *Conſuetudo iuri contraria non valet.*
9 *Conſuetudo an inducatur ex ſola tolerantia.*
11 *Conſuetudo, verbum ſimpliciter prolatum, de qua in dubio accipiatur.*

REGVLA LXXIX.

NEmo poteſt plus iuris.

1 Si ergo † venditor habebat directum dominium, tranſit in emptorem, ſi vtile, illud vtile tranſit. ff. de ac. empti. ex empto. in princip. Idem ſi libera erat, libera tranſit, ſi cum ſeruitute, & ſic trãſit. Idẽ de hypothecaria. C. rem ali. ge. l.j. C. ſine cen. vel reli. l.ii. Item Dyn. dicit, vt ſi ius quod erat penes trãsferentem, erat perſonale. nec ideo tranſit, ſed deſiit quo ad rẽ. vnde licet res pupilli vendentis eſſet in præſcriptione. ff. de acquiren. re. do. ſi bona fide. legitime tamen vendita & tradita vſucapitur. ff. pro em. l.ij. §. ſi a pupillo. Ioã. And.
¶ Prima gl. dicit vnde ſumpta, ponit exẽpla. & concor. Secundo miſcet tria contraria, & ſoluit, inducendo ẽt alios caſus, ĩ qb. fallit. ¶ In j. gl. ibi [*nemo plus*] ſequit̃, iur. ad alium tansferre poteſt, quàm ille habebat. & ibi [*traditio*] ſequitur, non plus transfert in eũ, qui accipit, quã eſt apud eum, qui tradit, & ibi [.§. *nihil*] alias eſt verſicu. ſub. §. ſed is, nihil intereſt, an dominus rẽ tradat, an voluntate ipſius alius tradat. & ibi [§. *finali.*] condemnatur de contumacia, qui iudice iubente nõ eſt paſſus metiri agros, & ibi [*ſi pignora*] ſi per executores ſẽtentiæ prætoris venduntur pignora, eis euictis contra eos de euictione nõ agitur. & ibi [*formali*] quem dominus nõ habet. & tamen illum in alium trãsfert. ¶ In j. gl. ibi [*in vſufructu*] formali. ibi tamen non plus transfertur. Sed per conſtitutionem variatur ſpecies vſufructus, & qui primo erat cauſalis, qui nõ eſt ſeruitus, fit formalis, qui eſt ſpecies ſeruitutis. Dyn. & ibi [*vſucapit*] vel pręſcribit, hoc ſecundum iura vetera. Sed immutatũ eſt per ius Auth.

vt ſpon.

vt ſpon.lar.§ rurſus.& ibi[*in cenſitoribus*]vt no.in §. ſtati
2 allegato.Cenſitores†ſunt,qui ſignant prædia militanti-
bus aſſignanda , vel qoia auferunt illa non ſoluentibus
tributa.& aliis dant, vel iudices.qui vni auferunt,& alij
dant dominium[*& in fine*]de his caſibus no.in prę.l.ne
mo plus.& præ.l.traditio.& inſtitu.quibus aliena.non li
cet.poſt principium.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionē, quam poſt domin.
Archi.diſputaui,q̄ ſic proponebatur.Conſuetudo Muti
3 nē.eccleſiæ† p̄mitit canonicis teſtari de fructibus p̄bē-
darum ſuarū percipiēdis poſt mortem vſque ad annū,
quæritur,an valeat. Primo ad affirmatiuā allegat Gui-
do duas deci.antiquas,& opinio.vii.doctorum.quæ qui
buſdā iuribus & tribus rationibus adiuuatur,addo duos
doctores.vj.iura & quatuor rationes.Secundo in contra
riū inducit v.rationes,ad quas addo duas.Tertio, poni-
tur ipſius ſolutio,& reſponſio ad contraria. Vltimo po-
nitur contraria ſolutio,& efficax contrariorum reſpō-
ſio, & meæ ſolutionis per ius nouū approbatio. Quod
valeat conſuetudo,patet ex antiqua decre.ad hæc.ij.po-
ſita in prima compil.de teſtamentis.& ex decre.j.eo.tit.
in compil.ij.in quibus hæc conſuetudo videtur appro-
bari.per quas hic tenebant Hugo & Lau. xlj.quæſtio.ij.
alienationes.& facit quod nota. aij. quæſtio.v. in ſum-
ma.Inn.& Hoſt.de teſta.cum in officiis.in princip.ma-
gnæ gl.hic etiam tenebat Tan. in præ.decre.ad hæc.per
id,quod dicitur de vaſallo decedente poſt cal.Maij,ante
cal.Octob.in lib.feu.tit.lex regni.c.ſi vaſallus.& ff.de vſu
fruc.l.defuncta. & ibi no.Item Ala.dicens in pręc.decre.
j.de teſta.quod cum clerici perſonis priuilegiatis cōpa-
rentur,tolerabitur conſuetudo ad inſtar aduocati fiſci,
qui reſiduū ſalarij transmittit ad hæredes.C.de aduo. di
uer.iu. poſt duos.Tantorū ergo doctorum opinionibus
fulcita conſuetudo videtur toleranda. Ad quod facit,
4 quod de authoritate & potentia†conſuetudinis dici ſo-
let.de conſue.c.fin.& bene facit.de do.cæterū.de teſta.re
latum.ij Item cōſuetudine percipere poteſt canonicus
abſens fructus præbendæ ſuæ,vt no.de conſti.cum om-
nes.de ele.dudum.ij.gl.pen. quod tamen eſt contra ius,
vt patet de cleri.non reſi.conquerente.& c. inter. de ap-
pellatio.peruenit.ſic & hic,maxime cū mortuus etiam
dicatur abeſſe.de offic. deleg.ſi dele.ſ.eod.li.ff.de verbo.
ſig.mulieris. §. fin. Nam conſuetudo dat iuriſdictionē,
& liberiorem tribuit adminiſtrationē . de foro compe-
tenti.cum contingit.cum concor.ff. quod vi aut clam.
prohibere.§.non tantum. vnde per eam ſolus prælatus
præſentat & inſtituit . quod alias deberet de iure cū ſuo
capi.facere.de his,quæ fi.a præl.ea noſcitur. in fin.de re
5 gula.c.finali.ne ſe.va.c.vno.lib. eodem. Et quod† eccle-
ſiarum conſuetudo ſit ſeruanda, probatur. xij. diſt. illa.
de conceſ.præb.ex parte.in fine.& vide, quod ibi ſcripſi
poſt Hoſt.per quæ concluditur,conſtitutionem valere,
ſm Gul. paucis interiectis oppoſitionibus prius dictis,
iunge Phip.& Goff.qui no.idem de præben. ſignificatū.
vt ibi ſcripſi.facit pro hac parte de cōſue. cum dilectus.
de ver. ſig.abbati.vbi cum longe maiori onere eccleſia
rum procedit conſuetudo.ad idem.ſ.eodē lib.de cōſue.
c. iij. plus ad propoſitum.eod.titu.c.fina. vbi conſuetu-
do impedit plus, quam in caſu noſtro perfectum can.
ſucceſſoris.nec mirū quia impedit effectum nouæ con
ſtitutionis,de conſu.c.j.eo. lib.& effectum reuocationis
papalis.de præbend.ſi is,cui.eodē lib. Item vides, quod
6 †nedum vnius, ſed etiam omnium canon. ſeruitium
impedit conſuetudo per ceſſationem diuinorū. de of.
or.irrefragabili.§.cęterum.& c.ſi canonici.eodē lib.op-
time facit de reſcrip.ſi propter.eod. lib.per quam patet,
quod de conſuetudine fructus primi anni poſſunt de-
beri,etiā ſingulari perſonæ.& ſic mortuo vel ipſius hæ-
rede vel legatario. Ad idem de reſcri. eam te.ſ.eod.lib.
de conſue.c.j.de præb. quia ſæpe.eod.lib.'per quæ patet,
quod conſuetudo vnius miniſtri ſeruitium magis ſub-
trahit eccleſiæ faciendo quem duplicem ſeruiendo. ſci
licet,vt habeat dignitatē & canoniam. ad idem de prę
ben.cum eccleſia.eo.lib.per quam patet, quod etiā per-
petuo nedum ad tempus præbenda & fructus ipſius de
beri poſſunt non canonico.de of.ord.præſenti. de elec.
generali.eo.li. per quæ concluditur pro hac parte. ¶ In
7 contrarium † inducitur quod quæ fiunt contra ius ha
bens perpetuam prohibitionis cauſam, non tenent. x.
diſt.vides.xxv.diſt.imperiali.de fo.compe.ſi diligenti. C.
de leg.non dubium.Sed conſtat iure prohibitum cleri
cos teſtari de bonis eccleſiæ. xij.q. v.§.j.& c.j.ij.& iii.de
teſta.c.cum in officiis.& c.ad hęc.& c.quia.ergo prætex
tu conſuetudinis teſtamentum valere nō poteſt , cum
talis conſuetudo grauamen inducat eccleſiis,de cōſue.
c.j.& ſic nō poteſt iuri ſcripto derogari,cum ſit irratio-
nabilis. & ſic imprææſcriptibilis. eo. ti.c.fi. & facit quod
8 no.xj.di.in ſumma.cap.j. Secundo, hæc eſt†cōſuetudo
omni iuri contraria,& ſic non valet. de iudi. clerici.de
probat.ad noſtram.de iura.cal.cæterum. de elec.cū cau
ſam.de re iudi.cum cū. de conſue.ad noſtrā. & c.cū in-
ter.& c. cum venerabilis. Tertio, ad quæſtionem facit,
quod ſcripſi poſt Vinc.de teſta.ad hęc.vbi not.quod cō
ſuetudo generalis non excuſat clericos dantes in mor-
te omnia mobilia parentibus.facit etiam, xii.q.i.epiſco
pi de rebus. & quod ibi no.& quod dicitur, clericos cō-
parari vſuariis. de hoc de pecu.cle.c.fi.Quarto,decreta-
les antiquę cōpil. ſuperius allegatę inquātum ,remotę
ſunt, adiuuant hanc partem,cum videlicet iniquę per
Greg.& Raymund. fuerunt reſecatę, & ipſa eadem de-
cret. ad hoc fatebatur conſuetudinē non eſſe conſonā
rationi,& ſic fuit extirpanda.lxviii.di.corepiſcopi.Quin
9 to,ad†roborationem cōſuet.inter alia requiritur,quod
de ſcientia principis inducta ſit, non ex ſola tolerantia,
ad hoc de pręben.cum iandudum. & nota. viii. diſtin-
ctio.fruſtra.hoc autem allegans illud probat.& niſi pro
bet &c.per quæ concluditur conſuetudinem non vale
re,ſm Guido. multum facit pro hac parte de cler.non
reſi.c.vno.li.vj.& de teſta.c.ij. & quod no.ſ.eodem li.de
10 offi.ordi.pręſenti.ſi enim vix†conſuetudo tribuit teſta-
ri de perceptis,multo minus de percipiēdis.cum enim
ius canonici & eius titulus extinguatur per mortē.ergo
quod non habet, in aliū transferre non poterit per hāc
regulam. Item ſtatutum , per quod minuitur cultus
diuinus,non valet.de conſt.c.pe.ergo nec conſuetudo,
cum hæc æquiparentur.eod.lib.de conſti.c.j.de iureiur.
c.j.lib.eo.cum ſimili.per quæ concluditur,vt.ſ.¶ Dicit
Guido vltimis allegationibus ſtatutum,ad quod etiam
inducitur de his,quæ fi.a præ. paſto.alle. in prin. vbi di-
cit, prouentus eccleſiarum debere conuerti in ſtipen-
dia miniſtrorū, ſed miniſtri non ſunt,qui non ſeruiūt.
ad hoc de fil.presb.propoſuit.j.quæſtio.ij.c.fina.xii.q.ij.
conceſſo.xvj.q.j. generaliter.Si ergo ipſi non ſeruientes
nō poſſent illos percipere, multominus ad alios tranſ-
mittere,vt in iſta regula inducit etiam præ.decr.cęterū.
de don.inquantum dicit conſuetudo,quæ ſacris cano-
nibus non obuiet . per quod reſpondet ad alia contra-
ria. ſ. quod loquuntur de conſuetudine non im proba-
ta.Item dec.cæterum.loquitur in vno donante,non in
teſtante.& vt dicit ad conſuetu. quæ fit contra eccleſia-
ſticam vtilitatem , non obligaret etiam iuramentum.
de his,quæ fi.a ma.par.cap.c.j.Ad opiniones contrarias
reſpondet,quod a iur.non probātur.& leges inductæ lo
quuntur in laicis,quorum eſt proprietas, quod non eſt
in clericis.xii.qō.j.res eccleſię. de præbē.ratio. hoc ēt,vt
in ſuis reportationibus patet, tenebat.de teſta.relatum.
ij.verſi.licet autem.in fi.huius ſolutionis contrarium te
neo primorū opinionem ſequendo per præ.dec.ſi pro-
pter.de reſcript.& iura poſt eam allegata in fine primæ
partis,cum huic conſuetudini ius nedum antiquū,ſed
etiā nouū adſiſtat, vt ibi, nec mirū. quia per hanc con
ſuetudinē principaliter non præiudicatur eccleſię , ſed
ſucceſſori.& ſibi imputet,quod talem canoniam aſſū-
pſit.quod

pſit, quo reſpectu facilius videtur cõſuetudinem hoc pmittere poſſe de pcipiẽdis, q̃ de pceptis. de illis dico, in qbus alias ſuccederet eccleſia. & per hoc fere ad oĩa cõtraria ſit reſpõſum. Nego etiam id, quod dicitur, decretales antiquas remotas, vti iniquas. ſed dicit, quod remotionis vel non inſertionis cauſa fuit illa, quę ſumitur ex dec. ſupra eo. de cogna. ſpi. in fi. ne ſcilicet, ab illis eccleſiis, quæ talẽ non habent conſuetudinem, id traheretur facile in exemplũ. & ſi dicis, quod decr. primæ compil. fatebatur conſuetudinẽ irritabilem, licet diceret illã tolerandam, confiteor. ſed dico, quod decr. poſterior ſecundæ compil. & eiuſdem authoris approbat illam, ſuper ea dando legatariis iudicem. Ad decr. vni. de cler. non reſiden. & ad id, quod dicit non ſeruiẽtẽ, quod nõ perciperet, ad alios non poſſe trãſmittere. ratio illa procederet in quotidianis diſtributionib. ſed quæſtio formatur de fructibus præbendarum, de illis ergo diſtributionib. viuit ſucceſſor canonicus, nec credo dec. pñti. de of. or. §. porro. hñe locũ in pb. ne i illis de facto ſeruatur, dec. in ſuſcepti. quæ in fi. allegabatur, bene habet locum in ill. dec. ij. de teſta. loquitur in monacho, contra cuius ſubſtantialia non valet conſuetudo. Hãc autem ſolutionem intelligo de conſuetu. præſcripta. eod. tit. c.
11 iii. & de of. or. præſenti. lib. eo. Nam † & verbum conſuetudinis ſimpliciter prolatum, ĩtelligitur de pſcripta, vt probatur, de elec. Cumana. & multo fortius, ſi tanto tẽpore ſeruata eſſet, quod ipſius contrarij nõ eſſet memoria. de ver. ſig. ſuper quibuſdam. de præſcrip. c. j. li. eo. cũ ſuis concor. Adiuuat hãc ſolutionẽ, & impugnat contrariam, quia in multis eccleſiis viget & viguit hęc cõſuetudo, in quibus minime mutandum eſt &c. ff. de le. minime. maxime, cũ in illis canonicus ſuccedẽs mortuo, ſi vixit quinquẽnio, dato quod fructus anni poſt mortem recipiat, ſolum quinquennij fructus reperiatur habere. Solutio mea eſt hodie approbata per extraua. Ioã. quæ incipit, ſuſcepti. & vide, quod ſcripſi. §. de of. or. præſenti. eodẽ lib. ſuper ver. reſeruati. Ad hanc regulam reſpon. quod transfert canonicus ius, quod habet virtute conſuetudinis. Regula, prout allegatur, procederet, vbi non eſſet conſuetudo.

SVMMARIVM.

1 *Exhæredatio filij an noceat nepoti, ſi quo caſu contingat querelam inofficioſi ad eum deuolui. Et an filius priuetur feudo ob patris delictum, diſting.*

2 *Interdicto lato in conſiliarios, vel vniuerſitatem, an contradicentes vel abſentes ſint interdicti, Vbi & de repreſalijs ſubiecta quæſtio.*

3 *Culpam alienam faciens propriam punitur aliquando, negligẽtia aut diſſimulatione.*

4 *Ciuitas, villa ſiue caſtrum tenetur præſtare damnum, ſeu prædam factam in ſuis diſtrictu & finibus, vbi & negligentia rectorum nocet ciuibus.*

5 *Sententia lata contra ciuitatem vel populum ligat ſingulos, propter iuris impoſſibilitatem.*

6 *Ius ſibi dicere an & quo caſu quis ſibi poſſit.*

7 *Iudex eccleſiaſticus quando poſſit adiri in defectum ſecularis.*

8 *Repreſaliarum viam quando vtendum. Et quando in res, quando item in perſonas.*

REGVLA XXII.

NOn debet aliquis. Dyn. ponit [exẽplum. ff. de bo. poſ. contra ta. l. iii. §. ſi eman
1 cipatus, † vbi exhæredatio filij nõ nocet nepoti, ſi quo caſu contingat inofficioſi querelam ad nepotem deuolui, quod quomodo intelligatur, hic videas per eum. Item exemplum. ff. de pœn. crimen vel pœna. & de decurio. l. ij. §. in filiis. vbi propter delictum patris filius pœnam, vel maculam non contrahit, licet fallat in exceptis, vt in gl. ſed contra. ff. de bon. li. quæritur, vbi exhæredatio filij nocet nepotibus ex eo natis, & in eius poteſtate cõſtitutis, diſtinguit Dy. aut agitur de his, quæ mediãte miniſterio filij patri quæri poſſunt, aut de his quæ quæri non poſſunt. Primo caſu locum habet lex contraria. ſecundo caſu diſtinguit. Aut obueniebat ab ipſo patre, & hoc caſu delictum patris nocet filio. aut obueniebat a genere vlteriori, aut a ciuitate, aut a rerũ natura. & his caſibus non nocet. ff. de inter. & rel. l. iii. de iur. pa. diui fratres. & per hoc dicit ſoluitur quæſtionẽ de filio, an propter delictũ patris priuetur feudo, & dicit quod ſic, ſi erat paternum. ſi vero a rerũ natura vel genere vlteriori, non, per prædictã l. iii. de inter. & rel. & de hoc. ff. de in jus vo. adoptiuũ. in fi. & s. de feu. c. ij. in gl. fi. ¶ Prima gl. ponit exempla. Secundo obiicit de tribus iuribus, reſpondet, remittit, & dat ſimilia. Iterum ſucceſſiue format v. obiectiones, quas ſoluit. Tertio dat ſimile ad regulam, & continuat l. proximã. ¶ In j. gl. ibi [*ſortiſmus*] propinqui, noti & familiares non puniuntur, ſi ſocij non fuerant. & ibi [*procuratoris*] ſequitur, ſcientiam & dolum domino nocere debere, nec Pomponius dubitat, nec nos dubitamus. & ibi [. §. *cæterum*] in fi. ſi proſcripſi, ne cum inſtitore ↄhatur. ſed illud a pluuia, vel aliter deletũ eſt, & inſtitor tecum contraxit, ad te decipiendũ teneor, niſi fraudis particeps fueris. & ibi [*obſeruare*. §. j.] ſi vxores, pconſulũ in prouincia delinquunt, a procõſulibus ratio & vindicta exigitur. ¶ In. j. gl. ibi [*per totum*] dicebat Io. mo. vnius delictum quandoque cauſat defectum in alio. vnde eſſe non legitime natũ, non eſt nota delicti, ſed defectus. de pur. ca. accedens. & ſic tu cum intelligitur regula, quod non impingitur in toto, licet in tanto, illegitimi tamen alieno vitio laborãt, & ideo digni ſunt venia. C. de natura. li. l. legem.

QVAESTIO.

2 Hæc regula facit ad quæſtionẽ, quam † plene ſcripſi. s. eo. li. de ſen. e. excõ. ſi ſen. in gl. quo caſu. ſ. an interdicto lato in conſiliarios, vel vniuerſitatẽ, contradicẽtes aliis, vel abſentes ſint interdicti. & ideo illa prætermiſſa proſequar quæſtionẽ repreſaliarũ diſputatã hic per Guid. epm tunc Mutin. & nunc Concordien. qua quærebat, ſi Bonon. ſpoliatus in diœceſi Florent. qui poſt requiſitionem pluries per cõe Bon. ad cõe Florent. & eius rectores, vt iuſtitiã de prædonibus faciant ciui ſuo ſpoliato, quod neglexerunt, obtinuit a cõi Bon. repreſalias cõtra ciues Floren. & demum cœpit vnũ ex illis ciuibus Floren. a quo exegit æſtimationẽ integram ſuæ prædæ, an ſaltẽ in foro conſcientiæ reſtituere teneatur? Primo
3 ad † negatiuã inducentur quatuor copioſæ rationes. Secundo totidem in contrario. Tertio ponetur triplex ſolutio. Et quod non teneatur ſic oſtenditur. cõſtat, quod pœna & corporali, & temporali ac ẽt ſpirituali præter excõicationem certis caſibus punitur vnus pro alio, & l. diuina. ſufficiat remittere ad exempla, q̃ habentur. j. q. iiii. §. item peccato, & q. xiiii. q. iii. § j. & materia vtrobique no. in ſummis ipſarum quęſtionum. & vide quod hoc in gl. no. per quod videbis, ꝙ hęc regula propter id non vitiatur, quia puniunt aliquando, qui alienã culpam facit propriam, nam quãdo ciuitas, dominus, vel populus negligit de ſubdito iuſtitiam facere, in caſu noſtro delicto conſentire videtur. ij. q. vij. negligere. lxxxv. di. facientis. xlv. di. illud. de ſen. ex. quãto. & c. dilecto. lib. vj. per quæ iura patet. quod ẽt non improbans approbare videtur. ad idem. ff. furti aduer. nau. l. j. §. vlti. & de noxa. l. ii. & iii. & ideo canon permittit bellum contra tales moueri, quod iſto caſu iuſtum dicitur. xxiii. q. ij. dñs. & facit, quod ibi no. de Pileo contra nuntios regis Angliæ. cum iuſtitiæ neceſſitas ad id compellat. ea. cauſa. q. j. noli. & quod in iuſto bello quis acquirit, ſuũ eſt. 33. q. v. dicat. ff. de acqui. rer. do. l. naturalem. in fi. ergo talis reſtituere non tenetur. & de materia vide, quod plene ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. de re. ſpo. olim. j. ſuper ver. duxeritis. & maxime poſt pri. ver. authoritate. & i fi. ver. ſi non ſit. & quod ſcripſi poſt eoſdem de ap. dilectis. in gl. no. appellationem ver. hoc autem dubium. & per has remiſſiones plura de quæſtione decidam. Secundo ſic,
4 vt dicit can. quod iu. † poſſidetur, non eſt alienum. illud autem

autem iure poſſidetur, quod iuſto.xxiiii. q.iiii.qđ dicā.
& ſupra de verb. ſign. Ius dictum. Iuſte autem poſſidet,
qui authore prętore poſſidet.ff.de acqui.poſ.l.iuſte.talis
eſt iſte poſſidens authoritate cōis Bon. ergo &c. xiiii. q.
v.dixit. quod autē cōe Bon. iſto caſu ſit prætor & cōpe
tens iudex, probatur. ff.de incen. rui. nau.l.ne quid. vbi
naufragio damnū paſſus Inſerentē vel poſſeſſionis do-
minū, qua nauis declinauit, perit per loci præfectū ad
præſidē mitti, per quam l.dixit Dy. iuſtificari ſtatuta &
conſuetudines Italiæ, qualia ēt Gui. ſe feciſſe dicit in pa
trimonio.vide in ſpe.de rap.poſt prin.per quæ illi de vil
la vel caſtro tenetur emendare prædā factā in ſuo ter
ritorio. ſic ergo teneatur & ciuitas ad prædā factam in
ſuo diſtrictu.ad idem.C.li.xj.de naufra.per totum.gl. ta
men in præ.l.ne quid. ſub dubio forte, dicit, ignorantē
non teneri, quando extraneus derobauit. non mirum
ergo, ſi Bon.eſt congruus iudex, cum propter negligen-
tiam Florē. mereatur iuriſdictione priuari. ſupra de of.
or.ſignificauit.xj.q.iii.ipſe ligandi. & auferri debet regi-
men, vel regnū, & dari genti facienti iuſtitiam.eccl.x.
in princip.& Matthæi.xxj.in fi.& xxiii.q.vij.c.ij.Itē non
mirū, ſi negligentia rectorū nocet ciuibus, cum etiam
negligentia procur.noceat domino, ſupra eo.li. de elec.
ſi compromiſſarius.& imputet ſibi, qui tales elegerunt.
ff.de minor.cum mandato.Item, propter delictum ſin
gularium ciuium reliqui & ciuitas priuantur dignita-
te epiſcopi.xxv.q. vj.ita nos.& fortius propter delictū re
ctorum.ſupra.eo.lib.de elec.vbi periculum.§.ciuitas.&
de pœn.fœlicis.in fin.ergo &c. Tertio adducitur, quod
5 †ſententia lata contra ciuitatem, vel populum ligat ſin
gulos, propter iur.impoſſibilitatem.ſupra eo.lib.de ſen.
excom .ſi ſententia. erit ergo idem propter impotentiā
facti, cum iſta duo æquiparentur.ſupra de reſcrip.ſciſci-
tatus.nec mirū, quia ex delicto ſingularium dicitur vni
uerſitas delinquere.ſ.cum id agunt minores, vel maior
pars vniuerſitatis. ff.ad municp. quod maior.& ff.eo.ti.
aliud.§ refert.i Aut.vt iu.ſine quo.ſuf §.cos. & vide qđ
no.de ſimo.dilectus. j.& caput & mēbra.eo.iur.cēſent.
xii.diſt.c.j.q.iii.ſi quis epiſcopus.de præſcrip.cum non li
ceat. Et prædicta maxime vera in corpore, quod habet
partes diſtantes.de hoc de exceſſ præ. dilecto. ſingularis
ergo Florentinus detineri potuit. & ad ſatisfactionem
cogi ex culpa regētium .ſicut alias liber inuitus de-
tinetur pro debito pecuniario. de iureiur. ex reſcripto.
xxiii.qō.viii. vt pridem. Quarto inducitur.ff.de his quę
6 in frau.cre.ait†prætor.§.ſi debitorē.vbi propria authori
tate quis capit debitorem fugientem, ſi iudicis copiam
habere non poteſt. fortius ergo per ar.a minori hæc ca
ptio, de qua loquitur quæſtio, fieri potuit authoritate
iud.nō pertimeſcat ergo crimen, qui ſcit vltionis arbi
trium ſibi fuiſſe conceſſum.C.de meta.deuotum.li. xli.
vbi nota.& C.de iudę.l.nullus.aliqui caſus, quibus quis
ſibi ius dicit, ſed vide xxx.caſus plen⁹ collectos i Spe.de
actore.§.j.ver.item quod vult, ex quibus etiam vel quo
rū aliquibus poſſet materia dilatari. Item patet idem a
contrario prædictę.l.nullus.C.de iude.nam ſi vbi vigor
iudiciarius & tutela publici iudicij ceſſat vltio. ergo vbi
prædicta non habentur, non ceſſat vltio, cum ceſſante
ratione, & cauſa ceſſet cōſtitutio prohibens, vel permit
tens.xxj q.ii.§.vlt.xvj.q.j.generaliter.quæ eſt.l. C.de epiſ.
& cler.de ver.ſignî.abbate.in fi. ff.de offic.eius cui mād.
eſt iur.l j.de his, q̄ fiunt a præla.cum apoſtolica. in fine.
7 ¶In contrarium† inducitur regula pactum.hoc eo.tit.
cum ꝯcor.ſuis.& quod extortum per repreſalias ſit ma
le ablatū, probatur.l.diuina. ſecundum quā & filius nō
portabit iniquitatem patris. Ezechiel.xviii.j.q.iiii.Iudęi.
xxiiii. q.iii.§.j.eſt etiam id contra naturalem æquitatē,
ſm quam cum aliena iactura quis locupletari non de
bet.hoc eo.ti.locupletari. cum concor.Item nota ratio
nem legis, quæ potius vult nocentem abſolui, quā inno
centem damnari.ff.de pœni abſentem.in prin Item cō
tra hanc regulam cum ſuis exemplis: conſtat autē iſtū
Floren.ex facto proprio non teneri, quia nec ſpoliauit,
nec mandauit, nec ſuo nomine factā ratā habuit.ergo
nō tenetur.de reſti.ſpo.cū ad ſedē.In denegatione iuſti
tiæ non peccauit, quia iudex non erat, ſi fuit de iudices
vel conſules eligentibus, ēt non tenetur, quia non vide
tur mandaſſe, quod iniuſtū faciant.ff.de procu.qui pro-
prio.§.itē ꝯ. Nec dici pōt. quod tacendo conſenſerit.cū
ille Florentinus per ſuā ꝯdictionē iniuſtitiam remoue-
re non pōt.ſuper quo vide, quod no.de præſump.nōne.
& hoc eo. ti.is, qui tacet. Et ſi dicatur, licet ſinguli non
poſſent, vniuerſitas tñ poterat, rñdetur, quod vniuerſi-
tas quæ dicitur in culpa fuiſſe, ipſa puniatur, cū ſit obli
gata ex quaſi maleficio, per præalleg.c. dominus. xxiii.
q.ij.ſed obligatio vniuerſitatis non afficit ſingulos, quia
ſicut debitū vniuerſitati nō debetˉ ſingulis, ita qđ dēt vni
uerſitas nō debētˉ ſinguli.ff.qđ cuiuſ.vni.l.ſicut.ſ e. li.de
ſen.ex.Ro.in fi.xii.q ij.q manumittit.& facit, qđ no.c.q.
ep̄s, qui mancipiū. de ſi. dilectus. & optime facit. quod
poſt Inn.ſcripſi, de ſen.excō.grauē.in gl. ciues.Itē cōſtat
quod in his, in quibus detrahitur iuri ſingulorū requi-
ritur diuiſim conſenſus. iuxta no.de conſti. cū omnes.
Secūdo oſtenditur repreſalias eſſe ꝫ omnia iura.& pri-
mo ꝫ iura, quæ tuitionē dant peregrinis, negotiatori-
bus & viatoribus.xxiiii.q.iii.ſi quis romipetas.de tre. &
pa.c.ij.& dixit lex.quod vti via publica nemo recte pro
hibetur. C.de ſerui. per agrū.& viæ publicæ deſeruiunt
vſibus priuatorū.ff.nę quid in lo.pu.l. ij.§.j.Itē ſunt ꝯtriæ
legi, quę liberū hominē prohibet pro debito retineri.
ſ.de pign.c.ij.C.quæ res pigno.ob.poſſent. qui filios. C.
de act.& obli.l.ob æs.& auth.Imo.Itē iuribus, quæ præ-
cipiunt iudicij ordinē obſeruari.ij.q.j.per totū. vt lii.nō
conte. per totū. C.de ſen.& inter.l. prolatā.in Auth.de
hære.& fal.§.inordinatū.Itē, cū ius prohibeat ſequeſtra
tionē bonorū fieri ꝯ verū debitorē. C. de prohi. ſeque-
ſtra.l.j.multo minus licebat ꝯ non debitorē fieri appre-
henſionē.Itē iuri prohibenti, quē ligari ſnīa, vel ſnīa
nō ſui iudicis.vide de iu.at ſi clerici.de cōſu. ad noſtrā.
C.ſi a non cōpe. iudi. per totū. Itē iuri prohibenti item
ēt ſua authoritate propria auferri, vel quē ſibi ius dice-
re.C. ne quis in cā ſua.l.i.ff.quod metus cā. extat. C. vn
de vi.ſi quis in tantā.nā ēt iudex propriā iniuriā punire
non debet.23.q.iiii.inter querelas. & q.v.de occidendis.
multo minus priuatus. Et ſi dicatur, quod iſte nō fecit
authoritate ꝓpria, ſed cōis Bono.rñdetur, quod cōe nō
erat iudex cōpetens, vt dicetur infra. Itē ēt imperator
nō poſſet hoc facere, quod alter alterius debitū ſoluat.
C.de preci.impe.offe.l.quoties.& l.nec damnoſa.& l.re
ſcripta.can.xxv.q.ij.multo minus hoc poterit iudex in
ferior.Itē, vt no.33.q.ij. inter hoc.ciuilis lex non poſſet
per ſe ſine permiſſione canonis dare immunitatē a cul
pa, cū dare non poſſet immunitatē a pœna.multo mi-
nus hæc poterit municipalis. Peccauit ergo iſte, & ſic
in foro conſcientiæ ad reſtitutionē tenetur. Tertio eſt
ꝯ ſpoliatū, quia nō fecit, quod debuit.debebat.n.ſpoliā-
tē conuenire corā iudice Florentino, quod ſi neglexiſ-
ſet facere iuſtitiā, facit litē ſuā.Inſti.de obli.quæ ex quaſi
delic. in prin. quare iudicē & vniuerſitatē tūc corā cō-
petenti iudice poterat cōuenire. Sed quod cōe Bon.nō
ſit tunc cōpetens iudex, patet, quia ꝯ ſpoliantē non, qa
in cā ſpoliationis nō deuoluitur iuriſdictio propter iu-
dicis negligentiā ad aliū minorē, vel parem, niſi vbi ius
exprimit.de iudi.qualiter.ſ eo. li.de ſup.ne præla.c.j.nō
ob.de off.ord.ſignificauit.vbi ſpeciale propter periculū
animæ.Itē, ꝯ iudicē denegantem non, quia ſpectat ad
eius ſuperiorem punire illius negligentiam. & non ad
parem.xxiii.q.v. adminiſtratores.de ele. innotuit. non
ob.ff de incē.rui.na.l.ne qd.quia ſpeciale illud, vt ibi no.
cōpetens ergo iudex illius eſſet præſes vel princeps. Nec
ob.ſi dicatur, Florentinos nō recognoſcere principem,
nec ei parere, quia tamen per ipſum militari manu de-
buit conſequi rem ſuam. xi.q. i.petimus.vbi de hoc. &
ff.de rei ven. qui reſtituere.& ſic debet intelligi. cap.do-
minus.

minus.xxiii.q.ij.& ꝙ iſte ſit verus intellectus, collige ex
no.per Inn.& Hoſt.de iur.iur. ſicut.j. deficiente princi-
pe adiri poteſt papa.de for.com.licet ex ſuſpecto.& dio
ceſanus ẽt ex negligentia ſæcularis.eo.tit. ex tenore.Ad
præmiſſa facit,quod no.Hoſt.in ſum. de treu.& pace.§.
quod ſit iuſtũ bellũ.concluditur ergo,cõe Bon. non ha
buiſſe iuſtũ bellũ, quod ad ſpolia lucranda oportet ex
edicto ſuperioris geri.xxiii.q.j.qd culpatur.ibi, legitimo
imperio iubente.j.q.ij.c.j.Vltimo videtur quæſtio non
dubia cum expreſſe & cũ pœnæ adiectione prohibitæ
ſint repreſaliç a lege.In Auth.vt non fi.pign.§.j.colla.v.
vnde ſumpta eſt auth.omnino.C.ne vxor pro ma.& ſu
pra eo.li.de iniur.& dam.da.c.j.¶ Soluẽdo recitat Gui-
do opi.Arch.in præ.decre.j.de iniu. quod pignoratio-
nes,per quas innocens puniatur pro nocente, dari non
poſſunt, per ſupra proxime allega. putat tñ, quod ↄ do-
minũ & ciuitatẽ negligentẽ dari poſſunt,præmiſſa mo
nitione,& præcedẽte ſnĩa iudicis ipſius, & ſpoliati ſup
negligentia & defectu iudi.ipſius ſpoliantis.& ſic intel-
ligit.c.dominus. & hoc habuit a Gui.Speculatore,qui
ſic notauit in præ.c.j.de iniur.ſed ipſe Guid. non putat,
quod iudex ſpolians pignorationes poſſit cõcedere cõ-
tra illos,qui ſuæ iuriſdictionis non ſunt, cum non ſit iu
dex ipſorum,imo nec ſpoliatoris,nec iudicis negligen-
tis,vt dixi ſupra parte.ij.in tertia ratione.& hoc verum,
vbi ſpoliatus nullũ omnino ſuperiorẽ inuenire poteſt,
coram quo iudicẽ ſpoliantis conueniat.de raro poterit
euenire,cum in tali defectu ſecularis iudicis eccleſiaſti-
cus iudex poſſit adiri,vt ſ. dixi.vbi omnino nullum in-
ueniret iudicẽ,locus ſit opinioni Archidiaconi.c. ergo
dominus,quod dicit,gentem vel ciuitatẽ plectendã,in-
telligatur authoritate ſui iudic. vt intellexit Ioã.Fab. &
tunc ſi rebellis fuerit ſuo iudici, bellũ & repreſalias in-
dicere poterit ↄ illos,ſed alius hoc nõ poterit,niſi in de-
fectum,vt ſupra.& ſic intelligit no.per In. in c. dilectis.
8 de appel.Eſt ſciendũ,quod † Iac.de Beluiſo hanc quæſtio
nem,quam poſuit Pe.in Ant. vt nõ pig.fi.tenuit, quod
vbi pro Iuſtitia poteſt ad ſuperiorẽ haberi recurſus,non
eſt locus repreſaliis.In Auth.vt di.iudi.§.j.& ij.& §. ſi ta
men contigerit.& in Authen.de quæſto.§.ſi vero. alias
concedi poſſunt.& reipublicæ ꝓpter iniuriã vel iniuſti
tiã ſibi factã,& propter eandẽ cãm & priuatæ perſonę,
allegat.c.dominus,nã ſi, vt dicitur,licet eo caſu pugna-
re inſidiis.fortius ergo per viam repreſaliarũ concedere
tur,tñ ſolũ ↄ delinquentes,l.ↄ magiſtratus,officiales, &
conſiliarios iuſtitiã denegantes,allegat.ſ.eo lib.de ſent.
excõ. Romana. in fi. ff.quod quiſque. iur.l.j. ff.de dol.l.
ſed ſi ex dolo.§.j.vbi de hoc.Item contra vniuerſitatem
iuſtitiam denegantem.ff.quod metus cauſa.metum. §.
animaduertendũ, & quod cuiuſque vniuer.ſicut, §.j.&
ff.eo.ti.aliud.§.refertur.& ↄ dominũ, & eius ſubditos ſi
bi auxiliũ præbentes ad iniuſtitiam. ſ.eo.li.de ſen.excõ.
ſi ſnĩa.§.j. C.de hæreti.auth. ſi vero dominus.& ↄ prin-
cipalem debitorẽ,& eum, qui res detinet.ff.de his, quæ
in frau.cre.ait prætor.§. ſi debitorẽ. cum concor.& vbi
decu. vel coar.con. l.j.de decur.l.generaliter.lib.x.& his
caſibus non ſolũ in res,vt in §.ſi. debitorẽ. ſed & in per-
ſonas cõcedi poſſunt. Cum enim iuſtitiã denegãtes ha
beantur pro condẽnatis, quod patet quia poteſt eis in-
dici bellũ,& ipſorũ res apprehendi, vt præ.c. dominus.
& ff.de rei vẽ.qui reſtituere.ne vis fiat ei.l. ſi quis miſſus,
in prin.C.de epi.& clericis.l.raptores.& condẽnatus ca-
pi,& in carcerẽ detrudi poſſit . C. qui bon. ce.pol. l.j.&
idem in debitore,qui patrimoniũ diſpergit, vt creditor
ad ſibi debitũ peruenire nõ poſſit.ff.de his, quæ in frau.
credi.l.fina.§.vlt.ergo hoc caſu ẽt perſonę capi poterũt
dixit aũt nullo modo repreſalias poſſe concedi ↄ perſo
nas ſingulares, quæ non deliquerunt , cum pro delicto
vniuerſitatis vel domini non teneantur ſingulares per-
ſonæ,allegant decre.Romana,& ibi ſequẽtia,quæ poſt
ipſum ſuperius allegaui. & no.per Inn. de ſent.excom.
graue,de reſtitu. ſpo.olim. de iureiuran.ſicut,de for.cõ-
pe.poſtulaſti.de appel.dilectis. ſubdit autem, quod licet
repreſaliæ priuatæ perſonę certis caſibus cõcedi poſſint
vt eſt dictum , non tñ illi concedendũ eſt. quod perſo-
nas detinere,vel in vinculis ponere poſſit, & de rebus ſi
bi ſatisfacere, ſed vt perſonas & res iudici præſentare,vt
in publico carcere cuſtodiantur , & vt ſibi de rebus au-
thoritate iudi.ſatisfaciant, quia non eſt ſingulis conce-
dendũ,quod magiſtratibus competit. ff.eod.tit.non eſt
ſingulis. & hoc propter vitandos tumultus,vt ibi. & ne
fiant exactiones illicitæ , ff. de officio præſidis . illicitas.
in princ.& §.j.& §.ne potentiores.cum ſequentibus.&
ne detur occaſio iniuriarum , vnde iura naſcuntur. ſu-
pra de accuſat.qualiter.j.C.vnde vi.meminerint.& hoc
caſu poſſunt intelligi gl.C.com.epiſ.l. iudex.ff.de acqui
renda poſſeſſione.iuſte.& facit.l.ob æs.& auth. imo.C.
de actio.& oblig.& ipſa auth. vt nõ fi.pign.in prin.& §.j.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum nudum,non parit actionem,nec obligationem.Et qualiter agatur ante moram.*
2 *Quæſtio facti.*
3 *Fructus tranſeunt cum onere ſuo.*
4 *Prælatus an æquiparetur vſufructuario.*
5 *Plus petit,qui alio tempore petit.*
6 *Decimæ reales poſſeſſorem ſequuntur.Et an illæ reſpiciant ſucceſſorem.*
7 *Pro rata quibus caſibus quis teneatur.*

R E G V L A L X.

NOn eſt in mora. Ioan. Mona. dicit ponen-
1 dum † caſum per.l.ff.de cõpen.cum alter.&
l.ſe.ff.de iud.non videtur.ff.de re ind.contu-
macia.§.vlti.ff.de vſur.cum quidam.§.ſi pupillo.¶ Pri-
ma gl.exẽpla ponit,dicit,vnde ſumpta. ſecundo reddit
rõnẽ,& ponderat,quod dicit.¶ In j.gl.ibi[*nulla intelligi-
tur*]ſequitẽ mora,vbi nulla eſt petitio.& ibi [*nihil intereſ-
ſe*]ſequitur, ipſo iure quis actionẽ nõ habeat,an per ex-
ceptionẽ infirmet.¶ In i.gl.ibi,[*non eſt in mora*]ita quod,
prout dicit Dy. ab oĩbus effectibus morę quos poſt eũ
ſcripſi in regula,mora.ſup.j.gl.exẽptus erit,& indẽnis.&
ibi[*naturali tantũ*]vt ꝑ nudũ pactũ, quod ſm leges actio
nẽ vel obligationẽ nõ parit.ff.de pac.iuregẽ.§.ſi igitur.
Quod verũ dr,ſed caſualiter fallit,vt ibi no. ſed ſequen
do ius ciuile opponit Dyn. ad regulã de l.ſi pacto. C.de
pact.vbi promiſi pœnam per ſtipu.ſi non facerem.& tñ
ibi agitur ex ſtipulatu, nec ꝓcedit mora,ipſe dicit quod
ibi non agitur ad id quod debetur ex pacto nudo . ſed
ad id, quod debetur ex ſtipulatu , cuius occaſione forte
ſequeretur,quod dentur pacto , & eſt ſpeciale,quod agi
tur ex ſtipulatu pœnali ante moram, ne cõtractus om
nino ſit inutilis,fatetur, quod hoc non procedit de iur.
can.de pac.c.j.& in fi.idem Dy.ad hoc.ff.eo.l.nihil.& ff.
de exc.l.ij.de replicatione plene ſcripſi.ſ.de exc.a nobis.

Q V AE S T I O.

Hæc regula inducitur ad quæſtionem facti diſputa-
tam per dominum Ioan.de monte Mur.quæ talis fuit.
2 Impoſita fuit per papã Calen.Iunij decima † triennalis
ſoluẽda per prælatos & clericos eccleſiarum de annuis
ipſarum prouentibus de menſe Martij ſingulis annis
ſub certis pœnis , & datis collectoribus, vt eſt moris, &
tunc domi.Ioan.præerat eccleſiæ Paduanæ,& illius an-
ni prouentus percepit,qui demum trãſlatus fuit ad ec-
cleſiam Bon.Cal. Ianua.& do. O.tunc fuit prælatus ec-
cleſiæ Paduæ, & vterq; ſuam eccleſiam ſtatim poſſidet,
neuter ipſorum de menſe Martij primi ſequentis de-
cimam ſoluit , quærebatur , quis ipſorum incideret in
pœnam,& quis ex illis ſoluere tenebatur. Pro vtroque
inducuntur quatuor rationes. Secundo ponitur quędã
opinio,ſolutio, & ad contraria reſponſio.Pro vtroque
inducebatur hæc regula. Primo, quod ipſe Do.O. non
3 fuiſſet moroſus,cum defenſionem legitimam † habe-
ret,

ret.ſquia illa decima debebatur a fructib. & ſcdm quā-
titatem ipſorum in illis partib. vbi non eſt taxatio, ſed
dñs lo.fuerat collector fructuū, & ſciebat quantitatem
ipſorum.ipſe igitur ſoluere debebat decimam, cum ad
illam teneatur perceptor fructuum.de decimis.tua no-
bis & c.a nobis,cum fructus ipſi tranſeant cum onere
ſuo.eo tit.paſtoralis.& c.cum non ſit.cum ꝯcor.& huic
conuenit regula hoc.eo.ti.qui ſentit.& lex dicit illū nō
ferendum,qui lucrum complectitur, & non vult onus
ſubire.C.de cad tol.l.vna §.pro ſecundo. in fi. Secundo,
ſi perceptio fructuū eſt cā ſolutionis,vt ponit thema.&
dictum eſt.ſ.ceſſante cauſa ceſſare debet exactio ab ip-
ſo Do.O.& fieri debet ab il o,in quo cauſa perdurat, de
4 app.c.cū ceſſante.cum ꝯcor. Tertio,cum † prælati æqui-
parentur vſufructuatis,vt no.ſ.de pecu.cleri.c.vlti.& ſ.
eo.lib.de offi.ord.præſenti.& vſufructuarius tenetur ad
onera & tributa ff.de vſufruct.hactenus.& l. ſi penden-
tes.ergo Bon.qui de facto & de iur. vſufructuarius fuit,
illorum fructuum decimā ſoluat. Quarto,ipſe Bonon.
maiori parte anni poſſedit & adminiſtrauit eccleſiam
Paduanam.& ſic toto anno adminiſtraſſe vr.ſ.eo.lib.de
reſti.ſpol.frequens.ff.de execu.tut.propter lit, ar.C.vbi ſe-
na.vel cla.l.ſenator.ff.ad municip.l.aſſumptio.ipſe ergo
illius primi anni ex tribus decimam ſoluat.¶E contra
5 †do.lo.allegat pro ſe,ꝙ non moroſus, nec tenebatur ad
decimam,cum de mente Marii non eſſet eps Paduan⁹,
prælatis autem impoſita erat ſolutio, vt in themate.D.
O.igitur,qui prælatus erat, ſoluere tenebatur. tempore
vero ſuæ adminiſtrationis ipſe domi.Ioan.ſoluere non
tenebatur,cum dies ſolutionis non veniſſet,imo petitū
fuiſſet plus tempore,ſi dum adminiſtrabat, petitū fuiſ-
ſet.de plus peti.capitulo,vno.ff.de condictio. indebi.l.in
diem.D.O.igitur,qui fuit ſucceſſor & hæres illius,cōue-
niatur,& ſoluat.de ſolu.c.j.ff.de diuer. & tēp.præſ.l.cū
hæres.& facit.de immu.ecc.aduerſus.¶Secundo.do.lo.
quoad Paduanam eccleſiam per tranſlationem cenſe-
tur mortuus,quinta quæſt.j.§. ecce in quibus debitum,
ergo quod neceſſario pro eccleſia eſt ſoluendum,ſoluat
ſucceſſor,ſicut ſi mortuo ſucceſſiſſet,vt in præ.decre.j.de
6 ſol.& de for.compe.dilecti.Tertio.tales † decimæ reales
ſunt,non perſonales.vnde rem ſequuntur, & poſſeſſor
ad illas tenetur.ff.de public.& vec.l. Imparores.de mu.
& ho.l.vlti.Quarto conſtat,ꝙ decima illa nō fuerit im-
poſita.d.lo.epiſcopo Padua.ſed dignitati & eccleſię ſine
nominis expreſſione,& ſic reſpicit ſucceſſorem.de offi.
dele.qm̄ abbas.¶Solu.vt dicit, quibuſdam videbatur,ꝙ
deberet fieri pro rata temporis diuiſio inter eos,argu.de
loca.propter ſterilitatem.de teſta.relatum.ij.in fin.ff.ſo.
matri.l.de diuiſione.& l.diuortio.ſ.de decimis. à nobis.
& c.tua nobis.& quod not.eod.titu.apoſtolicæ.& xvj.q.j.
ſi quis laicus.bene facit.ſ.eo.ti.de ſepul.cum quis.ij.re-
ſpon.ipſe autem ſoluit,ꝙ D.O.epiſcopo Paduano incū
bat onus ſoluendæ decimæ. & ſic non ſoluendo incidit
in proceſſus,allegatur.c.ſi quis iam tranſlatus. xxj.qō.ij.
præ.decr.j.de ſolu.& de reli.do cōſtitutus. rationem red
dit,ꝙ debitum eſt reale.dicit autem,ꝙ iura contraria lo
quuntur in cenſib.perſonalibus,vel in diuerſis poſſeſſo-
ribus,qui faciant fructus ſuos, epiſcopi autem non fa-
ciunt fructus ſuos,qui non ſunt domini,ſed procurato
res.de dona.c.ij.& vſuariis,non vſufructuariis comparā
tur in morte.i cum dimittunt eccleſias,vt no.in præd.
decre.præſenti.Fatetur tamen, quod ſi ipſe domi.Ioan.
exportaſſet fructus,vel male eos conſumpſiſſet,conueni
ri poſſet per ſuum ſucceſſorem, decimam autem non
habet ſoluere pro eccleſia Paduana,ſatis enim eſt ſibi,ꝙ
illam habet ſoluere pro eccleſia Bonon. Ad contraria
7 etiam reſpondetur,quod † procedunt,quando quis facit
fructus ſuos & ſuo nomine ex illis tenetur ad decimā,
& quando vnus non ſuccedit in locum alterius,nec cē-
ſetur eadem perſona primus & ſecundus, ſicut eſt vide-
re in marito & vxore,domino & colono, proprietario
& vſufructuario, & pluribus ſociis, quibus caſibus quis
tenetur pro rata,vt in iurib.alleg. I principio ſolutionis.

S V M M A R I V M.

1 *Impoſſibilia ſunt.quæ ſunt contra bonos mores.*
2 *Abbas & conuentus ſtatutum ediderunt iuramento firmatum,vt
ſingulis monachis darentur annuatim decem pro veſtitu,an ab
bas ſuapte ſponte & voluntate poſſit id tollere,pecuniam biſce
monachis denegans. & nu.4.6.7.& 11.*
3 *Monachis an liceat habere quid proprium,aut poſſidere,& nu.8.*
5 *Abbatis poteſtas in monaſterium,& eiuſdem munus.*
9 *Monachi an poſſint habere peculium pro adminiſtratione ſibi in-
iuncta.*
10 *Scandali euitandi cauſa multa conceduntur.*

R E G V L A L V I I I.

NOn eſt obligatorium.
[*Bonos mores*]Loquitur ergo regula in prohi-
bitis pp ſui turpitudinem, in prohibitis ve-
ro fauore perſonæ,iuſm illius, cuius fauorem reſpicit,
facit valere,quod non valebat. ſm Dy. vt in auth.ſacra,
C.ſi aduerſus ven.ſ.e.lib.de pac.c.ij.de iureiur.c.ij.cū cō
cor.¶Prima glo.dicit,vnde ſumpta, & ponit exempla.
Secūdo dicit fallere regulam decr.ſi vero. Tertio,iſtius
regulæ dat concord. & aſſignat duplicem rationem.In
prima glo.ibi[*exceptio*]ſequitur.eo qd Celsus putat non
valere conuenerint.ne dolus præſtetur, hoc enim bo-
næ fidei iudicio contrarium eſt,& ita vtimur.In prima
glo.ibi[*ſupra eodem.in mal.*] facit etiam ſ.eod.lib.de elec.
vbi periculum.§.qui aūt.& c. quia ſæpe.de re.eccle.non
ali.c.ii.§.contractus.& ibi[*nemo poteſt*]vt ibi dixi hoc eſt
Impoſſibile moris vel iuris.&c.vt hic dicit Dyn.quæ cō-
tra bonos mores ſunt,impoſſibilia ſunt de iure.ff.de cō
di.inſti.filius.& l.conditiones.& l.quidam.ergo &c.

Q V AE S T I O.

Hæc regula īducebatur ad qōnem fratris Vberti quā
ſic proponebat. Abbas cū conuentu, cā vitandæ mur-
murationis & ſcādali fecerunt ſtatutum iuſo firmatū,
vt ſingulis monachis darētur.x.annuatim pro veſtimē-
tis,q̄ritur,vtrum abbas propria volūtate poſſit iſtud tol-
lere ipſis monachis,pecuniam denegādo. & qa qō fuit
prima,quam diſputauit,ſatis fuit in illa prolixus, ad cu-
ius decurtationem intendo,& allegādo primo pro ab-
bate,diſcutiendū dicebat, an ſtatutū fuerit licitū. Et ꝙ
ſit illicitū,inducebat quatuor ſtatū monachorū tangē-
tia.Secūdo,ſubiectionē ipſorum ad abbatem.Tertio,ab
batis officium.Quarto,qa ꝯ regulam quid agit.Sol.ſ.pa-
3 tebit in fine.Circa primum † conſtat, ꝙ ſtatus monachi
non permittit eum proprium hr̄e, vel aliquid poſſide-
re.xij.q.j.nolo.& c.nō dicatis.xviij.q.j.c.vno. de ſtat.mo.
c.ii.& c.cū ad mona.ergo ſtatutū illicitū.qd facit eū pro
prietarium.Nec.n.eſt vna via prohibitū per aliam con
cedendum,vt hic eo.tit.cū quid vna, de procur.tuæ. Itē
cum ſpeciale ſit,ꝙ monachus poteſt hr̄e peculium pro
iniuncta ſibi adminiſtratione.de ſta.mon.c.ij. & tn̄ cer
tum eſt,ꝙ ille licet adminiſtrator nō habet illud vt pro
prium,etiam ſi abbas eſſet,vel eps.liiij.diſt. abbati.de reſ.
c.ij.xviij.q.j.c.ij.no.de priui.cum olim. pp quod conclu-
ditur,illi adminiſtratori concedi detentationem tm̄.ex
quo ſequitur,ꝙ non adminiſtratori etiam detentatio ꝑ
abbatē concedi non pōt. facit de priuile.ſanè.ergo nec
ſe ad id ꝑ ſtatutū obligare fraudādo legē.de hoc,de pri-
4 uile.quanto.¶Circa ſecundum ꝯſtat, ꝙ † monachi ab-
bati in oīb.obedire tenentur.de ſta.mo. cum ad mona.
§.abbas.xviij.q.ij.abbates.lviij.diſt.ca.i.& ij. & ſicut obe-
dientia in exhibēdo incūbit monacho,ſic in recipiendo in
eſt abbati,& huic abbas renunciare non pōt. qa mona-
chum manentē ſuum monachum non pōt abſoluere
ab obedientia.de renun.c.pe.Sed iſtud ſtatutum quodā-
modo abſoluit,ſi ab inuito abbate,quē vice Dei hn̄t ſu-
ꝑ caput ſuum.ſ.e.li.de elec.ſi religioſus.pēt illa x.petere
& ipſe teneatur dare,ergo illicitū.Item.ſi cōceditur hic
pro veſtibus fieri poſſe, ergo pari rōne pro victu vt tm̄,

pro pane, pro vino, & pro piſcibus, ne dicamus carnib.
recipere debeant. & ſic ex vi ſtatuti haberent præbendas
diſtinctas, vel ſaltem portiones priuilegiatas ꝯ id, quod
ſcripſi de præben. dilectus. j. & cellas priuatas, ꝯ id. xx. q.
vlt. monachum. xij. q. j. neceſſaria. de ſta. mona. cum ad
5 mon. ¶ Circa tertium † certum eſt, ꝙ ad abbatem perti-
net tota poteſtas monaſterij. xviij. q. ij. nullam. & debet
eſſe diſcretus in regimine. ea. q. ſi quis abbas. & de omni-
bus diligentem ſolicitudinem gerere debet, vt præd. ca.
cum ad mona. & ſecundum qualitates perſonarum eis
prouidere. vt in ver. ꝙ ſi quis. facit de præben. de multa.
in fi. ff. de vſufru. l. ſed & ſi qđ. §. j. exemplo apoſtolorum,
qui non æqualiter omnib. ſed ſingulis diuidebat, prout
illis opus erat. Act. iiij. xiij. q. j. dilectiſſimis, ſed ſi pp ſeniū
vel aliam cauſam illa decem non ſufficiant, ſequeretur
6 ex ſtatuto, ꝙ plus dare non teneretur. Item † ſi ſuperabū-
dat, ſequeretur, ꝙ verbotenus illa dare teneretur. hoc er-
go eſſet ꝯ abbatis diſtributoris officium, & ſic illicitū,
cum æquale vitium ſit negare neceſſaria, & dare ſuper-
flua. xlj. diſt. quiſquis. de offi. cuſto. c. j. & cle. de iu. pa. c. j. er
go ſtatutum iniquum, quod aufert abbatis officium in
prouidendo & diſtribuendo. & per conſequens nō obli
gat iur̄m, quod eſt ꝯ ſuperius dicta. facit de iureiur. ſicut.
ij. vbi non valet ſtatutum, etiam iuratum in præiudiciū
iuris ſuperioris, vel ipſius officij. per quæ parere pōt, ꝙ ſta
tutum non habet honeſtatem, quæ conſeruat honoris
ſtatum, ſed hoc confundit. facit. xxiij. q. v. ſi apud. nō ha-
bet iuſtitiam, quia diſſoluit obedientiam, vt eſt dictum,
nec habet iuris poſſibilitatem. xxij. q. ij. faciat, nec neceſ-
ſitatem, cum aliter ſm regulam poſſit prouideri mona
chis, non conuenit naturæ negotij, imo eſt contra illā.
facit de cōdi. app. c. fina. & c. cum ad mon. in fi. Nec eſt
pro communi vtilitate, ſed pro priuata ſingulorū mo-
nachorum, & ſic in hoc ſtatuto deficiunt omnia illa, q̄
concurrere debent in lege condenda. iiij. diſt. erat autē,
ad idem. j. di. cōſuetudo. vbi dr̄, ꝙ lex debet eſſe talis, quæ
religioni congruat, diſciplinæ conueniat, & ſaluti profi-
ciat. ſed per ſuperiora patet ꝯrium in hoc ſtatuto. ergo
ſtatutum non valet, & iuramentum de ipſo ſeruando
non obligat, maxime quia non valet iur̄m, quod frāgit
profeſſionis fidem. de iureiu. ſicut. j. Quarto, cum regula
monachorum ſit per ſedem ap. approbata, & confirma
ta, de reli. do. c. fi. & ſit lex priuata, quoad eos, ſed de regu
la ex certa ſcientia confirmata per papam, vel ipſius pri
uilegiis, non licet alicui iudicare, vel illā mutare. de con
fir. vti. vel inuti. c. j. & ij. de iud. cum veniſſet. ſ. de ma. &
obe. cum inferior. & cle. de cle. ne romani. ſed regula di
cit, veſtimenta non pecuniam monachis dari. ergo ab-
bas & conuentus ꝯ regulam ſtatuere nō potuerunt, cō
cludentes abbatem reuocare poſſe ſtatutum, quod ſine
ſalutis interitu ſeruari nō poteſt, vt probatum eſt. & ſic
iuramentum non obligat, per hanc regulam, & regulā,
in malis. eo. ti. cum concor. ¶ In contrarium pro mona
chis allegatur ſtatutum licitum ex parte cauſæ efficien-
tis. ſecundo mat. tertio impulſiuæ & finalis, quia de for
mali non dubitatur, concludens idem, etiam ſi eſſet illi
7 citum. De primo, abbas & monachi † cum faciant lici-
tū collegium, ſtatuta in proprio etiam monaſterio face
re poſſunt. facit. j. di. ius ciuile. xi. di. catholica. de con. d. 3.
c. j. de conſti. cum acceſſiſſent. & c. ex literis. de cle. nō re-
ſi. cum dilectus. & c. ad audientiam. Ergo eſt licitum ex
facientibus. De ſecundo, pecunia datur pro veſtibus, &
in eas eſt conuertenda. licitum ergo cēſetur. e. iur. vt lit.
pen. eccleſia. xij. q. j. §. de rebus. ſ. c. is, qui in ius. ſed mona
cho debetur veſtitus & victus, quibus debet eſſe conten-
tus. xij. q. j. clericus. xvj. q. j. ſi cupis. ergo licitè recepit, qđ
datum eſt pro veſtib. Inducitur ad idem, qui cle. vel vo.
inſinuāſ e. & qđ ibi no. xxvij. q. j. de vidnis. j. p quæ patet,
ꝙ monachus in domo quondam ſua cum bonis oībus
quondam ſuis remanere pōt, & illa adminiſtrare & in
ſuos vſus ꝯuertere de abbatis lnīa. fortius ergo abbas cū
capi. poterit facere monachū adminiſtratorem certæ
pecuniæ in certum vſum neceſſarium ꝯuertendæ, per
arg. a minori. de quo de elect. cum in cunctis. & de ioto
ad par. eın. de offic. deleg. paſtoralis. nam & qui totam
cām non delegat, certum articulum delegare pōt, de
appel. cum cām. de re iudica. cum Bertholdus. de offic.
deleg. ſuper quæſtionum. ad idem probatur, ꝙ mona-
8 chus † de licentia abbatis pōt aliquid poſſidere, licet nō
vt proprium. facit. xij. q. j. non dicatis. & ibi no. nā textus
ibi dicit, ꝙ nil poſſidere pōt ſine abba. licentia. ergo de
abbatis lnīa pōt. de his, q̄ fi. a præla. cum apoſtolica. in
fin. vnde talib. ſpoliatus reſtitutionē petit. de reſcript. cū
9 dilecta. de accu. olim. Item cōſtat, ꝙ † pōt hr̄e peculium
pro adminiſtratione ſibi iniuncta. de ſtatu mo. c. ij. ſi er
go cuilibet monacho datur adminiſtratio illius ſum-
mæ, licite illam tenet. ergo ſtatuti materia non eſt ini-
qua, nec pp id dicitur habere proprium, cum id in mo-
nacho ſit proprium, qđ celatur abbati, ſed hoc non tale
eſt. ergo concluditur, vt. ſ. De tertio. ſ. impulſiua cā vel fi
nali, no. ꝙ in themate dicitur, propter vitandam mur-
10 murationem, & ſcandalum † hoc ſtatutum, q̄ maximè
in religioſis vitanda ſunt, quos decet eſſe quietos. xvj. q. j.
qui verè. xviij. q. ij. quam ſit. de ſindico. c. vno. valuit ergo
conſtitutio reſpectu cauſæ prædictæ, cum pro vitando
ſcandalo poſſit fieri & omitti, quod alias non liceret. de
no. oper. nun. ca. ij. fortius ergo præſeruandum eſt factū
iam, quia turpius &c. de iureiur. quemadmodum. for-
titer facit de præb. niſi eſſent, vbi pro bono pacis abſolu-
te dari permittitur monacho annua pecunia. fortius er
go dari pōt ad certum vſum neceſſarium, vt in termi-
nis quæſtionis ſic. & propter ſcandalum non recipitur
in monaſterium, alias recipiendus. de regul. c. fi. bonum
ergo fuit ſtatutum murmurationem & ſcandalum tol
lens, quæ ſæpius in mon. obueniunt ex veſtium diſtribu
tione, q̄n quæ etiam non diſcreta. & quæ pro quiete reli-
gioſæ conuerſationis ordinata ſunt, turbari vel violari
non debent. xxv. q. ij. cum pie. & q. ij. quæ ad perpetuam,
cum igitur probatum ſit ex cauſis efficienti, materiali
& fi. ſtatutum licitum, bene ſequitur, cū ſit editum ab
abbate & conuentu, per ſolū abbatem nō poterit reuo-
cari. ſ. eo. ti. omnis res. cum concor. Coadiuuant regulę,
ſ. eo. quod ſemel. & c. mutare. Item concluditur idem,
11 † per locum a diuiſione. Nam aut dicis ſtatutū licitum,
aut illicitum. Si licitum, ſolus abbas nō reuocat, vt ꝓxi-
me dixi. Si illicitū, obſtat ſibi factū proprium, ꝯ quod ve
nire non poteſt, de cle. cōiu. diuer. & ibi cōcor. Hinc eſt,
ꝙ iudex, q tulit iniquam ſnīam, illam non reuocat. ff. de
re iudica. iudex. & l. Paulus. ſtatutum autem habet vim
ſnīæ. de ſent. exc. a nobis. ſi hoc in ſtatuto nō iurato, for-
tius in iurato per eum, cum poſſit iuramentum obſer-
uari ſine interitu ſalutis, de iureiur. ſi vero & c. cū con-
tingat. de pac. quamuis. imò & ſi dubium eſt, an teneat,
non debet abbas contrauenire authoritate propria. de
ele. venerabilem. plus dico, ꝙ & ſi conſtaret iuramentū
illicitum ex parte recipientis, ex quo non eſt illicitum
ex parte iurantis, ſeruandum eſt. hoc patet in iuramen-
to de ſoluēdis vſuris. de iur. iu. debitores. Cum ergo iſta
datio ſit licita ex parte abbatis. xij. q. j. non dicatis. de ſta.
mo. c. ij. qui poteſt dare pecuniam monacho, ſicut dn̄s
ſeruo, & pater filio. ff. de pecul. depoſui. §. peculium. ff. de
leg. iij. ſi chorus. §. j. dato, ꝙ ipſius receptio quoad mona
chos eſſet illicita, propter iuramentum tamen dare te-
netur. Patet ergo cōcluſio huius partis, ꝙ abbas ſtatutū
tollere, vel pecuniam denegare nō poteſt. ¶ Soluebat,
12 ꝙ niſi † certa cā ſubſit, per quam ſtatutum trahatur ad
noxam, abbas ex propria tamen voluntate nō debet de-
negare pecuniam, ſed debet ſeruare iuramentum, cum
poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, per. c. debito-
res. & c. ſi vero de iureiur. veruntamen ſi ipſe denegat,
monachi aduerſus eū ad hoc petitionē vel actionē nō
habēt, imo volūtati ſuæ obedire tenentur, hoc dixit p. c.
xxxiij. q. v. manifeſtū, & ſic loquendo ſint ſoluta ꝯria,
& vide, qđ dixi de ſta. mo. cū ad mon. in fi. glo. dicebat.

SVM.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam qui impedire potuit, & non fecit, an teneatur.*
2 *Teſtis falſo deponentis, & vltro ſe ingerentis dictum, an probet, & nu. 7. 8. 10. 11.*
3 *Teſtimonij ſubſtantia.*
4 *Teſtem falſum iura punientia quomodo accipiantur. Et an mentiēs incidat in falſum.*
5 *Res eadem diuerſos effectus operari non poteſt.*
6 *Legatum perdit, qui teſtamentum accuſat de falſo, teſtificatur, vel iudicat. Et quid in liberto.*
9 *Ex accuſatoribus pluribus quis potius præferendus.*
12 *Teſtamento communi, item & militari ſe aſcribens, an teneatur de falſo? nu. 18 Et qualiter puniatur. nu. 19.*
13 *Iuramentum an ſit de falſi ſubſtantia, & nu. 15.*
14 *Codicis compilatio varie. Et quando, & vnde primum edita Lex Corn. de falſ.*
16 *Periurium, & falſum teſtimonium, an ſint diuerſa.*
17 *Sepulturę electio an valeat. Item, an pactum futuræ ſucceſſionis.*
20 *Teſtis fallax quod differat a lingua fallaci.*

REGVLA XIX.

NOn eſt ſine. Dicit Io. mon. ratione facti vel modi. Ad primum allegat de homici. continebatur. Ad,
2 † ſecundum eodem tit. ad audientiam. ff. ad
l. aquil. ſed & ſi. §. fi. cum l. ſequenti ſe immiſcet. tractat
hic Dy. an teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri,
& non impediuit. & dicit hoc planum de iur. canoni-
co. ſ. eo. lib. de ſent. excom. dilecto. & facit ad hoc. ff. de
noxa l. ij. in prin. & ff. de re mil. omne delictum §. qui ꝓ-
poſitum. vt dicit, ↄrium not. ff. eo. tit. l. culpa. tamen vt di
cit textus illius leg. facit pro ↄrio. Idem facit. ff. ad Silleia.
l. j. §. eo aūt. pro glo. facit eadem l. §. ſed in eo. de hoc. ſ. de
ſent. exc. quantæ. ¶ Prima gl. dicit, vnde ſumpta. & ponit
exēpla in prin. & in fi. ex quibus infert hunc de caſu te-
neri. in medio obiicit & ſoluit. In, j. glo. ibi [*culpa eſt*] ſe
miſcere rei ad ſe non pertinenti. ibi [*ſeruus*] intereſt &
hominis hominē beneficio iuuari. In j. glo. ibi [*officium*]
C. de neg. geſt. officio. vbi de hoc, & eodē tit. l. j. ff. de teſti.
teſt. l. ij. & ibi [*iudice*] & aſſeſſore. ff. qđ quiſq; l. ij. & ibi no.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem de clerico, qui patro
cinatur in cā ſanguinis coram iudice ſeculari, quod ſit
irregularis morte ſecuta, quam plene ſcripſi poſt Hoſt.
de poſt. c. j. ſuper. j. glo. Item facit ad quæſtionem, quā di
ſputaui de teſte, qui non iuratus ſe immiſcuit ferendo
teſtimonio, & falſum dixit, quam ſic proponebam. Ag
leius vocatus ad teſtimonium obliuione vel alia de cau-
ſa nō iurauit, & falſum depoſuit, quæritur, an teneatur
2 pœna falſi teſtis? ¶ † Primo de qualitate pœnæ remittit.
ad negatiuam allegat. vj. rationes. & totidem in ↄrium.
Vltimo ſoluit, duos inducens, qui ſolutioni concordāt,
& ↄria ſoluit. Qualis ergo ſit quæſtio, de qua quæritur,
videat ſtudioſus. l. di. ſi eps. ij. q. iij. in ſumma. v. q. vlti. pres
byteri. ii. q. vj. quicunque. xxij q. v. ſi quis conuictus. xxiij.
q. v. rex debet xxxiij. qō. v. hæc imago. de cri. fal. c. j. ff. ad l.
cor. de fal. l. j. §. vlti. de teſti. qui falſo. C. eo. l. nullum. C. de
epi. & cleri. auth. presbyteri. & in corpore. de ſanc. epiſ.
vnde ſumpta eſt. §. reuerentiſſimus coll. ix. Quod nō te-
3 neatur, ſic probo, iuramentum † eſt de ſubſtantia forma
li ipſius teſtimonij. vt patet iiij. q. iiij. iureiurandi, quæ eſt
l. C. de teſtib. ij. q. iiij. nullam. ibi, prius ad ſacra Chriſti
euangelia. iij. q. ix. hortamur, ibi tactis ſacroſanctis euan-
gelijs præſtito legaliter ſacro. ſ. de teſti. c. nuper. C. de te-
ſtib. l. teſtium. ibi, hi qui cum ſacri religione depoſue-
runt l. ſi quando. ibi, ſicut. n. pro toto litis certamine iu-
retur &c. ſed vbi deeſt ſubſtantia, forma deſinit eſſe rei, ſi
ue deficiat, ꝙ nunquā fuerit, ſiue quia fuit, & deſiit. pri-
mum patet. j. q. j. detrahe. ſ. de bap. c. pe. de ſpon. tua. in fi.
de ſum. tri. cap. vno. in ele. ff. ad l. falſ. ſi is, qui quadringen
ta. §. quædam. ibi, neque balneum, neque theatrum, ne-
que ſtudium, feciſſe intelligitur, qui non dedit propriā
formam, quæ ex conſumatione ↄtingit. Secundum pa-
tet. xvij. q. vij. & hic diximus. de no. oper. nun. cap. ij. ff. de
verb. ſign. in literis. §. j. & l. ſeq. ad exhiben. Iulia. ſcribit, ſi
quis hominem. §. ſed ſi qs. de auro & arg. l. Seia. dicam
ergo cum. l. ꝙ deficiente rei eſſentia vel origine, abſurdū
eſt imaginem derelinqui. C. de lat. lib. toll. l. vna. j. reſpō.
in fin. Cum ergo hic eſſentialis forma deficiat, vt prius
dixi, cuiꝰ defectus quōque plus afficit, quam defectus ma-
teriæ, vt patet ex notatis. xij. q. ij. in ſum. & c. ſine excep-
tione. ſ. de ↄſtitu. q̄ in eccleſiarum, glo. fina. dicam, nec
teſtimoniū, nec teſtimonij imaginē hæc fuiſſe, & ſicut
iurans tm̄, de falſo teneri nō poſſet. ſic nec deponens tā
tum, cum ex iurō & dicto reſultet teſtimoniū ſi. de eo,
qui dux. in ma. c. ſi. deficiēte igitur primo, habeatur pro-
ut nō facto & iucidatur. facit, qđ no. de teſti. cum cām,
4 in fi. vlt. gl. Secundo ſic probo. iura, q̄ puniūt † falſum te-
ſtem, intelliguntur de periuro. Exod. xxiii. in princi. Ne
iniungas manum tuam, vt pro impio dicas falſum teſti
monium. falſum eſt ergo in illo, qui manum libro iura
xit, vel iurauit ad idem. 23. q. v. ſi quis cōuictus. in fi. ſ. de
teſtib. cum tu. & bū de procu. in nr̄a. ibi, iuri religione ↄ-
tempta falſum teſtimonium dixerunt. ff. ad l. cor. de fal.
quid ſit falſum. vbi patet, ꝙ mentiri non incidit in fal-
ſum. Inde Salomon pro. vi. ponens. vii. odibilia, ponit li-
guam mendacem, & teſtē fallacem, vt diuerſa. cui be-
ne ↄcor. de pſumptioni. literas. ſupra de accuſatio. ca. in-
quiſitionis. §. ii. in fine. vbi mendax admittitur ad teſti-
monium, qđ nō procedit in falſo teſte, & emendato de
teſtib. teſtimonium. Conſtat aūt impoſſibile illum deie
rare, q non iurat. xxii. quæſtione quinta ille, de iureiurā-
do, & ſi Chriſtus. ſicut mori non pōt, qui nō vixit. xxxii.
q. ii. qđ non. & de ſimilib. ibi vide no. & de deſpō. impu-
ber. ad diſſoluendum. de eccl. ædi. ad audiētiam. Ille igi-
tur cum non iurauerit, licet mendax dici poſſit, non tā
falſus teſtis, & ſic cum de pœna tractemus, q̄ reſtringen
da eſt, eod. tit. in pœnis, cum ↄcor. illa pœna nō tenebi-
5 tur. Tertio ſic probo. Eadem res non pōt † operari diuer
ſos effectus. xii. q. ii. cognouimus. de decimis, cū in tua,
de priuil. quia circa. ff. de vſuc. eū, qui ædes. in fine. mul-
to minus ergo operabitur ↄrios. xxiii. q. vii. quod autem,
de appellationib. ſolicitudinem. in fine. ſ. de furtis. lege
prima. cum ↄcordan. ſed ↄſtat, ꝙ non hr̄ pro teſte quo
ad finem rei geſtæ. ꝑ iura in prin. alleg. ergo nec quo ad
pęnam falſi, ne in ↄdictorium incidamus, vt ſit teſtis &
non teſtis, vel partim teſtis, & partim non, ſicut non po
teſt quis eſſe ſanctus & peccator. j. q. i. ſicut Chriſtus. di-
gnus & indignus. lxxiiij. diſt. c. ii. legitimus & illegitimꝰ.
de clan. deſpon. cap. fina. vbi not. liber & ſeruus. ff. de li-
be. cauſa. duob. ſicut dixit lex, ꝙ ridiculum eſt eandē fœ
minam vt nuptam, & non nuptam admitti. ff. de ↄdi. &
demon. filiæ. ſi ergo careat nomine teſtis, careat & effe-
ctu. & ſicut circa fidem, ſic circa pœnam, xxv. q. ij. §. fin.
de verbo. ſignificatione. abbate. in fine. C. de fer. a nullo.
6 Quarto ſic, iudicis, † accuſatoris, & teſtis actus æquantur
in iure, probatur optime. xxiiij. quæſtio. j. §. his authori-
tatibus. de teſtib. cap. fin. de accuſa. ſuper his. de hæretic.
excommunicamus. §. credentes & probatur bene. ff. de
his, qui. vt indig. l. poſt legatum. in princip. & §. ſeq. vbi,
qui accuſat teſtamentum de falſo, teſtificatur, vel iu-
dicat, legati vim perdit. Item in liberto, qui patronum
lædit accuſatione, vel teſtimonio. xij. quæſtione ſecun
da, epiſcopus, qui mancipium. de ſeruis non ord. de
famul. ff. de bon. liber. qui eum maior. §. primo. ſed
actus iudic. non effectiuè ſtatuentis ſibi non obeſt. de
pœn. di. j. hoc autem. de verborum ſignifica. in his, ibi,
cum effectu. ff. quod quiſque iur. l. i. in fine. Quid enim
7 obfuit † &c. ff. de iniur. item apud. §. ſi curauerit. cū con
cor. Item actus accuſatoris de facto tantum accuſantis
non afficit. Quod patet in muliere & minore. qui de

tacto accuſantis non afficiunt. quod patet. & ſine obli-
gatione deſiſtentes non incidunt in turpil. l. i. §. accuſa-
tioni. ff. ad turpillia. in fine. Item falſitas partis ponentis
vel reſpõdentis ɔ̃trium punitur, cum hoc fuerit poſt iu-
ramentum, non tñ prius. de iureiuran. cum in poſitioni
bus. libro ſexto. ad idem. eodem libro. de confeſſ. ſi poſt.
Sic ergo dicam in teſte, vt ſic in ipſo non puniatur do-
lus, quia non nocuit. ff. de dolo. l. i. §. idem Põponius ait.
8 Quinto ſic, aut † iſte accuſatur ab illo, ɔ̃ quem depoſuit,
& cuius intereſt, aut ab alio, a primo non poteſt, quia il-
lius verum dictum nõ reciperet ɔ̃ ſe ex defectu iurĩ. er-
go nec de falſo habet conqueri, quia nõ debet id petere,
cuius ɔ̃trium non peteret. ſ. de empt. & vendi. capit. ij. vbi
de hoc in glo. ij. de ſol. l. penul. de reſcin. ven. ratas. Item
alia ratione, quia fuit in culpa, ꝙ non fuit curioſus, vt il
le iuraret, ſiue ſit producens, ſiue is, ɔ̃ quem ꝓducitur, q
ad id citatur. de teſti. cap. ij. imputet igitur ſibi. ii. q. vj. bi-
duum. in fin. ſi ergo expellit illum, cuius intereſt, fortius
9 extraneum. Cum ex accuſatorib. † præferendus ſit ido-
neior. ff. de acc. ſi plures. Et ille magis idoneus, cuius plus
intereſt, vt ibi. & ff. de collu. dete. l. fin. in fi. ergo iuxta re-
gulam no. ſ. de elec. cum in cunctis. ſi non ineſt, de quo
magis vr̃, nec inerit, de quo minus. & ſi vinco vincentẽ
&c. de quo no. xxiiij. q. j. rogamus. de conceſ. præben. au-
thoritate. lib. vj. & ff. de diuer. & temp. p̃. l. de acceſſionib.
10 Sexto adducitur l. ſi quis † legatum. tertio reſpon. ff. ad l.
cor. de fal. & rõ, qua dicimus, in nõ atrocib. non puniri
eum. qui non perfecit, licet aliquid egerit, iuxta ea. q̃ re-
citantur. C. de epi. & cleri. ſi quis non dicam. & dixi in
regula, in pœnis. ſed ſæpe pro crimine falſi pœna pecu-
niaria debetur, etiam ſm leges. ff. de fal. l. j. in fi. & no. C. de
tranſac. tranſigere. cum ergo hic iurĩ defectu non fue-
rit verum vel perfectum falſum ſed abuſiuum, vt no.
Cy. ff. de verbo. ſign. Paulus. de ver. ob. ita ſtipulatus. in fi.
11 concluditur iſtum non teneri. ¶ In † contrarium, ꝙ iſte
teneatur pœna falſi, ſic probo. Nego iurm̃ eſſe de ſub-
ſtantia teſtimonij, ſed inductum eſt in fauorem partiũ,
quibus iniuriatur teſtis dicendo vel tacendo. xj. q. iij.
quiſquis, de cri. fal. c. j. C. de fal. l. pe. & vltra, horum vtrũ-
que patet, quia iurm̃ iſtud per partes remitti põt. de te-
ſti. tuis. & no. ff. de fer. l. j. & C. de teſt. iur. iur. ſi remitti p̃t,
ergo non eſt de ſubſtãtia, ſine qua eſſe nõ poſſet. cui cõ
uenit, qđ de iuramẽto, quod præſtat excommunicatus,
cum abſoluitur, no. de ſen. exc. cum deſideres. in gl. fi. cũ
enim certis caſib. fiat abſolutio, ſine illo ergo non põt
dici de ſubſtãtia. ſit ergo forma, ſed nõ ſubſtantialis for
ma, ſine qua deeſſet materia. de cele. miſ. in quadã ꝓpoſt
prin. de ſum. tri. c. vno. in cle. fi. ergo duplex eſt forma de
poſitionis, & vtraque perfecta in ſe, ſicut duplex eſt for-
12 ma teſtandi. iur. communi & militari. & vtraque † in ſe
perfecta, & ſibi aſcribẽs in teſtõ, nedum communi, ſed
etiam militari, tenetur de falſo. ff. ad l. cor. de fal. l. j. §. ad
teſta. & C. de his qui ſibi aſ. l. pe. ſic dicam de iſto, qui im
perfecta forma ſingulari depoſuit, vt ex quo teſtis inter
alios apparuit, habeatur talis. xx. q. j. quem progenitores,
ſ. de regula. vidua. C. de lat. liber. l. vna. §. ſed & qui domi
ni. Et ſic cum fauore partium ſit iurm̃ inductum & par
ti nocuit, falſum dicendo hoc, ꝙ non ſit iuratum, non
redundet in partis læſionem, contra regulam, quod ob
gratiam. de re. iur. li. vj. cum concor. & l. quod fauore. C.
de leg. ſicut ergo puniretur, qui iuraſſet. C. de teſti. nul-
13 lum. ff. eod. qui falſo, ſic & iſte. Secundo, † quod iuramẽ-
tum non ſit de ſubſtantia falſi, ſic probo. Lex Cornelia
de fal. induxit pœnam falſ. teſtis, vel teſtimonij, vel atte-
ſtationis, vt patet. ff. ad l. cor. de fal. l. j. in prin. & plurib. ll.
ipſius titu. ſed nulla l. digeſtorum inducit iuramentum
teſtis, ſed poſtea inductum fuit per l. C. & Conſtantini.
C. de teſt. iur. iur. ergo fateri oportet, tempore. l. Cornel.
pœnam falſi teſtis locum habuiſſe in non iurante, ex
quo concluditur, iuramentum nõ eſſe de ſubſtantia fal-
ſi teſtis. Eſt huic ſimile, quod habetur de preſ. non bap.
c. fi. & quod no. de elec. perpetuo. li. e. in gl. Nõ ob. l. Theo
pompus. ff. de dote præle. quia ibi factum narratur, vel
exponitur. iuratus. i. adiuratus, vt ibi no. Item certum. ꝙ
ibi non loquitur de teſte in iudicio deponente. Item li-
cet glo. in l. Lucius ff. de inſa. & in l. iij. §. Sabino. ff. de te-
14 ſti. intelligat illos teſtes iuratos. Textus † tñ id non expri-
muni, & ſi dicas primam compilationem. C. fuiſſe an-
te compilationem. ff. vt in prouæ. inſt. in princ. & ſecun-
dam poſt, & factam propter 50. deciſiones. & ſic con-
cludas. l. C. præter. 50. deciſiones fuiſſe ante cõpilationẽ
digeſtorum. & inferas per id l. iur. iurandi, quæ nõ fuit
de. 50. deciſionib. præceſſiſſe compil. ff. dato ꝙ fatear, ꝙ
compilationem vltimam. ff. præceſſerit. non fateor, ꝙ l.
illa leg. digeſtorum & l. Cornel. præceſſerit, imo prout
& ex chronicis patere poteſt, cum l. illa iur. iur. fuerit
Conſtantini primi, neceſſe eſt fateri, ꝙ l. Cornelia præ-
ceſſerit illam, quod ſic oſtendo, Conſtat, ꝙ leges. C. ordi
natæ ſunt ſub titulis collatæ ſicut & decretales. ſ. vt leges
diuerſorum imperatorum in vno titulo deſcriptæ, ſic
ordinatè loquũtur, ꝙ ex ipſarum ordine patet ordo au-
thorum. C. de nouo. C. compo. in prima conſtitutione,
ver. ita tamen. ſed in tit. de teſti. l. j. fuit Alex. qui fuit im
perator annis Domini. ccxxiiij. ſecũda fuit Valeriani &
Galieni, ipſius filij. & hi regnare cœperunt cclvj. Tertia
fuit Cari. & filiorum Cari. & Numer. & hi regnare cœ-
perunt. cclxxxv. Quarta cum trib. ſequentib. fuerũt Dio
cletiani & Maximiani, & hi regnare cœperũt cclxxxvij.
lex, iureiur. fuit Conſtantini, qui fuit primus, & ſuũ im-
perium inchoauit 309. ſi ſecũdus 740. & de aliis eo am
plius. Et vt perficiam, leges illius titu. ex quo inchoauit,
lex omnib. fuit Valenti. Gratiani & Valentiniani, quo-
rum imperium inchoauit in ccclxxvij. quoniam libe-
ri. & ſequens, fuerunt Honorij, & Theodoſii iunioris.
& cœpit ipſorum imperium in ccccxij. lex, nullum, fuit
Zenonis, qui cœpit imperare. cccclxxiij. l. ſi quis, cum ſe
quentib. fuerunt Iuſtiniani cuius imperium inchouit,
in cccccxxviii. Quod ergo lex cornel. de fal. præceſſerit l.
iur. iur. dupliciter probatur. primo, quod omnes. l in tit.
ad l. Cor. de fal. C. vſque ad l. ſi quis decurio. quæ fuit Cõ
ſtantini, præceſſerunt. l. iur. iur. quod patet ex ſupra di-
ctis. Secundo, quia ſi dicamus, ꝙ Marcus author præ. l. e.
tit. ff. fuerit impera. ille cœpit imperare in 162. & ſic vl-
tra. cxl. annos præceſſit Conſtantinum, & eius leges. be
ne igitur ex his procedat ſuperior concluſio. hoc noſtri
temporis legiſtæ non ponderant. Tertio idem ſic pro-
bo, cõſtat pœna falſi hic teneri, qui corrumpit teſtem,
xxij. q. v. ſi quis ſe. & c. ſi quis conuictus. facit eo. tit. ad fal
ſariorum. ibi, qui per ſe, vel per alios. patet. ff. ad l. Cor. de
fal. l. lege Cornelia. §. j. & l. falſi pœna. Item conſtat, teſtẽ
puniri de falſo, qui falſum teſtamentum ſignauit. eo. tit.
l. ij. & l. Paulus. §. j. Cum ergo illi non iurent, concludi-
15 tur, ꝙ iuramentum † non eſt de ſubſtantia falſi, nec
mirum, quia mẽtiendo commiſit falſum, eſt enim mẽ
dacium falſa ſignificatio vocis, cum voluntate fallendi,
xii. q. ii. §. ille. ad idem. ea. q. cum humilitatis. in fi. & cap.
cum omne genus. in auth. de inſtrum. cau. in prin. coll.
vj. vbi talis prodit veritatem. xi. q. iii. nolite. ii. & teſtis di-
citur quis ante, quam iuret. de ca. mo. dilectus. ver. cũq;.
Cum ergo nõ deſit hic nomen falſi teſtimonii, nec fal-
ſæ atteſtationis, ergo nec deerit pœna. de primo prouer.
xii. qui mentitur teſtis, eſt fraudulentus. & xix. falſus te-
ſtis non erit impunitus. Ma. i. xxvii. nouiſſime veniunt
duo falſi teſtes. & dixerunt, ad idem. xi. q. iii. inter verba.
& c. æſtimant. in fine. patet idem. de verb. ſigni. forus. vbi
teſtes dicuntur, qui ſuper ſtatu cauſæ proferuntur. de ſe-
cundo. 4. q. 3. alia, quæ eſt. l. iii. §. iii. ff. de teſt. ſ. de coha. cle
16 ricor. tua. vnde † periurium & falſum teſtimonium po-
nuntur vt diuerſa. de tempo. or. capi. fi. de vtroque ibi ad
Cor. xv. inuenimur falſi teſtes, quoniam teſtimonium
diximus &c. tamen Apoſtoli non erant iurati. De tertio
xxviii. diſtinct. de Syracuſanæ. Idem patet. l. j. ff. de fal. l. le
ge Corne. §. i. & l. eos. in princi. duplicant teſtimonia &
atteſtationes, ac ſi intendant falſum committi teſtimo
nils

niis nō iuratorum,& atteſtationibus iuratorum,de qui
bus in rubrica,ſupra de teſti.& atteſta. Sicut ergo teſta-
mentum eſt mentis teſtatio.xiij.q.ij.§.ſed aliud. inſti.de
teſta.in princi.ff.c.l.j.& no.ȝ.de teſta.c.ij. ſic teſtimoniū
eſt mentis vel rei notæ teſtatio,quam ſine iuramento p
depoſitionem fieri conſtat.ergo &c. Quarto ſic, ad eſſe
falſi teſtimonij & eius pœnam non requiritur, ꝙ illud
valeat,vel fructum afferat, alias falſum non eſſet, patet
Marci.xiiij.ibi,multi falſum teſtimonium dicebāt ad-
uerſus eum,& conuenientia teſtimonia non erant, ſi-
cut nec ad eſſe matrimonij carnal. in quo ſufficit con-
ſenſus,& quo ad impedimentum publicę honeſtatis.de
ſpon.c.vno.lib.eo.& quo ad pœnam.xxv.q.ij.c.ij.in cle.
de ſpon.eos,qui.ff de infa.quid ergo.§.cum autem.& ad
idem.C.lib.xij.qui.mi.non poſſ.eis, quibus.cum cōcor.
ſic in elect.quæ licet non valeat vitio materiæ vel defe-
ctu formæ,tamen locus eſt pœnæ decre. cum in cun-
ctis.de elect.quia propter.eod.ti.Item.non valet electio,
17 †ſepulturæ,& punitur eligens.de ſepul.c.j.lib.eo.non va
let pactum futuræ ſucceſſionis. de conceſ.præ.c.ij.C.de
pac.l.fin.& tamen punitur paciſcens.ff.de his,qui.vt in-
dig.l.ij.de don.l.quidam.in fi. & hoc commune in pœ-
nis,ad id.C.de ſepul.vio.l.j. Quinto ſic, aut iſte deliquit
non iurando,aut non deliquit. Primo caſu ex accumu
latione delicti ipſius conditio non debet eſſe melior.ſed
deterior.vj.q.j inuitare.de pœn.c.j.ff.de pœn.relegati.&
l.capitalium.§.i exulib.non fit quis melior delinquen-
do.xvj.q.j.legi.in prinde præben.cum , qui.ȝ.eo.lib.ff.ad
l.fal.pretia.Item committitur falſitas in exprimendo &
ſupprimendo.xxij.q.ij.ne quis.xj.q.iij.quiſquis.de cri.fal.
c.j.C.ſi contra ius.l.præſcriptione. C. de teſta. iubemus.
in fin.ſed iſte ſic fecit in duobus delinquendo.quia ſup
preſſit iuramentum,& falſum dixit , ergo &c. Secundo
caſu,quando non deliquit non iurando,aut hoc fuit,quia
remiſſum,& tunc eo fortius de falſo puniri debet, quia
multo maiori pœna ſunt digni, quib. cum plurimum
honoris delatum eſt,reperiuntur in crimine.C. de epiſ.
& cleri.l.presbyteri.can.v.q. vlti. presbyteri. & facit.ȝ.de
vi.& ho.cleri.vt clericorum.in fin.ſi per obliuionem,vel
dolum iudicis,vel tabellionis,per id ius partis,quam do
loſè lædere voluit,minui non debet.facit de conuer.cō-
iu.dudum.quod no.de reſcri.ad audientiam.j.C.de fide
inſt.l.fin.in fi.de mag.con.l.fi.in fi.de teſtamen.l.conſul-
ta.in fine.& ſic concludatur omni caſu illum teneri.Sex
18 to inducitur. ff. ad †legem Corn.de fal.l.ſi quis legatum.
j.& ſecundo reſponſo.Item,ꝙ hic eſt de atrocioribus in
quibus ſufficit attentaſſe,vt in l.ſi quis.non dicam.& de
pœ.diſt.j.cogitatio Solut. dico illum , de quo quæritur,
de falſo teneri,per l.diuinam,Dan.xiij.canonicam.ȝ.de
bigam.nuper.ciuilem,præ l.ſi quis legatum. ff.ad l.Cor.
de fal.In primo patet,quod illi duo ſeniores , qui falſū
teſtificati fuerant ſine iuramento contra Suſannam,dā
nati ſunt de falſo,& pœna mortis.In decre.nuper.patet,
ꝙ propter intentionis affectum cum opere ſecuto pœ-
na bigamiæ tenetur,qui tamen bigamus nō eſt. ſi ergo
carens nomine , propter affectum , & opus patitur pœ-
nam,fortius iſte,q nec nomine caret , vt probatum eſt
in tertio articulo,in l.ſi quis legatū.in princ.dr, ꝙ qui ſi
bi aſcribit legatum in teſtō,licet legatum ſit inutile,pu-
ta rei ſacræ,tenetur.l.Cor.de falſo,Idem ī eo,qui ſibi ad-
ſcripſit in teſtō,quod nō habet eſſe à prin. quia falſum,
vel quia filius præteritus,tñ habet figuram,& eſt pfectū
exteriori & viſibili forma,vt in ſecundo rñſo. Sed vt ibi
dr in iij.rñſo,ſi teſtm non habet eſſe,nec figuram,vt quia
nec perfectum eſt in viſibili vel exteriori forma , tunc
non tenetur aſcribens pœna, & per hoc ſatisfiat aliqui-
bus contrariis , & ſic in hac quæſtione inducebat hanc
legem profundæ ſcientiæ doctor Richardus Malum-
bræ.dicebat.n.ꝙ ex quo teſtimonium hēt ſuam figurā,
quia inter acta depoſuit,& prout iurati depoſuit , locus
ſit pœnæ.deficiente vero eſſe & figura,vt quia priuatim
extra acta tabellio dictum ſuum acceperit, ceſſet pœna.

19 Sed q̄rebat †an hoc vltimo caſu aliter puniretur?& ſol-
uebat,ꝙ ſi depoſuit in priuata ſcedula , vt poneretur in
actis,& ſic factum eſt,punitur nō vt falſus teſtis , ſed vt
ex genere de falſo.ff.de fal.l.j.§.qui in rōnib. ſi vero non
fecit ad id,ſed doloſè mendacio aliū voluit lædere,tunc
ciuiliter tenetur illi de dolo.ff.de furt. falſus. §. ſi quis in
pœna . criminaliter tenetur ſtellionatus. ff. de crimine
ſtel.l.iij.ibi,item,ſi quis imposturam.ſed ſi neminē læde
re voluit,nullo modo tenetur,vel punitur.ff. de dolo.qđ
venditor.vt ſic ſm leges nō puniatur dolus,q nō nocet,
ff.de euic.fundū Titius §.fi.de iter.acti.de ætate,poſt pri.
de tabellione dicebat,ꝙ ſi p negligētiam omiſit, remo-
ueri dēt.allega.l.ſi qs.C.de of.præ.p̄tor.& vide, qđ no.de
offi.arch.ea,quæ.ſi per dolum,tenetur falſi, quia p̄termit-
tens ſolēnia,falſi tenetur.C.de teſti.iubemus.in fi.& prę.
l.j.§.qui in rationib.ff.de falſis.& pœna vnius nō libera-
bit alium.ff.ad.l. Aquil.item Mela.§.ſi plures. per p̄dicta
patet,ꝙ cum q̄ſtio loquatur de vocato ad teſtimoniū,
qui doloſè falſum depoſuit, & ſic delictum habuit ſuū
eſſe,figuram & formam ſpecificā , & ſic conſumatum
ſm regulas & diſpoſitionem cōis iur. locus eſt pœnæ
falſi.& hanc partem p præ.dec.& per l.tenuit hic in ſua
diſputatione domi. Aluarus Hiſpanus nunc frater mi-
nor. Ad ꝯria rñſum eſt,quia negatur iurm eſſe ſubſtan
tialis forma,vt probatum eſt primo & ſecūdo argumē-
to ſecundæ partis. Ad id, qđ ſecundo dicebatur in ꝯriū;
primo de authoritate,ego dę rñdeo,ꝙ nō intēdit ad id,
ad qđ inducitur,ſed hoc intēdit,ꝙ non ſit p fidei datio-
nem iungenda manus imperio, vt ad ipſius defenſionē
dicatur falſum teſtimonium. Ad idem.de teſti.c.j. & c.
ſicut.& c.intimauit.de teſti. eo. puenit ad reliqua dico,
20 quod † bene eſt dr̄ia inter linguā mendacem, q̄ nō aſſu-
mit formam teſtimonij & teſtē fallacem,qui.ſ.aſſumit
formam teſtis,quia eſſe pōt cum iurō & ſine,vt ȝ.dixi. Ad
tertium rñſum eſt p dicta in quarto argumento huius
partis.reliqua ēt ſunt ſoluta per ibi dicta,& p diſtinctio-
nem formæ figuratæ & ſpecificæ ad non ſpecificata.

SVMMARIVM.

1 *Vitioſum initio,an tractu temporis conualeſcat.*
2 *Ceßio beneficij facta per archipresbyterum in manibus presbyte-
ri ad inſtar confeßionis, & ipſius renunciationis acceptatio ad
inſtar ſententiæ,an valeant. & nu.4.5.& 6.*
3 *Papæ ſpeciale eſt,confirmare id,quod eſt nullum.*
7 *Ratihabitio an poßit retrotrahi.*
8 *Sacerdos poteſt id, quod ad papam pertinet , vel eius delegatum
vbi agitur de ſalute animæ.*

REGVLA XVIII.

NOn firmatur. [*Non ſubſiſtit*]ȝ.ff.de
aqua quo. & æſti.l.
hoc iure.§.ductus aquæ . ¶Solutio,hic ꝯſta-
bat de initio & iur.nō ſubſiſtente.ibi nō , cū
origo facti memoriā exceſſiſſet. Io.mo.¶Prima glo.di-
cit,vñ ſumpta,& ponit exēpla & remiſ.de initio ſpectā-
do. & ꝙ in annullādis nō loquitur rła.ſecūdo allegat in
ꝯriū duos canones,quinq; decr.& duas ll.& dat vnā ſo-
lutionē ſpecialē.ſecūdo gñalem . cui ſolutioni opponit
decr.circa.& triplicitet ſoluit.Itē opponit de decr.ſcda,
de eo,q du.& ſoluit,& pricipalē ſolutionē declarat.In j.
1 gl.ibi[*qd †initio*]ſeq̄ꝰ vitioſū eſt,nō pōt tractatu tpis ꝯua
leſcere.& ibi[*ſi quis in ſenatorio*]ſi ſenator , q cum liberti-
na ꝯxit,dignitatē amittit,incipit eſſe matrimonium,&
ibi[*ſi contra*]matrimoniū p adminiſtratorē ī de nō oriū
dū, cum ſubdita ꝯctū incipit valere depoſito officio,&
ibi[*ſi certis annis*]& nudo pacto cōuentum ſine ſtipłone,
ego; certis annis ſolui,nō ſum pp id in poſterū obliga-
tus.& ibi[*ſi minor*]ſi minor xx. ſeruū tibi tradidit,vt ma
numitteres,nulla eſt traditio , quāuis tradiderit manu-
mittēdū,cum xx.annos cōpleſſet.lex.n.ꝯſilio eius,quaſi
parū firmo reſtitit.& ibi[*lr.j.*]loqtur cū maior factus ex
p̄ſe ꝯſentit ei,qđ curator deſtinauerat, vt ibi [*l.ij.*]& ibi

[*obſeruare*]vide.ſ.eo.ratihabitione. circa medium gloſſ.
In j.gl.ibi [*fiat ſeruus*]vel rei ſacræ.licet fiat ꝓphana.& ibi
[*vel ſana mentis.*]Dy.qui multum inſtat in exemplis hu
ius regulæ,dicit idẽ de ſeruo,ſi poſtea fiat liber. de filiof.
licet fiat ſui iur.de capto ab hoſtibus, ſi poſtea redeat,vt
omnia probantur.ff.de teſta.l.ſi filius.l.eius. & de leg.iij.
l.i.§.j. idẽ ſi erat inutilis,pp pœnam hæredis ſcripti,quia
non erat capax.licet poſtea fiat capax ff.eo.l.pen. Item,
teſtamentum & omnis volũtas a principio falſa tractu
tpis nõ firmetũ.C.de fal.l.ſicut.Itẽ ſunt exẽpla de caſibus
regulæ Catonianæ. vnde in glo.ſuper rubrica ante me-
dium.& ibi [*ſed annullandum*] & quicquid dicat hic Ioã.
mo.ſic non ob.quod dicitur de ſententia, per ap.ſuſpen
ſa. q̃ conualeſcit per negligentiam appellantis.& ibi[*ſi
quis in ſenatorio*]dicit Io.Mo. quòd ibi vitium qualitatis,
qua ſublata tenet,quod eſt actum, hic vitium in facto,
& ibi[*& ſi contra*]Dyn.allegat.C. de contractibus iudi.l.
vna . vbi donatio in officialem inutiliter collata tractu
temporis confirmatur.& ff.de leg.iij.l.j.§. ſed & ſi filius.
vbi tractu temporis confirmatur legatum a prin.inuti-
le.& de inſtitutione probatur idem. ff.de hære.inſti.qui
ſoluendo.& de manumiſſione.ff.de condi.inſti.mulier,
§.j.& ibi vt per ꝯtia ꝓbatur.vnde Dy.diſtinguit. aut du-
rat cã impediens,aut ceſſauit,& nulla ſuperuenit cõfir-
mans.Primo & ſecundo caſu locum habet regula . In
tertio vero non.& hoc recidit in idem,quod glo. dicit

QVAESTIO. II.

Hæc regula facit ad quæſtiones duas,quas poſui eod.
tit.ratam.& facit contra ſolutionem Io.de monte Mur
2 lo,in quæſtio tali quam †diſputauit. Archipresbyter nõ
valens habere copiam epi renuntiauit in mortis articu-
lo in manib.presbyteri recipiẽtis nomine epi, & ſtatim
canonici elegerunt Titium , poſt duos dies mortuo ar-
chipresbytero eps veritate cognita electionem confir-
mauit,quærebat,an valeret electio & confirmatio. Alle
gabat ad negatiuam tria .Secũdo ad affirmatiuam alia
tria.Tertio,ponitur ipſius ſolutio. & illius reprobatio,ad
ꝯtria reſponſio.¶ Ad primum conſtat,ꝙ non poteſt re-
nuntiare eccleſiæ ſine ſuperioris licentia.de renunc.ad-
monet.nec valet renuntiatio aliter facta.vj.q.iij. deniq;
vij.q.j.ſi quI vero.xvij.q.ij. Gonſaldus.ex quo ſequitur,ꝙ
non vacauit,& ſic nec alter eligi potuit in locum viuẽ-
tis.de con.præ.c.j.& ij.ex his concluditur,ꝙ nõ valet ele
ctio.vij.q.j.fructus eſt,& c.ſc.vbi videtur caſus. de renun.
c.ſi. hoc autem poſito,ꝙ non valuerit electio, cõfirma-
tio autem acceſſoria ad priuile. inualidum non valuit,
vt hoc.eo.titu.acceſſorium.cum concor.allegabat,de fi
de inſtru.inter dilectos.ad fin.C. de legi. nõ dubium.&
in hoc vide,quod no.de cã poſ.cum ſuper. gl.j.ſ.eod.lib.
de elec.q̃ ſit.in fin.vlti.glo.& c.quorundam.in vlt.glo.&
quod ſcripſi in c.ſi cui.in fi.benefacit. ff. de vul.ſub.l. ex
pupillari.vbi per acceſſorium alias validum nõ confir-
matur principale non validum. Secundo certum eſt,ꝙ
ſñia lata à non ſuo iudice , vel cõfeſſio coram illo facta
non valet,de iud.at ſi clerici.& ibi concordantiæ,ita igi-
tur dicam,ꝙ non valuit ceſſio facta per archipresbyterũ
in manib.presbyteri ad inſtar confeſſionis,nec ipſius re
nuntiationis acceptatio ad inſtar ſententiæ, de cõſuet.
ad noſtram.facit ad prædicta. de renun. quod in dubiis,
& cle.de pœnis,multorum.ad fi.vbi etiam patet, ꝙ rati
habitio epi non confirmat renunc.quæ eſt nulla. Eſt.n.
3 †ſpeciale in papa,qui cõfirmat , qđ eſt nullum,vij.q.j.in
primis.iij.q.vj.hoc quippe.de accuſa. ad petitionem. vbi
de hoc no.in gl.ij.& ix.q.ij.c.j.cui poteſtati inferiores nõ
participant.per hanc regulam. Tertio,vt hic no.ſpecia-
le eſt in electione,quod à principio nulla,non conuale-
ſcit,de elec.auditis.& no.de elec.tractamus.ergo &c.da-
4 to†ergo,ꝙ eps potuiſſet ratificare,qđ circa renũ. ſuo no
mine factum erat.ſ.eo.ratum,cum concor.illa tñ ratifi
catio ꝓcedere debebat electionem. erat ergo tẽpore ele-
ctionis in pendenti,an per renuntiationem illam vaca
tura eſſet eccleſia, & per conſequentiam pendebat ele-
ctio.quod eſſe non poteſt.ſ.eod.lib.de elec.c.ij. ¶ In ꝯtriũ
inducebat,quia iſte per renuntiationem ꝑdit omne ius
prælaturæ,qđ habebat in eccleſia.vij.q.j.quam periculo
ſum.de renun.in præſentia .de præben.dilecto.ergo va-
cauit eccleſia,& canonici potuerunt eligere . valuit er-
go confirmatio electionis , cum careret vitio perſonæ
vel formæ. & ſic cõfirmari debebat.de elec. poſtquam,
declarandum,ꝙ licet renuntiatio facta non in manib,
ſuperioris,nõ valeat quoad ſuperiorem, qui illam reuo
care poteſt,& ſic loquatur.c.admonet. de renũcia.tenet
tñ quo ad renuntiantem,vt no. eod.titu.qđ in dubiis.&
vj.q.iij.denique.facit de appel. cum appellationib.ſ.c.Ii.
Secundo pro hac parte eſt præſumptio.ſ.ꝙ in mortis ar
ticulo id fecerit pp conſcientiam remordentem, quaſi
ſine peccato id facere potuerit,ex quo epi copiã hr̃e nõ
potuit , vt ponit thema. nec ſaltem tunc ꝓ̃ſumetur im-
memor ſuæ ſalutis.j.q.vij.ſcimus.de homic.ſig.ii.neceſ-
ſitas ergo,q̃ licit ſi facit,qđ alias erat illicitum . de obſer.
ieiu.c.ij.in fi.eod.tit.qđ non eſt hoc.fecit,ꝙ licite ſine li-
centia renuntiauit,cum hoc non faceret ex contẽptu,
facit,quod no.de renun.niſi.§.pp cõſcientiam . & iſte,q
ſpiritu Dei ducebatur , non ſuberat legi.de regul.licet.
Item in iſtis lethaliter infirmis presbyter pp abſentiam
epi põt,quod ad epm ſpectat, vt reconciliare ſolenniter
pœnitentẽ.xxvj.q.vj.c.vlt. ergo & potuit cõcurrẽtib. his
5 duob.ſ.mortis periculo & abſentia epi. Tertio,pro †ſñia
vel confirmatione epi præſumendum eſt.de renun.in ꝓ̃
ſentia.de elec.bonæ.j.cum thema ponat,ꝙ eps ex certa
ſcientia electionem confirmauit quo caſu ſufficit taci
ta approbatio,vel patientia,vt no. Inn. & Ho.de renũti.
admonet.& de præben.de multa.vr̃ , ꝙ eius ratihabitio
retrotrahatur,ex quo ipſius nomine fuit recepta,& tale
fuit factum,qđ à principio potuit demandari.ſ.eod.ra-
tum quis.& c.ratihabitionem . ſi hoc eſt , ꝙ ratihabitio
trahatur ad ipſum act.renuntiationis.& horam eius,re-
peritur tunc ergo ſtatim eccleſiam vacaſſe, & ſic ad di-
gnitatem vacantem facta fuit electio . ergo ipſa electio
valuit,& per ꝯñs cõfirmatio. & ſi rñdeĩ ad prius allega
ta in ꝯtrium. Item, nec fuit ea ſui forma electio in pen-
denti,imò purè & ſimplr̃ fuit facta. fateor tñ,ꝙ pende-
bat ea facto ſuperioris approbantis vel reprobantis , ſed
hoc approbatur à iur.de elec.quod ſicut.clarius.ſ.eo.tit.
quam ſit . ¶ Soluendo dixit , quod renuntiatio valuit ,
& electio , & confirmatio per vltima iura, nec ob.decr.
vlti.de renuntia. principaliter propter tria. primum,qa
non fuit ibi aliquis nomine ſuperioris renũtiationem
recipiens , & admittens , ſicut hic . Secundo, quia nõ
fuit poſtmodum approbata , ſicut iſta . Item ibi non
imminebat neceſſitas , ſed poterat ſuperior adiri , hic ſe
cus . Ad alia iura reſpondet , quòd loquuntur in nul-
lis à principio , ſed iſta elect.à principio tẽnuit per vlti-
mo allegata . Hæc ſolutio non placet , nec fuit diſputa-
tionis tempore , cui interſui , communiter approbata,
& diuerſitates, quas ponit ad decre.vlti.de renuntia.vbi
eſt caſus.parum valet . primo, quia litera non dicit,quo
nomine receperint , an papæ vel proprio , ſed & ſi rece-
piſſent nomine proprio , ſi factum in ſe haberet lici-
tam formam , papa , qui eſt ſupra legem, vt dixi in pri-
ma parte , poterat ratum habere non ſuo nomine ge-
ſtum . Secunda diuerſitas non valet , quia ibi non fuit
approbata , quia non erat approbanda . Tertia minus
valet , quia nulla neceſſitas erat in morituro infra bi-
duum , quòd per renuntiationem vacaret eccleſia ſta-
tim vacatura . ſed in decre. vlti. verè erat neceſſitas , vt
ſcilicet eccleſia fortè ad multos annos non vacatura
vacaret per renuntiationem inſufficientis prælati,tunc
ad id diſpoſiti forſan cito pœnitentis . eodem titu.capit.
penul.facit , quod dixi de ſponſa. tua nos . ſuper prima
gloſſ. bene facit ad hoc , de renuntia. capitu. primo ſu-
pra eodem libro . Item , illa diuerſitas tollitur per capi.

Gonſaldus.

Conſaldus.vbi etiam timore mortis fuit beneficium re
nunciatum.nec valuit renuntiatio.Dico igitur, electio
6 nem † fuiſſe irritam, & per conſequens confirmationē
non valuiſſet,& tamen in electionibus ſpectamus ini-
tium.de elect.audiiis.& c.dudum.primo,& ſecundo.fal
7 lit in ratihabitione,vt ibi no.in illis ergo non † poteſt ra
tihabitio retrotrahi. licet poſſit approbare geſta vt ex-
nunc,ſed non vt extunc,vt hic no.& quod dixit ſpecta-
ri initium.verum,qñ electio eſt nulla, ſecus ſi annullā-
da,vt eo.ti.quod ſicut.vbi de hoc.iſta autem vere nulla,
quia facta ad eccleſiam non vacantem,& ſic in locum
viuentis.vt prius dixi.nec videtur vera gl. in decr. quod
in dubiis,cum ſit aperte contra textum ibi dicentem
quod nullam obtinet firmitatem.& gl.dicit, quod ob-
tinet aliquam contra illud vniuerſale negatiuum. de
hoc ibi ſcripſi super. j.gl. ſed & dato.ꝙ illa opinio eſſet
vera,ſicut confirmatoris fuit confirmare coniugium,
ita eius eſt diſſoluere,iuxta regulam.eo.ti.omnis res, ſē-
per ergo durat donec ſuperior renuntiationem accep-
tando diſſoluat.Ad ſecundum rñdeo, quòd ſi cōſciētia
vrgebat ad id,bene facit dimittendo quātum in ſe erat.
8 Ad tertium ſpeciale † dico, illud propter animæ ſaluē,
quo caſu poſſet ſacerdos etiam id quod ad papam per-
tinet.de ſepul.c.fi.vel ad eius delegatum. de offi.or.paſto
ralis.Ad id,quod dr̃,præſumi pro ſnīa, fateor in dubio,
ſed hic factum eſt certum . Ad id, quod dr̃ de tacita ap-
probatione,fateor,ſed per hoc non tollitur nullitas ele-
ctionis.In dec.quam ſit, non pendet electio ſimpliciter
& pure facta de religioſo, ſed conſenſus electi bene cō
ſiſtit in voluntate ſuperioris,ſine cuius licentia congedi
præbenda non poteſt.eo.titu.ſi religioſus.in dec.quod ſi
eut electio eſt pura, & valet, tamen contemptus ſuam
iniuriam proſequendo petere poteſt caſſari illam,quod
alius non poſſet.ſ.eo.lib.de præben.cum in eccleſiis.

SVMMARIVM.

1 *Reus ſi poſt publicationem atteſtationum non producit teſtes,item poſt litis conteſtationem,non reuocat procuratorem,an & id poſſit actor.*
2 *Nominatio an probet,& ius tribuat.& nu.5.*
3 *Litera apoſtolica fraudis ſuſpicione carens vt plurimū.& nu.6.9.*
4 *Eccleſiæ priuilegia,& ſtylus,etiam ſuper homicidio.*
7 *Clericorum ſummum & antiquum ius.*
8 *Argumenta an ſufficiant,vbi non ſit cuiquam præiudicium.*

REGVLA XXXII.

NOn licet. ¶ Prima glo.dicit,vū ſum
pta.& ponit exempla.ſecū
do dicit,quare ſic format regula . tertio po-
nit quaſdam differentias. ¶ In glo.j.ibi [*non
debet actori*].ſ.licere , quod reo non permittitur . & ibi
[*in ſacris*] aduerſarij militantium in ſacris ſcrineis cer-
tas ſportulas & exactiones litium eo priuilegio vtūtur,
quo illi.& ibi[*l.vlti.*] in capitalib. tres dilationes dantur
reo,duæ actori.& ibi.[*habita*]quæ dat ſcholari electionē
magiſtri.vel epi loci.& ibi[*circa*]ſi dico liberum illum,
q eſt in poſſeſſione ingenuitatis,habeo probare, ipſe tñ
pōt onus probandi ſuſcipere. ¶ In j.glo.ibi[*in ſacris*]Dyn.
1 ponit exēpla , ſi † reus poſt publicationem atteſtationū
nō producit teſtes.Item poſt litis ↄteſtationem non re-
uocat procuratorem,ergo nec actor.in auth.de teſt.§.il
lud.colla.vij.ff.de procu.poſt litem , vnum eligendo,vel
delegatū impetrando nō excuſat ordinariū , tñ & qñq;
reus impetrat.de reſcrip.cœterum . & ibi dedi cōcor.in
prin.& ibi non pōt reus.& ſic eo caſu fallit regula.ff.eo.
oīs diffinitio.Dyn.& [*in fin*]vnde ſi actore nō probante
vult probare ſe dominum.putat Dyn. ꝙ audietur,interē
eſt enim ſua, quia eo probato conſequitur ius agendi,q
alias haberet ſolum ius excipiendi. ff. de iniur.l.ſed & ſi
poſſeſſori.ſi vterque.ſ.actor , & reus vult probare domi-
nium.primo auditur actor,ſecundum Dy. dedi de hoc
remiſſiones ad Spec.de probatio.ex literis.

QVAESTIO.

Hic ex ſuperioribus patuit qñque licere reo,ꝙ non li
cet actori.quare conuenit ſolutio quæſtionis ſatis vſita-
te Gul. de petra lata , quæ ſic proponebatur. Accuſatus
2 † de homicidio coram ſeculari iudice,produxit literam,
qua nominatur clericus & canonicus Pariſien. quæri-
tur,an ſufficiat hæc probatio iſto caſu? Ad partem nega
tiuam inducit.v.rationes.Secundo ad affirmatiuam.iij.
& vnam glo.Tertio ſoluit diſtinguendo . Vltimo ſolu-
tio declaratur. Ergo ꝙ talis litera non ſufficiat, inducebat,
ꝙ res inter alios acta &c.ſ.de re iudi.c.pe.nihil.& ibi cō-
cor.iſta aūt litera ad aliud dirigebatur , forte ad delega-
tionem cauſæ ſuæ alteri faciendam , vel alterius fiendā,
ſibi ſaluo,quod in ſolutione dicam. nec ſuper clericatu
fundabatur,ergo non probat.Facit eo.libro,de priuileg.
ſi pp.in principio.facit de præſumption.illud. Item no-
minationem non tribuit vnde licet quis nominetur fi-
lius,nō per hoc hr̃ pro filio,de probation . per tuas. vbi
de hoc.& in gl.prima.& circa nominationem vide qđ
nota. xciiij.diſtinctio.dominus.xj.q.j.ſacerdotib. xxxij.q.
iiij.dicat aliquis.& qui filij ſint legi.per tuas.in fine in gl.
& non omnis vox iudicis habet vim ſnīæ. de præſumpt.
c.afferre.vbi de hoc in j.glo.& facit.ij.q.vij. non omnis,
vnde beata Maria nominabatur vxor , & non erat. 28.
q.ii.inuenta.Item licet papa ignoranter ſalutet,non ꝑ
hoc habetur pro abſoluto.de ſenten.excomm. ſi aliqn,
imò nec ſi id ſcienter faciat,vt in clemen.eod.tit.ſi tum
mus.ij.reſponſo.& multum facit eadem decre.ij. reſpō.
vbi videtur caſus,nam nominando aliquem in dignita
te,illum ꝑ hoc non approbat in illa.nec ſibi ius tribuit,
conſtat autem,ꝙ clericatus eſt dignitas.4.diſtinctio.de-
nique.in prin.& j.quæſtione.j.reperiuntur.Item,ſi quis
nominatur fornicator , vel ebrioſus , non per hoc talis
fore conuincitur.ii.q.j.multi.Sic nec ſtatim dicimus ac
cuſatum eſſe reum,niſi conuincatur.xv.q.vlti.ca.vlti. in
fine.nec debemus eſſe nimis creduli. lxxxvi.diſt.ſi quid,
xi.quæſtione.iii.In cunctis,de accu.qualiter.in fi.quia ꝑ
ſurreptionem multa proueniunt.iii.quæſtione.iii.indu-
ciæ.de do.& contu.cum olim.& potuiſſet ad hunc finē
talis litera impetrari,quæ de facili haberi potuit. & tali-
bus fraudibus , & contra ſurreptiones prouidendum eſt,
de diuor.quarto.in fine.de electio. cum dilecti.verſicu.
nos vero,& ideo de his inquiri iubetur.xxiii.diſtinctio.
quando epiſcopus.de cler.pereg.c.j.xcviii. diſtin. per to-
tum.Item videtur expreſſum.xlii.diſtin. quieſcamus.in
prin. ibi,ſi in clero electum ſe dicat, ſi ſacerdotem ſe no
minet,ſcrutare , oſtendat ergo literas ordinationis ſuæ ,
quas ſecum habere debet.ii.q j.legatum . & clare patet
in extrauag. Boniſa iniunctæ.ver.ſimiliter.& ver.ſequē-
tibus,imputet igitur ſibi, ſi tales literas non habuit , vel
habitas non ſeruauit, cum ex culpa ſua procedat.eo.tit.
damnum.cum concor.Item iſte , qui de clericatu exci-
pit,in hoc fingitur actor.ff.de probatio.l.ii. Sed actor id,
quod aſſeuerat,clare probare debet. vi. quæſtione vlti.a-
ctor,iſte autem non probat ſe clericum , vt excepit , ſed
probat ſe nominatum clericum,ſuccumbit ergo, quia
non probat,ad quod ſe adſtringit . de probationi.licet,
nec probat hoc eſſe & c.de offic.delega.cum contingat.
3 facit.de teſti.cum cauſam. ¶ In † cōtrarium inducitur.j.
quæſtio.j.ſancimus.vbi dicitur,ꝙ non præſumitur quis
immemor ſuæ ſalutis,& ſic non præſumitur mētiri,cū
quilibet præſumatur bonus,de ſcr.c.vno . de pſumptio-
ni.c.fi.& præſumitur etiam pro literis apoſtolicis , ꝙ ca-
reant falſitate,cum per multas manus tranſeant , de re-
ſcript.cum adeo.& c.ad audientiam.j. vbi de hoc. xxxii.
diſtinctio.communis filius. xxxv. quæſt. ix.apoſtolicæ .
Cum ergo credatur literis inferiorum.xi. q.iii. curæ . de
proba.poſt ceſſionē.de fide inſtru.cum dilectus.de fide-
iuſ.peruenit.fortius debet credi literis papalibus.ad hoc
de teſti.in nr̃a.& c.cū a nobis.xcv. di. cum illud.habeat
ergo pleniſſimam authoritatem,ꝙ ſcientiam papæ ↄti
net.C.de teſti.l.omnium. Itē dicebat,ꝙ videbatur caſus

pro accuſato.xj.q.j.Chriſtianis.& c.Silueſter. Item,reos,
4 †ſanguinis defendit eccleſia.xxiij.q.v.reos.& valens hominem liberare a morte.& id non faciens, illum occidat.de homici.ſicut dignum.ver.illi etiam, in hoc ſaltē dubio,in quo via tutior eligenda eſt.de ſpon.iuuenis.defendendus eſt iſte,& ſibi vita ſeruanda, & pro iure eccleſiæ præſumendum,potiſſime,quia in talibus,quibus alterum,vel modicum præiudicium obuenit, ſufficiunt,ar.de cler.pe.ca.ij.& facit ſupra de probatio.cum causā, & quod ibi no. in j.glo. & iij.q.vij.poſtulaſtis.xxiiij.q.ij.ſane.ij.in.j.glo.nec de modico præiudicio eſt curandū, de verbo.ſign.quid per nouale. Item,cum præſumptio, quæ oritur ex dicto vnius teſtis, impediat matrimoniū
5 contrahendum.de ſpon.præterea.ij. †fortius p̄ſumptio, quæ oritur ex tali litera,impedire debet iuriſdictionem iudicis ſecularis.facit.de cleri.excommu.mi.iſtud. de reſcript.cum contingat.inducitur etiam glo.pen.in decr. nonnulli.de reſcript.ver.ad hoc dicit. ¶Io.Soluebat diſtinguendo inter agentem & excipientem inducens ſimile.de except.cum inter. quia ſi iſte agit vendicando beneficium,vel aliud quod clerico cōpetit, vel petit admitti ad celebrandū populo, vel ſimilia,talis litera non ſufficiet,per præd.c.quieſcamus.xlij.diſt. & ij.q.j.legum, & per extrauagan.iniunctæ.ſuperius alleg. xcviij.diſ.per totum.& de cleri.pere.c.j.& ſequen.Si autem excipit ad defenſionem ſui,vt in caſu iſto,vel ſimilibus,ſufficiat talis litera,vel ſimilis,alias ſuſpicione carēs.ad quod inducit tria præſumptionis argum. literæ authenticæ fauorē.& clericalis ordinis, & nullum vel modicum præiudicium alterius.ad primū repetit,quod prædixi in prin.
6 ſecundæ partis.ſ.literas papales†per multas manus tranſire,& ideo pro illis præſumi.dicit ēt q̄ præſumitur, q̄ papa illum examinauerit,vel examinari fecerit,ſibi beneficium conferendo,cum aliis hoc fiēdum præcipiat, xxiiij.di.quando ep̄s.de elec.nihil eſt.Si ergo pro inferioribus iudicibus præſumitur,de renun. in præſentia.fortius pro papa.xl.diſt.non nos hoc iuſto.& videtur per p̄dicta verba,diſputans quæſtionem intellexiſſe, q̄ litera, de qua q̄ritur,fuerit collatrix beneficij,& hoc caſu minꝰ dubium,q̄ ſi eſſet alia litera, puta delegationis ad eum, vel per eum impetrata. Ad ſecundum inducebat, quod
7 Pharao clericos honorauit,& libertate, †ditauit. xxiij.q.vj.quamuis.de immu.ecc.non minus.& Conſtantinus ipſorum accuſationes recipere recuſauit.xj.q.j.ſacerdotibus.xij.q.j.quicunque.de iudi.nouit. Item,omnes cauſæ,etiam laicorum,olim tractabantur in ſynodo clericorum.xj.q.j.relatum.non mirum ergo, ſi facile res ad ſuam naturā reuertatur.qua de cauſa eccleſiaſticus iudex ſupplet negligentiam ſecularis, non econuerſo.de iud. qualiter.de fo.compe.licet. Ad tertium inducit, q̄
8 †ſufficiunt argumenta,vbi non fit præiudicium, de cle.pe.c.ij.& pp hoc ſemiplenè diſcutitur negotium, vt lit. non conte.qm̄.§.q̄ ſi super.facit de procur. ex inſinuatione.& xxv.q.ij.reſcripta.& facit,quod no.de dn̄a teſtis ad iudicē.iij.q.v.c.j.de offi.delega.inſinuatione.in j.gl.igitur & pœna delicti non tollitur per id,ſed eius ſpecies,& quod differtur nō aufertur.xxxij.q.ij.ancillam.ſ.de voto necne.Puto,q̄ ſi Gul.tempo.diſputationis vidiſſet decr. ſi iudex.de ſenten.excomm.li.j.de ipſa arguendo vel ſoluendo mētionem feciſſet,cum autem per illam, vt ibi
9 patet poſt princ. ſola fama de clericatu faciat fieri † remiſſionem,ſatis videtur,q̄ illa litera non minus valere debeat,q̄ fama in hoc caſu. Item dico in illo,qui communiter habebatur pro clerico, eodē deprehēſo in clericali habitu, qui priꝰ nō habebat̄ pro laico,vt ibi patet, quia p̄dicta ſine tali litera remittuntur.remanet ergo q̄ſtio dubia in vlti.caſu,qn̄ prius habebatur pro laico, & cum eo caſu teneatur facere fidem de titulo clericali, vt dicit ipſa dec.in §.fi.non videretur talis litera ſufficere.& hoc inducit præſumptio inſurgens ex p̄cedenti delatione habitus laicalis,vt ibi,quātumcunque ſic defendendo literam producat.Item,q̄ ſufficiat litera ēt beneficialis,qua nominatur clericus,multum probat decre. ex literis.de trāſact. nam ſi beneficiales ſunt ſubreptitiæ eo non exiſtente clerico,ſatis ergo patet,q̄ clericatus talem literam non probat,cum poſſit talis litera de facto per non clericum impetrari.

SVMMARIVM.

1 *Manumiſſionis factæ per illum,qui vſucapiebat ſeruum, nullitas non impedit vſucapionis curſum,ſed intentio manumittentis.*
2 *Matrimonium propter conſanguinitatem ſolutum, vel quia mulier non carnaliter cognita religionem profitetur, an rumpat ſponſalia prius a viro contracta de futuro. & nume.4.12.14.16.18.*
3 *In matrimoniis num magis ſpectetur animus,quam iuris effectus, vbi & matrimonii plures effectus.*
5 *Bigamiæ pœna an contingat ex matrimonio,quod non tenet.*
6 *Proles eſt illegitima, ſi ambo parentes ſciuerunt impedimentum, quantumcunque in facie eccleſiæ contractum ſit matrimonium.*
7 *Clauium poteſtas non contemnenda.*
8 *Actum requiſitum ad aliquid efficiendum, de facto fieri ſufficit, quamuis de iure non teneat.& nu.10.*
9 *Procuratorem ſecundum dans, reuocare ne primum videatur. Et quid de teſtamentis.*
11 *Actio ſemel extincta an reuiuiſcat.*
13 *Facta contra ius pro infectis habenda.*
15 *Religionis minus probatæ ingreſſus non diſſoluit ſequens matrimonium.*
17 *Matrimonium non diſſoluit votum continentiæ,licet eius executor ſuſpendat.*

REGVLA LII.

NOn præſtat. Ioan.mo.allegat pro exemplis multa iura, ff.de leg.j.ſi ſeruus legatus. §. ſi ſeruus. ff. de acq.hær.ſi q̄s hæres.ad Velleianum.aliqn̄.§.fi.de condi.& de.hæc ꝯditio.de iur.pa.illud.& c.fi.ſ.e.lib.de elect.perpetua.de con.p̄.ne captandæ. ſignat ꝯtrium,
1 ff.pro donato.q̄ pro donato.ſol. Nullitas † manumiſſionis factæ p illum,qui vſucapiebat ſeruum,non eſt id,qđ p̄ſtat impedimētum vſucapionis,ne currat. ſed id facit intentio manumittentis, p quam poſſeſſionem perdit. Item ꝯ ſcđm.ff.de lega.j.plane.& de adi.leg.l.legatum.§. patet.vbi primo legatario legatum non debetur, qđ aio adimēdi relictum eſt.Secūdo,licet nō capaci, ſed illud, q̄a tacita volūtate legatum adimitur.ff. de adi.leg.l.iij.§.fina.& l.ea parte.illa ergo tacita,de qua apparet,ſortitur hunc effectum.ſcđm Dyn.ꝯcor.qđ no.ſ.eo.li. de procu.ſi duo.in glo.ij.¶Prima gl.ponit exēpla. Secundo.v.caſus exceptos,ſed quintum nō approbat. Tertio,no.in maleficiis regulam nō loqui.In gl.j.ibi[*ſi dari ſtipu'er*] vide de cō.p̄.cum noſtris.in iiij.gl.In glo.j ibi[*ſi dari ſtipuler.*]Dy. ponit exemplum,cū legata eſt mihi optio ſerui, & ego elegi,ſed electio nō habuit effectū,iterum eligam. ff. de op.le.l.ij.iij.& iiij.Item ponit p l.q̄ ſi pupillæ.ff.qn̄ di.le.ce.de cō.& de.hæc ꝯditio,vbi ſi legatum fuit pupillæ, ſi matrimonium non ꝯheret, facta pubes pōt ꝯhere, & ꝯditionem implere,licet ante pubertatem ꝯxiſſet,quod quia nō tenuit, impedimentum nō p̄ſtat.& ibi Goff.q hoc.i.hos quatuor caſus, quos p̄miſi.& ibi ī fi. vide qđ ibi ſcripſi & dixi.& de hoc in p̄.dec.cum noſtris.de conceſſio.præb.in iiij.glo.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem,quam Paduæ diſputaui,quam ſic p̄poſui.Matrimonium ſolutū pp conſanguinitatem,vel mulier nō cognita religionē p̄fitetur,q̄ritur,an rumpat ſpōſalia de futuro prius a viro ꝯcta? Et primo pro ſolutione ad vtrūq; mēbrum ponetur gl.lo. Secundo,ad vtrūq; inductiones affirmatiuæ,qb.in quārum ſolutioni ꝯdicunt,ſingulariter rn̄debitur.Tertio diuiſim ad mēbra arguit negatiue,& primo ad primū,& id conceditur. Secundo ad ſecundum, & omnibus quę inducuntur ſingulariter reſpondetur.Soluendo igitur

tur dico,quod Io. notauit in iij. compil. de ſpõn. ſicut,
quod matrimoniū ſolutū pp conſanguinitatē non rū-
pit priora ſponſalia de futuro,ad quod inducit dec. cū
apoſtolica.eo.tit.ſi vero ſoluitur per ingreſſum religio-
nis,nihilominus rūpit priora ſponſalia.ad quod indu-
cit de conuer.coniu.quidem,& quia actio ſemel extin-
cta non reuiuiſcit.de cõ.diſ.iiii.quis.hanc glo.Io.Bernar
dus vel eius contemporanei.ſ.Vincet.in ſecundo appa
ratu Gof.& Phi.nõ poſuerunt,nec aliqui moderniores
eam tractauerunt,quod ſim memor ad præſens. Ad li
terā tñ illa videri poterit in nouella.Ordine vero turba
to præcedit ſolutio argumenta,vel miſtim quæſtiones
iſtas tractando fiat ſimul poſitio & reſponſio argumē-
torū ,q̃ ſolutioni contraria videntur . Ad vtrãque er-
go quæſtionē primo arguitur affirmatiue.ſ.quod vtro-
que caſu rupta ſint ſponſalia.& taliter,certū eſt, ꝙ inter
multos caſus,quibus rumpuntur ſponſalia de futuro,
iſte eſt potentiſſimus caſus.ſ.cū alter ſponſorum con-
trahit ſcđa ſponſalia de præſenti.de ſpon.ſicut.& c.ſi in
ter.ii.reſpõ.de ſpõ.duo.c.j.poteſtiſſim⁹.iõ dixi,qa ſecū-
dū Tanc.qui hoc no.de ſpõ.de illis,cum in aliis diſſol-
uatur per ſententiā,in hoc caſu,& cū alter ſponſorum
religionē ingreditur,ſoluuntur ipſo iure , ſed certū eſt,
ꝙ ſpõſalia de p̄ſenti quo ad verba,accipio te &c.& quo
ad conſēſum in vtroque caſu interuenerunt, & inter-
3 uenire potuerunt.ergo dicenda ſunt† rupta priora ſpon
ſalia.Quod verba interuenire potuerunt per ſe patet,ꝙ
conſenſus interuenire potuerit,ſatis patet , de ſpon.ca.
vno.eo.li.vbi ſponſalia nulla,qa cū conſanguinea con-
tracta,ſi tenent ex conſenſu inducunt publicā honeſta
tē.inſpicimus. n. in matrimoniis plus animā , quā iuris
effectū.de biga.nuper.cū ſuis cõcor.multos. n. effectus
conſequitur matrimonium.licet ſit nullū. Inducit. n.
bigamiā,vel pœnā bigamiæ.vt ibi, quā ſine matrimo-
nio qs non poteſt incurrere,de biga.quia circa. facit ꝓ-
lē legitimam ſeruata forma conſtitutionis , cū inhibi-
tio.de clande.deſpon.quā prolem legitimam produce-
re non poſſet fornicarius coitus primū probatur de clā
de.deſpõ.c.vl.& q ſi.ſint le.cū in iure.& c.ex tenore. itē
inducit publicā honeſtatē,vt eſt dictum.& interdum ī-
ducit adulteriū,& adulterii pœnā.quod dic,vt nota. de
do.inter vi.& vxo.cū pluriū. Cū ergo multos effectus
alios conſequatur matrimoniū,non mirū, ſi conſequi
poteſt hunc effectum rūpendi priora ſponſalia de fu-
turo,quaſi ſufficiat cõſenſus cū forma verborū. & eſt
ſi.vbi ſufficit aliqd valere ex forma,licet ex effectu , vel
eā non valeat.de ele.ſi poſtquam.li. vi. ſicut & in denū-
tiatione noui operis dr̄.ff.de no.ope.nun.l.j.& eo.ti.c.j.
& ii.& in ſnīa excommunicationis.xj.q.iii.ſnīa .Sed ad
4 iſta inquantū quo ad primū pūctū ſolutioni † contra-
dicunt,reſpondetur,quod ſolutio ſponſaliorū de futu-
ro per ſequens matrimoniū procedit ex vinculo cõiu
gali, quā nõ inducit ſolus ꝯſenſus,ſed legitimus ſed pu-
blica honeſtas non procedit ex vinculo ꝯiugali,ſed ex
ſpõſaliorum cõſenſu, q ſufficit ad illud impedimentū
inducendū,ſicut etiam affinitas non ex legitimo coitu
ſed fornicatio ſurgit.& ſufficit ibi coitus.de eo, qui cog.
5 conſan.vxo.ſuæ diſcritionē.¶ Ad illud †quod dicitur,
pœnam bigamiæ contrahi ex matrimonio , ꝙ non te
net.hic ſolū contrahentis illegitimum matrimoniū
vertatur odium.vnde fateor eum ex facto ſuo poſſe pœ
nam incurrere,pp affectū cum opere,ſed non ſic ſe po-
teſt ab alterius obligatione liberare per contractum ꝑ
quem alteri non ligatur,per quem ſibi poteſt præiudi-
care.ſed nõ ſic ſi poteſt ab alicuius obligatione liberare
niſi alteri ligetur.eodē modo tolli poteſt,quod arguitur
ex dec.cum,qui.de præben.li.vj.vbi ligatus eccleſiæ par
rochiali ab illo vinculo ſoluitur,recipiendo etiam in-
iuſte ſecundam parrochialem eccleſiam .illud enim ē
inductum in odiū iniuſte recipientis, non in ipſius fa-
uorem . vnde poſſet dici ſecundum opi. Io.quā dixi,de
præben.de multa ſuper ver.priuatus.& ipſe no.vii.q.j.ſi

qui.& xxi.qõ.ii.ſi quis iam tranſlatus.quod tunc ſit pri-
uatus quo ad ſe,non quo ad eccleſiam , vel p̄latum ſu-
periorem,qui eum etiam inuitum retinere poſſit in lo
6 cum ſuū.Quod dr̄ de prole, illud † in eius fauorem in-
ductum eſt,propter ignorantias parentum amborum
vel alterius.quod patet, qa quantūcunque in facie ec-
cleſiæ contractum ſit matrimoniū , ſi ambo parentes
ſciuerunt impedimentum,proles eſt illegitima,vt in ꝑ.
dec.vlt.de clandeſti.deſpon Quod dr̄ in decr.ſi poſtq̃.de
electio.ſpeciale eſt in cathedralibus & regularibus ec-
cleſiis,vt ibi patet,alias enim non ſufficit appellationē
eſſe iuſtam ex forma.de appella.vt debitus.eo.ti.non ſo
7 lum.lib.eo.Quod† de denuntiatione dr̄, ſpeciale pp cõ
temptū prætoris, ſicut & quod dicitur de ſen.excõ. ſpe-
ciale,ne poteſtas clauium contemnatur.¶ Adhuc pro
8 hac parte ſic arguitur,actus † ille, qui ad aliquid efficiē
dū requiritur,ſufficit,quod de facto fiat ,& ſi de iure nõ
teneat.hinc eſt,quod inſtitutus ſi ſeruum hæreditariū
manumittat,manumittere non poteſt, niſi adeat.adire
nõ poteſt,niſi manumittat.Dicit tñ lex , quod vt adeat
ſufficit,quod de facto manumittat , licet manumiſſio
nõ valeat.ff.de condi.inſti.mulier §.j. itē , ſi manumiſ
ſus ſit,ſi.x.hæredi promittat.ſufficit,quod de facto pro
mittat,licet promiſſio facta ab ipſo adhuc ſeruo non
teneat.ff.de ſta.lib.l.pe. itē manumiſſus teſtamento , ſi
iurat.x.operas filio dare,iurando libertatē conſequitur,
licet non teneat iuramentum.ff.de ma. te. l. ſeruum te
ſtamento.ad idem.ff.de condic.inſt. l. Meuius. & teſtā
mentum,ex quo non aditur hæreditas rūpit codicillos
qui tamen tenuiſſent, ſi teſtamentum factum non fu
iſſet.ff.de hære.inſti.l.pater filio.& inſt. qui.mo.te, infir.
9 §.poſteriore.per quod etiam † notatur,de procur. ſi duo.
li.vj.in gl.ii.quod dans ſcđm procur.reuocat primū,etiā
ſi ſeruus non ſuſcipiat manda.ad idem.ff.de iniuſ. rup.
& irri.te.l.iii.§.ſed ſi ſtante.vbi ſcđm teſtamentū ,quod
10 rumpitur per poſthumum,rūpit primū teſtamētū. Ad
†idem de præben.c.pe.li.e. vbi ſecunda gratia , cū præ-
rogatiua.licet poſtea reuocetur,rumpit primā. Ad idē.
ff.de teſta.mili.l. militis codi.§.fin. vbi ſcđm teſtm̄ iu-
re militari factum,licet non valeat milite.ſ. deceden e
poſt annum militiæ,tamen rumpit primū , quod ipſe
fecerat iure cõmuni.Et ad idē de ſepul.c.j. li. eo. vbi ele
ctio ſepulturæ licet non teneat,impedit aliam ſepultu
rā eligi,ac ſi teneret. Ad idem.ff.de adimen.leg.l.legatū
ſub conditione.vbi ſi quis donet vxori ,quod legauerat
filiæ,intelligitur adimiſſe,licet donatio vxori facta non
teneat. Ad hoc reſpondetur,ꝙ in l.mulier.§.j.in l.pe.de
ſta.li.in l.ſeruū teſtamento.& l. Meuius.ſufficit factum
licet non habeat iuris effectum,quia ſatisfit voluntati
teſtantis,qui factum inſpexit,ac ſi dixiſſet,ſi ſalutauerit.
vel lapidem in flumine proiecerit. vnde ſufficit ibi fa
ctum ſine iuris effectu , ad id.ff. de ſtatuli.Stichus.x.Præ
terea facit ibi quod poteſt,& iuxta iuris regulā ad im-
11 poſſibile non debet aſtringi.eo.ti.nemo†poteſt. cū ſuis
concor.ad l .iii.§.fi.ff.de cod cum.vii.iuribus in proxi.al
le.non expedit rñderi,quia faciunt pro ſolutione , quo
ad ſecundum ponendum . Probant enim illa iura , ꝙ
ex quo ſecundum teſtamentum a principio tenet,licet
poſtea rūpatē videtur ruptum eſſe primum & eſt ſimile
in procuratore & gratiis,ſicut ex quo matrimonium te
nuit,licet poſtea rumpatur, ſufficit ad hoc , vt rumpat
priora ſponſalia. Ad quod facit,quod dicitur , actionē
ſemel extinctam non reuiuiſcere.de con.di.iiii.quæris.
xxiii.q.iiii.ſi illic.ff.de ſol.qui res. §. aream. ff.de verbo.
ob.inter ſtipulantem.§.nam & cum quis.Ad decre. de
ſepul.rñdetur,illud non eſſe ex virtute electionis.q̃ non
tenet, niſi in pœnā eligentis.Ad l.legatū. de adimen.le.
reſpondeo,ꝙ quia teſtamentum pendet ex vnius, non
ex plurium voluntate, ſufficit ,quod ibi appareat teſta-
toris legantis mutata voluntas , licet voluntas legatarii
non intercedat,quæ nec reqritur,nõ ſic in caſu nr̄o eū
ſpõſalia p̄ēdeāt ex voluntate duorum. & facit, qđ no. ī.

de

12 de cōſtitu.c.j.li.e.¶ Ad negatiuam †vero, ſ. quòd in neu
tro prædictorum caſuum rumpantur ſponſalia, argui-
tur primo quo ad primū, quod matrimoniū cōtractū
cum conſanguinea, cū ſit nullū, non habet rumpere
ſponſalia, ad hoc enim, vt matrimoniū illa rumpat, de
bet eſſe tale, quod teneat, non. n. præſtat impedimentū,
quod de iure nō ſortitur effectum, vt hic cū ſuis con-
13 cordan. Et † quæ contra ius fiunt, debent pro infectis ha
beri. eo. ti. quæ contra ius. & C. de lega. non dubiū, ſi igit
iſtud matrimoniū conſanguineæ debet haberi pro nō
facto, ſatis patet, quod non rumpit ſponſalia, ad inſtar
ei' quod dicimus, electionē, q̄ nulla eſt, alteri electioni
non præſtare impedimētū, iuxta ea, q̄ plene no. de ele-
ctionibus, audiuis. ad hunc caſum bene facit. ff. de con-
ditio. & demonſtratio. l. hæc conditio. vbi conditioni
nuptiarū dr̄ non paruiſſe, qui nuptias interdictas con-
traxit. Cōdēnatū ēt ſic accipere debemus, vt cōdemna
tio teneat. ff. de re iudi. l. iiii. §. cōdemnatū. & l. ſi cū nul
la. ad idē. ff. de pœn. l. rei capitalis. in fine. ff. ad Tertulli.
l. j. §. fina. & tutores teſtamento datos accipere oportet,
qui iure dati ſunt. ff. de teſt. tuto. l. iii. & falſus tutor nō
eſt tutor, nec falſum teſtamentum, eſt teſtamentū. ff.
de ver. ſig. Paulus. Idē dicā de matrimonio. Itē, qui ſatiſ-
dare promiſſit, dādo eū, qui nō obligatur, vel exceptio-
ne vtitur, ſatiſdare non dicitur. ff. de fide inſtru. l. iii. & q̄
per exceptionē primi poſſunt, in cōpenſationē non ve
niunt. ff. de cōpen. quæcunque. & l. quod in diē. & veri-
tas reuelata debet opinioni vel ſermonibus præua-
lere. viii. di. veritate. lxxxi. di. quicunque. de re iud. cū in-
14 ter. Ex † quo igitur apparet matrimonium non fuiſſe
propter conſanguinitatē, veritatē opinioni præferen-
do, dicemus non rumpi ſponſalia, maxime cū pronun
tietur matrimoniū non fuiſſe. in Auth. de nup. §. ſi ve-
ro ab initio. coll. iiii. ſponſalia igitur priora, quæ tenue-
runt, per matrimoniū, quod non tenuit, ſolui non de-
bent, ad hoc. ff. de reſcin. ven. ſi id, quod in prin. §. j. Nā
15 † & ſi profiteatur quis religionē non approbatā, iſta p-
feſſio non diſſoluit ēt ſequens matrimoniū. de voto. c.
vno. eo. li. & facit, quod ibi notaui de ordinato ab eo, q
non poterat ordinare. Et lex videtur dicere, quod ma-
trimoniū contractū cū conſanguinea non diſſoluit
ſponſalia prius cū eadē contracta, ergo nec cum alte
16 ra. ff. de do. inter vi. & vx. cū hic ſtatus. §. pe. Quid † vltra?
Videtur hoc expreſſum de ſpon. c. vno. eo. li. vbi qui cū
conſanguinea contraxit, ad contrahendum cū ſponſa
remanet obligatus. Sequeretur enim ex contrario ab-
ſurditas magna, quia. ſ. ille, qui cū muliere ſponſalia cō-
traxiſſet, ſeipſum poſſet contrahēdo cū conſanguinea
liberare. & conſequeretur præmiū, vnde deberetur ſibi
pœna, de hæreti. c. li. cū ſecundū. ergo fortius vinculum
hoc caſu habebat ſoluere ſpōſalia, hic vero nullū ſit vi-
culū, q̄ patet, quia poteſt illo durante vel per eccleſiā
non ſoluto contrahere cū alia. ergo dicam priora ſpon
ſalia non eſſe ſoluta. de ſpon. cum in apoſtolica. de eo,
qui dux. c. ij. probat hoc lex, dicens, q̄ ſecundū teſtamē
tū, in quo filius fuit præteritus, non rūpit primū. ff. de li.
& poſ. l. filius. Teſtamentū vero, in quo præteritus eſt
poſthumus, bene rumpit primū, licet poſtea rumpatur
per poſthumū, quia potuit poſthu. nō naſci, & ſic a pri-
cipi. tenuit, & ſic loquitur lex ſuperius alle. ff. de iniuſ.
rup. & ir. te. l. iii. §. ſi conſtante. & ſic licet teſtamentum,
quod a principio tenuit, & ex quo pars potuit hæres eſ-
ſe, quamuis poſtea rumpat primū, illud tñ, quod a prin
cipio non tenuit, & ex quo a principio non potuit quis
hæres eſſe; non rumpit primum, vt in l. ſi filio. quod ſa-
tis facit ad vtriuſque membri ſolutionē. Et his non eſt
reſpondendum, quia ſolutioni concordant, ad quā fa-
cit de ſpon. veniens. ii ¶ Quo ad ſecundum ſic arguitur,
matrimonium ſolutum per religionis profeſſionem
ante copulam, ex quo non durauit, fingitur nō fuiſſe.
ff. de ver. ſig. nam & ego. cum ſuis concor. & cum ma-
trimonium ſit ſacramentum, & quod ſacramētaliter
habeat deſignare, vt dicitur. de biga. debitum, matrimo
nium vero non conſumatum per copulam, nō habet
huius ſacramenti ſignificationē. vt ibi. & xlv. di. Valenti
no. ergo non dicemus per illud diſſolui ſponſalia. Perfi
ci enim & confirmari videtur matrimonium et copu
la. de transla. c. vlt. ſed ad iſtud reſponde, vt ibi no. & xi.
q. iii. §. quod prædeceſſor. ¶ Præterea, vt ſ. dictum eſt, cau
ſa, propter quā matrimonium poſterius ſoluit priora
ſponſalia, eſt fortius vinculum, quod vinculum nō de-
eſt in matrimonio nō conſumato, alias ſequeretur, q̄
qui contraxit cum vna, ante copulam cum alia con-
trahere poſſet, q̄ eſt falſum. Itē ſequeretur, quod ſponſa
de præſenti nō cognita cum alio coeundo non poſſet
violare ſacramentum matrimonii, ſi nō deeſſet. & hoc
eſt falſum. Cōmittit. n. adulteriū, ſicut & vxor, de eo q
dux. in ma. c. ii. & vlt. de eo, qui cog. conſan. vxo. ſuæ. diſ-
cretionē. ii q. j ſi peccauerit. licet igitur iure permittente
iſtud vinculū ſoluatur per religionis ingreſſum ante
copulam. xxvii. quæ. ii. deſponſatā. & c. ſe de conuer. cō
iug. verū. & c. ex publico. tñ durat vinculū ſecundum
quoſdā, vel verius ſoluitur vinculū quadā iur. fictione,
qua profeſſum fingimus mūdo mortuū. xvi. q. j. placuit
& facit, quod not. de voto c. vno li. eod. ſic ergo obliga
tio ſponſaliorum extincta per ſequens matrimoniū;
non renaſcetur. moriente naturaliter ſecunda vxore
ſic nec ea profitente religionem. Nec ob. quod dicitur,
obligationē interdum reuiuiſcere; de ſen. excom. eos li.
eo. ti. quemadmodum ſer. amit. ſi locus. ff. de ſerui. vr. p̄.
ſeruitutes. §. ſi ſublatum. C. de inoff. teſt. ſi maritus. C. de
inoffi. teſt. ſi maritus. C. de pact. debitori. in dec. n. eos. re-
uiuiſcere poteſt excommunicationis ſola, non ex iuri
bus prioris obligationis vel ſententiæ, ſed ex iuribus ip
ſius conſtitutionis. quod probat litera ibi, decernimus.
non dixit, declaramus. vt ibi no. & eſt illud ſtatutum in
odium contemnentis, & fauore clauiū. ad l. ſi locus. §. ſi
ſublatum. dico, quod non erat in totum obligatio exti
cta, ſed propter caſum impedita. In l. ſi maritus. proui-
detur iuſtæ ignorātiæ hæredis. & eſt ſimile ad id, quod
habes de præben. ſi beneficia. lib. e. In l. debitori. reuiuiſ-
17 cit † non ex vi prioris obligationis, ſed ex vi pacti ſubſe
cuti. vnde & hic poſſet obligatio reuiuiſcere iſto de no
uo contrahente ſponſalia cum eadem. Ad hoc bene
facit. ff. de ſerui. vr. præ. l. ſi quis ædes. j. reſponſo. de renū.
ex tranſmiſſa. de ſimo. ex Inſinuatione. de reſcrip. quan
uis. lib. eo. nec ob. quod dicitur, obligationē non extin
ctam, ſed ſuſpenſam ad inſtar eius, quod notat Io. de vo
to ſimplici, ſcilicet quod talis vouens ſi cōtrahat mon
ma vxore, continere debebit. hoc no. 27. q. j. nuptiarum
& q. ii. Agathoſa. matrimonium. n. non diſſoluit votū
continentiæ, licet ipſius executor ſuſpendat pro parte
ſaltē reddentis, quod patet, quia ēt vxoratus, quoad ſui
obligationem continentiā vouere poſſet, & per illud
votū ſine p̄iudicio cōiugis ſe Deo ligare, ſed poſt matri
moniū ſpōſalia cum alia nō poſſet contrahere. Cum
18 igitur per † votū fiat obligatio Deo, hoc ſcilicet per ſpō
ſalia fit hōi. Itē, cū votum & matrimoniū ſm ea, q̄ di-
xi, ſe compatiantur adinuicem, matrimonium cum
vna, & ſpōſalia cū alia, nō ſe cōpatiātur, nō eſt mirum
ſi matrimonium in totum, ſoluit ſponſalia. votum ve
ro ſuſpendit. fateor tñ, q̄ votum ſimpliciter & matri
moniū, & eius vſus ſe non compatiuntur. & facit, qđ
dixi poſt Innoc. de conuer. coniu. placet. in fin. licet aūt
reſpōderim ad prædictā opi. Io. proximè inductā. nō tñ
præciſe fateor eā verā, quod tñ hic nō tracto. ſed tracta
ui, qui cleri. vel vo. rurſus, in vlt. gl. Ex prædictis allegatis
& contrariis ſolutis concludo, quod in ſolutione ſuper
ius dictum eſt. Io. And.

S V M M A R I V M.

1 *Conſilij fraudulenti nulla eſt obligatio.*
2 *Opem & conſilium præſtans ſuo maleficio ne, non tenetur*

3 *Iudex ordinarius tribus conſultoribus, adhibitus ita pronuntiauit de talis conſilio condemno, & conſilio talium abſoluo an eis ſententia executioni ſit mandanda, actore id petente lapſis decem poſt diebus. & nu. 5. 7.*
4 *Sententiam iudicis quę reddant inualidam.*
6 *Iudex ſequutus minorem partem conſultorum, an excuſetur, & culpa careat. Et an teneatur eorum ſeu aſſeſſorum ſequi conſilium, ſub nu. 7. 9. & 11.*
8 *Remedia communia ab iniqua ſententia.*
10 *Cum, & de præpoſitiones, an, & quid differant. & vtriuſque vſus & vis. & nu. 12. & 14.*
13 *Papa in reſcriptis, ſententijs & diplomatibus mos.*

REGVLA LXII.

NVllus ex conſilio. ¶Prima gl. dicit, vnde ſumpta, ponit rationē regulæ, & exempla regulæ, & exceptiones. Secundo diſtinguit. Tertio quid differat, oſtendit, conſilium a manda
to. ¶In prima gl. ibi. [*cōſilij*] ſequitur non fraudulenti
1 † nulla eſt obligatio. cæterū, ſi dolus & calliditas inter
ceſſit. de dolo actio cōpetit, & ibi [*l ii in fi.*] ponit caſum
de illo, qui conſuluit pecuniam potius locādam in em
ptionē prædiorū, quam fœnerādam, vel econuerſo. &
ibi [*quod cum ſcires*] infra ſequitur in gl. & ibi [*eleganter*]
in fi. conſulens mutuaui debitori non idoneo. non te
netur de dolo, & ibi. [*l ii.*] proſeneta, qui dolo & calli
ditate debitorē circumuenit, de dolo tenetur. & ibi [*nō
ſolum*] tenetur iniuriarum non ſolum faciens, ſed & is,
cuius dolo facta eſt iniuria, vel qui iurauit, vt fieret. ¶In
2 j. glo. †. ibi, de hoc. ff. de verb ſig. ſæpe. in fi. & inſti. de ob.
ex delic. §. ope. & ibi [*ſubdiſtingue*] ſecundum Dy. hæc di
ſtinctio locū habet in alias cōtracturo, alias tenetur
conſulens. ff. man. ſi remunerandi §. ſi tibi. ſed. §. loquit
in manda. non in conſilio. & facit finis glo. & ibi [*conſu
lens*] hic etiam diſtinguit Dy. an foret facturus, & tamē
vtroque caſu fatetur eum teneri. Diſtinctio iſta ſatis pla
cet quo ad quantitatem pęnę. de homicid. ſicut dignū
ipſe autem dicebat, quod qui conſuluit alias facturo,
aut præbuit conſilium tantū, aut opem tm, aut conſi
lium & opē. primo caſu tenetur, quia non oportet lau
dando malitiam augeri. ff. de ſeruo cor. l. j. §. perſuadere
& C. de furt. ſi quis ſeruo. ſi opem tantū, ſine cōſilio pri
cipali vel ſecundario, non tenetur. ff. de furtis. ſi pignore
§. ſi ferramenta. ſi conſilium & opem, non eſt dubium
quod tenetur. ff. de ver. ſig. ſæpe. §. ita dubitatum. inſtit.
de ob. quæ ex delict. §. ope.

QVAESTIO.

Hæc regula loquitur de dante conſilium, & glo. in
prin. & fin. pro ratione regulę ponit, quod is, cui datur,
non tenetur illud ſequi. Et circa hoc inſtemus propter
iudices eccleſiaſticos & ſæculares, qui ad ferendas ſentē
tias & interlocutorias recipiunt conſultores iur. peritos
de more Italico, quorum talium conſilium ſi ꝯ ius eſ
ſet, ſequi non tenentur, etiam ſi de conſenſu partium
illos aſſumpſerunt, licet hoc caſu quidam contra. de
hoc vide in Spe. de requiſitione concilii. in ver. quod ſi
iudex. Ex hoc incidit quæſtio diſputata Paduæ per do
minum Nicolaū de Matharel. qua quærebat, ſi iudex
aſſumpſit tres conſultores ſuper diffinitiua quorū duo
conſuluerunt reum cōdemnādum, tertius abſoluen
dū, & iudex abſoluit, an valeat ſnia, cū ſtatutū habeat
non valere ſententias, niſi latæ ſint cum conſilio ſapiē
3 tum. Huic quæſtioni præmittā † aliam quæſtionē Do
mini mei in legibus domini Martini, qua quærebat, ſi
ordinarius tribus conſultoribus aſſumptis ita pronun
tiauit, de conſilio talis condemno, & conſilio talium
abſoluo. & lapſis decem diebus actor petit ſententiam
executioni mandari, an ſit exequenda? Breuiſſime ad
vltimam partem fiunt tres allegationes, & ſoluitur per
quatuor rationes. Dicebat multis videri. quod ſic, quia
cum dixit, condemno, functus fuit officio ſuo. ſ. de of
fici. deleg. in literis. ff. de re iud. iudex. C. de pœnis. l. pœ
nam. nec potuit ſententiam corrigere. ff. de arbi. l. arbi
ter. Item ſtatim fuit ius actori quæſitū, quod ſibi non
potuit auferri. bene facit. ſ. eo. li. de elect. ab eo. & clemē.
eo. ti. conſtitutioni. §. pen. in fin. allegabat ipſe. ff. de ſti
pulatione ſer. l. j. §. ſi ſeruus cōmunis. non potuit muta
re tenorē ſententiæ. ff. de re iudi. l. actorū. Item duæ fuæ
runt orationes, & ſic duæ ſententiæ, ar. ff quando di. le.
ce. l. ex his. ergo præmiſſis rationibus valuit prima. Re
fert ipſe, quod multis videbatur cōtrarium, quia iudex
ſe correxiſſe vr̄. dicendo ſtatim poſt, abſoluo. ff. de ma.
te. l. Stichus. Item, cum de conſilio duorum abſoluerit,
fuit ſtandum conſilio maioris partis. ff. de arbitri. idem
ſi. §. principaliter. facit. ff. de re iud. duo ex tribus. facit re
gula. eo. tit in obſcuris. ponderando, quod abſolutio ſit
ſequenda in obſcuro. Soluendo ipſe tenuit ſnīam ip'o
4 iure nullā quatuor † reſpectibus, quia non imponit fi
nem liti. ff. de re iudi. l. j. ff. de arbit. l. dicere. Item quia ſu
per vno articulo continere debet abſolutionē tantum
vel condemnationem, vt prædicta. l. j. ſuper hoc tamē,
quod ſcripſi de re iudi. cum inter. in vlt. glo. Itē debuit
eſſe certa. inſtitu. de actio. §. curare. & quia continet
contrarietatem. ff. eodem tit. vbi repugnantia. de teſti.
qui falſo. C. de fide inſtr. ſcripturæ. ſ. de fide inſtru. im
putari. & circa hoc vide, quod not. a i. q. iii. §. cum ergo
ſubditi. & dixi de offi. or. ſi ſacerdos. ſuper gloſſ. penul.
¶Nunc ad quæſtionē propoſitā redeundo ad negatiuā
j. & ii. ad affirmatiuam allegabo tria, ſubdens tertij ra
tionē. Tertio ſoluitur, & ſolutio declaratur, Quarto, de
propoſitionibus, cum. & de, plene tractabo. Ad partem
5 ꝙ ſnīa † ſi valeat, allegāt, ꝙ maior pars ſapiētū repræſētat
oēs. ff. eo. aliud. §. refertur. ad munici. qd maior. de ven.
iſpi. l. j. §. j. Quod ergo ſine ꝯſilio maioris partis, & qd pl'
eſt, contra conſilium factū eſt, non valet ex forma ſta
tuti. ſunt ad hæc ſimilia. ff. de acqui. hære. ſi quis mihi
bona. §. ſi certa. de admini. tut. l. Titium. in princip. de
inſti. le. ſed & ſi pupillus. §. conditio. de exerci. l. j. §. ſi plu
res. Secundo, cum ſtatutum dicit ſententiam ferendā
cum conſilio, intelligendū eſt de conſilio conſonante
ſententiæ, vt verba habeant effectum ſuum. ff. quod quiſ
que iur. l. j. in fi. ne quis eum, qui in ius vo. l. pe. § doce
re. de cleri. non reſi. relatum. Sic enim intelligit lex cō
ſilium. C. de legi. humanū. de appel. nominationes. C.
de leg l. pen. lib. x. & ar. C. de prædi. cur. l. fin. de ſuſcep. &
arca. l. exactores. eo. li. ſic etiam intelligit lex conſilium,
cum dicit, factum furtum alterius conſilio. ſcilicet cō
ſonante. ff. de verb. ſign. ſæpe. inſtit. de ob ex delic. §. opē.
& de fur. l. furti. §. conſilium. Tertio, vbicunque lex or
dinat conſilium haberi, illud ſeruari voluit. in Auth.
de iudi. §. fin. & in medio lit. §. i. ibi, ſi vero aliqua dubita
tio. C. de appel. l. iubemus. ibi, & tamē diſpoſitio &c. ad
idem ſ. de offi. dele. venerabili. vbi conſilium exponitur
pro conſenſu. de offi. archipresbyteri. c. ii de iur. calū. c. j
ver. verum. de im̄mu. ec. aduerſus. Ad idē. de foro cōpe.
c. j. de his, quæ fi a præla. nouit. & c. quanto. & forſan hu
ius ratio eſt, ne conſilium ſit eluſorium, vel lex, quę mā
dat illud haberi. C. de bo. quæ lib. l. fi. §. vbi. ff. de iudic. ſi
prætor. facit. ſ. de ma. contra. ꝯ interdt. eccl. c. j. ſ. eo. li.
6 de elec. commiſſa. § porro. ¶In † contrarium, quod iu
dex poſſit minoris partis ſequi conſilium, ſi ſibi iuſtius
videatur, ſicut de teſtibus dicitur. ſ. de teſt. in noſtra. ſſ.
eo. ob carmen. in fi. vnde vna pars poteſt eſſe maior ra
tione numeri, alia ratione authoritatis, vt no. in l. ſi vni.
ff. de re iud. de ele. eccleſia noſtra. ii. Ad idem inducitur
ſecundo, quod iudex videtur computandus in numero
conſultorum. ſicut & tabellio de numero teſtium. C.
qui teſt. fa. poſ. hac conſultiſſima, in Authe. de fide inſtr.
§. oportet. & princeps inter commilitiones. ff. de teſta.
mili. l. j. & facit de verb. ſignifi. familię. & vide quod no.

de conceſ. præben. poſt electionẽ. in iii. gl. & ff. quod cu
iuſque vniuer. no. l. plane, & ſic cum eſſent pares, præua
let ſententia abſolutoria. ff. de re iud. inter pares. Tertio
ſatisfacit, quod non videtur iudex adſtrictus ad conſiliũ
7 † ſequendum, vt hic in glo. & ſic ponetur conſilium ꝓ
deliberatione. ff. de exercit. l. j. in princi. & hanc interpre
tationẽ ſuadet iuramentũ iudic. in authen. iuſiur. quod
præſta. §. & æquus ero, ibi, ſecũdum quod mihi viſum.
& c. & de iud. circa prin. ver. illi aũt. & ff. de arbi. Item ſi
vnus. § idem, quod Pomponius. Item cũ lex voluit aſſeſ
ſores aſſiſtere iudicibus, vt per eos, quæ ſunt iur. explicẽ
tur. C. de aſſeſ. l. j. ff. de offi. aſſeſ. conſiliariis. in Auth. de
iud. in prin. non tamen voluit iudices teneri ad ipſorũ
conſiliũ ſeruandum, quod patet ex forma prædicta, &
aliorum ẽt conſilium vult requiri. C. de ſen. ex breui.
re. l. ii. quod tñ non eſt neceſſe ſeruari, ſi non videatur ſi
bi iuſtum. ſimile de reſcripto iudicis, in Auth. de iud. §.
omnes. & in medio litis. §. ſi vero. Et quòd non ſit neceſ
ſe conſilium ſequi, videtur expreſſum, C. de ſenten. &
inter. nemo. in prin. & ibi, conſultationes & c. ꝫ. de arbi.
cum olim. de elect. cũ in veteri. & poteſt eſſe ratio habẽ
di conſilii. quæ in præ. decr. cum olim. in glo. ii. & facit,
eo. ti. dilecti. ibi, cõſilio roboratum. nã quod a pluribus
quæritur & c. xx. di. de quibus. ꝫ. de offi. deleg. prudentiã.
ff. de arbi. ſi in tres. & optime, quod ſcripſi. de conſue. ad
noſtram. ſuper prima glo. ¶ Soluebat Nicolaus, quod
ex forma ſtatuti tenebatur habere conſilium, & ſi non
haberet, non valeret ſententia. ſed ex quo habuit, ſatisfa
8 ctum ſit ſtatuto, & ſi fuit inique † pronuntiatum, locũ
habeant communia remedia, ſcilicet appellatio, & ꝙ
iudex teneatur, qui fecit litem ſuam, & ſimilia allegat.
ff. de iudi. cum, quem temere. §. j. in Auth. de iud. §. ſi. in
medio litis §. j. ibi, ſi vero aliqua dubitatio, cum adiun-
ctione præ. l. nemo, C. de ſen. & inter. & per præd. decr.
cum olim. & cum in veteri. Et eſt aduertendum, ꝙ
9 quandoque ſtatuta hoc habent, quod iudex † teneatur
ſequi in pronuntiando conſilium ſapientum, quos aſ-
ſumpſit de numero ſuſpecto, & tunc non procederet.
Nicolai, Solutio, ſed locum habere argumenta i pri-
10 mæ partis. Remanet modo vnum † antiquum dubium
an ſit differentia in hac materia, vel ſimili inter has ꝑ-
poſitiones cum & de ſcilicet, an cum conſilio, vel de
conſilio ſint diuerſa in effectu, exempli gratia, habetur
primum, de elec. ne pro defectu. ſecundum, de hære.
vt cõmiſſis. ver. priuandi. Vinc. dixit in dec. pe. de con-
ſti. & Compo. ibi recitat eius dictũ, & Arch. ꝫ. eo. li. ne
ſe. vac. c. vno. quod eſt differentia, quia primo caſu ſuffi
cit requirere, nec eſt neceſſe ſequi, ſuper quo ẽt vide, qđ
no. de elec. ne pro defectu, in glo. pen. ſecundo vero ca-
ſu neceſſe ſit ſequi. ad primum de arbi. cũ olim. ꝫ. de re.
licet. ff. man. idemque. §. ſi quis ea, vbi ſi mandaui geri
negotia mea per procu. conſilio Sempronii, & ſunt ma
le geſta, ipſi tenentur, & non Sempronius. qui non fuit
adhibitus, niſi vt conſulat & admoneat. vide, quod de
11 hac l. ſtatim ſubdam. ſic & † iudex aſſeſſoris & peritorũ
conſilium requirit, quandoque tñ ſequi non tenetur,
quia ſuo non aſſeſſoris periculo iudicat. C. de pœna iu-
di. qui ma. iud. l. ii. ¶ Ad ſecundũ inducit, quod plus vi-
detur arctatus mandatarius per præpoſitionẽ, de, quaſi
conſultoris induſtria ſit electa. ꝫ. de offi. dele. c. vlt. quod
de tali virtute præpoſitionis nil probat, dat ſimile. ſicut
aliud eſt rem eſſe in bonis, quam eſſe ex bonis, vt inſtit.
vi bono. rapto. §. ſane. facit de poe. diſtin. iiii. ſi ex bono.
ſubdebat ſe putare conſilium ſequendum, cum præpo-
neretur negatiua, puta, hoc non facias ſine cõſilio epi-
ſcop. ꝫ. de offi. deleg. venerabili. ſicque poſſet intelligi
ff. de ſuſpec. tut. impuberis. in prin. vbi adoleſcenti per-
mittitur durante cura accuſare curatorẽ, dũmodo ex
conſilio neceſſariorum id faciat. quaſi non permittatũ,
niſi illud conſilium accedat, vel illud, ex, idem ſonat,
quod de, bene facit de ele. cum in iure. ibi, ex ſe, vel aliis
12 de gremio & c. Nam † ita dicere poterat, de ſe, vel aliis, &

ſic etiam faciet pro ſecundo dicto. Vel procedit, id ex il
la dictione, dummodo, cui concor. ꝫ. de vſu pall. ex tua-
rum. in ſi cũ concor. quas ibi poſui, vt prædixi, allegata
non probant, quod dr̃ de præpoſitione, de, vr̃ tñ, id pro-
bari. de æta. & quali. ad aures. in ſi. vbi conſilium cum
præpoſitione, de, arctat. ſed dic, quod abſque illis verbis
ille medicus erat arctatus, ita ꝙ illa verba non arctant,
ſed arctatum declarant. Eſt etiã ſciendum, quod quidã
legiſtæ, quod prædixi de præpoſitione, de, probant per
præ. l. idemque. §. ſi quis ea, vbi tamen neutra præpoſi-
tio ponitur, nec etiã ibi ponitur verbum conſilii. ſed di
cit textus, ita demũ rata haberi mandauit, ſi interuen-
tu Sempronii geſta eſſent. per quod vides etiam condi-
tionaliter verba fuiſſe prolata. Idem dico de. l. j. §. ſi plu-
res. ff. de exercito. quæ nõ facit, quia nec de ꝑpoſitioni
bus illis, nec de conſilio ibi ſit mentio, ſed dicit textus,
quod qui ſic duos præpoſuit, ne alter ſine altero gereret
qui cum vno contraxit, ſibi imputabit, cui concord. de
teſta. c. ij. in fin. ꝫ. eodem libro. fateor, quod in l. Titium
& Meuium. ff. de admi. tu. in prin. ponitur verbũ cum
conſilio. itẽ ſine aliqua præpoſitione ponitur. eo. tit. q-
dam decedens. §. j. ibi, pater tutelã filiorũ conſilio ma-
tris igitur gerendã mandauit, non minus officium tu-
torum integrũ erit, dicunt legiſtæ, illud ideo, quia ma-
ter iure veteri nõ erat, nec eſſe poterat particeps tutela
ris officii. ff. de teſt. tu. iur. noſtro. ¶ Satis videtur miran-
dum, quod de his præpoſitionibus, quando adiiciunẽ
conſilio, diſputamus, ſed non ſi adiiciantur conſenſui,
voluntati, authoritati, vel alteri actui. Non curamus. n.
an dicatur cũ conſenſu, vel de conſenſu. primã habes.
de offi. cuſto. c. ii. de iudi. cauſam. de his, quæ ſi. a præla.
cum apoſtolica. & c. ſeq. de iure patrona. nobis. de ecc.
ædi. ad audientiam. j. cũ authoritate. habes. ꝫ. eodem li.
de iudic. c. ſi, Secundã. ſ. de conſenſu. de elec. in cauſis.
ver. quia vero. & c. per inquiſitionem. & c. ſacroſancta.
de offi. delegat. ſuper quæſtionum. poſt princi. de iure-
iurando. ſicut. iii. de inſtitut. cum veniſſent. de his, quæ
ſi. a præ. ea noſcitur. alibi dicitur de voluntate, de elect.
quod ſicut. in fin. & vide, quod ſcripſi de præben. pro il-
lorũ. ſuper verb. magiſtrum. vide & circa hoc, quod no.
in Spe. de arbit. §. fina. verſicu. ſed quid ſi dicatur, quod
ſcripſi. de offi. deleg. ſi pro debilitate. in gl. putat Innoc.
13 ver. redeundo. Item aduertendum, quod Papa † qñque
dicit, habita deliberatione cũ fratribus. ꝫ. e. li. de immu.
ecc. c. j. ſed cum requirit fratrũ conſilium communiter
dicit, de fratrum noſtrorum conſilio, patet de ele. licet
de vitanda. c. dudũ. ii. & c. in geneſi. de off. leg. licet. de di
lat. expoſuit. de fide inſtru. cum Ioan. & lib. eo. de elec.
fundamenta. §. vt ergo. de regu. non ſolum. de hæreti.
ſuper eo, & c. cum ſecundũ. de ſciſma. c. j. ver. valet. & ꝑ
pe ſi. de priuilegi. ne aliqui. & c. vt apoſtolicæ. de pœn.
c. vlt. in prin. ad idem in cle. de elec. ne Romani. de iu-
reiur. Romani. §. quia igitur. de re iudi. paſtoralis. in fin.
de ſepul. dudum, ver. nos autem. de immu. ecc. c. j. de ſẽ.
excõ. c. j. Cum ergo in dec. j. de renun. li. eo. dicat, de fra
trum noſtrorum cõſilio, & aſſenſu. & idem in dec. glo
14 rioſus. in fin. de reli. & ve. Iam patet, quod dictio, de † cõ
ſilio. non denotat cõſenſum, vel illud ſuperflue fuiſſet
additum, cui bene concor. ꝫ. eo. li. de pac. c. vlt. & de cle.
ægro. c. vno. §. j. de cenſi. Romana. §. quod ſi. eo. li. ad idẽ
præ. dec. vna. ne ſe. va. §. j. vbi dicit conſilio, vel aſſenſu.
Item interdũ Papa dicit. ſolum de conſẽſu. ꝫ. de cõſue-
tu. cum inter per quod patet iſta diuerſa. C. de codicil.
ſi idem, de decimis. ad audientiam. ad prædicta facit
de ſta. mo. capi. ii. in ſi. coniuncta dec. ſi religioſus. ii. tñ.
ꝫ. eo. li. de elect. per quæ patet, ꝙ iſtud de conſilio poſitũ
in ſui. præ. decr. ſecundæ, non arctabat, niſi ad religionẽ
Item circa præpoſitionem de, primo ſciendum eſt, ꝙ
quandoque auget. ff. depoſi. l. j. in princi. Item interdũ
ponitur pro a ff. de furt. ſi is. qui. in fin. ibi, ſi ſtipulatus
de te. i. a te. & eodem titu l. fullo. ii. ibi, fullo ſi actione
locati de domino liberatus eſt. i. a domino. Quandoq;
ponitur

ponitur.de, ideſt,pro in,auth.coll.ix.vt nulli iud. §. ne-
ceſſarium.ibi,nulla mulier de qualibet re includatur.
de.i.pro,dicunt ẽt grammatici,quod p̄poſitio,de,ſigni-
ficat materiam,vt hæc veſtis eſt de lana,linoque cõtex
ta.de elec. cum cauſam. quandoque originem,vt, iſte
de iudęis origionem deduxit.de reſcrip.cam te.ad idem
de ſpon.cap.j.qñque originẽ promotionis.vnde diaco
ni de ſe eligunt Arch.xxiii.diſt.legimus.Quandoq; lo-
cum.ſermo Heliç ignem de cælo depoſuit.de con.di.ii.
re vera.circa fi.ad idem per totũ ca. De præpoſitione,
cum,eſt ſciendum,quod qñque ponitur, pro quando,
quandoque pro quia.vtraque patet.ſ̃. de commo. cap.
vno.ad primũ.ff.depoſiti.l.Publia.in prin.ibi,cũ vene-
ro.& C.eo.ſi quis.vbi gl.Ad ſecundũ.ff.qui ſatisda. cog.
l.ſi arbitro. in prin. in ius vo.vt eant. l.vlt. Quandoque
ſonat in pro.ff. de dolo l. rem quandam. qñq; ponitur
pro quamuis.C.de epi.& cler.cum clericis.in pri. Quã
doque pro in ff.de condi.inde.l.indebiti.in fi.ſic poteſt
poni.ff.depoſi.l.j.§.quæ depoſitus.ibi, equus,cũ capiſtro.
& de mor.infe.l.negat.ibi,cũ grauida.i.in grauida.Quã-
doque etiam ponitur pro,&, ſatis dixi de cel. miſ. cum
Marthæ ver.alii vero. ibi inuenies dictum la. de Ra.q
dixit,quod præpoſitio,cum,ſapit vim copulatiuę,vt po
natur,p &,& quoties ponitur inter illas res,quarũ vna
non ſit acceſſio alterius, vt inſt. de le. §. ſi quis ancillas.
alias coniungit,ſi vna ad alteram accedit,vt ibi. & ff.de
pecul.l.e.in quatuor primis.l.& poteſt reddi ratio, quia
præpoſitio cum,deſignat vnitatem rerum, & coniun-
ctionem perſonarum,ſed copula,&,licet copulet,oſtẽ
dit tamen diuerſitatem perſonarum,& rerum.& ſingu
la vt principalia comprehendit.ff.de vſufr.l.ſi Titio. pa
tent exempla,de eloc.quia diligentia.& c. cum in cun-
ctis.in prin.& poſt prin.& §.inferiora.& pp talẽ varieta
tẽ habẽt qñque vim diſiunctiuę. de hoc de reſcrip.c.ij.

SVMMARIVM.

1 *Defenſionum accumulatione an & quando uti liberum.*
2 *Cauſas plures cumulare an liceat in cauſa appellationis interiectę a diffinitiua.*
Et quid in cauſa principali.
3 *Exceptionibus pluribus an & quando poſſit quis uti.*
4 *Homicidium qui primo negauit ſe perpetraſſe, & conuictus dicit ſe feciſſe ad ſui defenſionem,an audiatur.& num. 6.8.10.11.*
5 *Confeſſionem erroneam an liceat reuocare. Negotio etiam nondũ finito.& nu.12.*
7 *Contraria allegans non auditur.Limita in teſte ſe incontinenti corrigente nu.9.*
13 *Fori declinandi ratio ſuper homicidio commiſſo.*

REGVLA XX.

NVllus pluribus defen-
ſionibus. Quid de accuſationibus
& an plures ciuiliter pro
poni poſſunt,& tractatũ cumulationis, quæ tunc eſt,
quando primo iudicio pendente eadem res petitur ex
alia cauſa,vel petitur alia res ex eadem cauſa, pleniſſi-
me proſequitur hoc Dy. ſolas autem regulas aliquan-
tulum declaratas hic deſcribam & ad alia remittam,vt
in prin.huius ti.dixi,ad ſcripta Dy,decidenda nõ inten
dam.Dicit aũt,quod regula cumulationis permittẽdę
ſic tradi debet copulatiue,vbi ſunt actiones non cõtra-
rię,& q̃ electione non tolluntur,& in prima, quarum
abſolutoria non parit exceptionem rei iudicatæ in ſe-
cunda, ibi admittitur cumulatio. Cum vero tractatur
1 de accumulatione†impedienda,traditur regula diſiun-
ctiua,& hoc modo,vbi plures ſint contrariæ actiones,
vel quæ electione tolluntur,vel in quarum prima abſo
lutoria lata parit exceptionem rei iudicatæ in ſecunda
ibi repellitur cumulatio.declarat primam per illud ge-
nerale,nõ debet expectari caſus,cuius nil operatur euẽ
tus.ff.de fideiu.l.pe.ad Vel.l.aliqñ. ſed certum eſt, quod
mutata perſona,vel re,vel cauſa petendi,abſolutio pri-
mæ petitionis non parat exceptionẽ rei iudi.vt no.ſ̃.de
excep.c.pen. vbi vide in fin.pe.gl.ergo impediri nõ dẽt
ſecunda pendente prima.Secundo ſic, exiſtens in Spe.
dubia non debet eſſe melioris conditionis,quam is,qui
in ſpe certa,allegat.ff.de compen. l.vlt.& de acqui. hær.
cum,qui duobus.de leg.iii.l.j.in princi. ſed abſolutus in
prima eſt in ſpe certa,non abſolutus eſt in dubia,ſed ſi
diceremus contrarium primæ regulæ,quam præmiſit,
melioris conditionis eſſet non abſolutus, quam abſo-
lutus.quod eſſe non debet,vt præmiſi,maxime,quia ñ
ſolet actor litem conteſtando ſuam conditionem fa-
cere deteriorem.ff.eo.titu.non ſolet. quam vide. j̃. ſub
hac litera.& ff.de nouat.l.aliam.ergo &c.Item,æquipa-
2 rando†pendentiam litis principalis, & cauſæ app. facit
clemen.de teſti.in teſtibus.cum in cauſa ap, interiectæ
a diffinitiua liceat plures cauſas oſtendere, vel cumu-
lare,ex quibus probetur iuſtitia ap.ff.de app.l.cio.& ſatis
not.de appel.cum cauſam.in vlt.glo. ſic ergo licebit &
in cauſa principali plures cauſas cumulare, ex qb' om-
nibus vel ipſarum aliqua appareat locum habere con-
demnationem,hoc tamen intelligas,vt dr̃.ſ̃.eo.li. de re
iud.abbate.l.au.dicit adhuc eandẽ poſſe probari per.§.
minus inſti.de act.textum intelligendo, prout iacet.&
de doli excep.apud Celſum. §. item quæritur. Item per
l.vlt.C.de ap.& per l.ſi autem.ff.de excep.& per l.j. §. qđ
autem.ff.quorum leg.¶ Ad ſecundam regulam probã-
dam adducit,certum eſt,quod vbi ſunt actiones cõtra-
riæ,poſita vna intelligitur altera remota.C.de ſur. l. j. ſi
ſeruus exter.l.j.C.de codicil.l.fina.Item ſi electione tol-
luntur,vna electa tollitur altera.ſ̃.eo.li. de elect. vt quis
duas.vbi de hoc & de poſtul.c.vno.¶ Tertio conſtat, ꝙ
qñ ſunt duæ,in quarũ prima lata ſententia parit excep.
rei iudica.in ſecunda repellitur cumulatio.ff. de excep.
l.ſi fund.& l. fundi.Ex quibus patet prædictas duas regu
las,quarum altera permittit cumulationem, altera ne-
gat,veras eſſe.Demum ſolutis multis contrariis mate-
riam ſpecialius diſtinguo proſequitur, & hoc omiſ-
ſo.¶ Prima gl.dicit,vnde ſumpta,& ponit exempla, ex-
ponit regulam etiam in exceptionibus contrariis.xi.ca
ſus excipit tertio interſerit de electionibus & actionib',
& remittit. quarto obiicit ad id quod dixit de contra-
riis,& ponit quatuor ſolutiones, & quãlibet impugnat.
demum ſoluit diſtinguendo,ſubdens aliam ſolutionẽ,
quam non approbat.quinto no.remittit,& concor. al-
legat. In j.gl.ibi[*nemo ex his.*] ſeqr̃,qui negat ſe debere,
prohibetur alia defenſione vti,niſi lex impediat. quod
&c.& ibi[*nemo*]ſequit̃, prohibetur pluribus exceptioni-
bus vti,quamuis diuerſæ ſunt.& ibi [*de compenſan. l.ult.*]
negans debitum per teſtes conuictus non compenſat.
& ibi[§.*ſtudium*]ponit caſus authen.ꝯ qui propriam. &
ibi[§.*illud*]negans rem fuiſſe in bonis debitoris, conui-
ctus de mendacio poſſeſſionem perdit. & ibi [*cum res*]
fruſtra donatarius ab hærede donatoris rem emit, cũ
rei propriæ emptio non conſiſtat.& ibi.l.j.vide in præd.
c. ſi quis duas.in vltim.glo.& ibi [*ſed nec impubes.*]ſubſti-
tutus directe filio impuberi,eo mortuo cõtra matrem
impuberis agentem de inofficioſo dicit teſtamentum
illud fuiſſe patris.frater teſtatoris dicit illud fuiſſe filii.
3 ¶ In j.glo.ibi[*ſe ſoluiſſe*] de hoc vide in†Spec.de excep.
§.viſo.verſi.ſed quid ſi debitor.& ibi,in verſi.ſe. tractans
de creditore,qui negat ſe numeraſſe & pignus recepiſſe
cum ab eo pignus repetitur.& ibi.[§.*illud*]dicunt com-
muniter doctores,quod in his omnibus ratio eſt ſpe-
cialitatis,vt puniatur mandacium. Sed ſecundũ id in
omnibus exceptionibus contrariis erit reperiri menda
cium,Quare diſtinguit Dy. aut exceptiones, quæ viden
tur contrariæ,proponuntur conditionaliter,quod licet
vt j̃.in gl.aut ſimpliciter,& tunc, aut eſt poſſibile pri-
mam aſſertionem rei concurrere cum ſecunda, ideſt,
quod in vtraque continetur, ſimul poteſt verum eſſe,

&

& tunc ſimul & diuerſis temporibus proponi poſſunt,
vt hic.& in concordan.aut non eſt poſſibile primam ꝯ
currere cum ſecunda,ideſt,vtranque veram eſſe ſimul,
tunc non audietur,vt in contrariis.& ibi[§.eligere]nec
valet,ſi dicas,idem debere dici in exceptionibus,in qui
bus reus eſt actor.ff.de exceptio.l.j.§. quod in actioni-
bus.& eſt ratio,quia rei fauorabiliores ſunt,quam acto
res,quia in poteſtate actoris eſt agere,ſed cõuenire non
eſt in poteſtate reorum.ff.de dona.l.pure. §.fina. Dy.&
ibi ſic intelligitur decret.vide quod ibi dixi ſuper ſi. an-
tepenul.glo.

QVAESTIO.

4 Quæſtio breuis hic formatur,quam † olim diſputa-
ui de accuſato,vel inquiſito de homicidio, qui negauit
ſe homicidium commiſiſſe,quo contra eum probato,
dicit ſe id feciſſe ad ſuam defenſionem, quærebatur,an
debeat audiri ? Ad affirmatiuã allegantur. vj. & dr̃ eſſe
caſus.Secundo in contrarium alia vj.Tertio datur ſolu
tio diſtinguẽs. Quod audiri debeat,videtur ex eo,ꝙ rei
fauorabiliores ſunt, quam actores. & promptiores eſſe
debemus in abſoluendo,quam in condemnando.ſ̃.de
probatio.ex literis ff.de actio.& obli.l.Arianus.hoc eo.
ti.cũ ſunt partium.Item pœnæ ſunt molliendæ potius,
quam exacerbandæ.eo.ti.in pœnis.& ibi concor.Secũ-
do,quia probationũ facultas non eſt anguſtanda.de te
ſti.co.c.fin.ſ̃.eo.lib.de hæreti. in fidei. & C. de hæreti. l.
qm̃.& hoc fieret,ſi innocentia probari non poſſet.ꝯtra
illud de ſimo.licet.& c.per tuas.Tertio, videtur eſſe ca-
ſus.ff.de noxa.electio.§.neque hæredi.nec in hæredem
danda eſt actio in eo,quod defunctus mentitus eſt, vbi
etiam dr̃,quod qui negauit ſeruum in ſua poteſtate eſ-
ſe,poterit poſtea id fateri,ſi lis conteſt.non eſt.& etiam
poſt litẽ conte.ſi minor eſſet.Quarto conſtat,quod reo
5 †ſingulariter licet vti contrariis,vt hic in gl. Item regu-
lariter erroneã confeſſionẽ reuocare licet negotio non
dum finito,ſupra de cõfeſ.c.iii.C.de iur.& fac.ign. l. er-
ror.ſ̃.eo.li.de reſti.in inte.c.ii. hic aũt non eſt finitum
negotium.ergo reuocare, vel contrarium dicere licet.
Quinto,qui negauit de ſe vel aliis veritatem coram in-
quiſitoribus hæreſis,negationem illam reuocare põt,
ſ̃.eo.li.de hære.accuſatus.§.licet.Item accuſatus, qui ne-
gat,poſtea auditur confitendo.de eo, qui cogn. cõſan.
6 vxo.ſuæ.veniens.ii.ergo &c. Sexto,cum talis † propoſi-
tio expreſſe ſit iur.non prohibita.ergo intelligitur per
miſſa.xxviii.quæſtione.j.iam nunc.poſt princip.xxx.q.
iii.c.fina.& qõ.iiii.c.vlt.C.de collatio.& dato quod iſte
eſſet periurus,in illo tamen iure non prohibetur ſe de-
fendere,imo defendet & eccleſiam ſuam. de exceptio.
dilecti.Præeligenda eſt etiam hæc pars,quia humanior
ſaltem,vbi non eſt ius expreſſum.de tranſactio.c.fin.fa
cit.C qui bon.ced.poſ. l. fina. Vltimo pro hac parte vr̃
caſus.ſ̃.de ſolut.c.vl.ff.de probatio.cum de indebito.in
prin.¶In contrarium inducebantur tunc decem argu
menta de decem caſibus,quibus etiam reus non auditᷣ
allegans contraria,quos proſequor,qui notati ſunt hic
poſt princi.glo.& ff.eod.nemo ex his. Secundo ad hãc
7 †partem faciunt omnia,quæ prohibent audiri allegã
tem contraria.de appel.ſolicitudinem. in fi. vbi videas
in vltima glo.C.de fur.l.j.ff.qñ appella.ſit.l.ii.cũ ſequen
ti.& quod ſua quiſque voce &c.ſ̃.de probatio. per tuas.
8 C.de non nume.pecu.generaliter.Tertio publica†vtili
tas ſuadet puniri malefacta.ſ̃.de ſenten. excõ. vt famæ
cum concordan.j.iii.iiii.glo. & ſtatim punienda ſunt,
cum reis negantibus claruerint.xxiiii.q.iii.ecce.de pœ.
diſtin.j. Adam ergo &c.Quarto multum facit ad hanc
partem.de accu.cum dilecti. vbi patet ,quemadmodũ
excuſationes inquiſiti, quæ perimant confeſſionẽ eius
admitti non debent,eadem ratione non admittentur
excuſationes,quæ perimant negationem,qualis eſt iſta
de qua quæritur,licet aũt arguere de confeſſione ad ne
gationem,cum,quoad conteſtationẽ litis & ſniam va
lidandam,harũ ſit idem effectus.de hoc de electio. du-
dũ.ver.licet,de litis ꝯte.c.vno Quinto,reſpõſiones iſtæ ꝗ
in delictis excuſandis ꝯtrietatem inferunt . non ſolũ nõ
recipiuntur,ſed etiam illas facientes punientur. de tem
por.ordi.dilectus.facit, vt ec.bene.c.vno,de pœnis. ſup
9 his.Sexto contrarietas † non recipitur in teſte , niſi qđ
dixit per errorẽ,incontinenti correxerit.de teſti. co.præ
terea.Sed iſte non incontinenti correxit,ſed probatio
nem criminis expectauit, vt ponit thema. in quo non
modicum intereſt aduerſarii,vel iudicis inquirentis. ſ̃,
de dolo.ſententiæ.de procura.auditis.¶Solutio,vt tunc
10 †dixi,inueni doctores varios pro & contra tenentes. &
pro vtrique facit æquitas , mihi videtur, quod ſi accu-
ſatio vel inquiſitio fuit formata de illo , qui aggreſſus
fuit Titium.& occidit.& ipſe negauit,ꝙ potuit.ix. diſt.
ſi ad ſacras.ff.de re.dub.ſi is,qui ducenta.§.vtrum.& no.
ſ̃.eod.li.de confeſ.c.ii. in glo.parua. licite poſtea dicere
poterit ſe ad ſui defenſionem occidiſſe,cum ceſſet con
trarietas,ſed ſibi caueat, quando ante publicationem
teſtium hoc probet,ſi intendit id probare per teſtes. &
hoc dico,ſi articuli ſibi traditi, vel publicati fuerant de
homicidio facto per inſultum,vel aggreſſuram , nam
poſt publicationẽ ſuper directe cõtrario,quale eſt iſtud
non audiretur,quicquid tunc allegarẽ. Patet hodie in
clemen.de teſt.c.teſtibus.ſed ſi capta ignoraſſet ſine ſua
culpa,tunc ſecus,vt ſcripſi poſt In no. de teſt. ex tenore.
vbi vero ſimpliciter negauit homicidiũ, aut fecit hoc
litem conteſtando,vel reſpondendo accuſationi,vel in
quiſitioni , aut id dixit excipiendo.In primo caſu non
vr̃ audiendus poſtea,quod ad ſui defenſionem occide-
rit per iura ſecundo allegata,& per decr.vlt.ſ̃.e.li.de iu-
reiur.non ob.§.neque hæredi.ſed facit pro, quia loqui-
tur de negante ante lit.conteſta.qui euadit pœnã confi
tendo,qua alias teneretur in ſolidum,vt eo.tit.l.quoties.
§.prætor.quam allegat glo.& l.ſi ſeruus depoſitus.in fin.
in hoc ergo,quod poſt lit.conteſtatam nõ euadit. facit
pro. In decr.is,qui.& in l. cum de indebito,punitur ne-
gans,& prouidetur actori ex falſa negatione grauato.
ſed in iſto caſu ſi admittitur , qui negauit , nulla ipſius
rei punitio & nulla actoris prouiſio.Item ibi, ſi negãs
ſolutionem ſibi factam,ſtatim illa probata cogeretur
reddere,certum eſt,quod poſtea debitum petere poſſet.
Expedientius ergo eſt negotium tali compendio expe-
11 diri.ſ̃.eo.li.de re iudi.abbat.ad fin.In decret. † vlt.de con-
feſ.tractatur de reuocanda negatione,in qua non cadit
error probabilis.de reſcriptis,ab excommunicato. Qđ
dicitur quinto,negantem confiteri†poſſe, fateor , quia
12 illud eſt contra ſe,& pro aduerſario vel iudice. facit de
electio.dudum.ii.ad fin.Quod dr̃ ſexto ,periurum defen-
dere ſe poſſe,fateor,ſed non repellitur ex eo capite , vel
ex crimine,ſed ꝑp contrarietatẽ,vt dixi aliorum cõtra
riorum,ſolutio patet per allegata. Secundo vero caſu,
13 ſcilicet cum id negauit † excipiendo,puta,quia forũ de-
clinando,negabat ſe in iudicis territorio occidiſſe , ꝙ
fieri poteſt,ſuper quo vide,quod ſcripſi poſt Inn. de re-
ſcrip.ſuper literis.in vl.gl.ver.quærit Inn.& ſ̃.e. li. de fo.
cõpe.Romana.§.contrahentes.in gl. ſi ergo, & hoc in
Spe.de cõpe.iudi.adi.§ j.ver.ſed pone aliquis, tunc dico
quod licet ad fundandam iuriſdictionem ſit probatũ
eum ibi occidiſſe,audietur in principali excipiens, ꝙ
ad ſui defenſionem id fecit,per hãc regulam exceptio-
nem.eodem titu.& per vtrobique notata. & ſic cõcor
dat,quod dicebatur quarto,& ſuſtinemus hanc huma-
niorem viam,vt dicebatur vj.ſuffragante iure,quod per
mittit excipientem vti contrariis.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literæ N.ſunt hæ.

Vlpianus. *Lex* VI.

Non vult hæres eſſe,qui ad alium transferre voluit hæ-
reditatem.

Idem *Lex* XIII.

Non

Nõ vr̃ cœpiſſe, q̃ p̃ exceptionẽ remouetur a petitione.

Idem *Lex* XXII.

Non debet cui, q̃d plus eſt, licet, q̃d minus eſt, nõ licere.

Paulus. *Lex* XXVIII.

Nec ex prætorio, nec ex ſolenni iure priuatorum conuentione quicquam immutãdum eſt, quamuis obligationum cauſæ pactione poſſint immutari, & ipſo iure & per pacti conuenti exceptionem qa actionum modus, vel a l. vel a prætore introductus priuatorum pactionibus non infirmatur, niſi tunc cũ inchoaretur pactio, inter eos conuenit.

Idem. *Lex* XXXI.

Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit.

Idem. *Lex* XXXVI.

Nihil tam naturale, quam eodem genere quodque diſſoluere, quo colligatũ eſt. ideo verbo. obl. verbis tollitur. nudi conſenſus obligatio, ɔ̃rio ſenſu diſſoluitur.

Idem. *Lex* XXXVIII.

Nemo qui condemnare non poteſt, abſoluere poteſt.

Idem. *Lex* XLII.

Non debet actori licere, q̃d reo nõ p̃mittitur. In obſcura re melius eſt fauere repetitioni, q̃ aduẽtitio lucro.

Idem. *Lex* XLIIII.

Nemo ex his, qui negant ſe debere, prohibetur ẽt alia defenſione vti, niſi lex ĩpediat. Quoties ɔcurrũt plures actiones eiuſdẽ rei nomine, vna tñ q̃s experiri dẽt.

dem. *Lex* XLVI.

Neque pignus, neque depoſitum, neque precarium, neque emptio, neque locatio rei ſuæ conſiſtere poteſt.

Priuatorum conuentio iuri publico non derogat.

Caius *Lex.* LII.

Non videtur quiſquam idem capere, quod ei neceſſe eſt alteri reſtituere.

Vlpianus. *Lex* LIII.

Non vr̃ defendere non tñ qui latitat, ſed ẽt is, q̃ negat præſens ſe defendere. aut nõ vult ſuſcipere actiones.

Idem. *Lex* LV.

Nemo plus iuris ad alium transferre põt, q̃ ipſe habeat.

Idem. *Lex* CX.

Nullus videtur dolo facere, qui ſuo iure vtitur.

Idem. *Lex* LXXI.

Nemo poteſt gladii poteſtatẽ ſibi datam, vel cuiuſcunque alterius coercitionis ad alium transferre.

Papinianus. *Lex* LXXV.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

Idem. *Lex* LXXVI.

Nemo poteſt mutare conſiliũ ſuũ in alterius iniuriã.

Idem. *Lex* LXXVIII.

Non videtur rem amittere, cuius propria non fuit.

Paulus *Lex* LXXXVII.

Non ſolet deterior fieri conditio eorum, qui litem cõteſtati ſunt, quam ſi non eſſent, ſed plerunq; melior.

Idem. *Lex* LXXXVIII.

Nemo enim in perſequendo deteriorem cauſam, ſed meliorem facit. Denique poſt litem cõteſtatam hæredi quoq; ꝓſpicitur, & hæres tenetur ex oĩb. cauſis.

Scæuola. *Lex* XCIX.

Nulla intelligitur mora fieri, vbi nulla petitio eſt.

Vlpianus. *Lex* XV.

Non ſolent, quæ ſuperabundant, vitiare ſcripturas.

Idem. *Lex* XVI.

Nemo dubitat ſoluendo videri eum, qui defenditur.

Venuleius. *Lex* C.

Nõ põt videri ĩprobus, q̃ ignorat, quãtũ ſoluere debeat.

Paulus. *Lex* CIII.

Nemo de domo ſua inuitus extrahi debet.

Paulus. *Lex* CX.

Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cum prohibere non poteſt.

Idem. *Lex* CXVIII.

Nihil intereſt ipſo iure, quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.

Vlpianus. *Lex* CXVII.

Nihil conſenſui tam contrarium eſt, qui bonæ fidei iudicia ſuſtinet, quam uis atque metus, quem comprobare ɔtra bonos mores eſt. Non capitur, qui ius publicum ſequitur.

Non videntur conſentire, qui errant.

Idem. *Lex* CXX.

Non vt ex pluribus cauſis deberi nobis idem poteſt, ita ex pluribus cauſis idem poteſt & noſtrum eſſe.

Idem. *Lex* CXXVIII.

Non videntur data, quæ eo tempore, quo dantur, accipientis non fiunt. Qui iuſſu iudicis aliquid facit, nõ videtur dolo malo facere, quia parere neceſſe habet.

Vlpianus. *Lex* CXXXI.

Nemo ĩõ obligat̃, q̃a recepturus eſt ab alio, q̃d p̃ſtiterit.

Idem. *Lex* CXXXVII.

Non eſt ſingulis concedendum, quod per magiſtratũ publice fieri poſſit, ne occaſio ſit maioris tumultus faciẽdi. Infinita æſtimatio libertatis & neceſſitudinis.

Celſus. *Lex* CXLVII.

Nihil peti poteſt ante id tempus, quo per rerum naturam perſolui poſſit, Et cum ſoluendi tempus obligationi additur, niſi eo prætèrito, peti non poteſt.

Idem. *Lex* CLII.

Natatius conſultus, an quod beneficium dare ſe quaſi viuenti Cęſar reſcripſerat, iam defuncto dediſſe exiſtimaretur, reſpondit non videri ſibi principem, q̃d ei quem viuere exiſtimabat, conceſſiſſet, defuncto ɔceſſiſſe. quem tamen modũ eſſe beneficii ſui vellet, ipſius æſtimationem eſſe.

Iabolenus. *Lex* CLIX.

Neque in interdicto, neque in certis, cauſis pupillo nocere oportet dolũ tutoris, ſiue ſoluẽdo eſt, ſiue nõ eſt.

Idem. *Lex* CCLX.

Nõ p̃t dolo carere, q̃ ĩperio magiſtratus nõ obtẽperat.

Vlpianus. *Lex* CLXXII.

Non alienat, qui duntaxat omittit poſſeſſionem.

Paulus. *Lex.* CLXIII.

Nemo plus cõmodi hr̃di ſuo relinq̃t quã ipſe habuit.

Vlpianus. *Lex* CLXVI

Nemo alieno nomine agere poteſt. Temporalis permutatio ius prouinciæ non innouat.

Idem. *Lex* CLXIX.

Nemo prædo eſt, qui precium numerauit. Locupletior non eſt factus, qui libertum acquiſierit.

Cum de lucro duorũ quæritur, melior eſt cã poſſidẽtis.

Paulus. *Lex* CLXXII.

Nihil dolo creditor facit, qui ſuum recipit. Cum principalis cauſa non conſiſtit, nec ea quidem, q̃ ſequũtur, locum habent.

Vlpianus. *Lex* CLXXXIII.

Nunquam actiones, præſertim pœnales de eadem re concurrentes, alia aliam conſumit.

Idem. *Lex* CLXXVII.

Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur a debitore, ſed cũ quid de bonis diminuitur. Nemo ex ſuo delicto meliorẽ ſuã ɔditionem facere poteſt.

Paulus. *Lex* CVIII.

Non omne quod licet, honeſtũ eſt. In ſtipulationibus id tempus ſpectatur, quo contrahimus.

Vlpianus. *Lex* CLXXXVIII.

Nemo videtur fraudare eos, qui ſciunt, & conſentiunt.

Paulus. *Lex* CXIIII.

Nemo dãnũ facit, niſi q̃ id facit, q̃d facere ius non hẽt.

Idem. *Lex* CCVIII.

Non poteſt videri deſiiſſe habere, qui nunquã habuit.

SVMMARIVM.

1 *Odia quando reſtringenda, item, quando amplianda.*

2 *Epiſcopum ſcienter eligens mutilatum, bigamum, vel excommunicatum, non canonicus incurrat pœnas priuationis & ſuſpenſionis. & nu. 6. 7. 10. 11. & 14.*

3 Epiſcopatus

3 *Epiſcopatus dignitate qui excludantur iure.*
5 *Scientiæ & perſonæ defectus, eodem ne iure cenſeatur in dignitate epiſcopali. & nu. 13.*
8 *Bigamũ ſcienter eligens, nũ incurrat pœnã, & priuetur electione.*
9 *Eligens ſuſpenſum, poteſt iterum eligere.*
11 *Concilij Lateranenſ. ſumma & mens ſuper eligentibus & inhabiles perſonas ad eccleſiaſtica beneficia.*
15 *Decretal. poſtquam. intellectus.*

REGVLA XV.

ODia reſtringi. lo. mo. ponit exẽ
plũ ꝑ id, qđ poſt
eũ de dictione, bñficiu, dixi. ſ. eo. li. de ſẽ. ex.
ſi ciuitas. in fin. primi rñ. Itẽ p. l. ff. de le. j. g ſi
liaous. §. 1. Dy. ponit ꝑ decr. ſtatutũ. ſ. e li. de electionibus.
Itẽ pactũ liberatoriũ de nõ petẽdo ipſo iure tollit nãlẽ.
ff. de ſol. Stic. §. nãlis. Sed pactũ de petẽdo, qđ eſt obligatoriũ, nõ tollit illã ipſo iure. ff. de pac. ſi vnus. §. pactus
ne peteret, & hoc ĩducit rõ huius regulæ. ¶ Prima gl. po
nit exẽpla & ꝓſeqȓ illa. ſcđo adducit regulã ad ſolutio
nẽ vni⁹ ɔ̃rii. iii. ad qſtionẽ. ¶ In j. gl. [*cũ quidã*] illa forma
recipit ĩ iſtituẽdo, q̃ nõ recipit in exhæredãdo. vt ĩ ſun
do hæres eſto, ĩ ſundo ex hæres eſto, ibi [*ſed ſi & ẽt*] pʒ Ma-
1 cedonianũ ſtatutũ ĩ pœnã creditorũ. ¶ In j. gl. † ibi [*cũ quidã*] ɔ̃. ff. de his, q no. ĩfa. l. ii. §. exercitũ. vbi odiũ ampliat.
Solutio. aut ex vtraq; parte fauoris & odii verſaȓ ius pu
blicũ, aut ex vtraq; parte priuatũ, aut ex altera publicũ,
priuatũ aũt ex altera. primo & ſcđo caſu locũ hẽt regu
la. In tertio ꝓfert ius publicũ, ſiue verſet ex parte odii,
ſiue ex pte fauoris, vt ĩ ɔ̃rio ſed Dy. ſolebat dicere, illud
ſpãle fauore reipublicæ, & ne milites militiã deſerant.
¶ Rõ eſt. Dy. qa fauor publicus ꝓfertur vtilitatibus ſin-
gulorũ. C. de priui. l. vtilitas publica. & Auth. de re. & eã,
q̃ pa. §. q̃obrẽ. coll. iii. Sed ad ſolutionẽ opponit, ĩ male
ficiis puniẽdis verſatur fauor public⁹. de ſẽ. exc. vt famæ.
& tñ delictorũ pœnas benigna ĩterpretatione molimur
vt ĩ regula. in pœnis. cũ ſuis cõc. Rñdet Dy. ꝙ fauor pu-
blicus vult puniri maleficiũ, qđ ɔſtat eſſe ɔmiſſũ, ſed, in
dubio vel cũ incerta eſt criminis qualitas, locus eſt re-
gulæ ɔ̃riæ, vt ibi dixi. potius. n. clemẽtiæ, q̃ ſeueritati iu-
dicantes paratos eſſe oportet. ff. de pœ. reſpiciẽdũ. circa
prin. Ad idẽ. xxvii. q. vii. allegant. & ꝑ eũdẽ modũ ſului-
tur lex. ii. §. j. ff. de ſuſpe. tut. Nã licet fauor publicus ſua-
deat remoueri tutores, q ſuſpecti ſunt, e. ti. l. j. §. ɔſequẽs.
vbi tñ de remotionis iam factæ cauſa dubitamus. reci-
pimus minorem, & hoc non lędit ius publicum.

QVAESTIO.

Hæc rña facit ad qſtionẽ, quã diſputaui ſic ꝓpoſitã.
2 Mutin. † canonicus ſciẽter elegit in ſuũ epm q̃ndã mu-
tilatũ, vel bigamũ, vel excõicatũ. q̃ritur, an ex eo pœnas
ɔcilii Late. ptiuationis, ſ. & ſuſpẽſionis ĩcurrat? Ad affir-
matiuã ĩducã. vii. rõnes, & duas gl. Scđo, in ɔ̃riũ alias v.
Tertio duo prima mẽbra ſoluã, dicẽs q ɔcordãt. ĩ quar
to diſtĩguã, & ɔ̃riis rñdebo. Primo igit aſſũmã affirma-
tiuã, cuius fauorab lior eſt ꝓbatio. de ꝓbationi. ad no-
ſtrã. & ꝙ pœnas incurrat. ſic ꝓbo. Bygamus ꝓhibetur
3 ab Apoſtolo. j. ad Timo. iii. & ad Titũ. j. ꝓhibetur a ca-
none. xxvi. di. ꝑ totũ. & a lege. In Aut. de ſanctis. epiſco.
ĩ prin. coll. ix. mutilatus & corpore vitiatus ꝓhibetur. l.
veteris teſtamẽti. Leuitic. xxi. & can. lv. di. ꝑ totũ. de cor.
vici. ꝑ totũ. & ꝑ. l. ꝑ approbationẽ. ſʒ illegitim⁹ & minor.
xxx. ꝓhibetur lege poſitiua tñ. ſi ergo infringens legẽ
poſitiuã incurrit illas pœnas, fortius incurrere debet ve
niens ɔ̃ legẽ diuinã, & poſitiuam. facit, qđ notaui poſt
Ho. de ɔſang. & affi. ꝙ ſup his. durũ. n. eſt, omnẽ legẽ in-
fringere. q ſi. ſini le. ꝑ venerabilẽ. in fi. Secundo, pœna
4 † priuationis debet ẽi ex minori delicto, vt patet. ſ. e. li.
de ele. c. ii. eo. ti. quũqs ex negligẽtia. eo. ti. ne ꝓ defectu.
ſed in maioribus delictis maiores pœnæ debẽtur. xxiiii.
q. j. non afferamus. de ſta. re. ea, q̃ cũ ſuis ɔcor. rẽ fortius
puniri dẽt dolus, q̃ negligentia de ele. nihil. de reſcript.
ſup literis. de crimine fal. ad falſariorũ. in fi. ar. aut a mi
nori in delictis, q̃ ad eũdẽ ſinẽ tendunt, vt̃ probabile &
neceſſariũ, vt in l. ſi qs nõ dicã canõ. de pœ. di. prima,
& ſi fateri nolles, ꝙ in caſibus quæſtioni eſſet maius
delictũ, ſaltẽ fatearis, ꝙ eſt æquale ex identitate igitur
rõnis eiuſdẽ, q̃ ſubeſt in caſibus q̃ſtionis. ſicut in caſib⁹
in ɔcilio exꝑſſis. dices in his idẽ iuris qđ illis, maxime
cũ ſimul & ab eodẽ manauerint ꝓhibitio bigami, cri-
minoſi, & illegitimi, qđ ergo de vno dictũ & c. de cõſti.
tranſlato ad hoc de trãſla. inter. de ɔfir. vti. vel ĩuti. cũ dile
cta. ff. ad l. Aqui. illud. cũ ɔcor. Tertio ꝓbatur ẽt ſic, cer
tũ eſt, ꝙ interpretatio principis neceſſaria eſt. Interꝓ̃ta-
tio vero magiſtrorũ ꝓbabilis. de hoc ſatis xi. q. i. §. ex hi.
de poſtul. c. j. C. de le. l. j. ſed licet ɔciliũ cũ in cunctis. cer
tas dignitates exprimat, iura poſtea gñaliter de omni
dignitate loquũtur ꝙ patet. de ele. ſcriptũ. ad fi. e. ti. ꝑpe-
tuo. & c. quãq. & c. ſi cõpromiſſarius. li. e. magiſtral⁹ ve-
ro interpretatio patet maxime ex gl. vl. dec. cumana. de
elect. ex no. ꝑ Inn. & Ho. de poſtul. gratũ. vbi dant regu-
lã, quoties electio eſt nulla ex vitio ꝑſonæ ſciẽter electæ
priuati ſunt eligentes. Quarto nõ vr̃ q̃ſtio dubia, cũ ẽt
patronus ad regimẽ capellæ ꝓhibitũ ꝑ ſacras regulas
eligens ſit priuatus, fortius ergo canonicus iſte ɔ̃ ſacras
regulas eligens epm. primũ ꝓbatur in Auth. de ſanctis.
epi. §. ſi qs oratoriũ. de hoc no. de oſ. or. cũ nos. Quinto,
5 . ſi pœnæ † debẽtur eligenti ſcienter indignũ. ſ. patiẽtẽ
defectũ ſciẽtiæ, ergo & patientẽ defectũ ꝑſonæ, cũ hæc
duo æquiparentur, de elect. ſi forte. & c. ab eo. eo. lib. de
verb. ſig. cõſtitutionẽ. facit ad hoc lv. di. priſcis. Nã cõci
6 liũ punit † eligentẽ, q nõ eſt vitæ cõmendabilis, vt dr̃ bi
gamus & mutilatus, qđ ꝓbat ille canõ. ergo locus eſt ca
nõ. pœnę. Sexto facit ꝓ hac parte dec. bonæ. j. ibi. n. eſt
caſus dec. cũ in cunctis. vr̃ qs ex delicto priuatus pote-
ſtate eligendi. Multũ facit dec. dudũ. j. eo ti. nã certũ eſt,
ꝙ de defectu ordinũ nõ facit ɔciliũ mentionẽ, attamẽ
talẽ eligẽs priuatus eſt poteſtate eligẽdi, & trãſit ad pau-
ciores, vt ibi ꝓbatur. Idẽ ergo in aliis defectibus nõ exꝓ̃ſ
ſis, maxime, cũ illud ſit minus, & facilius poſſit tolli, de
inſt. c. ii. de ꝓbẽ. ſi ꝓ pauperibus. li. eo. Septimo multũ ẽt
facit dec. ſi poſtq̃ de elect. §. fi. li. eo. vbi ꝑ modũ declara
tionis dr̃ ɔſtitutionẽ pœnalẽ. ſ. e. ti. cupiẽtes. locũ hr̃e ĩ ca
ſibus in cõſtitutione nõ exꝓſſis, vbi ſubeſt eadẽ rõ. facit
ẽt, qđ no de ele. exc. ſi celebrat. de eo, q ſcienter eligit ex
cõicatũ minori, & qđ notat Vin. de eo, q elegit furioſũ
de ſpõ. dilectus. vt ibi ſcripſi poſt prin. Ex qbus cõcludi-
tur, hũc canonicũ pœnas cõcilii incurriſſe. ¶ In ɔ̃riũ
7 inducitur, ꝙ † cũ certi caſus & certæ pſonæ in cõcilio
exprimantur, quatuor ſ. ꝑꝑ quas ſciẽter electas locus, eſt
pœnis illis. In aliis caſibus nõ expreſſis ceſſabunt pœnæ,
cũ nõ excedãt caſus expreſſos, nec in illis, quæ ipſo iure
infligũtur, ſit arguẽdũ a d ſimili. de pœ. di. j. §. pœnæ. ff.
de pœ. l. pę de ele. ſtatutũ. & de ſen. exc. is, q in eccleſia.
li. e. ſunt de hoc regulæ vtroq; iure traditæ. eo. ti. in pœ-
nis. ff. e. ti. factũ cuique. §. fi. hoc dictũ multũ corrobora
uit dec. ſi cõpromiſſarius. de ele. e. li. §. reſtringitur. ꝑ qđ
patet, ꝙ nõ ſolũ in pœnalibus fit ſtricta interpretatio,
vt ſ. pœnæ locũ nõ habeant in caſibus nõ exꝓſſis, ſed ẽt
ne tã late ſumant, ſicut habere poſſet ſignificatio ver-
borũ. Cũ. n. ɔciliũ dicat, delinquentẽ ſuſpenſũ a benefi
ciis ſimpliciter. §. ille determinat illud intelligendũ de
8 beneficiis ipſius eccleſiæ. Secundo pro hac parte † ſatis-
faciunt decr. ſup eo. de biga. vbi ordinans bigã. priuatur
ꝑ ſniam decr. tã literis. de teſti. vbi, q elegerant bigamũ
poſt caſſationẽ electionis iterũ eligunt. decr. poſtulaſtis
de cleri. ex. vbi cõferens bñficiũ excõicato ꝑ ſniam, vr̃
priuandus poteſtate cõferendi. Tertio multũ faciũt iu
ra vetera poſt cõciliũ edita, q̃ tractant de hac pœna. q̃
iura loquũtur ſolũ in caſibus in concilio expreſſis. Nã
capitulũ, cũ Vinton. & c innotuit, de illegitimo loqtur
capitulũ, congregato. de illiterato. capitulũ, ꝑ inquiſitio-
nẽ de criminoſo. quos caſus omnes exprimit cõciliũ.
9 Quarto. illud idem † ſatis probant quo ad ꝓlatos inferio
res, de elect. cũ inter R. ad ſi. & qđ ibi no. de cõſue. cum
dilectus. per quæ patet, ꝙ eligens ſuſpenſum, non eſt pri

uatus

uatus poteſtate eligendi, ſed iterum eligit. Ad hoc idē
de poſtu.c.i.in fi.vbi ſi tollatur gl.& non inferatur vis li-
teræ:patet eligentes vel poſtulātes illos priuatos per ſen-
10 tentiam prāte eligend. Quinto bene † facit ad idem de
ele.cum inter canonicos.vbi eligentes epilenticum, vr̄
ꝙ ſcienter non ſunt his pœnis puniti. nec parti minori
adiudicata fuit prās eligendi ea vice.Sexto, fas eſt dicere,
ꝙ iſto modo poſſet intelligi decr.cum terra.de ele.licet
alios intellectus ibi ponat glo. vt dicamus.ſi in perſona
fuit.vel electionis modo peccatum,vt ſ.loquatur, cum
fuit peccatum in perſona electa indigna dignitate in
concilio non expreſſa,ac ſi dicā, ꝙ ſi eligitur indignus,
tunc ſint priuati eligentes,ſi indignitas eſt de expreſſis
in concilio. Si non eſt de expreſſis, tunc per ſententiā
priuabuntur, & eligent, niſi primo priuentur.facit ad
idem decre.vlt de poſtu.prout patet ex antiqua.vbi illi,
qui poſtulandum elegerunt, iidem eligunt, ex quo ca-
ſus non erat de expreſſis in concilio.facit ad idem quod
no.Inn.de concel.præb.cum noſtris.in prin. & decr.ve
nerabilem.de elect. vbi ſi eligatur indignus imperator,
non tamen deuoluitur ad Papam electio, licet illum
Papa nō confirmet.Septimo fortiter facit pro hac par-
te de regulari. conſtitutionem.vbi patet, ꝙ conſtitutio
de prædicatoribus & minoribus loquens,locum nō ha
bebat in alijs mendicantibus,licet ſubeſſet eadem ratio,
prorogata tamen eſt ad alios propter indentitatem ra-
tionis, ſic & hic licet in alijs indignitatibus ſubſit eadē
ratio,non tamen in illis locum habet conſtitutio, niſi
ad illas prorogetur,per quæ concluditur, hunc canoni
cum non incurriſſe pœnas.¶ Solutio, per hoc vltimo
allegata,& ea,quæ in principio huius ſecundæ partis al-
legantur,ſunt vera, ſaluo ꝙ infra dicam de excommu-
nicato electo: ꝙ canonicus iſte non incurrit ipſo iure
pœnas ipſas concilij Latera. Et puto,ꝙ Papa de iur.con
ſultus ſic declarando reſponderet. Aequum tamen eſ-
ſet,ꝙ illas pęnas prorogaret ad alias indignitates,etiam
ibi non expreſſas propter rationis identitatem.& ſic ſol
uuntur multa contraria.Hanc partem tenet Dama. in
quæſtionibus ſuis.de ele.in iij.q.hoc idem tenet Vincē.
in dec.bonæ.j.de ele.reddens ibi rationem,ꝙ quia plus
homines in caſibus ibi expreſſis delinquere conſueue-
rant,ideo in illis caſibus ſtatutæ ſunt pœnæ, & eius glo.
ibi videre potens,ſuper ver.indignos.in nouella.In anti
qua vero ipſius de.bonæ.erat talis litera.ibi,poſt literam
11 reddiderunt ſe indignos.vnde cum in Lateran.† conci-
lio de his,qui quaſdam perſonas inhibitas eligūt, ſit ſta
tutum,vt eligendi tunc poteſtate priuatos, & ab eccle-
ſiaſticis beneficijs triennio nouerint ſe ſuſpenſos,illis ꝑ
longe maiori delicto ab electionis prāte cadētibus &c.
dicebat Vin.reſpondendo,ꝙ erat partis allegatio.Dice-
re potes,ꝙ facit pro,inquantum dicit,per quaſdam per
ſonas &c.& hanc materiam per ipſos.& Ioā.& Phi.ta-
ctā gloſſator & Moderniores omittere non debuiſſent.
12 Prædicta vero ſint † vera in electione mutilati vel biga-
mi.In electione vero excommunicati ſecus,ſi eſt excō
municatus a iur.vel iuſte ab homine:quia tunc inclu-
ditur in prohibitione concilij ſub verbis. ita & moribꝰ
&c.vbi vero excommunicatus eſſet ab homine iniuſte
forte ne eligeret,vt iam factum vidi ex iuribus illius ex-
communicationis, non erat locus reg.in pœnis, & ſic
poſſunt intelligi decreta. cum dilectus.& cum inter R.
Ad allegata in ꝯrium reſpondetur. Ad primo dicta re-
ſpondeo,quod licet ſit eadem ratio,non ſequitur,quod
eadem pœna, niſi de pœna ipſo iur. inflicta tractetur:
in qua non arguimus ad ſīia.& facit,quod dixi in hoc
ti.in regula,in pœnis.Item ad allegata ſecundo dico, ꝙ
gn̄alia verba nouorum iurium vel doctorum reſtringē
da ſunt ad caſus concilij.Ad id,quod dr̄ de patrono lai
co,dico,quod.§.allegatus non probat id,ad quod indu-
citur,vt dixi ſuper decreta. cum vos. ibi all.ſuper glo. ij.
13 Ad id,quod dr̄ † æquiparari defectū ſciē & perſonæ,rn̄-
detur id verum in caſu expreſſo.Ad c.priſcis.dico,quod
ibi non eſt locus pœnæ virtute concilij Lateran. Ad de
cre.dudum.facilis eſt reſpōſio ſequenti opinionem In-
no.Hoſt.& Compo.no.eo.tit.congregato, ſcilicet quod
14 firmetur electio minoris partis † facta de digno,vbi ma
ior pars eo contextu eligit indignum, licet ignoranter
ſed tenenti ꝯrium,vt ibi dicere ſoleo & in decr.quia pro
pter.videtur inſolubile.niſi dicas, ibi quo ad ordines ſu-
mi diſiunctiuam pro coniunctiua.ff.de ver.ſig. ſæpe.C.
eo.l. pe. vel pro defectu ordinum ſpecialiter incurritur
pœna:quia de ordinibus ſacris dictum fuerat in princi
pio cap.ac ſi ſit mens concilij:cum in promouendo ad
ſacros requirantur ibi expreſſa,fortius in promouendo
ad epiſcopatum,qui debet etiam eſſe in ſacris. Vel quia
extorti ſunt iſti intellectus,poteſt dici,quod pœnam in
currit eo caſu,non ex viribus concilij, ſed ipſius conſti-
tutionis. vel hoc nouum inducat ad executionem ca-
nonum.ſexageſima diſtinctione.per totum.vel æquius,
licet ambas pœnas concilij,priuationis ſcilicet & ſuſpē
ſionis non incurrat, incurrit tamen alteram, ſcilicet
priuationis. & ſic poſſent etiam intelligi iura noua. ad
quę aliter reſponſum eſt ſupra,& glo. etiam moderno-
rum.& ſatis habet hic æquitas, vt puniatur, in quo de-
15 linquit: & in eo tantum. Ad decreta. † ſi poſtquam.di-
co, quod quia pœna proprie eſt circa diminutionem
patrimonij,ſicut & damnum.& cum illa priuet iur.ad
rem, non in re, non dicitur proprie pœnalis. vel aliter
confirmatio eſt de conſecutiuis electionis, & prouiſio
includit electionem. quod iur. ergo in electione, & in
iſtis. vel aliter.§. ille loquitur prærogatiue vel declarati-
ue,quod ſonat verbum ibi,conuenit.& facit, quod dixi
in fin.proximę partis.Ad glo.decre.ſi celebat.reſponde-
tur,quod non probatur,nec eſt vera,niſi forſan loqua-
tur de communione,quæ inducit mortale,quod quan
do procedat,dixi,quod metus cauſa.ſacris. vel loquitur
de prima pœna tantum,vt prædixi. Opinio vero Vin.
ſuperius alle.facit pro & contra.

REGVLAE IVRIS CIVILIS. SIVE DIGEGTORVM
huius literæ O.ſunt hæ.

Iabolenus. *Lex* LXXIIII.

Omnia, quæ cuiuſcunque cauſæ cognitionem deſide-
rant,per libellum expediri non poſſunt.

Caius *Lex.* C I.

Omnia, quæ iure contrahuntur, contrario iure pe-
reunt.

Celſus. *Lex* CLIIII.

Omnia iura fere hæredum perinde habentur, ac
ſi continuo ſub tempore mortis hæredes extitiſ-
ſent.

Paulus. *Lex* CXXXI.

Omnis hæreditas quamuis poſtea adeatur,tamen cum
mortis tempore continuatur. Nunquam ex poſt fa-
cto creſcit præteriti delicti æſtimatio.

Caius. *Lex* CLXXXII.

Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt,
ſemel incluſæ iudicio ſaluæ permanent. Non vi-
detur perfecte cuiuſque id eſſe,quod ex cauſa auferri
poteſt.

Vlpianus. *Lex* CCI I.

Omnia, quæ ex teſtamento proficiſcuntur, ita ſtatum
euentus capiunt, ſi initium quidem ſine vitio cœpe-
rint.

Idem. *Lex* CCII.

Omnis diffinitio in iure ciuili periculoſa eſt.rarum eſt
enim,vt non ſubuerti poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Factum legitime,poteſt ne vitiari per illud ſuperueniens,a quo non poteſt inchoari.*

2 *Tituli allegatio non neceſſaria, vbi agitur de perſona obliganda ad aliquam præſtationem.*

3 *Titulus an requiratur circa præſcriptionem vſusfructus. Et num in rebus eccleſiaſticis procedat vſucapio.*

4 *Errans in facto, vel in iure, vel in vtroque an cenſeatur bonæ fidei.*

5 *Titius præſcribens rem Sempronij mala fide ſpatio xxx. vel xl. annorum poſſit eam impune defendere aduerſus Sempronium, qui eam repetit.*

6 *Præſcriptio, quid. Et eius effectus. & nu. 9.*

7. *Præſcriptio ex tempore capit ſubſtantiam & vires.*

8 *Diffinitio quod continere debeat.*

10 *Præſcriptionis triplex vis & vſus.*

11 *Præſcriptio an ſit contra ius naturæ, & nu. 15.*

12 *Ius in quo conſiſtat. Et an, vel quid a iure legali differat naturale. & quid ciuile habeat a naturali. & contra.*

13 *A iure naturæ receditur propter iuris legalis rectitudinem, quæ tamen vtriuſque eadem eſt, aliter tamen atque aliter ſumpta.*

14 *Ius ciuile cur dicatur non ſeruire in totum iuri naturali, ſeu gentium.*

16 *Aequum & bonum inſeparabilia inuicem. Et ibi intellectus l. hac lege. C. de pac. conuen.*

17 *Præſcriptionem iuri naturæ concordare, dupliciter accipi poſſe.*

18 *Præſcriptio iuris canonici, an ſit alia a præſcriptione iuris ciuilis.*

19 *Præſcriptio malæ fidei, quibus de cauſis a iure ciuili inducta. & quid in hoc diſſideat a iure canonico. & mutua inter ſe auxilia. & nu. 20.*

21 *In præſcriptione an acquiratur dominium. & nu. 23. 25. 27. 32.*

22 *Exceptio actionis eſt excluſio. Quæ vbi eſt facti, elidit actionem & intentionem agentis. nu. 24.*

26 *Dominium vtile & directum transfertur per conſenſum.*

28 *Dominium directum & vtile, an & quomodo diſtinguatur. & nume. 30.*

29 *Dominij acquiſitio per præſcriptionem, vt conueniat æquitati iuris naturæ, indirecte.*

31 *Dominium directum quare dicatur a nobis inſeparabile, oſſibus noſtris infixum.*

33 *Præſcribens mala fide, an debeat cenſeri raptor, vel in qua ſpecie pacti ſit locandus. & nu. 35. 37.*

34 *Furtum, rapina, & uſura, quid differant. & cuiuſque pœna.*

36 *Peccata quædam, quæ relinqui debeant diuinæ prouidentiæ punienda.*

38 *Præſcribens mala fide non poteſt tenere vel defendere rem præſcriptam ſine peccato contra illum, cuius erat illa res præſcripta.*

39 *Mala fides adueniens præſcriptione completa, an obliget ad reſtitutionem. & nu. 41. 43.*

40 *Præſcriptionis fundamentum.*

42 *Rem alienam occupare, an & quo caſu liceat.*

44 *Res num præſcribatur cum aliquali titulo, vel ſine titulo ſpatio xl. annorum, vel tanti temporis, cuius non extat initij memoria.*

45 *Veritas ſuperueniens non poteſt impedire, quin præſcriptio habuerit concomitantiam ſibi neceſſariam.*

REGVLA II.

Poſſeſſor nõ præſcribit.

ratio ſecundum Io. mo. quia peccat, & ex eo meretur pœnam. ergo non præmium de transla. c. ij. ¶ Pri. gl. ponit exempla. Secundo dicit regulam non procedere ſecundum ll. niſi dicantur correctæ. circa quod ponit duas opin. contrarias, & tertiam, quæ diſtinguit. Tertio, ponit aliud diuerſum inter leges, & nos. Quarto dat remiſſionem de mala fide, quæ præſcriptionem ſequitur. Quinto, ſubdit etiam titulum requiri. & contrarium ſoluit. Sexto remittit de præſcriptione, vſucapione, & interruptione. Secunda gloſſa de ſignificationibus fidei remittit. Tertia ponit duas lecturas. Vltima ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.

Secundo, ſignat aliud, in quo remittit. Tertio, quærit, & remittit. ¶ In prima gl. ibi [*malæ fidei*] ſequitur, poſſeſſore alienante ceſſat longi temporis præſcriptio. & ibi [*non lo xx. contra naturam.*] col. vi. vbi. in prin. dicit Imperator, quod omne ſibi ſtudium eſt, vt ſibi a Deo credita bene viuãt. & ibi [*§. ſi vero eccleſiaſticum*] ea. colla. vbi dicitur crimen eccleſiaſticum puniri ſecundum ſacras & diuinas regulas, quas ſequi leges non dedignant. ¶ In vlti. gl. ibi [*nemo enim*] ibi punit officium, quod admittit infidele aduocationis officium. Item punitur ibi acceptatio. Item iudex relegatur quinquennio, & punitur dimidia parte

1 bonorum. ¶ In j. gl. † ibi [*x. vel xx.*] habita diſtinctione inter præſentes & abſentes. & qui quo ad hoc dicantur præſentes. & quid de illo, qui nullum habet domiciliũ vel habet plura, no. C. de præſcrip. lon. temp. l. fi. & vide in Spe. de præſcrip. ver. quando aliquis. & ibi [*agnouiſſe*] quod melius dicant leges, videtur, cum a prin. legitime factum vitiari nõ debeat per illud ſuperueniens, a quo non poteſt inchoari. j. eo. factum legitime. ff. eo. titu. in ambiguis. §. non eſt nouum. Sol. vt dicit hic Dyn. regulæ illæ loquuntur in actibus perfectis. Secus in inchoatis tantum, vt hic. & probatur ſol. ſecundum eum. ff. de ver. ob. ſi ſub vna. §. j. & l. pluribus. & de ſerui. l. pro parte. & de ſer. vr. præ. l. via. §. quicũque. & ibi [*ſed etiam titulus*] de hoc, & an ſit neceſſe ſaltem allegare titulum, & an in præſcribendo vſumfructum vel libertatem alicuius

2 ſeruitutis ſit titulus neceſſarius, hic per Dyn. Circa † primum tenet titulum de iur. ciuili neceſſario non allegãdum, per l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſeruitus vend. Ad l. cum de in rem verſo. ff. de vſur. reſpondet, quod ibi agebatur de perſona aſtringenda, vel obliganda ad aliquam præſtationem. & propter id neceſſaria eſt allegatio tituli: cum ad perſonalem obligationem inducendam ſit neceſſaria cauſa vera vel præſumpta. ff. de doli except. l. ij. §. circa. de probati. cum de indebito. §. fina. Pro ratione ſit, quia in illis maius periculum vertitur. ſupra eodem libro. de electionib. vbi peric. ¶ Circa præſcriptionem

3 † vſusfructus dicit de iure ciuili titulum requiri: ſicut in preſcribendo dominio, cum vſusfructus ſit pars dominij. ff. de vſufruct. l. quarta. De iure cano. dicit ſecus per decreta. primam. de præſcriptionib. ſupra eodem libro. cum vſusfructus de iur. communi poſſideri poſſit. ff. de acquirenda poſ. l. naturaliter. & l. poſſeſſor. & de vi & vi arma. l. iii. §. vim vi. de præſcrip. vero libertatis tenet in illa titulum non requiri, cum non requiratur in præſcribẽda ſeruitute, per l. præ. ſi quis diuturno. multo minus in preſcribẽda ipſius libertate. & dicit hoc quaſi expreſſum. ff. de ſeruit. vrba. præd. l. ædes. in princi. vbi hoc no. & ibi, vſucapio tenet. dicit Dy. quod in rebus mobilibus eccleſiarum procedit vſucapio, per §. pro temporalibus. in Auct. de eccle. ri. vbi idem tenet Accur. & in Auctẽ. de non ali. §. ſi minus. de hoc xvi. qõ. iii. §. quas actiones. Goffred. idem tenet in ſum. de præſcri. §. item quæritur. Ho. tenet in ſum. de præſcri. ſub rub. de vſuc. §. q nõ. ver. quidã ẽt voluerũt dicere. Illud tñ dictũ corrigit, dicens ſibi placere cõtrariũ. de reſti. in inte. c. j. vbi ſcripſi ſup. iij. gl. ¶ In gl. pe. in fi. idẽ Dy. ¶ In gl. vl. i fi. & hoc p Dy. repetẽtẽ, quoad hoc, qđ ibi no. ¶ Tractat ẽt de illo, qui errauit

4 in facto vel in iur. vel in vtroq; an cẽſeat bonæ fidei. De primo tenet quod ſic, ſi error facti ſit probabilis, per l. ff. de vſucap. iuſto errore. §. filius. & l. non ſolum. §. quod vulgo. & pro emptore. l. quod vulgo. De ſecundo dicit quod cenſetur bonæ fidei quo ad fructus, ne ad ipſorum reſtitutionem teneatur. ff. de petitione hære. ſed & ſi lege. §. ſcire tamen. quantum ad præſcriptionem habetur pro malæ fidei poſſeſſore errans in iure. facit. j. eodem. qui contra. & ff. de vſucapio. ſi fur. §. primo. iuris enim ignoran. in vſucapione non toleratur. ff. de vſuca. l. nunquam. in princi. & de iuris & facti ignoran. l. ignoran. De tertio dicit, quod propter probabilem errorem facti adiunctum reputetur bonæ fidei, & præſcribere poſſit, vt plene nota. ff. de dolo. l. ſi. vir vxori. Ad l. ff.

ex quibus

ex quibus cau.in poſca.l.Fulcinius.§.quid ergo,ſi duas.
& ff.ad Sil.ſi quis in grau.§.vlt.& l.qui poſthumos. Re
ſpondet, quod conſtabat ibi de mala fide, quæ veritas
non tollit per aliam cauſam concurentem, quæ eſt bo
næ fidei. Incertis enim non certis locus eſt coniecturis.
ff.de ver.ob.continuus.§.cum ita.

QVAESTIO.
In ſex membra diuiſa.

Hanc regulam & duas ſequentes in hoc ordine al-
phabeti concepi fauere theologis, vt ſicut quæſtiones
aliquas legiſtarũ ſub hoc titulo pro canoniſtarum vtili
tate deſcribo, ſic propter idem certas quæſtiones vtriq;
iuri congruas per fratrem Gerardum de Senis, ordinis
Eremitarum pulchre, copioſe & vtiliter traditas hic in
ſeram, licet prolixas, tamẽ fortiter decurtatas, cũ enim
perplexus eſſem, an ipſas propter laborantis reuerentiã
ad literam deſcriberem, an vero deciderem, prælegi ſe-
cundum, mouit autem vltra communem deciſionum
profectum, voluntas inſiſtendi circa vltimũ huius quæ
ſtionis articulum, licet tritum. Proponebat autem ſic
quæſtionem, ex qua ſex alias formabat, quę huic regulę
5 congruunt, vtrum Titius† præſcribens rem Sempronij
mala fide ſpatio.xxx.vel xl.an.poſſit dictam rem defen
dere ſine peccato contra Sempronium, qui eam repe-
tit. Et arguitur ꝙ ſic, quia præſcriptio eſt introducta a iu
re cano.& ciuili, quæ non poſſunt præſtare fauorem ali
cui peccato. xxiii.q.iiij.qui peccat.in prin. & conſtat, ꝙ
ſaltim ſecundum ius ciuile non requiritur bona fides
in præſcriptione 30.vel 40.an.vt patet.C.de præſcri. 30.
an.l.1.& l.omnes.& l.cum notiſſimi.& xvi.q.iij.§.poteſt.
Quia poterit Titius iure præſcriptionis dictam rem te-
nere, & defendere ꝯ Sempronium ſine omni pacto. Ad
oppoſitum videtur.xiiii.q.vi.ſi res.& habetur in regula
peccatũ, quæ ſtatim ſequitur, per quæ concluditur, ꝙ ſi
neceſſe eſt reſtitui non petenti, multo minus defende-
re poterit illam contra repetentem. Et ad contrarium
reſpondet verum eſſe, ꝙ id, quod fit iur. præſcriptionis,
ſit ſine peccato, ſed præſcriptio nõ habet peccatũ anne
xũ, nec per hoc dicitur ius ciuile fauere peccato, quia in
quantum pręſcriptio reſpicit odium negligentis, indu-
cta fuit a iure ciuili. ſed inquantum reſpicit pręſcriben-
tem, fuit permiſſa non inducta, vt dicetur in tertio ar-
gumento. Præmittebat autem huic ſolutioni, ꝙ in iſta
quæſtione ſex erant vidẽda. Primo quid ſit præſcriptio.
Secundo vtrum præſcriptio ſit contra ius commune
naturę. Tertio, vtrum præſcriptio iur. canonici debue-
rit eſſe alia, & diſtincta a pręſcriptione iur. ciuilis. Quar
to, vtrũ in præſcriptione acquiratur dominium? Quin-
to. vtrum pręſcribens mala fide ſit cenſendus cum ra-
ptore, vel in qua alia ſpecie peccati locetur, vtrũ tenea-
tur ad reſtitutionem, ſicut raptor? Et per hoc patebit, qd
ſit dicendum ad illud. quod in iſta quęſtione principa-
liter eſt quæſitum. Sexto, erit videndum, vtrum mala fi-
des adueniens pręſcriptione cõpleta obliget ad reſtõnẽ.
6 EST ergo primo videndum, quid † ſit pręſcriptio. prę
ſcriptio autem vno modo cõſueuit ſic deſcribi. pręſcri-
ptio eſt exceptio ex tempore ſubſtantiam capiens, quę
quidem deſcriptio ponitur per Ioan. xvi.q.iii. in ſum. in
qua pręſcriptione duo ponuntur, ex quib. pręſcriptio no
tificari vr̃. primum eſt effectus, quem pręſcriptio efficit.
ſecundum eſt, cauſa, quę pręſcriptionem inducit. Effe-
ctus, quem pręſcriptio efficit, tãgitur, cum pręmittitur.
pręſcriptio eſt exceptio cauſalis, & non eſſentia, l.cã ex-
ceptionis. quemadmodũ ſi diceremus: fumalis euapora
tio pomi eſt odor, non ꝙ ſit eſſentialiter odor, ſed quia
eſt cã odoris, & quamuis præſcriptio poſſit habere aliũ
effectum, vtpote acquiſitionem dominij, ſecũdũ quoſ-
dam, quia tamen dictus effectus non eſt neceſſario an-
nexus, cum poſſit eſſe alia præſcriptio ſine acquiſitione
dominij, l.pręſcriptio malæ fidei, vt prędicto.§.poteſt.
ergo talis effectus non debuit poni in ſua deſcriptione.
Nam vbi cauſa deſcribitur, oportet ꝙ effectus, qui poni
tur in eius deſcriptione, ſit ei ſemper & neceſſario anne-
xus. Exceptio autem eſt talis effectus, qui ſemper & ne-
ceſſario annectitur ipſi præſcriptioni. quod patet per ra
tionem & inductionem. per rationem quidem, quia ni
ſi præſcriptio haberet ſemper & neceſſario annexum
iſtum effectum, ſequeretur. Nam vbi tollitur ab ea exce
ptio, tollitur & dominij acquiſitio, & quicunque alius
effectus, ac per conſequens fruſtra fuiſſet introducta, qa
nulla haberet efficaciam. quod nullus diceret. Secundo
patet hoc idem per inductionem. Nam ſi inducamus,
in ſingulis ſpeciebus pręſcriptionis, ſemper inuenimus
quod ipſe præſcribens habet exceptionem excludentẽ
actionem, quę cõtra ſe fieret in re pręſcripta. dabat tria
exempla, de decendio, per cuius lapſum præſcribitur
contra non appellantem.ij.qõ. vi. biduum. de tempore
trimeſtri, quo præſcribitur contra non eligẽtem. de ele.
ne pro defectu.& de caſu decre.primæ.de præſcrip.con-
iuncto.c.placuit.ij.xvi.q.iii.per quæ duo capitula patet,
quod tranſcurſo ſpatio trium annorum, & ſex menſiũ,
quibus præceſſit admonitio, non habet episcopus negli
gens vlterius actionem ad recuperandam plebem, quæ
ad ſuam cathedram pertinebat, & ita ſit verum dicere,
quod ſemper acquiritur ipſi præſcribenti exceptio ex-
cludẽs actionem. quapropter bene dicebatur ſuperius,
quod primum, quod ponitur in deſcriptione præſcri-
ptionis, eſt effectus, quem præſcriptio efficit, & ille effe-
ctus eſt exceptio excludens actionem, vt eſt oſtenſum.
Secundum, quod ponitur in eius deſcriptione, eſt cau-
ſa. quæ præſcriptionem inducit. & iſta tangitur, cum in
dicta præſcriptione additur, ex tempore ſubſtantiam
capiens. Nam ſecũdum iſtam clauſulam videtur, quod
ipſum tempus ſit cauſa inducens præſcriptionem, ꝙ
etiam videtur poſſe probari ratione. Illud namq;, quod
expectat tẽporis determinationem, & temporis imple
tionem, videtur capere ſuam ſubſtantiam ex tempore.
præscriptio eſt huiuſmodi, quia videmus, quod præscri
ptio nulla eſſet, niſi ſit prima determinatio facta per le
7 gem. Vlterius videmus, quod † præſcriptio non habet
vim, niſi impleto illo tempore, quod eſt per l. determi-
natum. quapropter bene dictum eſt, ꝙ expectat tempo
ris determinationem, & temporis impletionem. ac per
ꝯñs vr̃, ꝙ ex tempore capiat ſuam ſubſtantiam. Ex qui-
bus omnibus apparet, ꝙ diffinitio vel præscriptio ſupe-
rius data de præſcriptione ſit ſatis rationabilis, tũ quia
tangit effectum, quem pręſcriptio efficit, tum etiam, qa
tangit cauſam, quæ pręſcriptionem inducit. Opponitur
8 autem † huic deſcriptioni, ꝙ ſit diminuta, & inſufficiẽs
propter tria. Primo, quia vr̃ prætendere, ꝙ ſit cã, ex qua
præſcriptio ſuam efficaciam capit, ꝙ poteſt eſſe falſum:
nam cum tempus ſit quid naturale, ſequeretur, ꝙ præ-
ſcriptio haberet cauſam naturalem, ac per conſequens
ipſa & ſua virtus eſſet quid naturale, & a natura, ꝙ nul-
lus diceret. Secundo, quia præmittit cauſam principalẽ,
ex qua præſcriptio ſuam efficaciam capit. ſ. legũ aucto-
ritatem. Tertio, quia ꝑmittit cauſam finalẽ, propter quã
fuit inuenta ꝑſcriptio, q̃ tñ cauſa finalis maxime debet
accipi in definitione vel deſcriptione cuiuſcunq; rei,
eo ꝙ per eam maxime hẽt q̃cunque res innoteſcere &
notificari. & iõ pp iſta vr̃ danda alia deſcriptio præscri-
ptionis, quæ talis ſit, ꝙ tangat modum, ſecundum quẽ
tempus ad deſcriptionem cõcurrit. Tangat etiam cau-
ſam efficientem, quæ præscriptioni efficaciam tribuit.
Tangat inſup cãm finalẽ, pp quã ꝑſcriptio adinuenta
fuerit. ad q̃ tria eſplicanda vr̃, ꝙ præſcriptio ſic poſſit diſ
9 finiri, vel deſcribi. Præſcriptio eſt ius † quoddã ex tpe cõ-
gruens, legum auctoritate vim capiens, pœnã negligen
tibus inferẽs, & finẽ litibus imponẽs. In hac igitur deſcri
ptione tangũtur illa tria, q̃ ſupius ſunt ꝑ1ata. primũ, con
gruũ tp̃s lege limitatũ, ſine qua limitatiõe inexcuſabilis
negligẽtia nõ potuiſſet haberi. ſcd̃o, legũ auctori. ex tali

negligentiã præſcriptionem inducens,per quam latẽ ꝯ
ſic negligentem exceptionem parit in eius pœnam.Pri
mum ibi, ius ex tpe congruens. non enim tempus dat
efficaciam,vt volebat prima deſcriptio , ſed congruita-
tem ſecundum legũ auctoritatem vim capiens,& hoc
dat efficaciam. Tertio in eadem deſcriptione tangitur
cã finalis,ꝑꝑ quam præſcriptio eſt adinuenta.ſ.vt pœnã
negligentibus inferret,& finem litibus imponeret, quẽ
admodum vſucapio,vt patet.ff.de vſu.l.j.dicitur.n.ibi,ꝙ
vſucapio eſt introducta,ne quarũdam rerum dñia diu
& fere ſemper incerta eſſent, Ex hoc autẽ ſequitur du-
plex præfatus finis; quia tam vſucapio quam etiã præ-
ſcriptio dñia diſtinguendo,pœnam negligentibus infli
git,& finem litibus imponit,iſte vero dupliciter finis tã
gitur in tertia paricula præfatę deſcriptionis, cum dr̃,
ꝙ præſcriptio.eſt ius pœnam negligentibus inferens, &
10 finem litibus imponens.Subdit autem,ꝙ Papias† ponit
tria ſignificata de præſcriptione,quæ prædictis bene cõ
ueniunt,& correſpondent,ſ.prædicere,ꝯdicere , & diffi-
nire.prædic.enim,cum tp̃s ſtatuit,ꝯdicit repetenti,quod
præſcriptum eſt,diffinit lites. Ex quibus omnibus appa
ret,quid ſit præſcriptio,apparet etiam vlterius,ꝙ diffini-
tio vel deſcriptio ſuperius data de ea ſit bene aſſignata.
11 VIDENDVM eſt ſecundo,vtrum † præſcriptio ſit
ꝯ ius naturæ.Vbi ſciendum, ꝙ iur.periti videntur com
muniter dicere,ꝙ ipſa ſit ꝯ ius naturæ , quia contra na-
turalem æquitatem , vt dicunt. & hæc opinio maniſe-
ſte not.de vſucapione,quæ præſcriptio eſt.ff.de vſu l.j.in
prima gl,& xvi.q.iii.quicunque etiam.in gl j. fundamẽ
tum autem dictæ opinionis ſumitur ex regula, quæ ha-
betur.ff.de re,iur.iur.naturali.quam.ſ.vide ſub litera pri
ma.in fi.& hoc.eo.ti.locupletari.Conſtat autem, quod
in præſcriptione fit præſcribens locupletior cum alte-
rius detrimẽto & iniuria, ac per conſequens videtur,ꝙ
12 p̃ſcriptio ſit contra ius naturæ.His tamen non † obſtan
tibus tenet contrarium,pro euidentia dicens, inquiren
dum quid intelligatur per ius naturæ, & quid per ius le
gale.Sciendum ergo,quod omne ius conſiſtit in recti-
tudine quadam,nam ideo ius dictum eſt, vt habetur. j.
diſtin.ius generale,Iuſtitia autem non eſt aliud , quam
quædam rectitudo.ergo ius ſiue naturale,ſiue legale, in
quadam rectitudine conſiſtit , intelligendum tamen,
quod quamuis ius naturale & ius legale ſint diſtincta:
non tamen eorum rectitudo aliter & aliter ſumpta.
Nam ſi bene conſideremus ius legale, non addit ſuper
ius naturale aliam rectitudinem,ſed ſpecificat illam eã
dem ita,vt verum ſit dicere,quod ius legale eſt quædam
ſpecificatio naturalis rectitudinis expreſſiua: habet enĩ
ius legale ſpecificare & explificare naturalis iur. rectitu-
dinem tripliciter,ſcilicet,quandoque eam determinan
do per congruos modos,quãdoque vero eam applica-
do ad varios actus,quãdoque eam declarãdo per quoſ-
dam euẽtus . Et quod ita ſit,apparet,ſi diſcurramus per
omnes iſtos tres modos.Exemplum de primo.Ius natu
rale vult delinquentem puniri,modos punitionis non
determinat,quod facit ius legale vtendo rectitudine iu
ris naturalis,ſcilicet ſecundum qualitatem delicti.Exẽ-
plum de ſecundo. Rectitudo iur. naturalis eſt, nemini
ſubtrahi,quod ſuum eſt.Ius legale diſtinguit actus ab il
la rectitudine deuiantes,ſcilicet actum furandi,& ſimi-
les.vltra id oſtendit , quomodo vnus illorum actuum
plus deuiat a rectitudine iur .naturæ.& ſecundum id
maiores & minores pœnas ſtatuit,& per metum pęna-
rum præſeruat in hominibus rectitudinem iuris natu-
ralis,& ſic non addit rectitudinem , & illam ſpecificat,
ſic in ſcientijs ſpeculatiuis,quæ veritatem confuſam &
indeterminatam in generalibus principijs,ſpecificant
in ſpecialibus concluſionibus,recte ſic per ius poſitiuũ
determinatur rectitudo iuris naturalis confuſa & inde-
terminata.Nunc ad propoſitum videamus tertio,quod
ius legale quandoque aſſumit rectitudinem iur. natura
lis,& eam ſpecificat declarando per quoſdam euentus.
verbi gratia.Aſſumit a iure naturali , quod rectum eſt,
neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri lo-
cupletiorem . non tamen poteſt haberi a dicto iure,
vtrum ſit poſſibilis aliquis euentus , vel caſus, in quo qs
poſſit locupletari cum alterius detrimento , & ſine eius
iniuria,& ideo ſpecificat poſtea , & declarat intellectus
dictæ regulæ in quibuſdam caſibus. In quibus aliquis
poteſt locupletari cum alterius detrimento, & ſine eius
iniuria, ſicut in præſcriptionibus & vſucapionibus , eo
quod in eis infertur alicui damnum. & tamen non ir-
rogatur ei iniuria.Nam videmus maniſeſte, quod ille,
contra quem currit præſcriptio,quamuis patiatur dam
num , non tamen patitur iniuriam , quia ipſe propter
ſuam negligentiam meretur pati damnum, & idcirco
in tali caſu quamuis videatur recedi ab intellectu,quem
regula prætendit ſecundum literam,non tamen recedi
tur ab intellectu,quem regula iuris habuit , nam ſi illa
in omni caſu ad literam ſeruaretur,a duobus alijs, quæ
ſunt de iure naturæ,expreſſe recederet. Et ꝙ ita ſit,appa
ret, non enim poteſt dicta regula in omni caſu ad lite-
ram ſeruari,niſi præſcriptio & vſucapio tollantur, ſi au
tem præſcriptio & vſucapio tolluntur,peccatum negli-
gentiæ,quod eſt contra bonum publicum , non puni-
tur,& per conſequens receditur ab illa regula iuris na-
turæ, quæ dicit , quod rectum eſt peccatum puniri , &
maxime peccatum contra bonum publicum , quod
dat materiam litium & rixarum. Vlterius etiam, ſi vſu-
capio & præſcriptio tollũtur, receditur ab illa regula iu
ris naturæ,quæ dicit,ꝙ bonum publicum & commu-
ne eſt præferendum cuicũque bono ſpeciali & proprio
in remotione autem præſcriptionis & vſucapionis fit
totum contrarium , præeligitur bonum proprium il-
lius,qui negligit repetere rem ſuam , & dat materiam
litium,& rixarum,& per conſequens pręmittitur bonũ
commune , quod conſiſtit in pacifico communitatis
conuictu,nam data materia litium & rixarũ per remo
tionem præſcriptionis & vſucapionis conuictus cõita-
tis pacificus perturbatur,& ideo propter omnia hoc eſt
notabiliter attendendum,ꝙ ius naturale habet diuerſas
regulas,quę ſunt intelligendæ,ꝙ vna alteri non contra
dicatur,itaq; ſunt ſeruandę,ꝙ cũ vna ſeruatur cõtra aliã
13 non eatur.Et licet hoc ſatis appareat † per ea, quæ dicta
ſunt,tñ poſſunt ad hoc alia induci exempla. Videmus
enim.ꝙ de iure rectum eſt,quod depoſitũ reddatur , vt
patet.j.diſt. ius naturale. & tñ gladius depoſitus furioſo
non reddetur,quia per id vitiarentur regulæ de non oc-
cidendo , & de pace inter homines ſeruanda,quorum
vtrũq; ex reſtitutione poſſet violari in ſeipſo, vt in alio.
xxij.q.ij.ne quis arbitretur : & ſic propter rectitudinem
iur.legalis recederetur a regula iuris naturæ,quam ſequen
do incideretur in culpam , & hoc facit circunſtantia
eueniens,ex quibus omnibus apparet,ꝙ ius legale non
addit ſuper ius naturale quãdam ſpecialem & nouam
rectitudinem , ſed ſpecificat & declarat illam eandem
per quoſdam caſus,in quibus & ſi non ſeruetur rectitu
do iuris nãlis ſm vnam rlam , ſeruatur tñ ſm aliam,vt
ſ.oſtenſũ eſt.Vel poſſumus dicere, ꝙ in talibus caſibus
licet nõ ſeruaretur ſenſus,quẽ p̃tendit ſm lr̃am,ſeruatẽ
tñ,ꝙ eadẽ rl'a ĩtẽdit ſm verã intelligẽtiã ꝑꝑ q̃ oĩa vr̃ bñ
dictũ illud,qđ ſ.dicebatur.ſ.ꝙ rectitudo iu.nãlis & lega
lis non eſt alia & alia,ſed eſt vna,& eadẽ, aliter & aliter
ſumpta.Põt aũt hoc totũ, qđ dictũ eſt ꝯfirmari per vnã
legalẽ,q̃ hr̃.ff.de iuſti.& iu.l.ius ciuile.dicit.n.illa lex, ꝙ
ius ciuile eſt,qđ nec in totũ a iur.nãli,vel a iure gen. re-
cedit nec per oĩa ei ſeruit. Itaq; cũ vel addimus , vel de-
trahimus iuri communi, ius proprium,ideſt ciuile effi-
cimus, Ex verbis autem iſtius l. ſtatim apparet , quod
rectitudo iuris naturalis & legalis non eſt alia , ſed vna
& eadem aliter & aliter ſumpta : nam ſi eſſet alia &
alia , tunc ius legale eſſet certum ex ſua propria recti-
tudine iuris naturalis,ac per conſequens in totum rece
deret a iure naturali , cuius contrarium dicit lex præfa-
ta.Qua-

ta.Quapropter imaginari poteſt,quod ideo ius legale re
cedere non dicitur in totum a iure naturali,quia abeo
ſumit ſuam rectitudinem.Ideo vero dicitur nõ per om
14 nia ei † ſeruire,quia illam rectitudinem videtur immu-
tare,quandoque per additionem,quandoque per detra
ctionem.Per additionem quidem, quãdo addit varios
actus,ad quos habet applicari,vel congruos modos,per
quos determinari.Per detractionem vero, quando ali-
quo caſu videtur ei ſubtrahere rectitudinem ſecundũ
vnam regulam, quam tamen ſibi conſeruat ſecundũ
aliam: nec per hoc,quod dicitur,quod eadem rectitudo
vtriuſque iuris ſequitur,quod vtrunque ius ſit idem,vel
ſecundo,quod ius naturale ſit ſuiipſius menſura: quia
quo ad primum quamuis rectitudo ſit eadem,ſunt ta-
men iura diuerſa propter duas cauſas. Prima, quia il
la vnica rectitudo habet duplicem vim dirigendi in hu
manis.Vna eſt indeterminata,quantum pertinet ad ius
naturale,alia diſtincta & determinata, quantum perti-
net ad ius legale, vt ſ.dixi de puniendo delinquentem,
& ſic quod aliter, & aliter ſumpta habet aliam & aliã
vim directiuam.ergo creare poteſt iura diſtincta, quia
ius non dicit rectitudinem abſolute, ſed prout habet
vim directiuam in humanis.Secunda cauſa,quia recti-
tudo iuris naturalis omnibus eſt no.ſed iur.legalis pau-
cis peritis, & ſic reſpectu notitiæ ſunt vnius rectitudi-
nis iura diſtincta De ſecundo etiam dicitur non incon
ueniẽs,ꝙ vnum & idem diuerſimode ſumptum ſit ſui
menſura.nam habens maiorem certitudinẽ vno mo-
do,quam alio,eſt de ipſo notius & certius.& ſic ſuiipſi⁹
menſura.Cũ ergo,vt nunc dixi,vno modo diſtinctius,
quam alio,nullũ inconueniens,ꝙ diuerſo reſpectu ha-
beat rationem regulæ & menſuræ. Item regulati & mẽ
15 ſurati.¶ Declaratis ergo his † omnibus, quod præſcri-
ptio concordet iuri naturæ,probat quatuor rationibus,
quarum prima talis eſt.Illa iura, quæ habent eandem
rectitudinem,vnum eorum non poteſt alteri contraria
ri,ſed ius naturale & ius legale de præſcriptionibus ha
bent eãdem rectitudinem ergo &c.maior patet per ſe,
minor vero apparet ex dictis. Secunda ratio ad idem
poteſt eſſe talis.Illud ius, quod habet congruam & ra-
tionabilem cauſam,concordat iuri naturali, ſed ius de
præſcriptionibus eſt huiusmodi, ergo &c. minor vero
ſatis no.quia quicquid eſt congruum & rationabile,cõ
cordat naturali rationi,& per conſequens naturali iuri.
Minorem vero probo per id, quod dicebatur ſuperius
in primo articulo,vbi oſtendebatur,ꝙ longitudo deter
minati temporis a legibus probet congruam & ratio-
nabilem cauſam præſcribendi.Tertia ratio ad idem eſt
talis.Illud ius legale, quod punit peccatũ negligentiæ,
quod eſt contra bonum publicũ,concordat iuri natura
li. ius de præſcriptione eſt huiusmodi, ergo &c.maior
videtur no.quia regula iur. vera eſt, quod peccans pu-
niatur,& maxime contra bonũ publicũ, minor etiam
apparet,quia ille, qui negligit repetere rem ſuam tam
longo tempore,maxime peccat contra bonum publi-
cum,quia præbet materiam litiũ & rixarũ,quia nõ poſ
ſunt facile terminari & per conſequens de iure naturæ
æquũ eſt, ꝙ puniatur. ius autẽ præſcriptionis punit ſic
negligentes,vt patet in deſcriptione ſuperius data ſecũ-
do.Quarta ratio ad idẽ eſt talis,ꝙ illud ius legale, quod
imponit finem litibus, quę non videntur poſſibiles ter
minare,maxime concordat iuri naturali, ius legale de
præſcrip.eſt huiusmodi,ergo &c. Maior videtur no.qa
bonũ publicũ maxime impeditur per lites,quæ non fa
cile terminantur & ideo illud legale ius,quod imponit
finẽ litibus talibus,maxime congruit bono publico. ac
per conſequens maxime concordat iuri naturali. Mi-
nor etiã apparet,tum ex deſcriptione ſuperius data,quæ
dicit,ꝙ eſt ius, finem litibus imponens, tum etiam ex
l.illa ſuperius all ff.de vſuca.l.j.quæ dicit,ꝙ vſucapio eſt
introducta propter bonũ publicũ,& pari ratione etiam
pręſcriptio.Ex iſtis autem duabus rationibus,apparet,ꝙ
quamuis præſcriptio videatur deuiare a iure naturæ,ſe-
cundum illam regulam,quæ dicit, ꝙ nullus debet locu
pletari cũ alterius detrimento & iniuria, reuocatur ta-
men ad ius naturæ ſecundũ duas alias regulas, quarum
vna dicit,ꝙ qui peccat,debet puniri. Alia vero dicit, ꝙ
debet finis litibus imponi,propter quod etiã patet vlte
rius,quomodo tollitur fundamentũ contrariæ opinio-
nis,quam gl.tenent, nã licet ſit æquũ ſimpliciter nemi-
nem ditari cũ alterius detrimento, in tali tamen caſu,
quo currit præſcriptio,non eſt æquũ, quia itetur cõtra
16 duas alias regulas iuris naturalis.Nec † valet illud, quod
inducebatur in contrariũ,de l.hac lege.C.de pac. conu.
quæ dicere videtur,ꝙ aliud eſt bonũ, aliud eſt æquum:
quia non eſt intentio dictę l.quod aliquid ſit bonũ, qđ
non ſit ęquũ. Nam quanto aliquid recedit ab æquitate
tanto etiam recedit a bonitate. quapropter eſt dicta lex
intelligenda hoc modo. ſ. quia aliud eſt, quod apparet
bonũ,ſecundũ vnam regulam,quod tamen non appa
ret æquũ ſecundũ aliã.Vel poteſt dici alio modo, ꝙ ali-
quid eſt,quod apparet bonũ ſecũdũ aliquam regulam,
iuxta veram intelligentiã, quod tñ non apparet æquũ
ſecundũ eandem regulã intellectam apparenter ad li
teram.Intelligendũ eſt tamen,quod circa totũ quod di
17 ctum eſt ſ.ſic diſtinguere poſſumus,quod † præſcriptio-
nem concordare iuri naturæ, poteſt intelligi dupliciter.
Vno modo,quod ita concordet iuri naturæ,quod ſit di
recte ab eo exorta.& iſte intellectus eſt fatuus, quia nul
la tunc regula iuris naturæ ei obuiaret aliquo modo,cu
ius tamen contrarium eſt oſtenſum ſuperius, quia ob-
uiat ei illa regula iur.quæ dicit,iure naturæ æquũ eſt,ne
minem cum alterius detrimento & iniuria fieri locu-
pletiorem. Iſta enim regula obuiat pręſcriptioni, ſaltẽ
quantum ad ſenſum, quem pretendit ſecundum lite-
ram.& hoc eſt forte,quod mouet iuriſtas ad dicẽdũ,ꝙ
præſcriptio ſit contra ius naturæ,tamen intelligunt eſ-
ſe contra ius naturæ, quia non directe eſt ab eo exorta
poteſt tolerari eorum opinio, quamuis ſimpliciter lo-
quendo non ſit bene dictum, quia magis eſt verum eã
concordare iuri naturæ,quam eſſe contra ius, concor-
dat enim iuri naturę iuxta intellectum, qui modo po-
netur.Dico ergo, quod ſecundo modo poteſt intelligi,
pręſcriptionem concordare iuri naturę,quia licet non
ſit directe ab eo exorta, eſt tamen ad ipſum indirecte re
ducta.& iſte intellectus eſt verus,quia oſtenſum eſt.ſ. ꝙ
licet pręſcriptio videatur directe deuiare a iur. naturæ
ſecundum vnam regulam, reducitur tamen ad ipſum
indirecte per duas alias regulas. imo, quod plus eſt.iſta
reductio poteſt fieri ſecundũ vnam & eandem regulã,
vt ſuperius eſt oſtenſum, propter quę omnia ſimplici-
ter debemus dicere, quod ipſa non ſit contra ius natu-
rę,imo magis,quod concordet iuri naturę.& ita patet,
quid ſit dicendum quantum ad ſecundum articulum.
TERTIO quęrebatur,vtrũ pręſcriptio iuris cano
nici debuerit eſſe alia & diſtincta a pręſcriptione iuris
ciuilis?Vbi ſciendũ, ꝙ in iſto articulo eſt aliquid certũ,
& aliquid dubiũ,nam certũ eſt, quod præſcriptio, quę
currit ſecundũ ius canonicũ,quia requirit bonam fidẽ
in pſcribente,vt in iſta regula cũ concor. eſt alia a præ-
ſcriptione,q̃ currit ſm ius ciuile, q̃ non requirit neceſſa
rio bonã fidẽ in pſcribente,vt patet C.de pſcri.xxx. an.l.
j.& l.oĩs.& l.cũ notiſſimi.aliud aũt eſt dubiũ in iſto arti
culo.ſ. vtrũ iſta diuerſitas pſcriptionis inter dicta iura ſit
rõnalis,ſiue vtrũ fuerit rõnabiliter poſita? Illud aũt, qđ
facit hic aliquã difficultatẽ,eſt,ꝙ ſi pſcriptio malæ fidei
ↄcordat æquitati iuris nãæ.vĩ ꝙ ambo dicta iura debue
rũt ↄcordare in eã ſtatuendo.Si vero dicta pſcriptio ſit
iniqua,& ↄ̃ æquitatẽ iuris nãæ,vĩ,ꝙ nullũ ius legale de-
buerit eã ſtatuere,& per ↄ̃ñs dicta pſcriptio ſicut non cur
rit ſm iura ca.ita ẽt nõ curret ſm ciuilia,nec erit aliqua
diuerſitas inter dicta iura. Sciendum ergo, quod dicta
præſcriptio conſiderata mente iur.ciuilis eam ſtatuen-
tis eſt æqua, quia concordat æquitati iuris naturæ & alio

modo conſiderata mente præſcribentis eſt iniqua, qa
ab eius æquitate recedit, & ꝙ ita ſit apparet. Intẽdit enim
19 ius † ciuile per præſcriptionem malæ fidei duplicem fi-
nem. ſ. negligentes punire, & finem litibus imponere,
& vterque dictorum finium iuri naturali concordat,
vt ſuperius fuit viſum. & ideo ex iſta parte merito eſt di
cenda æqua & iuſta talis præſcriptio, & ipſe præſcribens
per eandem præſcriptionem intẽdit rem alienam viur
pare, propter quod merito ex iſta parte eſt dicenda ini-
qua, & iniuſta: quia diſcordat ab illa regula iuris naturę,
quæ dicit, Quod tibi non vis fieri, alteri non feceris, quę
regula in lege & in euangelio continetur: vt in princi.
decretorum. & hic apparet, quod fuit cauſa, quod præ-
ſcriptio malæ fidei eſt a iure ciuili inducta. Remanet
tamen dubium, quare ius can. in prædi. præſcriptione a
iure ciuili diſcordat. Sciendum ergo, quod præſcriptio
malæ fidei partim eſt a iure ciuili inducta: & hoc nunc
dictum eſt, partim permiſſa. ſ. cõſiderata iniquitate præ
ſcribentis. quo reſpectu eſt iniuſta, vt prædixi. nec eſt ſe
cundum id a iure ciuili inducta. ſed ſolum permiſſa:
quia ius ciuile & quodlibet aliud ius, quamuis non poſ
ſit aliquod iniquum & iniuſtum inducere, illud tamen
quandoque permittit propter aliquod bonum & iuſtũ
quod inde poteſt elicere, & quod ad ipſum tale ius ma-
gis ſpectat intendere, ſicut in propoſito. nam permittit,
quod pręſcriptio illius ex mala fide & æquitate proce-
dat, vt pœnam duplicem per præfatum finem eliciat.
Hoc autem non facit, quia ius ciuile cum intendat pro
vltimo fine conſeruare ciuilem ſocietatem, cui fini ma
xime deſeruit negligentia, punitio, & litium determina
tio, idcirco magis debet intendere ad hoc, vt negligen-
tes puniat, & finem litibus imponat, quam vt iniquita-
tem præſcribentis corrigat, vel remoueat, nam magis
ad ipſum ſpectat illius duplicis finis æquitas proſequen
da, quam ipſi pręſcribentis iniquitas corrigenda. ex qui
bus omnibus apparet immediate, quare in præſcriptio-
ne malæ fidei ius can. a iure ciuili diſcordat, & aſſignat
de hoc iiij. ratiões. Prima: quia iſta duo iura ſibi mutuo
ſubueniunt, cum ſint fundata ſuper eodem iur. natura
li. nam ſi vnum eorum alteri non ſubueniret, ſequere-
tur, quod vnum eorum in omnibus ſufficeret, & per ꝯ-
ſequens alterum ſuperflueret. Contingit enim ſæpe ad
vnum, & eundem effectum vnum eorum ſine altero
non ſufficere. Verbigratia, in puniendo clericum tradẽ
dum ad mortem, non ſufficit ius ciuile ſine cano. quia
non poteſt ipſum degradare. nec etiam ſufficit can. ſine
ciuili: quia iudex canonicus non poteſt ipſum occide-
re. quapropter dicta iura ſibi mutuo ſubueniũt in dicto
caſu: quia quodlibet eorum exequitur illud, quod ad ip
ſum pertinet, ita ergo ſuo modo eſt imaginandum in
præſcriptione malæ fidei: quia in ea eſt aliud iuſtum, &
proſequendum: & aliud iniuſtum, & prohibendũ, quæ
duo ſatis patent per ſuperiora. hęc duo non poſſunt fie
ri per idem ius. & ideo oportet, quod ſit aliud ius, quod
dictam præſcriptionem propter illum duplicem finẽ
inſtituat, & aliud ius, quod eãdem præſcriptionem pro-
pter malam fidem præſcribentis prohibeat, vt iſto mo-
do dicta iura ſibi mutuo ſubueniant. nec erit contradi
ctio inter ea: ſicut melius declaratũ in quæſtione de
vſuris. vbi oſtendit, quod vnum non poteſt obuiare alte
ri per contradictionem, ſed per omiſſionem, quia illud,
quod omittitur ab vno, ſæpe aſſumitur ab altero, ſicut
vtiq; nunc eſt in propoſito. Nam quod mala fides præ-
ſcribentis debeat pręſcriptionem infringere, hoc a iure
ciuili omittitur: quia ad ipſum non ſpectat eam ꝑpter
dictam cauſam infringere. Hoc autem a iure can. aſſu-
mitur: quia ad ipſum ſpectat eam propter dictam cau
ſam infringere. & ideo non eſt contradictio, cum ius ci
uile dicit talem præſcriptionem æquam & iuſtam eſſe,
ac per conſequens inſtituendam. Ius vero can. dicit ean
dem præſcriptionem eſſe iniquam, & iniuſtam, ac per
conſequens prohibendam, quia ſic dicendo non atten
dit ad eandem cauſam, nec ad eundem finem. vbi au-
tem eſt contradictio, oportet, quod accipiatur ſecundũ
idem, & reſpectu eiuſdem domini. Ex his omnibus
20 † poſſumus ad propoſitum formare vnam rationem
talem. Illud, quod eſt prohibendũ, & a iure ciuili omit-
titur, debet a iure can. aſſumi: quia ſupra oſtenſum eſt,
quod dicta iura ſibi mutuo ſubueniunt, ſed præſcriptio
malæ fidei eſt prohibenda: quia iniqua & iniuſta ex par
te præſcribentis, & ſic eius prohibitio debet aſſumi a iu
re canonico, ac per conſequens a dicto caſu vnum ius
diſcordabit ab altero, nec tamen propter talem diſcor-
diam erit contradictio. vt ſupra oſtenſum eſt. Secunda
ratio ad idem eſt talis. Illud, quod ſequitur legem Euan
gelicam, debet diſcordare ab omni eo, a quo diſcordat
lex Euangelica, ſed ius cano. ſequitur legem Euangeli-
cam, & ei ſubalternatur, quę lex Euangelica a iure ciui
li diſcordat in rectificando actum interiorem, ſicut pa-
ter Math. v. vbi dicitur: Omnis qui viderit mulierẽ ad
concupiſcendam eam, iam mœcatus eſt in cordę ſuo.
Ius autem ciuile nititur ſolum ad rectificandum actũ
exteriorem, qui eſt ad alterum, per quem poſſet ciuilis
ſocietas impediri. ergo & eius can. debet in hoc diſcor-
dare, ſeu potius ſuperabundat a iure ciuili, quia debet
vti ad rectificandũ etiam actum interiorem, per quod
poſſet a Deo deuiare, ac per conſequens dicit præſcri-
ptionem malæ fidei penitus prohiberi, per quam actus
interior obliquatur. ex quo etiam relinquitur, quod in
prædicto caſu a iure ciuili diſcordat. Tertia ratio ad idẽ
eſt talis. Illa iura debent in præſcriptione malę fidei ne
ceſſario diſcordare, quorum vnum intendit conſerua-
re iuſtitiam propter litigia terminanda, alterum vero
econuerſo intendit terminare litigia propter iuſtitiam
conſeruandam, ſed ius ciuile intendit conſeruare iuſti
tiam propter terminanda litigia. Nam ſuus finis princi
palis eſt conſeruare ciuilem ſocietatem, quæ conſerua-
ri non poteſt, niſi litigia terminentur, ius autem cano-
nicũ econuerſo intendit terminare litigia propter con
ſeruandam iuſtitiam. Nam ſuus finis principalis eſt, or
dinare in Deum & in legem Euangelicam, vt homo
gloriam aſſequatur. Qui quidem ordo iudicium non
haberet, niſi iuſtitia conſeruetur, vt per eam actus infe-
rior, quo ordinatur iudex reguletur. Hinc eſt, quod vna
regula iuris canoni. dicit, quod vtilius ſcandalum naſci
permittitur, quam veritas relinquatur. eodem titu. qui
ſcandalizauerit. quare relinquitur, quod dicta duo iura
debuerunt in præſcriptione malę fidei diſcordare, pon
derato fine cuiusque, q͛ui patet per ſuperiora. Quarta ra
tio ad idem eſt talis, Illa iura, quæ ita habent, quod
vnum eorum ita intendit de foro litigiĵ, quod finaliter
remittit ad forum conſcientiæ, alterum vero conſiſtit
ſolum in foro litigij: non poſſunt in præſcriptione
malæ fidei concordare: quia prędicta præſcriptio malę
fidei ſecundum forum conſcientię eſt damnanda, ſe-
cundum vero forum litigij inducenda, ſed ius canoni.
& ciuile ita ſe habent, quod ius ciuile ſolum ſiſtit in fo-
ro litigij, quod eam finaliter remittit ad forum conſciẽ
tię, vt patet de pœniten. & remiſſio. omnis. Ergo neceſ
ſario debuerunt in pręſcriptione malæ fidei diſcordare
quamuis talis diſcordia non ſit cõtradictio, vt ſuperius
oſtenſum eſt, quia non eſt reſpectu eiuſdem cauſæ vel
eiuſdem finis. & ſic patet, quid ſit dicendum quantum
ad iſtum articulum, quia preſcriptio iuris can. eſt alia,
& debuit eſſe alia a pręſcriptione iuris ciuilis. & hęc ſuſ
ficiant quantum ad ipſum.
21 QVARTVM proponebatur, vtrum in † pręſcri-
ptione acquiratur dominium? Ad cuius euidentiam
eſt intelligendum, quod quantum ad pręſcriptionem
malę fidei, quæ currit ſpatio triginta annorum, non vi-
detur eſſe aliqua diſcordia inter doctores iur. nam om-
nes concorditer dicunt, quod in ea non acquiritur do-
minium, ſed ſola exceptio, quia ſi in ea acquireretur do
miniũ, tunc non fuiſſet inducta in odium negligen-
tium,

tium, ſed etiam in fauore malę fidei poſſidentium.
Eius contrarium apparet. xvi. quæſtione. iii. §. poteſt.
De præſcriptione bonæ fidei videntur quamplures ad-
inuicem diſcordare: nam quidam antiqui doctores in
ris dicũt, quod in præſcriptione bonæ fidei habeat qua
ſi dominium inutile, & nõ directum dominium. quod
probant per illum textum, qui habetur, de præſcriptio-
nibus triginta. vel quadraginta annorum. l. ſi quis em-
ptionis. in principio. & ſecundo reſponſo. & ff. de iureiu
ran. ſi duo §. Iul. ibi enim dicitur, quod præſcribens ha-
bet vtilem actionem in rem, & habet exceptionem cõ
tra dominum. Si autem præſcribens habet exceptionẽ
contra dominum. ergo dominus, contra quem fuit
22 præſcriptum, habebit actionem: quia exceptio † non ha
bet locum, niſi vbi eſt poſſibilis actio. Eſt enim exceptio
actionis excluſio, vt patet. ff. de exceptioni l. ij. ſi autem
dominus, contra quem eſt pręſcriptum habet actionẽ,
non poteſt habere niſi directam: quia actionem vtilem
habet ipſe præſcribens ratione vtilis dominij, & duo nõ
poſſunt eſſe ſimul domini in ſolidum vno reſpectu, vt
patet. ff. commodat. l. l. ſi vt certo. §. ſi duobus. Si ergo
23 † actio directa ac per conſequens dominium directum
remanſit apud illum, contra quem eſt præſcriptum: re
linquitur, quod ipſe præſcribẽs acquiſiuerit per præſcri
ptionem ſolam actionem vtilem, ac per conſequens ſo
lum dominium vtile. & hanc opinionem ſequuntur
quamplures moder. doctores iur. de hoc aliquid no. 16.
q. tertia. in fine ſummę. & c. quicunque. in j. glo. & §. po
teſt. per Hoſtien. In ſumm. de præſcriptione rerum im-
mo. in vlt. colum. ſed hæc opinio videtur dubia & non
rationabilis propter tria. Primo: quia homo nõ eſt do
minus rerum exteriorum, niſi pro quanto poſſunt ve-
nire ad ſuum vſum, & vtilitatem hominis, ſecundum
ipſius arbitrium & voluntatem. & ideo videmus, quod
illæ res quæ nunquam poſſunt venire in vſum & vtilita
tem hominis, ſecundum ipſius arbitrium & volunta-
tem nunquam poſſunt cadere ſub eius dominio: ſicut
patet de corporibus cæleſtibus. Videmus vlterius, quod
ſi aliquæ res aptę natæ caderent ſub vſu & vtilitate ho-
minis, & tamen nunc compertum non eſt, quod vene
runt in vſum & vtilitatem alicuius eo ipſo ab ipſa lege
diſcernuntur eſſe nullius, & naturali ratione conceduntur,
& ſubijciuntur dominio primi occupantis. vt patet
ff. de aqriren. rerum dom. l. j. §. quod enim nullus. Hoc
ideo videtur contingere, quod dominium, quod habet
homo in exterioribus prouenit ex earum vſu & vtilita
te: conſtat autem, quod ille, contra quem proceſſit præ-
ſcriptio bonę fidei, nullo modo poteſt aſſumere rem
præſcriptam in ſuum vſum & vtilitatem. ergo nullo
modo dominus, ac per conſequens nõ remanſit apud
eum directum dominium, vt dicebat pręfata opinio.
Secundo patet hoc idem: quia videmus quod præſcri-
bens aliquam rem bona fide poteſt transferre dominiũ
directum ipſius ad alium, vtpote ſi vendat rem illam
alicui domino, & poſtea recipiat eam in feudum ab
eo, dicitur trãſtuliſſe dictam rem in illum dominum
quantum ad directum dominium, & eam ſibi præſcri-
pſiſſe quantum ad dominium vtile. Conſtat autem,
quod vnuſquiſque homo tale dominium de re quacũ-
que ad alium transfert, quale apud ſe habet, vt patet.
ff. de acquiren. rer. do. l. traditio. Si ergo præſcribens tale
dominium transferre potuit, videtur quod ipſum apud
ſe habuit, ac per conſequens dictum tale dominium
per pręſcriptionem acquiſierit. Tertio patet hoc idem:
quia videmus, quod ille qui habet ſolum dominiũ vti-
le, & non habet dominium totale vtile, & ideo ſemper
exhibet aliquid domino directo, vtpote vel partem vti-
litatis, vel homagium, vel quid tale, per quod tale da-
tur intelligi, quod ipſe non eſt dominus directus, ſed il-
le cui fit illa exhibitio, vel recognitio, ac per conſequẽs
eo ipſo. quod ille qui habet ſolum vtile dominiũ, reco-
gnoſcit alium dominum, videtur ipſe tale non habere
dominium. Si ergo pręſcribens bona fide acquiſiuiſſet
per præſcriptionem ſolum dominium vtile, non habe
ret totale dominium: ſed neceſſario recognoſceret aliũ
dominum, puta illum, contra quem pręſcripſit, quod
24 patet euidenter eſſe falſum. Ad rationem vero † ipſius
opinionis poteſt reſponderi, quod exceptio eſt facti, &
quod hoc caſu elidit actionem & intentionem agẽtis,
& facit, quod not. ſupra eod. lib. de li. conteſt. c. j. in fine.
in glo. & ideo eſt alia opinio quorundam doctorum di
centium, quod in præſcriptione acquiratur non ſolum
25 dominium † vtile, ſed directum, quod probant per tex-
tum plurium legum, in quibus habetur, quod præſcri-
bens bona fide ſpatio triginta annorum efficitur domi
nus, ſi autem per præſcriptionem acquireretur ſolum
dominium vtile, non diceretur pręſcribens effici domi
nus, ſed cum quadam determinatione adiuncta, & di-
minutione. Confirmatur hoc idem per tres rationes
præcipue. Prima eſt, quod fortior eſt poſſeſſio in rebus
immobilibus, quæ acquiruntur per præſcriptionem,
quam in rebus mobilibus, quę acquiruntur per vſucapionẽ,
ſe per vſucapionẽ acquiritur non ſolũ dominiũ vtile, ſed
etiam directum, ergo multo magis debet hoc idem ac
quiri per præſcriptionem. Secunda ratio ad idem eſt ta
lis quia ſi præſcriptio non acquireret dominium dire-
ctum, iam videretur, quod dominium directum eſſet
impræſcriptibile, quod patet eſſe falſum: nam & ipſa iu-
ra principalia, de quibus minus videtur, cum ſint oſſi-
bus noſtris infixa, pręſcribuntur ſpatio. xxx. anno. vt pa-
tet. ff. pro ſocio. l. iii. & ff. de peculi. l. ſi quis. & l. ergo. & C.
26 de pręſcrip. xxx. vel xl. ann. l. ſicut. Tertia ratio † ad idem
eſt talis: quia ille qui tacuit tanto tempore, præſumitur
conſentire. ff. de verbo. ſigni. l. alienationis verbum. con
ſtat autem, quod per conſenſum transfertur vtile do-
minium & directum, vt Inſti. de rerum di. §. per traditio
nem. ac per conſequens videtur, quod per tempus præ-
ſcriptionis acquiratur vtrunque dominium, ſcilicet
tam vtile, quam directum. hæc autem opinio non vi-
27 detur rationabilis propter duo. Primo: quia † videtur po
nere, quod in præſcriptione acquiratur neceſſario do-
minium directum, quemadmodum in vſucap. cuius
contrarium euidenter apparet: nam videmus, quod
poſſet aliquis præſcribere contra feudatarium, non pręſcribendo
contra dominũ feudi. in quo caſu acquirere
tur per præſcriptionem ſolum dominium vtile. & non
directum. & econuerſo. Secundo non videtur rationa-
bilis: quia non conuenienter diſtinguit inter dominiũ
directum & vtile, quaſi duo diſtincta, cuius oppoſitum
ſtatim oſtendetur. & quantum ad iſtam partem prima
opinio videtur defeciſſe, ſicut & iſta, propter quæ om-
nia videtur eſſe aliter procedendum in iſto. Sciendum
28 ergo, quod dominiũ directum & dominiũ vtile quan-
doque diſtinguuntur, ſicut duo diuerſa iura, quando-
que vero ſicut duo diuerſi modi habendi idem domi-
nium. debemus ergo imaginari, quod vtile & directum
quandoque capiunt diſtinctionem penes alium & aliũ
modũ vtendi: quandoque vero penes alium & alium
modũ habendi. primũ patet, quia videmus, ꝙ alio mõ
vtitur re feudata feudatarius, qui colit, & fructũ recipit,
quam dñs, qui recipit ſeruitium ſine labore, & ita ſuo
mõ dicendũ eſt de emphyteuta & principali dño. In ta
li ergo caſu dñiũ directũ & vtile diſtinguitur penes aliũ
& aliũ modũ vtendi. Qñq; vero diſtinguitur penes aliũ
& alium modum habendi, ſiue penes alium & alium
modum acquirendi id dominium, debemus namque
ſupponere, quod acquiſitio dominij eſt a iure gentium
vt patet. ff. de iuſti. & iure. l. ex hoc iure. Ius autem gen-
tium ſoli homini competit, & eſt quędam ratio natu-
ralis, quæ ſic homini propria eſt, quæ tamen homini
bus omnibus eſt collata, quæ quidem ratio naturalis
eſt quaſi quędam lex tacita, vt patet. ff. de bo damna l.
cum ratio. Eſt inquam lex tacita, quia in corde homi-
nis diuinitus & naturaliter ſcripta, & nõ mãdato ipſius

pr.ætoris exterius ꝓmulgata. Huius ergo legis & huius
iur. naturalis æquitati oportet, ꝙ omnis dominij acqui
ſitio innitatur, quãq; directe quãq; indirecte. ver. gratia de
vtroque. Si .n. occupemus aliquam rem penitus dereli-
ctam, vel quæ nunquam extitit alicuius, acquiſitio do-
minij in illa re directe concordat & innititur iuri natu
rali: vt patet per illam legem ſuperius allegatam. ff. de
acqui. re. do. l. i. §. quod enim nullius. nam dicitur in illa
l. ꝙ illa res, quæ nullius eſt, naturali ratione occupanti
conceditur. ac per conſequens acquiſitio dominij in il-
la re naturali rationi directe innititur: quia nulla eſt re-
gula iuris naturalis, ſiue rõnis naturalis, quæ acquiſitio-
ni huius dominij valeat obuiare. Idem per omnia, ſi ac
quiramus dñium in aliqua re per liberam traditionem
illius, cuius eſt illa res & hoc etiam poteſt haberi. ff. de
acqui. re. do. l. qua ratione. §. hoc quoque. vbi dr̃, quod il
læ res, quæ per traditionem nr̃æ fiunt, iure gentium no
bis acquiruntur, cuius ratio redditur in ſequenti. §. vbi
dicitur, quod nihil eſt tam conueniens naturali æquita
ti, quam voluntatem domini volentis rẽ ſuam in aliũ
transferre, ratam haberi. Patet ergo ex his duobus exẽ-
plis, quomodo acquiſitio dominij in aliqua re quãdo-
que innititur æquitati iur. naturalis directe. Reſtat vide-
29 re de indirecta: euenit enim quandoque, quod † acqui-
rimus dominium in aliqua re per exactionem illius
rei a debitore noſtro nomine pœnæ: quia iura ciuilia
volunt, ꝙ id, quod exigitur a debitore nomine pœnę, lu
cro debet cedere creditoris, vt patet. ff. de ſolutio. & libe.
l. id quod pœnæ. acquiſitio ergo dominij iſto modo in-
nititur, & concordat æquitati iur. naturalis. non quidẽ
directe, vt patet ex duobus, primo: quia illud concordat
æquitati iur. naturalis directe, cui non inuenitur alias
regula iuris naturalis obuiare: nunc autem huic acqui
ſitioni dominij obuiat illa regula iur. quæ. s̃. fuit allega-
ta in ſecundo articulo, & habetur e. tit. locupletari. cum
concor. quia fit cum iactura debitoris. & ſic deuiat ab
æquitate iur. naturalis: quia dicta regula ei obuiat eui-
denter, reuocatur tamen ad eiuſdem iur. naturalis ęqui
tatem, per aliam regulam, quę dicit, ꝙ pro quolibet pec
cato debet pęna exigi, vt nullum malum remaneat im
punitum. Ex quibus omnibus apparet, ꝙ acquiſitio do
minij in iſto caſu concordat æquitati iuris naturæ: non
quidem totaliter, ac per conſequens, non directe, ſed in
directe æquitati, quaſi directe originem ab ea trahẽdo:
imo quaſi indirecte ad eum redeundo. Secundo patet
hoc idem: quia acquiſitio illius dominij, quę totaliter &
directe innititur æquitati iur. naturæ, habet efficaciam
ſuam & vigorem ſine communi fauore iur. legalis, vt
patet in acquiſitione dominij ſumpta primo modo. nã
dato, quod nullum eſſet ius legale, adhuc primus mo-
dus acquirendi dominium habet locum. ſecundus ve-
ro modus acquirendi dominium, qui immediate eſt
dictus, non habet efficaciam & vigorem: niſi ſuppoſito
fauore iur. legalis. ſed per quandam reductionem indi
rectam: quam reductionem facit ius legale: quia ad ip
ſum ſpectat naturalis iur. regulas concordare: vt poteſt
patere ex his, quæ dicta ſunt in ſecũdo articulo. & ideo
talis modus acquirendi dominium locum nõ haberet,
ſi ius ciuile non eſſet. apparet igitur ex omnibus his pro
30 poſitum. Sciendum eſt tamen, ꝙ licet ſint † duo modi
acquirendi: tamen idem eſt dominium per quodcun-
que illorum acquiſitum, eũdem enim modũ & vſum
vtendi habet vterq; acquirens. & ſic patet illud, quod ſu
perius dicebatur, ſ. ꝙ dominium directum & vtile quan
doq; diſtinguitur penes alium, & alium modũ vtendi,
& tunc ſufficiũt duo particularia & diſtincta dominia,
quandoque vero penes alium, & alium modum habẽ-
di & acquirendi, & tũc ſunt vnum dominium ſibi poſ
ſibile acquiri per p̃ſatos duos modos. Sciẽdum vlterius,
31 ꝙ ex † proceſſu ſuperius habito poſſumus colligere du-
plicem rationem, quare dñium directũ dicatur oſſibus
noſtris infixũ, & a nobis inſeparabile, vt habetur. ff. pro
ſocio. l. iii. & ff. de pec. ſi quis ergo. Vna quidem ratio eſt,
quia tale dominium directe innititur iuri naturali ſiue
rationi naturali, vt patet ex dictis. Ratio autem genera-
lis eſt cordi noſtro infixa, & a nobis inſeparabilis, vt ait
Augu. ii. confeſ. ſic innuens, lex inquam ſcripta in cordi
bus hominum, quod nec vlla quidem delet iniquitas.
dominium ergo directum dicitur oſſibus infixum: q̃a
innititur illi iuri, quod nobis eſt infixum, & a nobis in-
ſeparabile. Secunda ratio eſt: quia ius naturale eſt fortiꝰ
& efficacius, quam ſit ius legale. & naturalis ratio for-
tior & efficacior, quam ſit humana voluntas. omne er-
go illud, quod eſt vnitum naturali iur. & naturali ratio
ni, non poteſt a nobis ſeparari iur. legali & humana vo-
luntate. Dominium ergo directum eſt nobis vnitum
naturali iur. & naturali ratione. ergo non poterit a no-
bis ſeparari per ius legale, vel humanam volũtatem, ac
per conſequens dicetur rationabiliter oſſibus noſtris in
fixum: & a nobis inſeparabile. His ergo omnibus decla
ratis facile expeditur, quod quærebatur ĩ hoc articulo,
vtrum præſcriptione acquiratur dominium. Dicendũ
32 itaque † eſt, ꝙ in ea & per eam vno modo acquiritur do
minium vtile, & directum, & alio modo tm̃ dñium vti
le. & non directum. Nam ſi capiamus dominium vtile
& directum, prout diſtinguitur ex modo vtendi, pręſcri
bens rem ſimpliciter, habet omnem modum vtendi, &
tunc ſufficiunt duo particularia, & diſtincta dominia.
quandoq; vero penes alium, & alium modum haben-
di & acquirẽdi, & tunc ſunt vnum dominium ſibi poſ-
ſibile acquiri. ergo hẽt vtrunq; dominium vtile & dire-
ctum, alſ nõ haberet dominium totale, ſed partiale, ſed
recipiendo directum, quod directe deſcendit a iure na-
turali. tale directum non habetur per præſcriptionem:
ſicut habetur in re illius occupata, vel a vero domino
tradita: illis enim aſſiſtit naturalis æquitas, & huic reſi-
ſtit, tñ ad illam indirecte reducitur, vt eſt dictum. For-
mabat ſuper his duas rationes, quarum prima erat. Per
id acquirimus dominium vtile & directum primo mo
do per hoc habemus totalem vſum & vtilitatem de re
præſcripta, ſed per præſcriptionem id euenit. ergo &c. Se
cunda, illud dominium acquiritur indirecte, quod ab
æquitate iur. naturæ non directe exoritur, cum ad illã
indirecte inducitur, ſed dñium per p̃ſcriptionẽ acquiſi
tũ eſt tale, ergo &c. prolixe ẽt ꝓſequitur iſtas, qđ omitto.
33 QVINTVM † erat, vtrum præſcribens mala fide de-
beret cenſeri cum raptore, vel in qua ſpecie peccati ſit
locandus? Ad huius ergo quæſiti euidentiam eſt primo
attendendum, quæ differentia ſit inter furtum, & rapi-
34 nam, & vſuram. Sciendum † igitur, quod præfata tria ſe
habent per ordinem. furtum ſe habet in plus, quam ra-
pina: & rapina plus, quam vſura. Nam diligenter conſi
deranti patebit, quod de ratione furti ſunt duo, ſcilicet
quod per ipſum vſurpetur res aliena, & hoc eſt primũ.
Secundum eſt, quod dicta vſurpatio ſit occulta. per pri-
mum autem iſtorum duorum ratio furti extẽditur ad
rapinam. decimaquarta quæſtione. v. pœnale. per ſecun
dum vero diſtinguitur ab ea. facit ſupra de fur. c. ij. de ra
tione autem rapinæ ſunt tria. primum eſt, quod per ip-
ſam vſurpetur res aliena & per hoc collocatur ſub fur-
to. Secũdum eſt, ꝙ dicta vſurpatio ſit manifeſta, & per
hoc ratio rapinę diſtinguitur a furto & extẽditur ad vſu
ram. xiiii. q. iiii. ſi quis vſuram accipit, rapinam facit.
Tertium eſt, ꝙ illa vſurpatio ſit penitus violenta, & per
hoc diſtinguitur ab vſura. De ratione autem vſuræ ſunt
tria. Primum, ꝙ per ipſam vſurpetur res aliena. Secun-
dum eſt, quod vſurpatio eſt manifeſta. Tertium eſt, ꝙ il
la vſurpatio fiat per conſenſum coactum, & extortum
ratione mutui, quo ſoluens timet carere, ac per conſe-
quens, nec penitus voluntaria, nec penitus violenta. xv.
q. j. merito quæritur. & per hoc diſtinguitur a rapina. Vi
ſis autem his, poſſumus faciliter reſpondere ad illud, qđ
in illo articulo eſt quæſitum, nam cum quæritur. vtrũ
pręſcribens mala fide debeat cenſeri cum fure, vel cum
raptore,

35 †raptore ,vel in qua alia ſpecie peccati ſit locandus,ap-
paret ꝙ volendo loqui proprie,non poteſt cenſeri cum
fure, nec ēt cū raptore,quia peccatū furis, vel latronis
vel raptoris conſiſtit principaliter in rei alienæ vſurpa-
tione,& non in rei alienæ detentione,nam dato,quod
fur,vel raptor in ipſo actu vſurpationis deprehendatur,
furis vel raptoris nomine cenſebitur,& vterque eorum
tanquam fur vel raptor a iudice punietur, non obſtan
te, quod in re aliena habuerit ſolum actum indebitæ
vſurpationis, & nullum actum adhuc indebiti vſus vel
detentionis.ipſa vero rei alienæ detentio,magis cōcur-
rit ibi vt circunſtantia aggrauans pactum. & ideo vi-
demus , quod quanto maiori tempore res aliena ab eis
detinetur, tanto plus a legibus puniuntur.Quapropter
apparet immediate,quod præſcribens malæ fidei non
pt ꝓdrie & directe cenſeri cū ſure vel raptore, quia pec
catum ipſius totaliter vel ſaltem principaliter in rei
alienę detentione conſiſtit.nam dato quod a principio
poſſeſſionis bonam fidem haberet , ſi tamen poſtea an
te tempus finitæ præſcriptionis mala fides adueniat ,
poſſeſſor & præſcriptor malæ fidei eſt cenſendus, nec
eius præſcriptio curret , ſecundum iura can.licet ſecus
ſecundum iura ciuilia , vt patuit in tertio articulo. Il-
lud ergo, quod eſt ſolum circunſtantia aggrauans pec-
catum in fure & raptore, ſcilicet rei alienæ detentio,
ipſa quidem eſt peccatū conſtituens in malæ fidei poſ-
ſeſſore & præſcriptore. Ex quo etiam apparet vlterius,
ꝙ non debet per legē pœna infligi præſcriptoribus ma
læ fidei,quemadmodum furibus & raptoribus,nam le-
ges furibus & raptoribus pœnam infligunt,quia eorū
peccatum non ſolum inficit conſcientiā,ſed etiam læ-
dit rempublicam.Ad cuius conſeruationē totus cona-
tus.l.iuſtitię, ſi enim fures & raptores non punirentur,
ciuilis ſocietas paſſim totaliter tolleretur , quod pauci,
vel nulli poſſent rem ſuam pacifice poſſidere. peccatū
autem poſſidentium & præſcribentium mala fide quā
uis conſcientiam inficiat ,rem tamen publicam non
cōmaculat,quia nullius hominis & pax & poſſeſſio ꝑ-
turbantur,nam etiam & ille qui propter præſcriptionē
rei ſuæ perditæ turbari non debet contra illum , qui p̄-
ſcripſit,quia perditio ſuæ rei magis debet aſcribi , ſuo ꝓ-
prio defectui.ex eo quod rem ſuam repetere neglexit,q̄
defectui, & peccato ipſius poſſidentis mala fide, & id-
36 circo †pro tali peccato non debet pœna infligi,imo de
bet diuinæ prouidentiæ puniendum relinqui , quia &
multa ſunt talia peccata , quæ lex humana dimittit &
diuinæ prouidentię punienda relinquit,teſtāte.B.Aug.
in j.lib.de libero arbitrio,vbi ſic ait.Lex iſta,quæ regen-
dis ciuitatibus fertur,multa cōcedit & impunita relin-
quit, quæ per diuinam prouidentiam vindicantur.In-
37 telligendum †tamen vlterius,quod quamuis mala fide
poſſidens, vel præſcribens,non poſſit proprie & directe
cenſeri cum fure , vel cum raptore , interpretatiue tñ
& indirecte poteſt , & debet cenſeri cum vtroque. & ſi
rē actū publicā non lædit, ſicut fur, vel raptor. ad exte
riorem,ſuam tamen conſcientiā nō minus corā Deo
inficit,nam veraciter eſt fur & raptor, quantum ad in-
teriorem effectum,licet non quantum ad exteriorem,
attamen & iuxta iſtum ſenſum videtur loqui. xiiii. q.
v.ſi quid inueniſti & nō reddidiſti,rapuiſti &c.ille enim
qui inuenit rē alienā.& eam non reddidit, licet non ſit
raptor directe,& proprie quantum ad actum exteriorē,
quia rem alienam non videtur per violentiam vſurpa-
re,eſt tamen raptor interpretatiue , & indirecte quantū
ad actum Interiorem , quia rem alienam ad modum
raptoris ſibi appetit vendicare.& ita coram Deo ita ha
bet infectam conſciētiam ,ſicut raptor, quia Deus plus
ad affectum reſpicit ,quam ad actum,& hoc eſt, quod
dicitur in eodem decreto ibidem.Qui alienum,inquit
negat,ſi poſſet ,etiam tolleret.Deus enim cor interrogat,
& non manum.Concludo ergo quantū ad illud,quod
in iſto articulo principaliter eſt quæſitū, quod præſcri-
bens mala fide , quamuis proprie & directe non poſſit
locari in eadem ſpecie peccati cum fure, & raptore.in-
terpretatiue tamē & indirecte debet in eadem ſpecie
peccati cum eis locari. Et ex hoc apparet immediate,
quod præſcribens mala fide quantum ad peccatum cō
ſcientiæ æquipollet furi & raptori, & per conſequēs in
diget ſuam conſcientiam rectificare & purgare, quem
admodū fur vel raptor , ſed fur & raptor non poſſunt
ſuam conſcientiam purgare & rectificare.niſi per reſti
tutionem,quia non dimittitur peccatum &c.ergo eo
dem modo præſcribens mala fide non poterit ſuā con
ſcientiam rectificare & purgare,niſi per reſtitutionem
38 Ex hoc apparet† immediate reſponſio ad quæſtionem
principalem , nam ſi præſcribens mala fide tenetur ad
reſtitutionē,quēadmodum fur & raptor,vt nunc oſtē-
ſum eſt, relinquitur neceſſario , quod ſicut fur vel rap-
ptor nō poteſt tenere vel defendere furtum vel rapinā
contra illum, cui furatus eſt ſine peccato,& ita etiam
nec ipſe præſcribens mala fide poteſt tenere vel defen-
dere rem præſcriptam ſine peccato contra illum,cuius
fuit res illa præſcripta.Ad argumentum autem contra
rium reſpondebitur in fin . ſequentis articuli.

39 SEXTO.quęrebatur,vtrum mala fides†adueniens
præſcriptione completa tollat ipſam præſcriptionem,
& vtrum obliget præſcribentem ad reſtitutionē,quem
admodum mala fides præueniens. Ad hoc autem cō-
muniter reſpondent iuriſtæ,quod non propter tria.Pri
mo , quia primo ſi cōpleatur præſcriptio bona fide du-
rante tutius videtur reddi præſcribens non ſolum ſm
ius ciuile,ſed etiam ſecundum ius canon.vt patet extra,
de pręſcrip.de quarta.& c.ad aures.xvj.q.iii.c.j.& ij.& iii.
& c.dilecto. Secundo probatur hoc idem, quia ſi com-
pleatur præſcriptio bona fide durante , iam factum eſt
meum,quod erat alienū vtriuſque.iur. authoritate,nō
obſtāte quacūque mala fide poſtea ſupueniēte. hoc ſic
ſuppoſito,patet talē ad reſtitutionē nō teneri. Tertio ꝓ
bat hoc idē, ꝙ nullus tenetur reſtituere illud, quod poſſi-
det iuſte & bū,ſed ipſe p̄ſcribēs poſſidet rē pręſcriptā iu
ſte & bñ, nō obſtante mala fide,ſuperueniente. ergo eā
reſtituere non tenetur.maior eſt euidens,minor proba
tur,quia illud,quod habetur de iure, poſſidetur iuſte &
bene,ac per cōſequēs, nō eſt alienū, vt patet xiiii.q. iiii.
quid dicā , Ipſe autem præſcribens habet & poſſidet rē
præſcriptā de iure.ergo iuſte & bene.& ita non videtur
poſſidere rem alienā,ſed ſuā,ac per conſequens non te
neri ad reſtitutionē. ¶Iſtis tamē nō obſtantibus ſecun
dū fratrem Gerardū dicendū eſt, ꝙ tenetur,qui ſic præ
ſcripſit in foro conſcientiæ reſtituere rem præſcriptā.
Et ad ſuperiores rationes reſpondet, quod & ſi conclu-
dant in foro contentioſo,non tamen cōcludunt in fo-
ro conſcientię,de quo nunc agitur.Nec obſtat , quod
dictum fuit in iii. articulo, in fin.quod ius cano.inten-
dit ad vtrunque forum litigii.l. & conſcientiæ, & ſic in
vtroq; pōt quē facere tutū,qa illud verū ſm eū in his,q̄
ad vtrūque forū reduci poſſunt,ſed in illis, quæ nō poſ
ſunt reduci ad forū litigij , vt in caſu noſtro, relinquit
eos Deo ſententiandos in foro conſcientiæ. Poterat.n.
exemplū ponere de oculis.xxxij diſtin.erubeſcant.Pro
bat autē ſolutionē ſuā tribus rationibus, quarū menē
ſolā aſſumā.fundatur autē prima ſuper hoc,quod con-
tra intentionē iur. dantis efficaciā pręſcriptioni bonæ fi
dei eſſet,ſi ſuperueniens mala fides nō noceret pręſcri-
benti,quia ſm id mala fides eſſet fauorata a pręcedenti
præſcriptione.Cuius contrariū ſtatuens intendebat.ſci
licet quod eius curſus nullū fauorē pręberet malę fidei.
ergo nec tunc , nec poſt fauere poterit. inducere pote-
rat.i.q.i.eos,in fi.& q.iii.ſi quis abiecerit.& c. ſi. Secunda
40 ratio in hoc conſiſtit,bona † fides eſt fundamentū præ-
ſcriptionis,& illi dat efficaciam. ceſſante autem funda
mento,ēt poſt pręſcriptionem, & ipſius effectus indu-
cere poterat,ſic eſſe in domo materiali iam cōpleta,di
cit autem , quod licet pręſcriptio compleuerit curſum
ſuum,

ſuum, tamen quo ad dominium acquiſitum eget illo
ſundamento pro toto tempore durationis, vt ſicut ac-
quiſitio ſic & duratio conueniant iuri naturali & ratio
41 ni. Tertia vult ratio, quod †cum ſemper veritas ſit erro
ris correctiua, correcta fide erronea per ſuperuenientē fi
dem veram, omne ſequutum ex illa erronea, eſt etiam
corrigendum, & ſic præſcriptum mutabitur in nō præ
ſcriptum, per quod reſtituere compelletur, ſm fra. Ge-
rardū. Ponderatis, quæ ſ. dicam, perpendes, quod nimis
pertinax fuit in hac opinione, tamen ad hanc partem
ad tres ſuas rationes adduntur potiſſime tres textus. ſ. c.
ſi virgo. xxxiiii. q. ij. c. vigilanti. de præſcri. & regula pec-
cati, quæ ſequitur. Illa, quæ allegantur in contrarium, vi
de no. in præ. c. vigilanti. vbi etiā no. tres opiniones, qua
rum prima dicitur theologorum, ꝙ teneatur. ſecunda
iuriſtarum, ꝙ non teneatur. tertia diſtinguētis cauſam
lucratiuam a non lucratiua, quam diſtinctionem dicit
Hoſ. tolli per dec. apoſtolicę. de don. ver. vnde cū graue.
& C. de præſcri. lon. tem. l. pe. vt dixi in prin. quęſtionis,
articulus iſte ſatis eſt cen⁹. Ideo no. xiiii. q. vj. ſi res bene.
in præ. c. vigilanti. & e. ti. c. fi. in prin. vlt. gl. omnes ſum-
miſtæ, Ray. t. in ſum. de præſcrip. ver. item pone, quod
eſt completa. Goſ. eo. ti. in fi. Hoſt. ibi plene ſuper rubri-
ca de præſcrip. rerum immo. §. quæ exigantur. ſub. §. ve
rū quicquid, ver ſic. ſed quid ſi iam completa. Ray. autē
ſic dicebat, ſi habet præſcribens conſcientiā remorden-
tē, ſatisfaciat cōſcientiæ, ſi dicit ſe de peritorum cōſilio
conſcientiā non habere, vel ſi quā habuit poſt præſcrip
tionē completā, dicit ſe illā ad prædictorū conſiliū de-
poſuiſſe, conſuluit adhuc eligendā tutiorē viam, vt. ſ. re-
ſtituat propter duplicitatis ambiguum. & maxime, qa
non facile omnia, quæ debent, in pręſcriptione concur
runt, ſi non acquieſcit, non audet illum ponere inter
ſaluādos per ſuperiores rationes, nec inter damnandos
per iura contraria, maxime quia per vniuerſum, quo
ſe extendit poteſtas eccleſiæ, ſic ſeruari videtur. Goff. au-
tem vbi. ſ. dicit opinionē theologorū eſſe conſilium, &
neceſſario non ſequendū. xiiii. quæſ. i. quod præcipitur.
Ho. vbi. ſ. deridet opinionē contrariam, tenet tamen,
quod ſi cōſcientia remordet, nec informatur ad dictū
peritorum, ſequenda eſt, licet erronea. de ſen. ex. inquiſi
tionem. de ſimo. per tuas. ij. dicit tamen, illum nō theo
logū, ſed ſcrupuloſum timentē, quod timendū nō eſt.
de ſimo. & ſi quæſtiones. cum concor. dicit autem de il
lis non eſſe ponderandū, quod præſcribens iur. authori
tate dominiū acquiſiuit. Inducit etiam Leuiti. xxv. cir-
ca medium, vbi præſcribitur, vendenti domum intra
vrbem, quam redimere poterat infra annum, quod an
no elapſo non poterit etiam in anno iubileo, quo re-
gulariter venditio reuertebatur ad priſtinum domi-
num. & vt dicit, falſum eſt, quod poſt præſcriptionem
completam habeat præſcribens cōſcientiā rei alienæ,
cum illa ſit ſua, & ſic ſoluūtur contraria. Inducit etiam,
42 quod ppt neceſſitatē famis rem alienā occupare licet.
ſ. de furt. ſi quis pp neceſſitatē, & equum poſſum alie-
no pabulo reficere. per conſtitu. Federici, de pac. ten. §.
vltim. & rem alienam per donationem principis licite
tenere. ff. ad l. Rhod. de iac. deprecatio. & de euict. l. Lu-
cius. Itē ſcias, quod hanc opinionē iuriſtarum tenuit ēt
Thomas in quol. xiii. articulo vj. vbi cum tractaret prin
cipalē quæſtionē huius thematis de præſcribente cum
mala fide. dixit vt ſupra ad reſtitutionē teneri, ſubdens
ſic, ſed q bona fide pſcripſit, ad reſtōnē nō tenet, licet
ſciat poſt præſcriptionē illud fuiſſe alienū, hoc ponit, &
nil plus Damaſus in qſtione ſua. ij. de præſcrip. nil ele-
git, ſed dixit theologos dicere, quod tenent, iuriſtas dice
43 re contrarium. Concludo †igitur. quod opinionē, quod
reſtituere non tenetur, tenet Io. & B. vbi ſ. Tan. & Vinc.
in dec. vigilanti. Inn. in dec. vlti. de præſcrip. Goſ. & Tho
mas vbi. ſ. & hoc ſequor. ſaluo, quod poſt Ray. & Hoſt
dixi de conſcientia remordente. Vltra ſuperiora indu-
co conſenſum ſaltem fictum illius, contra quem præ-
ſcribebatur, per l. alienationis verbū. ff. de verbo. ſignifi.
& vide, quod dixi ſupra. iiii. articulo, ver. tertia ratio ad
idem eſt. facit regula, qui tacet. eo. titu. cum cōcor. ſicut
aſſentit ſententię, qui infra tempus limitatū negligit ap
pellare, de re iudica. quod ad conſultationē. & certe for-
titer facit hæc ratio, ſaltem quando domino rei ſciente
res ipſa præſcribitur. Secundo induco, de præſcription.
de quarta. & c. ad aures. & c. auditis. & apertius dec. pri-
44 mam †eo. titu. lib. vi. per quæ iura probatur, rem, quæ de
iure communi ſpectat ad eum, contra quem præſcri-
bitur, pręſcribi ſpatio quadraginta an. cū aliquali titu-
lo, vel ſine titulo. per tempus, cuius non eſt memoria,
per quod concludo, aut opinionem contrariam, aut
hæc iura fore delenda. Certiſſimum enim eſt, quod eo
caſu completa præſcriptione conſtat præſcribenti ad
alium pertinuiſſe rem, quā præſcripſit, & tamen textus
approbat ſibi illius iuris, vel rei dominium competere,
per quod patet, illud dictum doctorum, eſſe text. diffini-
tionem non ſimpliciter opinionē. Nec opponas titulū
ibi requiri, quia conſtat per illū nō competiuiſſe domi
nium. Nec dicas ſpeciale in tempore, cuius de contra-
rio non eſt memoria. quia contrariæ opinionis ratio lo
cum habet poſt omne tempus quantumcunque longiſ-
ſimum. Tertio fortiter facit regula, factum legitime, cū
concordan. per quas dilatari poſſet materia. ¶ Ad iura
contraria reſpondetur, quod capitulum, ſi virgo, loqui
tur de illo, qui ſcit ſe alienum poſſidere, & ſic nil ad pro
poſitum. Itē dico de decre. vigilanti. quę dicit, quod nō
iuuat poſſeſſorē alieni prędij aliqua antiqua poſſeſſio
cum mala fide. Hic autem quæritur de poſſeſſore præ-
dij, regula, peccatum. pręſupponit peccatū, cum de eius
dimiſſione loquatur, dimitti autem nō poſſet, quod nō
fuit. de deſpon. imp. ad diſſoluendum. cum cōcor. Qua-
re patet, quod ad præſcriptionem incohatam & per-
fectam cum bona fide non facit regula, cum ibi nul-
lum peccatum. cōcedo autem regulam facere, vbi cū
peccato inchoaſſet, vel proceſſiſſet pręſcriptio. Ad ratio
nes fratris. G. reſpondetur primo ad primam, quod cū
finis ſit terminus extremus eorum, quæ gerūt, ius dans
efficaciam pręſcriptioni bonę fidei, intentionem ſuam
nō porrexit vltra eius fines, vel terminum extremum,
nec eſt etiam verum, quod ſententia ſuperueniens, ꝙ
res fuerit aliena, dicatur proprie mala fides, ſicut in em
ptore. donatario & ſimilibus eſt videre. Secunda ipſius
ratio impugnatur ex dictis per eum ſupra articulo pri
mo. vbi in deſcriptione præſcriptionis de bona fide nil
dixit, ſed efficaciam eius cōſtare dixit in legum autho-
ritate. Fundamentum autem huius authoritatis in-
terponendæ motiuum dixit negligentiam nō petentis
tempore limitato, vt ibi. ergo illo finito hæc duo non
poſſunt plus eſſe. ergo nec præſcriptio deficere. præteri-
tum enim nequit non fuiſſe. ff. de cap. & poſtli. reuer.
l. in bello. §. factę. & ſi velis me fateri bonam fidē fuiſ-
ſe partē fundamenti, dico, vt. ſ. quod illa, quę fuit, nun-
quam deficit fuiſſe, & ſic nūquam pręſcriptio illo fun
damento carebit. In rebus corporalibus non ſic, quia
facile deſtruuntur. de tranſlato. c. ij. in princi. Eodē mo
mdo reſpondetur ad tertiam rationē, quia nunquam
45 †veritas ſuperueniēs poteſt operari, quin præſcriptio ha
buerit ſua conſtantia ſibi neceſſaria, quę nunquā quo
ad vires pręſcriptionis corrigi poſſunt. alias ęque dice-
res, quod qui neglexit, poſſet purgare negligētiam poſt
pręſcriptionē completam, quod patet falſū. ¶ Ad forti-
ficationē etiam prędictorū eſt ſciendū, quod etiam hi,
qui fateri nolunt, quod princeps rē vnius poſſit alteri
concedere, & ſic nec eius lex ſm eos, iſti tamen faten-
tur, quod modi acquirendi & diſtrahendi dominia ſūt
de iure naturali, vel gētiū. Cū ergo iſte ſit ſeptimus mo-
dus transferendi per præſcriptionem, licitus eſt, ex quo
eſt cum bona fide, quare non erit, qui præſcripſit tutus,
ſicut qui emit, & maxime deuoluta in fiſcū. ſi. n. per
ius poſitiuū ille tutus eſt, quare nō iſte pcipue, eū negli
gentia

gentia aliqd naturale, ideſt, cōſenſū includat, vt ſ.dixi.

S V M M A R I V M.

1 *Affirmatiua poſt negatiuam, an ponat, vel potius priuet.*
2 *Niſi, dictionis vis & vſus.*
3 *Reſtitutionis verbo, vtilitas actoris continetur.*
4 *Contractus vſurarius an aliquo iure permittatur. & nu.6.59.*
5 *Iudæorum ritus cur ferat eccleſia Chriſtiana.*
7 *Vſura quid.*
8 *Vſurarium an conſtituat ſola intentio, ſiue ſpes lucri, nullo ibi interueniente pacto obligante, ita quod ad reſtitutionem obliget.*
9 *Vſura duplex. Duo item de ratione vſuræ.*
10 *Vſura in quibus committatur.*
11 *Mutuum cur conſiſtat tantum circa tria genera rerum.*
12 *Contractus vſurarius an ſit ex natura rei vitioſus, & malitia conuolutus.*
13 *Vſura incommoda, & abuſus contra rerum naturam. & per diſcurſum nu.14.15.& 16.38.*
17 *Contractum vſurarium an iura debeant admittere propter aliquod bonum inde naſcens, vel ob grauioris mali fugam. & numer.19.22.31.*
18 *Malum minus permittitur, vt maius vitetur, trifariam.*
20 *Diſpenſatio cur non cadat ſuper contractu vſurario.*
21 *Vſurarij infelix deceſſus.*
23 *Contractus vſurarius, an quo caſu a iure ſit permiſſus. & nu. 31.*
24 *Ius ciuile an diſſideat a iure canonico, maxime ſuper vſuris. Vel an ita inter illa conueniat, vt quicquid eſt contra vnum, neceſſario officiat & alterum. & nu.26.28.30.*
25 *Iuris canonici & ciuilis diſcrimen quo ad modum inducendi.*
27 *Legiſlatores magis ſpectare amicitiam, quam iuſtitiam.*
33 *Mala duo vbi concurrunt, & alterutrū neceſſario eſt ſubeundum, eligendum eſt minus.*
34 *Lucrum non poteſt licite percipi & exigi ex ſola pecunia, nulla adhibita opera.*
35 *Vſura non cadit, vt plurimum, niſi vbi mutuum.*
36 *Vtile ab honeſto non ſeparandum.*
37 *Vſuras quatenus leges ferant.*
39 *Molendinum habens, & mihi pecunias præſtans, vt eius molendino vtar potius, quam aliorum, an ſit vſurarius, & teneatur ad reſtitutionem. Et quatenus illa ſit facienda, Et cui.*

A P P E N D I X.

PEccatum. Dicit lo. mo. quod æquitas huius regulæ probatur per doctrinā, q̃ datur de reſolutione contractus. C. quando ab emp. re. l. j. & ij. [*Niſi*]
1 de hac† dictione dicit hic Dy. quod poſt negatiuā ponit, poſt affirmatiuam priuat. de hoc etiam per Arch. ſ. eo. li. de conſtit. c. j. plenius per Cy. C. de tranſa. l. iiii. Ad primum, quod poſt negatiuā ponit, alleg. Dy. hoc ca. & ſequēs. ff. de ven. in poſ. mit. l. extraneo. ff. de fer. l. ſi feriatis. de cuſt. & exhib. reo. l. ij. §. vltim. & de auro & arg le. l. Titia. Ad ſecundū inducit. ff. eo. tit. quo tutela. In prin. de diuer. & tempo. præſcrip. l. acceſſiones. §. vltim. ad tut pill. l. j. §. pe. de iure fiſci. l. l. §. multorum. & §. vltimo. Allegatur cōtra hoc. ff. eodem. l. nemo ex his. in prin. vbi priuat & non ponit, & tamen negatiua præcedit. Reſpondet, quod illa negatiua æquipollet affirmatiuæ, & ideo dictio. niſi, priuat, ſicut ſi affirmatiua præcederet. vide textū illū ſub litera, N. Item contra ff. de ma. teſta. Ti
2 tia. §. vlt. vbi præcederet† videtur negatiua, & tamē dictio, niſi, non ponit. Reſpondet, quod ibi non præceſſit negatiua, ſed ſecuta fuit. & ideo non videtur habuiſſe animum concedendi, & propter præſumptionem animi impedientis, impeditur datio libertatis. ff. de adim. le. l. legata inutiliter. & de condi. & demon. l. cum tale. §. vltim. Arch. in prædic. decre. concor. diſtinctioni prædictæ, dicit tamen, quod quandoque tenetur improprie, allegat. ij. q. j. votum. viii. q. iii. Artaldus. de accu. accuſaſti. & quandoque ponitur pro ſed. xxxviii. di. ſedulo. de pœ. diſt. j. ſicut primi. vbi no. ad idē. de pœ. di. vj. c. i. Quandoque, niſi, facit adiectionē. ff. de leg. iii. fideicōmiſſa. §. ſic fidei. Et facit ad quæſtionē de illo, qui promiſit non vendere alij domum, niſi mihi, de qua. ff. ſi quis caut. ſi eum. in fi. & vide, quod no. in Specul. de ſpon in princi. [*reſtituatur*] licet requiratur reſtitutio, tamen nec illa ſola ſine pœnitentia ſufficit, vt proxima regula. licet Dy. hic notet contrarium, per contrariū huius literæ, ſup. e quo vide, quod no. in clemen. de vſuris. ex grandi. in gl. antepe. ¶ Prima gl. ponit exēpla. Secūdo diſtinguit tria nomina. tertio tractat, quid ſi reſtitui non poſſit. Secunda gl. ponit primo caſum exceptum. ſecundo dicit, cui fienda ſit reſtitutio. tertio quærit, remit. & ſol. vlt. gl. quærit & ſol. ¶ In j. gl. ibi [*Quod autem*] res futuras non vſucapitur, niſi in poteſtatem reuertatur, & ibi [*ſubtracto*] periculo raptoris, & furis res perit etiā naturaliter. ¶ In glo. ij. ibi [*cum prætor*] Sequitur, dicat, vt opus factū reſtitua-
3 tur, etiam† damnum datum actor conſequi debet, nā reſtitutionis verbo vtilitatis actoris continetur. & ibi [*plus eſt*] ſequitur, in reſtitutione, quam in exhibitione. & ibi [*reſtituere*] intelligitur reſtituere, qui ponit actorē in priſtinam cauſam. & ibi [*inuito*] Si inuito vel ignorāte creditore alteri ſoluo, non liberor. Secus, ſi ipſo mandante, vel ratum habente. & ibi [*ſi vero*] ſi conſtituiſti te ſoluturum mihi & Titio, & poſtea hoc conſtituiſti mihi ſoli, ſi poſtea ſoluis Titio, nihilominus mihi teneris. & ibi [*l. ij*] emphyteuta, qui domino ſuſcipere nolente conſignat, & deponit, non timet deiectionis periculum. In gl. vlt. ibi [*l. vltim.*] vide in dec. prima proxi. alleg. in prima gl. lo. An. In j. glo. ibi [*ſi peccatum*] & diſt. iii. ille tex. ad fi. & de hoc. C. ſi aduer. delic. ſuper rubrica, alleg. l. j. & ibi dimittitur peccatum Infantū, quod etiam de iure ciuili abſolueretur, ſm Dy. non obſtante, quod perſonæ difficultas non excuſat debitorē. ff. de verbo. oblig. l. continuus. §. illud. nam illud verum, niſi datio eſt in obligatione, ſed vbi eſt in obligatione contractus, vel iudicij factum perſonæ caſu contingens in perſona debitorem excuſat. de contractu patet. ff. ad l. Rho. de iac. l. vltima. §. pen. de iudicio. ff. ſi quis cautio. l. ij. alias. ſi is. §. ſi quis. Cum ergo reſtituere ſit factum, ſicut rem tradere. ff. de verb. oblig. vbi autem non apparet. §. qui id. & l. ſtipulationes. §. idem puto. impedimentum ergo ſuperueniens in perſonam debitoris quod reſtitutionē impoſſibilem facit, debitorem excuſat, niſi culpa præcederet caſum. ff. ſol. matr. ēt. §. licet. vel niſi delinqueret ſub ſpe veniæ. ff. cōmo. l. in rebus §. quod autem. & ibi liberaliter remitteret, hoc intelligit Dy. cum res eſt reſtitutioni parata, quaſi tunc fingatur reſtituta, & poſtea reſtituēti donata, ar. ff. de donationibus inter virū & vxorem. l. iiii. in fi. de iure dot. l. vir ab eo. ſi certū petatur. ſingularia. circa finem. & de ſolut. l. Proculo, & ff. de rei vēdic. hoc ſi res. alias non remittitur peccatum ei, qui reſtituere poteſt propter rationem, quæ ſequitur in gloſ. multum puto in his animum ponderandum, nec tutū puto illum, qui gerit in mente, non reſtituere, remiſſione non facta.

Q V Æ S T I O.

Huic regulæ & ſequenti coaptabitur alia quæſtio ip-
4 ſius fratris Gerardi, qua quærebatur, an contractus† vſurarius ſit permiſſibilis aliquo iure? Et videtur quod ſic, quia vnuſquiſque licite poteſt accipere, quod ſibi volūtarie eſt donatum, ſed illud quod recipit fœnerator per contractum vſurarium, eſt ſibi voluntarie donatum. ergo poteſt ipſum licite recipere, & per conſequens contractus vſurarius erit licitus, & de iure pmiſſibilis, maior patet. minor probatur, quia datio vſurarum eſt per voluntarium pactum. Ad oppoſitum eſt, quia rapina eſt nullo modo pmiſſibilis, ſed vſura eſt rapina. ergo &c. Maior patet, minor probatur. xiiii. q. iiii. ſi quis vſuram accipit, rapinam facit &c. Præſciēdum eſt, quod huius quæſtionis dubitatio quatuor viis poteſt oriri. Prima, quia cū quædā ſint peccata: quia prohibita, & quædā prohibita, quia peccata, cuius ſimile de ſimo, nota. de offic. deleg. ex parte. j. cum ſuis remiſſio. De primis exēplum de peccato primorū parentum circa eſum ligni vetiti, quod non fuit peccatum, quia ex ſui natura ha-

beret

heret malitiam conuolutam, ſed ſolum, quia prohibi-
tum.& de hoc.xj.quæſtione iii. quid ergo. De ſecundis
exemplum de præceptis decalogi. Exod.xx quæ tranſ-
gredi prohibitum eſt, quia peccatũ, & ideo peccatum,
quia ex ſui natura vitioſum, & habet malitiam conuo
lutam, cõtrariatur enim virtuti. & ex ſui natura a Deo.
diuertit, & agentem deordinat. Dubitari autem poſſet
an inter prima, an inter ſecunda computetur peccatũ
vſuræ. Nam inter prima. ſcilicet, peccata, quia ꝓhibita,
minus videretur incõuenieus aliquo caſu vſuram per-
miſſibilem, quam ſi prohibitum eſſet, quia vitioſum.&
malitia conuolutum. Secunda via, quia videmus ali-
qua mala permitti & tolerari propter aliquod bonũ,
quod inde ſequitur, vel propter maius malũ vitandum.
5 De primo † exemplum de tolerando Iudæorum &
ſuorum ritu.xlv.diſ.qui ſincera. quod licet in eis ſit mor
tale, tolerat eccleſia propter bonũ, quod inde oritur, q̃a
noſtræ ſidei veritas in libris ipſorum velata, & in riti-
bus figurata noſtris oculis lucide demonſtratur, & ſic fi
dei noſtræ teſtimonium roboratur, vt dicit Auguſtinus
6 xviii de ciuitate Dei. ſecundo † habetur exẽplum.iiii.di.
denique. Cum ergo contractus vſurarius quandoque
poſſet vtilis eſſe reipublicę, & partibus gratus & vtilis.
Item per ipſum quandoque vitari poſſet magnum ma
lum vel periculum. ergo videretur in illis terminis per-
miſſibilis. Tertia via eſt, quia vtrunque ius can. & ciuile
certis caſibus permittit aliquod recipi vltra ſortẽ, vt
in fructibus rei pignoratæ genero pro dote.ff.de do. ex.
l.pater.§.de vſur. ſalubriter. facit ad idem.eo.ti.c.j.& ij.&
c.cõqueſtus. Quarta via inſurgit ex duobus, an ius ciui-
le obuiare poſſit iuri canonico, de quo a.di cap.j. quia ſi
poſſet, diceretur vſurarius contractus de iure ciuili per-
miſſibilis. Ad veritatem ergo quæſtionis & ſolutionis
habendam primo declarabitur, quid ſit vſura.& in qui
bus rebus committi valeat. Secundo inquiretur, vtrum
cõtractus vſurarius ſit ex natura rei vitioſus & malitia
conuolutus, vt per hoc tollatur illa via, quæ ingerebat
dubium primo loco. Tertio inquiretur, vtrum iura de
beant concedere contractum vſurarium propter ali-
quod bonum, quod inde oriatur, vel ꝓpter maius ma-
lum, quod inde vitetur, vt per hoc tollatur illa via, quæ
ingerebat dubium ſecundo loco. Quarto inquiretur,
vtrum concedant vel concedere valeant vſuram in ali
quo caſu, vt per hoc tollatur via illa, quæ ingerebat du-
bium tertio loco. Quinto inquiretur, vtrũ ius ciuile poſ
ſit iuri canonico obuiare, vel vtrum dicta iura habeant
adinuicem tantam concordantiam, quod quidquid ſit
contrarium, neceſſario ſit contra alterum, ac per con-
ſequens, vtrum contractus vſurarius eo ipſo, quod pro-
hibitus eſt iur. canonico, neceſſario ſit ꝓhibitus iur.
ciuili. Sexto ſoluentur argumenta & dubia, quæ fuerũt
inducta ad quæſtionem, dum diſputabatur.

7 EST ergo † primo videndum, quid ſit vſura, & in qui
bus rebus cõmitti valeat. Vbi ſciendum, quod duæ de-
ſcriptiones inueniũtur de vſura ſatis rationabiles, quia
ex natura rei ſunt ſcriptæ, quarum vna talis eſt, Vſura
eſt lucrum ex mutuo pacto debitum, vel exactum, in
qua deſcriptione duo tanguntur, quæ videntur de ra-
tione vſuræ eſſe, ſcilicet vnum materiale & alterum
formale. Materiale quidem in vſura eſt ipſum mu-
tuum, quia vſura non gignitur materialiter, niſi de
mutuo. Ratio autem huius aſſignabitur in ſequenti ar
ticulo. Formale vero i vſura eſt ipſa exactio lucri ex
pacto, ſiue obligatio in pactum deducta, quia vbi nul-
lum eſt pactum & nulla obligatio, ibi mutuans non
poteſt aliquid vltra ſortẽ petere. & ſi vltra ſortem aliud
offeratur tibi, poteſt illud recipere tanquam gratis obla
tum. quia illa oblatio, vel donatio præſumitur eſſe gra-
ta & libera, quã non præuenit petitio vel obligans pa-
ctio, & per cõſequens illius oblati licita eſt receptio, nã
poſſumus licite recipere, quæ etiam prohibemur pete
re, ſicut patet, j.q. ij. ſi epiſcopum. vbi dicitur, quod pro
ingreſſu eccleſiæ non licet pecuniã exigere, ſed ſponte
oblatã licet recipere. Cuius ratio redditur ibidem au-
thoritate Greg. dicentis, quod oblatio nullã culpæ ma-
culam ingerit, quæ non ex ambientis petitione proceſ-
ſit, & de hoc patet ſimile arg. ibidem in c. quam pio. &
xviii. diſtin. de eulogiis. xiii. q. ii. queſta eſt, ex quibus om
nibus colligit, q̃d formale ipſi' vſurę ſit ipſa petitio, vel
exactio rei obligatæ. Ex quo etiã vlterius apparet, quod
deſcriptio præhabita de vſura ſit bone, quia comprehẽ
dit totũ, quod eſt de ratione vſuræ materiale & forma
le. datur inſuper alia deſcriptio de vſura, quæ talis eſt, Vſu
ra eſt, quicquid ſorti accedit. & ponitur. xiiii. q. iii. pleri-
que. Iſta tamen deſcriptio non videtur cõpleta, niſi ali-
quid aliud addatur. & ideo Goffre. dicit, quod debet ibi
addi ex pacto vel intentione præcedente, quia ſola intẽ
tione & ſpe lucri videtur cõmitti crimen vſurariũ, ſm
quod ipſe dicit, & habetur extra de vſur. conſuluit. Hæc
autẽ deſcriptio ſi cõpleatur hoc modo, incidit in idẽ
cum prima, quia cõprehẽdit illud, quod eſt materiale,
ſcilicet lucrũ accedẽs ſorti, i. mutuo, & per hoc q̃d ibi
additur ex pacto, vel ex intentione, cõprehẽditur illud,
quod eſt formale in vſura. nã dicebatur ſuperius, quod
formale in ea eſt ipſa exactio lucri ex pacto obligãte, &
hoc reſpectu dictũ eſt, quod vſura eſt legalis latro, prę-
8 dicens quod intendit. ¶ Occurrit tamen dubiũ † de eo,
quod dictum eſt ſtatim, ſcilicet, vtrũ ſola intentio, ſiue
ſpes lucri conſtituat hominẽ vſurariũ, non interueniẽ
te ibi aliquo pacto obligante. Ad hoc tamen videntur
cõiter reſpondere omnes iur. periti, quia vbi ſola inten
tio & ſola ſpes lucri eſt principalis cauſa mutui, ibi ex
ſola intentione & ſpe lucri conſtituitur homo vſura-
rius, & tenetur ad reſtitutionẽ in foro pœnitentiæ corã
Deo, & firmatur, per illam decre. ſuperius alleg. de vſu-
ris. conſuluit. vbi ſcripſi, & ſuper illud ibi inductũ Lucę.
vj. mutuũ date. nihil inde ſperantes, & ſuper auctoritati
bus ſanctorũ Auguſtini & Ambroſij & Hiero. quæ po-
nuntur xiiii. q. iii. & videntur omnes in hoc cõcordare,
quod vbi mutuans expectat aliquid vltra illud, quod de
dit, vſuram cõmittit, & per conſequens ad reſtituendũ
tenetur. Sed diſputanti hęc opinio non videtur ratio-
nabilis propter tria, quæ tamen non vrgent, vt. j. dicam
in ſingulis. Primo, quia, ſicut patuit ſuperius, formale
in vſura eſt exactio, ex pacto obligante, vel aliquid ęqui
pollens. & ideo vbi non eſt exactio lucri ex pacto obli-
gante, vel aliquid ei æquipollens, ibi non poteſt eſſe vſu
ra, ad reſtitutionẽ obligans. quamuis poſſit eſſe vſura vi
tians. Illi ergo, qui tenent iſtam opinionẽ, nullo modo
poſſunt ſaluare illam primã deſcriptionẽ vſuræ, vbi di-
cebatur, quod vſura eſt lucrũ ex mutuo pacto debitũ
vel exactũ. Sed ad hoc reſpondeo, quod nec ipſe diſpu-
tans illã ſaluat, dicendo infra de intentione no. debito
ri. Itẽ nec ſaluat authoritatem Euangelicam ſupra di-
ctam. Ad cuius rigorẽ temperandũ fit illa diſtinctio. Se
cundo apparet idẽ per ſimile quod videmus de furto,
nã ſi aliquis gratis & liberaliter in domo recipiat, quod
furari intendebat & affectabat, & quamuis ſit fur men-
te, non tamen opere, ita quod teneatur ad reſtituendũ.
ergo a ſimili ſi quis lucrari intendit ex mutuo, quod cõ
cedit, & tamen a ſuo debitore nihil exigit, nec ipſũ per
aliquod pactũ cõpetit, ſed gratis & liberaliter ab eo ali
quid recipit, quamuis ſit vſurarius mente, nõ tamẽ eſt
cenſendus vſurarius operẽ, ita quod teneatur ad reſtitu
tionem. Reſpõdeo, caſum valde diſſimilem, quia licet
donatarius habuerit intentionem corruptam ad furã
dũ, donatio tamen non cauſatur ab eius facto, nec eſt
annexa illi intentioni corruptæ, cuius contrariũ in mu
tuo, quia cũ ex charitatis bono debeat fieri gratis. fie-
bat principaliter ob ſpem lucri, & hoc etiam ipſe diſpu
tans concedit eſſe vitioſũ, cuius ſpei vitioſæ ſequitur ef
fectus, conſequendo lucrũ. Tertio, ſecũdũ eũ patet hic
idem quia ratio tota quę per me negat, quare vſurarius
tenetur ad reſtitutionem, eſt, quia illud, quod recipit vl-
tra

tra ſortem, nõ fuit ei gratis & liberaliter donatum, ſed
cum quadam exactione ex pacto indebite vſurpatũ,
ſed vbi eſt ſola ſpes lucri & intentio corrupta ex parte
recipientis, dummodo non ſit nota debitori, ibi quic
quid debitor donat, gratis & libere donat, & per conſe-
quens nihil eſt indebite vſurpatũ. & ideo ipſe recipiens
quanuis fuerit in intentione deprauatus, nõ tamen vi-
detur teneri ad reſtitutionem. Reſpond. quod ſpes cre-
ditoris prohibita eſt, & hoc de ſignificatione verbi nõ
requirit alterius notitiam. ex quo ergo contra bonum
charitatis alias mutuaturus non fuiſſet, quod per debi-
torem alias non donaturũ donari videtur, accedit huic
ſpei vitioſę. ergo aſtrictũ eſt vitio, & reſtitutioni. p quod
patet valere reſponſionẽ, quã diſputans dabat ad dec. cõ
ſuluit. ſ. quod illa intelligebatur, cum corrupta intentio
creditoris innotuit debitori, quaſi tunc videatur quod-
dam pactum implicitũ, quod habet vim expliciti, ſm
eum, quod vnde eliciat, non apparet. & textus ibi dicit,
omni conuẽtione ceſſante. illud, omni, videtur exclude
9 re etiam implicita. Dicebat † autem ipſe, quod duplici-
ter eſt vſura, quarum vna ſimpliciter eſt mentalis, & ſo
lum vitians, ſed non obligans ad reſtituendum, ex eo
quod ſit ſine omni exactione & pacto explicito vel im
plicito. Alia vero eſt vitians & obligans ad reſtituendũ,
ex eo quod fit cum exactione & pacto explicito, vel im
plicito intellecto, propter quod ſubdiuiditur, quia ſi fiat
cum exactione & pacto explicito, ſic eſt vſura vocalis.
Apparet vlterius ex dictis, quod duo ſunt de ratione vſu
ræ, qualitercũque accipiatur, quorum vnũ eſt materia-
le, ſcilicet lucrum proueniens, & genitum materialiter
ex mutuo, alterũ vero formale, vt puta quod gignitur
ex mutuo tali modo, vel per ſolam prauã intẽtionem
10 vel per pactum & exactionẽ. Sed ſi † quæratur vlterius,
in quibus rebus vſura committitur (quod etiã ad iſtũ
articulum pertinere videtur) dicẽdũ eſt, quod commit-
titur in his rebus, circa quas conſiſtit mutuum, vt con-
corditer omnes dicunt. Res autem, circa quas conſiſtit
mutuum, ſunt triplices, quia quædam ſunt res, quæ
mutuantur ſub certo numero, ſicut pecunia, quędã ve
ro mutuantur ſub certo pondere, ſicut aurum & argen
tũ, quædã vero ſub certa menſura, ſicut granum & vi-
nũ, & huiuſmodi. Et ideo ſolũ in his tribus generibus
rerum vſura cõmittitur, tamen Goff. obiiciens contra
Rayn. in ſum. de vſuris. ver. dicitur, dicit, quod vſura po-
teſt committi etiam in aliis rebus, nam ſi pro pecunia
mutuata capiam equũ, prædiũ, veſtem, vel aliquod tale
vltra ſortẽ, vſura eſt, ſicut patet. xiiii. q. iii. plerique. ſed di-
ſtingue inter vſuram, quæ ab vſurario exigitur, & rem
illam, in qua vſura committitur. Nam iſta, quæ ab vſu
rario exigitur, proprie loquendo eſt illud lucrũ, quod
exigitur vltra ſortem, vel mutuũ. Res vero illa, in qua di
cta vſura cõmittitur, eſt ipſum mutuũ, de quo dictum
lucrum gignitur, quanuis ergo quælibet res poſſit acci-
dere fœneratori tanquam lucrũ, non gignitur niſi de
ſolis illis tribus, in quibus cõmittitur. Occurrũt tamen
circa prædicta duo dubia. Primum eſt, quare mutuum
conſiſtit ſolũ circa tria dicta genera rerũ. Secundũ eſt,
quare vſura cõmittitur ſolũ in illis tribus, circa quas
11 conſiſtit mutuũ. Ad primũ dico, quod in † mutuo non
tenetur debitor reſtituere rẽ mutuatam ſub identita-
te ſubſtantiæ, qa hoc eſt ſæpius impoſſibile, nec ad iſtũ
finẽ recipitur, vnde dicit lex, mutuũ dici, quia de meo
fit tuũ. ff. ſi cert. petatur. l. mutuum. §. appellata. ſed tene-
tur eam reſtituere ſub certitudine eiuſdem valoris, ſiue
æqualis valoris, ſi debeat ſaluari vera iuſtitia inter mutuã
tẽ, & illũ, cui fit mutuũ. Certitudo autẽ æqualis valoris
non inuenitur ex natura rei, niſi in illis tribus, quarũ va
lor penſatur ex numero, pondere, vel menſura, quapro
pter ratio mutui debet conſiſtere ſolum in illis rebus,
quæ ad habendam certitudinem ſui valoris numerari,
ponderari, vel menſurari poſſunt. & ſic patet, quid dicẽ
dum ſit ad primum dubium, quid uero dicendũ ſit ad
ſecundum, patebit in ſequenti articulo.
12 SECVNDO quærebatur, vtrũ contractus † vſura
rius ſit ex natura rei vitioſus, & malitia cõuolutus. Cõ-
cluſio autem quantũ ad iſtũ articulũ non videtur mi-
hi dubia, quia credo, ſm veritatẽ, & ſecundum inten-
tionẽ omniũ, qui de iſta materia aliquid ſenſiunt, fore
dicendũ, quod contractus vſurarius ex natura rei ſit vi-
tioſus & malitia ↄuolutus. Quod patet ex tribus, quia vi
demus, quod ipſe Ariſtoteles nulla lege ſcripta arctatus
vel edoctus, ſed ſola naturali ratione ductus, lucrũ vſu-
rariũ eſt deteſtatus, vt patet primo Pol. quod non feciſ-
ſet, niſi contractus vſurarius fuiſſet ex natura rei vitio-
ſus & malitia conuolutus. Secundo patet hoc idẽ, quia
certũ eſt, quod in rapina eſt actus ex natura rei vitioſus
& malitia conuolutus, qui autem accipit vſuram, facit
rapinã. xiiii. q. iiii. ſiquis ergo. vt ſupra. Tertio patet hoc
idem, quia illud, quod eſt prohibitũ, non ſolum in lege
Moſayca, ſed ẽt in lege euanglica, ex natura rei videtur
eſſe vitioſũ, & malitia conuolutũ, ſed contractus vſura
rius eſt huiuſmodi, ergo &c. maior patet, quia videmus
quod illa, quæ in lege moſaica fuerunt prohibita, & ta-
men ex natura rei non erant vitioſa, poſtea in l. Euan-
gelica ſunt conceſſa. minor enim patet per textũ vtriuſ
que legis, ſcilicet, Moſaicę & Euangelicæ, & habetur ex
tra, de vſur. ſuper eo. vbi papa Alexand. dicit, quod cũ
vſurarũ crimen vtriuſque legis pagina deteſtetur, ſu-
per hoc diſputationẽ aliquã poſſe fieri nõ videmus. Di
co ergo, quod concluſio iſtius articuli non videtur mi
hi dubia, quia omnino videtur eſſe dicendũ, quod con
tractus vſurarius ex natura rei eſt vitioſus & malitia cõ
uolutus. Aſſignare ad hoc cauſam, per quã euidẽter de
monſtratur, quod dictus contractus habeat ex natura
rei vitioſitatẽ & malitiam conuolutam, non puto om
nino facile, eo quod rationes aliorũ, quæ ſuper hoc po-
nuntur, mihi penitus ſunt dubiæ, quod patet, ſi per eas
diſcurramus. Vna enim ratio, quam tenent cõiter iuri
ſtæ, & ponitur in gl. xiiii. q. iii. c. j eſt, quod in contractu
vſurario recipit creditor lucrum de eo, quod non eſt
ſuum, exigit enim lucrum de mutuo, quod non eſt
ſuum, imo tranſit in dominium ipſius debitoris, quia
mutuum eſt, quod de meo fit tuum. ff. de rebus cred. ſi
cer. pe. l. mutuum. §. appellata eſt. ſed hæc ratio ſibi vẽ
omnino falſa, cũ enim dicitur, quod fœnerator exigit
lucrũ de re nõ ſua, poteſt dici, quod falſũ eſt immedia-
te, qa pecunia, quam mutuat, quanuis trãſeat in domi-
niũ debitoris, quo ad identitatem ſubſtantiæ, qa debi-
tor non tenetur reſtituere eandem pecuniam ſm ſub-
ſtantiam, remanet tamen dicta pecunia in dominio fę
neratoris, quo ad identitatem & æqualitatem valoris, &
hoc videtur ſufficere, quia ipſe fœnerator nõ exigit lu-
crũ de pecunia, quã mutuat, in quantum talis ſubſtan-
tia eſt, ſm quem modũ ad eum nõ pertinet, ſed poteſt
illam repetere, ſed exigit lucrũ de ipſa, inquantũ tanti
valoris eſt, ſm quem modũ ad eũ pertinet, quia ſic re-
manet in ſuo dominio. Tu dic, quod nõ bene aduertit
hic diſputans, quia ſi debitor haberet vnũ ſcriniũ nũ-
morũ, non eſt dare, quod creditor vnus ex illis ſit do-
minus, habet autẽ principalẽ actionẽ contra debitorẽ,
Confirmatur etiam ſupra dicta ratio, quia pecunia mu
tuata tranſit in debitorẽ cũ ſuo periculo. & ideo iniu-
ſtũ videtur, quod de ea amplius grauetur vltra ſortẽ, ſed
nec iſta confirmatio placet diſputanti propter duo, Pri
mo, quia videmus ſępe, quod non ſolũ res mutuata, ſed
ẽt cõmodata manet apud illũ, cui commodatur, in ſui
periculo, ſicut patet in equo cõmodato ad oſtentatio-
nem, qui etiam manet in periculo ipſius, cui cõmoda-
tur, & tamen hoc non ob. conceditur quod licite exigi
tur lucrũ de rebus cõmodatis. Hic etiam non bene ad-
uertit diſputans, qa pro cõmodato, quod de ſui natura
oportet eſſe gratuitũ, non recipitur merces, ſic enim
eſſet locatio, vt no. ſ. de vſur. conqueſtus. in glo. ij. vltra
mediũ. Secundũ, quod eũ mouet eſt, quia nõ eſt abſur-
dum

dum ex duabus cauſis grauare debitorem ad duo, ad
periculum, propter cõſumptionem pecuniæ ad ſuum
profectum, & ad lucrum daudum, propter ſeruitium ſi
bi impenſum, meo iudicio inſeparabilia ſeparat, & fa-
cit quod ſequitur, ſubdit ipſe rationem aliam theologo
rum. Dicunt enim, quòd in dicto contractu venditur
vſus rei, cuius vſus eſt ipſa conſumptio. Ex hoc ſic argui
tur, Cuius eſt ipſa conſumptio, ibi non poteſt res ſeor-
ſum computari, vel ſeparari a ſuo vſu, & econuerſo. &
ideo eandem conceſſionem, qua conceditur res, conce
ditur etiam vſus rei, & econuerſo. Qui ergo vellet ſepa-
ratim vendere vſum rei ſine re tali, cuius eſt cõſumptio
ageret vitioſe, & contra naturam rei, facit extrauag. Ioã.
ad conditorem. vbi ſatis de hoc, ſed fœnerator vendere
vult ſeparatim vſum rei quam mutuat ab ipſa re, quã
poſtmodum repetit, cuius vſus eſt eius conſumptio, er-
go agit vitioſe & contra naturam, maior patet. minor
probatur, quia exigit lucrum de vſu pecuniç, quam mu
tuat, non obſtante, quod eam ſemper ſaluam in eadem
quantitate requirit, Iſta ratio etiam videtur ſibi dubia,
poſſet enim aliquis dicere, quod fœnerator vendit vtrũ
que, quia alienat a ſe non ſolum vſum rei, ſed etiam ip
ſam rem, quantum ad ſubſtantiam, & idem iudicium
videtur de vtroque, quia eodem modo, quo transfert
rem & vſum rei, & econuerſo, quapropter non ſeparat
vnum ab altero, ſicut ſupponit dicta ratio. Videtur er-
go, quòd præfata ratio non valeat, vel quòd eam corri-
gere oporteat, vt dicam ſecundum eum. in ver. tertio di
cebatur. Thomas tamen ſecunda ſecundæ quæſtion.
lxxviij. articulo primo, hanc tenet dicens, quod in re-
bus, quarum vſus eſt ipſarum rerum conſumptio, vo-
lens ſeorſum vendere rem. puta vinũ & ſeorſum vſum
vini, venderet illam bis, vel venderet id, quod non eſt. vn
de per iniuſtitiam manifeſte peccaret. Simili modo cõ
mittit iniuſtitiam, qui mutuat vinum, vel triticum po-
tens ſibi duas recompẽſationes vnam reſtitutionem
æqualis rei, aliam pretiũ vſus, quod vſura dicitur. ¶ Rñ
deo ad verba diſputantis, qui dicit, quod conſueuit indu
ci alia ratio ad propoſitũ, quæ videtur trahi a Philoſo-
pho primo Polit. cuius rationis fundamentum ſtat in
hoc, ſcilicet, quod cõtra naturam videtur eſſe, quod ar-
tificialia habeant partum, & generationẽ, per quam ſe
multiplicent. In contractu autem vſurario denarius,
qui eſt quid artificiale, parit alium denarium, & ſic ip-
ſum multiplicat. iſto modo ergo ex natura rei talis cõ-
tractus videtur contra naturam, & per conſequens vi-
tioſus, ſed nec iſta ratio videtur valere propter duo. Pri-
mo, quia vſura non ſolum cõmittitur in artificialibus,
ſed etiã in naturalibus, vt pote oleo, vino, & ſimilibus,
& per conſequens dicta ratio applicari tantũ poteſt ad
illa. Secundo, quia videmus, quod eſt quid artificiale, &
cum vſque ad certũ tempus poſſet quis per vnam do-
mum lucrari aliam æquiualentem, & ſic domus pare-
ret domum. Conſueuerunt etiam induci duæ aliç ratio
nes ad propoſitum, quç videntur omnino friuolç. Qua
rum prima eſt, quia dicunt quidam, ꝙ ideo licet acci-
pere penſionem & fructum de vſu alicuius rei, quia res
illa deterioratur per vſum ſuum, ſed pecunia non dete-
rioratur per vſum ſuum. ergo non licet de eius vſu ac-
cipere aliquam penſionem vel fructum. Iſta tamen ra-
tio, ſi quis cõſideret, eſt digna deriſione, quia videmus,
quod res illç, de quarum vſura recipimus penſionem
& fructum, ſæpe meliorãtur per inhabitationem. Alia
ratio, quare contractus vſurarius eſt vitioſus, quia in eo
vendatur tempus, quod eſt omnibus cõmune, ſed neç
iſta ratio poteſt ſtare, imo videtur omnino friuola, qa
multi ſunt contractus liciti, in quibus interponenitur
temporis dilatio, nec tamen propter hoc dicitur, ꝙ in
eis vendatur tẽpus. ergo a ſimili nec in iſto contractu,
propter quæ omnia videtur ſibi aliter probãda dicta cõ
cluſio. Dicit ergo, quod contractus vſurarius ex natura
eſt vitioſus & malitia conuolutus propter quatuor. Pri
mo, quia facit rem naturalẽ ſuperualere ſuæ naturæ, &
& rem artificialẽ ſuæ arti, & maxime contra naturam.
Secundo, quia facit, ꝙ res, quæ non parit fructum, gene
rat lucrũ, quod eſt cõtra naturã, vt infra patebit. Tertio
facit, ꝙ illa, quæ habent omnino eundẽ valorem, vnũ
eorũ excreſcat in valore per alterum, quod eſt contra
naturam. Quarto, quia facit, quod res mutuata per abu
ſum trahatur ad aliud, ad quod non eſt ordinata princi
paliter, nec conuenienter, quod etiã eſt contra naturã.
Iſta vero quatuor valde prolixe proſequitur. Circa pri-
13 mum intendit, quod valorem † artificialium vel na
turalium, quæ mutuantur ſub numero, pondere, vel
menſura, contractus vſurarius facit ſuperualere ſuæ na
turæ, vel arti pro eo, quod cum Deus dedit naturã nu-
merabilẽ, ponderabilem, vel menſurabilẽ, & ſic dedit
ex prædicta ipſarum valorem naturaliter ęſtimabilem
quod rebus aliis nõ conceſſit, quod illarum æſtimatio
non procedit ab aliquo intrinſeco neceſſario, ſed ſm di
uerſas circunſtantias extrinſecus & contingentes ex lo
co, tpe, ꝯditionibus pſonarũ, & ſiſibus, & ſic creſcunt &
decreſcũt, ſed ponderabiles, & mẽſurabiles, & numera
biles quandiu perſiſtunt in ſuo numero, pondere, vel
menſura, non augentur vel minuuntur valore, ſed ſi vi-
deantur minui vel augeri, non eſt propter minutionẽ
vel augmentum ipſarum, ſed illarũ rerum in quas cõ-
mutantur. Concluditur ergo, quod vſurarius cum exi-
gat vltra valorem a natura prædictis rebus taxatũ, cer-
tum & determinatum, rem vitioſã facit, & contra rei
naturam. Ego de plano concederem, quod facilior eſt
harum æſtimatio, & maxime tempore, quo contrahi-
tur, reſtringẽdo ad illud, ſed quod antea habeant certũ
& determinatum valorem durante pondere, numero,
vel menſura non alterandũ in plus vel minus, non ca-
14 pio. Secundo dicebatur, † quod vſura faciebat contra na
turã germinare rem, quæ naturaliter nõ germinat. Nul
la enim res generat lucrum, niſi quantũ fructus dicere
tur lucrũ, conſtat autem, quod res fructũ generans cre-
ſcit in valore cum fructu, ſed hæc excreſcentia eſſe non
poteſt in rebus mutuabilibus, quæ certũ & determina-
tum habent valorẽ, vt eſt dictum, quas non fructifican
tes, vſura facit lucrificantes, vnde dicit canon, ꝙ vſuræ
arte nequiſſima, ex auro aurum naſcitur. xlvij. diſtinct.
ſicut hi. ergo ſic agens facit contra rei naturam quid vi
tioſũ & malitia conuolutũ. Tertio dicebatur, ꝙ † vſura
15 faciebat, ꝙ duorũ, i. rei & vſus eius, quæ habet oĩno eun
dẽ valorẽ vnũ excreſcat in valorẽ per alterũ. Patet autẽ
diſcurrendo per ſingulas res mutuabiles, quod ipſæ &
ipſarũ vſus vna conſumptione conſumuntur, nec vnũ
ſine altero conſumi poteſt, quod in aliis rebus locabi-
libus dici non põt, in quib. rei vſus habet diſtinctũ valo
rem, & poteſt, alienari ſolus vſus, vt in domo vel equo,
& ſola proprietas retenta ad tempus vtu. Cum ergo cõ-
tractus vſurarius faciat rem mutuatã excreſcere in va-
lore per ſuum vſum, cum ipſorum coniunctorum idẽ
ſit valor. patet id fieri contra rei naturã. & ſic vitioſum,
& in hoc differt hoc dictum ab eo, quod dixi ſupra, vbi
ſubdit, quia non dicitur hic, quod vendat vſum ſepara
tum a re, ſed quod vſurarius facit vſum addere ad valo
rem rei mutuatæ, cum tamen non habet valorẽ diſtin
16 ctũ. Quarto dicebatur, † quod vſurarius abutitur re mu
tuata non vtendo ſuo vſu principali vel ſecundario. ad
quẽ ſit deſtinata. Declaratur hoc ſic, omnis res poſſeſſa
habet duplicẽ vſũ, principalẽ & ſecundariũ, vt Roma
habet principalem vſum ciugendi, ſecundarium ven-
dendi, vel cõmutandi, quia ſic expedit poſſidenti. Si aũt
hoc verteretur ad alterius læſionẽ, tunc abutitur, ſic &
in mutabilibus, pone in vino. principalis eius vſus do-
mini eſt ad potũ, ſecundarius ad immutandũ in pecu-
niã, vel aliud, quod expedit domino. Si autem propter
cupiditatẽ trahitur ad alium vſum, vt facit vſurarius
recipiendo aliud vltra ſortẽ, abutitur, & ſic vitioſe agit
in pecunia idem eſt, cuius eſt principalis vſus in con-
ſumptionem

ptionem rei expedientis, ſecundarius in cõmutationẽ pecuniæ, quæ magis expedit, ſed vbi per cupiditatẽ vſurarius illam dat, vt plus recipiat, abutitur, cum nec a natura, nec ab arte cõpetat denario talis vſus, vel talis partus, vt dicit Ariſtote. primo Politicorum.

17 TERTIO † quærebatur, vtrum iura debeant concedere ꝯctũ vſurariũ ꝑ aliquod bonum, quod inde oriatur, vel propter aliquod malũ, quod inde vitetur, vt per hoc tollatur illa via, quæ ſecundo ingerebat dubitationẽ in illa quæſtione. Ad iſtius ergo articuli euidẽtiam ſciendũ, quod cõceſſio poteſt accipi tribus modis. vno modo, prout eſt ſimplex permiſſio dimittens vel indulgens pęnam, ſecundũ quem modum procedit canon. vt dictum fuit. ſ. iiii. diſtin. denique. talis autem permiſſio fuit ſimplex, quia per ſolam indulgentiam pœnæ, vnde quod ibi dicitur, cum venia, dicit ibi gloſſ. intelligendum de venia pœnæ, non culpæ. Secundo modo poteſt accipi conceſſio, prout eſt idem, quod permiſſio tollens impedimentum, ſecundũ quẽ modum inter nos habitantes permittuntur ab eccleſia in obſeruantia ſui ritus, vt etiã dictum fuit ſupra, ꝑ canonẽ xlv. diſt. qui ſyncera. Hæc autem permiſſio, quãuis gl. dicat ꝙ ſit ſimilis primæ, tamen diſſimilis eſt. Ibi enim ſola remiſſio pœnæ, ſed iſta ſecunda permiſſio plus facit, quia non ſolũ permittit dictum malũ, ſcilicet obſeruantiã ritus Iudæorum, ſubtrahendo cõminationẽ, vel inflictionẽ pœnæ, ſicut prima, ſed etiã remouendo impedimenta chriſtianorũ, qui vellent impedire obſeruantiã dicti ritus. & quantũ ad hoc ſe habet per additionẽ ad illam. Tertio modo poteſt accipi conceſſio, prout eſt idem, quod permiſſio, præſtans iuuamen, ſecundũ quẽ modũ eccleſia permittit quandoque clericum occidi a poteſtate ſæculari, & hæc permiſſio ſe habet ad ſecũdã, ſicut ſecunda ad primam. Nam in iſta permiſſione nõ ſolũ ſubtrahitur cõminatio pœnæ, quæ poſſet per occiſionem clerici infligi, ſicut fiebat in ipſa permiſſione, ſed etiã tollitur illud impedimẽtum, per quod occiſio clerici poſſet impediri, quemadmodum fiebat in ſecũda permiſſione, & vltra hæc duo præſtatur iuuamentũ in iſta permiſſione, quod non fiebat in aliqua illarum, præſtat enim eccleſia iuuamentum in occiſione clerici qui dignus eſt morte, quia ipſum degradat, & ponit eum in manibus poteſtatis ſecularis, vt crucietur & occidatur, iuxta illud. j. ad Corinthi. v. tradere huiuſmodi hominem Satanę in interitũ carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. patet de verbo. ſigniſi. nouimus. & de pœn. c. ij. lib. vj. patet ergo, quod tribus modis poteſt accipi cõceſſio, vel permiſſio. Vlterius ad maiorẽ euidentiã iſtius articuli eſt ſciendũ, quod ſicut tactũ fuit ſuperius circa principiũ quæſtionis, malũ poteſt permitti duabus de cauſis, ſcilicet vel propter bonũ, quod inde oritur, vel propter maius malum, quod inde vitatur. Maius autem malum vitatur, & minus per-

18 mittitur tribus modis. Primo, quando † vitatur malum ſpirituale in anima, quod eſt maius, per malum corporale in corpore, quod eſt minus. Secundo, quando vitatur vnũ malũ ſpirituale, quod eſt maius propter minus malum ſpirituale, ſicut ſæpe permittitur minus peccatum, vt vitetur maius. Tertio, quando vitatur vnum malum corporale maius per aliud corporale, quod eſt minus. & de his no. in c. cleri. vel mo. c. iii. in prima glo. Ad

19 propoſitum ergo deſcendendo, cum † quæritur, vtrum iura debeant concedere contractum vſurarium propter aliquod bonum, quod inde oriatur vel propter aliquod maius malum, quod inde vitetur. Dicendũ eſt ſtatim, quod ſi iſta quæſtio fiat per ius naturale, non debet eſſe dubium, quod dictũ ius nullo modo debet, vel poteſt concedere contractũ vſurariũ, quia illud, quod ſimpliciter eſt contra aliquod ius, nullo modo poteſt cõcedi ab eodem iure, alioquin ſimul eſſet ꝯ ipſum, & nõ ꝯ ipſum, inquantũ ab ipſo conceſſum. Cõtractus autẽ vſurarius ſimpliciter eſt ꝯ ius naturale, cum ſit vitioſus ex natura rei, vt patuit in præcedenti articulo. ergo &c. Si ergo ſimpliciter eſt contra ius naturale, relinquitur vlterius, quod ſimpliciter ſit contra ius diuinũ, quia ius naturale eſt a iure diuino deriuatũ, ergo quicquid eſt contra ius naturale, neceſſario erit contra ius diuinũ. Si autem fiat dicta quęſtio per ius ciuile, dicendũ eſt, quod dictum ius poteſt concedere & concedit præfatũ contractum, conceſſione accepta primo modo, prout eſt idem, quod ſimplex permiſſio per indulgentiã. & quod ita ſit, probo tali ratione. Illud ius quod non comminatur, nec infligit aliquam pœnam, propter contractum vſurariũ, videtur ipſum concedere & permittere conceſſione accepta iſto modo, quę eſt ſimplex permiſſio per indulgentiam pœnæ, ſed ius ciuile nullam pœnam cõminatur, vel infligit propter dictũ contractũ, ergo &c. Subdit autem, quod ſecundo vel tertio genere permiſſionis ius ciuile non permittit vſuras, quia non prohibet impedimenta fieri volentibus fœnerari, nec fœnerantibus dat aliqua iuuamenta, hoc dictum nõ video poſſe defendi, niſi dicatur, leges veteres per auth. eſſe correctas, vt dicetur in v. arti. Nã certũ eſt leges ſtatuere modũ vſurarũ, vt. C. de vſu. eos. permittunt illas peti in iudicio, permittunt pro illis nõ ſtipulatis pignora retineri. Et, quod plus eſt, ſtatuũt certis caſibus illas ex mora deberi, & his ſimilia. Sed ſi fiat vlterius quæſtio de iur. ca. vtrũ ſcilicet debeant concedere, vel permittere contractũ vſurariũ propter aliquod bonũ, quod inde videatur oriri, vel propter aliquod malũ, quod inde videatur vitari, dicendum eſt ſimpliciter quod non, quia videmus de facto, quod nullo prędictorũ modorũ ipſum concedit, vel permittit, quia pœnas comminatur, vel infligit vſurariis facientibus dictum cõtractum, vt patet extra de vſuris. c. quia in omnibus. eo. tit. quãquam. li. vj. nec mirum, ſi non permittit, quia nec permittere poſſet contra vetus & nouũ teſtamentum. eo. ti. ſuper eo. Nam, vt ibi dicitur, ſacra ſcriptura prohibuit pro alterius vita mentiri, vt habetur. xxij. q. ij. ne quis. ergo multo magis, ſicut concluditur ibidẽ, prohibendum eſt, ne quilibet pro redimenda vita captiui vſurarũ crimine inuoluatur, cũ tamen illud videatur potiſſimũ bonũ, quod poſſit ex vſuris prouenire. Vlte-

20 rius non poteſt dici, ꝙ in dicto contractu † cadat diſpenſatio, vt vitetur per ipſum maius malũ ſpirituale, quam ſit illud malũ, quod incurrit in dicto cõtractu, videtur enim illud malũ, quod incurrit vſurarius per dictũ cõtractũ, quantũ ad aliquod maximũ peccatum propter quatuor. Primo, quia contemnit Deũ audacius. Secundo, quia contẽnit naturã expreſſius. Tertio, quia contẽnit ſcripturã deterius. Quarto, quia iura contemnit diutius. Contẽnit nãque ipſe vſurarius Deũ audacius, quia cum in omnibus peccatis, quæ ſunt expreſſe contra diuina mandata, homo verecũdetur & erubeſcat, in iſto tamen peccato, quãtũcunque ſit expreſſe contra domini mandatũ, non videtur verecundari, ſed potius gloriari. ſupra de vſur. quia in omnibus. Vlterius contemnit naturam expreſſius; quia non ſolum contemnit eam in vno genere rerum, ſed etiam in pluribus, ſcilicet in tribus, vult enim contra naturã, quod numerabilia, ſicut denarij, ſuperualeant ſuo numero, & ponderabilia, ſicut aurũ, ſuperualeant ſuo ponderi, & menſurabilia, ſicut vinũ, ſuperualeant ſuæ menſuræ. Qua propter bene dictũ eſt, quod contẽnit naturã expreſſius. Vlterius contẽnit ſcripturã deterius, quia videtur eã contẽnere per infidelitatẽ, quæ eſt oppoſita fidei, quã in baptiſmo profeſſus eſt. Nã ſi perfecte crederet, impoſſibile eſſet, ꝙ contra Deum & eius ſcripturã ſic aperte & inuerecunde procederet. Itẽ contra vtriuſque teſtamenti ſcripturas ſolent tales pertinaciter aſſerere, quod vſura non eſt peccatũ, cõtra quos emanauit clement. de vſur. ex grã-

21 di. Vlterius contẽnit iura † diutius, quia non ob. prohibitione cuiuſcunque iur. in dicto pacto ad hoc continue perſeuerat, intantũ quod ad ipſum relinquendũ vſque

ad

ad mortem ſæpius ſe retardat, propter quod conue-
nienter ſibi accidit ſæpe, quod dicit Augu. in ſermone
de innocentibus, percutitur, inquit, hac animaduerſio
ne peccator, vt moriens obliniſcatur ſui, qui dum viue
ret, oblitus eſt Dei. Nam ſępius videmus, quod vſurarij
decedunt ſine reſtitutione, ſine ſacramentis, & ſine ali-
qua bona ſpe æternæ vitæ, & contra eos emanauit pro
pter hoc decr. quãquam. de vſu. lib. vj. & facit palea, cij-
22 ciens. lxxxviii. diſt. propter† quæ omnia cõcludo, ꝙ ius
canon. nullo modo debet cõcedere, vel permittere cõ-
tractum vſuratium propter maius malum vitandum,
quia regulariter loquendo non apparet aliquod maius
in ipſo. qd per ipſum valeat euitari. Patet ergo, quid di-
cendũ ſit, quantum ad iſtum articulum, quia dicendũ
eſt, quod contractus vſurarius nullo modo poteſt per-
mitti. Vna tamen dubitatio hic occurrit, quæ tangetur
& ſoluetur in quinto articulo. per ea vero, quæ dicta
ſunt, ſublata eſt via, quæ ingerebat dubium ſecundo lo
co, quia non eſt ſimile, quod ibi inducebatur pro ſimi
li. Nã & ſi ibi permittitur obſeruantia ritus Iudæorum,
hoc eſt propter magnũ bonũ ſpirituale, quod inde no-
ſcitur peruenire, ſcilicet, atteſtatio fidei noſtrę veritatis.
Vlterius & ſi permiſit Grego. immoderatũ eſũ carniũ,
hoc eſt propter maius malũ vitãdum, & ideo dicebat,
quod derelinquendi erant ſuo arbitrio, ne deteriores
fierent, nihil autem talũ apparet in cõtractu vſurario,
propter quod videatur debere cõmitti. ergo &c.
23 QVARTO† quærebatur, vtrum in aliquo caſu de
facto contractus vſurarius ſit conceſſus vel permiſſus a
iure, vt per hoc tollatur tertia via, quæ ingerebat dubi-
tationem tertio loco. Ad hoc autem dicendũ eſt ſim-
pliciter, quod non, niſi forte loquamur de permiſſio-
ne primo modo dicta, quæ eſt ſm ius ciuile, ſm quem
modũ omni caſu permittitur vſura a iure ciuili, quia
nullus eſt caſus, in quo ius ciuile intromittat cõminan
do, vel infligendo pœnam pro vſura, & ſic ius ciuile ſe
habet vniformiter ad omnes caſus affirmatiue, ita ius
diuinum & can. ſe habent ad omnes caſus negatiuè;
quia nullo modo eam permittit aliquo modo permiſ
ſionis. Nam pari ratione, qua prohibet eam in vno ca-
ſu, debent eam prohibere in quolibet, quia in omni ca
ſu habet malitiam conuolutam, & per conſequens pa
ri ratione qua eam concederent in vno caſu, poſſent eã
cõcedere vel permittere in quolibet, quod patet eſſe fal
ſum ex his quę dicta ſunt. ¶ Sciendum tamen, quod il-
lud, quod facit dubium in iſto articulo, eſt ille ſpecialis
caſus, qui fuit tractatus circa prin. quæſt. de genero, qui
lucrat fructus pignoris ſibi dati ꝓ dote, ſed ibi tũc pro-
prie vſura eſſet, ſi fructus illius penſionis perciperentur
a genero intuitu pecuniæ detentæ a ſocero, ſed hoc eſt
falſum, quia non intuitu pecuniæ dotalis, quam ſocer
detinet, ſed intuitu oneris matrimonii, quæ gener ſu-
ſtinet, vt patet de vſu. ſalubriter. vel põt dici, ꝙ dicti fru-
ctus percipiuntur a genero in recompenſationẽ dam-
ni, quod inde ſequitur propter pecuniam totalem, quæ
ſibi ſoluenda differtur, incaute dictũ eſt hoc. Ex quibus
verbis ſtatim apparet, ꝙ valde impropie dictũ eſt, qñ
dr̃, ꝙ vſura permittitur in iſto caſu, vel in illo, quæ breui
ter in nullo caſu eſt permiſſa. & ideo quando aliqui ca
ſus a iuriſtis excipiuntur, non eſt intelligendum, ꝙ in
dictis caſibus vſura permittatur, ſed quia in eis prima
facie eſt aliquod ſimile vſuræ vſura videtur, ſic ergo pa-
tet, qualiter eſt ſublata via, quæ ingerebat dubium in
iſta quæſtione de tertio loco.
24 QVINTO quærebatur, vtrũ ius† ciuile poſſit iuri
canonico obuiare, vel vtrũ dicta iura habeãt ad ſe inui
cem tantam concordiã, quod quicquid eſt cõtra vnũ,
neceſſario ſit contra alterũ, ac per conſequens, vtrum
contractus vſurarius eo ipſo, quod prohibitus a iur. ca-
nonico, ſit neceſſario ꝓhibitus a iure ciuili, vt per hoc
tollatur illa via, quę ingerebat dubiũ quinto loco. Et ad
literã deinceps proſequamur diſputãtẽ, qui dicit, quod
tria ſunt. quæ faciunt dubitationẽ in iſto articulo. Pri-
mũ eſt, ꝙ ius ciuile & canonicũ præſupponunt ius na-
turale, tãquã fundamentũ, a quo ſumunt originẽ. Qua
propter quicquid eſt ꝯ ius naturale, videtur neceſſario
eſſe contra canonic. & ciuile, ſed contractus vſurarius
eſt ꝯ ius naturale, nec aliquo modo eſt permiſſibilis in
dicto iur. vt patuit ſupra. ergo nec permiſſibilis aliquo
modo in iur. ciuili, cuius ꝯriũ ſæpius dictũ eſt. Secundũ
quod hic facit dubiũ, eſt, quia ius ciuile & ca. ſubalter-
nantur iuri diuino. & per conſequens non poſſunt eis
in aliquo obuiare, ſed ſi contractus vſurarius eſſet per-
miſſibilis aliquo modo in iure ciuili, cum nullo modo
ſit permiſſibilis in iure diuino, ſequeretur, quod ius ciui
le opponeret ſe iuri diuino, quia imperator non poteſt
tollere legẽ Dei, ar. ad hoc. ff. de arbit. l. nam & magiſtra
tus. Tertiũ, quod facit dubiũ, eſt, qa imperator mãdauit
ſeruari ea, quæ ſtatuta ſunt in concilio Niceno, ſed Ni-
cenũ cõciliũ prohibet vſuras, vt. xlvii. diſtin. quoniam.
ergo & ius ciuile debet eas prohibere, ac per conſequẽs
ꝯctus vſurarius non erit permiſſibilis iur. ciuili aliquo
modo. Cuius cõtrariũ eſt ſuperius oſtenſum. Propter
iſta ergo & alia, quæ dicta fuerunt in quarto articulo,
conſurgit dubitatio nunc in iſto articulo, vtrũ ius ciui-
le poſſit in aliquo obuiare iuri canonico, vel vtrum ha-
beant adinuicẽ tantã concordiã, quod quicquid eſt cõ-
tra vnũ, neceſſario ſit contra alterũ? Ad euidentiã ergo
iſtius quæſiti intelligendum eſt, quod licet ius poſitiuũ
ſit fundatũ ſuper iure naturali, tamẽ alia eſt prohibitio
iur. iur. naturalis, & alia iur. poſitiui. Nã prohibitio iur.
naturalis fit per ſolã vitij cognitionẽ, quia docet, vbi ſit
vitiũ cognoſcendũ, & inclinat ad ipſum deteſtãdũ, pro-
hibitio autem iuris poſitiui fit per pœnæ cõminationẽ.
25 Nam † ſicut præfatũ ius poſitiuũ ſe habet per additio-
nẽ ad ius naturale, ita oportet, quod prohibitio ipſius ſe
habeat per additionẽ & ad prohibitionem illius. Vlte-
rius ſciendũ eſt, quod iſta duo iura poſitiua, ſcilicet ciui
le & canonicũ, licet conueniant, quia fundantur ſuper
iure naturali, & ab ipſo etiam ſumunt originẽ, quãuis
ẽt conueniant, quia intẽdunt homines inducere ad bo
nũ cõe, differunt tamen in modo inducendi, nã ius ci-
uile intendit dirigere in bonũ cõe, ſm quod congruit
humanæ ſocietati ciuiliter viuenti, ſm quem modum
bonũ cõe habet nutriri, conſeruari, & promoueri per
legalem iuſtitiã, & per ciuilem amicitiam. Ius vero ca-
nonicũ intendit dirigere in bonũ cõe, ſecũdum quod
congruit humanæ ſocietati, quæ non ſolum viuit ciui
liter, ſed etiam regulariter ſm fidem, in Deum tenden-
do, & vitam aliam expectando, nã cum ius canonicũ
ſit quædã explicatio iuris diuini, oportet, quod idẽ finis
intendatur ab vtroque. bonũ autem cõe iſto modo ac
ceptum, ſecundum quod congruit humanæ ſocietati,
non ſolum viuenti ciuiliter, ſed etiam regulariter ſecũ-
dum fidem in Deum tendendo, non poteſt nutriri, cõ-
ſeruari, vel promoueri per ſolam legalem iuſtitiã, vel ci
uilem amicitiam. Sed vltra hoc requiritur quædam cœ
leſtis amicitia, ſine qua impoſſibile eſt aliquẽ hominẽ
in Deum tendere. Quapropter ſicut potiſſima virtus, ad
quam conatur inducere ius ciuile, eſt ipſa legalis iuſti-
tia, ſiue ciuilis amicitia. Ita potiſſima virtus ad quã co-
natur ius canon. eſt illa cœleſtis amicitia, quam chari-
26 tatẽ vocamus. Ad propoſitum igitur † applicando pri-
mum dictum. ¶ de prohibitione iuris poſitiui, dico, ꝙ
non eſt inconueniens, quod aliquid ſit prohibitum in
iure naturali, quod tamen non eſt prohibitum in iure
ciuili, quia prohibitio iuris ciuilis ſe habet per abdica-
tionẽ, & prohibitionem iuris naturalis, non tamen per
hoc debet cenſeri inter prædicta iura contrarietas, ſed
alterius modi prohibẽdi diuerſitas. Vlterius poſſumus
colligere ex ſecundo dicto, ꝙ nõ eſt incõueniens, ꝙ ali
quod pactũ ſit prohibitũ in iure can. quod tñ non eſt ꝓ
hibitũ in iure ciuili, prohibitione, quæ fit per cõmina-
tionẽ pꝑnæ, quãuis nullũ pactũ ſit prohibitũ in iure ci-
uili,

ius diuerſitatis poteſt accipi ex dictis,nam quia ius ciui
le intendunt conſeruare bonum cõmune multitudi-
nis propter iuſticiam legalem.quam tamen eſt impoſ-
ſibile attingi a tota multitudine,vel etiam a maiori par
te.Idcirco ſufficit dicto iuri,quod poſſit promouere &
& cõſeruare bonum commune per viam ciuilis ami-
citiæ. Nam ſecũdum Ariſto.in viii.Et hi.amicitia vide
27 tur †ciuitates continere , imo & ſecundum quod ipſe
dicit ibidem.legis politores magis circa ipſam ſtudent,
quã circa iuſtitiam.quod poteſt contingere duplici de
cauſa. Vna eſt,quia facilius homines ducuntur ad ami-
citiã,q̃ ad legalem iuſtitiam.Secunda eſt, quia habẽtes
legalem iuſtitiam indigent amicitia,eo quod in vita ci
uili & domeſtica maxime ſit neceſſaria.Quapropter vi
28 detur,quod e iure ciuili† maxime ſit inuenta.& ideo vi
detur,quod ius ciuile primo & per ſe debeat prohibere
per cõminationem pœnæ illa vitia , q̃ poſſunt dictam
amicitiam impedire.ſecundario tamen & ex cõſequẽ-
ti poteſt prohibere quæcunque alia vitia altero duorũ
modorũ.ſ.vel quia per prohibitionem amicitia non lę
ditur.& bono iuſtitiæ & virtutis fauoratur. Vbi autem
per prohibitionem aliquorum sociorum ciuilis ſocie
tas & amicitia læderetur, a tali prohibitione ſe præſer-
nat,& ea relinquit diuino iudicio punienda , teſtante
beato Aug.primo de libero arbitrio,vbi ait,lex, inquit,
iſta,quæ regendis ciuitatibus fertur,multa concedit ac
impunita relinquit, quæ per diuinam prouidẽtiam iu
29 dicantur.Applicando ergo ad propoſitum,apparet† ſta
tim ꝙ contractus vſurarius non eſt neceſſario prohibi
tus a iure ciuili,quia non habet ciuilem ſocietatem &
amicitiam impedire, eſt tamen neceſſario prohibitus
in iure cano.quia ius cano.ex fine,quem intendit , ha-
bet neceſſario omnia vitia prohibere.Intẽdit enim di
rigere multitudinem fidelium in Deum,quod non po
terit fieri,niſi per charitatem , & quia omnia peccata
mortalia ſunt oppoſita charitati , & habent ea tollere,
ideo ius cano.debet omnia talia merito ꝓhibere. Qua
propter ſi contingeret,ꝙ ius ciuile in aliquo caſu , vel ꝑ
aliquod tempus de futuro contractum vſurarium pro
hiberet per cõminationem pœnæ,hoc faceret in obſe
quium iur.canonici.ſ.vel quia pœna comminata per
ius canon.non ſufficeret,vel quia non poſſet per iudi-
cẽ eccleſiaſticum ſufficienter executioni mandari. Ex
quibus omnibus apparet,ꝙ controuerſia , quæ eſt inter
iuriſtas de permiſſione contractus vſurarii , non videt̃
eſſe rationabilis,quia vtraque pars poteſt dicere verum
nã illi,qui dicunt,ꝙ talis contractus ſit permiſſus , &
debeat permitti in iure ciuili, ſi intelligant de permiſ-
ſione non comminante vel infligente pœnam , verũ
dicunt,ſi autẽ intelligant de permiſſione tollente im-
pedimentum a facientibus vſuras , vel præſtante eis iu-
ramentum,falſum dicunt,& eodem modo dicẽdum
eſt de aliis ex alia parte,nam ſi dicit glo. & illi qui eã
ſequuntur,quod contractus vſurarius non eſt permiſ-
ſus in iure ciuili,& intelligunt de ſecũdo vel tertio mo-
do permiſſionis,verum dicunt. Si vero intelligant de
primo,falſum dicunt.¶ Vlterius ẽt per hoc apparet,qd
ſit dicẽdũ ad alia dubia ſuperius introducta. Ad primũ
nãq; dicendũ eſt,quod non obſtãte,ꝙ ius ciuile ſit fun
30 datũ † ſuꝑ iure naturali , poteſt tñ aliquando eſſe pro-
hibitum in iure naturali , quod non eſt prohibitum
in iure ciuili,qa prohibitio iuris addit ſupra. prohibitio
nẽ iuris naturalis,vt ſuperius patuit.Ad ſecundũ dicen
dũ,ꝙ non ſequitur ꝑꝑ hoc,quod ius ciuile ſe opponat
iuri diuino.quia talis permiſſio non eſt per oppoſitum,
ſed per omiſſionẽ,quaſi negatiue non cõminando pœ
nã,eo ꝙ omittit & relinquit talem contractũ prohibẽ
dũ & puniẽdũ iuri canonico & diuino , qbus magis vñ
congruere. Ad tertiũ dicẽdũ,ꝙ imperator mãdat ſerua
ri ea,q̃ ſtatuta ſunt in ↄcilio Niceno,qa nõ vult,ꝙ ea ,q̃
ſunt in dicto ↄcilio ꝓhibita,ſint a iure ciuili permiſſa ꝑ
amotionẽ alicuius impedimenti ;vel per conceſſionẽ
alicuius auxilii,non tamen propter hoc intendit ,ꝙ q̃-
cunq; ibi prohibita ſunt,ſint ꝓhibita a iure ciuili ꝑ pę-
næ comminationẽ . Vel põt dici,ꝙ impator mãdauit
illa ſeruari ꝑ approbationẽ, qa ea approbauit tanquã ri
te facta,nõ aũt mãdauit ſeruari,q̃cunq; ibi ſtatuta ſũt,
ꝑ pœnæ comminationẽ. Apparet inſuꝑ ex oĩb.iſtis,qd
dicẽdũ ſit , quãtũ ad iſtũ articulum.Nam cũ quæritur,
vtrũ ius ciuile valeat iuri canonico obuiare,vel vtrũ ha
beãt adinuicem tantã cõcordiam , quod qcquid eſt ↄ̃
vnum neceſſario ſit contra alterum,dicendum eſt ſta-
tim,quod duobus modis poteſt intelligi iſta obuiatio.
Vno modo per contradictionem,& tunc dico,ꝙ non,
quia vbi lex ciuilis contradicit iuri canonico , nullius
eſt momenti,vt patet in decr.x.di.quæſtiones.Alio mo
do per omiſſionẽ ſiue derelictionẽ , vt ita dicam , quia
certe omitit prohibere aliquid , cuius prohibitionẽ &
punitionem relinquit iuri canonico & diuino , quibus
magis hoc congruit.& iſto modo videtur dicendum,
ꝙ ſic. Et ita patet,quid ſit dicendũ,quantum ad totam
q̃ſtionem,quia oſtenſum eſt,quomodo cõtractus vſu-
rarius ſit aliquo modo permiſſibilis in iure ciuili, ſcili-
cet permiſſione indulgentiæ pœnæ.nõ autem permiſ-
ſione tollente impedimentũ,vel præſtante iuramẽtũ.

RESTAT ergo nunc vltimo ſoluere rationes,q̃
in actu diſputationis allegatæ videntur eſſe ad oppoſi-
tũ.Ad primũ ergo prĩcipale dico, quod vbi aliquid do-
natur pretio pacto vitioſo & malitia conuoluto, illud
vtique poteſt licite recipi, & ſic maior ſit vera ſub illo
intellectu,ſed minor erat falſa,quia in ↄ̃ctu vſurario lu
crũ donatur pretio pacto explicito , vel ſaltẽ implici-
to,vt põt patere in his,quæ dicta fuerunt in primo arti
culo,qñ q̃ſitũ fuit, qd eſſet vſura & in qb.reb.ↄmittatur.
31 AD SECVNDVM vero,cum† dicebatur, ꝙ ↄ
tractus vſurarius non erat contra charitatem ,quia ver
gebat in vtilitatem vtriuſque partis,dicendum , ꝙ licet
quandoque non ſit contra charitatẽ tanquam aliquid
inutile,eſt tamen contra eam tanquã aliquid inhone-
ſtum & vitioſum.Nam oſtenſum fuit sup. in ſecundo
articulo,ꝙ contractus vſurarius eſt ex natura rei vi &
malo conuolutus,& hoc ipſo neceſſario ↄ̃ charitatem.
AD TERTIVM vero cum dicebatur , ꝙ licebat
accipere lucrum de re ſua,res aũt mutuata eſt ipſiꝰ mu
tuantis.Nam quamuis transferat eam quãtũ ad ſubſtã-
tiã,retinet tamen ſibi poteſtatẽ quantũ ad valorẽ.dicen
dũ eſt,ad illud ꝙ vnusquiſque licite poteſt lucrum reci
pere de re ſua,dummodo res illa ſit apta & nata lucrifa
cere,ſed res mutuata non eſt talis,imo ꝙ lucrificet , eſt
omnino contra naturam,vt patuit sup. in ſecũdo.
AD QVARTVM vero cum dicebatur, ꝙ do
mus eſt qd artificiale,nec eſt apta nata parere domũ , &
tñ videmus,ꝙ ꝑ licitũ ↄ̃ctũ vna domus poſſet parere
plures alias,nã poſſet aliqs ꝑ pẽſionẽ domus vſq; ad cer
tũ tp̃s recipere aliã domũ,& iterũ vſque ad quoddã tp̃s
aliã,& ſic deinceps,& ꝑ ↄſequẽs iſto mõ vna domꝰ pa
rere eodẽ mõ dicebat̃ de pecunia,quãtũcũq; ſit qd arti
ficiale põt parere pecuniã ꝑ licitũ contractũ ,& ſic con
tractus vſurarius nõ videbatur illicitus. Dicẽdũ ad iſtã
rationẽ , quod cã quare pecunia non parit pecuniam,
non eſt,quia ſit artificiale , ſed quia habet ſibi præſtitu
tum determinatum valorem ab ipſa arte , vt patuit ſu-
pra in ſecundo articulo.& ideo non poteſt exercere in
ſuo valore,ita ꝙ recipiatur pro eo vltra ſortem , niſi ꝑ
cupiditatẽ & malitiã ipſius mutuãtis , hoc aũt dici nõ
p̃t de domo qa quãuis ſit qd artificiale , non tñ hẽt ſibi
priſtinũ valorẽ determinatũ ab arte.& iõ p̃t exercere ĩ
ſuo valore,ita vt recipiat̃ aliqd lucrũ ꝓ eo ſine oĩ vitio.
32 Ad quitũ vero,cũ† dicebat̃,ꝙ ↄ̃ctꝰ vſurariꝰ deberet per-
mitti,quia ꝑ ipſum multa mala vitãtur, vt pote dãnũ ĩ
rebus,periculũ in ꝑſonis. Item qa per ipſum ſequeban
tur bona,ſcilicet,pauperum ſuſtentatio ,& mercantia-
rum ſaluatio. Dicendum vtique ad iſtam rationem,
quod iſta mala,quę poſſunt vitari per contractum vſu

rarium, vt plurimum ſunt corporalia, ſed malum
ſpirituale nunquam debet permitti, etiam propter ali
quod malum corporale vitãdum, nec ẽt propter quod
cunque bonũ corporale cõſequendũ, vt patuit. ſ. in ter
tio articulo. Et dato ẽt, quod per contractum vſurariũ
aliquod malũ ſpirituale vitaretur aliquo caſu, illud tñ
regulariter loquẽdo non videtur poſſe eſſe maius, quã
ſit illud peccatũ, quod in dicto contractu committitur
vt patuit. ſ. in eodem articulo, maius autem malũ nun
quam debet permitti propter minus vitãdum. Ad ſex-
tũ vero, quod dicebatur, ꝙ iuriſtæ excipiunt aliquos ca
ſus, in quibus vſura permittitur, ergo videtur permiſſi-
bilis, dicendum, quod cũ iuriſtæ hoc dicunt, talis mo-
dus dicendi nullo modo eſt verus, vel omnino impro-
prius, nam dicti caſus non excipiuntur, quaſi in eis ſit
vſura, ſed quia videtur in eis aliquid ſimile vſuræ, vt pa-
tuit. ſ. in quarto articulo. Ad ſeptimũ & 8. cũ dicebatur,
ꝙ vſura eſſet permiſſibilis ſaltem in iure ciuili, non vi-
deretur ius ciuile in aliquo obuiare iuri canonico cuiꝰ
contrarium videtur habere in decretis. x. di. l. imperato
rũ. Ad iſtam rationem patet ſolutio per id, quod dictũ
eſt immediate in iſto articulo, quia verum eſt, ꝙ per iꝰ
ciuile nõ obuiatur canonico vel diuino per contradi-
ctionẽ, quia tunc nullius eſſet momenti, vt ſ. dicebatur.
poteſt tñ dici, ꝙ in Niceno cõcilio vſuræ prohibitæ ſue
runt. & ita vĩ ꝓximi, ꝙ in iure ciuili debeant eſſe prohi-
bitæ. §. i. de eccl. tit. in auct. Dicendũ ſicut dicebatur. ſ. qđ
imperator mandat ſeruari ea, q̃ ſtatuta ſunt in dictis ↄ-
cilijs per approbationem, non contradicendo ſcilicet,
& non per prohibitionem quorumcunque malorum
pœnam comminando. Ad ix. quando arguebatur, ꝙ
33 duobus malis concurrentibus ſemper † minus eſt eli-
gendũ, quod probatur per ius diuinum & ciuile. per iꝰ
diuinũ primo, quia inuenimus in lege Moſaica. ſ. Gen.
xviii. quod Loth tradidit filias ſuas fornicationi, vt vita-
retur maius malũ. ſ. ſodomiticum. Itẽ videmus de iu-
re ciuili, quod minor reſtituitur regulariter ex contra
ctu, quem ipſe facit, & tamen ius ciuile vult, ꝙ non ex
omni contractu, quia tunc nullus ſecum contraheret.
& ſic minus malũ eligitur. ff. de mino. l. & ſi ſine. §. i. er-
go eodẽ modo vſuram fieri, cum ſit minus malum,
quã ipſam non fieri, videtur, ꝙ de iure ſit eligendum,
& permittendum ipſam fieri. Quod aũt ipſam fieri, ſit
minus malũ, q̃ ipſam non fieri, probatur, quia ſi nullꝰ
præſtaret ad vſuras, pauperes ſæpe morerentur fame.
Dicendum ergo ad hoc, ꝙ vbi duo mala concurrunt,
ſemper minus eſt eligendũ ab illo, qui neceſſe habet in-
cidere in alterum de duobus. & iõ pauper potius debet
eligere recipere mutuũ ad vſuram, q̃ mori fame, ipſe
aũt vſurarius non incidit neceſſario in alterum duorũ
illorũ malorũ, quia poteſt mutuare ſine vſura, & iſto
modo vitabit famẽ & mortẽ pauperis, & ꝑ conſequens
non incidit in aliquod illorũ malorum, & hoc appa-
ret immediate, ꝙ vnus & idẽ actus põt eſſe vitioſus re-
ſpectu vnius, qui tñ non eſt vitioſus reſpectu alterius.
Contractus ergo vſurarius, quamuis ſit vitioſus reſpectu
eius, qui mutuũ præſtat, non tñ reſpectu eius, qui reci-
pit. ſicut & poteſt poni exẽplũ in paſſione Chriſti, qa
fuit vitioſa reſpectu Iudęorũ, qui eã intulerunt, non au
tẽ ex parte Chriſti, qui eã recepit, imo valde virtuoſa.
Vel poſſumus nos de iſto argumento breuiter expedi-
re, dicendo, ꝙ de duobus malis ſemper minus malũ eſt
eligendũ illi, qui eſſet cauſa vtriuſq; mali, quod non
poteſt dici in propoſito, nã dato, ꝙ pauper moriatur fa
me ex eo, ꝙ non inuenit pecuniã ad vſurã, ille tñ qui
potuit eã præſtare, non fuit cauſa ſuæ mortis, fuiſſet tñ
cauſa illius peccati, quod cõmittitur in vſura, ſi ſuam
pecuniã ad vſurã præſtaret. & iõ potius debuit velle vita
re illud peccatũ, cuius cã ipſe fuiſſet, q̃ aliud, in quo nul
lã culpã habuiſſet. & de hoc. xiii. di. in ſum. & xi. diſt. c. i.
34 ¶ Ad x. cũ dicebatur, ꝙ ea † quæ parificantur in effectu
debent parificari in iuris diſpoſitione. ff. de verb. obl. l. La

Titio. & ff. ad l. Aquil. l. illud. ſed pecunia & opera parifi-
cantur in effectu. ff. pro ſocio. l. ſocietate. §. i. ergo idẽ ius
ſtatuendũ in vtroque, quia de ſimilibus ad ſimilia pro-
cedunt. Sicut ergo in caſu, vbi ex opera mea participo
tñ de lucro, quantũ tu pecuniã ponis, ſic & vbi pecu-
niã meã dabo, etiã ſine opera tua potero de ea licite lu
crũ recipere. Ad hoc dicendũ, ꝙ non eſt ſimile, qa ope
ra ſine pecunia poteſt fructificare, nec fieri habet deter
minatũ valorẽ a natura, vel ab arte. & ideo poſſumus
de ipſa licite lucrũ recipere, pecunia aũt ſine opera nõ
eſt apta nata ad fructificandũ, & habet terminatũ va
lorẽ ab arte, quapropter nullus poteſt de ea ſola licite
35 exigere lucrũ. ¶ Ad xi. vero cũ dicebatur, ꝙ illud † qđ
eſt licitũ in vno caſu, præſumitur ſemper licitũ, vſura
aũt videtur licita in quodã caſu, vt verbi gratia. ego qui
habeo molẽdinum do pecuniã Titio, vt magis veniat
ad molendinũ meũ, q̃ vicinorũ. & tñ ſi alibi iuiſſet, tñ
de penſione ſoluiſſet, nec hoc obſtante tenetur cõmu
niter, quod receptio talis pecuniæ ſit licita. & tamen ea
videatur vſura, quia recipitur vltra ſortem & laborẽ. Di
cendũ ad hoc, quod ſicut patuit ſupra in iii. articulo,
vſura in nullo caſu permiſſibilis eſt, niſi eo modo quo
allegatũ fuit ſupra in iii. articu. In caſu ergo hic habito
ſi eſſet vſura, nullo modo eſſet licita receptio dictæ pe
cuniæ, quapropter dicẽdũ, quod nulla eſt ibi vſura, nã
cũ vſura generetur maxime de ipſo mutuo, vt patuit. ſ.
in primo articulo, & in dicto caſu nullũ ſit mutuum,
relinquitur ſimpliciter, quod in eo nulla ſit vſura. Ad
36 xii. vero, cũ † dicebatur, quod ſi homo pecuniã non
mutuaret, eſſet deperdita, & non multiplicaretur, nec
ex ea communis vtilitas reſultaret, & per conſequens
videbatur, quod vſura eſſet licita & permiſſibilis, quia
illud ex quo aliquod bonum vtile multiplicatur, videtꝰ
licitum & permiſſibile. Ad hoc ergo dicendũ, quod il
lud ex quo bonũ vtile multiplicatur, ſaluato bono ho-
neſto licitũ eſt & permiſſibile, ſed in propoſito non eſt
ita, nam quamuis per contractum vſurarium multipli
cetur ſæpius bonum vtile, non tamen ſaluatur ibi bo
num honeſtum & virtuoſum, cum habeat malitiam
conuolutam, vt patuit ſupra in ſecundo articulo. ¶ Ad
37 xiii. vero, cum † dicebatur, quod vſuræ eſſent permiſ
ſibiles omni iure, quia ſanctæ & probatur per hoc, qa
illius naturæ eſt cauſatũ, cuius eſt cauſans. ſed vſuræ sũt
permiſſæ a legibus ciuilibus, quæ ſunt ſanctæ, ergo &c.
Dicendũ, quod ſi leges ciuiles ita permitterent vſuras,
quod eſſent cauſa earum, tunc argumentum conclu
ret, nũc autem ita permittitur, ꝙ non ſunt earũ cauſæ,
quia non permittunt eas tanquam eas fieri præcipien
tes, vel eis auxilium præſtãtes. ſed ſolum tanquam pœ
nam non infligentes, vt ſæpius dictũ eſt. ¶ Ad xiiii.
38 cum † dicebatur, ꝙ vſura eſt cauſa mutui, quod eſt bo
num. ergo & ipſa bona & licita. Dicendũ ad iſtam ra
tionem, quod vbi vſura eſt finis mutui, ibi tale mutuũ
nõ eſt bonũ. & ideo melius eſt a tali mutuo ſe ꝓſeruа-
re. ¶ Ad xv. cum dicebatur, quod ſi vſura non eſſet li
cita, tunc alienatio rei acquiſitæ per vſuram non eſſet
licita, quod videtur eſſe falſum. Dicẽdum, ꝙ alienatio
talis rei ideo eſt licita, quia ſi aliquod lucrum ex ea ori
tur, illud non peruenit ex ſola pecunia vſuraria, ſed ex
opera illius alienantis ſimul cum pecunia. ¶ Ad xvi.
39 cum dicebatur † de illo, qui habet molendinum, quod
in dicto caſu non ſit vſura, licet propter dictum mu-
tuum recipiat lucrum, quod non recepiſſet, ſi mutuũ
non præſtaſſet, vt ita videtur ſecundum iſtam viam, ꝙ
iſte caſus non ſit omnino alius ab illo, qui fuit poſitus
in xi. argumento. Ad hoc ergo dicẽdum, ꝙ habẽs mo
lendinũ, ſi ꝓſtat pecuniã Titio cũ iſta intentione, ꝙ ma
gis vadat ad molẽdinũ ſuũ, q̃ vicinorũ, ex hoc ipſo de-
bet videri vſurarius in mente, qa vbicunq; aliquis intui
tu mutui intendit recipere aliqđ commodum vltra ſor
tem. quod quidem commodum poteſt per pecuniam
emi, tãtũ valet, ac ſi reciperet pecuniã vltra ſortem. &

per

per conſequens eodem modo eſt cenſendus vſurarius. Si tamen quæratur vlterius, vtrũ teneatur ad reſtitutionẽ, dico, ſi ſua intentio ſit nota Titio eunti ad molendinum, tenetur ad reſtitutionem propter cauſam ſupi⁹ aſſignatam in primo articulo, qñ agebatur de vſura mentali. Si autem vlterius quæratur, vtrum teneatur reſtituere totũ, quod a Titio recepit pro penſione ſui molendini, Dico, ꝙ non, ſed tenetur reſtituere tantũ, quantũ reputat ſibi voluiſſe inde comodũ, quod recepit ꝑꝑ hoc, qđ Titius iuit ad molendinũ ſuum, ad quod non iuiſſet, ſi pecuniam nõ præſtitiſſet. Intelligo aũt per illud cõmodũ concurſum gentium, vel noutiã, quã cõſequitur ſuũ molendinũ ex hoc, ꝙ Titius iuit ad ipſũ, & ideo tm̃ debet reſtituere, quantũ reputat ſibi valere illud tale cõmodũ, qđ conſecutus eſt ꝑ Titiũ, dato ꝙ deberet ipſum emere, ſi tñ vlterius q̃ratur, cui debeat fieri iſta reſtitutio. Dico, ꝙ non debet fieri Titio, quia ad illud lucrum, quod contulit illi, cuius eſt molendinũ, obligabatur ex ſolo ſeruitio, quod habuit de molendino circunſcripto omni ſeruitio mutui. Et iſta duo bene ſtant ſimul, ſ. ꝙ iſte, cuius eſt molendinũ, teneatur reſtituere & tñ ille, qui iuit ad molendinum, non debeat recipere q ille cuius eſt molendinũ recipit aliquod beneficium, vel lucrum intuitu mutui, quod ante non recepiſſet, ille vero q iuit ad molẽdinũ cõtulit aliquod lucrũ intuitu mutui, quod antea non contuliſſet. & iõ in nullo poteſt ſe putare grauatũ. ergo nulla debet ſibi fieri reſtitutio. Ex qbus omnibus poteſt rationabiliter concludi, ꝙ reſtitutio p̄ſata fieri dẽt eodẽ modo, quo fit reſtitutio, quæ eſt de vſura incerta. Sciendum, ꝙ ſi ille, qui iuit ad molendinum, fuiſſet ex hoc conſecutus aliquod damnũ, quod non fuiſſet conſecutus eundo ad molendinum alterius, debet ei dicta reſtitutio fieri ad quantitatem illius damni. Io. And.

SVMMARIVM.

1 *Venia quam varie ſumatur.*
2 *Fugitiuus quis.*
3 *Peccati uenia qua requirit.*

REGVLA V.

1 PEccati venia. Dicit Io. mona. ꝙ †venia q̃nque ſumitur ꝓ licentia. ecc. xxv. non des mulieri neq; veniã ꝓdeundi. i. lĩiam vel libertatẽ: & ſacri. C. de in ius voc. l. venia. q̃nque ſumitur pro indulgentia, vel remiſſione, vt hic, & in l. manichæos. quã alle. glo. & dicitur a veniendo, quod venit a licentiante vel indulgente. ¶ Prima gl. facit. iii. Primo, exẽplificat regulã. Scdo, declarat diſtinguendo duplicẽ offenſam. Tertio, ſucceſſiue ſignat & ſoluit duo ɔ̄ria. Quarto, exẽplificat ɔ̄riũ regulæ, ¶ In j. gl. ibi [*manichæos*] fugitiuus eſt
2 qui† ea mente diſcedit, ne ad dominũ redeat, & ſi mutato cõſilio ad eũ reuertatur, nemo enim tali peccato pœnitẽtia ſua nocens eſſe deſiit. In gl. j. ibi [*videndum*] dicit Io. mo. omne peccatũ cõmittitur in Deũ, vt in pſal-
3 mo. Tibi ſoli peccaui. ꝑꝑ quod primo neceſſaria †eſt ipſius remiſſio. Eſt neceſſaria peccantis diſpoſitio, cum actus actiuorum ſm philoſophum ii. de anima, ſint in patiente bene diſpoſito. Deus ergo in venia peccati principaliter eſt agens inſtrumentale, in hoc eſt homo pœnitens, qui gratia diuina ꝓueniente fit adiutor Dei, ſecundũ Apoſtolũ j. ad Cor. iii. Inducit illud Aug. Qui fecit te ſine te, non ſaluabit te ſine te, & ſic ſoli contrito datur venia. & ibi [*quis ſit fugitiuus*] & ſic ſoluitur cõtrariũ huius regulæ & regulæ ſ. proxime. de l. iſta & de l. q ea mente. ff. de fur. & de l. peti. ff. vi bon. rap. ꝑ q̃ ꝓbaſ, ꝙ correctio vel ei, q rẽ reſtituit, nõ remittitur peccati venia. aliud. n. eſt remittere culpã, q̃ pœnã, vt ſeqtur. tñ Dy. ſ. c. proxi. dixit illud de iur. ciuili, hoc de benignitate cano. hic vero dicit, quod q̃a facilius ligatur de iure diuino, ſcilicet per cogitationẽ cũ firmo ꝓpoſito, quã, de iure ciuili. vbi requiritur actus. ita facilius ſoluitur. Quæſtio huius regulæ poſita eſt ſ. regula proxima.

SVMMARIVM.

1 *Locutio pluralis an ſit vno contenta, vel duo requirat. Et quid de ſingulari.*
2 *Appellatio unica a duabus ſententiis an ſufficiat, an vero utraque ſententia ſuam ſeorſum & particularem requirat appellationem, & nu. 4.*
3 *Appellatio una reſpiciat ne omnia præterita, & una petitio multas actiones. & nu. 5.*

REGVLA. XL.

1 PLuralis locutio duorũ. Contra, quod †ſit contenta vno. ff. de con. & demon. l. falſa. §. fi. vbi ſi lego Stichũ & Pamphilu, ſi mei erunt, cum moriar, vnus tm̃, qui me⁹ erat tpe mortis, cedit legato. Dy. dicit, ꝙ ibi nõ dr̃, ꝙ pluralis locutio ſit vno cõtenta, ſed ꝙ geminat ſignificationẽ ſingularis operando, ſcilicet ꝙ duæ ſingulares facerent ad idẽ. ff. de leg. iii. l. qui concubinã. §. Stichus. C. de imp. & ali. ſub. l. quamuis. ¶ Prima gl. ponit exẽpla, ſecũdo obĳcit de vna. l. & dupliciter ſoluit. Tertio dicit ĩ teſtibus regulã procedere, vbi numerus non additur ponens. xvi. caſus, vbi plures q̃ duo requiruntur. Quarto dicit in pronominibus regulã nõ loqui. In gl. j. ibi [*principaliter*] vide præd. dec. j. & in j. gl. & ibi [*vnicuique lib. xij.*] recepti vltra numerũ militantiũ in ſacris ſcriniis ꝑ ordinẽ, quẽ ſortiti ſunt, ponuntur in locis deficientiũ, niſi poſterior per xv. teſtes primatũ ſcrinio dignior fore ꝓbetur. ¶ In j. gl. ibi [*ſi cer. pe l. ult.*] hæc lex codicis reqrit tres teſtes. ſed auth. ibi poſita requirit. ſ. & dic vt ibi not. & ibi [*præſul.*] & c. ſe. vide plenius de his in Spe. de teſte. §. reſtat de numero.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ꝓ opinione Inn. quã ſeqni oportet, vt plene ſcripſi. de fide inſtr. cũ Ioan. in gl. mag. & ſuꝑ gl. & ita, ſ. ꝙ per duos teſtes reprobetur inſtrumẽtũ. C ũ .n. l. optimã. in fi. C. de contro ſtipu. dicat per teſtes reprobari, intelligã de duobus. dec. tertio. ſ. de prob. dicit per fratres domus reprobatur. intelligã de duobus. & quia, vbi ſupra, plene ſcripſi, hic non inſiſto. Sciendum aũt, ꝙ ſicut pluralis locutio eſt contenta duobus, ſic ſingularis contenta eſt vno, & duos abhorret, maxime in materia reſtringibili. huic conuenit q̃ſtio. xxiiii. Go. q̃ talis fuit, aliquis ab eodẽ & corã eodẽ iudice cõuenitur, diuerſis tñ libel. & ſuꝑ diuerſis rebus, iudex in vna actione cõdẽnat, & demũ eodẽ contextu cõdemnat in alterã. cõdemnatus appellat & impetrat ſuꝑ ap. reſcriptũ hui⁹ formæ, cõqueſtus eſt talis, ꝙ iudex talis iniquã tulit diffinitiuã ſñiã ɔ̄ ipſũ, a cuius ſñia ad ſedẽ apoſtolicã appellauit, & ſeqtur. generalis cõcluſio, petit impetrãs ꝑ hoc reſcriptũ vtrãq; ſñiam reuocari. Ex aduerſo excipitur, ꝙ nõ fuit appellatũ ab vtraq;, ſed ab vltima tm̃, quærebat, an ſic excipi poſſit? Quod poſſit, allegat quatuor, & quatuor in ɔ̄riũ. tertio ſoluã & cõtrariis rñdebo Quod ſic excipi poſſit, ꝓbatur ꝑ l. cũ in vna. ff. de app. vbi dr̃, ꝙ ſi dupliciter ſñia fertur in eũ, vna ſortis & alia vſurarũ, duplex appellatio neceſſaria eſt, ne alterã agnouiſſe, & ex altera prouocaſſe videaẽ. Secundo, qui nõ appellat, ſñiæ ɔ̄ ipſũ latæ acq̃euiſſe vr̃. ii. q. vi. biduũ. circa fi ff. q̃ñ ap. ſit l. j. cũ igitur a prima ſñia nõ appellauerit, nõ eſt illius executio differẽda. ii. q. vi. ſi qs ex pluribus. Cum ergo diuerſis libellis ſuper diuerſis rebus ageretur, tot ſunt ſententiæ, quot ſunt res, licet vno verbo tum contextu omnes ſententiæ proferantur, ſicut & ĩ ſtipulationibus dicitur. ff. de verb. obli. quod dicitur. & l. ſcire. & l pluribus. & vide quæſtionẽ in iii membro, in per regula, delictũ. plures ergo appellationes ſunt neceſ-

ſariæ, ſicut & plures denunciationes, vbi plura ſunt ope-
ra. ff. de no. op. nū. de pupillo. §. ſi in pluribus. Simile de
abolitione dr̄. ii. quæſtio. iii. §. notandū. verſ. ſi plura. ſic
& excommunicatus pro pluribus cauſis, omnes debet
exprimere in abſolutione. de ſen. excom. cum pro cau-
ſa. & c. officii. de offi. ord. ex parte. Tertio facit ad quæ-
ſtionem de app. ſuper eo. i. vbi per appellationem ſup
exceptione non dr̄ appellatū in principali, quod ſine il
la terminari non poteſt, hæc autem ſunt talia, cū vnū
cum altero nil habeat commune, ergo &c. Quarto be
ne facit de præben. is, cui. j. rñ. in fi. ſ. eo. li. vbi patet, ꝙ ſin
gulare nomen beneficii vnū ſolum cōprehēdit, & nō
duo, facit ēt. ſ. eo. li. de re iudi. c. pe. j. rñ. vbi ſi ponatur ſin
gulare, vbi requiritur plurale, viciatur, quod agitur. Etiā
conſtat, ꝙ ſi duo diuerſi iudices illas condemnationes
feciſſent, non ſatis fuiſſet ab vna appellare. ergo nec qñ
per vnū. ff. ſi cer. pet. l. ſingularia. facit. viii. qō. j. in ſcriptu
3 ris. de poe. di. iii. adhuc inſtant. ¶ In † ɔ̄riū, appellatio re-
ſpicit omnia præterita. de app. ſcdo requiris. & c. inqui-
ſitionē. & vna petitio multas actiones includit. C. de
an. excep. ſi ex multis. vna ap. plures releuat. ii. q. vi. verſi.
qñq; & C. ſi vnus ex pluribus. l. ii. & iii. Secundo, cum
non ſeparati factæ ſunt condemnationes, ergo ſufficit
vna ſententia, & ſic vna appellatio. ff. de ap. ſi qui ſepara
tim. i. rñ. Nam cū arbiter pronuntiat ſimul de pluribus
controuerſiis, ſe non contingentibus, dr̄ vna ſententia.
ff. de arbitris, quid tñ. facit de ſimo. dilectus. de præſcri.
4 audiis & c. veniens. Tertio, vna † verborū conceptio fa
cit vnā ſtipulationē ſuper annuis præſtationibus. ff. de
do. cauſa mor. l. ſenatus cenſuit. §. vltimo. itē plurium
rerū datio vna intelligit, ēt ſi excedat coaceruatio om-
niū ſummam quingentorū aureorū, vna fit inquiſitio
C. de dona. ſancimus. in fi. licet ſit arg. contra. ff. de iur.
om. iud. ſi idē. j. rñ. Quarto, plures ſnīæ coaceruatæ vnū
cōſtituunt creditorē. ff. de pac. l. maiorē. & l. ſi plures. &
C. qui bo. ce. poſ. l. vlt. & ſic per oīa hoc probatur, ꝙ ex
quo vno verborū contextu vtraq; ſnīa eſt prolata, ſuffi
cit vnica appellatio. Soluit, ꝙ ex quo in reſcripto dr̄ de
ſnīa in ſingulari, cum negari non poſſit fuiſſe plures ſen
tentias, quamuis vno verborū cōtextu prolatas, non au
dietur, niſi ɔ̄ vnā, ſ. ɔ̄ vltimā, vel ɔ̄ duriorē. facit. ff. de ſol.
in primis. v. legibus, nec ēt ante reſcriptū dicet ab vtra-
que ſententia appellatū, p præ. l. cū in vna. ¶ Ad ɔ̄ria ñ
rñdet, tu dicas, ꝙ duæ decr. allegatæ nō loquūtur de ap
pela. interpoſita. ſed de culpa, q̄ illam remouet, circa
quam ponderatur intentio ſcribentis. Itē ibi de vnico,
reſcripto, cuius cōtrariū eſſet in duobus, hic aūt & de
duobus libellis, duabus inſtantiis, & duabus ſententiis.
5 Ad ſecundū fateor, ꝙ plures † actiones vno libello po-
tuiſſent intentari, ſed ex quo contrarium eſt factū. du-
plex dr̄ inſtantia. Ad tertium fateor, ꝙ appellatio vnius
ex ɔdemnatis ſocios releuat in caſu illorum iurium,
cū diſtinctione decr. pe. ſ. de appel. ſed hoc nō contin-
git in caſu noſtro. l. ſi qui ſeparatim. facit pro, cū hic fue
rit ſeparatim diffinitum, & ſic ſit reſponſū ad reliqua.
Dicemus ergo, quod licet ſuper omnibus vna lis & in-
ſtantia fieri potuiſſet, & ſic vna ſnīa diffiniri, de priui. cū
olim. ii. ex quo rñ fuerunt duæ in facto, & duæ ſnīæ, ab
vtraq; fuit appellādū. ſicut & diuiſio parietis facit duo
cœmeteria, q̄ poterant eſſe vnū. ſ. e. li. de cō. eccle. vel al-
ta. c. vno. ii. rñ. & duas domos, & aliqualis diuiſio duos
fundos, vt patet. ff. communia præd. ſi qs duas. §. j. de le-
ga. j. l. plane. in fi. & de vna præbenda duas. de præbē. tua
vbi de hoc, & c. vacāte. & de vna prouincia duas. ff. de
offi. aſſer. ſi eadem. ſic & in ꝓpoſito, diuiſio per libellos
& inſtantias facit duas cauſas, vel lites.

SVMMARIVM.

1 *Plus, an ſemper minus contineat.*
2 *Stipulationem reddit inutilem diuerſitas in qualitate.*
3 *Eccleſia, quæ accepit ab alia eccleſia annua viginti, & per xl. an-
nos accepit tantum decem, an poſtea poſſit integra viginti pe-
tere. & nu. 4. diſting. nu. 6.*
7 *Eccleſia viginti ſoluebat per emphyteuſim alteri eccleſiæ, ſoluen-
do tantum partem poſt tempus, an perdat rem totam, vel partē,
aut nihil.*

REGVLA XXXV.

1 PLus, † ſemper. Dy. ponit exēplū p l. ꝗ quartā. ff. de leg.
j. vbi ſi teſtator intēdens legare quartā lega
uit dimidiā, debetur quarta, q̄ ineſt. & ſi in-
tendēs legare quinquaginta legauit centū, idē. Itē per l.
de verb. obli. l. j. §. ſi ſtipulanti. ſi ſtipulanti, qui īterrogat
de xx. rñdetur de decē, tenet ſtipulatio. de io. ſed ɔ̄ eo. ti.
inter ſtipulātē. j. rñ. vbi ſi dicat, ꝓmittis Stichū aut Pam
philū. & de Pāphilo rñdetur, ſtipulatio eſt inutilis, qua-
ſi interrogatio non præceſſerit. ergo minus nō cōtinet
2 in pluri. Dicit Dy. ꝙ non eſt illa † ratio, ꝙ non continea
tur, ſed q̄rendo de duobus, ſtipulari vult vtrunque, ſed ſi
alterum nō detur, rñſio de altero eſt pura, & ſic eſt di-
uerſitas in qualitate, q̄ ſtipulationem reddit inutilem.
ff. de ver. obli. l. j. §. ſi quis ſimpliciter. & de hoc in fin. gl.
& dicebat Io. mo. idē in caſu conuerſo, ſi ſtipulanti de
Sticho. rñdetur de Stico aut Pamphilo. ff. de fide. Græ-
ce. §. ſi quis Stichum. Si quis vero ſtipulantur Stichum
tm̄ & Pāphilū, & rñdet de Sticho tm̄ bñ valet ī Sticho
nā, vt dicit, omnis copulatiua eſt plures. ff. de verbo. ob.
quod dr̄, valet ergo in ſpecie vel ſumma, q̄ cum ſtipula
tione concurrit. ff. de ver. ob. l. j. §. ſed ſi mihi. & l. iter ſti-
pulantem. §. diuerſa. ¶ Prima glo. dicit, vnde ſumpta. &
ponit exēpla, & coniungit alias duas regulas. Secundo
ſibi ſucceſſiue duo contraria ſoluit. Tertio ponit caſū
exceptū, & exponit de quo pluri loquatur regula. ¶ In
j. gl. ibi [*in eo quod plus.*] ſequitur, eſt, ſemper ineſt minus.
& ibi [*§. ſi plures.*] caſum habes in capi. proxi. allegato.
¶ In j. gl. ibi [*minus*] qualitate, & ſic ſoluitur tertium, de
l. ſolemus. ff. de iud. §. latrunculator. vbi conceditur me
rum imperiū, & denegatur cognitio ciuiliū, nā illę ſūt
ſpecies diſtinctæ, vt no. ſ. de iur. om. iud. l. imperiū. & ſic
vna conceſſa nominatim denegata ſit altera, ar. de pro
cur. maritus. Dyn.

QVAESTIO.

3 Huic regulæ coadaptatur quæſtio domini. l. talis. xxii.
qua quæritur, ſi eccleſia dēt alteri eccleſiæ annua. xx. &
p xl. annos ſoluit ſola. x. an poſtea petere poſſit eccleſia
integra. xx. Allegat tria ꝙ poſſit. Secūdo quatuor, ꝙ nō
poſſit. Tertio datur ſolutio Barthol. diſtinguens. ſubdit
dictū Accurſij & remiſſio Gul. & Dy. diſtinctio in fin.
ſup duobus dubiis ſit remiſſio. Quod petere poſſit, alle-
gatur. ff. de ſer. ru. præd. vna eſt via. & de ſerui. vt pomū.
§. j. & quemadmodū ſeruit. amit. ſtillicidii. in fin. quid
dicant iſtæ tres. l. vide in ſuſſra. de præſcriptione, auditis,
ſup gl. pe. & illis concor. ff. ſi ſeruitus ven. ſi eo loco. §. fi.
Si ergo per tres retinetur ſeruitus, vt ibi, ita & hic per
partē debiti ſolutā ius in toto retinetur. facit. ff. de fur. vul
garis. canon. de pę. di. j. Secūdo, publicæ functiones vel
ciuiles canones præſcribi non poſſunt. xvj. q. iii. in l. iu-
bemus. C. de p̄ſcri. xxx. vel 40. ann. l. cōperit. circa fin. er
go nec iſta penſio, cū eccleſia æquiparetur reipublicæ.
16. q. iii. §. pōt. xxiii. quæ. iii. qd ergo. Tertio, eccl'ia non
ſoluēdo totū, & ſoluendo partē habuit malā fidē, & ſic
præſcribere nō potuit, de p̄ſcri. qm̄ omne. ſ. eodē. poſſeſ
4 ſor. ¶ In ɔ̄riū † ius epiſcopale pro parte p̄ſcribit. de pręſ
ſcri auditis. & c. cū olim. ſic ergo & pēſio iſta ꝓ parte p̄-
ſcribi potuit p eccleſiā ſoluentē. Secūdo ꝓ hac parte fa-
cit. ff. q. mod. vſuſru. amit. l. placet. vel certę partis, vel ꝓ
indiuiſo vſu. nō vtendo amitti. & l. is q vſumfru. habet.
quid dicat, videbis in ſolutione. facit ēt. ff. de vſur. qui ſe
miſſes. §. aduerſus. ff. de aqua quotid. & æſti. l. j. §. Treba-
tius. & quod de ſeparabilibus dicam. j. eod. vtile. Tertio
videtur eccleſiam ſuo iuri renuntiaſſe tanto tempore
medietatem recipiendo de priuilegiis. ſi de terra,
Item ſi totum præſcribi poteſt, ergo & pars. de offic. de-
leg. paſtoralis. §. j. de do. inter virum & vxo. nuper. ff. de

rei

rei vend. quæ de tota. Quarto, ſi ſpeciale eſt in tributis, quod ſoluens minus, q̃ debeat, non præſcribit. C. de præſcrip. xxx. an. l. cōperit. ergo in aliis ſecus. & videtur expſ
6 ſum. de cenſi. olim. ¶ Soluit Barth. ꝙ ſi. x. quæ † ſoluebãtur ex vna cã debebãt, & illa q̃ nō ſoluebantur debebãtur ex alia cauſa, in illis. x. videtur præſcriptū. ſed ſi ex eadem cauſa debeantur, videtur eccleſia ſoluens partem; agnoſcere totum debitū. C. de præſcrip. xxx. vel. xl. anni. cū notiſſimi. §. pe. Accur. ibi. in fin. j. glo. ſimpliciter tenuit non præſcribi, alleg. de non nu. pec. l. cū ſidem. vbi ſoluens partem debiti, vel vſurarum, amplius non opponit pecuniam non numeratam. Ad idē induci pōt quod dicit lex de patre, qui ſoluit partē debiti a filio cōtracti, quia ceſſat Macedonianū. ff. ad Mace. l. tē ſi filius. alias ſed Iul. §. fin. ¶ Ad gl. p̃ remittit Gul. in Spe. de præſcrip. ver. qd ſi cū deberē, ſed alibi. ſ. de locato. §. nunc aliqua. ver. xlii. ad literā ponit præd. ſolu. Barth. Sed Dy. cuius dictū ponit Cy. in præ. l. diſtinguit. aut eſt vna p̃ſtatio, aut ſunt plures. primo caſu aut ego, qui recipiebam x. tm̃, ſciebam eū teneri ad. xx. & tūc retineo ius in aliis. x. & eo caſu accedat hæc regula, quia cū minus contineatur in plurari, recipiendo ſcienter partē, retineo poſſeſſionem totius, per iura prius allegata, ſi autem credebam eū teneri ad. x. tm̃, tunc mihi præiudicat. ſic diſtinguit. l. in vſufructuario, qui tm̃ vtitur & non fruitur. ff. quibus mod. vſufruct. amit. l. is, qui vſumfructum. & ratio ſecundum eum, qa non vr̄ habuiſſe animū mihi obligandi vel retinendi ſeruitutē, quã ignoro. ff. quēadmodū ſeruitus amit. ſi cōmunem. & l. vna. eſt via. Secūdo caſu, qñ erant plures præſtationes, tunc per vnã præſtationē alias non retineo, ſed eas perdo. ff. de aqua plu. ar. l. ſi prius. in princip. vbi dr̄, ꝙ ſi mihi habenti ſeruitutē aquæ nocturnæ, ducēdo poſt eam ceditur ductus diurnæ, & ego per conſtitutū tp̄s vtor tm̃ nocturna, perdo ſeruitutē diurnæ, cum plures ſint ſeruitutes, & diuerſarū cauſarū. & vide, quod dixi in præ. decr. auditis. de præ
7 ſcrip. ſuper gl. pen. Ex prædictis aūt incidūt † duo dubia, an ſi eccleſia illa. xx. ſoluebat per emphyteuſim, ſoluendo partē tm̃, poſt tempus, iure perdat rem totam, vel partem, vel nihil, de quo vide in Spe. de loca. §. nunc aliqua. ver. xxix. ſaluo ſemper quod dixi. de reli. do. cōſtitutus. ſup. gl. hoc vero. ſed an debēs anna. xx. primo anno, quo ceſſauit, incipiat præſcribere pro annis ſequentibus, an quolibet anno inchoet illius anni præſcriptio, de quo ſatis. C. de præſcrip. xxx. an. cum notiſſimi. §. fin. & in Spe. de loca. præalle. §. ver. xli. & vide, qd dixi poſt Goſ. de præſcri. auditis. ſuper ver. ſolutionem. Ioan. An.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorum uſus quam neceſſarius.*
2 *Compaternitas an poſſit contrahi per procuratorem. & nume. 4. 6. 8. 10. 11.*
3 *Compaternitas acquiratur ne uxori, etiam ignoranti, ex facto viri. & nu. 13.*
5 *Cognatio quid.*
7 *Cognationis tres ſpecies.*
9 *Procurator in quibus non poſſit conſtitui.*
11 *Matrimonium per procuratorem an contrahi poteſt.*

REGVLA LXVIII.

POteſt quis. Dicit Dy. regulã reſtrīgendã ad ea, q̃ poſſunt p alios explicari, allegat, quod no. ff. de vi & vi ar. l. j. §. quo. lo. mo. dicebat hic ponēdū caſum per. l. j. de procur. quam alleg. gl. m̃ ſcd̄m diſtinctionē legis primę. ff. an p aliū ap. cã. ex poſ. q̃ diſtinguit inter pecuniariã, & ex qua irrogetur ignominia, & capitalē, vel ex qua pęna debetur vſq; ad relegationē. prima p procur. tractari debet, ſecunda non. de hoc vide, quod ſcripſi de accu. veniens. ſup. i. gl. ¶ Prima gl. ponit exempla, & xvi. caſus exceptos. Scd̄o ponit. v. caſus exceptos a regula cōuerſa. & rōnē ipſorū reddens, adiungit duo ſimilia & dicit regulam, qui facit, non eſſe ſuperfluam.

1 in fine arguit & reuertitur. ¶ In j. ibi [*l. i. §. ij.*] vſus † procuratorum perquam neceſſarius eſt, vt q rebus ſuis ſup eſſe non poſſunt, vel nolunt, per alios id poſſunt. & ibi [*Arethuſa*] ſi mulier, cui libertas relicta eſt, ſi. x. Titio dederit in momento, quo parit, illa det Titio per aliū proles eſt libera, & ibi [*§. ne autem*] vide de offi. deleg. c. vl. in iii. gl. & ibi [*inter artifices*] vide de reſcri. cum dilecta. in gl. iii. & ibi [*niſi in caſu.*] i. cū neceſſario habet abeſſe, hoc vult. l. j. & ibi [*imperator.*] pp partum differtur matris dãnatę ſupplicium. & ibi [*Ariſto*] per primum creditorē habet poſterior ius diſtrahendi, quod ex ſui pſona nō haberet. & ibi [*§. ſtatuto*] qui legatum pupillo per ipſius tutoris patrē accepit, vt tutor, nihilominus agit de inofficioſo. & ibi [*quæſitum.*] vide c. ti. quod alicui ſuo, in gl. j. ¶ In i. gl. ibi [*§. ij.*] & ibi, de hoc. & ff. de admi. re. ad ciuita. pertul. iuū, prima gl. & ibi [*l. ult. §. penult.*] Item violētū ſtatim poteſt de poſſeſſione expellere per ſe tamen, non per procur. ff. de vi & vi arma. l. cum fundum. Dy. & ibi [*non per me*] vt dixi. de ſen. excō. ſacro. ſuper fin. ii. gl. vbi etiam allegatur. ff. de nego. geſt. at qui natura. §. cum me. & ibi. q. iii. c. vlt. & idem in illuſtri. C. de procur. l. penul. Dyn. & ibi [*quæſitum*] multa exempla, quibus licet alieno nomine, quod non licet proprio, vide. j. quod alicui ſuo. in ſecunda parte quæſtionis. & ibi de effectu iam facti. idem ibi Dy.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem, quam diſputaui
2 poſt † do. meum do. Martinium, quam ſic proponebã, Quæritur, an cōpaternitas ɔ̄hatur per procuratorem. Et primo pro affirmatiua allegabuntur quinque coniunctim, & tria diuiſim. Secundo, pro negatiua contraria tria coniunctim, & quinque diuiſim. tertio ponetur ſolutio. Itē contraria op. & eius approbatio, alterius quæſtionis ſolutio, & contrariorum reſponſio. Videtur ꝙ ſic, qa edictū de procuratore conſtituendo, prohibitorū eſt. s̄. eo. l. i. de procur. c. j. in prin. ff. de procur. mutus. §. j. & procur. ad omnia negotia poteſt conſtitui. ff. de procur. l. j. ergo & ad cōpaternitatē. quia dicens omnia, nil excludit. xix. di. ca. j. & hoc iur. beneficii. de poteſtate conſtituendi, nihil debet auferri. eo. tit. indultū. & ibi concor. Itē pōt quis per aliū, quod per ſe non pōt, vt hic. & c. qui per aliū. ſicut quis per aliū poſſidet, & inueſtitur. de præſcrip. ſi diligenti. de præben. accedēs & ſpiritale & carnale matrimoniū per procur. contrahitur. de primo de elec. quia pp ſcriptū. & c. congregato. de ſecundo s̄. eo. li. de procur. c. ſi ſecundum Mar. Fortificatur hoc vltimū, quia carnale matrimoniū eſt vnū ex. vii. ſacramentis. ſi igitur ſacramenta p procur. contrahuntur, fortius ſacramentalia, qualis eſt hæc cognatio. Ad præmiſſa adduntur tria. Primū, ꝙ licet ɔpaternitas requirat actum & verbum, vt infra probabitur hoc non impedit procura. dari, nam & iuramentum requirit actum corporalis tacturæ, & verbū. & tamen p procur. præſtatur. Primū patet. j. q̄ō. vii. quor. j. de conſe. di. ii. ego. de iur. iur. ego. N. de ele. vt circa. li. vj. in fine. Itē patet ex priuilegio epiſcoporum, qui certis caſibus nō tangunt. xi. q. j. non flagitetur. de iur. ca. c. fi. C. de epi. & cle. auth. ſi iudex. ſcd̄m probatur 63. di. tibi domino. e. di. optatū. xvii. q. iiii. metuentes. s̄. eo. li. de elect. procu. de iur. ca. c. fi. de ſta. re. c. vno. §. verū. Secundo patet idē in conſecratione epiſcoporū & ordinatione clericorū, in quibus licet requirantur verbū & actus, tñ demandatur primū. lxxv. di. ordinationes. & ca. ꝙ dic. de ſac. vnc. c. vno. & ti. ſe. c. j. & vl. ſecundū probatur. lxiiii. di. c. iij. lxxi. di. p totū, de oſ. or. ꝙ ſedē. de ele. ſuffraganeis. de
3 con. ec. vel al. aqua. Tertio ɔ̄ſtat, ꝙ ex facto † viri acqrīt vxori ɔpaternitas, ēt ignoranti, imo ēr ɔ̄dicēti, vt vr̄. 30. q. iiii. ſi quis vnus. eo. tit. Martinus. & c. j. s̄. eo. lib. fortius ergo p procur. acquiri debet domino volenti & mandanti. ad hoc de ſimo. ſicut tuis. de ba. maiores. de hom. Petrus. & quod no. ſupra eo. li. is, qui tacet. ¶ In contra-
4 rium † præſentia & tactus requiritur, vt probatū eſt. & le

natio.xxx.q.iiii.c.vl. Item patificantur carnalis generatio & ſpiritualis.de bap.debitū.ſed in carnali requiritur actus patris.ergo in ſpirituali actus patrini.Item , in criminalibus & arduis non datur procura.de procur.tuæ; de accu.veniens.de elec.cupientes.ergo nec hic, cū circa maiora quid cautius ſit agendum,propter maius periculū.de elect.vbi periculū.in princ.cū concor.ſm Bar.;
5 Probatur hoc fortius † ex deſcriptione cognationis, q̄: dr̄ ſm omnes attinentia proueniens ex ſacramenti datione,vel ad id detentione.& no.de cog ſpi. ſupra eo.li. c.j.ergo qui non detinet,vel leuat,non poteſt eſſe cōpater.vnde canones antiqui de hoc vtuntur verbis, ſuſ
6 cipi † accipit,tenet,leuat.xxx.quæſt.j.in primis.v.capitulis.& c.omnis.& q.iii.c.j.ii.& iii.& c.poſt ſuſceptum. & quæſt.iiij.ſi quis vnus.hiſdem verbis vtuntur dec.eo.tit c.ii.& c.Martinus& c.contracto. & c.veniens.eo.ti.c.ii & vlt.li.eo.interdum geminant.ſic accedit ; & ſuſcipit; vt d.c.vlt.& de con.di.iiii.non plures. Itē canones antiqui dicunt,q patrinus offert,rūdet,geſtat,& ꝓfitetur.de con.di.iiii.illud.& c.ſe.& c.hi,qui.& c.quæris. vltra me; & c.mater eccleſia.per quæ coniuncta probatur ,q pro pria perſona,manus,obligatio,& reſponſio requirunt, ergo procur.non datur,vel per alium nō expeditur. ad hoc de appel.cū parati.de hære.c.ij.reſpon.i.de elect.cupientes.eo.li.C.de teſta.hac conſultiſſima.& l.cū antiquitas.C.de iur.deliber.ſancimus.§.ſinautem.Secundo conſtat, q in Baptiſmo requiritur perſonalis mentio baptizandi.hinc eſt,quod adultus non poſſet per procur.recipere baptiſmum aquæ.ergo requiritur principalis detentio vel leuatio patrini.Primū probatur ex forma baptiſmi,de baptiſm.c.j.ibi,Ego te baptizo &c. te; quaſi non alium in perſona tui.bene fac, quia adultus, qui baptizatur per ſe reſpondet , non per aliū. ſic ergo patrinus paruuli per ſe teneat,& reſpondeat.Primū patet de con.di.iiii.cū pro paruulis.ad idē.ff.de admi. tu.l.
7 j.poſt prin.Tertio probatur ſic ,cognationis tres † ſunt ſpecies,carnalis,legalis,& ſpiritualis.Prima diuiditur in conſanguinitatem & affinitatē.Secunda in adoptionē & arrogationē.Tertia in paternitatem , fraternitatem & compaternitatem, vt ſcripſi ſuper rubrica eo. tit. ſed
8 prima quo ad neutrā ſui ſpeciē ꝯhi poteſt per ꝓcur. q patet per ſe, & ex deſcriptionibus conſanguinitatis & affinitatis,quas dedi ſuper arbore.Item,nec ſecūda quo ad aliquam ſui ſpeciē.ff.de adop.l.neq;.& l.poſt mortē. §.neq;.ergo nec hæc tertia , alias turpis eſſet hæc pars vniuerſo cognationis non congruens viii.di. quæ ꝯ. de ſpō.du.c.fi.Quarto,certū eſt , q cognatio ſpiritualis habet inducere impedimentū matrimonii dirimēs , licet ex cōſtitutione eccleſiæ.Nec ob.xxx.q.j. nō oportet , vt ibi no.ſed hæc impedimenta vltra caſus expreſſos a iur. non ſunt inducenda propter indiſſolubilitatē matrimonii,de qua.de voto.c.vno.lib.eo.ad hoc.de teſt.licet
9 ex quadā.Quinto ad hāc partē inducuntur illa † ſpecialia notata hic in glo.non confiteor ſacerdoti per aliū. de pœ.diſt.j.quem pœnitet.non aditur hæreditas per ꝓcur.ff.de acqui.hære.ſi pupillus.§. Paulus rō. nec ꝑ aliū petit maſculus veniam ætatis.C.de his,q ve.æta.l.ii.nec ſubſtituit dat⁹ ad certū miniſterium , vel matrimoniū contrahendū,primum,de offic.deleg.c.fi.C.de cad.tol. l.vna.§.ne aūt.ſcdm,de procu.c.fi.lib.eo. Ex quibus ſic concluditur ad caſum noſtrū.facit ad idē. C. de vin. li.
10 l.iii.ff.de adm.tu.obli.§.fi. Secundo puto † cōpaternitatē ꝑ proc.ꝯhi poſſe ꝑ prima iura.. Arc.no.ꝯtriū,eo.ti.c.j. li.eo.ꝑ iura,q̄ vtuntur verbo.ſuſceptionis.& ꝑ.c.omnes. xxx.q.j.ibi,nobis ſuſcipientibus, vel inſurgentibus. & ꝑ l.de adop.ſupra alle. ergo reprobata domini mei ſnia hanc ſecundā approbo,per.c.de his.xxx.q.j. ibi exponit textus,quid ſit tenere puerū in ſacramento,dicēs,q tenere,eſt ſuper ſe ſuſtinere.ad idē. c. ad limina . quod ibi ſequitur,dum dicit propriis manibus retinendū ſuſcepit,ſed quia ibi videtur factū narrare , melius facit primū capitulum.Idem dico per ea,quæ ſupra dixi de cognatione,cūm.n.legalis ideo nōn fiat cognatio ꝑ aliū quia naturam imitatur,eadē rōne nec ſpiritualis . per q̄ dico procur. ipſum,& non conſtituentē comparrē eſſe.Non ob.quod forſan hæc non intendebat. q colligitur per.c.xxx.q.j.c.j.& per decr.ſecundani.eo.ti. Ex quibus patet,q ſi intendens fieri compater meus , credens filium meum leuare,leuat filium tuū,nō meus,ſed tuus compater eſt,ſępe enim extra id, quod agitur &c. ff. commoda.ſi is,qui.ad fin.de deſpon.impu.c.vno. li.eo. & ſic ſoluta ſit quæſtio ſecundum alium intellectum eius,qui eſt,an procur.leuans nomine alieno,fiat compater.¶ Ad ꝯria reſpondetur,& dici poſſet ad primū ,q licet prohibitorium ſit edictum quo ad perſonas.ſ.conſtituentes & conſtituendas,non tū quo ad caſus, quos probant iura alle.vel aliter ad id & ad quatuor , quæ ſequuntur,& ad id,quod dictum eſt de iuramēto. dic , q illa regularia fallunt in hoc caſu , propter cognationē, quā habet ſpiritualis cognatio ad carnalē , vt eſt dictū.
11 Ad id,quod † de matrimonio dicitur,reſpondetur,q licet ſit ſacramentum tū eſt contractus , qui conſenſu perficitur,qua ratione per procur. contrahitur. Itē magis eſt in eo optimum procuratoris officium ,q̄ hic.poſui exemplum in rege Franciæ,qui nuper procur. contraxit cum dña Clementia.Pone in ſtudēte,qui vult in partibus cōtrahere, nec vult ſtudium exire.& in ſimilibus, ſed hic non eſt neceſſarium procura. officium ,
12 quia alius poterit eſſe † patrinus, nec etiam de ſubſtantia ſacramenti aliquē eſſe patrinū in leuando . Itē nego perfectionem ſacramenti matrimonialis fieri per alium,quia non eſt perfectum ſacramentum , vel ipſi⁹ ſignificatum ante conſumationē, vt ſatis patet ſup. de biga.debitū.quæ conſumatio per procura.non fieret,qa non cōmiſcerētur corpora coniugū , qđ requiritur,vt patet ad id,quod dicitur de conſecratione epiſcoporū, & ordinatione clericorum.Dic,q epiſcopus conſecrās vel ordinans non recepit hanc poteſtatem a mandante,quia illam prius habebat ex ordine.q dic,vt in j.dec. quod ſedem.& c.aqua.& de tranſla.c.j. Ad id, quod dr̄,
13 compaternitatem acquiri coniugi ignoranti † reſpondetur,q per id inducitē impoſſibilitas ꝑpter carnis vnionem,ſicut enim illa cognatio non ꝯſiſtit in ſola manu quæ tetigit,vel leuauit, ſic nec in ſolo corpore viri. qui ꝯiugi eſt vna caro.de ꝯuer.cōiu.ad apoſtolicā. Io.And.

SVMMARIVM.

1 *Hæres an poſſit ignorantiam prætendere eaque ſe tueri in facto defuncti.*
2 *Dominus an poſſit allegare ignorantiam ſerui,& ignoratione eius malitia ſe tueri.*
3 *Iudex recepit teſtes contra abſentem,ad domum citatum, non tamen inuentum,an ea receptio valeat.& nu.4.6.8.*
5 *Ignorantia & abſentia vbi l.cum habeant & excuſationē pari.*
7 *Contumacia quotuplex.*

REGVLA XLVII.

1 PRæſumitur. Vt dicit Dy. ad ignorantia † facti reſtringitur hæc regula,& ſecundum eum poteſt poni exemplum de tutore,qui præſumitur ignoraſſe ſe tutorē datū.ff.de adm.tu.hoc aūt. ſignat ꝯtriū,q nō ꝑſumatur ignorā.facti,qa ſi defunctus ſciebat rē alienā,hæres ꝑſumitur ſcire.ff.de diuer.& tēpo. ꝑſcri. l.cū hæres.de pub.ſi ego.§.partus.dñt quidā, quod quia hæres repreſentat perſonam defuncti , ſcientia illius continuatur in perſonam hæredis. Di. dicit , q hæres per ignorantiam, quam allegat , contēdit lucrū captare.Preſumitur ſcientia continuata,vt in cōtrariis, ſi tractat de damno vitando,ſecus,eo.tit.cum quis.ff.eodem qui in alterius . & propter hoc reuertitur ad diſtinctionē,quā poſuit.j.c.igno.¶ Prima gl.ponit exēpla.Scđo ſignat

gnat contraria,& ſoluit remittendo.Tertio, dicit regu
lam ceſſare in his,quæ ſunt iur.naturalis intermittens
de virtute huius præſumptionis,& de triplici modo ꝓ
bandi ignorantiam.Io.An.¶In j.glo.ibi,[*verius*] præſu-
mitur teſtator ignoraſſe rem alienam. & ideo legata-
rius probat illum ſciuiſſe.& ibi[*in l.ii.*]naturali ratione
patronis ipſorum parentibus & liberis debetur reuerē
tia ,& ideo ruſticati vocantis in ius nō parcitur.Io. An.
¶In j.glo.l.verius,quid dicat.ſ.dixi,ſic & dominus præ-
3 ſumitur†ignoraſſe,cum ſeruus eius ſuſcepit militiam.
C. qui mil.nō poſ.ſup ſeruis.Dy.& ibi[*per totum*]ad idē
ſ.de cri.fal.ad falſariorum.in prin.& ibi [*neceſſario*]Ad
hoc exemplū & ſequens facit.ff.de his. qui ſui vel alie.
iur.l.filium.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionē,quam diſputaui poſt
Io.can.Bon.quē non vidi,quam ſic proponebam , Iu-
dex recepit teſtes contra abſentem ad domum citatū,
ſed non inuentum ;quæritur,an receptio valeat? Ad af
firmatiuam allegantur tria,quorum vltimū adiuuabo
per iura.glo.opiniones,& euitationem abſurditatis.Se-
cundo in contrarium allegantur tria coniunctim, quæ
iuribus glo.& opinio.fortifico. Tertio ponitur obſcura
ſolutio Io.quam determinando materiam proſequor
diſtinguendo,opponendo,& rñdendo q̄ſtionē ſoluam
diſtinguendo.Quod valeat,probatur, propter authori-
tatem iudicis,qui illos admiſit,ar.ff.de mino.ait prætor
§.quid tamen.C.qui admi.ad bo.poſſ.l.bonorum. qui-
bus iungas dec.cum inter.in fi.de re iu.& eo.tit.ſicut.Se
cundo,quia per aduerſarium factum videtur ,quo mi-
nus eo pendente ſint recepti.C. de iud. properandum.
§.cum autē.in Auth.vt omnes obe.iudi.§.ſiquidē.coll.
v.videtur.n.poſt lit.ortam abſentia malitioſa.de offi.de
leg.conſultationibus.Tertio,quia probant multa iura,
quod ſufficiat citatio ad domum.de cle.non reſi.ex tuę
de do.& contu.cauſam.cū olim.& c.fin.de eo, qui mit.
ti.in poſſ.c.fi.ff.de dam.in fe.l.iii.§.prætor. & §. toties. ff.
de lib.agno.l.j.in prin. ſecundum Ia. Ad idem ff. quod
vi aut clam.l.aut qui aliter.§.j.C.de an.excep.vt perfecti-
us.C.de iud.pro perandū.§.ſinautem ex geſtis.ff.de no.
ope.nun.de pupillo.§.nuntiationem,facit quod not. ff.
quando ap.ſit.l.j.in fi.ff.quæ ſen.ſine ap.reſ.l.j.§.item,cū
ex edicto.de reſt.in inte.l.fin.in fi.glo.magnæ.de iudi.&
poſt edictū.in fin.magnæ glo.iii.q.ix.caueant. de exceſ.
præla.ex literis.in glo.no.quod ex parte.facit.ff.de excu.
tu. ſcire.§.i.ibi,vel in faciem, vel ad domū.per quod &
fertur do.Dy.hoc tenuiſſe,ꝙ ex vl illius alternatiuæ ſuf-
ficiat alterū,quodcunque ſit ex illis.hoc eodem ti. in al
ternatiuis.cū concordan.ad idē,quod no.Guil. In Spe.
de appel.§.ſequitur.verſi.cautus etiam ſit. & de accu. §.
ſequitur.ver.Sed nunquid ſufficit,alias ſequeretur , ꝙ la
titans in domo non poſſet citari,cum non poſſit citans
domū ingredi.ff.de in ius voc.plerique.& l.ſe.nec inui
tū ex domo extrahere.ff.de reg.iur.nemo de domo.fa-
cit etiam ad hanc partem,vt lit.non conteſt. quoniam.
in prin.ibi,ſiue ſit abſens abſque malitia &c. ꝑ quæ cō-
cluditur,quod valeat receptio.¶Contra,quod non va-
4 leat,probatur †de teſtibus.c.ij. cum ſit facta contra ſo-
litum ordinem iudiciorum.C.de ſent.& inter.l.prolatā
nec authoritas iudicis excuſat in illicitis. C. de ſpon. l.
quoniam.& quia nec videtur contiuuare,qui vocem ꝓ
conis non audit.ff.quæ sen.ſine appel.reſcin.l.j. §. item
cum ſecundum Ia.Adde.& ff.de in inte. reſti.l. pen. C.
qūo & qñ iud.auth.qui ſemel.primū fortificat.l.in cor.
Auth.de teſti.colla.vii.§. vlt. ibi no.lex voluntatem ꝑꝑ
trinam recuſationē,& audaciā citati nō venientis,quę
5 omnia non videntur congruere citationi factæ ad do-
mū,ſed perſonali.Ignorans enim †non poſſet dici vo-
lens,proteruus recuſans,vel audax.ad hoc.ff.de reg. iur.
non poteſt videri, improbus, qui ignorat. ad idē. eod.
tit.qui in ius.§.j.ad idē inducitur de fo.cōpe. Romana.
§.contrahentes.ibi condemnat.& ibi,in quo minusꝓ-
ueniat ab eodē.ſatis ēt facit, vt lite non conteſta. quo-
niā.§.ſui autem.vbi etiam in cauſa matrimoniali nō
proceditur contra abſentem,qui contumax non eſt,&
quē non apprehendit citatio. Ad idem inducitur glo.
prælleg.§.penul.in cor.quæ incipit.i.dicere , quæ vide-
tur velle,quod receptioni factæ contra vocatum , qui
non erat in ciuitate , opponetur abſentia. Plus videtur
velle glo.antepenul.per decr.ii.de teſt.quod dato,ꝙ fue
rit vocatus,ſed iuſte ipeditus , nō valeat receptio. Quid
plura? Decretales & quatuor.l.primæ. ſupra in contra-
riū allegatæ in verſi.iii.faciunt pro hac parte,& plene ꝓ
bant citationem ad domū fieri in defectū, quod etiam
tenet Hoſt.in præ.decre.cauſam,quorū iuriū textū bre
uitatis cauſa hic non inſero,ſed videat ſtudioſus.ex qui-
bus concluditur hoc contrarium. Sol. Dic , quod ex
6 †quo ſuit legitime requiſitus,valet receptio,per iura pri
us alleg.ſecundū.Iac.neſcio quid intendit Iaco.an ex p̄-
cedente legitima requiſitione valeat citatio ad domū
quod,de plano concedo.an quod ipſa citatio ad domū
ſit legitima requiſitio,& ſufficiat,& hoc eſt , quod quæ
rimus. Et ſciendum,quod Innocen.ſatis tamen confu
ſe tractauit de citatione ad domū.de eo,qui mit.in poſ.
capitulo fina.ex cuius verbis colligitur, quod citatio ad
domū ſufficit quo ad miſſionem tedialem.Item ,quod
poſt litem conteſt.ſufficit talis citatio,etiā quo ad diffi-
nitiuam ferendam.& idem,quando malitioſa eſt ab-
ſentia,vt poſt ſatiſdationem,iudicio ſiſti , vel poſt com
paritionem, vel citationem,vel ante citationem ,tamē
doloſe.vel eſt talis,qui debet adeſſe, vt clericus in eccle
ſia,coniunx coniugi, quibus caſibus valebit citatio ad
domū,non ſolū ad illū finem, ad quē valeret papalis.
ille igitur proceſſus,qui fieri non poſſet propter contu-
maciā perſonaliter inuenti,etiam fieri non poterit pro
pter contumaciam ad domū citati, alias non ſufficiat
ſecundum eum citatio ad domū. Item In dec. ad peti
tionē.de accu.no.quod contra ficte vel interpretatiue ꝯ
tumacē,poteſt fieri teſtiū productio. ſed in decr. de te-
ſti. ſignificauit.ipſe not.quod ſi is,contra quē ſit ibi pro
ductio teſtium,abſens eſt , ſi fieri poteſt ſine periculo,
expectabitur,donec perſonaliter citetur. alle prædi. §.
item cum ex edicto.dicens ibi , quod iura , quæ dicunt
ſufficere citationem ad domū,ponunt caſus ſpeciales,
ſed hoc vltimū dictum intelligo in caſu ipſius dec.ſ.in
productione teſtium,quæ fit ante lit.conte.in caſu pu-
blicationis,quo caſu requiritur vera cōtumacia.& ſic
loquitur.§.pe.in Auth.de teſt.& auth. ſed & ſi quis. C.
eo.ti.niſi immineret periculum , puta mortis teſtium.
& ſic loquitur decr.quoniam frequenter.poſt princ. al
leg.in caſu quæſtionis & ſimilibus , vbi poſt litem mo
tā fit productio,ſufficit etiā ficta. & ſit patens diuerſita
tis ratio,quia fortius præſumi poteſt contumacia licite
cœpta,quam non cœpta,vt ibi.in Auth.de exhibē.reis
§.ſi vero quidam iurent. & ſic intelligatur. §. ſinautem
ex geſtis,in l.properandum,& hanc diſtinctionē tenet
Dy.in l.iiii.§. toties.ff.de dā.infec. tamen in parte ma-
le,vt infra dicam.& Cy. in præ. auth. sed & ſi quis. sed
poteſt hæc diſtinctio ſic īfringi.Certum eſt,quod cōtra
Stephanū epiſcopū,de quo loquitur decr.ſ.de teſti. nō
recipiebantur teſtes in caſu publicationis , sed ſuper ac
cuſatione probanda,vt patet ex caſu,cuius pars eſt pręc.
decr.ii.q.j.in primis.verſi. quia igitur. & circa finem &
tamē ex illa auth. Papa diffiniuit caſum Stephani,ibi,
ecce admonendus,& ſic aut dicetur legem auth.nō lo
q̄ i caſu publicationis.qđ ēt qdā tenent exponentes ibi
verbū,publicabunt,vt no.ſ.đ te.ſignifi.aut dices idē in
vtroq; quoad reqſitionē abſētis,cū ex n̄ fcā reqſitione,
quā iubet fieri Papa,vitiet productionē. Sed rñderi p̄t,
quod lex illa dicit duo.ſ.aduerſarium citandum ,& ſub
certa forma.facit de reſt.ſpo.c.fi.Papa vero ſſert , ex pri
mo tantū,quod patet ibi in verſi. ecce. vbi facit gene-

raiem concluſionem de aduerſario citando, ex qua ge-
nerali poſtea infert ad caſum. Sed ad prædictorũ decla-
rationem ſciendum eſt de cõtumacia, quod commu-
niter diuiditur in duas †ſpecies, in verã & fictã, de quo
ſatis Gul. in Spe. de ↄtumacia. §. 1. aliqui in tres, in veriſſi-
mam, verã & fictam, dicentes verã in pſonaliter inuen
to, qui non venit, veriſſimã in illo, qui ſe non venturũ
reſpondit. & poſſet diſtingui inter verã manifeſtam, &
veram non manifeſtam. per dec. venerabilibus. de ſen.
excõ. lib. eodem, & de his principaliter q̃ritur, vt ſciatur
quo caſu poſſit contumax appellare, de quo plene vide
not. in cle. de do. & cont. ſi ante. in vltim. glo. Fictam
autem dicimus factam ad domum habitationis, q̃ nõ
peruenit in notitiã citati, quod verũ intelligo in his ca-
ſibus, q̃bus in prin. determinationis dixi, citationẽ ad
domũ ſufficere. vnde non fateor, ꝙ gl. in prima parte
allegatæ innuant ſufficere citationẽ ad domũ, ſed in-
nuant eo caſu, quo ſufficit eam conſtituere fictũ con-
tumacem, et ſi non perueniat ad citati notitiam, nec
valet opinio Dy. alle. in fi. primæ partis, q̃ fundatur ſup
alternatiua, quod licet regulariter alternatiuæ ſint præ-
ſtationis, dicã illã eſſe ordinis, ſicut & illam. ſ̃. eo. l. i. de ꝓ-
ben. mandato. ff. de leg. ii cũ pater. § pe. & ſic illa termi-
netur per alia iura prælleg. vt dixi. in fi. ſecundę partis.
In ſolutione igitur quæſtionis propoſitæ de ſic ſparſis ↄ
8 cludendo aliquid certum, dico, quòd teſtium †receptio
fit q̃nque ante lit. conteſt. q̃nque poſt. Primo caſu ſiue
fiat in caſu publicationis, ſiue de teſtibus perituris, dixit
Dy. in ꝓ. §. toties. requiri veram cõtumaciã. hoc fateor
in hoc caſu. ſ. publicationis per præ. aut. quæ productio
regulariter fit ex parte rei, cõtra quem agi poſſit in po-
ſterum. licèt et interdũ fiat ex parte actoris, vt ſatis ſcri-
pſi, vt lit. non conte. quoniam. ¶ Sed ſecundo caſu, quo
timetur peremptio teſtiũ morte, receſſu, vel aliter, quo
caſu producit et actor, nego requiri veram contuma-
ciã. quod eſt expreſſum, vt prædi. decr. quoniam. poſt
princip. ¶ Et ſi ius ſcriptũ nõ eſſet, ratio naturalis ſatis
oſtendit, ꝙ magno prouideretur periculo, ſed in rece-
ptione termini neceſſaria eſſet vera contumacia. facit.
v. di. baptizari. nec in hoc aliquid deperit aduerſario, cũ
iſti de ſui natura conſignẽtur, & ſit ſibi ſalua exceptio
9 in perſonas teſtium, & dicta, vt ibi ſequitur. ſed fit et ꝓ-
ductio teſtiũ ante lit. conte. ↄ̃ actorem, qui actionem
mouerat, quandoque ſup dilatoria, quã reus propoſuit
& his caſibus ꝑ litem inchoatã puto ſufficere fictam
contumaciã per citationẽ ad domum, vt in decr. cũm
de do. & contu. & l. properandũ. §. ſin autem ex geſtis. &
C. quomodo & q̃n iud. l. conſentaneũ. & aut. qui ſemel
10 & eadem ratione idẽ puto †de teſtibus, quos produce-
ret actor ↄ̃ reũ ſuper replicatione, quam proponit ↄ̃ ip
ſius dilatoriam. ſi vero produxit actor lit. non cont. te-
ſtes ſuper principali, dico illã contumaciã verã requiri
in productione, quæ requiritur in tali proceſſu, ſ. per ci-
tationẽ perſonalem, vel occultationẽ, vel impedimen
tum doloſum perſonaliter citetur, vt præd. decr. q̃m. §.
porro. Hoc circa primũ caſum, cum producuntur an-
te lit. conteſt. ſecundo caſu, ſ. cum producũtur poſt lit.
conteſt. ratione ſæpius dicta, ſiue producat actor ſuper
principali, ſiue reus ſuper exceptione, dico ſufficere fi-
ctam contumaciã. & ita ſeruatur. dico tamen, ꝙ ſicut
fictus contumax ſecundum veram opinionẽ audit ap-
pellans. C. quomodo & quando iu. l. ab eo. ita & hic au
diretur ad id, ad quod productionis tẽpore fuiſſet audi-
tus, ſcilicet contra perſonas teſtium, in quo etiam au-
diretur is, qui perſonaliter citatus venire non potuit. &
ſic intellecta ſit vera prædicta glo. decr. ſecundæ. de teſt.
ſcilicet quod receptio ſit nulla, ſed quod contra illam
reſtituitur ad id, ad quod a principio fuiſſet admiſſus,
etiam præter caſus decret. præſentium. eod. titu. ¶ Præ-
dicta regulariter vera non contingunt illam formam
citandi, de qua loquitur extrauagan. Boniſac. rem non
nouam. & cle. dudum, Boni. de iudicijs.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium perſonæ cum perſona extinguitur. Et quæ iura tran-
ſeant ad hæredem.*
2 *Priuilegium perſonale exprimens prælati nomen, cum nihilomi-
nus tenor reſpiciat eccleſiam, vel econtra non exprimẽs præla
ti, ſed dignitatem tantum, tenor autem reſpiciat perſonam, an
intelligatur perſonale, vel reale potius. & nu. 4. & 6.*
3 *Iudicandi munus eſt perſonale.*
5 *Priuilegiorum ſpecies.*

REGVLA VII.

Priuilegium. Sequitur. bene facit ſupra eo. li. de priui.
cap. i. §. vlt. ibi. vbi cunque illi fuerunt, vt ibi
1 ſcripſi. [*extinguitur*] †an reſuſcitatus illa pri
uilegia recuperet. vide, quod ſcripſi. ſupra de frig. frater-
nitatis, ſuper verſi. miraculum. vbi inuenies quæſtio-
nem dominicalem Bar. Brix. ¶ Prima gl. dicit vnde ſũ
pta, & ponit exempla. ſecundo dicit, regulam non pro
cedere in iure cõmuni. ſed bene conuenit reſcriptum
pactum, & compromiſſum perſonale. Tertio diſtiguit
duplex perſonale priuilegium. dicens quid eſt de reali.
Quarto, dicit etiam ius extingui q̃nque, & remitti. Quĩ-
to, ſucceſſiue ſignat duo contraria. & vtrunque dupli-
ter ſoluit. ¶ In prima gloſſ. ibi. [*priuilegia quædam*] vide ſ.
ſub hac litera & ibi. in omnibus cauſis. ii. vide. ſ. ſub li-
tera i. & ibi [*leges*] in fin. conceſſa ſpecialiter prouinciis,
ciuitatibus vel corporibus, non ſunt generalia. & ibi. [*li
ſ. ff.*] quod princeps ob meritum indulſit, perſonã nõ
egreditur. & ibi [*ætatem*] in fin. immunitas data perſo-
nis, cum perſonis extinguitur. data vero rebus, non. &
ibi regula §. vlti. licet ſit facta mentio de municipibus,
in qualibet perſona id locũ habet. & ibi. ſi vſusfructus
ſi ciuitas deſtructa eſt aratro. perit eius vſusfructus. &
ibi æde ſequitur ſacra terræ motu diruta, locus ædificij
non eſt prophanus. & ideo venire non poteſt. & ibi [*l.
ul.*] proconſul portam Romæ ingreſſus, deponit impe-
rium. & ibi. lex pœnæ ſi furioſus habet dilucida inter-
ualla, curator eius habet nomen tm̃, qui eſt ſanæ men-
tis. ¶ In prima gl. ibi [*ne egeat*] de hoc ſupra de do. inter.
vi. & vxo. c. i. ibi perſonæ conceſſo, ita quod perſona ſit
proxima cauſa priuilegii, vt in dictis exemplis. & ſic ſo.
quod oppor. de reſti. in inte. minoris. quæ tranſit ad hæ-
redes. ff. de in inte. reſt. l. non ſolum. ff. de in inte. re. l. nõ
ſolum. ff. de minori. l. interdum. & de Velleia. quod etiã
tranſit ad hæredes. C. ad Vell. hæredes. in his n. perſona
non eſt proxima & immediata cauſa priuilegii, ſed læ
ſio. ꝙ patet, & non ſufficit probare ætatem ſine læſione
non eſt mirum, ſi ceſſat, vbi eſt pſona cauſa finalis, vbi
non eſt finalis, non ceſſat. ¶ Demum diſtingue. aut pri
uilegium conceditur perſonæ, aut rebus, aut generi per
ſonarum, aut ciuitati, aut loco, aut cauſæ. in primo ca
ſu ſubdiſtinguit, vt ꝓdixi. ſecundo caſu trãſit ad ſucceſ-
ſorem rei, et ſingularẽ. ff. de aqua quo. & æſti. l. j. §. per-
mittitur. de cenſibus, ætatem. §. rebus. Tertio caſu, q̃n
conceditur generi pſonarũ, hoc expreſſo vel intellecto
ꝙ ad poſteros trãſeat, ad deſcendentes ꝑ lineã maſculi
nam tñ pertinet. ff. de iur. immu. l. j. in fin. & l. immu
nitates. & de mu. & ho. l. vacatio. In quarto caſu cum
ſucceſſiue ſemper idem ſit populus. ff. de iudi. propone
batur. habitationes ciuitatis vel loci perpetuo reſpiciet.
ff. de cenſi. forma. §. quãq̃. In quinto caſu cõceſſum cau
ſæ, puta depoſiti. vel his ſimilia, ad ſucceſſores tranſit, vt
in regulis allegat. in prin glo.

QVAESTIO.

Huic regulæ q̃n adaptatetur q̃ſtio, de qua dixi in tex.
Item quæſtio, qua quæritur. an priuilegiũ vel gratia nõ
ſcripta in ſolita literarum forma, vel ſcripta, ſed non
bullata, expiret morte. Papæ Sed q̃a ſatis de hoc ſcripſi
ſupra eod. li. ſuper proœmio. §. vlt. ſuper verſi. tranſmit
timus.

2 timus, hanc omitto. Sed quæro, quod plus † adaptatur re
gulæ, an priuilegium papale exprimens prælati nomẽ,
cum tamen tenor reſpiciat eccleſiam, vel econtra, non
exprimens nomen prælati, ſed dignitatem tantum, cũ
tenor reſpiciat perſonam, intelligatur perſonale vel rea
le? Præmittam quatuor, in quorum tertio proſequar q̃
ſtionem venetialem, breuiter allegans pro & contra. &
ponam duas ſolutiones cõtrias, quarum ſecũdam appro
bo, & contrariis reſpõdebo. in principali quæſtione pro
realitate allegabo. v. in contrarium. tria ſoluam inducẽ
do multa iura & ſpecificè aperiendo ſolutionis veritatẽ.
¶ Dubium iſtarum quæſtionum fundatur ſuper decre.
quoniam abbas. de offic. deleg. quæ diſtinguit, an litera
exprimat proprium nomen prælati, an exprimat ſolũ
nomen dignitatis. Secundo ſciẽdum, q̃ gloſſella, quam
poſui ſupra de vſu pal. ex tuarum. in fin. qua tracto, an
Compoſtell archiepiſcopus hodie habeat illius decre. priuile-
gium, ſatis ſufficere videtur ad hãc quæſtionem, quam
infra proſequar. Tertio eſt ſciendum, q̃ Barth. in veneri.
q. xxij. & Damaſus de offic. vica. q. j. quærebat, an per hæc
verba reſcripti apoſtolici, vices noſtras tibi in tali pro-
uincia duximus committendas. fiat commiſſio realis
vel perſonalis. Quod ſit perſonalis, allegat Dama. quòd
3 † ſcribendo expreſſo nomine epi & committendo illi
vices ſuas, iniungit ei neceſſitatem iudicandi, quæ neceſ
ſitas eſt munus perſonale. ff. de mu. & ho. l. munerũ. §.
iudicandi neceſſitas eſt munus, ergo legatio erit perſo-
nalis, ex quo in contrarium papa non expreſſit. Item, ſi
debitori meo conceſſi vendere pignus, & debitor poſſeſ-
ſionem pignoris perdat, † & alius eam adeptus rem ven-
dat, durabit ius pignoris, quia conceſſio illa debitori fa-
cta intelligitur perſonalis. ff. quib. mod. pig. vel hypo.
4 ſol. l. ſicut re corporali. §. ſi debitor. ¶ In contrarium † ad-
ducitur de præſumption. mandata. ibi enim papa prote
ſtatur, quia non loco, ſed perſonæ legationem commit-
tit. proteſtatio autem illa neceſſaria non fuiſſet, niſi cõ-
miſſio facta ſimpliciter intelligeretur realis. Et notãdũ,
q̃ ibi erat nomen proprium expreſſum. de inſti. cum ve
niſſent, quæ conceſſio realis intelligitur, niſi probetur
fuiſſe perſonalis. Item dicit lex, quod conceſſio per cre-
ditorem facta debitori, de vendendo pignore, intãtum
realis eſt, quod tranſit in hæredem, vt præd. l. ſicut re. §. ſi
debitori. ẽ. dul de extraneo. ¶ Soluit Dama. per præd. de
cre. cum veniſſent. conceſſionem realem. Tan. & Bar.
contra. & hoc ſequitur Gul. in Spec. de inſtru. edi. §. nũc
autem. ver. quid ſi papa. & hoc placet, niſi ex verbis re-
ſcripti aliud non ſumatur, vt in proxima quæſt. in decr.
mandata. fit iuris declaratio. & ad cautelã decr. cum ve-
niſſent. ponit verbum donationis. & conſenſum capitu
li, per quæ duo notatur realitas. ad quod ẽt ſatisfecit, qđ
ibi ſcripſi, ſuper ver. donauit, aliud contrariũ eſt ſolutũ.
¶ Quarto eſt ſciendum, quod Hoſt. in ſum. de priuileg.
5 §. quot ſunt ſpecies. diſtinguit, quod priuilegiorum † ge-
neralium & ſpecialium aliud reale, aliud ſingulariter p-
ſonale, aliud communiter perſonale, aliud ſingulariter
& communiter corporale, aliud tantum communiter
corporale, & ne de penult. & vltimo dubitetur, vocat cõ
muniter & ſingulariter corporale conceſſum commu
ni, cui ſinguli participant, vt de ſent. exc. cõtingit. de fo.
compe. ſi diligenti. Tantum ergo cõiter corporale quo
ſolum corpus, non ſinguli de corpore adiuuantur. xij. q.
ij. qui manumittitur. Proſecutionem horum ibi videas.
vide etiam quod dixi in regula, in indiciis. in fi. quæſtio-
6 nis. Ad quæſtionem breuiter veniendo, q̃ † expreſſio no
minis nõ faciat priuilegium perſonale, adducitur. ff. de
adimen. leg. lege annua. §. j. vbi legatum factum ſacer-
doti templi, etiam expreſſo ipſius nomine, debetur
ſucceſſori. Secundo cum de priuilegio tractemus, quod
eſt lex priuata & debet aliquid conferre vltra ius com-
mune, & large interpretari. iij. di. priuilegia. de ver. ſigni.
abbate, ver. hoc autem, eo. titu. olim. de priuil. in his. in-
terpretabitur ergo large, vt ſit reale, & perpetuum, ne ſit
ſtricta interpretatio & amara dicere, quod temporale
ſit & perſonale. & maxime procedit hæc argumentatio
quando priuilegium eſt de materia fauorabili. eo. titu.
odia. cum cõcor. Tertio videmus in pactis, q̃ expreſſio
nominis vel perſonæ non facit pactum perſonale, licet
oſtendat, cum qua factum fuerit. ff. de pact. iuregen. §. pa
ctorum. & l. tale pactum. Quarto, expreſſio nominis cõ
cedentis ſemper ponitur in priuilegiis, nec per id dici-
tur priuilegium perſonale ex parte cõcedentis, niſi aliud
exprimatur in illo, æqua ratione dicemus, q̃ expreſſio-
ne illius, cui conceditur, non ſit perſonale ex parte ipſi⁹
vbi aliud non exprimitur. vt ſic de his connexis ſit idẽ
iudicium. de conſtit. tranſlato. de acc. ad petitionem. &
ibi concor. in glo. pe. Quinto. hanc partem coadiuuant
iura, quæ volunt priuilegia eſſe perpetua. xxv. q. ij. ca. j. &
ij. & quaſi per totum. ¶ In contrarium præ. decre. quo-
niam. de of. deleg. Secundo, ſi cõcedens priuilegium vo
luiſſet, eſſe reale, ſuperſediſſet nomen proprium, quod ex-
preſſit. facit. de deci. ad audientiam. vbi vide concor. in
vlt. glo. Conſtat etiam, q̃ verba in priuil. debent aliquid
operari. de priuileg. ſi papa. lib. eod. ſed aſſerentes priuile
gium eſſe reale, dicunt contrarium. ſ. expreſſionem no-
minis nil operari. Tertio, nõ loquimur ſimpliciter de
beneficio principis, in quo largiſſima fit interpretatio.
de do. cum dilecti. in fi. & C. de bo. va. l. ij. lib. x. ſed loqui
mur de priuilegio, quod proprie datur cõtra ius cõmu
ne, & hoc quantum reſpicit aliorum præiudicium, réci
pit ſtrictam interpretationem, dummodo aliquid con
ferat, de priuileg. paſtoralis. & c. in his. ff. de leg. qđ vero,
& de hoc ſatis ſcripſi de verbo. ſign. olim. ſuper vl. gl. ſed
hoc interpretando priuilegium eſſe non reale, ſed per-
ſonale minus lædit, & aliquod confert, ergo hic præligẽ
dum, & hoc argumentum idem concludit, qñ nomen
non eſt expreſſum. ¶ Soluendo dico, non ſemper curan
dum de nomine, an ſit expreſſum vel non, ſed tota vir-
tus conſiſtit in tenore & verbis priuilegii. ſatis probabi-
tur de priuil. porro. & c. recepimus. eo. tit. cum olim. j. &
ij. & c. ex ore. eod. tit. cum plantare. in fi. & c. dilecti. de fi.
inſtru. accepimus. & c. contingit. & c. quod ſuper his. de
præſcrip. veniens. de confir. vti. vel inuti. cum dilecti. de
verb. ſigni. abbate. ad idem. ẽ. eo. lib. de priui. abbates. & c.
vt apoſtolicæ. in fi. & c. cum perſonæ. & c. ſi papa. eo. lib.
de offi. or. c. iij. ꝟ. reſpon. & §. ij. & §. in conferendis. Bene
ergo dicit lex, q̃ de his controuerſiis, quæ ex teſtamento
proficiſcuntur, neq; tranſigi, neque exquiri veritas aliter
poteſt, quam inſpectis cognitiſque verbis teſtamenti. ff.
de tranſac. de his. facit C. eod. tit. vt reſponſum. & docet
experientia, q̃ omnia quaſi antiqua priuilegia papalia
& imperialia exprimebant nomen prælati, tunc regen-
tis eccleſiam, cui dabatur priuilegium. Verum eſt, q̃ pa-
palia, ſi dabãtur loco religioſo, ſubdebant, eiuſq; fratri-
bus regularem vitam &c. ſi erant eccleſiæ ſæculares, nõ
ponebatur, ibi regularem &c. & vbi hodie dicitur, ſalu-
tem & apoſtolicam benedictionem, tunc dicebatur in
perpetuum. quis ergo dubitat, expreſſionem nominis
non impedire realitatem, & perpetuitatem talis priuile
gii. Item ſi exprimatur in priuilegio de ſucceſſoribus, ſi-
cut, vt lit. pen. c. j. item, quid ſi priuilegium dans excep-
tiones, dicat prælato nominato, te, & eccleſiã eximi-
mus, quis dubitat ſucceſſorem exemptum. de priuil. per
exemptionem. Volue caſum, quid ſi nõ exprimatur no
men proprium, nec aliud ſingulariter habens vim pro-
prij nominis, tamen exprimit gratiam, quam facit eſſe
perſonalem, vt in præ. decre. mand. de præſump. facit. de
conceſ. præben. cõſtitutus, vel apparet, q̃ pp labores, quos
pro Romana eccleſia ſuſtinuit, vel propter eminentem
ipſius ſcientiam, vel ſanguinis nobilitatem aliquod pri
uilegium conceditur, vel alias gratia eſt talis in ſe, quæ
perſonam reſpicit, puta, quod poſſit abeſſe ab eccleſia
propter aerem ſibi non congruum, vel propter capita
les inimicitias. & ſuper hoc vide, quod dixi. eo. tit. is, qui
in ius. in quæſtione in ea parte, qua tracto, quãdo reſcri
pium

ptum non reſpicit ſucceſſorem. his & ſimilibus dici nõ
poteſt, ꝙ ſuppreſſio proprij nominis faciat priuilegium
reale, vbi tamen ex tenore priuilegij non poteſt colligi
intentio concedentis circa realitatem & perſonalitatẽ,
& conueniri poteſt ſucceſſor. ſatis dico ſtandum decr.
quoniam abbas. de offi. deleg. hoc ſaluo, ꝙ ſi ex aliquib.
verbis priuilegij dubitaretur, an concedens illud volue-
rit eſſe perſonale vel reale, ad concedentem recurratur,
vt declaret quem modum ſui beneficij eſſe velit. de offi.
or. c. iij. §. ſi vero. ſ. e. li. & ff. de re iur. Neratius. Guil. tamẽ
in Spe. de inſtr. edi. §. nunc autem. ver. Item, ꝙ fuit con-
ceſſum, dicit, ꝙ ſi ſuperior haberi nõ poteſt, intelligetur
reale. niſi contrarium probetur per iura, quæ dicunt, be-
neficia largè ſumenda, per hæc ſic declarata, puto ceſſa-
re contraria. Pro reſponſione tamen ad. l. annua. §. 1. &
certas leges ſimiles in quantum ſolutioni contradicere
videntur, vide quod ſcripſi in decre. quoniam abbas. ſu-
per. iij. glo.

SVMMARIVM.

1 *Pro poſſeſſore habetur, qui dolo deſiit poſſidere.*
2 *Statuta municipalia vel ſinodalia an habeant interpretationem vel extenſionem. & nu. 3. 5. 7.*
4 *Contractus mutui interpretationem recipit.*
6 *Interpretationem quæ admittant.*
8 *Legem interpretari quando liceat doctori. & nu. 9.*

REGVLA XXXVI.

PRo poſſeſſore habetur.
Quoad ſui damnum, non quoad commo-
1 dum. vide poſſeſſori † cauetur, non ei, q do-
lo eſſe deſiit. ff. de rei vendi. l. hoc ſi res. & l. is, qui dolo.
hic autem plene tractat Dy. an ei, qui dolo deſiit poſſi-
dere, conuentus æſtimationem ſoluit, debeat de euictio
ne cauere. Item an eo caſu, quo non cauetur, poſſit re
euicta agi contra actorem; cui ſoluta eſt æſtimatio. Itẽ,
an per actatorem debeat cedi actio ei, qui dolo deſiit
poſſidere. Item, an talis æſtimationem ſoluens habeat
actionem in rem, ſaltem vtilem ſine ceſſione. Item, an
talis, qui æſtimationem ſoluit, repetens rem reuerſam
ad actorem repellatur actore parato æſtimationem il-
lam reſtituere? Itẽ an ille, cui ceditur vel venditur actio
in rem, habeat dominium vtile. ¶ Prima glo. dicit vn-
de ſumpta, & ponit exempla. ¶ Secũdo dicit regulam in-
telligi non taliter, ſed in tantum. Tertio, dat ſimile, ſub-
dens de fictione. Quarto, notat tria. Primo, hoc caſu quẽ
que in litem iurari. Secundo, regulam etiam in prælato
locum habere, tamen quoad propria tãtum. Tertio no-
tat contrarium regulæ, & de probatione remittens, dicit
illud verũ in illo, qui a principio ſine dolo poſſedit. ¶ In
glo. j. ibi [*qui dolo deſierit*] ſequitur, poſſidere, pro poſſiden-
te damnatur, quia in poſſeſſione dolus eſt. ¶ In glo. i. ibi,
[*electio. §. 1.*] quia iſtæ non differunt in ſubſtantia. ff. de
neg. geſt. actio. iõ effectualiter hr̃ pro poſſeſſore. Dyn. &
vide, quod no. in Spe. de ĩterrog. § ij. ver. quid ergo ſi egi.
& ibi. [*aduerſario*] ibi dicit Be. ꝙ ſi poſſidebat tempore li-
tis cõte. præſumitur dolo deſiiſſe. niſi ꝯrium probet. ¶ Dy.
plus dicit. hoc. ſ. idem, ſi poſt libellum receptum, vel de-
nunciauerat ſibi actor ſe daturum libellum, alle. ff. ex q-
bus cauſ. in poſſ. l. ij. & quod no. eo. tit. Fulcinius. §. quid
ſit latitare, alleg. etiam le. ſi fundum. ff. de rei vend. & de
edendo. l. quædam. §. nihil. an ille, qui vendit poſt denũ-
riationem factam, ne venderet, per hoc intelligatur do-
lo deſiiſſe poſſidere, & quale ſit eius conſilium, vt vende
re poſſit, vide in Spe. de emp. & vend. §. nunc dicẽdum,
ver. ſed nunquid idem. & ver. ſe.

QVAESTIO.

Hoc certum, quod aut per interpretationem, aut per
2 extenſionem eſt, ꝙ non poſſidens habeatur pro † poſſeſ-
ſore, vidi dubitari, an ſtatutum loquens de poſſeſſore, in
telligatur de eo, qui deſiit dolo poſſidere, & pp hoc tra-
ctemus quæſtionem, quæ certa eſt, an ſtatuta ſinodalia
vel municipalia habeant interpretationem vel extẽſio-
nem? Ex præmiſſis duobus euidentialibus ad negatiuã
allegantur quatuor, & totidem ad affirmatiuam. Tertio
recitantur ſolutiones diuerſæ, & vltima plenior, & ante
omnia quid ſit extenſio, patet. Sed, vt alias dixi, in prin.
cle. ſuper prin. j. glo. ibi. interpretatio quædam conſiſtit
in varietate linguarum, vt θεός Græcè. Latinè Deus.
Deutero. Græcè, latinè nouam ſicut νόμος græcè, latinè
lex. ſ. qui fil. ſint le. per venerabilem ver. ſane. & de hoc,
ff. de ver. obl. l. j. in fi. & de hoc Hier. in prologo pentateu
ci dicit, ꝙ in hoc eruditio. & verborum copia transfer-
tur, qui intelligit. & de hoc nõ dubitatur, quin bene cõ-
petat etiam circa ſtatuta. Eſt & alia, quæ conſiſtit in ob
ſcuritate literæ, vel ſenſus; de qua dicitur; interpretatio-
nem eſſe condentis. de ſent. excom. inter. cum concor.
per quod vr̃ ſolum condentem interpretari poſſe, vt ſic
io habeat lex ſpecialis, ad ſuum conditorem, ſicut gene
ralis ad ſuum. C. de leg. l. j. & vlti. cum tamen lex dicat,
ꝙ etiam magiſtri debent eſſe ſubtiles interpretando. C.
de profeſ. qui in vr. l. vna. li. xij. de tali interpretatione q̃ri
mus, & de ea no. ff. de orig. iur. l. 1. in princi. & ff. de iur. &
fac. ig. l. ij. vt dicit lex, cum in verbis nulla eſt ambigui-
tas, non debet admitti quæſtio voluntatis. ff. de leg. iij. l. il-
le aut ille. §. 1. Secundo ſciendum, ꝙ dicitur. cõditorem
ſtatuti habere illud declarare, vel interpretari, non intel
ligi de officialibus aſſumptis ad illa condenda poſt poſi-
tum officium. ſed de illis, quorum authoritate ſunt cõ-
dita, vt ſcripſi, de verbo. ſig. ex parte. iij. in vlti. glo. ¶ In q̃-
ſtione ad negatiuam inducitur, quia in his, q̃ ſtricti iu-
ris ſunt, quod non eſt expſſum, hr̃ pro omiſſo. ff. de ver.
obl. quicquid adſtringendæ. j. reſpon. & l. ſi ita ſtipulatus.
§. Chriſogonus. de cõdi. ob tur. cau. l. vlt. ad fi. ff. de iniur.
item apud. §. ait prætor. facit. ff. eo. l. expreſſa. quod autẽ
ſtatuta ſint ſtricti iur. probant legiſtæ, quia ex eis datur
condictio ex lege. ff. de condi. ex l. l. vna. cum aũt talis cõ-
dictio non ſit numerata inter actiones bonæ fidei. inſti.
de act. §. actionum. & no. ſ. de excep. cum venerabilis. in
iij. glo. reſtat, ꝙ eſt ſtricti iur. & ſic ſterilis, vt prædixi. Eſt
autem ꝯ naturam, ꝙ ſterilis pariat. ff. de act. emp. ſi ſteri-
lis. in princ. de ædil. edic. quæritur. §. mulierem. recipien-
tur ergo iuxta rudem, & grammaticalem & propriam
& abſolutam verborum ſignificationẽ. licet ergo ſit du-
rum, ſeruetur, vt eſt ſcriptum. xix. diſt. in memoriam. vj.
q. iij. ſcriptum. ff. qui & a quibus. l. proſpexit. quæ quid di-
cat, vide. ſ. de for. comp. c. ij. ſuper prima glo. ff. de exercit.
l. j. §. ſi is. ff. de ma. teſt. l. qđ conſtitutum. Secũdo legitur,
ꝙ verbis edicti ſtandum eſt. ff. de leg. iij. non aliter, q̃ de-
bent aliquid operari. ſ. eo. lib. de priuil. ſi papa. facit. ff. ad
exhib. l. pe. ff. de verb. ob. ſi quis arbitratu. de inſtit. ſed &
ſi pupillus. §. proſcribere. deficientibus ergo verbis, nec
æquitas, nec mens ſeruanda eſt. ff. ſol. matri. ſi vero. §. pe.
ff. manda. ſi pro parte. Tertio conſtat, ꝙ in omni ambi-
guitate orationis proferenti & non alteri datur declara-
tio, & interpretatio. eo. tit. in ambiguis. Quarto hoc ma
xime procedat, qñ per ſtatuentes ordinatum eſt, ipſa ſta
tuta non licere interptari, ſed intelligi debere ruditer. &
ſecundum literalem intellectum, vt communiter hñt
ſtatuta communitatum Italiæ, ſed conſtat, ꝙ interpre-
tatio eſt cum à verbis receditur. ſ. de ver. ſign. in his, ergo
fieri non põt, & ſi fiat, non valet. C. de legib. non dubiũ.
verba etiam ſimplr̃ & generaliter prolata ad certã ſpe
ciem arctare non licet. ſ. de verb. ſigni. cum in partib. &
de deci. ad audientiam. ff. de offi. præſid. l. iij. ff. de publi. l.
de ꝓuio. Item ſi prorogetur, corrigatur, alias arctetur ſta-
tutum, cum illud ſit emendare, fieri non poteſt, niſi per
eum, qui ſtatuere põt. ar. ff. de vectig. l. vectigalia. in prin.
3 & de ſpon. ſi puellæ. ¶ In † contrarium inducitur patens
abſurditas. Pone, ſtatutum dicit, ꝙ faciens homicidiũ
decapitetur, vel non trahens ad ignem cõdemnetur in
x. Primum, ſi ſine interptatione ſeruetur ad literam, in
fans, furioſus, vel ſe defendendo occidẽs decapitabitur,
quod eſt cõtra iura, vt in clementi. de homicid. ſi furio-
ſus,

ſus.ff.de iniur.l.illud.can.xv.q.j.ff.ad leg. Corne.de ſic.
l.quod infans.de iuſti.& iur.l.vt vim.C.vnde vi.l.j.ff.de
offic.præſid.l.diuus. Ex ſecundo etiam condemnaretur
infirmus,infans,& his ſimiles. Primum ergo ſtatutum
interpretabitur in eo,qui dolo occidit, & ſecundum in
eo,qui dolo prætermiſit.conſtat enim,ꝙ voluntas & pro
poſitum diſtingunt maleficia.ſ.de ſent.exc.cum volun
tate.in princip.ff.de furt.qui iniuriæ.Secundo,ꝙ ſtatuta
eccleſiarum & communitatum interpretationem reci
piant,patet.ſ.de cler.non reſid. cum dilectus.de offi.or.
præſenti.ſ.eo.lib.§.porro.ſ.de iniur.& dam.dato. in no-
ſtra.& ſ. de verbo. ſignifi.ex parte.iij.ff.de mu.& ho.l.vt
gradatim.§.ſed & ſi lege.vbi ſtatutum, quod præfert in
honore certæ conditionis homines, interpretamur, ſi
ſint idonei.ad idem.ff.ad l.aquil.ita vulneratus.§.vlti.qd
dicam vide ſupra ne cleri.vel mona.c.j.ſuper j.gl.ad idē
ff.de lega.iij.l.ſeruus.& l.ſeruos autem.& l.fideicommiſ-
4 ſa.§.hæc verba.Tertio conſtat,ꝙ † contractum mutui,q
eſt ſtricti iur.interpretari licet,vt patet.ff.ad maced.l.ſed
Iulianus.§.mutui.quem vide de priuile.quanto. in vlti.
glo.ad idem.ff.de verbo.obl.ſtipulatio. §.ſtipulationib.
& l.quicquid.ij.reſponſo.Item,cum leges principum &
ipſorum beneficia recipiant interpretationem.ff.de iur.
pa.l.adigere.§.quamuis.de pac.l.quod dictum.& ff.de
petit.hæredi. item veniunt. §. aptanda.ff.de legi.l.beni-
gnius.& de conſti.princip.l.vlti.ſupra de priui. in his.de
5 verbo.obli.olim.multo fortius † & ſtatuta. In his ergo
mens & ratio præponenda eſt, ſicut in illis.& hoc fit p
interpretationem.Primum patet. ſupra de præben.c.ſi.
de verbo.ſigni.intelligentia.ff.de iur.om.iudic. ſi quis id.
de in ius voc.l.quamuis. ff. de ritu nup.l. penult.§.j.C.de
furt.ſi quis ſeruo.Idem dico de cau.de accuſa. cum dile
cti alias,niſi fieret interpretatio, ſæpe incideret turpis in
tellectus.facit ſupra eo.lib.de iur.iur.c.j. & præd.decret.
præſenti.§.porro.de offic.ordi.& prædi.§. ſed ſi lege.in l.
vt gradatim.C.de condi.inſer.l.ij.ff.de condi.inſti.l.con-
ditiones.& l.filius.facit ergo tacitus intellectus per inter
pretationem,quod faceret expreſſus.ff.de legib.de quib.
ad idem.ff.ſi cert.peta.l.cum quid.ff.de verbo.oblig.l.tri-
ticum.& procedat ēt,ſi ſit extenſio,tñ iuſta.ff.de conſtit.
prin.l.ſi duo.§.fi.cū leg.ſequentib. & de verb.ſign.l.iuſta.
6 Quarto,cum non ſolum † in conſtitutionib.principum
& ipſorum beneficiis,& mutuo,vt probatum eſt, ſed ēt
in ſtipulationib.prætoriis fiat interpretatio. ff. de præto.
ſtipu.l.in ꝑtoriis,& in aliis.ff.de ſol.matr.l.Caius.& in re
ſcriptis.de reſcript.cauſam.de poſtul.præ.ca.j.& in ſnīis
& laudis.de verbo.ſigni.in his.de arbit. cum olim.ff.de
ap.executorem.§.j.& in ambiguis intētionib. & oratio-
nib.ff.de iud.ſi quis intentione.& in ɔ̄ctib. & vltimis vo
luntatib.ſupra de do.cū dilecti.in fin. ff. de pact.veterib.
C.de inof.teſt.l.iij.& faciant not. in regula, ɔ̄ cum.hoc
eo.titu.quare ergo non admittetur in ſtatutis?vr̄ abſur-
7 dum.¶Solu.fertur, † Odofre.dixiſſe ſuper leg.vt grada-
tim,alias ſup.l.præce.ff.de mu.& hon. ſtatutum poſſe p
iudicem interpretari,per leges quas allegaui,ſupra parte
ſecunda,ver.ij.in fi.Iac.de Are.dixit,ꝙ communis & ve-
ra doctorum opinio habuit,ſtatuta interꝑtari poſſe,ſe-
cundum ius commune.ff.de ven. inſpi.l.j.§. quamuis.
& in præ.§.ſed & ſi lege. & Richardus Malumbræ pro-
babat hoc p leg.ij.C.de nox.acti.attenta ſecūda lectura,
quam ponit ibi gl.vt ibi dicit Dy.ſup.l.j.ff.de ver.ſign.dū
dubitaret,an in ſtatutis fœmininum comprehendatur
ſub maſculino.dicebat,ꝙ eſt q̄dam interpretatio,q̄ præ
ſumitur pro aperta expoſitione.C.de legi.l.fi.ff.de legi.l.
fi.ff.de re iudi.Paulus.& de lib.& poſthu.l.Gallus.§.nūc
de lege.& hāc bene recipit ſtatut.p præd.l.vt gradatim,
§.j.ſumitur etiam interꝑtatio pro extenſione,vel proro-
gatione.ff.de orig.iur.l.ij.& no.ff.ad tertul.l.j.§. qui ope-
ras,& quid dicat,vide de offic.deleg.ſuper q̄ſtionum.ſup
iij.glo.& hanc non recipit ſtatutum.inducit rationem,
quam dixi in princ.primæ partis. Guido de Suza.in ſuis
quæſtionibus ſtatutorum expreſſe non eligit. Videtur
ad hoc accedere,quod proximè dixi.Ia.de Bel.in quinta
ſua quæſtione, quæ loquitur de percutiente hominem
manu cum enſe,inſeruit hunc articulum.ſed in ſolutio
ne non expreſſe ſequitur de ſtatuto, ſicut propoſuerat,
loquitur enim ſoluendo de lege.ſed intelligatur de mu
8 nicipali.dicens,ꝙ ſi † lex prohibet expreſſe interpretatio-
nem, aut eſt ambiguitas in l. pp multiplicem ſenſum
verborum,aut propter legis mentem, primo caſu licet
doctori interpretari,per l.vnicam. C. de profeſſ.lib.xij.&
ff.ſi cert.pet.l.j.Diſtinguit tamen, aut omnes intellectus
ſunt honeſti,aut quidam honeſti,alij inhoneſti. Primo
caſu omnes ſunt ſequendi,ſiue genus,ſiue ſpecies com-
prehendat,dummodo abſq; vitio verbis & voluntati ɔ-
ueniant.ff.de legi.ſcire.& l.benignius.niſi conſuetudine
aliud ſit ſeruatum.eod.titu.l.minimè.& l. ſi de interpre-
tatione.ſupra de cōsue.cum dilectus. ſed ſi abſque vitio
ſenſus omnes conuenire non poſſunt, acciperetur ma-
gis proprius verbis & voluntati legis & benignior p præ
dicta iura.& ff.eo.ſemper in dubiis. & de ſtatulib.l. La-
beo.Secundo caſu videretur nullum intellectum ſequē
dum.iiij.di.erit.ff.de iuſti.& iur.l.j.circa prin. & C.de ve.
iur.enu.l.j.§.j.putat tamen ſequendum minus inhone-
ſtum,quod magis congruit.ff.eo.quot. nihil. cum con-
cor.In tertio caſu idem, vt recipiatur honeſtus & beni-
gnus,per eandem legem,& per l.allega.ſupra ver.iij.ver.
alias niſi.& C.de epiſco.& cleri. conuenticulam. & de
iur.om.iudic.l.nemo.& ff.de verbo.obliga.l. ſi ſeruus.§.
ſequitur. Quando autem eſt ambiguitas propter legis
mentem,dicit à verbis non recedendum,mente ſerua-
ta,non corrigendo,arctando, nec extendendo, per l.ꝓ-
ſpexit.in princi.allegatam cum concor.Si tamen peni-
tus eſſet obſcura,recurratur ad condentem,vt in princ.
9 huius quæſtionis.Vbi vero † lex interpretationem exꝑſ
ſe non prohibet, aut quæritur de interpretatione, quæ
corrigat,proroget,vel arctet,aut quæ verbi ſignificatum
tradat. Primo caſu correctionem facere non poteſt,niſi
legiſlator, prorogare vero vel extendere poteſt doctor,
vbi eſt eadem ratio,& omnimoda ſimilitudo, ſi tamen
coadaptatur ratio verbis,& menti.ff.ad mace.filium.&
de verbo.ſigni.l.iuſta interpretatione.alias ſecus. ff.ſolu.
matr.l.ſi vero.§.pen.& dicta.l.proſpexit. arctari etiā pōt
ad vitandum primum intellectū, qui inſurgeret ex ver-
bis,vt præ.l.vt gradatim. §.j.de ritu nup.l.pe.§.j de verb.
obliga.ſi ſeruum.§.ſequitur.& C. de teſta.cum antiqui-
tas,alias ſecus,cum arctatio tunc eſſet legis correctio.Se
cundo caſu,ſi verba ſunt ambigua per diuerſos intelle-
ctus, dic vt ſupra ſi propter mentem licet interpretari,
corrigendo,prorogando,vel arctando,niſi vt ſuperius di
ctum eſt,vel niſi mens legis eſſet ſcripta,vt no. C.de leg.
non dubium.Si autem omnino ſint obſcura, & incer-
ta,recurritur ad eius authorem & conditorem,vt ſupra
dictum eſt,& no.ff.de le.non poſſunt.

REGVLAE IVR. CIVIL. huius literæ.P.ſunt hæ.

Pomponius. *Lex* XXVIII.

Plus cautionis in rem eſt,quam in perſonam.

Caius. *Lex* CXII.

Pupillum,qui proximus pubertati ſit,capacem eſſe & furandi,& iniuriæ faciendæ cōſtat. In hæredes non ſolent actiones tranſire,quæ pœnales ſunt ex maleficio,veluti furti,& damni,iniuriæ,vi bonorum raptorum.

Paulus. *Lex* CXVIII.

Prætor bonorum poſſeſſorem hæredis loco in omni cauſa habet.

Idem. *Lex* CXXV.

Pœnalia iudicia ſemel accepta in hæredes tranſmitti poſſunt.

Celſus. *Lex* CL.

Pupillus nec velle,nec nolle in ea ætate,niſi appoſita tutoris

toris authoritate, creditur. Nam quod animi indicio fit, in eo tutoris authoritas neceſſaria eſt.

Modeſtinus. Lex CLVII.

Priuilegia quædam cauſæ ſunt, quædam perſonæ. & idõ quædam ad hæredes transmittũtur, quę cauſæ ſunt, quæ perſonæ ſunt, ad hæredes non tranſmittuntur.

Vlpianus. Lex CXCIII.

Parem eſſe conditionẽ oportet eius, qui quid poſſideat vel habeat, atque eius, cuius dolo malo factum eſt, quo minus poſſideret, vel haberet.

Idem. Lex CCV.

Plerunq; fit, vt ea, quæ à nobis abire poſſunt, perinde in eo ſtatu ſint, ac ſi non eſſent eius conditionis, vt abire poſſint. & ideo quod fiſco obligamus, & vendicare interdum, & alienare, & ſeruitutem prædio imponere poſſumus.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium principis, quomodo accipiendum.*

2 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum monacho tranſlato ad eccleſiã parochialem, quod habere poſſit cum illa beneficium non curatum. & nu. 4. 5. 7. 10.*

3 *Monachus æquiparatur ſeruo, qui nec poteſt habere proprium.*

6 *Diſpenſatio pluralitatis circa beneficia eſt odioſa, & reſtringenda, & nume. 9.*

8 *Officij ſeu ſtatus mutatio vel tranſlatio, an quid conferat.*

11 *Abbas poteſt committere monacho eccleſiam monaſterij non curatam.*

12 *Beneficium curatum ſeparabile eſt a non curato.*

REGVLA XXVIII.

QVæ a iure exorbitãt. Quaſi deuiant, vel diſcordant. & idem verbum in dec. j. de fil. preſ. ẽ. e. lib. quam alleg. glo. trahenda. & in hoc diſſerunt, quæ iuri communi conueniunt, ex quibus iudicamus circa ſimilia. ff. de legi. non poſſunt, de reſcript. inter cœtera. lo. mo. ¶ Prima gl. dicit, vnde ſumpta, & ponit exẽpla. Secundo, dicit idem ampliando. Tertio, ſoluit quæſtionẽ. ¶ In j. gl. ibi [*quod contra rationem*] ſequtur iur. receptũ eſt, non eſt producẽdum ad ꝯſequẽtiã. & ibi [*l. j. in fi.*] ſi princeps ob meritũ indulſit priuilegiũ, vel remiſit pœnam, vel maiorem irrogauit, perſonam non egrediuntur. ¶ In j. gl. ibi [*ad conſequentiã*]. ſ. ad viros, in quibus eẽt eadem facilitas, quæ in mulieribus. & ibi [*is, qui*] in fin. ꝑ quam ponebat hic Dy. exemplum, ſed impropriè, vt patet in glo. & ſic etiam parum proprie proſequitur hic,
3 quando † late vel ſtricte interpretandum ſit principis beneficium. dicens, ꝙ aut conceditur contra iur. communis permiſſionem, aut ſm illam. Primo caſu, ſi conceduntur capaci de iu. communi vr̄, ad ius commune aliquid ſuperaddi. ff. de bon. libe. l. j. §. j. & ad munici. l. j. in fi. ſi non capaci, reducitur ad ius cõe. C. de inoffic. teſta. ſi quando. & ſi verba ſunt ambigua, reſtringuntur, vt hic. & in c. j. de fil. preſ. interſerit tamen, ꝙ priuilegia diſpenſationem continentia concedi videntur ſecundum cõditionem illius perſonæ, cui conceduntur, militi. ſ. vt militi, clerico, vt clerico, laico, vt laico. ff. de iniuſ. rup. & ir. teſt. ſi quis exhæredato. §. ſed & ſi quis. & de teſ. mili. l. militari. quando vero conceduntur ſm iur. permiſſionẽ, latiſſima ſit interpretatio. ff. de conſti. princi. l. vlti. & de ſen. pal. l. j. & de bo. va. l. ſi quando. ſine alterius iniuria, niſi contrarium exprimatur. ff. ne quid in lo. pu. l. ij. §. ſi quis a principe. & vide, quod dixi de ver. ſig. olim. ſuper vlti. glo. & ibi [*conſtitutionem*] vbi de hoc in iiij. gl. & in ꝑ. cle. dudum. §. huiuſmodi. in glo. patet.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem, quam diſputaui, ꝙ ſacer ordo non dirimat ſponſalia de præſenti, licet idẽ faciat profeſſio, quia exorbitabat a iur. de hoc no. ẽ. eod. lib. de voto. c. vno. ſed quia ſic eſt terminatum per extrauag. Io. antiquæ concertationi. ideo illa dimiſſa proſo-
2 ſequar aliam quæſtionem hic diſputatam † per fratrem Ia. an poſſit eps diſpenſare cum monacho tranſlato ad eccleſiam parochialem, ꝙ habere poſſit cum illa beneficium non curatum. Ipſam, mente ſeruata, verbis omiſſis multum decurtabo, & ornabo. Allegabuntur ſex ad affirmatiuam, quinque ad negatiuam. Tertio, dabitur ſolutio, & contrariis reſpondebitur. Et primo allegatur diſpenſationem fieri poſſe. conſtat, ꝙ per diſpenſationẽ epiſcopi vnus præeſſe poteſt diuerſis eccleſiis. lxx. diſtin. ſanctorum. nec diſtinguitur ibi inter ſecularem & religioſum. ergo nec nos diſtinguamus. ij. q. v. conſuluiſti. xxxj. q. j. ꝙ ſi dormierit. xvj. q. j. ſunt nonnulli. Cum ergo eccleſiæ omnes ſint in diſpenſatione epiſcopi. x. q. j. rogenda. xvj. q. vij. omnes. ergo diſpenſationem propriam facere poterit. Secundo, probatur idem per dec. cum ſingula. de præben. ſupra eodem li. in princi. nam cum ibi prohibeatur epiſcopo diſpenſatio cum religioſo in pluribus curatis, datur intelligi, ꝙ in curato & ſimplici hoc poterit. xv. di. qualis. de præſum. nonne. de his, quæ fi. a præ. cum apoſtolica. in fi. niſi papa expreſſiſſet. de decimis. ad audientiam. Cum ergo non ſit prohibitum hoc epiſcopo, & ipſe ſit præordinator in cunctis. xxv. di. perlectis. & diſpenſet in non prohibitis. de præbẽ. grauem. de ſent. excom. nuper. de hoc de iud. at ſi clerici. cum cõcor. ergo. &c. Tertio, ad idem inducitur, ꝙ monacho tranſlato ad eccleſiam parrochialem, epiſcopus cẽſetur abbas. xxvj. q. j. ſic viue. cum c. ſequentibus. & a prioris abbatis eſt obediẽtia abſolutus. xxj. q. ij. ſi quis iam. xvj. q. j. ne pro cuiuſlibet. xviij. q. j. c. vno. ẽ. de priuil. cum olim. ij. ſed prior abbas poterat illi committere adminiſtrationem eccleſiæ non curatæ, de vtriſque enim intelligitur. de ſtatu monac. cum ad monaſterium. ver. tales. facit cle. eod. ti. ne in agro. §. cęterum. & quod no. xvj. q. j. de monachis. & per Ho. in decre. ꝙ Dei timorem. facit etiam præ. dec. cum ſingula. ergo & epiſcopus hoc poterit. Quarto ſic probatur, etiam circa monachum conceduntur epiſcopo, quæ maiora videntur, & monacho magis prohibita. fortius ergo licebit talis diſpenſatio, velut minor, vt probatur eod. titu. cui licet. cum concor. exemplificatur primum, quia monachus quieti & contemplationi deditus eſt, neque debet ſeculares actiones recipere. xvj. q. j. de præſentium. de poſtu. ex parte. & tamen ex diſpẽſatione epiſcopi hoc poteſt. ea. q. qui vere. & tamẽ illud fortius videtur contra profeſſionem monaſticã, quàm habere beneficium non curatum. ergo & hoc poterit. xvj. q. j. monachi. Quintò, dato ꝙ concedatur, epiſcopũ diſpenſare non poſſe cum clauſtrali, vt inſtituatur in ſeculari beneficio nõ curato, ne propter tale beneficium frangatur ſtabilitas clauſtri, & religionis ſilentium, ex quo tamen tranſlatum eſt ad curatum in hoc priuilegiatum. de ſta. mo. ꝙ Dei. nihil habet cum mon. commune. xvj. q. j. ne pro cuiuſlibet. & ceſſat ratio ſilentij & clauſtri, de qua ſupra agitur. Ceſſet ergo & prohibitio. de renuncia. poſt tranſlationem. cum concor. vt ſic perſonæ ſtatu mutato, ceſſet prohibitio. liiij. diſtin. fraternitatem. & c. quicunque. de ſerui. non or. capi. j. facit, ſupra eod. li. de iur. pa. c. vno. & de immu. ec. capit. j. & ſic conueniunt argumenta, de tanquam. iij. quæſt. vij. ſi contra patrem. ſupra de ele. cum inter vniuerſas. in fin. & capi. cum inter can. circa medium. cum concor. Diſpenſat ergo tanquam cum ſeculari clerico, cuius iure cenſetur. xvj. quæſtio. j. ſic viue. & cap. alia eſt cauſa. facit. xij. di. illa. de ſta. mo. recolentes. quod ergo de ſecularibus clericis ei conceditur, iuxta no. de ele. dudum. ij. de præben. de multa. xxj. q. j. in ſumma. cõcedatur etiam in tali monacho, qui vice clerici cenſetur, ex identitate rationis, de conſti. tranſlato. Sexto fortificatur hoc per æquipara-
3 tionem monachi † ad ſeruum. liiij. diſtinct. multos. qui

nec

nec poteſt habereproprium, ſicut nec ſeruus.de ſta. mo.
c.ij.& c.cum ad mona.xij.q.j.non dicatis. ſed conſtat,ꝙ
ſeruus manumiſſus per adoptionem eccleſiæ parochia-
lis beneficium nõ curatum habere poterit,qđ prius nõ
4 poterat. Vel dicatur iſta † ſeruitus debita clauſtro, ꝙ mo
nachus non curatum habere non poſſit, ex quo cura-
tum adeptus eſt ab hac ſeruitute liberum, iſtud ad iſtar
prædij liberi intermedij impediet illam ſeruitutem.ff.de
ſer.rul.præ ſi ſella.§.ruſticis. ſic & media perſona tollit
impedimentum.de ele.c.pe.de fil.preſ.tranſmiſſa. & ſic
non curatum conſequi poterit,vt per illud mediũ con-
ſequatur,quod per ſe non poſſet.facit.ſ.eo.li.de conceſ.
præ.quantæ. ſicut quandoque accidit per adiũctum de
ſepul.ſacris.de iur.pa.ex literis. ¶ In contrarium adduci-
5 tur hæc † regula multipliciter.& primo ſic,ꝙ monach⁹
inſtituatur in eccleſia ſeculari, hoc prohibent iura,quia
contrarium eſt officio monachali,alleg.xvj.q. j. mona-
chus,& c.ſi cupis.& c.placuit.Miror,ꝙ non allegauit di
ſputans.c.ſuper eo.de regula. vbi eſt expreſſum, ſed ab
hoc iure exhorbitat ius,quod ex cauſa cõcedit cum pſi
el eccleſiæ ſeculari parrochiali.lv.diſtinctio. priſcis.xvj.
quæſtio j.ſic viue.cum.c.ſeq. Illud ergo non habilitabi-
tur,nec ad ſequentiam vel caſum alium protrahetur,vt
hic & in concor.qui enim eligit vitam contemplatiuã,
propter officium prædicandi, & curam animarum
tranſire permittitur ad actiuam,quæ dicitur magis fru-
ctifera, de renũ.niſi,ad fin. & propter maiorem vtilita-
tem facilius quid conceditur.de transla.cap.fin.facit de
poſtula.præla.bonæ.j. quæ ratio ceſſat in beneficio non
curato. fortius autem procedunt prædicta, ſi teneatur
opinio,quod etiam ad parochialem non promouetur
monachus,niſi ex diſpenſatione hominis, de quo ſatis
no.xvj.q.j.in ſum.de ſtatu mo.c.lj.& c.quod dicitur. Se-
6 cundo inducitur,ꝙ diſpenſatio † pluralitatis circa bene-
ficia eſt odioſa,cum ipſa pluralitas ſuper cupiditate &
ambitione fundetur.de cleri.non reſiden. quia nonnul
li.de præben.quia in tantum,ſupra eodem lib. de reſcri.
c.fin.& hæc in monachis præcipuè reprobantur,de pb.
auaritiæ. ĩ decisa.ſic & diſſolutio & vagatio, quæ ex plu-
ralitate procedunt,ſupra eodem lib.de præb.cum ſingu
la.In prin.ceſſet ergo talis diſputatio, cum omnia prædi
cta teneatur epiſcopus à monachis extirpare, & puniri
debet non faciens.xxvij.q.j.ſi homo. & ca.ſi cuſtos.nec
facere debet id a quo debet alios prohibere,de na. ex li.
ven.c.vno.de elec.dudum.ij.quod prohibere debeat,pa-
7 ter,de cleri.non reſid.nonnulli.Tertio,dato † ꝙ conceda
tur epiſcopum cum ſeculari clerico diſpenſare poſſe
in ſimplici & curato,vt habet communis opinio,vt di-
xi ſupra in quinto argumento, tamen non ſequitur, ꝙ
diſpẽſare poſſit cum monacho,quia in primo ſola plu-
ralitas eſt impedimento,hic vero vltra pluralitatem oc
currit inhabilitas perſonæ ex monachali profeſſione,
quæ ad tale beneficium iudicatur inhabilis,& ſic nõ fa-
cile tolluntur duo impedimenta, vel duæ ſeruitutes, vt
vna, ſupra de vſu pal.ex tuarum.& nota.in clemen.de p̃-
ben.c.vno.ſuper verſi.momenti.nec iuuat, quod allega-
tur eum tranſlatum,quia nihilominus monachus eſt,
licet abbatis obedientia ſolutus, nec contra ipſius mo-
nachatus ſubſtãtialia diſpenſare poſſet, de ſta.mon.cũ
ad monachos.in fin.& vide quod.not. ſupra eod.lib. de
elect.quorundam.in gl.pe.vnde & in abbatem eligi poſ-
ſet.xvj.q.j.presbyteros.vbi de hoc.Item,ꝙ tranſlatio,vel
8 † mutatio ſtatus vel officij non proficiat, probatur. de
elec.auaritiæ.ſ.eodem lib.vbi non adminiſtrans, vt ele-
ctus,nec adminiſtrat vt ſindicus, vel procurator, Item
prohibitus vt pater,non adminiſtrat vt tutor.ff.de tut.&
curat.da.ab his.l.ſcire.§.ſi iur,alias eſſet dare,vna via pro
hibitum,alia via permitti,contra regulam.eod.tit.cum
9 quid.Quarto,certum eſt † diſpenſationes odioſas, quia
fiunt contra ius commune,vt hic.& ſic ſunt reſtringen
dæ.ſ.eod.titu.odia.& ſupra eod.lib.de filiis presbyte.ca.i.
& ij.de electione.dudum. Et hoc dicimus, quicquid ſit
in criminibus, ꝙ epiſcopi contra iura non diſpensant
niſi vbi eis permittitur,vt eſt expreſſum.de tempo. ord.il
lectus.xxv.q.ij.amputando. hoc autem non eſt permiſ-
10 ſum,ergo id non poterit. Quinto conſtat † quòd infir-
mari vel vituperari poteſt, præcaueri debere.xxiij.di.in
nomine domini.de ſer.non ord. capit.j. de procurato.c.
j.Sed ſi concederetur talis diſpẽſatio,euenire poſſet,mo
nachos renuntiare eccleſiæ parochiali, vel illa priuari,
& ſic in ſimplici beneficio extra clauſtrum remanere
ſine cura & beneficio,& officio prædicãdi,quod abhor-
rent iura,vt eſt probatum.¶ Soluit fra.Iaco.pro hac par
te per has vltimas rationes, inducens principaliter.xvj.
quæſtione.j.cap.j.& c.de monachis.& cap. cum ad mo-
na.Allegata primo in contrarium non obſt. quia non
ſequitur,ſi epiſcopus poteſt hoc, hoc idem poteſt cum
monacho,vt patuit per ſuperiora. Quod dicitur ſecun-
do de decre.cum ſingula.non procedit, quia ceſſat arg.
a contrario, niſi illius contrarium exprimatur in iure.
de quo vide,quod ſcripſi. de electio.publicato.ſuper vlt.
glo.Item ex illo modo arguendi ſequeretur,ꝙ in duob.
non curatis diſpensare poſſet cum monacho, quod fal
ſiſſimum eſt,vt patet per ſuperiora ad id, quod ibi ſequi
tur,quod diſpensat in non prohibitis, reſponſum eſt.ſ.
in quarto argumento huius partis. Ad allegata iij.fa-
11 teor.abbatem monacho ſuo † committere poſſe admi
niſtrationem monaſterij non curatam, quia per id ſta-
bilitas clauſtri non frangitur,cum ibi maneat vt obediẽ
tiarius ad abbatis nutum ad clauſtrum reuocandus,&
pro tanto debet habere ſocium ſui ordinis,vt no.de ſta-
tu mo.ne in agro.§.ad hæc.Item iuri plus placet, ꝙ etiã
ſi tales adminiſtrationes ſunt curatę,cum debeat potius
per ſeculares clericos q̃ per monachos exerceri, vt ſic
clauſtralis illam non gerat.de capel.monacho. c.i.facit,
de ſtatu mon.ne in agro. §. cæterum. Ad allega.iiij.re-
ſpondetur, non arguendum hoc caſu de permiſſis ad
nõ permiſſa,etiam ſi ſint minora. facit, quod ſcripſi de
tranſlatio.c.vlti.ſuper penul.glo.Ad vi.reſponſum eſt in
12 tertio argumento huius partis.vnde † monachus non li
beratur a monachatu per parrochialem eccleſiam, ſi-
cut ſeruus à ſeruitute per manumiſſionem,quod per ſe
patet. Nec tractaui hic de purgatione vitij, ſicut in ca.ſu
decre.pe.de elec.nec eſt hic difficilis ſeparatio,vt in dec.
ſacris. de ſepul. cum curatum beneficium ſeparabile
ſit a non curato.

SVMMARIVM.

1 *Facta contra ius pro infecta,habentur quæ nec dominium transfe-*
runt nec titulum præſcribendi parant.

2 *Facta quadam contra ius tenent.Quorundam vero effectus retra-*
ctari poteſt,& ad priſtinum ſtatum reduci.

3 *Sponſus ſponſam de præſenti ingreſſam monaſterium, & profiteri*
volentem rapuit vi & corrupit eam demum profeſſam,an iure
repetere poſſit.& nu.6.8.9.10.& 12.

4 *Matrimonium unus ſit,quam religio,fauorabilius.& nu.7.*

5 *Matrimonio non conſummato num liceat alteri coniugum, altero*
inuito,religionem ingredi.

11 *Voluntas attenditur potius quam factum in pœnalibus.*

13 *Matrimonium perficit copula,quę conſenſum requirit.*

REGVLA LXIIII.

QVæ contra ius. Ponit Dy. exẽ-
plum in re ec-
cleſiæ vel pupilli contra formam & prohi-
bitionem iuris alienatũ.quæ alienatio habe
tur pro imperfecta.ſupra eod.lib. de reb.ec.non ali.c.ij.
de ſac.ec.l. iubemus. de admi. tu.lex, quæ tutores.& de
præd.mi.l.i.vnde nec dominium transfertur, nec para-
tur titulus præſcribendi.C.de prædi.mi.l.ſi prædium. de
auth.præ.l.eum,qui.de vſucap.pro temp.l.fi. & in præ-
di.decre. ii. de reb. eccle. non alienan. ¶ Prima gloſſ.re-
mittit

mittit ad exempla.& ponit alia, & de materia remittit.
Secundo obiicit in ſpecie,& genere de prohibitis quæ fa
cta tenent,vel confirmantur, & tripliciter ſoluit, ponit
etiam quartam ſolu.quam improbat. Tertio,obiicit de
a maleficiis.& ſoluit.¶ In gl.j.ibi[*facta† tenent*]dat Dy.exē
plum de.l.ff.de inter.& rele.l.relegatorum.§.ad tempus.
vbi relegatis non debent adimi bona, tamen ſi adiman
tur,tenet ademptio.ad idem.ff.de fer.l.j. vbi prohibetur
ferri ſententia tempore feriato fauore hominum, ſi ta-
men feratur partibus præſentibus, tenet, & ibi tolletur
ad annullandum certa actio vel exceptio paretur, vt in
his, quæ fiunt dolo vel metu. Dy. quia factum tenet,li-
cet non teneat conſiderato effectu.ff.eo.l. nihil intereſt,
& ibi intelliguntur contraria.de hoc in Specu.de diſpu.
& allega.§.poſt hæc.ver.vel illud ius habet cauſam.dice
bat Dy.quādo lex vltra progreditur,ſtari debet tali clau-
ſulæ ſpeciali,generali relicta.ff.de verborum obliga.l.do
li clauſula.C.de pœ.l.ſanctio legum.ff.de ali.le.l.alimē-
ta.§ pe.& §.ſtichus. Abbas in diſtinctionibus.de teſti.ca.
ij.in fi.dat aliam ſolutionem,quam attribuit Odoff.aut
expedit facienti id haberi pro infecto, & tunc habetur
pro facto,vt in maleficiis.& ſequitur in gl. quia delictū
non præbet immunitatem.ff.de interd. l. relegatorum.
in fi.aut illi expedit habere pro facto. & tunc habetur
pro infecto vel ipſo iur. Pone exemplum, de elec. cum
in cunctis.vel ope exceptionis.eod. tit. quod ſicut.ne ex
improbitate commodum portet. ff. de fur.itaque fullo.
& ibi[*ſortiuntur*]alias,ſortiri poſſunt,dicit Dy. regula lo-
quitur in prohibitis a iure, tamen illorum quædā ſunt,
quorum effectus retractari poteſt, & ad primum ſtatū
reduci,vt in contractibus,electionibus, & teſtamentis,
& in his loquitur regula.quædam ſunt,quæ retractari vł
ad primum ſtatum reduci non poſſunt,vt mortuus ad
vitam.& in his ceſſat effectus regulæ.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem tertiam dominica-
lem poſtea diſputatā per fratrem Ia. & Guid. poſtea epi-
ſcopum Muti.quæ ſic proponebatur per vltimum.ſpō-
3 ſus ſponſam † de præſenti ingreſſam mona.& profiteri
volentem violenter rapuit,& corrupit,quæ poſtea pro-
fitetur,ſponſus ipſam repetit.quæritur, an poſſit. Quod
poſſit,allego.v.& vi.in contrarium. tertio ponitur ſolu.
Hoſt.& Io.& contra Ba.& Guid. reſpondentium ad ra-
tiones primorum. vltimo de quæſtione excludo. qua-
tuor caſus non dubios, & ſecutos ſequor. Pro actore
ſic allegabatur,poſſet enus abbreuiando,conſtat, ꝙ ma-
trimonio conſumato alter altero inuito religionem in
gredi non poteſt,ſed inter iſtos erat matrimonium cō
ſumatum,ergo &c.maior patet.de conuer.cōiu.per to-
tum,xxvij.q.ij.ſunt qui dicunt.& c.Agathoia. cum ſe-
quentibus.declaro minorem. ad conſumationem ma
trimonij requiruntur duo,conſenſus animorum,& cō
miſtio corporum,quæ firmat & perficit.xxvij.q.ij.in oī.
ſed inter iſtos vtrūq; interueniſſe proponitur. ergo &c.
nec obſtat violentia,quia etiam illicitus coitus affinita-
tem inducit,& efficit virum & mulierem vnam carnē,
& vnum corpus. Patet primum de eo, qui cog.conſan.
diſcretionem, ſecundum xxij. q iiij. in eo fornicator. ſi
ergo hæc copula,licet illicita, fecit ſponſos vnum cor-
pus, pars non poteſt religionem intrare parte in ſeculo
remanente.xxvij.q.ij.quia Agatho.de conuer.coniu.ad
apoſtolicam,& ponderatur hic factum,quod ſemel fa-
ctum eſt,nequit non fuiſſe. ff. de cap.& poſtli.re.in bel-
lo.§.factæ,præcipuè in hoc caſu,quo poſt ruinam ſuſci
tari nō poteſt.xxij.q.v.ſi Paulus.& lex.C.de rap.vir.l.vna.
& præcipuè,quia in corruptione etiam inuitæ,præſumi
tur aliqualis fuiſſe conſenſus,qui ma.accuſ. poſ.in ſuper.
& facit quod ſcripſi poſt Hoſtien.de deſpon. impu.con-
tinebatur.cum autem coacta voluntas includat volun
tatem.xv.q.j. merito ergo talis volens profiteri non po-
tuit.ergo.Item,dato ꝙ nullus fuerit conſenſus, ſed abſo
luta coactio, tamen corrupta inter virgines reputari vel
conſecrari non debet.xxxij.q.v.ille. quia licet quantum
ad gratiam ſuſcipiatur vt virgo. Secus quantum ad le-
gem, quæ voluntatem non ponderat, ſed opus.ea.q.
capitulo fin. qua ratione igitur conſecrari non poteſt,
quia cognita,eadem non poterit profiteri. nā iura non
diſtinguunt,qualiter matrimonium fuerit conſumatū,
ergo nec nos diſtinguamus.ij.q.v.conſuluiſti.cum con
cordan. Impeditur ergo profeſſio ſiue cum volente,ſi-
ue cum inuito fuerit conſumatum.ſimile quod de illo,
qui caret oculo,dicitur ſo.di.c.vlt.& vide, quod ibi not.
ad quæſtionem. Secūdo,ꝙ talis coitus fuerit ſine culpa,
probatur, quia nullo iure punitur, vt patet a contrario.
xxxvj.q.ij.ſi quis virginem. vnde no.Ioan.ea.ca.q.j.c.j.ꝙ
talis non incidit in conſtitutionem, quia vtitur ſuo iu-
re,& ſua poſſeſſione,quam habet ex ſponſalibus.vñ pri
mus coitus ex debito eſt.& non gratuitus.de hoc.xxvij.
q.ij.coniuges.nulli ergo fecit iniuriam vtendo iure ſuo,
de elec.cum eccleſia.& ſi dicas,eum deliquiſſe, bonum
præcedentis matrimonij illum excuſat. facit. xxxij.q.ij.
4 quicquid.Tertio,cum fauores amplientur, & odia † re-
ſtringantur.ſ.eo.odia.cum concord. Matrimonia autē
ſunt fauorabilia.de app. directæ.in fi. & ſic conſtitutio-
nes illa diſſoluentia ſunt odioſæ.ergo reſtringendæ.viij.
q.j.ſciendum. Conſtitutiones ergo permittentes ante
carnalem copulam diſſolutionem matrimonii, de oī
copula intelligantur,ſiue ſponte, ſiue vi exacta.& in du
bio iudicatur pro matrimonio.de re iud.c.fi. & eſt fauo
rabilius,q̄ religio. quod probant duæ decret.de rap.cum
cauſa.de eo qui cong.conſan.vxo.ſuæ.ſuper eo.Non er-
go debemus in veritate corruptam contra matrimoniū
fingere virginem,cū regulariter veritas præiudicet opi-
nioni.de biga.nuper.viij.di. veritate.& poteſt eſſe rō ma
ioris matrimonij,quia ibi publica verſatur vtilitas am-
pliationis humani generis ad reſtaurationem lapſus an
gelorum.xxxij.q.ij.§.his ita.de conſec.diſt.j.hi duo. In re
ligione verſatur priuata,de reg.licet.& publica præferē
da.vij.q.j.ſcias.de poſtul.præ.bonæ.j.Quartò,non ſolum
eſt fauorabilius, ſed etiam fortius. vnde conſumatum
matrimonium ſortitur effectum à iure diuino,& indiſ
ſolubilitatem.xxvj.diſtin.deinde.ſupra eo.lib.de voto.c.
vno.ſed ingreſſus religionis, qui permittitur, eſt de iure
humano,quod cedit diuino.viij.diſt.§. ii.cum ca.ſequē
tibus.vincat ergo matrimonium vt fortius. Quinto,li-
cet dicatur voluiſſe ſponſam profiteri, non ſufficit volū
tas, ſed requirebatur factum vel effectus ad diſſolutionē
de eo, qui mit.in poſ.c.j.facit,de pœ.di.j.§.cogitatio. cū
ca.ſeq.de pœn.diſt.ii.§. idem illud.& di.iij. in caſum.&
vij.q.j.nihil.& c. ſunt plures.de bapt.maiores. ¶ In con-
5 trarium † conſtat ante conſumationem matrimonij li
cere alteri coniugum altero inuito religionem ingre-
di. Patet hoc.de conuer.coniug.c.ij.& c. ex publico.vbi
ſecundum quoſdam ad profitendum vel conſuman-
dum dantur duo menſes, vel ſecundum alios, tempus
arbitrarium, vt ibi no. ſed hic non fuit matrimonium
conſumatum,quod fit per carnis corruptionem. de bi-
ga.debitum.quæ non interuenit, nec procedit, niſi per
corruptionem mentis.xxxij.q.v.capit.ij. & c. propoſito.
cum ergo incorrupta poſſit ingredi,& iſta ſit talis, ergo
ingredi potuit.Secundò,omne quod eſt ſacrum,vel alte
rius rei ſignum,illius debet eſſe ſimile.de conſe.diſtinc.
ij.ſignum.& c.ſpecies. ſed conſumatio matrimonij car
nalis eſt ſacramentum coniunctionis Chriſti, & eccle-
ſiæ.xxvij.quæſtio.ij.cum ſocietas.& præ.c.debitum.vt er
go hoc illius ſimilitudinem gerat, debet eſſe volunta-
ria,ſicut fuit illa,cum non legamus,Chriſtum vel Apo
ſtolos traxiſſe violēter gentiles ad fidem.& habetur con
trarium.xxiij.quæſtio.v.ad fidem.xlv.diſtin.qui ſincera.
Tertio,coactio, quæ eſt conditionalis,impedit cōſuma
tionem matrimonij ſpiritualis.xx.quæſtio.i. ſicut. & q.
iij.præſens.& quod metus cauſa.c.j. fortius impedire de
bet

bet conſumationem carnalis, in quo ceſſare debet om-
nis coactio de ſpon. cum locum. & dato quod non im
pediret cōditionalis, ſaltem impediret abſoluta, quę im
pedit in baptizato ordinato impreſſionem characteris.
xlv. diſtinct. de iudæis. de bapt. maiores. de ſecando not.
lxxix. diſtinctio. geſta. Et quod impediat conſumationē
matrimonij, patet a ɔ̄rio q̄ ma. acc. poſ. inſup. quia ſi re-
quiritur, ꝙ ſemel ɔ̄ſenſeris, vbi nō ɔ̄ſenſeris, ceſſet cōſu-
matio. de deſpon. impu. continebatur. ibi, de ſuo aſſenſu
6 deſponſata & cognita. Quartò, ſponſo † repetenti obſtat
fauor dupliciter, oppreſſæ. ſ. & religionis. Item, odium op
primentis. De primo conſtat, quod per violentiam fa-
ctam non imputatur, quoad humanum vel diuinum
iudicium. xv. q. vj. c. j. xxxj. quæſtio. ij. Lotharius. j. q. j. con-
ſtat. l. diſt. presbyteros. facit. v. diſt. ad eius, cum concor.
vnde & ſimiliter hæc paſſa fuiſſet à tertio, maritus ſibi id
imputare non poſſet. ff. de adult. l. pe. etiam ſi culpa in
caſum incidiſſet, vt not. xxxij. q. v. propoſito, multo min⁹
ipſe vir cogens ſibi hoc poterit imputare. ad hoc de eo,
qui cog. conſang. vxo. ſuæ diſcretioni. De ſecundo fauo
7 re, ſcilicet religionis & continentiæ, & cuius † ſumma
eſt ratio. ff. de reli. & ſump. fu. l. ſunt perſonæ. probatur,
quòd eſt maior, quam matrimonium, & quod præfer-
tur fœcūditati prolis. xxxij. q. iiij. §. his ita. bn̄ facit. xxvij.
q. j. nuptiarum. xxxij. quę. j. nuptiæ, & quod ibi nota. & in
authen. de monachis. §. ſcimus. De tertio patet de odio
exprimentis, ne ex delicto fiat melior ipſius conditio. ff.
8 de reg. iur. non † fraudantur. §. nemo. xij. diſt. nos conſue
tudinem. ne pro pœna, quam meruit, conſequatur pri-
uilegium. de ſenten. excom. ſi verè. Quod deliquerit &
pœnam mereatur, patet, quia ſponſa ſi non fuiſſet op-
preſſa, ſuo iure poterat debitum denegare. ſiue dicamus
primum coitum gratuitum, ſiue dicamus exceptionē
temporis competere, tux. no. xxvii. q. ii. coniuges. Deliqt
ergo ſponſus priuando illam priuilegio virginitatis, &
per conſequens conſecrationis & aureolæ, vt no. xxx. q.
v. reuera. & c. ille. Item deliquit petendo plus cauſa, vel
tempore ſecundum ſuperius dicta, de plus pe. c. vno. &
fuit amator ardentior in vxorem. xxxii. q. iiii. origo. Itē
ſacrilegus, & excommunicatus opprimendo religioſā,
licet non profeſſam. de ſen. excom. religioſo. li. eo. Item
excommunicandus impediendo religionis & caſtitatis
propoſitū. xxxii. q. ii. c. fi. ad hoc. l. iiii. diſt. multos. Item,
quia ius ſibi dixit in re propria, cōtra id. xvi. q. vi. placuit.
C. de iudic. nullus. & licet non puniatur vt raptor, nec
vt incidens in conſtitutionē, ſi quis in tātā. vt no. xxxvi.
q. j. c. ii. punietur tamen vt tranſgreſſor legis prohiben-
tis. ne quis rapiat ſponſam propriam. C. de rap. virgi. l.
vna. nam ſic eſt in matrimonio ſpirituali, quia non de-
bet ſponſus ſuam ſponſam, vel beneficium rapere vio-
lenter. de præb. cum. qui. lib. vj. ergo ſi multipliciter deli-
quit, eſt propter ſui odium repellendus, alias daretur oc
caſio malignandi, contra id. xvj. q. j. legi. de diuor. quan-
to. in fin. & conſequeretur indirectè, quod directè non
poſſet, contra id, de procur. tux. & hoc eo. tit. cum quid
vna. & audiretur ſuam turpitudinem allegans, contra il
lud. de concel. præben. cum ſuper. de donatio. inter dile-
9 ctos. Quinto, vir & vxor † non iudicantur ad imparia.
32. q. j. ſi quis vxorem. de diuor. gaudemus. ſed dicendo,
ꝙ oppreſſa non poſſit profiteri, erat imparitas, cum op-
preſſionem & abſolutam coactionem poſſit vir inferre
vxori, nō econtrario, vt ſcripſi. quod metus cauſa. ſacris.
in ſecunda quæſtione. & de ſpon. is, qui. & eſt ſimile, qđ
not. de voto. cap. vno. ſupra eod. lib. in glo. Sextò, ex quo
ſponſa voluit profiteri, iam videtur profeſſa. ad hoc de
voto literaturam. & ex hoc videtur vitam voluiſſe mu-
tare, & ſic iam eſſe profeſſam. ʒ. eo. lib. de reg. non ſolum
& c. beneficium. cum in bonis voluntas pro opere ha-
beatur, de pœ. di. j. magna. verſi. notum enim. & xv. diſt.
duæ ſunt. maximè ex quo per volentem non ſtat, ſed p
aduerſarium, quo minus voluntas impleatur. de dolo &
10 contu. contingit. ¶ Solutio † recedendo a verbis diſputā-
tis, ſciendum ꝙ Hoſt. in ſum. de conuer. cōiu. ad finem,
verſi. quid ſi virgo. tenet, ꝙ reddenda eſt viro. Primo, qa
vſus eſt iur. ſuo, vt ſupra. Secundo, quia negari non po-
teſt, quin licet ſponſa in prima nocte inuita ſit cognita,
ſunt facti vna caro, ſacramento matrimonij præceden-
te. eod. ti. ad apoſtolicam. Tertio, quia cognita præſumi
tur conſenſiſſe. qui ma. acc. poſ. inſuper. ſatetur, ꝙ ſecus,
ſi poſt tempus profeſſionis illam cognoſceret, quia tūc
non vteretur iure ſuo, ſoluto vinculo. eod. tit. cap. ij. & c.
publicato. imò puniendus eſſet pœna, de qua. 17. q. j. ſi
quis rapuerit. 36. q. ij. ſi quis non dicam. ¶ Circa quæſtio
nem fra. la. diſputans tenuit idem eiſdem rationib. ſed
Bartho. Brix. in quæſtione ſua dominicali. 80. tenet con
trarium, ratione ſuperius dicta, ne ſcilicet melioris con-
ditionis ſit delinquens, q̄ non delinquens. de pręben. cū,
qui. lib. eo. cum concor. hanc partem tenuit Guido per
vltimo allegata. & ad tres rationes Hoſt. reſpōdet primo
ad primam. per id, quod dixi in prin. ſecūdæ partis. ver.
de tertio. Ad ſecundam reſpondet, ꝙ ſponſa traducta, li
cet inuita, prima nocte cognita. veniſſe præſumitur, vt
conſumet matrimonium, ſed in themate noſtro con-
tra, niſi appareat de contraria voluntate, ſcilicet ꝙ con-
ſumatio reſiſtebat religionem eligendo. Ad tertiam re
ſpondet, ex decre. inſuper. ſumi cōtrarium, vt dixi. ʒ. par-
te ſecundæ ver. item coactio. Ad iura, quæ dicunt, nō di
ſtingui, vbi canon non diſtinguit, reſpondet per. c. 34. q.
ij. quos Deus. & de conuer. coniuga. ex publico. in fi. Iu-
ra vero, quæ dicunt, factum attendi, ſoluit, ꝙ ponūt ſpe
ciales caſus propter defectum ſacramenti, vel prærroga-
tiuam ordinum. De primo. 12. q. v. ille. de ſecundo. lv. di.
11 capit. vlti. ſed illæ cauſæ hic ceſſant, quia licet † oppreſſa
non poſſit conſecrari, poteſt profiteri. de quo loquitur,
& regulariter in pœnalibus voluntas attenditur potius,
quam factum. ad id, quod dicitur per illicitam copulā
induci vnionem carnis. non ſequitur, per id matrimo-
12 nium conſumari. ¶ Ad veritatem huius † habendam
exclude caſus non dubios, ſi ſpōſa in ingreſſu, vel poſt,
ante oppreſſionem feciſſet actum aliquem, per quem
dici poſſet tacitè profeſſa, quæſtio non eſt dubia. & ſic di
lato verba Hoſt. quæ. ʒ. poſui. & declaro, quod dixi in fi.
ſecundæ partis. Idem, ſi ſponſa, licet inuita, conſenſiſſet
ad copulam. Item, non eſt dubium, quin ſponſus licet
oppreſſiſſet, non tamen ſemen emiſiſſet, ſuper quo vi-
de, quod ſcripſi. de ſponſa. ca. fi. de eo, qui cog. conſang.
vxo. ſuæ. ſraternitati. quod hic non itero, quia materia
non delectat. Poſſet dici etiam quæſtio indubia, quan-
do poſt aſſignationem duorum menſiū vel temporis
arbitrarij fieret talis oppreſſio ante omnē profeſſionē,
quaſi tunc licitè potuerit ſponſus copulam exigere ab
inuita, per ſuperius allegata. Sed dices, ſatis eſt, ꝙ tranſie-
rit ad religionem, vt illa, de qua quæritur, cum textus
decret. ex publico, dicat ad religionem tranſire, ſed, vt ibi
not. in tertia gl. in fi ille terminus datur ad profitendū,
non ſimpliciter ad ingreſſum, alias male eſſet prouiſū
ſponſo, ſi annū probationis expectare deberet. Eſt ergo
quæſtio dubia, quando ſponſa etiam tacite non profeſ
ſa. ī. duos menſes aſſignatos, vel aliud tempus arbitra-
rium, oppreſſa fuerit, & cognita, nec conſenſerit in co-
pula. In his autem terminis teneo cum Barth. & Guid.
p ſuperius allegata. facit hæc regula. & ff. qui ſatiſda. cog.
quoties vitioſe cautum, vel ſatiſdatum eſt, non videtur
cautum. Cum ergo contra ius & vitioſe oppreſſa fue-
rit, vt probatur ſupra parte ſecunda. ver. de tertio, quo
ad facientem habeatur pro non facto, vt dixi ſupra. pri-
ma glo. Item iur. beneficium mulieri, quæ non ſolum
verbo, ſed facto ſuā voluntatē oſtenderat, auſerri nō de-
buit. ʒ. eo. indultū. cū concor. Multū mouet conſenſus,
13 q † potiſſime in matrimonio requiritur, ſed matrimoniū
non eſt perfectum, niſi p copulam. ergo copula requirit
conſenſum, ſaltem incluſum in coactione ɔditionali,
vt eſt dictum. xv. q. j. merito. patiens aūt coactionē abſo
lutam nil agit. quod me. cauſa. ſacris. ergo non ɔ̄ſentit.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Agere qui poteſt, poteſt & excipere.*
2 *Poſſeſſionem clandeſtinam habens, an admittatur ad excipiendum.*
3 *Eccleſia an præſcribat rem laici ſpatio decem annorum, ita quod ex tali preſcriptione agere & excipere poſſit, & numero 4.*

REGVLA LXXI.

QVi ad agendum. Prima gl. dicit, vñ ſumpta. & ponit exempla. Secundo ponit ratio-
nem in glo. Tertio, dicit regulam procedere in
eiſdem perſonis. Quarto, dicit eam fallere ī poſſeſſoriis.
1 ¶ In j. gl. ibi. [*§. cui domus*] ſupple, † actionem, fortius exce
ptionē. & ibi [*tempore tollitur*] vt de dolo. & ibi [*ordinarij*]
vide. ſ. eo. dolo facit. ¶ In j. glo. ibi [*cui licet*] Dy. dicit in re
gul. fauorabiliores. ff. eo. & ſic ad idem. ſ. eod. cum ſunt.
& c. non licet. & ibi [*poſſeſſionem reſtituet*] eſſet enim ſpe-
cies ſpoliationis poſſeſſionem denegare locatori, vt ff.
de preca. l. vlt. & ideo ſuper dominio non auditur niſi
facta reſtitutione. ff. ſi per vim vel alio modo. l. j. Dyn. &
ibi [*agentem poſſeſſorio*]. ſ. interdicto vnde vi. & licet glo. in
l. ſi de vi. ff. de iud. dicat, ꝙ exceptio dominij excludat in
terdictum recuperandæ. alibi vero cõtrarium. & verius
ſ. ff. de vi & vi ar. l. j. §. j. & de ver. ſig. ī literis. § j. & de vſuc.
2 ſequitur. §. ſi domus. de habente † poſſeſſionem clande-
ſtinam dubitatur, an excipiat de dominio. & vr̃ ꝙ non,
cum lex æquiparet violentam & clandeſtinam. ff. quod
vi, aut clã. l. j. §. 1. C. ad le. Flauiam de plag. eum, qui fugiti
uum. Dy. tenet contrarium, cum longe improbior ſit
habens violentam, quã habẽs clandeſtinã, ar. ff. de fur. ſi
vẽdidero. § cũ raptor. inducit. l. C. de prob. vis cuiꝰ tenet
etiam hic Dy. ꝙ ſententia lata in petitorio parat excep-
tionem rei iudicatæ in poſſeſſoriis adipiſcendæ vel reti-
nendæ, ſed non in poſſeſſorio recuperandæ, ipſius ratio,
quia duo prima poſſeſſoria excluduntur per exceptio-
nem dominij, tertium non, & per hunc modum con-
cordari poſſunt † in eum glo. quæ videntur contrariæ,
ff. de iudi. l. ii. §. quædam. & C. de interdic. incerti. & in fi.
dicebat ergo Ioan. mo. in additione ſua, ꝙ regula ceſſat
quandoque ex malitia partis. ff. de reſcin. vẽ. l. fi. In auth.
de trien. & ſe. §. illud quoq;. coll. iij. ſeu ex priuilegio cau-
ſæ. de reſt. ſpo. in literis. & c. ſe. & propter fragilitatem ſe-
xus. ſ. eo. li. de elec. indemnitatib. §. verum. & ne vera exe
cutio impediatur, vt præ. decr. accedens. all. de of. or. irre-
fragabili. & vide quod dixi, de exceſ. præ. inter dilectos. in
glo. no. non ſolum. vbi Inno. & Hoſt. dixerunt, regulam
locum habere, qñ de eodem ad idẽ agitur, & excipitur.

QVAESTIO.

Huic regulæ coaptatur quæſtio, quam diſputaui pau-
3 lo poſt † doctoratum meum, qua quærebam, an eccleſia
præſcribat rem laici ſpatio. x. annorum, ita ꝙ ex tali præ
ſcriptione agere & excipere poſſit. Poſito tamẽ primo,
ſequitur ſecundum ꝑ hanc regulam. Pro eccleſia allegã
tur quatuor, totidem ꝯ ipſam. Tertio, ꝑmiſſa opi. ſolu. ꝯ-
ria q̃ſtio ſoluitur & ꝯriis rñdetur. ¶ Et primò vr̃, ꝙ non
præſcribat, nam qđ ſibi non vult fieri. l. præſcribi decen-
nio, non debet aliis facere. Math. vij. & in principio de
cretorum, 3 2. q. vj. ſi ducturi. ſ. de maio. & obe. dilecti. pri
mum patet. xvj. q. iij. §. poteſt. ad fi. & auth. quas actiones.
& ſ. de præſcrip. illud. Ad idem venit, qđ dicimus, quẽli-
bet iur. quod in alterum ſtatuit, vti debere. de conſtit. cũ
omnes. ff. quod quiſq; iur. l. j. & in rubro & quod in ſui ꝑ
ſona quis refutat. in aliis velle vel proferre non debet, de
homic. cum iuramento. ff. manda, ſi negotia. nec pro
me inducere poſſum; quod reprobo. vel econtrario. xix.
di, c, j. Secundo videmus, ꝙ ſicut ſeruus in dominũ non
torquetur, ſic nec econtrario. C. de quæſtionib. l. pridẽ.
& ſicut Iudæis non conuenitur in ſabbato, ita nec con
uenit. C. de Iudæis. l. die ſabbati. Tertio conſtat, ꝙ fauor
lædit. vnde ſi emi vina, exceptis acidis, & mucidis, etiam
ſi expediret mihi, & vellem illa habere, non poſſum ex
illo contractu. ff. de perie. & commo. rei ven. l. ſi vina. ſu
pra eod. lib. de præben. cui de non. & vide circa hoc,
quod no. ſupra eo. tit. quod ob gratiam, vbi extẽdere po-
teris, per dec. prudẽtiam. de mu. pe. & per alia iura. Quar
to facit ad hanc partem. xvj. q. iij. placuit. & quod ibi no.
facit ſupra eo. ex eo. per cuius regulæ concordantias po-
tes extendere hanc partem.
¶ In ꝯrium inducitur prædicta rła qđ ob gratiam cũ
concor. facit. C. de procur. non eo minus. Secũdo qđ ec
cleſia inducit pro ſe, quod non recipit ꝯ ſe. x. diſt. capit. j.
xxxvij. diſt. ſi quid veri. ſ. de loc. potius. C. de iure emphyt.
l. ij. Tertio multa priuilegia habent res eccleſię, quib. nõ
participant res priuatorũ C. de ſacroſan. eccl. l. placet. C.
de epiſ. & cler. l. j. ſ. eod. lib. de cen. quanquam. de immu.
eccle. c. j. Quarto attẽta rõne ꝯria ſequeretur, ꝙ eccleſia
romana aduerſus eccleſiam minorem non ꝑſcriberet
minori ſpatio quam cẽtũ annorum: cum ꝯ ipſam mi-
nori tpe inferior eccleſia non ꝑſcriberet, qđ eſſet abſur-
dum, ad hoc de ꝑſcr. ad audiẽtiã. & facit de cleri. nõ reſi.
cum dilectus. Ex quibus concluditur rem laici præ-
ſcribi decennio per eccleſiam, ſicut per laicum.
Soluendo ſciendum eſt, ꝙ Io. xiij. q. ij. c. j. & ß. de præſcri.
illud. in iij. gl. dicũt etiam præſcribi rem laici ſpatio. xxx.
annorum, & propter illas glo. diſputaui hanc quæſtio-
nem, & Hugo. xiij. q. ij in prin. exprimebat, quod nõ mi
nori, cum decennalis vel vicennalis in eccleſia locũ ha
beat. Item ſciendum, ꝙ glo. præalleg. Bernardi. ij. c. illud,
ad literam fuit Lauren. quam & poſuerunt Vincen. &
Goff. ſed rõ, quã includit illa gl. de leg. qđ fauore, nõ ꝯclu
dit illud dictũ. ſed potius ꝯrium. & idem dico de eo, qđ
notat Ioan. mo. de præſcrip. capi. j. vtens eadem ratione.
¶ Soluẽdo teneo cum Dama. qui hoc notat in ſum. de
ꝑſcr. ante fi. & Accur. q notat ī auth. quas actiones. C. de
ſacroſan. eccl. & in auth. de ecc. ti. §. pro tpalibus ꝙ eccle-
ſia rem priuati præſcribit vt priuatus ſpacio. x. vel xx. an
norum, per rationem. l. quod fauore. quam alleg. Laur.
Et ſequaces, iſtud tenet etiam Hoſt. in ſum. de præſcri. §.
quæ requirantur. verſi. nũquid ergo eccleſia, dicens cũ
Accur. ꝙ titulus, quod quiſque iur. non obſtat, q̃a ꝓprio
motu nõ per impetrationem princeps illud ipſ xl. an
norum conceſſit eccleſiis. ff. qđ quiſque iur. l. iij. Hi vero
q tenebant illã opinionem mouebantur, vt ſoluerent c.
ſanctorum. de ꝑſcri. & alia iura, q̃ de præſcrip. xxx. an. lo
quãtur, ſed vt ſcripſi in præd. c. illud. & de priu. accedenti
bus, licet conari debeamus ad correctionẽ iurium eui-
tãdã, de electionib. cum expediat ſ. eo. lib. vbi tamen de
correctione conſtat, vt in materia iſta, falſas ſolutiones
non debemus exquirere vltro hoc ꝙ præſcriptio legalis,
xxx. an. nullo modo procedit in eccleſia, vel eccleſiaſti-
co foro. illa enim currit cum mala fide, quod canones
abhorrent. de præſcript. vigilanti. & c. vlt. ſupra eo. poſſeſ
4 ſor. † Ex prędictis autem ſequitur, ꝙ eccleſia habet actio
nem ad repetendũ, ſi cadat à poſſeſſione, & fortius ex
ceptionem ad illam defendendam, vt patet. xvi. q. j. §. iij.
§. põi. C. de ꝑſcrip. 30. vel xl. an. l. ſi quis emptionis. Ad id
qđ, dr̃. Quod tibi nõ vis fieri &c. exponitur nec velle de-
bes, ſed eccleſia bene debet velle vti ſuo priuilegio ſibi ꝑ
ius vtrunque conceſſo, & ꝯ non ſic priuilegiatos, vt ipſa
poteſt vti iur. cõi. Aliorum etiam rñſionem collige per
notata in præd. regulis, ſupra eo. quod ob gratiam. & ca.
ex eo. Non ob. quod dixi poſt Dy. ſupra eo. in iudiciis. ſu-
per. j. glo. Non enim vtitur hoc eccleſia priuilegio circa
litem, ſed iur. communi, quo & laicus vteretur agendo
& excipiendo, vt dixi.

SVMMARIVM.

1 *Mercans contra iura, præſumitur malafide.*
2 *Eccleſia parochialis rectores quandam aliam eccleſiam cum fructibus tenuerunt ſuper hominum memoriam, ad ne licite & iure poſſint. & nu. 4 5. 6. 9. & 12.*
3 *Epiſ. opi iuriſdictionis detrahitur ſæpe per præſcriptionẽ. & nu. 6.*
6 *Præſcribi non poſſunt functiones publicæ, & quæ ad vtilitatem publicam pertinent.*

8 *Eccleſia*

8 *Eccleſiæ miniſtrorum diminutio non eſt prouocanda. Et quid ita.*

11 *Temporis patientia, cuius initij memoria non extat in contrarium an ſufficiat ad probandam annexionem. remiſ.*

REGVLA LXXXII.

1 QVi contra Dyn. ponit† exemplum
in illo, qui emit a pu-
pillo, quem ſciebat talem ſine auctoritate
tutoris. C. de auct. præſt. eum, qui. de vſuc.
pro emptore. l. vlti. de contrahen. emp. quia quolibet.
& dicit, quod huius iur. eſt ratio: quia aut emptor ſcie-
bat a iur. prohibitum, & ſic fides mala cõcluditur aper-
te, aut ignorabat & tunc mala fides propter iur. errorẽ
præſumitur. ff. de vſuc. ſi fur. & dicam ſuper gl. ¶ Prima
glo. ponit exempla. Secundo ſucceſſiue ſignat duo con-
traria: & ad ea remittit. Tertio, notat. ¶ In j. glo. ibi, prædi
ctis iuribus. ad idem. s̃. eo. lib. de reb. ecc. non alie. c. ij. &
in fin. licet igitur præſumatur bona fides, vbi contrariũ
non probatur. no. de præſcri. c. ſi diligenti. illud in igno-
rantia facti: quia eius allegationi iur. præſumptio non
reſiſtit, ſed cum allegatur ignorãtia iur. præſumitur ma
la fides: quia præſumptio iuris allegationi reſiſtit. Dyn.
alle: ſupra eodem. ignoran. ff. pro emp. l. ij. §. ſi a pupillo.
& §. ſi a furioſo. & C. de legi. leges ſacratiſſimæ. de iur. &
fac. igno. l. conſtitutiones.

QVAESTIO.

Hęc regula facit pro ſolutione domini G. de Per. lata
in quæſtione, quam diſputauit, quæ fuit talis. Rectores
2 parochialis eccleſiæ† quandam aliam parochialem cũ
ſuis fructibus tenuerunt vt vnicam vel annexam, nullo
ibi inſtituto rectore, & hoc tanto tempore, quod de cõ-
trario non eſt memoria. quæritur, an per eos poſſit lici-
te ſic teneri? quam ornabo & abbreuiabo. Quod poſſit,
allegat quinque & reſpondet ad hanc regulam. Secun-
do in contrarium allega. tria. Tertio ſoluit, rationes
tres inducens, & contrarijs reſpondens. & deinde ſub-
dam dictum Hoſ. & ſolutionis determinationem, vt di.
xi. Et primo allegat, quod poſſit: quia a iure communi
prohibita diuturnitate tanti temporis licite obtinentur
hoc patet, de verb. ſignl. ſuper quibus. §. primo. & c. quid
per nouale. & s̃. eodem lib. eodem titu. veniens. iii. quæſ.
vi. hoc quippe. lxv. diſtin. mos antiquus. & c. ſeq. ix. qõ.
iii. conqueſtus. xviii. quæſtio. ij. ſcrutium. vbi de hoc. &
3 j. quæſt. j. nullus epiſcopus. Secundo licet † epiſcopus in
ſua diœceſi ſit ordinarius. xi. quæſt. j. de perſona. in mul
tis tamen per præſcriptionem ſuæ iuriſdictioni detrahi
tur. vide de foro competen. cum contingat. de offi. ord.
irrefragabili. de offi. archi. c. fina. de reſtitu. ſpo. literas. de
conſan. & affinita. c. j. de præſcrip. auditis. & c. de quarta.
Igitur ſicut ibi contra ius commune operatur præſcri-
ptio, ſic & hic. & ſi de his, uis exempla, collige de his,
quæ ſcripſi. s̃. de conſue. ſuper rubrica. & c. vlti. ſuper gl.
4 & quam. Tertio † iſte non debet cogi probare titulum.
ij. q. v. §. j. de peri. hęre. l. cogi. quod patet de pręſcrip. c. j. s̃.
eod. lib. nam longinquitate temporis ſępe fit, ꝙ appare
re non poteſt conditio originis. xii. qõ. ij. longinquitate.
ſufficiat ergo ſibi poſſeſſio, quæ ſufficit præſentanti, eli-
genti, & prouidenti. de iu. pa. conſultationibus. de elect.
querelam. de cauſa poſ. cum olim. Quarto, cum viſitent
archiepiſcopus, epiſcopus, archid. archipresby. de cenſi.
cum apoſtolus. & c. rationa. s̃. e. lib. & de offi. archi. man
damus. præſumendum eſt, quod a principio inquiſiue-
rint, & inuenerint has duas ſimul iuſte teneri, ſicut dici
tur in literis Papę non poſſe cadere falſitatem: quia per
multas manus incedunt, vt no. de reſcrip. ad audientiã.
de fide inſtrumen. ex parte. cum concor. Quinto facit,
C. de donatio. in donationibus. & C. arbit. tut. l. fin. Item
facit de præluм. illud. & quod ſcripſi poſt Inno. & Ho.
de presby. non bap. c. fina. ad finem. & de eo, qui fur. or.
rec. c. vltimo. vbi nota. quod qui longo tempore fuit in
poſſeſſione ſacerdotij, & maxime ſi epiſcopus ſuus eũ
vt ſacerdotem admiſit, non cogetur oſtendere literas,
ad quod alias teneretur. ij. quæſtio. v. legum. & in extra-
uagan. Boniſaci. iniunctę. Nec obſtat hęc regula cum
ſuis concord. quia patientia epiſcopi tanti temporis de-
fendit præſcribentes. vel licet primus poſſidens præſcri-
bere non potuerit, qui habebat facti notitiam: ſucceſ-
ſores tamen inuenientes eccleſiam in poſſeſſione habe
re poterunt bonam fidem, ſupra eodem. cum quis in.
ius. & ſuper his vide, quod nota. de iure patrona. cura,
5 in glo. ij. ¶ In contrarium † eſt certum, quod quælibet
eccleſia parochialis ſaltem ſuum debet habere recto-
rem. de præbend. cum ignores. vii. quæſtio. prima. ſicut
alterius. Item pluralitas beneficiorum, maxime taliũ,
eſt inimica canonum. 70. diſtinctione. ſanctorum. de
præben. quia intantum. nec in duobus collegijs quis nu
merari debet. de relig. domi. ne nimia. etiam ſi vtrun-
que collegium conſenſerit. de electioni. conſtitutis nec
poteſt quis duobus dominis ſeruire. 16. diſtinctio. Acu-
tius. 21. quæſtione. j. c. primo. de clerici. coniugat. diuer-
ſis. & ſingula officia ſingularitatem perſonarum exi-
gunt. 89. diſtinctio. ſingula. conſuetudo autem, de qua
quæſtio loquitur, eſt contra iſta, & ſic dicenda eſt cor-
ruptela. de conſuetu. cum venerabilis. cum diuturnitas
temporis ſine veritate. quanto diuturnior, tanto culpa
grauior. 32. quæſt. vij. flagitia. de conſue. c. vlti. cum con-
cor. concluditur ergo, quod non iuuat talis diuturnitas
6 temporis. Secundo † non iuuat taciturnitas vel patien-
tia epiſcopi: imo ipſius culpæ aſcribendum eſt, qui ip-
ſas eccleſias ſic eſſe permiſit. de electio. cum cauſam. de
teſti. quia ingredientibus. facit. 81. diſtincti. ad reatum.
& expreſſe prohibetur epiſcopis, ne aliquem presbite-
rum permittant duas eccleſias tenere. de exceſſi. præla.
c. j. ſed debẽt illum cogere ad alteram dimittendam. de
ęta. & qualita. eam te. vel ſufficientem diſpenſationem
oſtendendam. de offic. ordi. ordinarij. in prin. s̃. eodem
lib. contra talẽ, igitur ꝯ talẽ prohibitionẽ, & tale præce-
ptum, ex cuius transgreſſione puniendi ſunt, patientia
non ſufficit. & cum epiſcopus mereatur pœnam, ſacer
dos non debet conſequi præmium. facit de dona. inter
virum & vxo. & ſi neceſſe. cum concor. Tertio induci-
7 tur, id† de quo quæritur impræſcriptibile, cum publicæ
functiones, & illa, quæ ad publicam vtilitatem pertinẽt
præſcribi non poſſint. xvi. quæſtio. iii. §. poteſt. ad finem.
& l. iubemus. facit. 25. q. j. quæ ad perpetuam. de pręben.
Ratio: cum enim ſacerdotes peccata populi come-
dant, & in ſuis precibus ea deleant, & conſumant. iii. q.
j. nulli. x. q. j. quia ſacerdotes. detractio ergo ſacerdotum
8 lędit ius† publicum, cum quanto ſunt plures, tanto me-
lius deleant: cum multitudo facilius exaudiatur a Deo.
de pœ. diſtin. j. fleat. verſi. amat enim, vt pro vno multi
rogent. Hinc eſt, quo apoſtoli dicebant meſſem mul-
tam operarios autem paucos. Matth. 9. Lucæ x. 21. diſt.
in nouo. ergo operariorum ordinatorum diminutio
eſt contra bonum publicum: nam ſi in qualibet paro-
chia infirmarentur parochiani, non poſſet ſimul ad
vtrunque ſuffragari, cum ſacramentis potiſſime, ſi pa-
rochię ſunt remotę, & ſi alter ſine confeſſione decede-
ret, reus eſſet animę decedentis. xxvi. quęſt. vi. ſi presbi-
ter. & c. cognouimus. facit de pœ. & remi. c. vlti. Ex qui
bus concluditur, poſſeſſionem tanti temporis, vt ponit
quæſtio, non prodeſſe. ¶ Soluendo dicebat, talem vnio-
nem ex diuturnitate tanti temporis non acquiri, & ex
ea non poſſe rectorem vtranque eccleſiam regere, nul
lo ibi inſtituto rectore. fatetur tamen, ꝙ bene poteſt
vna præſcribere inſtitutionem † rectoris in alta. de præ
ſcrip. auditis. ſed quod vnus rector regat duas curas, hoc
eſſe non poteſt. Ad ſolutionem adducit tria. Primum,
quia conſuetudo oneroſa, quæ priuat eccleſiam iur. &
honore ſuo ſine culpa. nec iſte caſus eſt de numero illo

rum,quibus hoc contingit.no.xxii. diſt. renouantes. de
conſti.cognoſcentes. de priui. antiqua. ex quo gratioſa,
ergo tollenda.de conſue.c.j.de conſtitu.quæ in eccleſia-
rum.de ma.& obe.dilecti. Secunda ratio eſt periculum
animarum:per modum,quem dixi in fi. ſecundæ par
tis.ver.nam ſi. Tertia, quia per hoc ſine cauſa detrahi-
tur iuri epiſcoporum.quorum eſt ex iuſta cauſa eccle-
ſias diuidere,vel vnire. Extirpanda ergo eſt, cum careat
ratione.xii.di.omnia lxviii.diſt. corepiſcopi. ¶ Ad con-
traria reſpondetur,ad primum de decre.ſuper quibuſdã
cum ſequentibus.quod de temporalibus loquuntur,in
quibus diuturnitas temporis ius præſtat.ff.de aqua quo.
& æſti.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ſecus in ſpiritualibus. de
inſti.ex frequentibus.nam vbi maius periculum &c. ſ.
e.lib.de elect.vbi periculum. Ad allega.ſecundo reſpon
10 det,quod licet quandoque† iura epiſcopalia præſcriban
tur,vt ibi no.non tamen vertetur periculum animarũ,
ſed rerum, nam etiam ſi præſcribatur cognitio cauſarũ
matrimonialium:tamen ſecundum iura procedere ha
bet præſcribens.de conſan.& affin.ex literis. animæ au-
tem pretioſiores corporibus.xii.q.i.præcipimus.facilius
eſt etiam præſcribere inſtitutionem in aliqua eccleſia,
quam ipſius retentionẽ.de inſti.c.fi.de iure pat. per no-
ſtras.vnde decre.de inulta. voluit per receptionem ſecũ
dæ vacare primam.Hoc ſcias, ꝙ pro ſolutione ſua alle-
gare potuiſſet Guil.quod no.Hoſtiẽ.in ſum.de ſup.neg.
præ.§.quot modis.ver.ſuppletur etiam.vbi dicit, ꝙ tem
poris diuturnitas non probat vnionem,vel annexionẽ,
licet ex cauſa annexio fieri poſſit, ſuo tamen modo &
ſeruata forma. de præben: extirpandæ. & c. ſequen.& c.
expoſuiſti.de exceſ. præ. ſicut vnire §. tamen. eod. titu.
11 quærendo, an ad † probandam annexionem ſufficiat
patientia temporis, cuius initij non eſt memoria? dat
duas remiſſiones, vnam ad ſummam, de cenſibus.§.
quid cenſus. & ibi in §. quid ergo. tenet cenſum ſolu-
tum tanto tempore, quod de initio non eſt memoria,
deberi, licet etiam cauſa non appareat alia ad ſummã.
de exceſſio. prælato. §. qualiter excedant.ver. excedunt
etiam detrahendo.& ibi nil ad propoſitum. Ad ſolutio
nem etiam Guil. bene facit, quod ſcripſi poſt Hoſtien.
de cle.non reſiden.quia nonnulli.in glo. magna, verſi.
quid ſi ſemper.& de his,quæ fiunt a præla.cum apoſto.
lica. in fin. Mihi videtur ſic determinanda prædicta
ſolutio, quod verũ ſit vnionem vel annexionem præ-
ſcribi eo tempore,de cuius initio nõ eſt memoria.ſ.e.
lib.de reſcrip.c.j.dum tamen ſic poſſeſſa fuerit eccleſia:
ſcilicet,vt annexa vel vnita,& facit, quod dixi in prædi.
dec.cum apoſtolica. in fin. nec erat neceſſe tunc in illa
eccleſia rectorem inſtitui, cum rector principalis ſit re
ctor vtriuſque. Sed non valebit conſuetudo, quod illa
eccleſia non habeat proprium regentem curam, vica-
rium.ſ.perpetuum.de præben.extirpandæ.& c.expoſui-
ſti.de ſuppl.neg.præla.c.ij.vel ſaltem temporalem, vt in
cle.de exceſ.præl.frequens.ver. quidam etiam eccleſias.
vbi de hoc in glo.ij.& probat cõſtitutio Io. execrabilis.
ad fi.ſuper quo vide, quod plene ſcripſi,de præbend. de
monachis.ſuper glo.ij.de priuile.paſtoralis. hoc tamen
12 ſaluo, ꝙ ſi † propter paupertatem eccleſiarum vicinarũ
facta eſſet vnio,ipſarum,inopia & impoſſibilitas regen
di vtrumque excuſaret a vicario ponendo.x.qõ.iij.vnio.
de æta. & quali. eam te. in fi. per hunc autem modum
ſatisfactum eſt rationibus, quas in ſua ſolutione indu-
xit Guilelmus.

SVMMARIVM.

1 *Facere per alium,perinde eſt,ac facere per ſeipſum.*
2 *Doctor,qui conuenit certo ſalario legere vno anno,ante finem an*
ni poſſit quem vicarium ſubſtituere ſcholaribus etiam refragã
tibus.& nu.4.5.7.9.
3 *Votum num poſſit per alium impleri.*
6 *Prælatus an poſſit dari inuitus*
8 *Debitum per quemuis ſubſtitutum ſolutum liberat debe-*
rem.

RVLA LXXII.

1 QVi facit perinde. Hoc proce
dit de qua-
dam † iur.interpretatione,cum vereloquẽ
do factum etiam ab eodẽ diuerſis tempo-
ribus non repræſentat identitatem eiuſdem facti. ff. de
condi.inde.l.ſi non ſortem.§.libertus.& in Auth. de fide
inſtru.circa prin.ſecundum Dy.qui allegat.ff. de duob.
reis.l.nemo.& quod no.ff.de vi,& vi ar.l.i.§. deieciſſe. &
§.quod dicitur.probatur hoc.ſ.e.lib.de ele. vt quis duas.
¶Prima glo dicit,vnde ſunt pra.& pro exemplis iura.&
ſoluẽdo obiectiones remittit. ¶ In gloſſ.j.ibi[*quod iuſſu.*]
alterius ſcilicet alteri ſoluitur,pro eo eſt,quaſi ipſi ſolu-
tum eſt.¶In gl.j. ibi [*pone exempla*]Dy. ponit hic ſpecia
lia exempla. Primo per l.ff.de admi.tu.ita tamẽ.§.geſſiſ-
ſe. & l. tres tutores. §. non ſolum. vbi tutor ita tenetur
directa actione tutelæ adminiſtrans per alium, ſicut ſi
per ſe adminiſtraſſet. Item de interdicto vnde vi. ff. de
vi,& vi ar.l.i.§.deieciſſe.& de reg.iur.hoc iure.§.deiecit.
Item in l. Cor. de ſic. qua tenetur occidens per alium,
ſicut ſi per ſe.C.de accu.non ideo.ff.ad Sill. ſi percuſſor.
ad Turpil.l.j.§.pe. Idem eſt in pęna calumniatoris, qui
per alium detulit.ff.de iur.fiſ.l.ııı.§.diuus Pius. & l. non
tãtum.dicit etiam, quod ad idem poteſt induci.l.poſtu
lare.ff.de fideiuſ. cum ſi.

QVAESTIO.

Hæc regula,& regula,poteſt quis.ſ.eo. inducebantur
in quæſtione,quam diſputaui de delegato ab alio, quã
a principe habente ſpeciale mandatum ſubdelegandi,
an ſubdelegare poſſit?& quære illam.ſ.eodem lib.de of
fi.delega. is,qui. in glo.vlt.& ſuper ea.Faciunt etiam hæ
duæ regulæ ad quæſtionem de patrono, an poſſit com-
mittere alteri præſentationem beneficij non vacantis?
de qua vide,quod ſcripſi.de conceſ.præben.c.fi. Faciunt
2 etiam hæ regulæ ad quæſtionem † dominicalem lxx.de
qua quæritur de magiſtro,qui conuenit certis ſcholari
bus vno anno legere pro certo ſalario,& ante finem an
ni vult ſubſtituere æque bonum. ſcholaribus contradi-
centibus, an id poſſit, ita ꝙ etiam ſalarium ſibi debea-
tur? Pro magiſtro allegantur. vii.& totidem contra ip-
ſum. Tertio ponitur Bart.ſolutio,quæ placet, poſt quæ
ſequuntur aliæ. Pro magiſtro igitur facit, quod ſcripſi
poſt Goſ.ſ.de ſum.Tri.firmiter.§. hæc ſancta. ſuper ver
ſicu.Moyſem.pro quo etiam faciunt iſtæ regulæ. Secun
do allegatur pro ipſo.ff.de admi.tu.ita tñ. §. geſſiſſe. vbi
tutori licet adminiſtrare per alium. Item ſi grauamen
aliquod ſit impoſitum hæredi vel legatario, non refert
an per ſe, an per alium impleat, dũmodo ſit tale, quod
per alium poſſit impleri.C.de cad.to.l.vna.§.ne autem.
in fin.Idem in ſtipulatione quæ in dando, vel faciendo
conſiſtat.C.de contrahen.& cõmit.ſti.l.veteris,circa fi.
Idem in libertate præſtanda.ff.de ſta.ho.Arethuſa.in fi.
Tertio,ſi ſocietatem eum aliquibus contraxero,ſi opor
tet,me abeſſe poſſum alium æque idoneum ſubrogare.
3 ff pro ſo.l.ideoque erit.circa medium legis. Quarto † vo
tum, quo quis obligatur Deo perſonaliter, per alium
impleri poteſt.ſ.de voto. licet.quod intellige,vt ibi ſcri-
pſi ſuper iij. glo. Fortius ergo videtur magiſtrum poſſe
ſuum magiſterium per alium exercere. Quinto, ſi bo-
4 na † fide locaui tibi domũ, quæ a me euicta eſt, ſufficit,
quod tibi cõcedam aliã æque bonã.ff.loc.ſi quis domũ.
j.reſponſo. in fi. Sexto, videntur ſcholares dolo agere,
quibus æque idoneum ſubſtituere vult. nec enim de-
bet ſibi conſulere cum alterius iniuria.xxii.quæſt ii. pri
mum. circa medium. Septimo ad quæſtionem indu-
citur. C.de epiſ.& cleric.quiſquis.j. & l. ad ſimilitudinẽ.

¶In

5 ¶In contrarium. ſi quis domum, vel nauem per ſe fa-
ciendam promiſerit,& fideiuſſor velit hoc implere nõ
conſentiente ſtipulatore,non liberatur reus,qui non fe-
cit, quod promiſit. ff.de ſolutio.inter artifices. multo-
minus ergo poterit iſte ſuum magiſterium adimplere
per alium.Secundo, ſi onus diſciplinę, vel picturæ fuit
impoſitum hæredi vel legatario,non poterit adimple-
re per alium,vt in prædi.l.vna.§. ſi vero talis.Tertio per
magiſtrum ſtat,quo minus perſonaliter deſeruiat.ergo
ſalarium petere non poterit. ff. loca. qui operas. & l.ſed
addas.§.vltimo. & de var. & extraor.cogni. l.j.§. diuus.
Quarto,cum epiſcopus viſitat perſonaliter procuratur,
alias non.de cenſi.procurationes.poſt princip. & patet.
ſ.eodem lib.de offi.ordi.ſi epiſcopus. Quinto, cum pa-
ctum magiſtri fuerit perſonale, non egreditur perſonã.
de tranſac,veniens,de præben.niſi.in ſ.ff.de pact. quod
in duobus.§.perſonale.Item multa exempla poſſent ad
duci de his,quæ per alios impleri non poſſunt, quæ no
taui in regula, poteſt quis.eod.ti.Sexto,contra magiſtrũ
etiam facit regula,mutare.eo.titu.cum concord.Septi-
6 mo conſtat,quod prælatus non eſt dandus†inuitis. lxi.
diſtin.quid proderit.ſ.de elect. c.j. Ergo nec magiſter,
qui præeſt.ſ.de ſenten.excom.cum voluntate.facit.ſ.e.
lib.ne cleri.vel.mona.c.ij. & quod dixi poſt Hoſtien. &
Vincen.de magiſtris.c.pen.in glo.hoc caſu.¶Soluebat
7 Bartho.quod ſatis placet in terminis†quæſtionis, ſe nõ
credere,quod poſſet ſalarium petere, ſi vellet per alium
docere.per præ.§.ſi vero talis.in l.vna.C.de cadu.tol. fa-
cit.ff.de leg.iii.fideicommiſſa.in fi.ſ.de offi.delega. c. fi.
& dicit idem in illo,qui promiſit librum ſcribere, & in
poteſtate,qui promiſit ciuitatem regere. dicit tamẽ Ho
ſtien.dixiſſe ſecus in illo,qui promiſiſſet domum face-
re.Guil.in Specu.de ſala.in.fi.dicit, Odoffre.concordaſ-
ſe. Bartho. refert tamen Pileum diſtinxiſſe, an iuſtam
cauſam habeat,& tũc recedere & ſubſtituere poteſt,an
non habeat.& tunc non poteſt. inducit.ff.ad l.Iul. repe.
l.ſi ff.ſi quis cau.l.quoties.dicit tamen Guil. quod leges,
quas allegat,loquuntur in neceſſariis obligationibus,in
quibus non mirum,ſi ex iuſta cã ſubſtituit,ſecus in vo-
luntariis.alle.C.de actio.& obliga.l.ſicut.in quibus ſola
impoſſibilitas non difficultas obligationem immutat.
ff.de verbo.obligatio.continuus.§ cum ita.facit. ſ. eod.
lib.de offi.dele.ab arbi.quod ibi no.Parum placent hęc
verba Gul.quæſtionem etiam Pilei non inuenio in do
8 ctore.†Verum de vaſallo bene extat ipſius quæſtio. 84.
in qua illud tenet,non tamen allegat leges illas,quas di
cit Gul.ſed allegabat.C.de decur.l.nullus.libro.x.& ff. de
ſolu. inter artifices. ſubdebat, quod ſi ſeruitium vaſalli
conſiſtebat in ſolutione pecuniæ,quolibet ſoluente li-
berabitur.ff.de ſtatulibe.l.Stichum.§.ſi.Cynus in prædi.
9 l.vna.§.ne autem.recitat†opinionem dicentium,quod
ſi conſuetudo eſt loci,quod ſubrogare poſſit,tunc ſcho
lares illo modo ſecum contraxiſſe videntur. Idem,ſi eſ-
ſet ſpecialis conſuetudo illius doctoris, quam ſcholares
ſciebant.ff.de vſu & ha.l.plenum.§.equitij. vt in docto-
ribus medicis abolim, & nunc etiam maxime in ma-
giſtro Alberto ſępe ipſorum ſcholares apud nos expe-
riunt.Si vero non erat conſuetudo loci,vel perſonæ do
ctoris, tunc aut vult recedere & ſubſtituere propter pe-
cuniarium lucrum alibi captandum: & tunc non po-
teſt,cum videatur promiſiſſe legere ſecundum ſuam in
duſtriam,vt ibi, & in prædi.l. inter artifices. cum ſit im-
poſſibile vnius induſtriam eſſe induſtriam alterius. in
Auth.de fide inſtru.§.j.ſt.de condi. inde. ſi non ſortem.
§.libertus. Aut recedere vult ad officium publicũ exer-
cendũ,vel ad ſeruitiũ eccleſiæ:& tunc poteſt.C. de epi.
& cleri l.quiſquis.& l. ad ſimilitudinẽ. leges tamen illæ
meo videre parũ faciunt, ꝗ loquuntur in illo,qui mu-
tat ſtatum perſonæ.refert ibi Petrũ dixiſſe.§.illũ,ne aũt.
& ver.ſi vero non facere ad caſum,cũ loquatur de diſcẽ
te,non de docẽte.ibi dicit ter, liberalibus ſtudijs imbui
ꝙ certũ eſt per aliũ fieri non poſſet,vt poſt Gof. dixi in
glo.quã in qõnis princ.allegaui.Doctrina vero per aliũ
tradi põt cũ eodẽ profectu ſtudentiũ. vnde dicebat eũ
recedere poſſe ſubrogando meliorẽ, vel æque idoneũ.
Verũ eſt,ꝙ caſus iſtorũ ponitur non in doctore, qui ꝓ
miſit certis pro certo &c.vt ponit thema: ſed in illo,qui
obligatus vr̃ inchoando & faciendo collectã in ſtudio
Bõ.propter ſtatuta ſtudij iuriſtarum, quę doctores etiã
ſeruare iurant,quæſtio non eſſet dubia.

SVMMARIVM.

1 *Prior tempore non potior iure.& vbi id fallat.*
2 *Porri ſi fuerint ſeminati in vna parochia,& in alia plantati, vtri eccleſiæ ex his decima ſint pendenda,& numero 4.5.7.9. 11. 14.& 15.*
3 *Originis ius eſſe perpetuum.*
6 *Tempus perfectionis inſpici,etiam in iudicijs.*
8 *Fructuario pertinet quicquid in fundo naſcitur, vel ex eo percipitur.*
10 *Decima inter duas eccleſias an & quo caſu diuidendæ.& idem in dicitum de canonica.& nu.16.*
12 *Eccleſia an conſtrui poſſit ſine dote.*
13 *Decimæ an poſſint a conſuetudine remitti,ſicut a principe.& quo iure illæ fuerint introductæ.*

REGVLA LIIII.

1 QVi prior. Ponit exemplũ†in credito-
ribus,quibus res ſunt obli-
gatæ,vt potior ſit,qui prior eſt tpe.ff.qui po.
in pig.ha.l.potior. & l.creditor.& C.e.l.fun-
dũ.hoc vbi primo de prioritate apparet,ſi non apparet
prioritas,& eorũ cã eſt par cã.Aut ſimul vtriq; facta fuit
oblĩo, & vterq; admittitur pro dimidia.aut ſeparatim,
nec apparet cui primo, tunc ꝯ extraneũ poſſeſſorẽ po-
tior erit conditio poſſeſſoris.ff.de pig.ſi fundũ. §. ſi duo.
vbi aũt apparet prioritas,locus eſt rłæ per prima iura,ꝗ
tñ multas habent inſtantias.Primo in mutuante in re-
fectionẽ,in Auct.de æqua.do.§.hi oẽs.col.vii.ff. qui po.
in pi.ha.l.interdũ.Secundo in negante ſe poſſidere, qui
poſtea conuictus ꝑtendit hypothecã.C.qui po.in pi.ha.
auct.itẽ.poſſeſſor.Tertio in eo,de cuius pecunia res emi
tur,& ſibi obligatur expreſſe.C.e.ti.licet. Quarto in mu
liere,ꝗ ꝑfertur prioribus habẽtibus tacitã.e.ti.l. aſſiduis.
Quinto in illo,de cuius pecunia militia emit.C. de pig.
l.fi.& aut.quod obtinet.Sexto, in habẽte hypothecã ex
inſtrõ priuato,manu triũ teſtiũ ſignato,ſi agit aduerſus
eũ,qui non habet ſimile inſtrm̃,vel publicũ.C.qui po.l.
ſcripturas.Septimo in fiſco agente ex cã primipili. C. q.
ex cau.pig.l.ſatis.Octauo in agente funeralia.ff.de relig.
& ſum.fu.l.ſi quis.§.ſi colonus.& l.impẽſam. & ibi no.
Nono,ſi vendens pignus ꝑoriũ hẽt ſimilẽ cãm cũ po-
ſteriore,non ꝑfertur,ſed ambo concurrunt.ff.qui po.in
pi.ha.l.is,cui.§.prior.¶Prima gl.dicit, vnde ſumpta: &
ponit exẽpla:& obiicit ad vltimũ exẽplũ,& ſoluit.Secũ
do, dicit rłam procedere in his, ꝗ pendent a voluntate
duorũ:non in legib.vel teſtamẽtis,ſignat ꝯriũ & remit
tit.Itẽ procedit,cũ par eſt ius vtriuſq;.¶In gl.j.ibi[*quoties vtriuſque*]Sequitur cã lucri non vertitur,is ꝑferendus,cu
ius in lucro eã ipſum ꝑcedit.& ibi[*non eſt nouum*]vt prio
res leges ad poſteriores trahantur.& ibi[*ſi mihi*]in lega-
tis nouiſſimæ ſcripturę valẽt.¶In gl.j.ibi[*prius ordinatus*]
ſ.de ma.& obe.c.j.vbi de hoc.Dy.alle.ff.de albo ſcrib.l.j.
ij.& iii.C.de conſu.l.j.lib.xii.& ibi[*impetrauit*]in pari for
ma,& de hoc plene,ſ.e.lib.de conce.pb.ſi ſoli. in vlt. gl.
& ibi [*non eſt nouum*]& ſ.e.li.de conſt.c.j.vbi ẽt de hoc.&
ibi[*vltima voluntas*]ſ.de cele.miſ.cũ Marthæ.in fine. ſed
longe plenius hic per Dy.qui diſtinguit. Aut oẽs credi-
tores ꝑtendũt priuilegium reale,aut perſonale, aut qui
dã perſonale,quidã reale, aut ꝗdam perſonale,alij nul-
lũ,aut oẽs nullum,quæ membra ẽt ſubdiſtinguendo,ꝓ
ſequitur,in quibus mẽbris ẽt incidit, quod dixi in tex.

QVAESTIO.

Hæc rła inducebat ad qõnẽ,quã diſpu.de ſeminãte por
ros,ꝗ ſic ꝓponebat.Seminaui porros ĩ parochia S.And.
quos auulſi,& plãtaui in paro.S.Io.ꝗrit, cui eccleſia de

his decimæ debeantur? In allegationibus procedã hoc
ordine: quia primo probabo quod eccleſiæ ſancti An-
dreę. Secundo, quod eccleſiæ ſancti Ioan. Tertio, quod
vtrique, aut cuique integra, aut diuidẽda. Quarto, quod
neutri, quamlibet vero partem probando. Primo per
ius diuinum. Secundo per poſitiuum canonicum. ſ. &
ciuile. Tertio per æquitatem. Quarto per opinionem,
vel glo. Quinto inducam vnam regulam, deinde dabi-
tur ſolutio, & contrarijs reſpondebitur. Primo, quod ec-
cleſiæ ſancti Andreæ vbi ſeminati fuerunt, & nati, debe
tur de his decima, inducitur auctoritas Deutero. xiiii.
ibi. decimam partem ſeparabis de omnibus, quæ naſcũ
tur in terris. Item ij. Paralipo. xxxi. omnium quæ gignit
humus, decimã obtulerunt: ex herbis naſcuntur in ter-
ra, & gignit humus: patet generationis vel natiuitatis
locum inſpiciendum, & illi decimã ſoluendã: ergo &c.
Secundo iur. vtroque ſic probatur: quicquid ſit, illę por
rinæ, aut includuntur ſub appellatione fructuũ, aut fru-
gum, vel prouẽtuũ vel paſcuorum, vel lucri: vel acquiſi
ti: ſed his omnibus verbis vtuntur iura præcipientia de
his decimã ſolui. xvi. q. j. reuer. & c. decimæ. & q. vii. c. 3.
& iiii. & v. & ſimile de decimi. c. j. & c. cum homines,
peruenit. commiſſum. nuncios paſtoralis, & alia plura.
Plus videmus eſſe in tractatu hortorũ, de quorũ fructi-
bus expreſſe loquitur canon. xvi. q. vii. quicunque. decre.
eo. titu. non eſt. vltra hoc, quod iur. ſeminis ipſa decima
debeatur. expreſſe probat decre. ex parte ij. eo. tit. vbi pa-
tet, ꝙ ſi diuerſa ſemina ponantur in eodem agro, de cu-
iuſque ſeminis fructibus debetur decima: habet enim
ſe prædiũ ſancti Ant. ad porros, vt originariũ, prædium
ſancti Ioannis vt educator. Prima ergo cauſa naturalis,
& ſic perpetua. v. diſtin. §. j. inſti. de iure natura. §. ſed na-
3 turalia. præponenda eſt ergo †educatiuæ, quæ tempora-
lis eſt, & immutabilis, ꝙ vero ipſum ius originis ſit per-
petuũ, patet. 3. eod. lib. de tempo. ordi. cũ nullus, ad id. ff.
de ſenat. l. pen. quæritur ergo de origine. xxiiii. diſtin. quã
do. 31. diſtin. aphros. ff. de ædi. edict. quod ſi nolit. §. qui
mancipia. habent. Legiſtæ textus expreſſos præponen-
tes originariã cauſam. ff. ad munici. aſſumptio. in prin.
& l. libertus. §. præſcriptio. in fi. & ibi, cum ſimul vtrobi-
que deferentur, potior eſt originalis cauſa. & l. qui ex vi
co ortus eſt. de decur. l. j. de mune. & ho. at qui originẽ.
j. reſpon. ſecundũ vnã lecturã. & C. de munici. & orig. l.
originẽ propria neminẽ poſſe voluntate ſua eximi, ma
nifeſtũ eſt. Ad idem de tempo. ordi. c. j. vbi ſolam vltra-
montani originem inſpicimus. probat hoc idem. l. di-
cens, natum ex ſeruis vrbanis, ſi mittatur ad villam nu-
triendum, vrbanum non ruſticum cenſeri. ff. de leg. iij.
l. ſeruis vrbanis. §. cum qui. & ff. de ver. ſig. l. vrbana. j. & l.
is, qui natus. Si ergo vrbana mancipia cognoſcuntur a
ruſticis genere, non loco educationis, ſic in propoſito
prædium generans non educans dicemus in decima-
rum ſolutionę ponderari debere. Probatur hoc etiam
4 †per iura, quæ docent, principium ſpectandum, cuiuſ-
que enim rei & contractus initiũ ſpectandum, & cau-
ſa. ff. manda. ſi procurator. in prin. ad Macedo. ſi tamen.
alias. ſi autem. & ſuper his veniant iura. de hoc nota. de
electio. dudum. j. de cen. c. iii. j. qõ. j. principatus. Sed opti-
me videtur facere decre. literis. de reſcrip. vt factum per
prædeceſſorẽ inchoatũ, per ſucceſſorem completum,
prædeceſſori attribuitur, non ſucceſſori: ſic & hic dicen
dũ eſt, quod &c. Itẽ, is debet eſſe in re potior qui plus iu-
ris in ea habet. C. qui bon. ce. poſ. l. fi. de donatio. l. ſanci-
mus. §. ne autem. at illi plus tenetur, a quo plus recipit.
de teſta. cũ in officijs. & quod notaui. de iure patro. c. j.
ſuper j. glo. Sed plus eſt aliquid de nouo facere, quam
creatum promouere. de conſe. diſtinctio. ij. tenera. Pro
& contra. de iud. iudæi. & c. conſuluit pro eo. C. de rei
vxo. actio. l. vna. circa princip. Patet ergo porros decimã
dos eccleſiæ ſancti Andreæ, cuius prædium plus con-
tulit. ¶ Item, porrinæ auulſæ de primo prædio trãſierũt
cum ſuo onere, xvi. quæſtio. j. ſi quis laicus. de pigno. ex

literis. ff. de contrahen. emptio. alienatio. Plus, textus ex-
preſſe dicit, fructus decimandos alienari non poſſe, niſi
cum onere decimatum. eod. titu. cum non ſit. & ſi di-
catur, melioratæ ſunt, hoc placet eccleſiæ. & facit, quod
no. de conſe. diſtin. ij. ſolent. ff. de an. lega. l. eum, qui. per
quos textus, rationes & argumenta concluditur, eccle-
ſiæ ſancti Andreæ de his porris decimam perſoluendã.
Tertio, æquitas hæc ſuadet: quia ex contrario ſequere-
tur, quod dominus prædij poſſet eccleſiam parochia-
lem decima ipſius prædij fraudare ſemper in ſeminan
do olera, & alibi plantando. Quarto, glo. Innocen. quã
poſuit eo. titu. cõmiſſum. fouet hanc partem, cum ibi
dicat hæc herba, pratiua auulſa tranſeat cum ſuo onere
in beſtiam auellentem, vel dominum ipſius beſtiæ. &
ibi videas. Quinto, regula iſta prioritatis temporis iuuat
hanc partem, de regulis iuris. quor. & hoc videre potes
in gloſſa. argumenta per concordantias & exempla.
5 ¶ Quod debeantur †eccleſiæ ſancti Ioannis, in cuius pa
rochia fuere plantati, inducitur auctoritas Apoſtoli. j.
ad Corin. iiii. Ego plantaui, & Deus incrementum de-
dit. xix. diſtinctio. ſecundum. & eadem epiſtola. ix. c. quis
plantat vineam, & de fructu eius non edit. & habentur
xlii. quæſt. j. §. ij. & 38. qõ. j. iam nunc. in fi. Ponderanda
eſt ergo plantatio plus, quam primæua origo: eſt enim
certum, quid plantari non poſſe, niſi prius ſit ortum.
Secundo, iur. ſic probatur: habet ſe parochia, ſancti Ioã.
ad porros, vt parochia domicilij ad larẽ ibi conſtituen-
tem & morantem, ex quo ergo ad iſta fuit tranſlatus,
nil cõmune habet cum prima. ad hoc. xxi. qõ. ij. ſi quis
iam tranſlatus. xvi. quæſt. j. ne pro cuiuslibet. xviii. qõ. j.
c. vno. de conſti. tranſlato. xiii. q. j. §. quia ergo. ff. ad mu-
nici. l. fi. §. iii. C. de incol. l. fi. de epiſ. & cleri. ſi quis ita la-
rem fouere ac degere &c. de vſur. quamquam. & ibi te-
ſtator habitat, per quod patet quo ad iſtos porros ſic
tranſlatos primam parochiam nullum ius habere. Hoc
idem probet in perſeuerantia, cuius contrarium com-
mendatur. vii. q. j. ſuggeſtum. de poen. diſtinctio. iii. in caſ
ſum. Si enim fuiſſent ex prima parochia, ibi mãſiſſent,
ſed quia non manſerunt, dicuntur ex illa non fuiſſe. j.
Io. ii. de poen. diſtinctio. iiii. ſi ex bono. quia nec dicitur
veniſſe, qui non ſtetit: nec natus, qui ſtatim deſijt. nec
verſum, quod non durat verſum: nec diuertiſſe, qui ſta-
tim redijt: & his ſimilia. de iud. c. j. ff. de in rem verſo. ſi
pro parte. §. verſum. de ver. ſig. nam & ego. de poen. diſt.
j. diuortium. per quæ & ſimilia concluditur, quod eſt di
ctum. Probatur & aliter: Deus non nouit opus imperfe
ctum. de bap. maiores. ver. ſed adhuc. licet autem prin-
cipium ſit potentiſſima pars cuiusque rei, vt ff. de origi.
iu. l. j. perfectũ tamen conſiſtit ex omnibus ſuis partibus
vt ibi, tempus ergo perfectionis ſpectando, quod fuit in
parochia ſancti Ioan. dicam illi decimas deberi. verbum
enim fructuũ, vel frugũ, vel his ſimiliũ, habet denotare
rem perfectã, ad quod optime faciat de poen. diſtinct. ij.
dũ ſanctã. ibi, plenũ frumentũ. ſicut & verbũ, ſtatuto. de
poen. diſtinctio. j. §. autẽ. de verbo. ſignifi. in his. ff. quod
cuiuſque. iur. l. j. & faciat. 32. queſt. ij. quod non forma-
6 tũ. de homi. ſi aliquis. & quod ibi no. ſicut †libro legato,
intelligitur legatus liber ſcriptura perfectus. ff. de leg. iii.
l. librorũ. §. quod ergo. & verbo operis intelligitur cor-
pus perfectũ. de verbo. ſig. l. v. §. j. & ſoluendo dicitur, qui
poteſt ſoluere ſolidũ. eo. tit. ſoluendo. & ædificiũ perfe-
ctũ, quod poteſt eſſe vſui. eo. titu. l. ædificia. §. perfeciſſet
nã etiam in iudicijs tempus perfectionis inſpicimus. j.
ſententiæ. de re iudi. abbbate, lib. e. ff. de rei vend. ſi ante.
7 ff. depo. l. j. §. non tantũ. Itẽ non ei, qui prius egit, vel †cõ-
teſtatus eſt litẽ, ſed ei, qui prius ad ſententiã peruenit, ad
iudicatur ſeruus ex nox. ff. de noxa. ſi quis a multis. Idẽ
in actione de peculio. ff. de pecul. ſi non adhuc. in fi. per
quæ concluditur, quod pro parte ſancti Io. inſpici debet
ſtatus perfectionis porrorũ: qui in eius parochia, & ex
eius humo puenit, origine ñ ĩſpecta, ſicut nec inſpicit.
q ſi ſint le. tanta. inſt. de nup. §. fin. cum ſi. Item, quo iure

petantur

petantur decimæ,dubitatur.& no.xvi. quæſt.prima. mo
deramiue.& de deci. iua enim. ſed tollamus duriorem
opinionem,& fingamus decimas vendicari poſſe,& ec
cleſiam etiam ante ſeparationem eſſe ipſarum domi-
nam:nihilominus eaquo porrinæ iſtæ tranſlatæ ſunt
& radicatæ in parochia. S. Ioan. illi parochiæ deci-
ma debetur. Quod ſic probo. Fingamus, quod iſtę por
rinæ fuerunt euulſæ de proprio prædio Sancti Anto. ex
quo tamen radicatæ eſſent in alio prædio, vel coaluiſ-
ſent, perdidiſſet ipſa eccleſia dominium ipſarum,& ap
plicatum eſſet dominio poſterioris prædij.Inſti.de rerũ
di.§.ſi Titius.ff.de rei ven.l.v.§.de arbore.vbi de hoc.&
ff.de acqui.rerum do.l.adeo.§.ſi.& l.ſi ex meis.§. arbor.
Nec ob.quod no.xii.q.ſecunda apoſtolicos quia glo. il-
la non probatur iure.& dato,quod vera eſſet,non habet
locum in his,quæ ponuntur in prædio euellenda, vt in
caſu noſtro, ſicut ergo dominium acquiſitum eſſet
prædio vel domino prædij ſecundi : ita & ius decimæ
eſſet acquiſitum eccleſiæ, in cuius parochia ſitum eſſet
prædium.Nec dicas,quod eccleſia S.Ant. non vult de-
cimas de porris ſtantibus:ſed cum fuerint eradicati,nã
vt patet in prædi.§.arbor. poſt eradicationem prior do-
minus ius ibi non vendicat, ſic ergo, arguendo de di-
uerſis dominis prædiorum duorum ad eundem domi-
num vtriuſque. quod licet.viii.q.j.in ſcripturis.de pœ.di
ſtin.iij.adhuc inſtant.ſupra e.lib.de præben. cum de be
neficio.ff.ſi cer.peta.l.ſingularia.dicam ipſi domino re-
ſpectu ſecundi prædij tantum : & non primi dominiũ
porrorum competere.quod patet:quia vendito primo
prædio & tradito, deſineret eſſe dominus porrorum.
ff.de rei ven.fructus pendentes.& ſic dicam de porris ſe
cundæ eccleſiæ dandam decimam,& non primæ.Nec
mirum : cum & vnio carnis, quam habet vxor ad vi-
rum,facit illam cenſeri iure vltimi viri etiam iam mor
tui,vt patet. ſupra eodem lib.de ſepul.is, qui. in fi. cum
ſuis concor. Item non mirum, ſi hoc habet realis per
radicem, vel coalitionem: nam video, quod ſola libe-
ralis annexio præponit ſecundum expectantem pri-
mo,quod probat decreta.quia ſępe. de præbend. Ex ver
bali enim annexione prębendæ ad dignitatem ſecun-
dus canonicus expectans dignitatem & prębendam
in conſecutione præbendæ præfertur:multo magis pri
mo, vel ſaltem pariter ex radicali connexione ſecunda
eccleſia præferenda eſt primæ. & facit etiam de præbẽ.
ſuper eo.lib. eodem. quod autem plus ſit facto, quam
verbo amittere,probat de pœnis.degradatio.lib.eodem.
& quod ibi no.in fi.vel ſaltem par.de appellati. dilecti.
vbi de hoc.ff.de leg.de quibus. ad finem. ex quibus pro
hac parte concluditur eccleſiæ ſancti Io. decimã hanc
8 deberi,nec curandum,an † ibi nati ſint aliter percepti.
ad hoc.ff.de vſufruc.l.arbores.§.j.vbi dicit. Quicquid in
fundo naſcitur,vel quicquid inde percipitur,ad fructua
9 rium pertinet. Tertio,æquitas,quæ ſupra pro prima † ec
cleſia inducta eſt, conuertitur pro ſecunda pari modo.
Item fingamus porrinas illas emptas per plantantem,
non fieret inde in ſolutione decimæ illius ſumptus de-
ductio,de decimis.tua.& c.cum Ioannes.Item, ſi iſtę ec
cleſiæ eſſent in diuerſis diœceſibus. nonne abſurdum
eſſet, quod prima perciperet decimas in parochia ſe-
cundæ.eodem titu. cum ſint homines.ad fin. Item, per
id ſequi videretur,quod de toto vino mundi, vel ſaltem
de vitibus illius ſoli eccleſię, in cuius parochia erat lam
bruſca,quam plantauit Noe,Gene.xiiii.& 32. diſtinct.
ſexto die.deberetur decima,ſi ſola prima origo, & non
plantatio inſpicienda eſſet.Quarto, gloſſa pro hac par.
Vincen.V.& Phil.faciunt,de quibus infra dicam.quod
no.Innocen.de ſtagno,vel recluſorio piſcium, vel fera-
rum.eodem tit.non eſt,vbi videtur velle, quod ſi piſces
clauduntur in ſtagno vel in aliquo recluſorio. licet de
alio flumine vel loco hæc ſumpta fuerint, illi tamen
eccleſię debeatur decima, vbi viuunt illius parochiæ
aquę,vel terrę remedio. faciat etiam quod no.de reſcri-
ptis ſtatutum. §.cum vero. in glo. olim dicebamus.
Quinto, pro hac parte faciat regula. ff. de regulis iuris.
in pari.& eodem libro.& titulo.in pari. & ibi concord.
& exempla ad hanc partem. ¶ Quod vero vtrique de-
beatur, inducitur auctoritas Pauli. primo ad Corinth.
iii.ibi,qui plantat,& qui rigat,vnum ſunt: ſumus enim
coadiutores, vnuſquiſque propriam mercedem acci-
piet. conueniunt ergo hę eccleſiæ, & dicit prima ſe-
cundę : tu ex planta, & ego ex ſemine vnum fuimus
operatione : videlicet eiuſdem fructus, & fuimus co-
adiutores Dei,cuius manus & potentia in his principa
liter eſt operata.Accipiamus ergo mercedem noſtram
ad quod facit eodem titulo.cum non ſit. in principio.
10 Quod autem † ſimul habeant vnam decimam diuiden
dam,probatur.xii.quęſtio.quarta.c.primo. cum ſuis cõ
cordan. de teſtamen. relatum. ij. ad finem. de ſepultu.
cum quis.ſecundo reſpon.vt ſicut ibi diuiditur canoni-
ca : quia vtraque eccleſia operata eſt id, propter quod
debetur : ſic diuidatur hęc prædialis decima,cum præ-
dium vtriuſque parochię operatum ſit ad perfectio-
nem huius fructus.Sicut enim ſi ſimul in duobus præ-
dijs haberet arbor communiter radices,diceretur com
munis.vt in prædi.§.inſtit.de re.diui.§.ſi Titius.ff.de ac-
quiren. rerum domin. adeo. §. fina. in fine.ſic videtur,
cũ diuerſis tpibus in vtraque parochia fuerit radicata,
quod vtrique debeatur decima.Ad idem inſtitu.eodem
titulo. §. ſi duorum. & faciat pro hac parte eſſentialis
æquitas:& quod dixi,ſecundum Goffre. Phil. & Inno-
cen.de ſepultu.de his. ſcilicet, quod ſi quis audit diuina
in vna capella, & in baptiſmali eccleſia percipit ſacra-
menta,inter illas duas diuiditur canonica. & quod no.
de maiori. & obedien. omnes. & de perſonalibus deci-
mis. & illud idem Innocenti. de decimis. nouum. &
quod no. Ioan. xiii.quæſtio.prima.§.ſecundo. & Ber. de
decimis.ad apoſtolicę.de grege, qui paſcitur in duabus
parochijs.& quod nota. Hoſtien.de ſtag. piſcium, & de
lignis portatis ad portum,vbi carius venduntur.eodem
titu.non eſt.vbi tenet decimam eſſe partim prędialem,
partim perſonalem.ſic ergo iſta poteſt eſſe partim præ-
dialis vnius eccleſiæ, & partim alterius. Quod autem
11 vtraque eccleſia habeat integram,probatur. Si † aliquis
primo habeat vſum rei, & alius ſecundo vſumfru.pri
mus primo detrahit vſum, & ſecundus quod reſiduũ
eſt in fructu rei ff.de vſufru. ſi alij vſus.primo reſponſo.
de vſu & habi.per ſeruum.in fi. & l. ſequenti. in fine.ſic
porrinas primo detinet prigna eccleſia, reſiduum deti-
net ſecunda ad inſtar hęreditatis, de qua filius primo
detrahit debitam iure naturę. hęres de reſiduo Trebel-
lianicam,vel Falcidiam.ſic & debita ex fideicommi.pri
mo detrahitur,& de reſiduo Falci.C.ad leg.Falcid.irri-
tum.de teſtamen. Raynaldus. & c. Raynutius.vbi ſatis
de hoc.Ad idem faciat de hære.eo.titu.officij.& c.requi
ſiſti. Aequiparando igitur debitum iur. naturę ad pro
poſitum ratione naturalis originis, dicemus illã prius
detrahendam:reliquam vero de reſiduo. Item certum
eſt,quod fructus non debentur ratione ſeminis.ſed cor
poris,ex quo percipiuntur.ff.de vſuris. qui ſic fundũ. in
princip.idẽ de planta.C.de rei vendi.ſi quis.de rerũ diu.
§.qua ratione.& de decimis.non eſt,dicemus ex prędijs
fructus, ex fructibus decimas ſimpliciter ex corporum
iur.deberi:& ſic vtrique eccleſię. ad quod bene faciant.
l.ff.ad municipa. falſum.§. ij. & l.ordine.in fine.& l.in
cola.& l.de iure.§ ſecundo.C.de muni.& orig.l.prima.
& optime vltima.in fine. Pręterea illud, quod eſt patri-
moniale, munus agnoſcatur, vbicunque eſt patrimo-
nium.C.de mul.& in quo lo.l.eam.Pręterea fingamus
iſta duo prędia duos parentes porrorum : ſicut ergo fi
lius vtrunque parentem integraliter alere cogitur. ff. de
libe.agno ſi quis ali.;circa princip. ſic & de his porris di
co,quo ad eccleſiam. Tertio, ęquitas facit ꝓ hac parte.
Quid enim, ſi porrinę non fuiſſent plantatę. Item
in ſe ſunt fructus, & ad vſum, & ad pretium per-

cipiendum,& pro ſecũda facit,quòd ſi porrinę fuiſſent
emptæ &c. vt ſupra dixi. Quarto opinio Iaco. pro his
facit. de qua dicam infra. Quinto, facit regula, ſecundũ
naturam. ff. de reg. iuris. & hoc eod. tit. qui ſentit onus.
cum ſuis concordan. ¶ Contrarium, quod neutri. ſ. de-
beantur. ſic probatur. dicitur Numer. xviii. decimarum
12 † oblatione contenti, nil amplius poſſidentes. & Mal.
iii. vt cibus ſit in domo domini. & xvj. q. j. reuertimini.
& quæſtione vii. c. j. ſed iure poſitiuo eccleſia non con-
ſtituitur ſine dote. ergo cum clerici non ſint contenti,
nec illis indigeant, ergo nec illis debentur. Quod vero
ſine dote eccleſia non ſit conſtruenda, patet, de conſec.
diſtinct. j. nemo. de con. eccle. vel alta. cum ſicut. vbi de
hoc in Auct. vt nullus ædific. ora. do. §. i. coll. vii. ex quo
ponimus eam dotatam, ipſius ergo rector & clerici vi-
uant de fructibus ipſius dotis, & decimas nõ quærant.
faciat ad hoc illarum partium conſuetudo, in quibus
decimæ non ſoluuntur: quæ videtur de iure naturali.
ſupra de parochijs. capitu. fina. de decimis. commiſ-
ſum. ibi ſoluebant. & capitu. in aliquibus. in fine. Poteſt
13 enim † conſuetudo, quod princeps. i. l. condere, interpre-
tari & abrogare. & dixi de hoc de conſtit. c. fina. Sed
Papa certis perſonis decimas remittit. vt patet de deci-
mis. ex parte j. quod intellige, vt no. xvj. q. j. §. ſi ergo. & de
decimis a nobis. ergo & hoc poteſt conſuetudo. nec de-
bemus præſumere Deum velle tantam multitudinem
non ſoluentium decimas perire. de bap. maiores. verſi.
abſit. Item pro maiori parte theologi, præcipue mendi-
cantes, hoc tenent, & prædicant. vt notaui de decimis.
c. j. lib. eod. Et reſpondent ad auctoritatem veteris teſta-
menti, præceptum de ſoluendo eſſe morale, ſed de quo-
ta ſoluenda, dicunt eſſe cęremoniale, vel iudiciale, ſed
communiter dicũt eſſe iudiciale, cum cęremonialia ve-
teris legis temporis nouæ non debent ad literam ſer-
uari, iudicialia vero ſic, licet non obligent ex præcepto.
Ad auctoritates noui teſtamenti, Matth. xxiii. & Lucæ. xi.
& xviii respondent, quod in eis dicitur, vhe qui decima-
tis &c. ibi, hoc obtinuit fieri, ſcilicet in veteri lege. Illa
vero verba, decimas do omnium, quæ poſſideo, nõ fue-
runt præceptum Chriſti vel euangeliſtæ, ſed quædam
oſtentatiua narratio Phariſæi. Poteſt autem præceptũ
de decima aliquid figurare. Cum enim denarius nume-
rus quodammodo ſit perfectus, ad quod de conſecra-
tione diſtinctio. quinta. ieiunium. cum ſit primus limes
numerorum: illo enim finito reinchoamus ab illo.
Quod per ſe patet, habet idem deſignare quandam per-
fectionem, quam illi tunc decimas ſoluentes habituri
erant per aduentum Chriſti. Innocentius vero per mul-
tas auctoritates probat ſuper rubrica de decimis, alias
eſt gloſſa in vltimo. c. de parochijs. contrarium, & re-
præhendit hos nouos doctores attentantes docere con-
traria doctrinæ. iiii. principalium doctorum eccleſiæ.
Ad decre. vero allegatas reſponde, vt notaui in eis. Nos
14 vero iuriſtæ tenemus decimas ei integras deberi † ſed ſal-
tem propter concurſum dicemus neutri deberi, vt ſic
inuicem ſe impediant, ar. ff. de vſufruct. quoties. quibus
mod. vſusfruct. amit. l. ij. in fi. de leg. j. huius. §. fi. & plura
exempla de hoc habentur. ff. de rebus dub. l. ſi fuerit. j. re-
ſpon. & faciat, quod no. de electioni. c. penul. §. eodem
libro. pro hac parte facit regula, quæ in obſcuritate iu-
rium reum abſoluit. eod. titu. cum ſint partium. & ff. eo-
dem fauorabiliores. Poſſet etiam allegari, quod locus eſt
gratificationi. ff. de leg. ij. ſi quis ſeruum. §. ſi inter duos.
de condi. inde. l. plane. ff. loca. in naue. ad ſille. ſi quis in
graui. §. ſi cum omnes. de reſcrip. c. pen. de elect. c. pe. lib.
eo. ¶ Solutio huius quæſtionis colligi poteſt ex notatis
per Vincen. Na. Phil. & Iaco. de decimis. cum non ſit.
vbi Vincen. ex verbo, incrementum, ibi in principio ca-
pitu. arguit ſecundæ eccleſiæ decimam deberi, & illud
ibi tenent aſſertiue ipſe Vincen. & Phil. Iacobus vero te-
net vtrique deberi, & ex verbis ſuis videtur ſentire vtri-
que deberi integram ipſorum: gloſſ. ibi poſui. & per pre-
dicta patet, Vincen. arguendo etiam alios aſſerendo cõ-
cordes, quod ſecundæ debeantur, quod puto verum. Sed
eſt ſciendum, quod ex porris plantatis duplex fructus
habetur, alter eſt in ſemine producto per porrum, de
de hoc fructu non proponitur quæſtio, quaſi non du-
bia, cum illud ſemen non ſolum nutriatur: immo
etiam naſcatur ex humo huius prædij, vbi fuerunt ſe-
cundo plantati, & ſic fructus omnino alteratus. & ſic
idem de eo, quod de grano, vel alio fructu. ſ. e. ex parte.
ij. & c. tua. & c. paſtoralis. Sed proponitur quæſtio de ip-
ſa ſubſtantia porrorum, quam ſumimus in fructu ad
olus, quod eſt optimum in Auguſto cum carnibus por-
cinis, vel ad ipſum crudum comedendum, quod mul-
15 tis placet, vel his ſimilibus. Puto autem † ſequendo præ-
dictos de his integram decimam ſecundæ eccleſiæ de-
beri, vbi fuerunt plantati per ea, quæ dicta ſunt ſupra in
parte ſecunda, præcipue in ver. idem quo iur. nam & ſi
illæ porrinæ fuiſſent furtiuæ, tamen parochialis eccle-
ſia, quæ in prædialibus proſequitur, quod ſuum eſt, exi-
geret decimam. & quod plus eſt, etiam ab inuaſore præ-
dij, vt no. eo. titu. ex transmiſſa. in fine primæ gloſſæ. &
xvi. quæſtio. prima. decimas. dico, quod prima eccleſia
ab ipſo domino porrinarum, & prioris fundi exigit de-
cimam ad æſtimationem ipſarum porrinarum. æſti-
matio autem debebitur, quaſi quo ad primum prædiũ
& ipſius dominium per radicationem ſecundi ſint cõ-
ſumptæ, pro conſumptis autem bene ſoluitur æſtima-
tio. xvj. quæſtio, ſeptima. quicunque. de tranſactionibus.
veniens. & no. de rerum permu. c. fina. de rebus eccle.
non alienan. vt ſuper. & per hoc, quod dico decimam
ad æſtimationem porrinarum deberi primæ eccleſiæ,
ſoluta ſunt quaſi omnia iura inducta in prima parte.
Ad id autem, quod ibi allegabatur de cauſa originaria,
quæ præfertur etiam in eadem re educatiue vel nutriti-
ue, & quod mancipia diſtinguuntur genere non loco
enutritionis, facile reſpondetur: locus. n. vbi larem ha-
bet, & nutritur homo liber, vel ſeruus, non irradicat ſi-
bi ipsum hominem, ſicut humus porrorum, qui illum
ſibi incorporat, radices protelat, humorem infundit, &
qualitatem mutat. lvj. diſtinctio. naſci. cibus etiam &
potus non itradicat ſibi hominem, ſed irradicatur ab
homine, per quod etiam ipſius cibi & potus mutatur
ſubſtantia, & ſic facit contra. Et ſic etiam reſpondetur
ad argumentum dominæ Milantiæ coniugis dilectæ:
arguebat enim pro me ſuper hac quæſtione conſulta
ad inſtar principis. In Auctem. vt iudi. ſine quoquo ſuf-
fragio. §. hæc omnia apud nos cogi. colla. ij. potiorem
eſſe cauſam prioris. dicebat enim abſurdum, quod ſi fi-
lium ſuum alia mulier lactat, & nutrit, illius nutricis
cauſa potior dicatur in filio. Reſponde, filius ille non ir-
radicatur, nec coaluit corpori nutricis, ſicut porrus hu-
mo: vñ ſi nã hoc operaret, qđ filius ille corpus nutricis,
reingrederetur, ibi generatiua reſumens principia, dice-
mus eũ filium ſecundæ, & non primæ. Ad decre. literis.
rñdetur, negari nõ poſſe, illũ clericum recipi auctorita-
te illius, qui perfecit: quia certum eſt, per prima moni-
torias nullum ius acquiſitum, quod afficeret: ſed hoc
ſolum excludit, ne eccleſia illa dicatur grauata per illũ,
quaſi grauamen attribuendum ſit inchoanti, proſequẽs
enim non potuit dici grauaſſe faciendo, ad quod tene-
batur ex quodam debito honeſtatis. Ad gl. Inn. dico ꝓ
concor. ſolutioni: quia illius herbæ paſtæ licet tranſie-
rit cũ onere, debetur decima in æſtimatione, non in re
conſumpta. & ſic etiam ſatis facit dec. paſtoralis. & dec.
cũ non ſit. Ad iura vero inducta pro ea parte, quod di-
16 uidatur † decima, facile reſpondetur, ſi enim diuiditur,
prædium ex cõi pecunia emptũ, quid miris? Idẽ de bo-
nis cõiter acquiſitis. Idem in decima paſtus pecorum, &
de decima perſonali. Idem in canonica, in his enim, &
ſimilibus neuter potior, nec apparet ratio, quare plus
vni, q̃ alteri, vel quare vtriq; ĩ terra integra debeatur. Eo-
dẽ modo rñde ad ea q̃ inducta ſunt de concurſu. In il-

lis

lis enim certum eſt, duobus non deberi, ſed vni. nec ap-
paret cui, & de hoc de iure patro. cum autem. de reſcri-
ptis. c. pen. lib. eodem. ſi dicatur, quod per prædicta de
terior ſit conditio coloni, quam ſi in primo prædio plā
taſſet, fateor, & ſua voluntate ſubiit hoc munus, ad hoc
præ. l. vlt. in fi. C. de muni. & orig. lib. x. & ad hoc. de offi.
deleg. ab arbitris. lib. vj. & quod ibi no. & forte etiam era
dicans porrinis, aliud ibi ſeminauit, vel plantauit, ex
quo fructum percepit. Vel ſatis ſit, quod hoc facere po-
tuit, ſicut & alias ſufficit, quod hæreditas poterat eſſe
damnoſa. Inſtitu. de aucto. tu. §. i. Hæc ſic propoſita, alle-
gata, ſoluta, & reſponſa quisque ſtudioſus, præcipue do-
ctor, ſupplenda & corrigenda ſuſcipiat. Me enim profi-
teor libentius diſcere, quam docere.

S V M M A R I V M.

1 *Onus qui ſentit, commodum etiam debet ſentire, & econtra.*
2 *Contrariorum eadem diſciplina, ſed diuerſa diſpoſitio.*
3 *Priuilegio conceſſo abbati, ſeu conuentui, vt tempore interdicti poſſint familiares admittere ad diuina, an poſt dictum priuilegium receptos poſſint etiam admittere. & numero 5. diſtinct. numero 6. 8.*
4 *Verba indefinita in donationibus, pactis, aut priuilegijs, an trahantur etiam in futurum, aut quomodo accipienda.*
7 *Tempus regulariter inſpicitur in contractibus, & teſtamentis.*

R E G V L A   L X.

1 QV ſentit. [*Et econtra*] Vnus † itellectus
eſt, qui ſentit commodū,
ſentiat onus, & hunc glo. proſequitur, alius
ſenſus eſt, qui non ſentit onus, non ſentiat
commodum. per hoc. 12. diſtinct. præter hoc. ŝ. eodem
lib. de elect. generali. §. illos. & inquantum affirmatio &
negatio ſint contraria, iſte ſenſus plus conuenit literæ
econtra, iuxta primum ponitur pro econuerſo, nō eñ
eſt contrarium, ſed idem, vel ſimile per cōuerſum, hoc
præmiſi, vt apertius ingrediar verba Dyni, qui obiicit
non procedere illud generale, quod hic colligitur, ſci-
2 licet, quod contrariorum † ſit eadem diſciplina, imo ge-
neraliter dici debet contrarium, quia quod de vno
contrariorum prædicatur affirmando, de reliquo prædi
catur negando, quod eſt oppoſitum, vel quod idem eſt,
ſi de vno diſponitur affirmatio, de altero negatio. ff. de
his, qui ſui vel alie. iur. ſunt. l. j. Iuſtitu. de tuto. & cura. §.
qui accuſare. & patet. 32. diſtin. hoſpitiolum. in fi. vbi de
hoc. & facit, quod dixi, ŝ. e. nemo. poteſt. ſuper j. gl. Item
dicimus, ad poſitionem vnius contrariorum, ſequi re-
motionem alterius. ff. de ver. ſi. l. hæc verba. ille. & de in-
ſtitor. l. ſed & pupillus. §. ſi inſtitoria. Dicit Dy. quod vbi
de quolibet cōtrariorum reſpondetur affirmando, vel
de quolibet negando ſimpliciter, verum eſt eandem eſ-
ſe diſciplinam contrariorum. Inſti. de contrahen. emp.
§. cum autem. C. de cad. tol. l. vna. §. pro ſecundo. de fur.
l. ſi. §. ſed cum in ſecunda. ff. de vul. & pu. & ſi contra tab.
de leg. j. ſi ex toto. in prin. & de leg. iii. l. ſin. tunc eſt enim
eadem in genere & eadem in ſpecie. & eadem quo ad
numerum, cum ſ. eadem verborum conceptio vtrūq;
contrariorum diſponit. ſed illo reſpectu: quia diuerſa
diſponit. poteſt ratiōe affectus, vel effectus in plura par-
ticularia diuidi, & ſic diuerſa iudicari, ſed niſi de altero
eſt affirmatio & de altero negatio non eſt eadem, ſed
contraria diſpoſitio. ſed pro tanto dr̄ eadem diſciplina,
quia vno cognito, habetur cognitio alterius, vt in iuri-
bus allegatis. ŝ. ver. vel quod idem. & ff. de præto. ſtipula.
l. prima. §. ſtipulationum. bene ergo dicitur eadem di-
ſciplina vel doctrina: ſed non bene tunc diceretur ea-
dem diſpoſitio. vide, quod ſcripſi de ſimonia. nemo. ſu-
per vltima glo. ¶ Prima glo. dicit. vnde ſumpta, & ponit
exempla in vtroque dicto. Secundo ponit quatuor ca-
ſus, quibus fallit regula. ¶ In prima glo. ibi [*ſecundum natu
ram*] eſt commoda cuiuſque rei eum ſequi, quem ſe-
quuntur incommoda. & ibi [*id quod poteſt*] ſicut poſt per
fectam venditionem emptori accedit commodum
rei vēditæ, ſic & incommodum. & ibi [*cum dos filiæ*] poſt
datam dotem a patre filia paciſcendo meliorem con-
ditionem patris facere poteſt, deteriorem non. & ibi [*li-
cet*] per pactum diuiſionis hæredum actio creditoris
non mutatur, ipſi tamen ex ſtipulatu vel præſcriptis
verbis tenerentur ad pacta implenda. ¶ In prima glo. ibi,
ſ. eodem. idem ŝ. eodem lib. de electio. cum non deceat.
& ibi [*id quod*] poſt, niſi ſicut poſt perfectam venditio-
nem emptori commodum accedit rei venditæ, ſic &
incommodum. Item ſicut diminuta parte hæredis ſcri
pti per contrata diminuitur onus legatorum: ſic ea au-
cta, augetur. ff. de vulg. & pupil. l. & contra tabulas. & de
leg. iii. l. fin. & ibi [*ob lucrum*] vide, quod no. ff. de neg. geſt.
l. ſi negotia abſentis.

Q V A E S T I O.

Hæc regula facit ad quæſtionem de familia mon. pri
3 uilegiati † in hoc, quod tempore interdicti abbas & con
uentus familiares ſuos poſſint admittere ad diuina:
quod etiam familiares poſt priuilegium recepti poſſint
admitti: vt ſentiāt commodum qui ſentiunt onus. per
hanc regulam. Vltra id allegantur quatuor ad hanc
partem: totidem ad contrarium. datur ſolutio diſtin-
guens, & contrarijs reſpondetur. Aegi. ergo Cremon.
qui hanc quæſtionem diſputauit, allegabat ad hanc
partem, quod priuilegium indeterminate loquebatur,
non diſtinguendo futuros familiares a præſentibus, ſic
ergo indeterminate ſumatur. lv. diſtinctio. ſi euangeli-
ca. ſecunda quæſtio. v. conſuluiſti. 31. quæſtio. j. quod ſi.
cum concor. in his. de hoc. & de coniug. lep. quoniam.
maxime: quia latiſſime interpretamur beneficia. de do.
cum dilectus. in fine. & latius quam contractus: vt ibi,
tamen in contractibus verbū indefinitum reſpicit futu
ra. Vt. de grege obligato, veniunt etiam poſt nata in obli
gatione. ff. de pig. l. grege. C. quæ res pi. ob. poſ. l. fin ſic &
pactum de non officiendo luminibus, etiam futura lu-
minaria conprehendit. ff. de ſerui. vrba. præd. ſi ſeruitus.
Idem in edicto. quod quiſque iur. quod quia pęnale, ſoc
tius reſtringēdum: & tamen trahitur ad futura. ff. quod
quisque iur. l. iii. §. illud. Secundo, non poteſt dici hoc
priuilegium perſonale, ſed reale, quod conceſſum eſt
monaſterio, vel perſonis propter locum. facit. ff. de reb.
du. l. cuilibet. & no. de teſta. requiſiſti & xii. q. iii. pontifi-
ces. vnde & familiares, qui nunc ſunt, videntur eſſe, qui
olim erant. vii. qō. i. denique. ff. de iudi. proponebatur. &
probatur optime. ff. de cen. l. forma. §. quamquam. Ter-
tio, videtur caſus dec. quia cura. de priuileg. facit
quod no. eodem ti. cum capella. xvj. q. j. frater. Item be-
ne facit. ff. de lib. le. l. vbi. §. Caio. vbi ſi teſtator mihi lega
uit, quod debebam, quod poſt diem teſtamenti accedit
debito. legatum intelligitur. facit ad idem. ff. de fundo
inſtruct. & inſtru. l. ſi mancipia. vbi legato fundo cum
mancipiū, cedunt legato mancipia, quæ poſt teſtamen
tum colendi fundi cauſa ibi teſtator induxit. Quarto, p
hac parte multum facit abſurditas inſurgens ex cōtra-
rio, ſecundum quod mortuis familiaribus exiſtentibus
tempore datæ extinctum eſſet priuilegium. contra id. ŝ.
eo decet. cum concordan. & xv. quæſt. ij. c. j. & ij. In con
trarium facit euitatio infinitatis quæ poſſet incidere ſic
4 omnes admittendo. ad illam † autem vitandam inten-
dunt iura. ŝ. eod. lib. de reſcrip. cum in multis. vbi vide
concordan. Secundo ſi vendo tibi fundum, exceptis la-
pidicinijs, intelligitur de tunc apparentibus. non poſt. ff.
de contrahen. emp. l. in lege. & ibi no. in glo. fi. infinita-
tem, vel innumerabilitate vitandā, ſic & hac, ad idē. ff.
de au. & argen. lega. l. ſi ita. & l. medico ſuo. vbi ſi teſtator
legat argentū ſuū vel veſtem ſuā. intelligitur de his, quę
ſua erant tempore teſtamenti, nō de poſtea acquiſitis.

ad idem.ff.de leg.iii.vxo.§.j. & l.cum quis.in fine.vbi in
legato facto vxori de donatis, vel eius vſibus compa-
ratis,non intelligitur de donatis vel comparatis poſt te
ſtamentum.Item ſi ſtipulor quicquid te dare vel facere
oportet,non includitur, niſi quod ea die debetur. ff. de
verborum oblig.cum ſtipulamur.& l.ſi a colono.& eſt
ſi.ff.de dam.infecto.l.damni.§.ſi is.Tertio,ſequeretur ex
5 contrario abſurdum, quod daretur † priuilegium his,
quæ in rerum natura non ſunt,contra decreta. de eccl.
ędi.ad audientiam.ij.& quæ ibi no.Quarto, id priuile-
gium eſt contra ius commune, & tendit ad deſtructio-
nem cenſuræ eccleſiaſticæ,ergo reſtringendum.de pri-
6 ui.vt priuilegium.¶ So.aut noui familiares in loco † pri
morum deficientium vel recedentium ſunt aſſumpti
poſt datam priuilegij, aut ſunt adiuncti primis adhuc
manentibus.Primo caſu putat illos gaudere priuilegio
cum videantur illi iidem,nec priuilegium ſit ſimplici-
ter perſonale,vt prædixi,inducit.ff.de mino.l. minor au
tem. §. non ſolum.& l. ſequen. vbi patet,quod priuile-
gium perſonæ cõceſſum: ſi tamen potius propter rem
datum ſit ad ſucceſſorem tranſit: ſic & res,quæ ſucce-
dit in locum alterius illius iur. & priuilegij cenſetur. ſu-
pra vt lite penden.eccleſia ſanctæ Mariæ,cum concord.
ij.glo. Secundo caſu ſubdiſtinguitur. aut adiunctio fa-
cta eſt ex iuſta cauſa.aut ex nuda volũtate.primo caſu,
vt quia auctum eſt collegium monachorum, & auctæ
ſunt facultates, ita quod maior familia neceſſaria eſt:
tunc admiſſi gaudebunt priuilegio, per inducta pro
hac parte.facit de conſtitutio.cum M.& quod ſcripſi,de
cenſib. quanto. ſuper ver. menſuram.ſed ſecundo caſu
non gaudebunt.ne cenſura eneruetur,vt in fine dixi. &
quia fictio & falſa cauſa reprobatur in talibus. ſupra ti-
tu.proximo.eo.l c.vltimo. facit de priuilegiis.iuarum.
& capitu. cum & plantare. §. de confratribus. ad hoc
de decimis.ſuggeſtum, cum gloſſa prima. in fine. Ad
iura, quæ videntur obſtare ei, quod dictum eſt, pri-
uilegium locum habere in his, qui rationabiliter ſunt
aſſumpti,reſpondetur, quod procedunt in teſtamentis
7 & contractibus,quorum tempus regulariter inſpicitur,
præcipue,vbi apponitur pronomen.meum, vel tuum,
vel ſuum.& ſi qua videntur contraria,ſoluuntur in l. ſi
ita.& l.fina. C. quæ res pigno.obliga.poſſunt.vide,quod
ſcripſi de iureiurando. c. penul. Nec obſtat l. ſi manci-
pia. de fundo inſtructo. quia prius dixerat fundum
cum inſtrumento,adiiciens cum mancipiis,vt ibi no,
nec l.ff.de pecu.l.ei quoque.non enim dicit,quod lega-
to peculio debeatur futurum,ſed quod legari poteſt fu-
turum peculium.Vel aliud eſſet dicere peculium inde-
terminate,& aliud cum pronomine, ſuum,vel meum,
8 In hoc autem † priuilegio pronomen, ſuos, non impe-
dit futuros: quia priuilegium erat reale, & propter eos
datum, quibus conceditur: vt admittantur. Item, pro-
pter mentem veriſimilem concedentis,per quam cum
debeat eſſe perpetuum, oportet pronomen ſuos, con-
tra propriam ſignificationem, quæ ſe habet ad nunc,
trahi ad tunc,vt coaptetur ei, cui annectitur, ideſt per-
petuitati,hoc probatur.ff.loca.ſi vno.alias eſt.§.ſub.l. ex
conducto.ff pro ſo.ſi adiiciatur.cum concor.vide,quod
ſcripſi.s.eodem.priuilegium.ſuper prima glo.quod ſatis
facit ad quæſtionem.

S V M M A R I V M.

1 *Tacens uidetur conſentire.*
2 *Epiſcopo prohibente alienationem rerum eccleſiaſticarum per clericos ſine ſua venia & conſenſu pœna indicta, ſi capitulum præmiſſo tractatu ipſi epiſcopo aliquid vendat ſine alia licentia,an locus ſit pœnę.& numero 4.6.8.9.11.12.& 15.*
3 *Locus a minore.*
5 *Licentia,verb.quomodo accipiendum.*
7 *Facto ſuo a iure improbato an poſſit quis contrauenire, & conſilium mutare.& nu.14.*
10 *Locutio generalis includit perſonam loquentem, & indefinitum verbum omnia comprehendit.*
13 *Contrahere cum aliquo ſępe quis prohibetur ratione officij.*

R E G V L A XLIII.

1 QVI tacet. † Vt dicit Ioan. mona. ad
hanc regulam facit. ff. eo-
dem titu. ſemper qui non prohibet. & fa-
cit.s.de exceſſib.pręla.ex literis. & ff.de ſer.l.
prima.¶Prima gl.ponit exempla.Secunda vij. effectus
taciturnitatis,& remittit.¶In prima glo.ibi[*nemo*] iſta
decret. melius adaptatur ad exceptionem proximam;
is,qui tacet.quæ loquitur de confeſſione & negatione.
iſta vero de conſenſu.& vide, quod ibi dixi in princip.
ad hanc autem regulam bene competit exemplum
decre.ſecundæ. ſupra eodem lib.de accuſatio. vbi taci-
turnitas illius, contra quem inquiritur, inducit con-
ſenſum. Dyn. etiam ponebat exemplum in patre,
quo præſente filius creatur decurio. ff. ad municipa.l.
quocunque. de decurio.l.honores. §.j. patet in fideiuſ-
ſore nominato per tutorem, qui patitur nomen ſuum
in actis deſcribi.ff.de fideiuſſo.l.quarta.§.fin.iſtos autem
caſus excipimus propter fauorem reipublicę, & pupil-
lorum a ſolutione, quæ datur in regula, is qui tacet. &
ibi dixi ſuper glo. & facit hæc regula ad quæſtiones,
quas poſui ſuper illa.

Q V A E S T I O.

2 Hic notandum,quod ſi tacens † conſentit, fortius ali
quid agens,quod ſonet in conſenſum,& ſic facit regu-
la ad queſtionem hic diſputatam per D.Guidonem epi
ſcopũ Mutin.quam prolixam decurtabo.Quærebatur
enim,ſi conſtitutio epiſcopi Bon.præcipit,nullam alie
nationem immobilium rerum eccleſiarum fieri per
clericos ſine licentia epiſcopi, vitians contractum, &
addens pęnam arbitrariam:& capitulum Bonon. præ-
miſſo tractatu ipſi epiſcopo vendat aliquas terrulas ſi-
ne alia licentia,an locus ſit poenis ſtatuti? Pro canoni-
cis inducit tria prægnantia. Secundo contra eos alia
tria primis contra reſpondentia. Tertio ſoluit contra
epiſcopum per locum a minore.Primo,probabitur,cõ
ſtitutionem hoc caſu locum non habere ratione tripli
ci: ſcilicet ipſius rei venditæ, & ementis, & vendentis.
Ad primum,ſi ſtatutum deuiat a iure communi,in du
bio interpretationem recipit ſecundum ius commu-
ne.patet hoc,de conſtitutioni.ex literis. & procedit hoc
etiam, ſi ſit iuratum,vt ibi.Ad idem,de iureiuran.ad no
ſtram.iii. de verborum ſignifica. ſuper quibuſdam. ſed
de iur. terrulæ ſine ſolennitate alienantur, & per epiſco
pum ſine capitulo.xii.q.ij.terrulas.& vide,quod no. ea-
dem q.abbatibus.facit eadem q.bonæ rei.de dona. cæte
rum.de teſtamen. relatum. §. licet autem. de re igitur
modica non debet intelligi ſtatutum,ſed de his,quæ ſi-
ne ſolennitate non licet alienari.xii.q.ij.ſine exceptio-
ne.de his,quæ fiunt a præla. c. primo. & c.tua.concor-
dat opinio,quæ habet,caſus licitos alienationis non in
cludi in pacto oppoſito in traditione de re non alienã-
do,quos vide no.x.quæſt.ſecunda.hoc ius. & de condi.
appoſi. verum. in vltima glo. Secundo probatur idem
ex perſona ementis,quæ in generali ſermone compre-
hendi non debet.de iureiuran.petitio. & quod ibi nota.
xxii.q.v.de forma.ff.loc.qui in ſulam.§.fi.C.de ſol. inqui
ſitio.maxime quia nec talis vr̃ fuiſſe ſtatuentis intẽtio,
ad quam recurrendum eſt.de procu.petitio.de decimis.
ex multiplici.deficit etiam ratio conſtitutionis,quæ eſt,
vt eps̃ prouideat contra diſpendia eccleſiarũ, quarum
& clericorũ patet xlviii.di. quorum vices.xxvi.di. in ſcri
pturis.Imo,ſi diceret̃ de ſe ĩtellexiſſe,inanis eſſet ꝓuiſio,
cũ in ſua ptãte foret ꝯſentire & dare licentiam,& ꝑ tãto
3 null' põt ſibi imperare. ff.de arbi.l.pe. Tertio dr̃ idẽ ex
perſonis

perſonis vendentium. poſito enim non comprehendi
epiſcopum ,qui eſt caput, ſequeretur non comprehēdi
ſuos canonicos , qui ſunt membra. de his , quæ fiunt
a prælato. nouit.vij.q.j.ſcire.ad hoc faciunt.xij. di. c.j.&
prima quæſtion.tertia. ſi quis epiſcopus, quod no. xlj.
diſtin.nullus inuitus.in gl.magna,& procedit hoc,cum
propter honorem eccleſiæ cathedralis.de præbē.quam
uis.li.eo.nim propter cōnexitatem.facit.ff.quemadmo
dum ſeruitus amit.ſi cōem.& quod no.de iur.pa.c.vno.
eo.li.& vide,quod no.de his,quæ fi.a præla. cum apoſto
lica.in gl.Ideo no.quod facit ſatis ad caſum. Concludi-
4 tur ergo ex his tribus † conſtitutionem in caſu poſito
locum non habere,vt ſic pro canonicis fiat benigna in
terpretatio contra epiſcopum , qui legem debuit aper-
tius dicere, hoc eod.ti.contra eū,cum concor. Pro hoc
etiam facit, quod ſcripſi. de reſti. ſpo. cum veniſſet. ad
fin.pro ſolutione contrarij de decre.paſtoralis.de priuil.
¶ Secundum principale,quod reſpicit regulā,ad defen
ſionē canonicorū, eſt,quod epiſcopus ſic emendo,licē
tiā dediſſe videtur,cum enim emptio a conſenſu proce
dat.inſti.de ob.quæ ex con. Epiſcopus emēdo verbo &
facto conſenſit. de his,quæ fi.a ma. par. ca.ex ore. lxiii.
diſt. Adrianus.de præben.dilecto. de priuil.cū olim. nā
ſi ſubſcriptum teſtē eſſe , ſapit conſenſum , propter quē
etiam quis iuri ſuo renuntiat. de tranſact. ex literis.for-
tius vbi quis principalis eſt author contractus, vt hic.ſi
conſenſerit,licentiam dediſſe videtur,cum iura permi
ſceant iſta duo.de elec.quorundam.ij.reſponſo.li.vj.fa-
cit eodem tit.quam ſit.& c.ſi religioſus. cōiuncta cum
decr.poſt tranſlationē. in prin.de renunci. ad idē. lxxj.
di.c.j.& c.hortamur.cōiuncta cum ca.ſi quis epiſcopo-
rum.xvj.q.v.ſicut epiſcopus diſpenſando ſuper plurali-
5 tate beneficiorum,dicitur dediſſe† licentiā non reſiden
di in altero,vt no.vii. q.j.ſi quis in clero.de præben. quia
in tantū.Item facit.quod no.x.diſt.ecce ergo.in gl.cum
epiſcopus. hoc verbum licentiæ in iur. quandoque ſu-
mitur pro licentia generali.xvj. q.j.cunctis.niſi addatur
verbum.ſpeciali.de elec.fundamenta, & de tempo. or.
6 c.i.Item licet† ancilla contrahente domino ignorante
vel contradicente non præiudicetur domino, de cōiu.
ſer.cap.j.ſi tamen dominus eam vt liberam tradat libe-
ro in vxorem,illam manumiſiſſe cenſetur.in Auth.de
nup. §. ſi vero ab initio. fortius ſi cum ea contrahat.ſi-
cut patronus contrahendo cum libera,remittit operas.
ff.de ope.lib.liberta.& C. eodem titulo. l.libertę. ad hoc
facit,quia vbi requiritur iudicis authoritas inter partes,
ſi altera partium iudex eſt,ipſius conſenſus gerit autho
ritatem iudicis.hoc patet in adoptionibus & emancipa
tionibus. ff de adop. ſi conſul.& l. ſeq.ad idem quod de
manumiſſione dicitur.ff.de man. vindic. l.j.& l.apud fi
lium. ad idem duæ leges coniunctæ.ff. quibus mo.pi.ſi
conſenſerit.& eodē tit.l.Titius.ſine conſenſu enim cre
ditoris non vendo rem ſibi obligatā,ſed ſi obligata erat
duobus, & illam eis vendo, valet venditio.ad idem, eo-
dem titul Lucius Titius. vbi vxor cum viro tradens rē
in dotem , renuntiat hypothecæ , quam habebat in il-
la.Item electus compromiſſarius,conſentiendo electio
ni,auget numerum, & videtur elegiſſe. de elec. cum in
iur.Idem,ſi electus erat conſiliarius.eod. tit.cum in ve-
teri.Item,ſicut ſe habet conſtitutio principis ad princi-
pem , ſic conſtitutio epiſcopi ad epiſcopum. ſed teſta-
mentum,quod principis conſciētiam tenet , omnium
teſtamentorū ſolennitatem ſuperat.C.de teſta.omniū,
ergo &c.Concludamus ergo interpretandum,vt res va
leat.de verb.ſignific. abbate.& large in fauorem contra
ctus,de dona.cum. dilectus.¶ Tertium principale pro
7 †canonicis eſt probare, quod dato , quod prædicta duo
ceſſarent, non poſſit epiſcopus venire contra cōtractū
nec canonicos punire.Primo,per dec.veniens.de tran-
ſac.vbi quo ad tranſigentem valet contractus, licet nō
interuenerit ſuperioris authoritas, quæ requirebatur.&
regulariter non licet alicui venire contra factū ſuū im
probatum a iur.de fil.preſ. veniens. de cleri.coniug. di-
uertit. nec mutare conſilium. hoc eodem titul. muta-
re.& in regula,quod ſemel. & ſi dicatur hoc fallere,cū
agitur de reuocatione rerū alienatarū ab eccleſia. 35.
q.ix.quod quis. & no.in c.diuerſis.reſpondetur, illud p
cedere, cū reuocat alienas, ſed hic reuocare vult emēs,
qui emere non prohibetur ſine conſenſu epiſcopi , ſed
vendere.vide quod circa hoc dicam in parte ii.circa fi-
8 nem.Item,quod condemnare non poſſit,probatur.†ab
ſurdum eſt ex eodē facto vnum reportare commodū,
& alterū incōmodū.xxxij. q. vj. nihil iniquius.de adult.
c.pe.& vltim. & de hoc de excep.dilecti.ſed hoc eueni-
ret epiſcopo rehabente pretium,& canonicorum pœ-
nam imburſando.de off.ordi.dilectus.ergo &c.nā iſtos
par facinus inquinat.&c.xv. qō. iii.ſane.nec fieri debet
epiſcopi conditio melior delinquendo. xvj.q. j. legi. de
præben.cum,qui.li.eodem. & ſi delinquerunt canoni-
ci,adiuuit epiſcopus ad peccandum.ij.q.j. votum. exci-
pient ergo canonici , quod pari crimine infectus illos
iudicare nō debet.iii.q.vii.qui ſine.& c. poſtulatus. & c.
iudicet.& facit,quod no.accuſ. C.de li.cau. ſi filium.&
ſi dicatur illum exceptione criminis repelli, non poſſe,
ſaltem eius authoritas illos excuſare debet. vij.q.j. cum,
qui.vbi de hoc.lxiii.diſtin. Salonitanæ. xxviii.di.diaco-
ni.per quæ concluditur,illos per epiſcopum puniri nō
poſſe. ¶ In contrarium correſpondendo prædictis, ꝙ
cōſtitutio comprehendat caſum ratione rei,probatur
9 ſic. Noua lex pertineret† non videtur ad caſus prouiſos.
ff.de pęnis. ſanctio legum. In magnis autem rebus pro-
uiſum eſt a iur. intelligatur ergo conſtitutio de paritis,
ꝙ etiam no.vniuerſale negatiuum. ibi, nullam aliena-
tionē &c.facit. xxx.di.c.j.de decimis.ad audientiam. cū
concor. & ſi dicatur reduci ad ius cōe, non ob.cum &
terrulas minores prælati ſine conſenſu epiſcopi nō alie
narent. xii. q.ij. abbatibus.vbi hoc tenet Archi. & facit.
xvii.q. iiii.in venditionibus. licet ſine conſenſu capituli
id poſſit epiſcopus , vt in c.terrulas. Quod comprehen-
10 dat†etiam ratione perſonæ ementis, patet,quia in gene
rali ſermone includitur perſona loquentis.ar. xxiii. q.v,
ſi non licet.vbi de hoc.ff.de pig.Paulus.& vbi no.in de-
cre.petitio.de iur.Cōtraria ſunt ſpecialia. datur ergo,ꝙ
pro hac parte ſtat regula, quod patet etiam , quia hæc
pars cōuenit proprię ſignificationi verborū,a qua rece
dere non debemus,niſi ex cā.xxii.q.j.is aūt.de ſpō.ex li
teris.gñale aūt vel indefinitū verbū de ſe oīa cōprehen
dit , de priui.quia circa. cum concor.Eṗs ergo ſtatuens
in generali ſermone, ſeipſum includit, ne quod alijs p-
hibet,ſibi liceat.xx.diſtn.iuſtum.imo id facere non de-
bet,a quo alios prohibet.de na.ex li.ven.c.vno. Item de
11 vendentibus canonicis patet.quod † canonici cathedra
lis eccleſiæ bene intelliguntur nomine clericorum de
verbo.ſignifi.cum tibi.de priuile. per exceptionem. lib.
vj. ſicut ipſa cathedralis mater continetur nomine ec-
cleſiarum.de verb. ſigni. cum cleri. licet in materia be-
neficiali.& odioſa ſit ſecus.de præben. quamuis.lib.eo,
Secundo, quod emendo non videatur dediſſe licentiā,
12 patet,† quia alius eſt authorizabilis conſenſus, quē de
bet præbere prælatus,a conſenſu contrahentium, quia
primus debet pberi causa cognita & approbata.x. q. ii,
caſellas. ver. quod ſi neceſſitas. quod hic non fuit ſim-
pliciter contrahendo.& conſtat,quod contraxit,vt qui
uis alius,& venient argumenta,de tanquā.de elec.cum
inter canonicos.& c.cum vniuerſitas. Et ſi dicas, quod
ſaltem tacite conſenſiſſe videatur,reſpondetur, hic re-
quiri licentiam & conſensū. nec de iur. ſufficit tacitus
in perpetuis alienationibus,de his , quæ fi.a præ.c. ij.ſed
requiritur expreſſus & ſubſcriptio.eo.tit.c.j. xii.quæſt.ij.
ſine.xcvj.diſt.bene quidem. Tertio , poſito,quod dica-
tur,epiſcopum cōtrahendo conſenſum vel licentiam
dediſſe,ita quod conſtitutioni locus non ſit,iur. tamen
communi vitiaretur contractus,quia in facto ſuo epiſ-
copus authorizare non potuit.ſufficiat hodie clemen.
de reb.

de reb.eccle. non alie.ſi vna,& vide quod ibi no.debuit
ergo ſuperior adiri in hoc contractu,ſicut & aditur in
iudiciis inter prælatum & capitulum , vt no. de reſcri.
edoceri.& v.q.iii.c.vlii.& in iudiciis quaſi cõtrahimus,
13 ff.de pecul.licet.§.ſed ſi filius.Præterea,frequenter†vide
mus, quod ratione officij prohibetur quis contrahere,
vt iudex cum ſubdito . C.de contra.iudi. l.prima.ff.de
contrahenda emptione. item œconomus.cui vel cu
ius cognatis res eccleſię vendi non poteſt. C. de ſacro-
ſanc. & aut. quibuscunque, x. quæſt. ii. hic vſus , nec
aduocatus cum clientulo.iii.q.vii.ſi quis a Deo.& C.de
poſtu.l.quisquis.Idem in medico quo ad infirmũ.C.de
variis & extraor.cog.l.medicus.& tutor cũ pupilla.C.de
interdic.ma.l.ſi tutor.& facit. vii.quæſtione.j. conſtitu-
tum.& quod ibi no.ſic in propoſito. ¶Quod poſſit pu-
14 niret canonicos,videtur, quia quoties factũ improba-
tur a iure, licitum eſt alicui venire cõtra factum ſuum,
lv.di.pœnitentes. & de hoc de elect. noſtri.& potiſſimo
cum agitur de rebus eccleſiæ male alienatis reuocan-
dis.Non obſt.quod dixi ſupra ante finem primę partis,
quia hic epiſcopus non impugnat contractum vt em-
ptor,ſed vt epiſcopus,cuius licẽtia nõ fuit habita,quod
facere poteſt inuitis vendentibus.xij. qõ.ij.ſi qua de re-
bus.& c.precariæ.nec venit contra factum ſuum, quia
hoc facit vt alius. Contraxit enim vt priuatus, & reuo-
cat vt epiſcopus.iii.q.vij.ſi contra patrem. & facit, quod
no.Hoſt.de præſump.literas.& vide quod ibi ſcripſi ſup
prima gl.de delegato,qui reuocat ſententiam,quam tu
lit vt arbi.Itẽ ipſe contrahendo non eſt tranſgreſſus con
ſtitutionem,quę ipſum non ligabat,nec ligare poterat,
vt ſupra dixi. Non eſt autem nouum, quod in eodẽ fa-
cto duorum vnus ſolus peccet.xxxij.q.j.propoſito.Et ſi
dicas deliquit. hoc non repellit a iudicando ordinariũ
toleratum.viii.q.iiii.nonne.nec eſt verum,quia mulctã
do canonicos, fit melior conditio epiſcopi, quia pœnã
illam imburſare non debet,vt no.de pœn.presbyteri.&
vide quod ibi dixi.¶Soluendo dixit Guido,epiſcopum
15 non†audiendum,& pœnis ſtatutis locum nõ eſſe,quia
ſi dicit contractum non tenere ex iuribus conſtitutio-
nis,contrahendo conſenſiſſe,& licentiam dediſſe dice-
tur,per iura prima.nec dicatur de authorizatione in fa
cto proprio,hoc non eſt curandum,vbi de conſtitutio
ne tantum quæritur ; quæ non lędebatur data licentia,
qualitercunque verbo vel facto , expreſſe vel tacite , in
ſcriptis vel ſine.facit ad iſta cle.de cõceſ.prę.c. vno. ver.
& etiam. Si vero ex viribus iur. cõis dicat contractum
non tenere,hoc non procedit,quia ſecundum no.xij.q.
ij. abbatibus. inferiores in minutis non habent neceſſe
habere conſenſum epiſcopi. Et ſi diceretur , contraria
opinio verior,adhuc venditio epiſcopo fieri potuit.Nõ
ob. quod dicitur , in facto ſuo authorizare non poteſt,
quia capitulum,xvii quæſtio.iiii & quod notat Io.in §.
ibi præcedenti,loquitur, quando prælatus contrahit cũ
aliis eccleſiis,non cum eccleſia cathedrali, & ſic etiam
loquitur de re.ecc.non alie.ſi vna.& vide,quod ibi no.
in gl.antepe.ad diſtinctionem facit, de teſta. requiſiſti.
ad fin.& eſt ſimile,quod ſcripſi de probation. ex literis.
ſuper ver. egreſſus.quomodo aliud, quando canonicus
agit ſuper prædio præbendæ, contra canonicum , aliud
quando contra extraneum.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegia ſingulorum legem communem an faciant.*
2 *Præſentandi ius an poſſidere & præſcribere poſſint parochiani, & populus in ſua eccleſia. & nu. 8.*
3 *Parochiani ius ne præſentandi præſcribat ſine præſcriptione patronatus. & nu.8.*
4 *Epiſcopus qui non eſt,an aliqua, quæ ad ſolos epiſcopos de iure ſpectant præſcribat.*
5 *Epiſcopi in primitiua eccleſia ad regenda loca tranſmiſſi , omnia prouidebant.*
6 *Patroni ſecundũ iura antiqua nil iuris habuiſſe videntur in ipſis eccleſiis.*
7 *Eccleſiæ ordinatio olim ſolius intererat epiſcopi.*
8 *Proceſſio patroni quid ſit,& quomodo intelligatur.*
9 *Patroni vnde patronatus gaudeant iure.*
10 *Quod neſcitur,non eſſe dicitur.*

REGVLA LXXIIII.

QVod alicui gratioſe. Hic ſol-
uit contrarium de leg.j.ad fi.de no.co.com
po.ſecundum Dyn.qui hoc ponit,quod ibi
no &.ſ.de priui.ſanc.¶In prima gl. bene facit.xxvj.q.ij.
1 non exemplum.vbi dicit†textus,quod priuilegia ſingu
lorum ſecundum Io.non faciunt legem communẽ.
¶Prima gl.remittit pro exemplis,& pro materia,& dat
concordantias.¶ In gl. prima ibi [*exempla*] Dyn ponit
exemplum,ſi concedatur alicui,quod ſubire nõ tenea-
tur munera publica, forſan quia in re proſpera virtuoſe
ſe habuit,in aliis ius commune ſeruabitur,all.ff.de con
ſti.princi.l.j.verſi.plane ex his.& C.de decu. l.neque Do
rotheum.& l.nullus.li. x.& C. de epiſc.& cler.quoniã.
idem dicas in priuilegio decimarum , de quo ſupra de
decre.ex parte.

QVAESTIO.

Hæc regula,vel ipſius ratio fundat opinionem, quæ
habet,parochianos non poſſe præſcribere præſentatio
nem rectoris,ſiue parochialis eccleſiæ,cum illud ſit ſo-
lis patronis gratioſe conceſſum per nullum alium lai-
cum vſurpandum , ideo hanc quæſtionem hic proſe-
quar. Primo ponendo gloſſam,quã poſui. de elec. que
relam.Secundo ponam motiuũ meũ, & formã cuiuſ-
dam ſententiæ papalis. Tertio tollam reſponſionẽ quæ
fit ad decre.querelam.Quarto fortificando ſolutionem
meam quinque æquitatibus.Quinto tollã iria,quæ fun
dant opi. contrariã . Sexto reſpondebo ad duas gl. vnã
etiã decr.inducens. Septimo oſtendam ſolutio.meam
veriſſimam per locum a minore. ¶ Primo ſciendum
me ſic ſcripſiſſe in decre.querelã.de ele.ſuper ver.popu
lus. per hanc literã tenebat dominus meus Marcellinus
2 nomine,ꝙ parochiani,vel populus poſſidere & præſcri
bere poſſunt ius præſentandi in ſua parochiali eccleſia
facit.xvj.q. j.ſic viue.& c.ſi qs monachus. in fi.& quod
ibi no.Hug. & quod no.lxiii.diſt. in ſum. & c.Reatina,
& quod no.Inno.infra eo.ſi quis.vbi vide ſuper ver.abu
ſum.& Comp. de reſcrip. c.vbi dixi poſt gl.in ver.quæ-
ri põt .vbi in hoc patronos & parochianos ęquiparat,
per eũdem modũ inducitur q.xxx.Io.de Deo, quæ fun
datur ſuper præſentatione populi. Ad idem ſupra eo.ge
nerali.lib.vj. dominus Io.de monte Muſlo diſputando
determinauit hic contrarium,reſpondens ad hanc dec. ꝙ
hic populus poſſidebat patronatum non actũ pręſentã
di tantum,probans id per verſiculũ, ſalua. qui ſequitur
& hoc etiam tenet Arc. qui pleniſſime de hoc no.lxxi.
di.hortamur.cum concor.quod no. infra eo.ſacroſan.
& vide,quod dicam.de excep.cum venerabilis.ad fi.in
gl. no. quam primam ſequor,quod hic nõ proſequor
&c.& hoc remitto,non diſpliceat illa iteratio, quæ de-
curtationi dicendorum dabit auxilium, qua etiam de
cauſa quæ allegat Archi.ad hanc partem,hic non repe
tam,& quia,vt dicit Hieronimus ſuper Ieremiam,natu
rale eſt,vt quis genitale diligat ſolum,& nil habeat dul-
cius patria, huius patriæ conſuetudinem & mei magi-
ſtri opinionem defendã,iur.conſultum Caſtium imitã
do,de quo. ff.de arbitris.dicere autem. §.j. propter quæ
duo,& tertium, quod dicam in fi.excuſetur auſtera lo-
cutio, quã ſubmittã.¶ Eſt autem præſciendum, quod
tẽpore Nicolai quarti quæſtio fuit in curia ꝯtra præſẽ
tatos a populo ſanctæ Cæciliæ de Florentia, cum dioe-
ce.præſentationem ipſam noluiſſet admittere,appella
uit ad papã.& fuit ſententia lata pro ipſo epiſcopo,quã
papa confirmauit inſerto tenore ſententiæ , & confir-
mationis executores dedit , quas literas penes me ha-
beo inſinuatas,quarum verba reſpicientia propoſitũ ſu
per hoc. ¶ Nicolaus &c. dilectus filio. C.preſbitero &
rector

rectoi eccleſiæ ſanctæ Ceciliæ Floren.ſalutem.Ea quę
in noſtri &c.ſanè petitio tua nobis exhibita contine-
bat,quod cum tunc ad eccleſiam ſanctæ Cecilię Florē.
tunc vacantem per mortē &c. a parochianis ipſius ec-
cleſiæ, ad quos de antiqua & approbata,& hactenus pa
cificè obſeruata conſuetudine præſentatio ad eandem
eccleſiam,cum vacare cōtingit,pertinet,vene.fratri no
ſtro.A. epiſcopo Floren. fuiſſes canonice præſentatus.
Idem epiſcopus ad eandem eccleſiam admittere con-
tra iuſtitiam recuſauit,propter quod tu ad ſedem Apo
ſtolicam appellaſti.narrat demū,quomodo duo audi-
tores ſucceſſiue dati fuerunt ad cauſam,& quomodo ſe
cundus pro ipſo tulit ſententiā, quā confirmat ipſa in-
ſerto tenore, & fuit hoc apud vrbē veterem pontifica-
tus ſui anno tertio.¶ Ad executores autem facta eadē
narratione cōcludit ꝙ ipſi vel alter pręfatam ſententiā
authoritate app.exequantur.Inducentes &c.& atteſtor
quod in literis illis nil inſeritur, quod prædictū intelle-
ctum immutet.Et licet iſtud ſufficeret ad robur opinio
nis illius.de re iudi.in cauſis. adhuc tamen opinionem
& ſententiā adiuuabo.¶ Et primo ſi tollatur reſponſio
quæ fit ad decret.querelam.ibi habemus caſum. & pro
pter reſponſionem illā videre volui antiquam, quæ ta-
men non auxit intellectum,dico autem,quod nulla ne
ceſſitas cogit illū verſ.ſalua. id ſonare, quod dicunt, ſed
eſt eius mens, quod cum litera non dicat populū præ-
ſcripſiſſe,ſed ſolū poſſediſſe actum præſentandi,eccleſiā
ſanctæ Agathæ,quæ ſe dicebat patronā,ſi ita erat,euin-
cere poterat ex iure patronatus illū actum præſentandi
a poſſeſſore, & tūc eſſet quæſtio ſuper iure patronatus,
ex quo iure ageretur, & quod forſan per populū nega-
tur,cum ergo populus ibi non fuerit in cauſa, licet ob-
tinueris propter iuræ poſſeſſionis cōmodū præſentatus,
ab illo ad cautelam vel conſolationē ſuccūbentiū, pa-
pa ꝓteſtatus eſt.quod de ſuo iure patronatus agere poſ-
ſent cōtra populū,& ſic habemus de quęſtione caſū.itē
ſententiā ſupra ſcriptā.¶Hoc autem fortificat æquitas,
nam & ſi dicatur contrariā opinionē in laicis nō paro-
chianis procedere.ceſſat tamen in parochianis, & hoc
triplici reſpectu. Primo,quia participant ex iure paro-
chiali priuationē rectoris,poſſunt ergo participare crea
tionē.facit de offi.Arch.ad hoc in fi.in Auth. de defen.
ci. §. non habente .col. iii.& per conuerſum , regula
prima.ſupra eo.ti.& ff.e.ti.nihil tam. Ad primum de ſi-
mo.ſuā.& quod no.de offic. deleg.venerabili. in fin.ter-
tiæ gl.de reb.eccle.non alie.ſi quis.in glo.pe.& in decre.
vt circa poſt princip.de elect.lib.eod. Secundo,quia ip-
ſis incumbit ab illo audire diuina & percipere ſacra-
menta, propter quod æquū eſt, quod illorū propoſito
cōgruunt,de poſtul.præ.c.i.ad fin.& experientia docet,
quod efficacius laborat ad habendum idoneū ,quā illi
patroni q parochiani nō ſunt. Tertio, quia participant
dotationē.nam ſicut rector alimentatur ex datis per pa
tronum,ſic etiam ex obuentionibus , quas a parochia-
nis recipit, & in quibus conſiſtat, vide, quod dixi de pa-
rochiis,ſuper rubrica.quarū conſideratio habetur etiā
interdū in fundatione & dotatione.de ecc.ædifi. ad au-
dientiā.i.& dixi de con.eccl.cū ſicut.ſuper.i.gl.Et cōſtat
certas eccleſias omni alia dote carere. Quid mirū ergo
ſi ad præſentationis actū poſſidendū & præſcribendū
habiles eſſe dicantur abſque eo ꝙ iura vetera hoc per-
mittebant eiidē etiam in eccleſiis collegiatis.xxxix.diſ.
Petrus.xlvii. diſt.de Petro. lxi.diſt. ſtudii. lxiii. diſt. plebs
Aſtenſis.& c.Reatina.Itē concluſionem Arch.quæ di-
ſtinguit præſentationē a petitione, dicendo,quod ſim-
plex petitio poſſit cōpetere populo . de ſtatu mo. quod
Dei timorem.fateor,cum non poſſidet præſentationis
actū, ſecus in poſſidente,alias tamen petitionē illā ſine
ulla poſſeſſione vni vetulæ de parochia facere poſſet.
abſurdū eſſet non plus dare præſcribenti,quā illi,& nō
plus toti parochię,quā vni parochiano.Itē aduertendū,
quod hi,qui tenēt opin.contrariā,concedunt,quod pa
rochiani bene poſſunt præſcribere patronatū,& tunc li
cebit eis præſentare,& ſic vitiant regulas.Qui poteſt to
tū & partem.de off.dele.paſtoralis. §.i.cū concor.& cui
licet plus & minus.ſupra eo.cui licet.concedunt enim,
quod honorem proceſſionis & ius alimentorū in caſu
inopiæ vna cū actu præſentationis præſcribere poſſint,
ſed tertiū ſolū non. Cum tamen ex his tribus coniun-
ctis & potiſſime ex ſecundo plus grauetur eccleſia. Ex
hoc patet, quod illi rigori multum reſiſtit æquitas,& ſi
opponatur, hæc quandoque contingere,vt in exēplis,q̄
poſui.de tranſla. c.fin.ſuper gl. ſed nonne.Reſpondetur
per.id,quod no.de verb.ſign.propterea.in fi.vlti.gl.ſicut
3 ergo non †canonici præſcribunt actum electionis præ
lati ſine pręſcriptione canonicatus.de electio. cumana.
de cauſa poſſeſ.cum eccleſia. ſic & parochiani ſine præ
ſcriptione patronatus præſcribant ius præſentandi,qua
ſi ad id habiles per rationes proxime dictas , ſic & ſine
4 † præſcriptione epiſcopatus non epiſcopus præſcribit
aliqua quæ de iur.ad ſolos epiſcopos pertinent . de præ-
ſcriptio.auditis.& c.cum olim.¶ Reſtat tollere tria,ſup
quibus fundat Arch.opi.contrariā,quā tanta operoſita
re viſus eſt perſuadēdi, quanta falſitas indiget.vt vera vi-
deatur,vt Hiero.ad Marcellam.xi.¶ Primū eſt,quia di-
cit liberā inſtitutionē ſacerdotū de iure ad epiſcopum
pertinere,alleg.vi.iura, ſcilicet x.q.i.ca.i.xvi.q.vii.nullus
omnino.de offi.Archi.cum ſatis.de capel. mon. c.i. vbi
dicit expreſſum.de hæretici.cū ex iniuncto. in fin de re
li do.de xenodoch. Huic dicto reſiſto , & dico nullū de
capitulis allegatis probare id,ad quod inducitur,Primū
dicit quod patronus non eximit eccleſiā a lege diœce-
ſana. Secundum,quod nō eximit dotē a poteſtate epi-
ſcopi. Tertiū & quartum dicunt,ꝙ epiſcoporum non
inferiorum eſt committere curā animarū , coniungo
ſextū,quo dicitur,ꝙ epiſcoporum eſt inſtituere & deſti
tuere. hæc duo cōfiteor, quod curam animarū cōmit-
tuut,& inſtituunt præſentationes a patronis . de inſtit.
c.i.lib.eo. ſed nullo illorū iurium probatur, quod habeāt
liberā inſtitutionem,vt libere quem volunt inſtituant,
alias ſequeretur.cū illa capitula non diſtinguant,quod
etiam in collegiatis eccleſiis libere inſtitueret epiſco-
pus quē vellet,contra decre.primā,de elec.& e.tit. poſt-
5 quā.licet fatear,quod † in primitiua eccleſia epiſcopi ad
regenda loca trāſmiſſi omnia prouidebant.& ſic intel-
ligitur,quod no.de elect.quāquam.lib.eodem,ante me
diū magnæ gl.vt ſuper ea ſcripſi. Item ſi decre. cum ex
iniuncto. intelligeretur de libera inſtōne, ergo & libe-
re deſtitueret,quod eſt falſum.xvi.q.vii. inuentū.cū cō-
cor.Vltimum vero capitulū dicit,epiſcopos debere eſſe
ſolicitos,vt in hoſpitalibus ſeruetur hoſpitalitas.Reſpō
deo ad capitulū primum.de capel.mo. vbi dicit expreſ-
ſum, certe, non ſic aſſeruiſſet, ſi ponderaſſet ibi textum
per cōſiliū monachorum.& decre.vnicā.eo.ti.li.eo. per
quam patet intellectus illius.¶ Secundum, ſuper quo
fundat opi.illam eſt ex.c.nouerunt.x.q.i.per quod dicit
6 Archi.inducens gl.c.piæ mentis.xvi.q.vii.patronos.† ſe-
cundum antiqua tempora nil iur.in ipſis eccleſiis ha-
buiſſe, ſed ipſæ eccleſiæ ad ordinationē epiſcopi perti-
nebant.quod fuit poſtmodū immutatū & gratioſe cō-
ceſſum,ꝙ haberent præſentationē rectoris.xvi.q.vii.de-
cernimus. Hoc eſt patenter falſum , quod patet ex eo,
quia illa duo capitula, nouerunt ,& decernimus. ſimul
manarunt in quarto concilio Toletano , vt ex ipſorū
ſubſcriptionibus patet,per quod capitulū, decernimus.
ibi,offerant epiſcopos ordinandos.oſtenditur,qualiter
intelligatur litera illa ad ordinationē epiſcopi, quā po-
nit capitulū, nouerint. quia ſcilicet ordinabit a patro-
no oblatum.i.præſētatum.Fateor ergo,quod nec olim,
nec hodie habuit, vel habet patronus dominium eccle
ſiæ, vel ſuæ dotis,vt in c. nouerint. præſentationē vero
& alia iura tunc habuit,ſicut nūc, vt in c.decernimus.
7 alia capitula dicunt, quod non habet niſi † proceſſionē,
ponitur illa proceſſio pro patronatu.vt no.in c.piæ mē
tis.

dis. ¶ Tertiũ ſuper quo fundatur illa opinio, eſt, quod
laici patroni de gratia ſuſtinentur in hoc iure. xvj. q. v.
c. i. de iur. pa. quoniam, quod eſt etiam annexũ ſpiritua
litati, alias ergo laicus non patronus illius iuris non, eſt
capax. & exaltat vocem in hoc. per. c. ſane. de priuil. ad
quod concor hæc regula. De hoc dicto ſatis miror, ſi-
cut enim non cõcludit hæc propoſitio. Rem alienam
vſurpare nõ poſſum, ergo nec præſcribere ita nec ſequi
tur, ſi quid per priuilegiũ eſt alicui conceſſum, per aliũ
vſurpari nõ poteſt. ergo nec præſcribi, cum certum ſit,
ꝙ contra priuilegia præſcribitur. de priuile. accedenti-
bus, & c. ſi de terra. & facilius quam cõtra ius cõe, vt no.
de præſcriptioni. c. j. lib. eo, circa ſi magnæ gl. & dixi de
off. or. conquerente. in gl. per hoc, circa med. Itẽ conſtat
ꝙ qualia certis per priuilegiũ cõcedũtur, talia per alios
præſcribuntur. Patet exẽplum in exceptione. de reli. do.
cum dilectus. de priuile. cum perſonæ. lib. eo. in libera re
ceptione ordinum. de præſcrip. veniens. coniuncto cũ
ca. cum olim. eo. ti. ſic & in ſimilibus, quod inſeritur de
annexione ſpiritualitati non mouet, cum certum ſit
hoc ius vt tẽporale tranſire in hæredes, & ꝑ diuerſos cõ
tractus tranſit etiam in extraneos, vt no. de iure patro-
na. cum ſerui. & certum eſt per illos modos laicum ip-
ſius iur. eſſe capacem, ita ergo erit & illo, poſſet etiã ad
id, quod de gratia dicitur, reſponderi per dec. cum inter
vniuerſos, de elec. in fi. coniuncta cum decre. poſtquã.
eo. ti. & de poſtu. bon. e. j. & de reſcrip. nonnulli. in prin.
& c. ſedes, & quod ibi not. in j. gl. Per hoc autẽ ſit reſpon
ſum ad gl. Inn. In decre. cum venerabilis. de excep. qui
dixit, nullo iure caueri, quod deficiente patrono popu-
lus ꝓſentet, concedatur de populo, qui non poſſedit, nec
præſcripſit præſentationis actum. gl. decre. ſacroſanctæ,
non probat, quod aſſerit. & textus ibi a contrario aper-
te facit contra glo. Decre, generali. malis gratibus. Ar-
chidia facit pro opinione prædicta, nam & ſi concede-
remus, prout ipſe vult, quod de patronatu nõ loquatur,
patet tamẽ ibi, ꝙ antiqua cõſuetudo dat laico id, quod
de iure non cadit in laicum, & per hoc ſit reſponſum
8 ad multa ex allegatis, quæ concludunt † laicis nullã po-
teſtatem in eccleſiis ipſarumque iuribus, vel bonis con
ceſſum. Ex prædictis concludo, quod aut conſtat ec-
cleſiam habere patronos, aut non conſtat. primo
caſu aut parochiani præſentarunt cum patronis aut ſi-
ne, vtroque caſu proprie præſcribitur contra patronos,
de capel. mona. c. ij. & no. de præſcrip. ad audientiam. &
9 ipſorũ patientia † facit parochianos huius iur. poſſeſſo
res inſtitutione ſecunda ad præſentationem ipſorum
iuxta ea quæ ſatis dixi. de reſti. in inte. c. ij. & his caſibus
talis patientia iungatur ad rationes dictas ſ. ver. hoc au
tem. Si vero non cõſtat, quod poteſt eſſe dupliciter, aut
quod conſtat alios nõ eſſe patronos, aut quia neſcitur,
10 & hoc quod neſcitur † dicitur non eſſe. de con. di. i. ſolẽ
nitates. cum certum ſit, eccleſiam habuiſſe homines
fundatores. niſi miraculoſe cõſtructa fuiſſet. præſume-
mus eam per populũ fuiſſe fundatam, potiſſime quia
hoc eſt veriſimile, & fieri conſueuit. ſup. eo. inſpicimus,
& ſecundum hoc concludam, quod exercitium vnius
actus competentis patrono erat poſſeſſio patronatus,
quod eſt regulare, vbi plures actus ab aliquo iure depen
dent. de reli. do. c. j. & hoc ex quo reliqui actus non ap-
parẽt poſſeſſi per alium, nec ius cõe circa ius illud fun-
dat intentionem alterius, vt ibi dixi ſuper glo. pe. & ſic
ſoluitur contrarium. de decre. auditis. de præſcr. vt ibi di
xi, ſuper pe. glo. & de capel. mo. dilectus. vt ibi dixi ſuper
vlti. gl. & ſecundum hoc ſaltem his vltimis caſibus con
cedere oportet, tenentes opinionẽ contrariam. cui pro
tanto ſic reſtiti curioſe, quia cum dominus meus, tem-
pore, quo familiaris & conſiliarius ſuus eram, hanc opi
nionem ſic vt videbatur plene probatam, & per ipſius
cancellarium maxime factum epiſcopum approba-
tam, iuridicam æſtimans me clamante contrarium
hic leuaret tandem multorum ciuium nihil ſe lædi
putantium, fuit ab ipſo charitas ſegregata.

SVMMARIVM.

1 *Faciendum nomine alieno, eundem habet effectum, ac ſi nomine proprio factum eſſet.*
2 *Furioſus, quod non poſſit per ſe quærere. per alium quærit.*
3 *Electionis faciendæ qui vocem non habet quauis de cauſa, an poſſit eligere ſi alterius habentis procurator inſtituatur.*
4 *Excommunicatus ad quæ negotia ſit inhabilis in iudicio, & extra iudicium.*
5 *Suſpenſus & irregularis an poſſint eligere.*
6 *Iuriſdictionis quædam ſunt, quæ ſine adminiculo ordinis exerceri non poſſunt.*
7 *Eligere qui non poteſt nomine ſuo, & an idem poterit alieno nomine, & nume. 14.*
8 *Prohibito quopiam, prohibentur & ea quę id ſequuntur.*
9 *Prætor qui prohibet, in totum prohibet.*
10 *Inferior ſuperiorem iudicare non poteſt.*
11 *Epiſcopus nomine proprio clericos alterius ordinare an poſſit.*
12 *Libertus patronum vocare in iudicium ſuo nomine an poſſit.*
13 *Commiſſio ſpecialis ab homine facta, an plus conferat poteſtatis, quam generalis a lege data poteſtas.*
15 *Pœna reſtringenda potius, quam laxandę.*
16 *Procuratoris officium onus, non honor.*
17 *Infames procuratores eſſe poſſunt.*

REGVLA LXVII.

QVod aliqui ſuo. Clemen. de regu-
lari. vt profeſſores. dat nouum exemplum
huic regulę [*alieno*] ſi dicis, id eſt, per ſubmiſ
ſam perſonã po. exempla ſecundũ Dy. ff. de au. tut. pu-
pillus. §. ſed ſi per interpoſitam. vbi per ſubmiſſam per-
ſonam non licet tutori emere rem pupilli. ff. de admi.
rerum ad ci. perti. l. ij. §. j. vbi ſicut non licet decurioni ꝑ
ſe colere prędia publica, ita nec per perſonã ſubmiſſam
& dicit, quod ad prædictorũ confirmationẽ venit. ff. de
contrahen. emp. non licet. C. de hæred. inſti. l. neque. ff.
de vsuc. l. Labeo. § ſi eum. cum ſimi. ¶ Prima glo. ponit
exẽpla. ſecundo dicit in maleficiis regulam loqui, alias
eius falſitas pateret in delegato, liberto, & laico. Item lo
cum habet in his quæ ſunt ordinis. ¶ In glo. j. ibi [*ſi quis
id*] in fine. Dyn. ponit per Auth. vt hi qui ob. ſe hab. per.
res mi. iiii. §. ſi quis. vt ſicut tutor non inquietat pupillũ
nomine proprio. ita nec alieno, vt ex iure ceſſo, & ibi [*le
ge quæſitum*] ad euitandũ contrarium dicit Dy. regulam
1 loqui, cum faciendum † nomine alieno eundem habet
effectum, quem haberet, ſi factũ eſſe nomine proprio.
& in fi. ſignat etiam Dyn. contrarium. de l. §. item quæ-
2 rimus. ff. de acqui. poſ. vbi † furioſus, qui non poteſt per
ſe quærere, quærit per alium. Dy. dicit, ꝙ iſtius generalis
triplex datur ſolutio. prim. quod hic regulare, contraria
ſpecialia. ſecunda, quod regula intelligatur de perſona
ſubmiſſa, vt dixi in textu, & hæc duo not. ff. de fur. l. his
duobus. tertia, quod aut impeditur per ſe ratione deli-
cti a perſona commiſſi, aut ratione rei, aut mixta ratio
ne rei, & perſonæ, aut ratione intelligentiæ. Primis tri-
bus caſibus locum habet regula. In quarto locus eſt cõ
trario, ſic ſoluitur. ff. de vsuc. l. Labeo. de acqui. hær. l. An
tiſtius. §. vltimo.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem, an habens gratiam
cum beneficio acceptandi, poſſit laicum procuratorẽ
conſtituere ad acceptandum, de qua vide, quod ſcrip-
ſi de præben. accedens. propter quod, & quia quęſtio fra
tris Huberti in argumentis & ſolutione ſatis huic con-
uenit, prima omiſſa illam quaſi ad literam proſequar,
3 quæ ſic proponebatur. Quæritur, vtrum † is qui ex defe-
ctu ordinis, vel alia cauſa vocem non habet in ca. no-
mine ſuo eũ habere poſſit, vel debeat nomine alieno, ſi
inſtituatur procurator habentis. ¶ Ad negatiuam. ix. ra
tiones inducit. ſecundo ad affirmatiuam quinque, qua
rum ſecundo multos caſus includit, tertio ſimpliciter
ſoluit vnum membrum quæſtionis, in alio diſtinguit,
& ſubdiſtin-

& ſubdiſtinguit. Allegat ergo primo ꝙ non, per hanc
regulã, cui concordant canones.xlvj.diſt.ſicut non ſuo.
xxxiii.quæſt.viii.his a quibus.ſed.vt ponitur in themate
quęſtionis, ille vocem non habet ſuo nomine, er-
go nec alieno habere poterit vel debebit. Præterea di
citur in themate, vel ex alia cauſa, ſed pone, ꝙ propter
excõicationẽ aliquis excludatur, nunquid alterius no-
4 mine admittetur? non, quia ſicut exõicatus† negotia ꝓ-
pria tractare non poteſt, maxime ſpiritualia ſiue in iu-
ditio, ſiue extra.de iud.intelleximus.de excep.exceptio-
nẽ.§.eo.li.& eo.titu.pia.de ap. paſtoralis. in fi.de ſen.ex.
ſolet.eo.li.iii.q.iiii.nullus.iiii.q.j.c.j.& ij.xj.q.iii. cum ex-
cõicato. ſic nec procu. alterius poteſt inſtitui, extra. de
proba.poſt ceſſionẽ.& idẽ forte poſſet dici quantum ad
5 materiã noſtram de ſuſpenſo† & irregulari, maxime in
actu electionis, qui licet non ſit in eis periculum cõis,
tamen ab actu eligendi penitus excluduntur.de cõſue.
cum dilectus. de ſen.exc.is qui.in fi.eo.li. ergo tales nec
pro ſe nec pro aliis admittentur. ¶ Secundo ſi ex defe-
ctu ordinis ſacri, vel alias debiti aliquis excludatur, de
ætate.& qualitate.in conſti. clemen.vt hi qui. nullo mo-
do admitti poterit nomine alieno, quod ſic probatur.
Ea quæ ſunt ordinis, non habenti ordinẽ cõmitti non
poſſunt, ſaltem ab alio quam a papa, vt hic in gl.ſed vo
cem habere videtur eſſe ordinis, vt in præalleg. c.vt hi
qui.in princip.ergo &c.ſed ſi dicatur, quod vocem ha-
bere non eſt ordinis, ſed non habere eſt pœna non or
dinati, vt bene apparet in præ.dec.vt hi qui.ij.reſpon.di-
co, ꝙ ex hoc adhuc magis concluditur, nullo modo de
bere admitti, nam ſi cõmiſſio ſibi ab alio facta hoc ope
raretur, ſequeretur, ꝙ priuatus quilibet pœnam ordina
riã iur.poſſet effectualiter remouere, hoc autem eſt in-
conueniens, cũ nec iudex videatur hoc poſſe.ff.de abo-
lit.l.j.canonizata.ij.q.iii. §. notandum. vbi de hoc, niſi
forte per diſpenſationem, vbi poteſtatem haberet diſ-
penſandi.de iud.at ſi clerici.de ſciſma.fraternitatis. ix.q.
j.ab excõicato.ij.q.ij.Lugdu.cum ſi. ergo non eſt dicen
dum, quod talem commiſſionem admittat capitulũ a
6 quo i pœnã excluditur. ¶ Tertio quædã ſunt† quæ licet
ſint iuriſdictionis, adminiculo tamen ordinis exercen
tur, vt de cauſa epiſcopi criminali cognoſcere. xxiii. di-
ſtinct.illud.iii.quæſt.vi.hoc quippe.ij.quæſt. viii.c.j.& ij.
Item clericum deponere.xv.quæſtio.vii. ſi quis.cũ duo-
bus.c.ſe. Item clericum cauſa diſciplinæ verberare. 86.
diſt.non liceat.& no.xlv. diſtin.In ſumma, hæc autem
& ſimilia, quæ licet ſint iuriſdictionis, adminiculo ta-
men ordinis exercentur, demãdari, vel cõmitti nõ poſ-
ſunt ordinem non habenti.niſi ſicut illa, quæ vere ſunt
ordinis, vt ſupra dictum eſt. Ad quod facit præalleg. c.
non licet.lxxxvj.diſt.& no.expreſſe.xcv.d.c.j.circa fi.vlt.
gl.ſed negari non poteſt, quod ius vocis capituli & ſi nõ
ſit ordinis proprie.ſed iuriſdictionis ordinis.cum admi
niculo ſaltem qũocũque habiti exercetur, vt in c.vt hi,
qui. ergo demandari non poteſt ordinem non haben
7 ti, ex quo bene concluditur. ꝙ ſi quis† nomine ſuo pro
pter defectum ſacri ordinis, ſaltem non habiti vocem
non habet, eam etiam habere non poterit nomine alie
no. ¶ Quarto, ſi iſte excluditur nomine proprio, fortius
debet excludi nomine alieno, quod ſic probatur. Cer-
tum eſt, quod ſiue ad beneficia, quæ de virtute charita-
tis procedunt, ſiue ad actus iure ciuili prohibitos, prius
& potius admittitur quis pro ſe. quam pro alio. Primũ
probatur ex eo, quia primo debet quis ſibi ſubuenire ꝙ̃
alteri, cum formã dilectionis proximi ſumere debeat
quilibet a ſe ipſo.xxiii.q.v.ſi non licet.de pę.diſt.ij.chari
tas.& di.iii.qui vult.no.xlij.diſt.quieſcamus.Secundum
ſatis patet, nam ſi aliqui prohibentur poſtulare, nihilo-
minus pro ſe admittuntur.iii.quæſ.vii.§.verum legitur.
& no.de poe.di.j. nemo.quæ eſt lex poſita.C.de poſtu.be
neſacit ad hoc.de iur.iuran.petitio.Item illi, qui alias ac
cuſare prohibentur, pro ſe admittuntur proprias cau-
ſas proſequendo.ij.q.j.prohibetur.iiii.q.vlti.omnibus.Be
ne ergo ſequitur, quod vbi quis pro ſe non admittitur,
nec pro alio, ergo cum actus iſte, de quo agitur, ſit pro-
hibitus a iur.ciuili & canonico poſitiuo, vt no. j.di. ius
autem.vbi quis pro ſe nõ admittitur, multo fortius pro
alio non recipietur. ¶ Quinto ſi diceretur, talem admit
ti debere, vel poſſe, ſequeretur, quod cõcederetur ei vna
via id, quod alia prohibetur, hoc autẽ eſt inconueniens
ergo & primum. inconuenientia cõſequentis apparet,
de procura.tuæ.hoc eo.titu.cum quid vna via.cum no.
ibidem, maxime cum in prohibitione iſta legiſlator re
ſpectũ habuit ad rem prohibitam tantum, non ad mo
dum, vel viam prohibendi, vt in prædicta regula no.Cõ
ſequentia ſatis patet. Parum enim refert iſta admitti ꝓ
ſe vel pro alio, dummodo admittatur, & maxime vbi
ſimpliciter conſtitutus eſt procur.nõ data ſibi certa ſpe
ciali forma, vtpote de certa eligẽda perſona, tunc enĩ,
cum ſimpliciter conſtituitur, liberum habet arbitrium
ac ſi iure proprio intereſſet.de ele. ſi quis iuſto.§.porro.
§.e.lib. ¶ Sexto dicit illa dec.quod non habeat vocem
etiam ſi hoc ſibi ab aliis libere concedatur. ex quibus
verbis ſic arguo. Si de quo magis videtur ineſſe non in
eſt, nec id de quo minus, ſed magis videtur, quod totũ
capitulum poſſit ſibi hoc concedere, & non poteſt, vt
ibi, ergo multo minus vnus per ſuam commiſſionem
hoc poteſt facere.Maior probatur. 32.quæſtio.v.ſi Pau-
lus.viii.q.j.ſi ergo.& c.Moyſes.vj.q. j.mutare.quod autẽ
capitulum plus poſſit. quam vnus ſolus, ſatis probatur
de his, quæ fi.a ma.par.ca.c.j.ad hoc.lxiii.diſt. c.vlt. non
ergo vnus poterit hoc ſibi concedere, quod totum capi
tulum nõ poſſet, & hoc eſt, quod voluit dicere illa dec.
ij reſpon.ibi, nullo modo vocem in c.habeant &c.qua
ſi dicat, nullo quæſito colere, nulla via ꝓ ſe vel pro alio.
8 ¶ Septimo, cum† quid prohibetur, omnia prohibentur
quæ ſequuntur ex illo.de conſti.nam cõcupiſcentiam.
hoc eo.tim.cum quid, cum ſua materia. Item prohibẽ
tur omnia, per quæ poteſt veniri ad illud, de vita & ho
neſta.cler.cum ab omni.hoc eo. tũ. cum quid.vna via.
etiam ſi illud alias bonum eſſet. 31.diſt. denique. lxiii.
di.§.verum.ſed debere admitti vt procuratorẽ alterius,
ſequitur ex hoc, quod eſt habere vocem nomine ſuo,
quod ſic probatur, dicit dec.quod abſẽs iu loco, de quo
debet vocari impeditus, cõmittat vni de collegio vicẽ
ſuam, de elec.quia propter.§. illud.alias autem niſi eſſet
de collegio, non tenerentur canonici illum admittere,
ſupra eo.lib.de elec.ſi quis iuſto. §.abſens. quod intelli-
go de collegio quantum ad actum capituli, etiã ſi alias
non ſit de gremio, de conſue.cum dilectus.de elec.ſcri-
ptum eſt.ergo ſi procu.abſentis, ad hoc vt ex debito ad
mittatur, debet.eſſe de collegio, ideſt vocem habere.er-
go admitti ex debito nomine alterius. bene ſequitur
ex hoc, quod eſt admitti nomine proprio, vel ſaltẽ ex
quo peruenitur ad illud, maxime vbi ſimpliciter conſti
tuitur procura.vt ſuperius dictum eſt, per prohibitionẽ
ergo, quod non habeat vocem nomine ſuo, omnia prę
dicta & ſimilia intelliguntur eſſe prohibita. ¶ Octauo,
certũ eſt, quod impubes non admittitur cũ aliis ad eli-
gendum. de elect. ex eo.& eſt ratio, quia diſcretione in
talibus debita caret, vt ibi dicitur, Nunquid ergo admit
tetur vt procur.alterius? Certe non, propter eandem ra-
tionem, nam procuratoriũ non dat ei diſcretionẽ, quã
naturaliter eum habere non poſſe præſumitur. Item ex
alia ratione, quia aut eſſet iſte procur. ad lites, aut ad ne-
gotia, ſi ad lites, requiritur ætas.xxv. annorum, ſi ad ne-
gotia, quod magis videtur, vt de procur, c vl.eo.lib.requi
ritur ætas.xvij.an.& e.ti.qui generaliter. §.fin.ſed cũ iſte
dicatur impubes.j̃. xiiii.annum ad neutrum procurato
rium ſufficientem habet ætatem, vnde procur.alterius
nec poterit inſtitui, nec debebit admitti, & quod de im-
pubere dictum eſt ratione diſcretionis.qua caret. Idem
intelligendum eſt de furioſo, cum eadem ratio ſit, ad
hoc.iii.q.vii.§ tria.xv.q.j.§.vt itaque.de ſuc.ab inteſt.cũ
dilectus. de ſpon. dilectus.xxxij. q.vij.neque furioſus. &
nota.

nota, In §. c. ex eo. ¶ Non o iura prohibentia non diſtin
gunt pro ſe vel pro alio, ſed ſimpliciter dicunt, quod vo
cem non habeat, ergo nec nos diſtinguere debemus,
ſed ſimpliciter dictum ſimpliciter intelligemus. ij. qō. v.
conſuluiſti lv. diſtinct. ſi euangelica. 32. q. vlti. non ſolū.
in fine. ergo indiſtincte nec pro ſe, nec pro alio admit-
9 tetur, quos † enim prætor prohibet in totum prohibet.
ff. de poſtu. quos prætor. Ex quibus ſatis concluditur, ꝙ
qui non habet vocē nomine ſuo, alieno habere non po
terit, vel ſaltem non debebit, imo ſi contrarium fiat, nō
valebit, & talis vox non auget numerum, quia contra
legis prohibitionem factum eſt. eo. titu. qui contra ius.
x. iii. vides, cum tua materia. ¶ In contrarium videtur,
quod & ſi admitti nō debeat nomine proprio, tamen
debebit, vel poterit tanquam procura. nomine alieno,
& hoc ſic. Edictum de procuratoribus prohibitorium
eſt, vt is cenſeatur idoneus, qui expreſſe non prohibetur
c. j. eodem lib. ff. eo. l. mutus. §. j. vbi de hoc. inſt. per quas
perſo. no. acq. §. vltim. ſicut & de teſte dicitur. ff. de teſti.
l. j. & de matrimonio contrahendo. de ſpō. cum apud.
30. quæſt. iii. qui ſpiritualem. ſed hic de quo agitur nullo
iur. expreſſo a procuratoribus ꝓhibetur. & ſi tacite forte
dici valeat prohiberi, vt ſupra dicitur, ergo tāquam ido-
neus procu. alio nō obſt. poterit & debebit admitti. ¶ Se
cundo habere vocem in capi. non eſt malefactum, nec
alias de ſui natura illicitum, de quibus tantum locū vi-
detur habere hæc regula. quod alicui. & xlvj. diſtinct. ſi-
cut non ſuo. & ideo licet aliquis certa legis ratione non
habeat vocem ſuo nomine, non propterea minus ad-
mitti poterit & debebit nomine alieno, niſi ei expreſ-
ſe prohibitum fuerit, vt eſt dictum. Nam certum eſt, ꝙ
hi, qui non ſunt de collegio, non habent vocē ſuo no-
mine, imo & tacite a contrario ſenſu videtur prohibe-
ri, ne fiant procuratores aliorum, & ſic pro aliis non ad
mittātur, de electio. quia propter. §. illud. ibi, de ipſo col-
legio &c. quaſi a contrario non alij, & tamen, quia ex-
preſſe non eſt prohibitum, ſi inſtituatur procurator, po
terit admitti, vt ibi nota. & eſt expreſſum, eodem titulo,
ſi quis iuſto. §. vltimo. eodem libro. Quod autē in aliis,
quam in maleficiis non habeat locum præſens regula,
imo verius in talibus poſſit quis alieno nomine, quod
ſuo non poſſet, probatur multis iuribus & exemplis, fi-
liusfamil. regulariter per ſe agere non poteſt ſine patris
conſenſu. & tamen vt procu. pro alio nō iniuſte admit
titur ad agendum. de procur. non iniuſte. nec in hoc re
quiritur patris licentia, vt eodē titulo. qui generaliter. §.
pedum. ſupra eodem lib. Item minor. xxv. annorū rem
ſuam alienare, vel aliter ſe obligare regulariter non po-
teſt, & tamen ſupra. xvii. an. vt alterius gerendo negotia
valebit alienatio vel obligatio facta ab eo ꝓ illo, cuius
negotia gerit, vt eod. titulo. generaliter. §. vlti. Item lai-
cus ſpiritualia pro ſe tractare non poteſt, cum talia ha-
bere vel poſſidere non poſſit. de iudi. decernimus. & ta-
men tam agendo quā defendendo in ſpiritualibus po-
terit eſſe procur. alterius. eo. titu. c. j. eod. lib. Item matri-
moniū carnale per procuratorē contrahitur. 32. q. ij. ho
norantur. ſupra e. lib. de procur. c. vl. Sed pone ꝙ inhabi
lis ad contrahendū pro ſe inſtituitur procur. vt contra-
hat pro alio, vtpote ſolenni voto aſtrictus, vel vxorem
habens, vel conſanguineus, vel affinis illius, cū quo, vel
qua contrahi debet, nunquid dicemus, quia iſte ex cau
ſis prædictis, vel ſimilibus pro ſe cōtrahere non poſſet,
quod pro alio ad hoc non poſſit procura. conſtitui? Nō
certe, cum hoc non ſit expreſſum, vt ſupra dictum eſt.
ſic ergo a ſimili prohibitus contrahere pro ſe matrimo
nium ſpirituale eligendo poterit nihilominus contra-
here pro alio. Similitudo autē iſta bene procedit. de trā
ſla. inter. vii. q. i. ſicut ius. & c. ſicut alterius. Item inferior
10 † ſuo iur. ſiue nomine ſuperiorē iudicare non poteſt. de
ma. & obe. cum inferior. xxj. diſtin. inferior. nec ei præ-
poni debet. xciii. diſt. a ſubdiacono, & tamē alterius no-
mine, cuius vice fungitur, & iudicabit eum & præpone
tur ei. lxxiiii. diſtinc. Honoratus. xciii. di. c. vlti. xciiii. di. c.
j. de offi. leg. ſtuduiſti. de offi. deleg. c. j. & c. ſane. cum ſi.
Item ſi habeo ſeruitutem eūdi per fundum tuū, nō po
tes me prohibere euntē, alium autē non habentē ius
prohibere poſſes, niſi in caſibus conceſſis. j. diſt. omnes
leges. xxiii. quæſt. ij. dominus noſter. Sed pone, quod va-
dit aliquis nomine meo. qui alias proprio nomine nō
poſſet, nunquid eum prohibere poteris? Dicit lex, quod
non, quia ſi ei non liceat nomine ſuo, licet tamen no-
mine meo, hic eſt caſus. ff. de verb. oblig. ſi ſtipulatus. al
11 legat. xciii. diſt. c. vlt. Item epiſcopus † nomine proprio
clericos alterius ordinare non poteſt. ix. q. ij. nullus pri-
mas. & tamen nomine proprio epiſcopi hoc mandan
tis eos poterit ordinare, eadem cauſa & quæſtio. Lug-
dun. 81. di. per totū. de temp. ord. c. j. li. e. de præben. ſi epi
12 ſcopus. Item certū † eſt, quod libertus non poteſt patro-
nū in ius vocare ſuo nomine. xii. quæſtio. ij. ſi ſine. & c.
ſi manumittimur. quæ ſunt leges poſitæ. ff. de in ius vo. &
tamen hoc poterit licite nomine alieno. ff. eo. titu. quæ-
ſitū. & no. in præ. c. qui manumittitur. xij. quæſtio. ij. &
no. lj. quæſt. j. prohibentur. in gl. niſi atrocē. &c. Item ge-
neraliter vbicunque alteri licite delegatur vel cōmitti-
tur, quod ſine delegatione vel ſibi facta ꝯmiſſione exer
cere non poterat, vt apparet in allegatis, & de ele. cauſā
quę. & c. Inter canonicos. cum ſi. ex quibus omnibus pa
tet, quod contrariū regulæ probantis, ſcilicet, quod poſ-
ſit quis pro alio, quod non poteſt pro ſe, habet locū nō
ſolum in his exēplis pręmiſſis, ſed etiam in his quę nul
lo modo ſunt illicita, vt in multis, quæ quamuis in ſui
natura non ſunt de genere malorū, applicata tamē ad
certam perſonam, quantum ad illā illicita ſunt, vt ap-
paret in epiſcopo ordinante, liberto vocante, quam-
uis enim ordinare, vel in ius vocare de ſui natura non
ſunt mala, ideſt de genere malorum, applicata tamen
ad epiſcopum alienum, & libertum, illis mala & il-
licita ſunt, quod bene apparet in pœnis ſtatutis in iu-
ribus allega. illud prohibentibus. niſi enim illis eſſent
illicita, non adiiceretur pœna, de conſti. cognoſcentes.
cum ſua materia, ar. de pęn di. lj. §. opponitur. ver. quod
nulli leue. &c. 24. qō. j. non afferamus. 23. q. iiii. qui pec-
cat. & tamen in eis non habet locū regula, ſed eius con
trariū, vt. ſ. probatū eſt. Et videtur eſſe ratio in omnibus
13 prædictis, quia † plus confert ſpecialis cōmiſſio facta ab
homine, quā generalis poteſtas data a lege, quod dic, vt
no. ſupra e. li. de offi. delega. i. ſcul. Prędicta igitur ad caſū
noſtrū applicando, certū eſt. ꝙ habere vocē nullo mo-
do ē illicitū, vel ſaltē non de ſui natura d egenere malo
14 rū, & ſi forte vellet aliquis dicere, quod perſonis † prohi
bitis contra iur. prohibitionē ſe ingerentibus hoc ſit il-
licitū, & ſic tales, licet non admittantur pro ſe, nō tamē
repellentur pro aliis, vnde interpretabuntur iura pro-
hibentia, quod nō habeant vocē in capi. ſ. nomine ſuo,
habere tamen poterunt nomine alieno. ¶ Tertio regu
la iſta, quod alicui &c. intelligitur, ꝙ quādo id, quod fa-
ciendum eſt nomine alieno, tendit ad eundem effe-
ctum, ſicut ſi fieret nomine ſuo, vt in c. ſicut nō ſuo.
alias ſi idem effectus non ſequitur, habet locum con-
trarium regulę, ſic intelligit eam dominus Dy. vt no. ſu
per ea. in fin. glo. ſed certum eſt, quod non habet eun-
dē effectum, ſi eſt in ea nomine alieno, ſicut ſi eſſet no
mine proprio, maxime ſi habet non ſimplex & liberū,
ſed certum & limitatum mandatū, vt pote de certa per
ſona eligenda, vt de elec. ſi quis iuſto. § porro. nā tunc
non habet liberū. arbitrium, nec poteſt eligere, quem
vellet, quod haberet & poſſet, ſi intereſſet nomine ꝓprio
propter quod prædicta regula non obſtante, ſaltem cū
ſic limitato mādato ad certū articulū admitti poterit,
& debebit. ¶ Quarto de non ordinatis ad ſacros, vel ad
ordinē debitū. ſ. annū dicit decr. quod non habeant vo
cē in cap de æta. & quali. clemen. vt hi qui. j & ij. reſpō.
quod in pœnā taliū eſt ſtatutū. ſed licet aliquis taliū ad
mittatur pro alio, non debent propterea vocē habere

in cap.

in cap.& ſic ipſa decr. non obuiat, nec contra eam ali-
quid per hoc fieri dicitur, quod probatur ex verbi pro-
pria ſignificatione, habere enim proprie eſt eſſe domi-
nū rei, vel ſaltē poſſidere.ff.de verb. ſig. habere. no. xxiii.
q.vii.c.quod autem.ſed bene certū eſt, quod ille, qui in-
tereſt pro alio, nec eſt dominus talis iur. nec poſſidet il
lud, imo ille, cuius nomine intereſt.de reſt.ſpo. cum ve
niſſet.de præſcrip.ſi diligenti.cum ſuis ſi. ergo ipſa dec.
non obſtante, & nullo alio iure aliter prohibente, talis
& ſi nō pro ſe poterit pro alio, & debebit admitti, quod
autem ſm verbi proprietatē reſtringere debeamus po-
tius, quam ꝯ eā ampliare intellectū, patet ex generali ra
15 tione pœnarum, quæ de ſui natura † reſtringendæ ſunt
non laxādæ.de pœ.di.i.§.pœnæ.eodem.tit.in pœnis. cū
ſua materia. ¶ Quinto non poteſt dici, quod iſte contra
mentē dec. honoretur in voce capituli, imo potius one
16 ratur, officium enim procur. † non eſt honor, ſed onus,
& ideo licet ſit actus legitimus. l.a lege approbatus, ta-
17 mē infami † committi pōt, cui alias dignitatū vel hono
rū portæ patere non debent.de exceſ.præ.inter dilectos.
quod īdubitatū videt ſm iura ciuilia. Inſti. de excep. §.
vl.& no.de iur.ca.imperatorū.in gl.vlt.Idem eſt de iur.
canonico, niſi in procuratore epiſcopi, vt legitur, & no.
di l.accedens.in fi.& hoc maxime qn habet limitatum
man.quia tunc non habet honorem liberi arbitrij, ſed
onus tantū certi miniſterij in iuncti, vt ſupra dictū eſt.
Ex quibus bene concluditur, ꝙ admitti debebit vt pro-
cur.vel ſaltem poterit. ¶ Solutio, duæ ponuntur quæ-
ſtiones, vtrū excluſus aliqua cauſa nomine ſuo admit-
ti debeat, vel ſaltem poſſit nomine alieno, quorū vnum
ſ.verbū debeat, importat neceſſitatē ex parte admitten
tiū, ſiue admittere debentiū, & eſt ſenſus, vtrum canoni
ci talē procuratorem inſtitutū iur.neceſſitate compel-
lantur admittere. Secūdū eſt.ſ.verbum poſſit, denotat
habilitatē ex parte admittendi.hoc eſt, an talis ſit habi-
lis & idoneus procur.ita quod canonicis volentibus va-
leat admitti de iure. Ad primū ergo, neceſſitatis, dico in
diſtincte ꝙ non cōpelluntur canonici admittere quē-
quā talium, ſi nolunt, & eſt ratio, quia cum ille, qui nō
habet vocem in capitulo quantū ad actū incumbētē,
non cēſeatur eſſe de collegio, etiā ſi alias ſit de eccleſia,
ſicut eꝯ de collegio cenſetur is, qui ēt non ſit de eccle-
ſia, tn̄ de conſuetudine vocem habet, de conſue. cū dile
ctus.de elec.ſcrip. eſt Talē ergo non habentē vocē inſti
tutū procuratorē alterius, nolentes canonici nō admit
tunt, & maxime in actu electionis, vt præalle. c. ſi quis
iuſto.de elec.nec ēt in aliis, cum non teneantur canoni
ci pādere ſecreta ſua alij, nec extraneo liceat ſe ingere-
re, vel canonicorum arcana ſcrutari. C. de cōmer. &
mer.l.illi.vj.q.i.ex merito. Ad ſecundum a ſit. poſſibilita
tis.ſ.vtrū volētes poſſint, diſtinguo, quia aut impedimē
tū eſt tale, quod impedit naturaliter illud, quod in tali-
bus permaxime requiritur. ſ.diſcretionē ſeu animi iudi
ciū, vt etas & furor, ſeu eſt cōtra naturā eius, de quo agi
tur. vt laicalis ſtatus, qui non eſt aptus ad tractandum
ſpiritualia vel eccleſiaſtica, aut non eſt tale. Primo caſu
ēt a volentibus admitti nō poterit, vt præ. c.ex eo ꝙ iii.
q.vij §.tria.xcvj.di.benequidē.cum concor.ſi non eſt ta
le, aut ipſum impedimentum nō ſolū impeditū impe
dit, & eum afficit, ſed ēt alios poteſt inficere, vt excōica-
tio, quæ cōicantibus inducit leprā peccati, aut ipſum
ſolum afficit, primo caſu admitti non poterit, & ſi ad
mittitur, vitiat, quod factū eſt, de elec. illa.& c.cū inter
R.de præbē.poſt ceſſionē.iii. q.iiii. nullus.xj. q.iii. cum
excōicato.ſed ipſum ſolū afficit, aut impedimentū ipſū
ſtatutū eſt in pœnā ipſius, vt quia elegit ſciēter indignū,
de elec.cū in cūctis.& in caſibus dec. clemen. vt hi qui.
& in eīdē cle. de regular. vt profeſſores.aut non in pœ
nā, ſed alias vt quia nullo modo eſt de collegio, primo
caſu ſubdiſtinguo, quia aut eſt talis pœna, quā canoni-
ci poſſunt remittere.aut non, ſi poſſunt, vt in eligente
indignū, quia ea vice priuatus eſt voce, nō ſolū in odiū
ſui, vt videtur, ſed ēt in fauorē non delinquentium. de
elect.cū Vintō.etiā ſi nō pateant ſibi, vt interſit ſuo no-
mine, poſſunt tamen eū admittere vt procuratorē alte
rius, vt ibi, cum non cōpellantur facere maiorē gratiā,
quā velint.x.q.ii.precariæ.ſi autē talem pœnā non poſ-
ſunt remittere, hanc etiam volentes talem non poſ
ſunt admittere qui omnino in pęnā eius excludi debet
authoritate capituli, ſicut aperte dicit dec.illa, vt hi qui.
j.reſponſo.& melius.ij.reſpon.ibi nullo modo &c.verū
in hoc vltimo caſu forte probabiliter dici poſſet, hoc
locū habere, qn̄ libere & ſimpliciter eſt conſtitutus pro
curat.quia tunc cōe eſt, vel parum differens effectuali-
ter, ſicut ſi admittatur proprio nomine, cū eodē modo
liberū habeat arbitriū, ſecus ſi habeat limitatū manda-
tū, vt de certa eligenda perſona, vt dictū eſt, quia cū tūc
videatur eſſe tantūmodo quoddā inſtrumentū, ſiue or-
ganū, per quod loquitur is, cuius procur.eſt, quaſi nihil
habet arbitrij, & ideo ſic poſſit admitti, quod autem
minus ſit admittere certū articulū, quā ſimpliciter ne-
gotiū.le.& no.de offic.deleg.ſuper quæſtionū.de re iud.
cū Bertoldus.tutius tn̄ credo, quod nullo modo admit
tatur propter expreſſionē verborū, dec.vt hi qui.at.præ.
c.vt profeſſores.ibi, nec pro ſe poſſunt &c.ſi tn̄ contra il
la aliquis admittatur, non credo vitiari, quod ab aliis fa
ctum eſt, ſed vox talis numerū non augebit.de elec.ec-
cleſia ij.ſi aūt non in pęnā, ſed quia nullo modo eſt de
collegio, tunc poſſunt, ſi volūt, vt in præ. c.ſi quis iuſto.
cum etiam poſſent ei dare vocem nomine proprio. de
poſ.præ.bonæ.ij. lxiii.di obeuntibus.

S V M M A R I V M.

1 *Legatariis an noceant quod per iniuriam contra hæredem non appellantem pronuntiatum eſt.*

2 *Epiſcopo an liceat alterius epiſcopatus eccleſię curam ſubire, priore non relicta.*

3 *Eccleſia eſt vnum corpus myſticum.*

4 *Eccleſiæ membra ægrota, papa & pontifices ſanare debent ex officij ſui exigentia.*

5 *Prælaturæ finis, ouium cura, alioqui paſtor indignus, niſi curat.*

6 *Mulier quæ audiuit maritum mortuum, an ſtatim contrahere debeat.*

REGVLA LXI.

QVod ob gratiam. Vide.ſ. eo.
li. de reſcri
diſpendi.in pri. ¶ Prima gl. ponit exēpla,
ſecundo ſucceſſiue ſignat. vij.contraria, &
ſoluit, tertio conuertit regulam. In glo.j.ibi [*quod fauore*]
hæc.l.& l.nulla.quæ ſequitur, idem dicūt, quod hæc re-
gula, & ibi [*l.i.*] vide.ſ.eo. lib. de elec.vt quis duas.in glo.
1 vlt.& ibi [*Quid † ergo*] ſi per iniuriā pronuntiatū eſt con-
tra hęredē, & non appellauit. hoc non nocet legatariis.
In gl.i.ibi [*ſi iudex*] dat Dy.aliud exemplū.per.l.iii.§.duę.
ff. ad Carbo. vbi in fauorē pupilli, cui de ſtatu & bonis
mouetur qō, introductum eſt, quod differatur quæſtio
vſque ad tempora pubertatis, ſed ſi habet probationes
in promptu, nō differūtur, ne quod in eius fauorē &c.
dicit ēt, quod cōfirmatur hæc regula, & ipſius exempla
tradūtur.ff.de leg. com. nullo. l.ij.de in di.adic.Sabinus.
de fide inſtrumen.l.plures.de ſecundis nuptiis.generali
ter.§.in his. & ibi [*finibus proprijs*] propter æqualitatem
in iudiciis ſeruandam. & ibi [*contra ius commune*] Idem
hic Dyn. reprobans ſolutio. dicentium, regulam lo-
cum habere, cum fauor inducitur iure communi, vel
priuilegio l.contrariam, cum inducitur per pactum &
hoc reprobat per l.ea lege.ff. loca.ff.de leg. commiſſ.j.
& iii.& ibi [*præmium*] ſignat Dy. contrarium de.l.decætero.ff.de ſuſpec.tu. vbi ſuſpectus a tutela remotus de pe-
riculo adminiſtrationis nō tenetur. Ad idē.ff.de excu.
tuto.ſed & milites.§. ſed ignominia. ſoluit, ꝙ idē actus
non eſt immediata cauſa pœnę & præmij.ſed poteſt eſ
ſe mediata & remota. delictum enim eſt cauſa pœnæ,
pœna cauſa inhabilitatis ad actū, inhabilitas cauſa re-
motionis ab actu, remotio eſt cā exēptionis ab onere,
hoc

hoc ↄ̃riũ tangit gl. & non ſoluit. ff. de nego. geſt. ſiue hæ
reditaria. Ad ſolutionẽ obiicit de l. j. ff. de his qui. vt in-
dig. uide. quod dixi de fideiuſ. peruenit, ſuper fi. ſecundæ
gl. & in fi. Dy. ẽt allegat. ff. de int. & rele. l. relegatorũ. §. vi.
& l. ſequenti. & quod no. in aut. de hære. & fal. §. ſi vero.

QVAESTIO.

Hic eſt ſciendũ, ꝙ Io. mo. in decr. ẽ. c. l. de elec. gene-
rali. in addi. ſuper hanc regulã ſoluebat qõnem talẽ. Pa
pa tranſtulit epiſcopũ abſentẽ, & abſoluit eum a vincu
lo priori, vt eſt moris, & lur. de tranſla. c. ij. § ſicut ergo,
de poſtu. præ. bonæ. ij in fi. quærebat, an vacaret prior ca
thedralis eccleſia, & hoc ẽt quærebat, vt ſciretur de ha-
bente regalia in prima eccleſia, cũ vacat, qñ incipiat il-
la vti. Quod ſtatim vacet, inducit abſolutionem prioris
vinculis, quã ponit thema, ↄ̃riũ tenet, quia abſolutio nõ
eſt pura, ſed conditionalis, l. ſi conſenſerit, quod probat
per multa iura, vnũ ſoluendo ↄ̃riũ, & dicit ſic in curia
declaratũ, niſi conſtet, papã aliud voluiſſe, ſubditur quæ
ſtio Egi. ad negatiuã habens tres rõnes, & tres glo. tertio
ponuntur ſolutio & ipſius declaratio. ¶ Primo igitur
allegat, ꝙ matrimoniũ ſpirituale ſicut carnale initiatẽ,
firmatur, cõſummatur, de tranſla. licet. initiatur ẽt ex cõ-
ſenſu eligentiũ & electi, vt ibi, ſ tantũ ꝙ ius electo acq
ritur, non tamẽ illius iur. executio regulariter tribuitur,
vt no. lxiii. di. quanto. ſup. eod. noſti. & c. qualiter. Eodẽ
modo diſſoluitur ex diſſenſu. C. quando lic. ab emp. diſ.
l. j. & ii. non ſoluetur ergo iſte a vinculo primæ, nec con
iungetur ſecũdæ, niſi poſt cõſenſũ præſtitũ ad ſcdm. &
dicit ſe pluries vidiſſe ſic in curia declarari, ſit rõ, quia
nemo inuitus creſcere cogitur, nec ↄ̃hit, nec ↄ̃ctũ diſ-
ſoluit primũ. lxxiiii. diſtinct. vbi iſta reliqua. C. de actio.
& obli. ſicut. C. de ↄ̃h. emp. inuitus. Sẽper ergo intelligi-
tur conditio. Si ſibi placuerit, ſeu conſenſerit. ſup. eo. lib.
2 de præben. ſi tibi abſenti. Itẽ † vt dicit, ſicut dos non põt
eſſe ſine matrimonio, C. de iure doti. l. iij. ſic nec acquiſi
tio ſecũdæ ſponſæ ſpiritualis, niſi liberatus ſit a prima,
ad id ſupra de ſecundis nup. ca. ij. & iiii. Sed in primo ca-
ſu quantumcunque ſit pura promiſſio, intelligitur con
ditio, ſi ſecutæ fuerint nuptiæ. ff. de iure do. ſtipulationẽ.
& l. plerũq;. §. ſi aũt. ff. de teſt. mili. l. ex co. xcij. di. ſi quod
epiſcopi. ſic & tranſlatio quãtumcunque pura debet in
telligi. Si nuptiæ tñ ſecundæ fuerint ſecutæ, ar. ff. de leg.
j. legatario ij. rũſo. ¶ In ↄ̃riũ alleg. ff. de bo. poſ. ex te. mil.
l. j. in fi. ſed dicit illã intelligi ſub prædicta conditione de
conſenſu tranſlati. vide, quod no. de priuil. c. pe. in j. gl.
& quod ſuper ea dixi, dat ſimile, ꝙ res donata acquiritur
donatario reuocabiliter, tñ, ſ. ſi reſpuerit, vt p̃dicta dec.
ſi tibi. ſic legatũ ſpeciei mortuo teſtatore transfertur in
legatariũ. ff. de furtis. a Titio. ff. de leg. ij. cũ pater. §. ſurdo.
ſub conditione tñ, ſi voluerit. ff. de leg. j. ſi ita legatũ. §. ſi
volet. hinc eſt, ꝙ hac pendente ẽt pẽdet factũ hæredis
in aliũ trãsferentis prædictũ legatũ, vt legatario reſpuẽ-
te firmetur factũ hæredis, & eo legatũ agnoſcente infir
metur. ff. ſi certũ petatur. l. proinde. pro quo concludit
habẽtem regalia nihil percipere de prima, ſicut de non
vacante ante conſenſũ trãſlati ad ſecundã, maxime ga
iſte pugnat ↄ̃ ius cõe, quod vult conſeruari fructus fu-
turo ſucceſſori. ſupra de of. or. cũ nos. ſupra eo. li. de ele.
quia ſæpe. ſter ergo firmiũ, quod priuilegio, vel præſcri-
ptione mutatum non apparet. C. de app. præcipimus.
in fi. fatetur tñ, quod papa ex cã poſſet trãsferre epiſco-
pũ inuitũ, aliẽ quoad hoc, vt careat prima, ſit rõ, quia
3 tota eccleſia † eſt vnũ corpus myſticũ, vt in cãticis. Vna
eſt colũba mea. ſupra de ſumma trin. firmiter. §. vna.
vii. qõne. j. Nouatianus. xxiiii. q. j. loquitur. ſponſus autẽ
huius colũbæ, & caput huius corporis, ſicut papa vidẽs
vnũ mẽbrũ ipſius corporis inutile pp perſecutionẽ, im-
minentẽ, ex ipſius perſona qui poſſidet, vel propter aliã
4 iuſtã cãm vt corpus † ſanetur, poteſt, & debet ex officij
debito huic morbo antidotũ præparare, alleg. vij. q. j. pa

ſtoralis. & quod no. Inn. de renũ. Inſi. §. j. quod ex eo pa
5 tet, quia prælatura † eſt ad finem, vt proſit, ſi finis iſte fru
ſtratur, paſtor habet ſanare, quod eſt ægrũ, vt dicto c. ni
ſi. §. propter. Sed ſi papa ꝓpter ſua merita volens epiſco
pũ honorare intendit ſibi placere, ſi diſplicet, iſte rema
nebit in ſtatu priori, ne retorqueatur in eius læſionem.
quod fiebat ob eius gratiã per hanc regulã, cũ concor.
Sciendũ eſt, quod Egidius Cremonen. in ſua diſputatio
ne, de qua ſtatim ſubdã, viſus eſt tenere ↄ̃riũ dicens, ꝙ
ſi Bon. epiſcopus ad poſtulationẽ capituli Rauen. &
ẽt hoc ignorans trãsferatur ad eccleſiã Rauen. & idem
expectato ipſius ↄ̃ſenſu deſijt eſſe Bon. & ſi hoc de illo
intelligatur, qui licet ignoret tranſlationẽ, ſciuit tamen
poſtulationẽ, cui licet non conſenſerit, ſubmiſit tñ ſe
voluntati papali, iuxta no. de elect. cupiẽtes. §. denique.
In gl. ſed ex quo, tunc ceſſaret ↄ̃dictio. Sciendũ eſt, quod
Egidius ponebat in qõne prædicta pro dubio, an vale-
ret electio facta ad eccleſiã Bon. per capitulũ Bononiẽ.
poſtquã audiuit, non tñ certitudinaliter ipſã tranſlatio
nẽ factã fore, cum tñ ipſe epiſcopus adhuc regeret Bo-
nonien. eccleſiã &c. Et quod non valet, inducit cõem
opinionẽ, qua adhuc habebatur epiſcopus, quę ſicut in
ualidũ facit validũ. iii. q. ij. §. verũ. de iure patro. conſul-
tationibus, de biga. nuper. eadem rõne de alias valido
facit inualidũ, arguendo a ſimili per contrariũ, de poe.
diſtinctio. ij. §. ex conuerſo. Itẽ non dicitur trãſlatus, ni-
6 ſi poſſeſſionẽ habuerit. xxj. q. ij. ſi qs iã. Itẽ nõ † debet mu
lier ↄ̃here, quæ audiuit maritũ mortuum, niſi de hoc ſit
certificata. de ſpon. in præſentia. Idẽ in capitulo, facit. ff.
de acquiren. rerũ domi. l. res ex manda. de acquirẽ. hære
dita. l. qui hæreditatẽ. & l. hæres. nã ex quo pro certo ne-
ſciunt eccleſiã vacare, non debent eligere per iura præ-
dicta. facit, quod no. ij. q. v. quanto. de cleric. ex. mi. apo-
ſtolicæ. per l. qui abſẽti. ff. de acquiren. poſſeſ. inducit ẽt
quod ſcripſi poſt Ho. de elect. quia propter. in prin. ſup
ver. celebranda. Ad ↄ̃riũ inducebat, opinionẽ cedere ve
ritati manifeſtatæ. viii. diſt. veritate. & legatũ recta via
tranſit ad legatariũ ignorantẽ. ff. quẽadmodũ ſer. amit.
ſi partẽ. §. vlti. & de leg. ij. legatũ. Itẽ ex quo iſte trãſlatus
eſt, dicitur quo ad eccleſiam deſunctus. vij. q. j. §. ecce in
quib⁹. nubat ergo eccleſia, cui vult. vii. q. j. ſicut alterius.
Itẽ ſquicqd ſit in opinione, ſufficit in carnali matrimo-
nio, quod contrahi poſſit. de ſpon. tua. de eo qui du. in
ma. c. ij. ſic ergo a ſimili in ſpirituali. Inducit etiã quod
no. Gof. in ſimili. de cõceſ. præben. in princ. ¶ Soluebat
ipſe, quod licet inhoneſte fecerit capitulum, tamen te-
nuit electio, cum per tranſlationẽ ſtatim fuerit Rauen-
nas, & deſierit eſſe Bononien. non expectato eius cõſen
ſu, qui ex voluntate papæ pendebat. Sed ſi hoc eſſet ve
rum, ergo dignitas vacaret in curia, & ſic electio capitu
li non valeret, per decre. ſecundã. de præben. li. vj. niſi di-
cas illam in epiſcopatibus locum nõ habere, vt ibi no.
In glo. ij. ad allegata in contrarium reſpondebat, ad pri
mum, ꝙ vbi fieret alicui præiudicium ex veritate prola
ta, cum erat in contrarium cõmunis opinio, tunc pro
cedit argumentatio, ſed hic in veritate præferenda nul-
li fit præiudicium. Ad decre. in præſentia, reſpondet, ꝙ
ſi mulier contrahat, tenet, de ſecũdis nup. dominus. ad
Id quod de hæreditate dicitur, reſpondet, illud ſpeciale,
vt no. in l. hæres. in vlt. gl. in l. qui abſenti. apparet de in
tẽtione ſcribentis glo. Hoſt. fatetur veram, tamen ſi cõ
tra eam fiat, tenet, facit de præben. licet. ij. lib. eod. curia
per reſeruationes, imo, vt dicitur, per conſtitutionem
non ſinit etiam minora beneficia vacantia per promo
tionem in curia per alios conferri, dato tamen quod ſi
procederet, locum haberet in caſu, de quo prædixi. vi-
deas etiam quod no. in clemen. vt lit. pend. c. vno. poſt
principium.

SVMMARIVM.

1 *Fundi ſeruitus vt conſtituatur, omnium dominorum conſenſus re-
quiritur.*

REGV-

REGVLA XXIX.

Vod omnes. Dyn. ponit exemplum per l. receptũ. ff. de ſer. vrb. præd. vbi in fundo communi omnium dominorum conſenſus requiritur, & vnius defectus conſtitutionem reddit inutilem [*approbari*] & ſufficit ſingularis & ſucceſſiua approbatio in extraiudicialibus, vel in his quæ ſunt communia, vt ſingulis ſecundum lo. mo. vide, quod no. ſ. c. i. de reb. eccle. non alie. dudum. in glo. ſecundum quod. ¶ Glo. prima ponit exempla, & in fine reaſſumit primũ exemplum, ſecundo ſoluit contrarium. & remittit, determinat incidens contrarium, & ponit ius nouum, & tertio arguit ad quæſtionem, ponit opi. contrarias, & ſecundam reprobat. ¶ In prima glo. ibi [*l. vlt.*] in actu p quẽ tutela diſſoluitur, vt in arrogatione pupilli, omnium tutorum conſenſus exigitur, & ibi [*quod maior*] ſequitur, pars curiæ efficit, perinde habetur, ac ſi omnes egerint. ¶ In i. glo. ibi [*ſolutio*] idem Dyn. & ibi ver. in commune. ad idem. ff. de reli. ſi plures. fallit etiam. ff. de pactis. maiorem. ff. de cura. furi. conſilio. §. fin. vbi ſufficit alterius authoritas. Dyn. & ibi [*ſubauditur*] vt ibi no. in vlt. glo. & ibi [*cum ſimilibus*] ĩ. eodem lib. de cleri. ægro. capitu. vno, cum concor. & ibi, [*ſuper eo*] argumen. contra. 74. diſt. capitu. ij. vbi de hoc.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem dominicalem. lxxv. quæ, quia ſolutio nõ placet, hic inſeritur, & eſt talis. Cõſuetudo erat in quadam eccleſia, ꝙ canonici abſentes tantum perciperent quantum pſentes, ſed eps loci cum canonicis præſentibus ſtatuit, ꝙ abſentes nihil haberẽt. Quæritur, an præiudicetur aliis ẽt in ſcholis abſentibus. Breuiter allegat. v. pro, & totidem contra. iij. ponitur ſolutio, q̃ reprobatur certo caſu, & contrariis reſpõdetur. ¶ Allegat ergo, ꝙ præiudicetur, quia conſtitutio fuit honeſta, vt non ſeruientes nihil perciperent. xii. q. ii. charitatem. ſupra de app. peruenit. ĩ. de cleri. non reſi. c. ij. Item valet ſtatutum factum à maiori parte capituli. de hisq̃ fi. a ma. par. ca. c. j. & qui vult emolumentũ ſentiat onus, ff. de re iud. ſecundum naturam. & ĩ. eod. qui ſentit. cum concor. Item communis vtilitas præfertur priuatæ. ſupra de poſtula. io. præ. c. iii. & ibi concor. & vij. q. j. ſcias. Item ſufficit in ſtatuendo duas partes fuiſſe præſentes. ff. de decre. ab or. fa. l. iij. quod; cuiuſq; vni. l. planè. nec abſentes extra prouinciam fuerant vocandi ad ſtatutum faciendum. de elect. coram. ¶ In ꝯtrium, quia de alieno ſtatuere non potuerunt, de conſti. in eccleſiarum. & res inter alia. &c. C. res inter ali. ac. l. j. ſupra de offic. dele. ſuper eo. de re iudi. c. pen. nec iure ſuo ſine ipſorum facto priuari debuerunt. lvj. diſt. ſatis peruerſum. facit. de cler. non reſi. ad audientiam. & iure communi melior eſt ꝯditio prohibentis. eod. titu. iure communi. cum cõcor. Item in ſcholis beneficiũ habere debent. ſupra de mag. ſuper ſpecula. & C. lib. xij. de ero. mil. anno. his ſcholaribus. facit ſupra eo. li. de priui. ca. ij. ad hanc partem facit hæc regula cũ ſuis concor. & vr̃ caſus de conſtitu. cum omnes. Solutio, dicit Bar. Brix. cum aliqua fiunt a capi. de neceſſitate, vt electiones, alienationes, & inſtitutiones, tunc valet, quod fit a maiori parte. de elect. licet. niſi aliquis contemnatur. eo. tit. qđ ſicut. ſed in his, q̃ fiunt nõ neceſſitate, requiritur ꝯſenſus omniũ, vt in præ. c. cũ oẽs. & ff. de ſer. vr. præ. p fund. vñ hic non pıudicat abſentib. ſecũm Tan. & Vin. ſic dixit Barth. Brix. Eadem verba & plenius no. Ber. in decr. cum oẽs, q̃ tñ ad caſum q̃ſtionis reducta nõ placẽt. Graue etenim mihi vr̃ hoc dictũ, & ꝯ vtilitatem eccleſiarum, & huius ſolutionis ꝯtrium ſumitur ex his, q̃ ſcripſi poſt Inn. & Hoſt. & Compo. in p. decre. cum oẽs. ſup glo. facit, de cleri. nõ reſi. c. vno. lib. vj. procederet aũt ſolutio, ſi conſtitutio ſpecialis fuiſſet ꝯ tunc abſentes nominatos, vel non, ita ꝙ non ligaret ſtatuentes, ſed rõ ſonat, ꝙ inducta non ſic intellexerit. credo igitur, ꝙ dummodo conſtitutio liget ipſos ſtatuentes, ſi ſe abſentauerint, valeat, quaſi iſtud ſit de neceſſario expediẽdis, vel ſaltem vtiliter, vt optime probatur. de reſcrip. c. vlt. lib. eo. & pıudicabit abſentib. vel non priuilegiatis, ſed dico protanto, quia tale poſſet eſſe priuilegiũ, ꝙ licet in ſe valeret ꝯſtitutio, ea tñ non ob. pciperet priuilegiatus pbendam, quale eſt pro modo priuilegium huius ſtudii. ¶ Ad ꝯtria rñdetur, ꝙ non ꝯſtituunt de alieno, quia nõ reſpiciũt pꝛterita, nec eſt hic communio ſingularium, & p hoc rñdetur ad alia argumenta, nec põt allegari iniuria, vbi ſublata oneroſa conſuetudine res redit ad ſui naturam. 15. diſt. ab exordio, & qđ ibi no. ad decre. cum oẽs, dic. ꝙ ibi conſtitutio non fuit cõis, nec interuenit ꝯſenſus epi, procederet autem eo fortius hæc ſolutio, qñ pp cõſuetudinem illã pateretur eccleſia miniſtrorum defectum. ſ. de cle. non reſi. ca. pe. & facit, qđ ibi ſcripſi ſuper ver. deſeruiri. nã ſi eo caſu ſolꝰ eps ſubtrahere põt fructus, multo fortius eps põt cum capitulo.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis iuſſu qui facit, dolo facere non videtur.*
2 *Perſonas in ius vocare quas non poſſimus ſine prætoris iuſſu.*
3 *Non eſſe, vel minus perfectum eſſe, æquiparantur.*
4 *Ignorantia propria ſola an excuſet.*
5 *Scripto in publicis libris in præiudicium alicuius contrairi non põt.*
6 *Ignorantia iuſta in criminibus, an excuſet.*

REGVLA XXIIII.

Vod quis mandato. Facit hæc rña ad q̃ſtionem debitoris, qui de manda. iudic. vel curiæ ſoluit, qđ debebat creditori, quam vide in ſpe. de ſolu. §. nunc aliqua. ver. illud autẽ q̃ritur. ecce. ¶ Prima glo. dicit, vñ ſum pta, & ponit exempla. ſecundo exponit regulam, & rõnes reddit, tertio illã conuertit. Secunda glo. not à contrario dat ſimilia, arguit ad quæſtiones, & remittit. ¶ in j. glo. ibi [*§. qui iuſſu*]
1 ſequitur, iud. aliquid † facit, non videtur dolo facere. qa parere neceſſe eſt. & ibi, [*cum prætor*] ſequitur, cauſa cognita per errorem, vel ambitioſè iuberet hæreditatem ex fideicommiſſo reſtitui, etiam publice ĩtereſt reſtitui, pp rerum iudicatarum authoritatem, & ibi [*generaliter*]
2 ſequitur, eas perſonas † quibus reuerentia exhibenda eſt, ſine iuſſu prætoris in ius vocare non poſſumus. & ibi, [*quoniam*] punitur officium pertinaciter non reſiſtẽs iudici nõ recipienti appellationem, & ibi [*ad ea*] ignoſcitur ſeruo in non atrocib. parenti dño, vel illi, qui habetur loco domini, vt tutori, vel procuratori. In glo. ii. ibi, [*§. cum in eadem*] nam cibaria in naui in commune cõferuntur. & ibi [*illud*] canon. xv. q. i. In glo. i. ibi [*doli mali*] Dy. ẽt ponit exempla per l. ff. de aqua plu. arc. l. quanquã. in princ. vbi excuſatur, qui authoritate iudi. deſtruxit ſepulchrum. quod nocere poterat aquæ pluuiæ. & per l. ff. de ſolut. ſi ſtipulatus. §. ſi lanceæ. vbi excuſatur depoſitarius reſtituens authoritate iudic. depoſitum vni ex pluribus hæredib. deponentis. & ibi, [*exercendo*] diſtinguit hic Dy. vt no. ſupra de tempo. ordi. ad aures, in glo. ii. & ibi [*§. iudices*] apertius eo. lib. de pœn. fœlicis. ad finem.

QVAESTIO.

Hæc regula excuſat eum, qui facit mandato iudi. ſed diſputatum hic fuit per duos canoniſtas. ſ. per do. Aegidium Cremon. & Gualterium de Gangareto quid de illo, qui occidit permiſſione iudicis vel ſtatuti clericum bannitum, qui laicus putabatur, an excuſetur à dolo & pœna, eadem quæſtio olim fuerat diſputata per do. Nicolaum de Matarel. in ſtudio Paduano. Ad negatiuam allegantur. iiij. & ſub tertio duabus obiectionibus reſpondetur, ſecundo in contrarium alia quatuor, tertio datur duplex ſolutio, & ſecunda dupliciter di-

ſtinguit, primo ad quæſtionem, ſecundo generaliter ad
materiam. Et ad partem ꝙ non excuſetur, non diſputã-
do, an ſtatutum valeat, quaſi contra l. diuinam, non oc
cides. Exo. xx. & tenendo pro nunc, ꝙ valeat, vt ſcripſi in
Spec. de conſti. ad fin. cum allegatur, ꝙ ſtatutum pmit-
tat bannitum pro homicidio licite occidi, bãnitum in-
telligere debemus iure bannitum, ſicut de cõdemnato
dicitur. ff. de re iudi. l. iiij. §. condemnatum. facit. ff. de pę.
l. ij. §. fi. de contratab. l. non putauit. §. non quæuis. vt ver-
ba cum effectu intelligantur. de cleri. non reſi. relatum,
cum concor. ff. quod cuiuſque vniuer. l. j. §. hæc aũt. ca-
3 nonizata. de poe. diſt. j. § hæc autem. Nam † aliquid non
eſſe, vel minus perfectum eſſe, ęquiparantur in iur. facit
de tranſlat. c. ij. cum cõcor. nec valet iudicis authoritas,
quæ non excuſat in delictis. xvij. diſt. multis. xii. q. ij. qui-
cunque. de tempo. ordi. dilectus. & præcipue in caſu no
ſtro, quo iſte iudex non erat. xj. q. j. nullus iudicum. de fo.
com. c. ij. & ſic nec bãnum, nec ſtatutum quoad iſtum
tenebat, quia contra legem factum. C. de epiſ. & cler. au
thenti. ſtatuimus. ¶ Secundo ſic probatur. vbi ſcriptura
à veritate diſcordat, veritas attenditur non ſcriptura. ff.
de reg. iur. ſi librarius. C. de erro. aduoc. l. j. plus valere qđ
agitur. l. j. ſed hic ſcriptus bannitus non eſt bannitus, er-
go &c. ¶ Tertio ſcriptura facta in meum ꝑiudicium nõ
de mea voluntate mihi non præiudicat. C. de don. cen-
ſualis. ff. de acqui. re. do. l. quiſque. ſed hæc ſcriptura facta
in libro bannitorum talis eſt, ergo &c. & ſi forte dicatur
ad hoc, eum fuiſſe citatum, reſpondetur, ꝙ cum citatio
facta fuerit ab illo, quem conſtabat ſuum iudicem nõ
eſſe, ſibi non præiudicabat. ff. de iur. om. iudi. l. fi. Item ſi
dicatur, occiſorem id ignoraſſe, reſpondetur, hoc nõ iu
uare, nam qui cum aliquo cõtrahit, debet eſſe certus de
conditione illius. ff. de reg. iur. qui cum alio, multoma-
gis qui contra alium deliquit, nam vbi maius pericu-
lum &c. ẽ. co. lib. de elec. vbi periculum. in prin. cum cõ
cor. Item cum ignorantia non excuſet in minorib. deli
ctis. Inſtitut. vi bo. rap. §. ſed nedum. multominus in ma
ioribus. Item regulariter non excuſatur ignorans, quod
ſcire debuit, vel potuit. ff. ſi cer. pet. quod ſe. quod vi aut
clam. l. ſeruus. de iur. & facti ignorant. nec ſupina. & l. re-
gula. §. j. de elec. innotuit. & cle. de cõ. præ. c. vno, in fi. ſed
iſte ſcire debuit, volens enim hoc in alterius præiudiciũ
facere, debuit inquirere, vt probatur. ff. de exerci. l. fi. & l. j.
poſt prin. nec ſua imprudentia debet cedere in alterius
præiudicium. ff. de offi. præſi. illicitas. §. ſicuti. ad l. Aquil.
idem iur. in fi. ſed iſte voluit eſſe executor ſtatuti, & exe-
cutor inquirit. C. ſi contra ius vel vti. pu. & ſi non cogni
tio. canon. 25. q. ij. Item dato ꝙ ignorantia excuſaret in
aliquo, non tamen in toto, ſicut dicitur de iuſto dolore,
C. de adulter. l. Gracchus. ff. de ſica. l. i. in fi. & de iuſto me
tu. ẽ. quod met. cau. ſacris. ¶ Quarto videtur caſus. ff. de
iniur. eum qui. §. ſi iniuria. vbi iniuriarum mihi tenen-
tur, qui non me ſed alium iniuriari intendebant. facit,
quod no. de ſenten. excommu. ſi vero. & ff. ad le. Aqui-
liam, ſcientiam. §. ſed ſi defendendi. ¶ In contrarium ꝙ
excuſet bannum & forma eius propter authoritatem
Iudic. quæ in delictis excuſare videtur. xij. q. ij. de rebus,
28. diſt. diaconi. 63. diſt. Salonitanæ quod dictum eſt ẽ.
poteſt intelligi, ꝙ ſuperior authoritatem præſtare non
poteſt, ſed hic iuſto errore motus eſt iudex ad bannien
dum illum vt laicum. Item ſtatutum in ſe valet, quare
ille videns illum bannitum non fuit in dolo, quare nõ
tenetur, cũ lex Cornelia requirat dolum. ff. ad l. Corne.
de ſica. l. in l. Secundo debuit iſte credere per iudicem
bene factum, cum pro ipſo præſumatur. ij. quæſtio. vj.
hoc etiam placuit. de renunciatio. in præſentia. facit.
qui fi. ſint leg. per venerabilem. verſic. præ. alias ex facto
iudicis pararetur laqueus, contra id 27. quæſtione 1 de vi
duis. C. de his qui ver. æta. impe. lege. j. non ergo fuit in
culpa credens, quod iudex & alij credebant, & faciens,
quod communi opinione licitum erat, cum publicus
& communis error habeatur pro iure, ſaltem ad excu-
ſationem eorum, quæ interim fiunt. ff. de offic. præ. Bar
barius. de ſupel. le. l. iij. in fi. C. de teſta. l. j. C. de ſen. & in-
ter. l. ii. ſicut non deliquit, nec in fugitiuorum numero
computatur, qui fecit, quod publice arbitratur fieri lice
re. ff. de ædil. edic. quid ſit fugitiuus. §. apud Labeonem.
multum enim operatur communis opinio, vnde ſi mu
lier communi opinione putatur prægnans, proximus
hæres hæreditatem adire non poteſt, etiam ſi putet illã
non eſſe prægnantem, ſecus ſi communis opinio eſt in
contrarium, ff. de acqui. hæred. cum quidam. §. ꝙ putet.
facit, quod no. de elect. dudum enim. in glo. quia cum
4 iam, imò, quod plus eſt, propria † ignorantia ſola excuſa
re videtur. ff. de adminiſtrat. tuto. chirographis. §. adeo.
Item ignoran. probabilis excuſat à ſententia excommu
ni. de ſenten. excom. ſi vero, & ab adulterio. ff. de adul. le.
pe. 24. q. ii. in lectum. Item videtur eſſe caſus. ff. de iniur. il
lud. cano. xv. q. j. illud. ad idem. ff. de arbitris. l. j. cum glo.
ibi poſita. ¶ Tertio, qui publice citatus edicto nõ paret,
conſentire intelligitur in ſui præiudicium. C. de remiſ.
pigno. ſi eo. qui accu. nõ poſ. l. ſi ea. de inge. ma. diffama-
ri. iſte igitur voluntate ſua quoad ſui præiudicium in li-
bris bannitorum deſcriptus intelligitur, ſed qui ſe ſcribi
patitur in alio ordine, videtur ipſo facto renũciaſſe ma-
iori. ff. de iur. immu. l. v. § fi. & de decur. l. fi. iſte ergo pa-
tiendo ſe ſcribi in libris bannitorum, videtur renunciaſ
ſe ordini clericorum. de vi. & ho. cleri. c. fi. de ſent. excõ.
contingit. & illius ſtatus, quem quis publice portat, quis
eſſe cenſetur. C. de la. li. tol. l. vna. §. ſed & qui pileati. iſte
autem ſic patiendo accepit ſtatum banniti, talis ergo eſ
5 ſe cenſebitur, nam † qui patitur aliquid in publicis libris
ſcribi i ſuum præiudicium, quod illic ſcribitur habetur
pro vero, nec recipitur probatio in contrarium. C. de do
na. cenſualis, in fi. C. arbit. tut. l. fin. & de hæredi. tut. l.
cum oſtendimus ibi, i acta publica paſſi ſunt, & hic eſt
talis, ergo &c. ad idem. ff. de prob. l. cenſus. Quarto ipſe
clericus, qui a principio non venerat allegaturus priui-
legium, vt debuit, de quo vide quod ſatis dicam ſuper re
gula, ſcienti. ad fin. quæſtionis ſaltem poſtea debebat pu
blice petere bannum cancellari, vel publice proteſtari
coram ipſo iudice, vel coram ſuo, taliter ꝙ in publicam
notionem peruenire poſſet, ar. ff. man. ſi fideiuſſor. §. j. &
ij. & per hoc omiſſum videtur dediſſe cauſam ignoran-
tiæ occiſoris, & iuſta ignorantia excuſat in criminibus,
vt in furto. inſtitution. vi bonorum raptorum. §. quia
tamẽ. ff. de adulteris. l. adulterium. §. fratres. C. de plagi.
l. plagij criminis. ff. de ambige. l. j. §. finali. & pręterea
cum non delinquere, ſed iure agere intendebat, vt hic,
& facit prædicta. l. penult. de adulte. & l. illud. de iniur. &
clarior caſus videtur. ff. ad le. Aquil. qua actione. §. ſi quis
io colluctatione. ibi, aut ſi non in certamine. ¶ Soluit
Aegid. occiſorem immunem per l. vltimo allegatas, &
per. l. ſi ignorans. ff. loca. cum ſolum circa purum fa
6 ctum fuerit † hæc ignorantia, & iuuat hæc, pręſum
ptio, qua præſumimus aliquem laicum & com-
munis opinio, & ſic non fuit in dolo, culpa, vel negli
gentia, contraria loquuntur, vbi prædictorum aliquid
affuit, vel quando voluit iniuriari, licet erraret in per-
ſona, vt in §. ſi iniuria. hic autem defuit culpa, ergo ceſ
ſat poena. de conſtitu. capitulo ſecundo. Item Gualte-
rius, ex quo ille ignorabat eum iniuſtè bannitum, vl-
tra prædicta alle. de ſententia excommunicatio. ſi vero.
& in dubio præſumatur ignorans in facto alieno. ff. de
proba. verius. Nihilominus diſtinguebat, aut iſte ſciuit
bannum de iur. non tenere, tunc puniri debet, quaſi do-
lo fecerit. ff. de adul. leg. pe. in fi. aut ignorauit bannũ nõ
tenere, & illũ clericum eſſe, & tũc abſoluetur, cũ iuſtã
habeat ignorantiæ cauſam, alleg. l. pe. in prin. & l. allega
tas in fin. ſecundæ partis, aut ſciuit illum clericum, ſed
ignorauit bannum non tenere, & tunc etiam abſolue-
tur, ſi erat talis perſona, in quã veriſimiliter cadat error
ille, de quibus. ff. de proba. cum de indebito. §. ſin autem
is qui. alias dicit illum puniri quaſi dolo commiſe-
rit.

rit,ar.ff.de falſis.l.diuus. & de adult. ſi adulterium cū in-
ceſtu.§.j.& ſequentib.& C.de inceſt. nup.qui contra, qđ
dixit illum certis caſib.excuſari , maxime in eo proce-
dat,quia cauſam erroris videtur dediſſe princeps.l.re-pu
blica,quæ vice principis cenſetur,vnde ipſius error,qui
facit,ſubditorum errorem excuſat.ff.de ſepul.leg l.iij §.
fi.ſubdebat autem Nicolaus hac de cauſa doctrinam &
diſtinctionem talē, cum quis committit homicidium
ſine dolo,aut aggreditur factum doloſum,ex quo ſequi
tur illud delictum, aut non doloſum,primo caſu de il-
lo tenetur quaſi doloſe commiſſo,quamuis in illo do-
lū non commiſit.ff.de vi pu.vel pri l.quoniam.ff. de in-
iur.cum qui.§.ſi iniuria.ff.de ſer.cor.ſi quis ſeruum §.fi.
& l.ſequenti.ſecundo caſu,aut ſequitur delictum in aliā
perſonam,q̄ contra quam factum aggreſſus eſt, aut in
eandem primo caſu tenetur de culpa.ff.ad leg.Aq.ſciē-
tiam.§.ſed ſi defenſionis. minor tamen imponitur pœ
na q̄ ſi dolo feciſſet.ff.de ſicar.l.i.§.ſed ſi claua.fallit,ſi ad
uerſarius ſua culpa dedit cauſā illi delicto.ff.ad leg. Aq.
item ſi obſtetrix.§.pe.& l.item Mela.in prin. In ſecundo
caſu aut delictum habet rationabilem & probabilem
excuſationem,aut non.ſecundo caſu punitur , minori
tamen pœna q̄ ſi dolus interueniſſet.ff.de ſic.l.iij. in pri.
Primo caſu excuſatur in totum,per leg pen.ff.de adult.
& alias leges.alleg.in fine ſecundæ partis.

SVMMARIVM.

1 *Conuenti ſemper melior conditio in pari cauſa,quam agentis.*
2 *Vxoris mores per contractum vel reconciliationem probatos,re-probari non poſſunt.*
3 *Teſtamentum primum iuramento aſſertum,quod non mutaretur, Deinde teſtatur iterum,& moritur, vtrum valeat. & nu.11.& 15.vſque ad finem.*
4 *Iuramentum quo iure ſit introductum.*
5 *Iuramentum quod,& quando non obliget.*
6 *Infamibus ſint ne actus legitimi interdicti.*
7 *Teſtamenti confirmatio mors ſola.*
8 *Teſtamenti factio iuris ſit ne publici.*
9 *Ius publicum an tollatur per priuatorum pactum.*
10 *Voluntates vltimæ fauorabiliores ſint ne,quam contractus.*
11 *Charitas bene ordinata a ſeipſo ne incipiat,an ſolum inter duos eſſe poſſit.*
13 *Templariorum ordo damnatus ſit,necne.*
14 *Quæ nam ſine iudicis miniſterio ſortiantur effectum,quæ vero nō.*

REGVLA XXI.

QVod ſemel. Io.mo.dicit exempla
ponenda per c.de illis
j.ad fi.§.de deſpon.impu.per.l. de inoffi. teſt.
l.j.ff.de aqua plu.arc.in diem. de vaca. mu.l.
prætor. §.ſi poſt.ibi , ſemel agnoſcendo iudicium excu-
ſationi renunciat . Dyn.ponit exemplū in diffinitiua,q̄
per proferentem nō reuocatur , de hoc dicā ſuper glo.
Item in confeſſione non erronea in iudicio etiam ſine
cauſa facta.ff.de inter.acti.l.j. extra iudicium tamen cū
legitima cā.C.de non nu.pec.l.generaliter.alias indiſcre
ta dr̄,& non obligatoria.ff.de pba.cū de indebito.de do-
li excep.l.ij.§.circa.ad hoc opponit de.l. tale pactum, in
princ.ff.de pac.ſolutio,ibi fuit confeſſio ad liberandum.
Item opponit,ſolutio & pmiſſio ſunt paria. C.ad l.falc.
l.vlti.ſed ſolutio indebiti inducit pſump.donationis, er-
go & promiſſio. primū patet.ff.eo.cuius per errorē.ſol.ſi
vterq; ſcit cām non ſubeſſe,nō inducitur, regula,in pa-
ri.ſolu.ob.quia nec hic agens auditur, nec in indebito
ſoluto,& vtroque ſciente auditur repetens,quia ſemp in
1 pari † cā melior eſt cōditio cōuenti & deterior agentis.ſi
aūt creditor ſcit , cauſā ſubeſſe,& reus ſciret nō ſubeſſe,
tunc procedit ɔtrium,vt videatur ex donationis cā ɔfer-
ri,& efficaciter obligetur.ff.de oper.liber.cāpanus.& no.
in præ.§.circa,Tertio ponit exemplū in ɔtu. C. de act.
& obl.ſicut.ad hoc ſignat contrarium de.l.ſi pecuniā.ff.
de condi.cā da.remit.ad ibi notata, vbi etiam remittit
hæc glo.vltra.med. Quarto ponit exemplum in elec.de
hoc in prin. glo. ſignat ɔtrium.ff. de le.ij.vnum ex fami-
lia.& l.cum ipſe §.a filia.ſoluit,q in illis ius eligendi nō
cōpetebat de præſenti,quia totaliter collatum erat in tē
pus mortis,vnde per primā electionē cōſumitur. Quin-
to permiſcet exēpla de aditione hæreditatis. C. de repu.
hæred.ſi quis maior.de delatione iuramēti.C.de iur.iur.
ſi quis iuſiurandum.de cōſenſu ɔfirmante factum alte-
rius.ff.de aqua plu.ar.in diē . de diuer.& tēp.præ. l. de ac-
ceſſionib.in quib. non licet pœnitere vt ibi, ſignat etiā
ɔtrium de mutatione teſti quo ad inſtitutiones & lega-
ta,de quo dicam ſuper gl.non pōt.Io.mo. ſignat ɔtrium
de.l.j.§. quod ait prætor. ff.quor.leg.ſoluit , q ibi hæredi
ante aditam hæreditatem nō erat ius volendi , & eſt ſi-
mile de iur.iur.ſicut noſtris.vbi de hoc in vlti.glo.¶ Pri-
ma glo.ponit exēpla,ſecundo ponit.xxiij.caſus,qui plu-
res includunt,in quib.fallit regula.iij.dicit aliud genera
le incidere in regulam,de quo remit.iiij.ponit quatuor,
quæ requiruntur ad regulam,ſ.q placitum non ſit impro
batum,qđ ſcienter placeat,q non ſola mente,& ēt alte-
2 rius interſit.In glo.j.ibi [*ſi vxor*] in fi.vxoris † mores per
ɔtum vel reconciliationem probatos reprobare non
poſſum,& ibi[*l.penul.*]qui ſemel ɔſenſit , non auditur di-
cens decurionem non rectè creatum.& ibi [*apertiſſime*]
non recuſatur iudex poſt lit.conteſt.& ibi [*Pomponius*]ſi
probaui negotium a te geſtum,licet minus bene , vltra
mihi non teneris,& ibi [*ex cauſa*] ponit caſum de illo q
rñdit ſe hæredem , & producto teſtō apparet exhæreda-
tus,vel apparet aliud teſtm̄,& ibi[*quod iuſſit*]vetuitve præ
tor ɔrio iperio tollere, & remittere licet.de ſententiis.ɔ,
ibi [*recte*] in mandato pœnitere licet re integra . & ibi
[§.*vlt.*]ſocietatis tempeſtiua renunciatio in æſtimatio-
nē venit.& ibi[§.*pen.*] q depoſuit,vt reddatur poſt mor-
tem ſuam , vel depoſitarij,voluntatem mutat , & prius
agit.& ibi[*ſi per errorem*] nil tam ɔtrium conſenſui ſicut
eſt error.¶ In glo.i.ibi[*ſanitatem*]dicit Io.mo.ne vniuer-
ſitatis membra malo corrumpātur.& ibi[*variare poteſt*]
accumulando , & ibi [*ſi quis in princip.*]hic plene tractat
Dyn.an faciens ſecundum teſtm̄ habeat neceſſe ſpecia
liter reuocare primum,in quo erant verba derogatoria,
ſecundo an ſufficiat ſolita generalis reuocatio,& dicit q
forte non erraret,qui diceret, ſecundum valere per.§.&
ſi quidem.in auth.de teſtamentis,in pri.vbi ſufficere vi-
detur generalis reuocatio,nec requiritur ſpecialis,tamē
ipſe tenet contrarium.ſcilicet, quod requiritur ſpecialis
per hanc l.ibi,niſi ſpecialiter dixerit &c. ſi vero ſpeciali-
ter reuocat , certum eſt valere ſecundum, vt ibi,niſi trā
ſiſſet ad naturam contractus , excedens fines vltimæ
voluntatis.ff.de dona.cauſa mor.l. vbi ita donatur , &
quod illud in teſtamento fieri poſſit, quod in contractu
patet.ff.de aſſig. libe. l. aſſignare . & no. ff. de teſt. hære-
des palam. §. vlti.ſi igitur vendit, vel donat hæredi præ-
ſenti, vel alteri pro eo recipienti eo abſente, ſub ea con-
ditione , ſi teſtamentum reuocari contingat , habebit
donatio , vel venditio effectum irreuocabilem in ca-
ſum reuocationis teſtamenti.Ia. de Bel. tenet valere te-
ſtamentum ſecundum non faciens mētionem de ver-
bis derogatoriis primi. vt dixi ſupra eod.lib. de conſtitu.
capitu.j. ſuper. vj. gloſſ. an vero teſtamentum iuratum
reuocari poſſit , ſtatim ſubdam , ibi [*interlocutoria*] &
diffinitiua interdum, quod dic vt dixi de accuſa. qua-
liter.ſuper.j.gloſſ. de quo hic Dyn. concordans ei quod
ibi dixi poſt Hoſtien.& ibi [*improbantur a iur.*] vnde dixit
Ioan.mona.quòd malum culpæ remitti & ordinari po
teſt in bonum pœnæ , vel , vt dicit, homo ruens in pec
catum non reſurgit , nec ex ſe , nec à te , ſed à gratia
præueniente . vnde Augu. ſuper illud pſal. lxxvii. circa
medium,caro eſt ſpiritus vadens,ſcilicet.ex ſe in pecca-
tum,& non rediens ex ſe,ſed ex gratia.facit, quod ſcrip
ſi.ē.eod.peccatum.& ibi [*recedere poſſunt*]expone , & re-

mitte quod dixi de arbit. cum dilectus.ſuper fin.vlti. gl.
ibi[*vel facto*]ſupra de ſpon.iur.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem, quam diſputaui de
teſtamento iurato, quam ſic proponebam. Marcus fecit
3 teſtamentum † & iurauit non contrauenire, nec illud
immutare, deinde fecit ſecundum teſtamentũ & mor-
tuus eſt, quæritur, quod teſtamentum valeat. ¶ Pro pri-
mo inducam, v. rationes. pro ſecũdo quatuor. tertio po-
nam duas opiniones contrarias, primam tenens cum
certa determinatione, & contrariis reſpondebo. Primo
igitur, ꝙ valeat primum, ſeruandum eſt enim iuramen
tum, quamdiu ſeruari poterit ſine periculo animæ, de
iur.iur. ſi vero, quod me. cauſa. cum dilecti. eſt enim iu-
4 ramentum † de iur. naturali, & obligat ex præcepto. xxij.
q. j. ſi peccatum. de iur.iur. & ſi Chriſtus, de voto. magnę.
5 ergo §. penitus ſeruãdum. ex quo † nil in primo illicitũ,
quo caſu ſecus, vt ſi paganos, vel hęreticos inſtituiſſet in
primo, de hæreticis. ſi quis, tunc enim iuramentum nõ
obligat, de iur.iur. quanto. eo.tit. non eſt obligatorium,
cum ſuis concor. ¶ Secundo video, ꝙ verba derogatoria
primi teſtamenti faciunt ſecundum non valere, niſi de
illis teſtator in ſecundo fecerit mentionem. ff. de leg. j. l.
ſi mihi & tibi. §. interdum. de leg. iij. ſi quis in prin. teſta
menti. & de hoc. ſ. dixi poſt Dy. item de teſtamento in-
ter liberos facto. C. de teſ. auth. hoc inter liberos. & no. ſ.
eo. li. de conſti. c. i. ſi hæc primum teſtamentum fortifi-
cant, multo fortius iuramentum. xxij. q. i. omne quod,
maximè cum per id obligatur Deo. facit, quod dixi. de
ſpon. c. ij. ſed interdictum papæ vitiat teſtamentum. de
viur, quamquã. in fi. de pæ. io:licis. li. c. fortius ergo hoc
faciat interdictum Dei. ¶ Tertio ſic probo. Sicut licet te
ſtamentum ſuum cuiq; rumpere, quia ambulatoria eſt
voluntas defuncti. de cele. miſ. cum Marthæ. ff. de adim.
le. l. iiij. ſic licet minori venire contra alienationem rei
ſuæ, vxori contra alienationem fundi dotalis, filiæ cõtra
pactum, quo renuntiauit ſucceſſioni paternæ. Primum
patet. ff. de rebus eorum. l. i. ff. de fun. do. l. lex Iulia. C. de
rei ux. l. j. §. & ſi cum lex. Tertium. C. de pac. pactum qđ
dotali. & C. de col. pactum. ſed per iuramentum prædi-
cta omnia confirmantur, ita ꝙ non licet poſtea contra
uenire. C. ſi aduer. ven. l. j. & auth. ſacramenta. de iur.iur.
cum contingat. & c. ij. eo. li. de pac. quamuis. ergo idem
in teſtamento, vt iuramento firmetur, & tollatur per id
contraueniendi poteſtas, licet. n. arguere de contractib.
ad teſtamenta. ff. de leg. iij. cũ qui chirographũ. ¶ Quar-
to multum vr̃ facere pro hac parte de ſepul. c. j. eo. li. vbi
qui ſepulturam elegit, & iurauit non contrauenire, vlte
rius eligere aliam non poteſt, & dicit ibi Archid. per id
hanc quæſtionem decidi. Item per iur̃m impeditur fu-
tura accuſatio, ſic & futura teſtĩ factio. Primum proba-
tur, de acc. veniens. de iur.iur. quemadmodũ. ¶ Quinto
video, ꝙ ſi poſt primũ teſtm̃ qs profitetur primũ teſtm̃
tollere nõ poteſt, nec plus teſtari. xix. q. iij. nunc aũt. de
teſtis, qa ingrediẽtib. C. de ſacroſan. eccl. auth. ĩgreſſi. qđ
ergo facit profeſſio, hoc facere potuit iur̃m, q̃ ſunt eiſdẽ
vinculi. de voto, magnæ. & in præ. ca. j. de ſepul. ¶ Sexto
patet, ꝙ faciendo ſecundum teſtamentum, deierat, per-
iuri autem ſunt infames, c. infames. vj. quæſt. j. & c. ſeq.
vbi de hoc. iij. q. v. conſtituimus. ad hoc de iu.iur. que-
6 relam. C. de tranſact. ſi quis maior. & actus † legitimi sũt
infamibus interdicti. de teſt. licet enim, teſtari vero nõ
eſt actus legitimus. facit, quod no. ff. eod. titu. contractus,
in prin. ergo ſecundum non valuit. ¶ In contrarium vi
detur. i. ꝙ valeat ſecundum teſtamentum, ambulatoria
eſt enim voluntas defuncti &c. vt. ſ. in ij. artic. & ſola
7 † mors eſt confirmatio teſtamenti. vt ibi. & nil eſt, quod
tantum debeatur hominibus, ſicut quod vltimæ volun
tates &c. C. de ſacroſan. eccl. l. j. C. de teſtamentis. quoniã
indignum, & libertatem ſupremi iudicij quis ſibi aufer-
re non poteſt. ff. pro ſoc. cum duob. §. idem Papin. alias.
§. fi. in fi. nec ſibi legem imponere, a qua non liceat re
cedere, vt præ. l. ſi quis. In principio, maximè quia fa
8 cto † teſtamenti eſt iur. publici. ff. de teſta. l. iij. quod p
priuatorum pactum non tollitur. ff. de re. iur. neq; pi-
gnus. §. priuatorum. de ſo. comp. ſi diligenti. ¶ Probatur
ſecundo & ſic æquiparamus hæc duo, iuramentum &
confirmationem principis, vt patet de præbẽ. dilecto. de
reſcri. cum aliquibus. e. li. de elec. quia ſæpe. cum ſi. ſed te
ſtamentum per principem confirmatum licet immu-
tare teſtanti. C. de teſta. l. omnium. ergo & teſtamẽtum
per ſe iuratũ. Ad hoc ſatisfacit, quia ſiue numerus canõ.
ſit iuratus, ſiue per principem confirmatus, licet ab illo
recedere eo caſu quo ius permittit. ſ. propter excreſcen-
tiam facultatum. de cõſti. cũ M. & facit. quod not. r̃ de c.
præ. dilecto. in glo. ij. mò, Item in his æquiparamus iura-
menta & pœnarum obligationes, de elec. vbi periculũ.
ad fi. eo. li. de off. or. quia plerique. ſed pactum futuræ ſuc
ceſſionis etiam cum pœnæ obligatione non valet, non
enim licet teſtamentum deducere in contractum, pro
bantur hæc. ff. de verbo. obligatio. ſtipulatio hoc modo
concepta. ff. de dona. quidam. §. j. de acquiren. hære. qui
hæreditatem. C. de pact. l. fi. C. de inuti. ſti. l. ex eo. ſicut er
go in his non obligaret pœna, ſic nec iuramentum, &
facit ad prædicta. de con. præ. cap. ij. eo. li. Eſt enim regu-
la, quod ſi principale non tenet &c. hoc eod. tit. acceſſo-
9 rium. cum concor. cum ergo teſtamentum † licet iura-
tum non poſſit me alteri obligare, vt eſt probatum. Itẽ
nec mihi ipſi, vt patet. ff. de le. j. cũ filio. & l. ſi mihi &c.
& facit ff. de arbi. l. pe. reſtat per locum a minore, quòd
iuramentũ illud non poteſt impedire ſecundã teſtamẽ
ti factionẽ. ¶ Probatur tertio, ſi teſtari & contrahere ma
trimoniũ licet cuique, cui non prohibetur, & prohibiti
non teſtari habentur. inſti. quibus non eſt per. fa. teſ. per
totum. ff. & C. qui te. fa. poſ. & in ſpe. de inſtru. ædi. §. cõ-
pẽdioſe. in prin. prohibitos contrahere. vide in ſummu
la. iiij. lib. ſed ſi iuro non contrahere, vel contrahere cũ
Titia, vel non contrahere cũ Seia. omni caſu ſi cũ Seia
contraho, valet matrimoniũ. probatur primũ, de voto.
c. vno. eo. li. ſecundũ & tertiũ, de ſpon. ſicut. & capit. ſi in
ter. de ſpon. duorũ. capit. j. periurus tñ ſum, & de eo pœ
nitentia imponitur, vt ibi, ſic in teſtatore dicamus vale-
re ſecundũ teſtamentũ, licet periurus ſit & ppea pu-
niendus, vt ibi. ¶ Quarto patet idem in aliis iuramentis,
vt in eo qui iurauit certam religionẽ ingredi, ſed ſi in-
greditur aliã, tenet ingreſſus, de regula. qui poſt votum,
eo. li. Itẽ iuraui librũ nõ vendere Titio, vel vendere tibi,
ſi vendo Titio, & trado transfertur in eum dominium,
C. de rei ven. quoti. & facit, quod dixi poſt Inno. de præ-
10 ben. dilecto. ſuper ver. iuramentũ. ſi hoc † in contractib.
fortius in vlt. vol. quæ fauorabilior eſt. de dona. cũ dile-
cti. ad hoc de conceſ. præb. capit. j. §. econtra. ſ. eod. lib.
¶ Sol. hæc quæſtio not. xiii. q. ij. vltima voluntas, tñ quid
ſentiat in ea lo. per glo. illam non apparet, & Bar. Brixi.
dicit ſe plene notaſſe in quæſtionib. quod eſt falſum, vt
patet in domic. xxij. de qua loquitur, quę diuerſa eſt ab
iſta. & ẽt quæ in illa ſentiat, non apparet, not. Accur. in
vſib. feu. conſti. Fri. hac edictali. §. itẽ ſacramenta. in glo.
hoc q̃ro. vltra mediũ. & Gof. in libel. de ſe. cõ. clementia
no. vbi gloſſat aut. ſacramenta. in gl. primo quæritur, in
vlt. quæſtione, & per Alber. Gal. in mat. de teſta. ver. po-
ne. ꝙ quidã, per de Odof. Ia. de Ra. Pe. de Bel. & D. Cynũ
de ſacro. ec. l. j. & hi tenent teſtamentũ ſecundũ valere.
Gul. ꝯ in ſpe. de inſtru. edi. §. ꝯpendioſè, ver. qđ ſi qs iura
uerit. Facit ad qõnẽ, qđ no. Ray. in ſum. de ſepul. & ple-
nius no. Ho. eo. ti. §. an licitũ. ver. qđ ſi quis eligat. ego cre
11 do per prima iura † ꝙ is, de quo q̃ritur, ſecundũ teſtamẽ-
tũ facere nõ debeat, & ꝙ illud faciendo, vel primũ im-
mutãdo ſine cã ſit piurus, dico tñ p iura ſecunda, & ma
ximè vltimò allegata, ꝙ ſi hoc fecerit, valet ſcd̃m. Sciẽ-
dũ, ꝙ Boat. in ſcđo dicto ꝯcor. ſed non in primo, quia il
lũ dicit nõ periurum hac rõne, quia iur̃m fuit temera-
rium, quia iurauit melius nõ facere, nec enim ſ'm eum
datum eſt homini tam bene facere, quin poſſit fa-
cere

ſere etiam melius,hoc ante dixi in præ.decre.cum Mar
thæ.procederet hoc dictum reſtrictum,ad.§. dicēda,pa-
tet autem ex ſolutione, quam prædixi , ſore reſponſum
ad quædam argumenta primæ partis.ſ.primum & ſecū
dum.Ad ſolut.multum facit, quia ex contrario aperire
tur via iniquitati, inducendo.l. patresfami.ad teſtandū
& iurandum,& ſic auſerretur eis bonorum ſuorum di
ſpoſitio,quod faciendum non eſt,ad hoc.de diuor. quā
to.ad fi.Item cadit in vitium,alium prohibere teſtari.C.
ſi quis ali.te.prohi.l.j.& ii. & ff.c. l.j.ergo multo fortius
12 ſeipſum,cum ordinata † charitas cuiuſcunque incipiat
a ſeipſo.xxiii. quæſtio. v. non licet. ideo autem dixi. ſ.ſi-
ne cauſa, quia ſi ex iuſta cauſa immutaret primum te-
ſtamentum,puta teſtatus fuerat inter liberos , vel extra-
neos,qui mortui ſunt,vel in hæreſim lapſi, vel inſtitue-
13 rat ordinem † templariorum , qui nuper damnatus eſt,
vel his ſimilibus,tunc dico eum etiam à periurio excu-
ſari,ad hoc.de iureiur.quemadmodum. & præ.decret.ſi
tibi.de ſpon.quod no.Ho.in præ. verſi. quid ſi quis. facit
etiam ad ſolutionem, quod no. de procur.c.ſi.li.eo. Ad
alleg.iij.pro prima parte reſpondetur, ꝙ ſunt quædam,
14 † quæ per ſe ſortiuntur effectum ſine iudicis miniſterio,
vt baptiſmus,matrimonium , profeſſio , teſtamentum
morte confirmatum,& his ſimilia & in his valent, q̄ ſi
unt contra iuramentum,vt eſt probatum.Sunt alia, q̄
requirunt miniſterium , vt reuocatio alienatæ rei mino
ris,vel dotalis,querela inofficioſi,& his ſimilia, & in his
iudex denegat miniſterium ſuū,ne aperiat viam periu
rio.de iur.iur.ſi vero.& c.verum.& c.mulieri.C. ſi adue.
ven.l.j.de indi.dui.l. ii. & ſic loquuntur contraria. facit
ad di.de bap.maiores.ver.item quæritur.vnde fateor , ꝙ
argumenta illa concludunt.ſ. ꝙ ſi adiret iſte iudicem,
& peteret ſibi dari licentiam ſecundo teſtandi,ꝙ nō au-
diretur,ſic & in matrimonio.de ſpon. ex literis.ij.& ſic
ſit reſponſum ad id,quod dicitur quarto de eo, qui iura-
uit non accuſare.ad decre.primam,de ſepul.Idem illud
ſpeciale in odium allicientium ad ſepulturam eligen-
dam.Item dico,quòd illa non concludit, ad quod indu
citur,ſed potius concludit , quod neutrum valet , & ꝙ
illum oportet decedere inteſtatum , quod verum eſt in
caſu expreſſo.Circa cœmiterium enim ſuum potuit pa
pa ſtatuere,quod voluit,ſed non ſequitur per hoc,quod
idem potuiſſet in patrimonialibus.Facit,quod no.eo.ti.
in regula,poſſeſſor.Item,poteſt eſſe ratio,ꝙ is,quem cō-
ſtat deceſſiſſe in mortali,non ſepelitur in cœmiterio ec
cleſiæ.xxij.q.v.placuit.de tornea.capit.j. de rap.ſuper eo.
Ad alleg.quinto dico , quòd profeſſus cenſetur mundo
mortuus.xvj.quæſt.j.placuit.ii.quod non eſt in ſimplici
ter iurante,& ille caret proprio,iſte non. Ad vltimo alle
gata reſpon.periurum non ſemper infamem,probatur
hoc de teſtibus teſtimonium,ij.reſpō.& facit, quod no.
vj.q.v.cap.ij.Item decre.non licet.non debet intelligi de
omnibus legitimis actibus,ſed de quibuſdam aliis , nec
vendere poſſet,nec matrimonium cōtrahere, quod eſt
falſum,& facit de hæreti.excommunicamus.§. creden-
tes.vbi infamia ſpecialiter infligitur,licet in pœnam.&
facit,quod dixi.eod.tit.actus . & ſatis eſt , talem expreſſe
non prohibitum,vt.ſ.dixi. Item tūc ſolum eſt periurus,
cum perfectum eſt teſtamentum, quaſi factum videre-
tur a non periuro.& facit,quod ſcripſi de regular.vidua.
de ſenten.excom.contingit.j.hoc tamen dico ſic allegā
do,per ea quæ dixi.de coniug.ſer.c.ſi.ſuper vlti.gl. Eſt au
15 tem † aduertendum,ꝙ in quæſtione dubitari poſſet,an
illud iuramētum habeat vim verborū derogatoriorū ,
ita quod neceſſe ſit de primo mentionem fieri in ſecū-
do.Item an ſufficiat generalis,an requiratur ſpecialis &
expreſſa.de primo puto,quòd ſic, ſi iuramentum inter-
uenit in teſtamento , ſi vero poſtea ex interuallo , non
credo.faciant allega.l.ſi quis.in princi.& quod ibi no.ff.
de leg.iij. cum pater.§.filius matrem.de le.iij.cum quis,
§.codicill.ff.de fidei.l.Lucius,in fin.cum ſimilibus.de ſe-
cundo dixi.ſ.poſt Dy.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literę ſunt hę.

Paulus. Lex XV.

Qui actionem habet ad rem recuperādam, ipſam rem habere videtur.

Pomponius. Lex XVIII.

Quæ legata mortuis nobis ad hæredes noſtros trāſeūt, eorum commodum per nos ijs , quorum in poteſtate ſumus,eodem caſu acquirimus,aliter atque cū ſtipulati ſumus. Nam & ſub conditione ſtipulātes, omni modo eis acquirimus , etiam ſi libertate nobis præſtita à dominis conditio exiſtat ,

Idem. Lex XX.

Qui cum alio contrahit,vel eſt, vel eſſe debet non ignarus cōditionis eius, hæredi autem hoc imputari nō poteſt , cum non ſponte cum legatariis contrahat. Non ſolet exceptio doli nocere ijs, quibus voluntas teſtatoris non reſragatur ,

Pomponius. Lex XXI.

Quoties dubia eſt interpretatio libertatis, ſecundum libertatem reſpondendum erit.

Paulus. Lex XXV.

Quatenus cuius interſit,in facto,non in iure conſiſtit.

Vlpianus. Lex XXVII.

Qui poteſt inuitis aliquibus alienare , multomagis & ignorantibus & abſentibus poteſt.

Paulus. Lex XXX.

Quod initio vitioſum eſt,non poteſt tractatu temporis conualeſcere.

Vlpianus. Lex XXXIII.

Quod attinet ad ius ciuile,ſerui pro nullis habentur,nō tamen & iur.naturali,quia quod ad ius naturale attinet,omnes homines æquales eſſe.

Caius. Lex XLIII.

Qui in alterius.vide.ſ.eod.qui in ius in fuſtra.

Idem. Lex XLVII.

Quod a quoquam pœnæ nomine exactum eſt , id eidē nemo reſtituere cogitur.

Paulus. Lex XLIX.

Quidquid calore iracundiæ,vel fit,vel dicitur,non prius ratum eſt, quam ſi perſeuerātia apparuerit iudiciū animi fuiſſe.ideoque breui reuerſa vxor, nec diuertiſſe videtur.

Vlpianus. Lex LXIIII.

Qui ſine dolo malo ad iudicium prouocat,non videtur moram facere.

Vlpianus. Lex XCVIII.

Quoties idem ſermo duas ſententias exprimit,ea potiſſimum excipietur,quæ rei gerendæ aptior eſt.

Paulus. Lex LXXIIII.

Quo tutela redit,eo & hæreditas peruenit, niſi cum fœminæ hæredes intercedunt . Nemo poteſt tutorem dare cuiquam,niſi ei,quem in ſuis hæredibus, cum moritur,habuit,habiturusve eſſet, ſi vixiſſet . Vi factum id videtur eſſe,quod quis , cum prohiberetur, fecit. Clam,ꝙ quiſque,cum controuerſiā haberet, habiturumve ſe ſperaret,fecit . Quæ in teſtamento ita ſcripta ſunt,vt intelligi non poſſint,perinde ſunt, ac ſi ſcripta non eſſent. Nec paſciſcendo . nec legem dicendo , nec ſtipulando quiſquam alteri cauere poteſt.

Papinianus. Lex LXXXII.

Quæ dubitationis tollendæ cauſa cōtractib.inſeruntur , ius commune non lædunt.

Paulus. Lex XC.

Quandiu valere poſſit teſtamentum , tandiu legitimus hæres non admittitur.

Paulus. Lex XCII.

Quoties duplici iure defertur alicui ſucceſſio , repudiato nouo iure quod ante defertur,ſuperetit vetus .

Hermogenes. Lex XCIX.

Quoties vtriuſque cauſa lucri non vertitur, is præferendus eſt, cuius in lucro cauſa tempore præcedit.
Vlpianus, *Lex* CIII.

Qui vetante prætore fecit, hic aduerſus edictum feciſſe proprie dicitur. Eius eſt actionem denegare, qui poſſit & dare.
Paulus, *Lex* CXXIII.

Quæ propter neceſſitatem recepta ſunt, non debent in argumentum trahi.
Idem, *Lex* CXXVII.

Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.
Vlpianus, *Lex* CXXXV.

Qui poteſt facere, vt poſſit conditioni parere, iam poſſe videtur. Quòd quis, ſi velit, habere non poteſt, illud repudiare non poteſt.
Idem *Lex* CXXXVIII.

Qui in ius, dominiumve alterius ſuccedit, iure eius vti debet. Nemo videtur dolo facere, qui cauſam ignorat, cur non debeat petere.
Modeſtinus, *Lex* CXXI.

Quod iuſſu alterius ſoluitur, pro eo eſt, quaſi ipſe ſoluiſſet, vel ipſi ſolutum eſſet.
Idem. *Lex* CXLIII.

Quod nullius eſſe poteſt, id vt alicuius fieret, nulla obligatio valet efficere.
Celſus. *Lex* CLI.

Quod euincitur, in bonis non eſt.
Modeſtinus, *Lex* CLV.

Qui per ſucceſſionem quamuis longiſſimam defuncto hæredes extiterint, nõ minus intelliguntur hęredes, quam qui principaliter hæredes extiterint.
V*lpianus,* *Lex* CLXI.

Qui in ſeruitute eſt, vſucapere non poteſt, nam cũ poſſideatur, poſſidere non videtur.
Paulus, *Lex* CLXIII.

Qui non facit, quod facere debet, videtur facere aduerſus ea, quæ non facit, at qui facit, quod facere nõ debet, non videtur facere id, quod iuſſus eſt facere.
Idem, *Lex* CLXXIIII.

Qui dolo deſierit poſſidere pro poſſidente damnatur, quia pro poſſeſſione dolus eſt.
Vlpianus. *Lex* CLXXX.

Qui authore iudice comparauit, bonæ fidei poſſeſſor eſt.
Paulus. *Lex* CLXXXIIII.

Quod contra rationem iuris receptum eſt, nõ eſt producendum ad conſequentiam. Vni duo pro ſolido hæredes eſſe non poſſunt.
Idem. *Lex* CLXXXI.

Qui tacet, non vtique fatetur, ſed verum eſt, eum non negare.
V*lpianus.* *Lex* CLXXXVI.

Quod ipſis, qui contraxerunt, obſtat, & ſucceſſorib. ipſorum obſtabit.
Pomponius. *Lex* CCLXXXIX.

Quod quis, cum ſeruus eſſet, egit, proficere liberto facto non poteſt.
V*lpianus.* *Lex* CC.

Quoties nihil ſiue captione inueſtigari poteſt, eligendũ eſt, quod minimum habeat iniquitatis.
Pomponius. *Lex* CCIII.

Quod quis ex culpa ſua damnum ſentit, non intelligitur damnum ſentire.
Licinius. *Lex* CCX.

Quæ ab initio inutilis fuit inſtitutio, temporis tractu conualeſcere non poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictione vni plures ſuccedere, an ſit nouum.*
2 *Patrono patri mortuo plures ne ſuccedant filij in patronatus iure*
3 *Obligationis natura mutari ne debeat ex ſucceſſorum diuerſitate.*
4 *Iura an ſint diſcreta, etiam ſi in eandem perſonam concurrant.*

REGVLA LXXVII.

RAtioni. Ioan. mona. dicit exemplum petendum per l. i. C. de fidei. in onere non cohærente perſonæ, nam in illo ſecus. ff. de adimẽ. le. l. legatum. & de adimen. le. l. Caio. in princi. & de condi. & demonſt. l. e. legatum. ſecundum Dyn. qui etiam ſoluendo contrarium de l. licet. ff. de leg. i. quæ vult, ꝙ ſubſtitutus in honore hęreditatis, non ſuccedat in onere legatorum, diſtinguit, aut cum fit ſubſtitutio, legata repetuntur verbis teſtatoris expreſſis, aut non, primo caſu, aut cum eiuſdem dici vel conditionis adiectione, expectantur illa, etiam ſi legatum redderetur inutile. ff. de leg. j. ſi quis a filio, poſt princi. ſi vero ſimpliciter, tunc debentur non expectatis conditione vel die, quæ in perſona inſtituti fuerunt adiecta. vt dicta l. ſi quis a filio. & l. ſi cui a filia. Secundo principali membro, quando non repetuntur verbis expreſſis, tunc legis poteſtate tacite repetita intelliguntur cum eadem ſemper conditione & die. ff. de lega. ij. cum pater. § ab inſtituto. niſi talis eſſet conditio, quæ redderet legatum inutile. ff. de verborum obligationib. Titia, §. idem reſpondet. & de fidei. libe. l. vlti. honor hic aſpiratur, onus non, vt dixi. §. eodem l. de elect. ſi religioſus. ſuper vlti. glo. ¶ Prima glo. ponit exempla, & dicit regulam poſſe reuolui. ¶ In j. glo. ibi [*in prælato*] æquè. ſecundum Dyn. dici poteſt in quolibet ſubſtituto in hæreditate, quæ honor appellatur ff. de le. præſtan. l. filium. §. ſi legato. propter quod ſuccedit in onere legatorum, quæ ab īſtituto relicta vñr tacite a ſubſtituto repetita. ff. de le. ij. ſi Titio & Mæuio. §. Iulianus. & l. cũ pr. §. ab inſtituto.

QVAESTIO.

¶ Hæc regula facit ad quæſtionem, quam poſt dominum meum & D. Palmerium diſputabam, ſic proponens. Prima cauſa delegatur duobus, ſecunda duobus, vtriſque ſimpliciter, & ſub nominib. dignitatum, mortuo vno ex primis, qui prælatus erat duarum eccleſiarum vnitarum, diſſoluitur vnio, & duo ſubrogantur. Item mortuo vno ex ſecundis, dignitas per papam diſpenſantem ſuper vtraque tenenda collegæ confertur, quæritur de his cauſis, qui ſint earum iudices. Primum articulum huius quæſtionis diſputauit dominus Palmerius, quærebat tamen de eo, qui citauit in altera illarum eccleſiarum vnitarum, ſecundum diſputauit dominus Marſilius. In vtroque membro poſt diſputantium allegationes pro & contra, ponentur quæ addidi, deinde in primo ponetur ſolutio diſputantis, quæ improbatur, & quatuor opiniones addentur, demum ponitur ſolutio diſtinguens, poſt quam eliciuntur duo dubia. In ſecundo ponitur etiam diſputantis ſolutio, & eius approbatio, & ad contraria reſponſio, & aperiuntur duo dubia. ¶ Ad primum arguitur, quòd ambo illi ſubrogati ſint iudices, quia res peruenit ad caſum a quo incipere potuit, quia libentius papa delegaſſet tribus, quàm duobus. eod. tit. prudentiam. & verba reſcripti cõformanda ſunt æquitati. de reſcriptis, cauſam. ff. de in i° vo. l. quamuis. certum eſt enim, iſtos duos ſuccedere in locum & dignitatem defuncti, ergo & c. eodem titulo,
1 quoniam abbas. nec † eſt nouum plures vni in iuriſditione ſuccedere, vt patet in canonicis, qui ſuccedunt epiſcopo. lxv. diſtin. capitu. ſi. de maioritate & obedien-
2 tia, his qui. & plures † filij patri in iure patronatus da hoc. xvj. quæſtio. vij. ſi plures, accedant illa verba, ſicut miſit me pater & c. xxiiij. quæſtio. j. loquitur. Item ſicut iſti ſubrogati ſuccedunt in bonis acquiſitis. de teſtamen. relatum. ij. in fi. ſic & in iuriſditione delegata arg. decret. præ. quoniam abbas. Palm. Ad hanc partẽ facit.

C.de aduoca.diuer.iudi.l.binos. vbi duo aduocati, qui
ſubrogant in locũ vnius aduocati fiſci, eiſdẽ vtunt iuri
bus & immunitatib. quibus vnus ſolus, qui prius erat.
ad idẽ.C.de metropo.berito.l.vna.lib.xi..ibi,duæ metro
poles factæ de vna dignitate ſimili perfruuntur.Item di
cit lex,ꝙ omnis numerus illorum qui ſubſtituuntur in
locũ vnius, pro ſingulari perſona habendus eſt.ff.de cõ
3 ditioni.& demonſtratio.cui fundus. in fin. nec † enim
ea diuerſitate ſucceſſorum mutari debet obligationis
natura ff.de ver.obl.l.ii.§.j.alias ex his.& licet hodie ma
ior ſit numerus perſonarũ,tñ idem populus.vii.q.j.deni
que.ff.de iudi.proponebatur.facit.de cenſi.quanto.facit
ſatis pro hac parte,quod ſcripſi poſt Innocen.& Hoſt. c.
ti.cum te conſulente,ſcilicet de vno ex pluribus delega
tis ꝙ ſubdelegare poteſt pluribus,quod ergo poſſet ſub-
delegatio.poſſit ſubrogatio, de qua quæritur, ex quibus
concluditur,duos ſucceſſores vnius vna cum collega iu
dices eſſe.& adde quod dicã in articulo ſecundo.¶In ꝯ
rium allegatur,Intentio ſcribentis debet attendi,qui vo
luit duobus & non pluribus delegare,reſcripta ſunt ſtri-
cti iuris,nec extenduntur ad perſonas non expreſſas.eo.
tit.P.& G.Item forma petitionis attendi debet in ſentẽ
tia,ergo in proceſſu,ſed impetrans petiit duos,ergo non
habeat tres.Non obſt.cap.quoniam abbas, quia ibi vnꝰ
ſuccedit vni,nec quod de filiis dicitur ſuccedentibus pa
tri in patronatu,quia illud iure ſanguinis, non electio-
nis,Pal.Pro hoc parte facit euitatio abſurditatis,pone,ꝙ
ad petitionem partis vnius datus fuerat ille prælatus,ſm
hoc ille habebit duos iudices, & collega vnum ſolum.
Item ſi dicas iſtum tertium datum ex officio,vitiabitur
intentio delegantis,qui voluit propter numerum impa
rem prouideri cauſæ in caſibus diſcordiæ,ſed hic erat da
re numerum parem.eo.tit.c.ſi.facit de arbit.c.j. Ex quib.
concluditur,ꝙ aut alter ſolus, aut neuter debet eſſe iu-
dex,ſed ꝙ potius neuter videtur,per decret.pe.de elect.li.
eo.vbi plures dati ab vno non inſolidum, non admittũ
tur propter contrarietatem, quæ inter ipſos contingere
poſſet. Item verum eſt, neutrum iſtorum ſubrogatorũ
eſſe prælatum illarum duarum eccleſiarum, ergo neu-
ter in delegatione ſuccedet.facit.ff.de rebus dub.ſi is qui
ducenta.§.vtrum.ex quo non eſt ſcriptum communi-
ter,vel diuiſim,facit.de præben.ca.ſi.lib.eod.ſic & nauis
diſſoluta ea mente,vt fiant duę,vel vt in alium vnum aſ-
ſeres conuertantur, deſinit eſſe nauis.ff.de ver.obli.inter
ſtipu.§.ſacram. facit quod no.de collegio deſtructo ſu-
perioris authoritate.xvj.q.vij.& hoc diximus poſt Inno.
de no.ope.nun.c.ij.& ſupra eo.tit.priuilegium.dicemus
ergo,ꝙ ſi ex duobus vter ſit tutor, eſt i certum,neuter eſt
tutor.ff.de teſtamen.tut.duo ſunt. & idem in procur. &
& arbitr.ff.de procura.l.ij.ꝫ.de arbi.innotuit. Sic & pro-
pter incertitudinem neuter iſtorum ſit delegatus. facit
de reſcr.ad hoc. ſicut & incerta ſponſalia non inducũt
honeſtatem.de ſpon.c.vno.lib.eod. ¶Palmerius,qui (vt
dixi) quærebat de illo,qui ad alteram eccleſiarum vnita
rum citauerat,dicebat,ꝙ is qui ſuccedit in illa,debet eſſe
iudex.quaſi videatur illam elegiſſe, & vt illius prælatũ
velle procedere,& altera prælatura præuenta,dicebat ta
men, quòd aliqui dicebant, vtranque admittendam,
alij,ꝙ ambo debebant vnum ſubdelegatum dare,arg.ff.
fami.erciſ.ſi familiæ.ad hoc vlti.vide, quod not.de pro-
cura.non iniuſtè.in glo.autepe. Iſta ſolutio nec rationẽ
habet,nec tangit dubium quæſtionis. Item pone,quod
ad neutra citauit,quare aliqui dicunt, inſpiciendam di-
gnitatem principaliorem in illa vnione,per ea quæ no.
ne ſede va.c. vno. alij primo nominatum in reſcripto,
facit de elect.c.pe.cum ſuis concor.eod. lib.alij,quod is,
quem elegerit impetrans,alij delegantem conſulendũ,
iuxta ea,quæ not.eodem titu.quoniam abbas. Tu dicas,
quod aut in reſcripto exprimitur altera ſola dignitas,
vel eccleſia, aut vtraque, & ſecundo caſu,aut altera ſo-
la ratione ſui & loci eſſet capax delegationis,aut vtra-
que,primo & ſecundo caſu, ſcilicet quando altera ſola

exprimitur, vel vtraque, ſi altera ſola capax eſt delega-
tionis. dico igitur illum ſolum qui ſuccedit in dignita-
te expreſſa vel capace in delegatione ſuccedere,& eſt ra-
tio,quia certum eſt ratione dignitatis non expreſſæ, vel
non capacis illum iudicem non eſſe, ergo nec in iuriſ-
dictione ſuccedet, qui ſubrogatur in illa.De primo po-
ne exemplum in abbate Sancti Stephani, cui non ex-
preſſo mon.Sancti Bartholomæi vnito quotidie cauſæ
delegantur.De ſecundo pone, ꝙ ſimplex parochialis ec
cleſia vnita eſt dignitati, ſoluta vnione rector parochiæ
non ſuccedet in iuriſdictione ratione loci, finge quod
mon.ſancti Proculi de Boñ.ſit vnitum moñ. ſancti Pe-
tri de Mutina.de reli. do.c. ii. actor & reus ſunt Bon.vel
actor Mutin.& reus Bon.planum eſt, ꝙ iſte abbas ratio
ne loci reſpectu mon.Mutin.non poteſt eſſe iudex huiꝰ
cauſæ,ergo is,qui in illa abbatia ſoluta vnione ſuccedit,
non erit iudex.de reſcri.ſtatutum.lib.eo.Facit ad hoc be
ne.ff.de ſti.ſer.l.j.§.communis ſeruus.& l. proinde.in fi.
& l.ſequenti.ff. de auth. tu. ſi communis. per quæ iura
patet, ſi communis ſeruus ſimpliciter vel expreſſis do-
minis ſtipulatur,id,cuius alter dominorum non eſt ca-
pax,totum intelligitur alteri ſtipulatum.facit,quod ſcri-
pſi poſt Innocen.de præſcri.cum ex officij. In tertio ve-
ro caſu, quando vtraque exprimitur, & vtraque capax
eſt delegationis. pone exemplum de ma. & obed. cum
eccleſiis.in prin.de arbi.expoſita.dico, quòd cum actus
iſte delegationis ſit talis, qui pluralitatem non reſpuit,
immo illam amplectitur,vt in dec. prudentiam, vterq;
in delegatione ſuccedet,& recipietur reſcriptum dicẽs,
prior talium eccleſiarum.ac ſi diceret, prior talis eccle-
ſiæ.Item prior talis,ad quod facit. ff. de cõdi. & demon.
l.falſa.in fi.diſtinctio ſoluat contraria. ad æquitatem al-
legatam reſpondebitur in proximo articulo. ¶Sed mo
do incidunt duo fortia dubia,ſcilicet vtrum iſti duo fin
gantur vice duorum, pro quo facit prædicta ratio, an
vnius tantum,pro quo decre.clementi. de iur.patro.c.ij.
Sed quid in actu,qui reſpuit pluralitatem perſonarum,
vt in ordinatione actiuè,vel in prouiſione paſſiuè, ideſt
ſi deliberet talis ordinare, vel de illo deberet prouideri,
vel de illo deberet prouideri,vel his ſi.& hoc vbi per cir
cunſtãtias non apparet alterum præferendum, ſatis eſt
locus varietati opinionum præmiſſarum.¶Circa ſecũ-
dum quęſtionis articulum allegatur,quod iſte ſolus nõ
ſit iudex, quia prouiſio curiæ habet potius cauſam dele
gare duobus,quam vni, quia integrum &c.eod.titu.pru
dentiam.lxiiij.diſtin.extra conſcientiam. nam per am-
pliores homines perfectiſſima veritas reuelatur. C.de fi-
deiuſ.l.fin.& quod a pluribus quæritur &c. xx.diſtin.de
quibus. ponderata igitur intentione delegãtis & forma
mandati,quæ attendenda ſunt.de præben.c.fin de reſcr.
cum dilecta.apparet hunc ſolum iudicem non eſſe, cũ
nõ debeat quis fungi vice plurium perſonarum.lxxxix.
diſtin.ſingula. de inſtitutio. ca.ſi.Marti. ¶Ad hoc facit,
quia non ſufficit in effectu adimpleri mandatum, niſi
adimpleaturꝰ per modum deſcriptum.de reſtitu.ſpolia.
Piſanis.probatur de reſcrip.ſuſceptum.lib.eo.& bene fa
cit,quod no.de reſcrip. ſi pro te. ex quibus concluditur,
ꝙ licet hic ſit prælatus vtriuſque, quia tamen non per
mod.in reſcripto expreſſum,non eſt iudex huius cauſæ,
ad hoc facit æquitas dicta in proximo membro. Pone
enim, ꝙ iſte ſuperſtes datus erat ad petitionem vnius
partis, & defunctus ad petitionem alterius, abſurdum
eſſet,ꝙ iſte ſolus eſſet iudex.¶In contrarium, iſte habet
illas duas dignitates, & illorum duorum vice fungitur,
ergo eſt iudex huius cauſæ, hoc.n.poteſt eſſe.de elec.cũ
inter.j.ff.de adop.ſi cõſul.Item ſi defunctus cõmiſiſſet,
& ipſe vti cœpiſſet eo viuẽte,planum eſt, ꝙ eſſet ꝯpetẽs
iudex,de of.del.licet.ſi ergo hoc facit ſubdelegatio,ergo
& ſubrogatio, cũ.n.hoc ad vtrãq; dignitatẽ pertineat, &
iſte vtrãq; adminiſtrat,ergo iudex ꝯpetẽs,qa qđ oẽs &c.
eo.tit.quod omnes.Item ſi is,a quo appellatur, efficitur
iuriſdictiõis illiꝰ,ad quẽ eſt appellatũ,cognoſcet de cau

ſa.ff.de iudi.ſi is qui.de hoc.de elect.querelam.in prin.ſe
cundum Mar. ¶Hoc vltimum fortifica, certum eſt,ꝙ
minus ſe patiuntur in vno ſubiecto iudex a quo appella-
tur,& iudex ad quem,quam iudex & collega. Primum
probatur.de conſue.c.ij.lib. eo.ſi igitur primo caſu vnus
per ſubrogationem gerit vices vtriuſque,fortius in ſecū-
do.vnde facit ad hanc partem lex dicens, ꝙ id quod in
duabus perſonis recipitur, in eadem perſona recipien-
dum eſt.ff.ſi cer.pet.l.ſingularia.facit de poen.diſtin. iij.
adhuc inſtant.viij.q.j.in ſcriptis.ſic econtrario.2. di.qm.
idem 36.diſtin.cum ad verum.hinc eſt,ꝙ non pondera-
mus pluralitatem perſonarum in reſcrip.vnde tantum
iuriſdictionis habet vnus datus per vnum reſcriptum,
quantum tres dati per aliud,de reſcrip.paſtoralis.itē ius
multorum bene reſidet in vnum.ff.quod cuiuſque vni-
uer.ſicut municipium.in fi.& not.de poſtu.gratum.itē
canonicus gerit vices proprias & canonici impediti,qui
dedit ipſum procur.ad actum electionis, de elect. quia
propter.& c.pe.lib.eo.& vnus diuerſus reſpectus reſpicit
ſtipendia plurium.de re iudic.cum olim. facit in auth.
vt iud.ſine quoquo ſuffra §.illud.col.ij.facit ad hāc par-
tem,quod no.vij.q.j.ſi quis in clero.de cleric.non reſid.
quia intantum.facit etiam de teſta.officij.vbi in eodem
teſtamento epiſcopus gerit vices legatarij & epi.eod.tit.
Raynutius.& c.Raynal. vbi filius detrahit duas quartas
vt filius & hæres,& bene facit.ff de his qui.vt indig.l.tu-
4 torem.Diſcreta † quidem ſunt iura,licet in eadem perſo-
na concurrant,aliud quidem tutoris, & aliud legatarij,
ſic & hic,licet diuerſæ ſint dignitates, ex quo concurrūt
in perſonam eiuſdem, competens iudex erit. ¶Solutio,
iſte ſolus procedere poterit,cum ſit adminiſtrator legiti-
mus vtriuſque dignitatis,& hoc præcipuè probat decr.
præ.licet.de offi.deleg.ſm Marſ Hæc ſolutio do.mei pla
cet per eandem decre.amicatur enim iuri, ꝙ ex duob.
delegatis vnus gerat vices ſuas,& alterius,vt ibi. & eo.tit.
quamuis.& c.ſuper queſtionum.§.ſi vero. Si hoc poteſt
per ſubdelegationem,ergo & per ſubrogationem, vt di
xi,& per hoc rñdetur ad primo alleg. Ad æquitatem al
lega.rñdetur, ꝙ imputet ſibi, qui impetrauit dignitatē
committi huic perſonæ.Hoc enim & ſimiles caſus eue-
nire poſſe debuit præuidere. Præterea licet expediat hr̄e
iudicem gratioſum circa principale, tamen nil deperit
parti.quia iudice grauante nō deeſt ſibi appllonis reme
dium,ſed vbi aliquid periret parti, bñ iſpiceretur prim⁹
ſtatus,facit extrauagan.Io.quæ incipit.Sedes apoſtolica.
Sed aduerte, quia potuiſſet q̃ſtio ampliari in dignitate
defuncti vnita dignitati ſuperſtitis,& oī caſu dico,ꝙ ſiue
per vnionem,ſiue per diſpenſationem, ſit competēs iu
dex.Ad primum.xvj.q.j.temporis.& c.poſtquam. de re-
lig.do.c.ij.ibi,cum omnib.iurib.&c.& facit,quod ſcripſi
de fil.presbyt.ex tranſmiſſa.Ad ſecundum iur.primo al
legata.& xxi.q.i.relatio.¶Sed nunc incidit dubium,vt ī
proximo articulo dixi.pone,ꝙ iſte habebat tertium col
legam,nunquid fungetur vice duorum? Item nunquid
iur.alterius dignitatis tantū poterit ſubdelegare.vel nun
quid iure illius delegare vnum & iur. alterius alterum?
Ex hoc forte congrue diſtinguetur inter vnionem & di
ſpenſationem,vt primo caſu nō poſſet, ſecundo poſſet.

SVMMARIVM.

1 *Tutorum plurium vnius pœna non liberat alium.*
2 *Malefactorum plurium vnius pœna alios minime liberat.*
3 *Imaginem rei ſuppreſſe,an ſit abſurdum rei eiuſdē origine ſublata.*

REGVLA X.

Ratihabitionem retrotrahi. Lex nō poſuit hunc textum,ſu-
per quo vide, qđ ſcripſi.§.eo.lib.
de ſen.exc.cum qs.ſup gl.ex rati. ¶Prima gl. dicit vñ ſū-
pta,& ponit exempla.Scđo dicit in ea debere duo ɔcur-
rere,& ad ſcđm ſignat ɔ̃trium.tertio ſucceſſiue exprimit
4.caſus exceptos,& ipſorum rōnē reddit. quartò ponit
ſimile.quintò ſoluit vnum dubium. In j.gl.ibi[*§.deiecit*]
vide hūc & ſequentē in ſuis literis.H.& S.& ibi[*licet*]iu-
dicium habitum cum falſo ꝓcuratore cōualeſcit p rati
habitionem dñi.& ibi[*l.vlti.*]vide in rñ ratum. in gl.&
ibi[*tṗe*]ſi petit alius bonorum poſſeſſionem nomine
meo,debeo ratum hr̄e.j.centum dies.j.quos petere po-
teram.& ibi[*ſi ergo*]aliud iubere & aliud ſideiubere.&
ibi[*l.j.*]ſi iuſſu eius in cuius poteſtate es, negotia geſſiſti
agitur inſolidum,alias ſi eſt verſum, agitur de in rē ver-
ſo,ſi neutrum interuenit,agitur de peculio. & ibi,[*quod
ſi procur.*]deiecit,cum vtroque agi pōt, & vno ſoluente
liberatur alter.& ibi[*tres tutores.*] In pluribus tutoribus,
1 † pœna vnius non liberat alterum,ſic nec in pluribus fu-
2 ribus.& ibi [*idem*] ſi plures † corruperunt,oēs tenentur,
nec pœna vnius liberat alium. ¶In glo.j.ibi [*maleficijs*]q̃
p alios fieri pōt.Secus in his,q̃ perſonæ cohærent, & ibi
[*in adulterio*]& ſimilib.vt not.in §.deiecit.& hoc p Dyn.
& ibi[*in contractibus*]Dyn.ponit in eo, qui ſine mandato
emit rem nomine meo,& traditionem recepit,per rati
habitionē acquiritur dominium,ac ſi a principio man-
daſſet.ff.de acq.poſ.cōis.§.procurator. Ad illud.ff. de ne-
go.geſt.ſi ergo. Facit.ff.de ſolut.ſi qs offerētī.& l.vero pro
curatori.§.vlti.& l cum a.§.vlti. De violēta ſpoliatione
patent exempla.ff.de vi & vi ar.l.j §.cum qs. & §. quod ſi
& §.deieciſſe.& ibi[*renunciationis*]idem hic Dyn.allegat,
ff.ſi ta.te.nu.ex.l.j.§.ita aūt.& in auth. de his qui ingr.ad
app.§.ſi vero.C.de reb.creditis.ſi qs vſuras, & de ɔdi.iſer.
l.vlti.& ff.qui ſatiſd.cog.l.de die.§.vlti.& ibi[*ſi ſibi*]nō lo
quitur de ratihabitione,ſed de ɔſenſu, quem ꝓbere licet
poſt terminum re integra, & ibi[*actio negotiorum*] ei qui
geſſit pro abſēte,nā ſi ꝓ ꝑſente egiſſet,daretur actio mā-
dati,vt no.in l.ſemp.quæ allegatur in prin.gl.& hoc per
Dyn.& patet.ff.manda.ſi remunerandi.§.ſi paſſus.& l.q̃
patitur.& l.q̃ fidem.& ibi[*quo ad effectum*] ſi quod no.j.c.
pro poſſeſſore.& idem hic Dy.q̃ et diſtinguit tria diuer-
ſa,mandatum,ratihabitionem,& prohibitionem. Pri-
mum parat actionem mādati.ſcđm negotiorum geſto
rum,tertium impedit vtrumque.De prima.ff.mandati,
ſi pro te.de ſecunda.de nego geſtis.l.vltima. Quærit etiā
hic Dynus.an ɔ̃ ratum habentem naſcatur actio ex ad-
miniſtratione,an ex ratihabitione ſecuta, & an pēdeat
ex voluntate ratū habētis.In primo diſtinguit quatuor
genera negotiorum, de quib. remiſſiuè dedit in regula,
ratum.ad l.ſi pupilli.§.quid ergo,primum, qđ eſt meū
cura & ſolicitudine,ſecundum,qđ eſt meum reipſa,ter-
tium ipſo geſtu,quartum ratihabitione. In primis trib.
generib.dicit, ꝙ naſcitur ex adminiſtratione ꝓcedenti
mediante ratihabitione ſequēti,ſpōtanea, vel coacta,ſi-
cut dr̄ de ſimili.C.de rerum ꝑmu.ex placito. & abſurdū
eſſet dicere in illis tribus naſci ex ratihabitione actionē,
q̃ ſine illa competeret,ex quo vtiliter geſtum eſt,vt ff.de
nego.geſt.Pomponius ſcribit.In quarto vero genere bñ
naſcitur ex ratihabitione,vt in l.ſi pupilli.§. item q̃ritur,
& p hoc ſit ſoluta q̃ſtio,vt dicamus, ꝙ in primis trib.nō
pendeat ex eius voluntate,cum detur ɔ̃ inuitum. In quar
to ſic,vt in l.ſi pupilli.& ſi in quarto caſu reprobauit ge
ſtum,impedita eſt natiuitas actionis, ita ꝙ amplius per
ratihabitionem non naſceretur, & ſic dicit.l.loqui.ff.de
ſolu.diſpenſatorem.ſi bene intelligatur,& ibi[*mutio non
poteſt*]idem Io.mo.& in fi.idem hic Dyn. qui prolixè ꝓ-
ſequitur,tractat etiam,an abſolutio delinquentis pro-
ſit mandanti, vel ratum habenti, & tenet quod ſic ſi
abſoluitur propter delictum non commiſſum, ſi vero
quia non fuit in culpa, non prodeſt. allegat.ff. de iure-
iurando. duobus.§.a fideiuſſore.& §.ſi ei.& ad iura.quę
in contrarium facere videntur,quod res inter alios acta
&c. C. res inter ali.ac. per totum. ff.de exceptio. Mo-
deſtinus. reſpondet, quod loquuntur,quando diuerſa-
rum perſonarum iura ſunt diuerſa & ſeparata, ſed cum
per omnia eſt eadem cauſa defenſionis, & ea eodem
facto ambo ſumunt originem, dicit, non abſurdum

vnius

vnius victoriã alteri prodeſſe,ar.ff. de app. ſi qui ſeparatim.§.vlt.& ↄ̃.de appellationibus,vna ſententia.per præ. §.a fideiuſſore.

QVAESTIO.

Hac cauſa dicendum, ꝙ Ricardus Malumbræ diſputans hanc quæſtionẽ Paduæ,formabat eã,cũ cõtra duos ſimul inquirebatur,cõtra Antonium,qui occiderat ꝫ Io.qui mandauerat,& contra vtrũq; fuerat probatũ, ſed ille Andræas probauit ſe die maleficii fuiſſe in loco remoto,vel ꝙ illud fecit ad ſui defenſionem,Ioan. nil probauit,quærebat,an ex actis abſoluendus eſſe ille Io.& quia quæſtio in ſuis etiam terminis in eccleſiaſtico foro poſſet occurrere,vt de illa,ſicut de ſcriptis Dyni,habetur copia,illam hic inſeram abbreuiatã. ¶Pro Io.inducuntur.vi.rationes,& totidẽ contra ipſum. Sed ſexta includit plura iura, & vnã gl.tertio vnũ membrũ ſimpliciter ſoluitur.in alio diſtinguitur. ¶Et primo ad partẽ,ꝙ ſit abſoluendus,inducit regulã,impoſſibiliũ.& ↄ̃.eo.nemo poteſt.cum concor. nã probata eſt impoſſibilitas illius,q dicebatur occiſor propter loci diſtantiã, in quo erat. C.de contrahen.& cõmit.ſti.optimã.ad fi. ↄ̃.de teſt.ex tenore.ar.ff.qui & a quibus. l.proſp. ff.ad Silla.l.i.§.ſi quis in nulla.& §.cũ dñs.& C.ad Sille.l.fi.detecto igitur,ꝙ factum occiſoris eſt impoſſibile, & mandator attento themate ex eo ſolo teneri poſſit, quia ille fuit in loco, & occidit, patet ex impoſſibilitate primi impoſſibilitas ſecundi,ergo erit abſoluendus. cum mãdatum iud.vel ſententia ſuper impoſſibili fundari nõ poſſit.ff. qui ſatiſda.cogantur.ſi deceſſerit.ff.de pęni.mo ris.quæ ſent.ſine ap.re.l.pe.& vide,qd ſcripſi.ↄ̃. eo. li .de ſen.exc.Romana.ad fi. ¶Secundo,ſicut confeſſio, quæ eſt facti probatio, ſumpta ſuper impoſſibili non impedit,quominus fiat abſolutio,vt patet in confeſſo in iudicio,qui occidit viuentẽ.ff.ad leg.Aquiliam, inde Neratius.§.fi.cum l.ſeq.ſic & hic dato ꝙ de mãd.probatũ eſſet contra Io.illa probatio ſuper impoſſibili fundata non plus nocebit,quam confeſſio.Facit,quod no.ff. de iureiur.ſed & ſi.§.vlt.fiet igitur illius abſolutio. ¶Tertio per eundẽ modũ inducitur rõ connexitatis, quam etiam ponit thema. & conſtat, ꝙ in connexis de vno dictum de alio intelligitur.ↄ̃.de conſtit.tranſlato.ff.quẽadmodũ ſeruit.amit.l.ſi communem.in prin. de pa.do. inter ſocerum.§.cum inter.cum ergo ꝑpter legitimas defenſiones abſoluendus ſit,an ergo & Ioã.cum abſur-
3 dũ † ſit origine rei ſublata imaginẽ relinqui. C. de lati. lib.tol.l.i.circa princi.quod vr̃, ſniam latam pro primo quæ pro veritate accipitur, ſufficere ſecundo, ar. C. de diuer.reſcrip.l. i.nã quot.vitium ex vna radice &c. C.de nup.l.ſi libertam.& de duobus reis.l.finali.vel, quod tutiꝰ eſt, vt ſatisfiat ei, quod dicitur.de qua re &c. ipſe Ioan. debet abſolui. ¶Quarto certum eſt, quod abſolutio. debitoris prodeſt fid. iuſſori.ff.de iureiuran. l. fina.ad fi. ff de pac.& hæredi § fi.ſic & in propoſito.licet dici poſſet,aliud in contractibus,vbi diſcernitur principale ab acceſſorio.& vbi vno ſoluẽte liberatur alter.ff. de eo per quem fac.eſt l.i.§.ſi plures.de condi.fur.ſi pro fure.§.ſur ti.aliud in merè pœnalib.vbi vterq; eſt principalis delinquens,& vbi vno ſoluente non liberatur alter. ff. ad l. Aqui.item Mela.§.ſi plures. ¶Quinto,ſicut confeſſio. primi valeret contra eum, quem fatetur mandatariũ, quo ad præſumptionem & indicium, & de hoc ſupra de confeſ.c.ii.C.de accu.l. fi. fortius debet illi prodeſſe defenſio iſtius,per quam patet vterque innocens, quia promptiores ſumus ad abſoluendum, & quia pœnæ molliendæ,& quia ſanctius &c.& quia fauores ampliãtur,iura ſunt no. ¶Sexto multum vr̃ facere.l.j.§.fi.ff.de quæſtio.ibi ſi per inquiſitionem contra eos, quos crimen confeſſus dixerat conſcios, apparet etiam illum confeſſum innocentem,id ſibi prodeſt. Item facit.ff. de iur.ſi is qui.§.ſi tu Titium.& l.ſi quis proferendam.

& ff.de iniur.item apud.§.ſi iutauerit. ¶In contrariũ certũ eſt quod diuerſitas cauſarum,& perſonarũ faciũt rem eſſe diuerſam.ff.de excep.rei iudi.cũ quæritur.& l. cũ de hoc.& eſt textus.eod.tit.ſi cũ vno.ſed hic eſt vtrãque,ergo defenſio vnius alterum nõ releuat, hinc eſt, quod faciens furtũ ad mandatũ alterius ſi deprenditur tenetur furti manifeſti,mandans vero non. ff.de fur. is qui opem.& econtra.delinquit interdum mandans, & non mandatarius.ff.de eo per quem fac.eſt.l. j. in prin. & C.de fur.ſi quis ſeruo.hoc autẽ ideo, quia cauſæ ſũt diuerſæ,ex quibus mandans & mandatarius obligantẽ, ergo concludit vt ↄ̃.C.res inter ali.ac.per totũ, nam ſeparatorũ nõ eſt eadẽ ratio.no.C.de do.inter vi. & vx. ſi maritus.ẽt ſi dicatur delictum ſimile. ¶Secundo conſtat,homicidiũ factũ,& probatũ eſt mandaſſe Io.ſed ſi 2
Io.confeſſus fuiſſet ſe mandaſſe An.ꝙ occideret, abſolute tenetur,licet non mandaſſet.ff.ad l.Aqui. inde Neratius.ad fi.& de inter.ac.l. confeſſionibus cum autem in criminibus confeſſionibus probationes comparentur.C.quorũ.appellatio.l. ii.& de pœ. qui ſententiã, concludit,quicquid ſit de An. probationibus factis ꝫ Io.ſtandũ eſſe. ¶Tertio ſic,quantũ facit abſolutio, tãtũ cum ſolutione condemnatio.ff.de excep.rei iud. ſi quis cũ totũ.§.plane.& no.C.ad l.fa.de plag.l.j.ſed ſi ille. A.ↄdemnatus fuiſſet ad pœnam,hoc non iuuaret illũ Ioã. vt ↄ̃.dixi,ſi ergo abſolutio ipſius A.non liberat Io.multominus inducta pro illo An.ad ipſius defenſionẽ per præ.§ plane. ¶Quarto cũ teſtes producerentur, & iurauerint ſuper defenſione A. nec intenderent deponere ſuper defenſione Io.ergo dictũ eorum non iuuat, quia nemo centendus eſt dicere,quod mente non cogitauit ff.de ſupel.le.l.Labeo.Idem ſi id intenderent dicere,cũ ſuper eo deponerent non iurati.C.de teſti.iur.iur. ſupra de teſti.c.de teſtibus.& quod ibi no.in prima glo. ¶Quinto licet in abſoluendo ſit fauor. tamen non minor in puniendis criminibus.quod publicam vtilitatẽ reipi.ↄ̃. de ſenten.exc.vt famæ .cũ concor. ¶Sexto adducitur ad hanc partẽ caſus legis,denunciaſſe.§.quæritur. ff. de adulter.vbi abſolutio adulteræ non tollit crimen adulteri,& tamen idẽ erat germen vtriuſque.Ad idẽ.ff.de li. cauſa,qui viuſr.§.fi.vbi ſi dico matrẽ ancillam & filiũ ſeruum natũ ex ea,licet pronũcietur matrẽ eſſe liberã, non per id filius pronuntiatur liber.facit.C.de li.cauſa. l.aui paterni.§ fin.& l.fi.allega.etiã quod no.C.ad l.Co. de fal.l.i.vbi dicit gl.quod ſententia lata pro muliere accuſata de partu ſuppoſito non prodeſt partui, quominus adhuc de illo quæratur,an ſuppoſitus fuerit, & tñ vtriuſq; quæſtionis idẽ germẽ. Item pro hoc.C qb.res iudi.non no.l.ii.ff.de ap.ſententia.de leg.ii.cũ filius. in princ.ff.de inoffi.teſt.l.circa.& C.eo.tit.cum duobus. & C. de fid.inſtru.l.ii.& ↄ̃.de præben.dilecto.in fi.& ibi no. ¶Soluendo.ipſe Ri.tenet,ꝙ ꝓbatio An.ꝙ ad ſui defenſionẽ occidit,non releuat,nam bona fides facientis nõ excuſat malitiam mandatoris,& hoc per l. de iur. om. iu.ſi quis id.§.ſed alius.vbi de hoc not.& de eo per quẽ fac.eſt l.j.ii.reſpon.nã voluntas & propoſitũ &c. ſup. de ſen.exco.cum voluntate.cũ concor. Cum vero probauit An.fuiſſe abſentem,ſi iudex teſtes illos ſuper veritate vtriuſque inquiſitionis communiter contra vtrunque ſe informans recepit,quod potuit, quia latiſſimũ eius officium.ff.de iur.om.iud.l.j.C.de edẽ.is apud quẽ tunc per quas probationes A.abſoluitur,abſoluetur & Io.ff.de quæſtio.l.i.§.fin. Facit.de oſti. præſi. illicitas. §. veritas.ibi ex fid &c.ſi aũt ad ſpecialem defenſionẽ A. tantum recepti ſunt teſtes,tunc Io. non proderunt per iura huius partis.hoc ſaluo, ꝙ lucidiores probationes contra ipſum requiruntur ad mand. propter præſumptionem prouenientem ex abſolutione A.facit ſu. de præſump.quia veriſimile.ſup.e.li.de hæreti.filii.& facit, quod no.C.de fal.l i.de fid.inſtr.l.ii. Ex titulo autem iu per defenſione formato ſciri poterit, an defenſio contingat illum Io.quia ſi generalis fuit titulus, erunt etiã

generalia

generalia quæ ſequuntur.ff.de iur. & facti igno. l. pen. §.fin. idem ſi alias hoc ex actis præcedentibus vel ſequentibus conſtare poterit.ff.de teſt.hæredes.§.ſed quid ff.de lega.l.ſi ſeruus plurium.§.ſi.C. de teſta. non codicillum.& quod no.C.de epiſ.aud.epiſcopale.Dicit aũt, ꝙ ſi per modum accuſationis negotium proceſſiſſet, non haberet locum prædicta diſtinctio,vtrum cõmuniter &c.cum acta habita inter accuſatorem & accuſatũ,quantumcunq; generalia,non tranſcendant perſonas ipſorum.ff.de publi. iudi. inter accuſatorem.& de arbi.ſi cum dies.§.plenum.

S V M M A R I V M.

1 *Filij vel ſerui contractum habens ratum pater vel dominus an obligetur inſolidum.*

R E G V L A IX.

RAtum quis habere nõ poteſt. Quærit hic Dy.an hæres poſſit habere ratũ ,quod factũ eſt nomine defuncti?ꝙ non poſſit videtur per hanc regulam,attenta veritate,cũ ſit alia perſona, indueli etiã. ff. de bo.poſ.l.iii.§.acquirere.in ſi.§.& ff.rẽ ra. ha. ſi is cui. & l. bonorũ.per quas patet, ꝙ bona fid. petitã bonorũ poſſeſſionẽ nomine defuncti,hæres ratã habere nõ poteſt.In contrariũ facit,ſi pondereretur fictio . qua eadẽ ꝑſona cenſetur hæres cũ defuncto.ff.de vſu.l.hæres,& in Auth.de iuriu. a mo.præ. in prin. Itẽ vr̃ expreſſum , ꝙ poſſit.ff. rem ra.ha.ſi ſine. §.ſi procu.Solui,ꝙ ſi quæratur de eo iur.quod ẽt non agnitum tranſmitti ſolet ad hæredes,poteſt ratũ habere,vt in §.ſi procurator. alias nõ poteſt,vt in primis iuribus. Quæritur idẽ de ſucceſſore prælati,an poſſit ratũ habere,quod geſtũ eſt nomine ꝓdeceſſoris.Diſtinguit,an ſit geſtum partis cõtemplatione,an eccleſiæ,an dubitetur.primo caſu non põt habere ratũ per verba huius regulæ,& ſimilia, niſi eo caſu, quo eccleſia prælato ſuccederet ,quia tunc ſeruaretur, quod dixi proxime in hærede.ſecundo caſu poteſt , cũ duret eccleſia,quæ non moritur.xii.q.ii.liberti.ii.ꝫ. eod. li.de reſcrip.ſi gratioſe.Idem qñ dubitatur,cũ præſumẽdum ſic cõtemplatione eccleſiæ geſtũ , & ſolũ inſertũ prælati miniſteriũ.ff.de an.le.l.annua.§.vl.de con.& de. l.filio.Itẽ quia q̃ſita per ꝑlatum in dubio quæruntur eccleſiæ,in Auth.de eccleſia.ii.§.iterdicimus.¶Prima gl. ponit exempla.ſecundo allegat.v, iura in contrarium, & primo ponit tres ſolutiones,quarũ primã reprobat, & demũ ſoluit,tertio ſignat contrarium de vna.l.& ſoluit,in fin.remittit.In j.gl. ibi[*l.vl.*]incipit,ſi filius.& loquitur de credito filiofa. citra patris iuſſum ,mandatũ , vel voluntatẽ,quod poſtea pater ratũ habuit.& ibi [*l. j.*] in fauorẽ parentũ inductum eſt Macedo. ¶In gl.j.ibi[*quãtitatem peculii.*]de hoc hic ſatis ꝑ Dy.per te videas,qui ẽt ponit exemplũ de l.ſi ſeruus.ff.de pact.vbi ſi filius meus nomine ſuo rogauit rẽ precario.ratũ habendo , nõ pl⁹ teneor,q̃ prius,l.de peculio. opponit cõtra hæc exẽpla de.l.ff.quod cũ eo.qui in ali.po.l.j.§. ſi ratũ . & de in rẽ

1 verſo.l.j.§.quod ſeruus.& l.ſi res.§.pe.vbi pater † vel dominus ratũ habens contractũ celebratũ a filio , vel ſeruo obligatur inſolidum non peculiotenus. Ponit tñ & impugnat ſolutionẽ,finaliter diſtinguens , ꝙ aut ratũ hẽt vt pater,aut vt alius,aut dubitatur. Primo caſu tenetur,vt in contrariis, in ſecundo nil operatur ratihabitio,vt ff.quod cũ eo qui in ali.l.ſi. §.vl.idẽ in tertio, per. §.ſed ſi ego.& per l.ſi ſeruus.ſic alibi diſtinguitur, an tãquã pater,an tãquã alius.ff.de ado.ſi pater.§. ꝙ duos. dicit ẽt,ꝙ ad ꝓdictã diſtinctione firmadã bene fac. ff. ſo. ma.ſi vero.§.itẽ quicquid.& de cal.pe.l.in hæreditate. in prin. & ibi ſolui. dupliciter de quatuor modis quibus negotiorũ geſtoribus actio ꝯpetit notatis.ff.de ne. ge. ſi pupilli.§.qd ergo.vide libellos in Spe.de in. §.is. ver. ex ꝓdictis,& vide,qđ dixi ſup glo.in regula. ratihabitionẽ.

Q V A E S T I O.

Huic regulæ conueniunt quatuor q̃ſtiones,in quib⁹ omiſſis allegationibus,remiſſiones dabo, & ſolutiones ponã.Eſt aũt prima Dominicalis . xli. ſcđa venerialis. xliii.Tertia.d.Iacobi can.Bon.quarta domini Stephani Poloni.¶Prima,ſcilicet dominicalis q̃rebat , an ſi duo ex tribus delegatis datis ſimpliciter tertio irrequiſito ſententiam ferunt,an valeat tertio ratũ habente,Venerialis vero,quæ fuit ẽt Damaſi. prima in tub. de cõſue. propter dec.ad noſtrã.quærebat de ſen.ex. lata in Bon. clericũ ꝑ epm̃,an poſſit haberi rata,ita ꝙ valeat.¶Tertia domini Ia.q̃rebat,an ſi religioſus electus ſine licentia ſuperioris conſenſu,& poſtea adminiſtrauit , demum prælatus ſuus ſibi licẽtiã dedit, vel ratũ factum habuit, an ille poſſit prælaturã tenere , & hoc hodie expeditur per dec.ſi religioſus.j.reſpon.in fin.quia talis conſenſus non tenet,& electio ipſo iure irrita eſt. Quarta domini Stephani quærebat de duobus cõpromiſſariis , quorũ vnus altero abſente eligit illum,in quem certũ erat abſentem conſenſurũ,ſi ꝓſens fuiſſet,qui ẽt poſtea conſẽſit,vel ratum habuit,quærebat,an valeat electio. Forte q̃ſtio incaute formatur dicendo,ꝙ certũ erat, cum ſm Boetiũ.Cor hominis ſit mobilius omni mobili.& ſecũdum Tullium Tuſculana.queſt. primo.nulla celeritas eſt,quæ poſſit cum animi celeritate cõtendere. & hoc ſcripſi,de ſpon.tua nos.ſuper.j.gl potius ergo verbo veriſimilitudinis q̃ certitudinis videbatur vtendum, omnes iſtarum q̃ſtionũ allegationes omitto. ſed vltra no. hic,& in regula,ratihabitionẽ.& in regula, non firmatur. remitto de omnibus,& potiſſime prima & ſecũda. ix.q.ii.c.j.verſi.ſatis.de his quæ fiunt a præla. cũ nos.& in Spe.de citatione.§.vbi hoc autem.& verſi. ſequẽti.& de ſen.prola.§.ſequitur.ver.ꝙ ſi nulla.& de arbi.§.ſi.ver. ſed pone lata.vbi de arbitro abſente,qui ratificat, idem tractatur,ſed princ.ad ea quæ plene ſcripſi poſt Innocẽ. de offi.dele. prudentiã.ſuper ſi.ſecundæ gl.vbi inuenies plene materiam,& rñſum ad omnia ꝯria,& vide ẽt,qđ poſt Innocen.& Cõpo.ſcripſi de cõſue.cũ conſuetudinis.poſt princ.ne tñ prædictorũ ſolutiones deſint, ſciẽdum eſt,ꝙ Bar.ſimpliciter dixit in prima ſnĩa,quæ nulla fuit,ratihabitione cõfirmari non poſſe.Idem tenuit de ſecunda,inquantum iñ inſtans dicebat Tan. ſibi reſpondiſſe,ꝙ ſi lata fuiſſet ſnĩa nomine Bon.epiſcopi,ipſe Bon.epiſcopus poterat eam habere ratam ,alias non facit hæc regula,ſed ſibi & Dama.hoc non placet,cum excõicatio pure lata aut ſtatim ligat,aut ſtatim eſt nulla,cum ſuam executionẽ ſecum trahat,de appel. paſtoralis.ad c.in primis.ii.q.j.& iii.,q.v. hoc quippe. reſpondent,ſpeciale in pœna.ad l.iii.§.filius.ff. rem ra. ha. rñdent, ꝙ ſnĩa cum falſo procurato. lata tenet quo ad illum.ff.de re iu.l.iiii. ſed non quo ad dominum , niſi ratum habeat,quod poteſt,vt ibi.¶Ad tertiam reſpondebat Ia.quod conſenſus,vel ratihabitio ſuperueniens non iuuabit electum,quia quod nullum fuit,ratificari non potuit,de elect.auditis.& hoc potiſſime in electionibus,vbi ſpectatur initium,vt ibi,& eodem tit.dudum ¶Ad contraria reſpondebat,illa loqui in his. quæ a pricipio tenebant,licet effectum nõ haberent.¶Ad quartũ reſpondebat Stephanus,electionem ab vno factam non valuiſſe,quia cum poteſtas duobus traditur , vnus alteri committere non poteſt,ergo nec ratum habere, ratio,quia induſtriç perſonæ commiſſum eſt. de offici. deleg.quoniam,vnde cum ipſius pręſentia deſideretur per ratihabitionem explicari non poteſt. inſti. de auth. tu.§.tutor. ad hanc vltimam facit queſtio quam poſui ſupra eod.in toto.de his omnibus informaberis in remiſſi.quam ſupra dedi.

R E G V L A E I V R I S C I V I L I S huius literę. R. ſunt hę.

Venuleius. *Lex* I.

Regula eſt, quæ rem, quæ eſt, breuiter enarrat , non vt ex re-

ex regula ius ſumatur,ſed vt ex iure,quod eſt,rẽa fiat.
Per regulã igitur breuis rerũ narratio traditur,& (vt
ait Sabinus)quaſi cauſæ coniunctio eſt,quæ cum in
aliquo vitiata eſt,perdit officium ſuum.

Vlpianus. *Lex* CCVII.

Res iudicata pro veritate accipitur.

SVMMARIVM.

1 *Voluntates vltimæ fauorabiliores ſunt,quam contractus.*
2 *Dolo carere non poteſt,qui obtemperare magiſtratibus recuſat.*
3 *Dolus quam multis modis præſumatur.*
4 *Iudicia non probant,ſed comprobant.*
5 *Res quælibet facile ad ſui naturam reuertitur.*
6 *Quædam tacite licent,quæ non licent expreſſe.*
7 *Priuilegio renuntiat,qui ſpatio xl.annorum permittit præſcribẽ contra ſuum priuilegium.*

REGVLA XXVII.

SCienti & cõſentienti.
Dy.ad quæſtionem de cõpromittẽte in ar-
bitratorem,qui tunc ſub pœna ꝓmiſit nõ
petere,reduci ad arbitrium boni viri,& an ſi poſtea in l
quę contra eum ſit pronuntiatum,poſſit id petere ſine
pœna,inducit generalitatem huius regulæ,& legis ne-
mo.ff.eod.tit.Ad partem illam, quod non poſſit, Indu
cit etiam leges ff.de pact.iuriſgen.§.ſed & ſi quis, & l.ſi
vnus.§.ſi illud.vbi valet pactum,quod non agetur depo
ſiti,licet inducat tacitã remiſſionem futuri doli.In cõ-
trarium Inducit,ꝙ pacta,quorum prætextu quis inuita
tur ad peccandum,non tenent.ff.de pac.do.l.conueni-
re.& l.Pomponius.& de ver.obli.l.ſi plagij, ſed illud eſt
tale.ergo &c.Item talia pacta pœnalia ex tacito intelle-
ctu reducuntur ad ius commune , vt non committat
pœna,ſed per promittentem fiat , quod ius permittit,
vel per ſtipulantem non fiat,ꝙ ius præcipit.ff.loca. quę
ro.§.inter locatorem.cum ergo hic tacite videat actũ,
vt de iure pronunciet,ſi pronunciauit Inique, non cõ-
mitterur pœna.Per eundẽ modũ inducitur.ff.de verb.
obli.quidam.cum filiũ.§.ſed videamus.cum ſua gloſ.
vbi pactũ pœnale de non exhæredando filium intelli-
gitur,niſi exhæredari meruerit.Item cũ ius commune
permittat id peti,quando arbitriũ iniquitatẽ continet.
ff.pro ſoc.l.verũ.& l. quid enim.& de contrahen.emp.
l.hæc venditio.pactum ergo de hoc non petendo , re-
motum eſt a iur.communi,& ſic non tenet.ff. de pac.
iuriſgen. §.& generaliter.ſm expoſitionem,quæ verita
tem continere videtur,præcipue cum ob publicam vti
litatem videatur inductum,vt arbitramentalia corrigã
tur,non tenet ergo pactum , quod non corrigantur. ff.
de admi.tu.quidam decedens.de ſuis & le.l.fin. ff. codẽ
tit.neque pignus.§.priuatorum.Item cum lex non con
cedat iniquum arbitrium habere effectum,quod patet
quia parat viam iniquitatis corrigendæ.ff.de arbi.ita de
nun.§ arbitrorum.pactum,quod illi præbet effectum,
videtur contra legem factum,& ideo non valere,per l.
1 non dubium.nam cum † in vltimis voluntatibus ,quæ
fauorabiliores ſunt,non poteſt caueri , ꝙ leges locum
non habeant.ff.de leg.i. l. nemo. multominus poterit
id in contractibus. Item cuiuſcunque arbitri libertas
quanuis larga reſtringitur ad id,quod de iure licet.ff.de
condi.ind.ſi procur.& quæ in fraudem, cred. ſi pater fi
lio.& ad munici l.Lucius.§.pe.C.de mune. non conti.
l.j.§.pro infame.concludit ergo nullum ſani capitis di
cere,quod arbitratori videatur conceſſum ,ꝙ inique ꝓ-
nunciare poſſit,ſecundum Dy.videtur idẽ placere ſpe-
culatori,etiam quando interuenit ſuper hoc iuramen
tum,vt no.in Spe.de arbi.§.j.ver.ſed pone.& §.fina.ver.
item quid ſi compromiſſum.neque dolus, hic ſatis tra
ctat Ioan.mo.de proba.doli,de quo,vt dicit, iura quan-
doque dicunt,ipſum dolum ineſſe in ipſa re, quandoq;
præſumi,quandoque dolum paſſum ad illum proban
dum admitti.Primo caſu tripliciter incidit , aut enim
eſt circunuentio in eſſentia rei,& tunc non tenet , qđ
agitur.ff.de contrahen.emp.l.in venditionibus.§.ſi.aut
in qualitate rei,ſeu precii quantitate, & tunc tenet , vt
in dicto.§.& l.ſe.& ff.de minori.in cauſę.ii. §. idẽ Põ-
ponius.diſtguendo tamen , vt ibi no. aut non eſt cir-
cunuentio ab initio,ſed ex poſtfacto,& tũc eo ipſo do
lus ineſt,licet a principio non fuiſſet commiſſus,de do
li ex.l.ii.§.ſi qs ſine cauſa.& §.item quæritur. & l. apud
Celſum.§.Labeo.& de hoc.ff.de ver.ob.ſi quis cũ aliter
probatur etiam dolus ex qualitate facti.§.eo. li. de renũ.
c.fin.in fin.Secundo:, vt dixi, præſumitur dolus , & hoc
multipliciter.Primo,quando qualitas facti neceſſario
concludit contrarium eius quod agitur , circa illam
dat exemplum de l.j.C.de dolo.ff.depoſi. ſi hominem
2 j.reſpon.ff.de re.iu.Non poteſt † dolo carere qui non
obtẽperat imperio magiſtratus & ff.qui.ex cauſa. ma.
Item hi qui reipublicæ.Secundo,quando qualitas facti
relata ad circunſtantias perſonæ, de cuius dolo agitur
interpretatione iur.dolum continet, vt quando ſciens
ſe debitorem,omnia ſua bona alienat , præſumetur , ꝙ
in fraudem,cum enim ſoluere debitum ſit neceſſitatis
ff.de mino.ꝙ ſi minor.§.reſtitutio,ergo alienando om
nia ſua,quod non poteſt ſe compati cum eo ,quod ne-
3 ceſſario incumbit.ſ.ſoluere,præſumitur † dolus.ff.de his
quæ in frau.cre.l.omnes.§.Lucius. his caſibus cum cõ-
trarium doli præſumpti ſtare non poſſit cum qualita-
te facti,neceſſario præſumitur dolus,declarat autem iõ
qualitatem ponderãndam facti & perſonæ,quia ex his
iudex informabitur,an præſumere debeat dolum , qui
proponitur,nec ne.ff.de accu.ſi cui.§.iiſdem.C.de ſuſc.
& arca.l.ſi aliquid,Item probatur dolus, & hoc eſt re-
gulare.ff.de proba.quoti.§.qui dolo.vnde iura dicunt,
dolũ intelligi.i.pręcium.vel æſtimari.C.de reſcin. ven. l.
dolus.ff.de adoptio.nam ei.§.i.Item argui ſeu agnoſci.
ff.de re mil.non omnes.§.a barbaris,cum ſua glo.con-
iecturari,ar.ff.de verbo.oblig.continuus.§.j. indicari. i.
demonſtrari.l.dolum.nam perſpicuis indiciis probandus eſt,quæ facti qualitatem inducent,ex quibus vir bo
nus æſtimabit,intelliget,arguet,agnoſcet, & coniectu-
rabitur,vt probant dicta iura,an probatus ſit dolus nec
ne.vnde cum ſuper his certa regula dari non poſſit ,ne
ceſſario fuit relinquendum iudi.arbitrio, vt in l. conti-
nuus.& ff de iur.& facti igno.l.in omni.quæ autem illa
ſufficiant iudicio animi ſui iudicabit,ſicut de mora di
citur.ff.de vſur. mora.in princi.nam diſcutiet iudex , an
indicia ſint indubitata,& tunc eis credet.§.de hæreti. ex
communicamus.§.fin.C.de proba.ſciant. ſi ſint leuia,
non credet,ff.de minor.l.iiii.§.j.ff.de dolo.l.eleganter. §.
fin.Item ſi plura ſint contra dolum, quam dolum indi
cantia,& qualia ſint , vtraque. C. arbit.tu. ſi defunctus
ff.de adopti.nec ei.§.j.& vlt.quibus iuribus habetur,quę
indicia recipiuntur a iur.& quæ non.& lex, ſi defunct9 i
4 ponit † quod indicia non probant,ſed comprobant , ſi-
cut & fama.iiii.q.iii. §. non ſæpe.¶ Prima glo. dicit,vn-
de ſumpta,& ponit exempla.ſecundo ſupplet de ſcire
debente,& dicit in regula principium ponderandum.
tertio ponit rationem regulæ,& notat copulam. quar-
to ſucceſſiue obiicit & ſoluit tria contraria.¶ In j. glo.
ibi.ſi intelligatur in morbo,vel vitio intelligibili ceſſat
edictum.& ibi[§.*vltim.*]ſtatim cum ſeruus traditus eſt,
ſtipulatio committitur,quanti intereſt emptoris. & ibi
[§.*vl.& pe.*]loquuntur de illo,qui intendebat cõtrecta-
re domino inuito,qui tamen volens erat.& ibi[*ſi quis ſeruo*]ſuaſi ſeruo alieno vt fugeret. & librum auferret,
quod fecit nolente dño. & mihi attulit , teneor furti, &
ſerui corrupti.¶ In j.glo.ibi[*l.j.in fi.*]Dyn.de iniuria po-
nit exemplum per l.i ff.de iniur.§.vſque adeo. vbi ven
dens liberum hominẽ volentem,non tenetur iniuria-
rum de dolo.ponit per.l.ff.de li.homi.exhi.l.iii.§.ſi quis
volentem.

volentem. vbi ſi detineo hominē volentē, non teneor
illi interdicto. & ibi [*ex poſt facto*] idem Dyn. per modū
obiectionis, & ibi, [*quam violenter*] idem hic. Dyn.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem hic diſputatam per
Guidonem demū epiſcopū Mutin. nunc Concordien.
quam ſic proponebat. Exemptus contrahens in loco
exempto promiſit creditori non declinare forum diœ
ceſani, ſi ſtatuto termino debitum non ſoluiſſet, de quo
ſoluendo præceptum diœceſani recepit, lapſo termino
& debito non ſoluto diœceſanus ignorans illum exē-
ptū, quia nec talis cōmuniter putabatur, illum citauit,
& quia non comparuit, vt cōtumacem excommunica
uit. quæritur, an talis ſententia liget quod videtur per hāc
regulam, nec enim poteſt ſe dicere iniuriatum, quia ſciuit,
& conſenſit. Dubiū quæſtionis in duobus cōſiſtit, quo
rum primum affirmatiue probat quatuor rationibus,
& ſecundum totidem, & vna gl. æque horum duorum
quodlibet probat negatiue, ſucceſſiue ſoluit vtrunque,
reſpondens ad contraria, ſubdit demū diſputationē & diſti-
ctionē Aegid. an teneatur quis priuilegiū allegare. Et
ad hanc partē, quod liget, inducuntur duo, primū, quia re-
nunciauit priuilegio fori, quod potuit, ſecundum, quia
dato, quod non potuit, debuit venire, & priuilegiū allega-
re. Primum ſic oſtenditur, iuri & priuilegio non odio-
ſo, ſed in alicuius fauorem inducto, renuntiare quis po
teſt, ſiue ſit de rebus ſpiritualibus, de renun. ex tranſmiſ
ſa. & cap. in præſentia, ſiue de temporalibus, de pact. cū
pridem. C. de fide inſtru. l. iii. ſiue ſit ius conceſſum col-
legio & ordini, de priui. ſi de terra. & c. attendentibus. ſi
ue ſingularibus perſonis de elect. quod ſicut. de regular.
ad noſtram. & cap. ſtatuimus. nec licet ad ius renuntia
tum redire. vii. q. j. quam periculoſum. xxiii. q. iii. ſi illic. & de
hoc vide de elec. eccleſia noſtra. ii. in vj. glo. Cum ergo
hoc ius exemptionis ſit fauorabile, & non odioſum, &
reſpiciat priuatam vtilitatē exempti, potuit illi renun-
tiare conſentiendo in clericum, facit, quod no. de offi.
le. cap. j. in glo. fin. non ſic in laicum, de foro competē.
ſi diligen. & quod ibi no. & ſi dicatur etiam in clericū
conſentire non poſſe ſine authoritate diœceſa. de foro
compe. ſignificaſti. Papa aūt eſt diœceſanus exempto-
rum de priuile. authoritate. eodem li. & no. xxxiii. diſti.
nulla, ergo ſine Papæ licentia clericus hoc non poteſt.
5 Reſpondetur, quod res † de facili redit ad ſui naturā. xxxv.
diſt. ab exordio. quare facilius tollitur actio, vel exceptio
contra ius commune cōpetens, quam iuri conſona. ſuper quo
vide, quod no. xvi. q. iiii. cap. vltimo. Iuriſdictio autem
ordinaria eſt conſona, exemptio vero diſſona. Item nō
habetur ſic de facili copia Papæ per exemptos, ſicut co-
pia ordinarii per non exemptos, & ſic difficultas per-
mittit alias prohibitū. 63. di. cum longe. ad rationem
faciat, de re. iud. cap. fin. Item ſi ſubditus epiſcopi ſine ip
ſius licentia poſſet ipſius iuriſdictionem effugere, quod
poſſet primus, & poſſet ſecundus, & vlterior, & ſic eua-
cuaretur epiſcoporum iuriſdictio, quæ ratio ceſſat in
Papa. ix. q. iiii. cuncta per mundum. Concedatur ergo
exempto quod non conceditur nō exempto, cui conue
nit capitulū, luminoſo. xviii. q. ii. vbi in loco exempto
epiſcopus nil iuriſdictionis exercet, niſi fuerit inuitatus
ergo inuitatus poteſt. Secundo, quod renuntiare potue-
rit, probat decr. dilecti. de fo. compe. vbi priuilegiū, quod
Angli circa mare conueniri non poſſunt, non pro-
deſt illi, qui citra promiſit reſpondere, vel ſoluere, &
hic diſiunctiue ponitur, per quod patet, quod iſte reſpon-
dere cogetur, vbi promiſit exemptionis priuilegio nō
obſtante, Facit. C. de pac. ſi quis in conſcribēdo. nec mi
rū, quia pōt ſibi eligere iudicē animæ, quod eſt maius. xii.
q. i. præcipimus de pœ. cum infirmitas, fortius ergo po-
teſt eligere iudicem corporis, quod eſt minus. hoc eo.
ti. cui licet. cū concor. ¶ Tertio ſi dicatur, quod exēptus
non poſſit expreſſe renuntiare foro, poteſt tamen tacite cō-
trahendo in loco non exempto. de priuil. c. j. lib. eo. Iſte
aūt ſponte ſuſcipiendo mandatum de ſoluendo, tacite
renuntiauit foro, de his quæ fiunt a ma. pa. ca. ex ore. &
6 quomodo quædam † licent tacite, quæ non expreſſe, pa-
tet de iura. calum. c. j. ii. reſpon. li. eo. & no. de fo. comp.
ſi diligenti, in glo. pe. & facit, quod no. Io. xi. q. j. inolita.
7 vnde exemptus † permittendo præſcribi contra priuile-
gium exemptionis ſpatio. xl. an. illi renuntiat, ſicut de
aliis priuilegiis dicitur. de priuile. accedentibus. facit de
capel. mona. c. ii. non tamen eccleſiæ Romanæ præiu-
dicatur, niſi per ſpatium centum annorū, vt no. xvi. q.
iiii. volumus ſimile, quod de vaſallo dr̄, de præſcr. ad audientiā.
¶ Quarto, per eundē modū dr̄, quod dato, quod renūtiatio nō
tenuiſſet in præiudiciū renuntiantis, vt patet. de arbitr.
cum tempore. facit, de re iu. ſuborta. ſic & ſubmiſſio te-
net quo ad ſubmittentes, nō quo ad ipſius ſuperiorem
quod me. cauſa, cum dilectus. de don. inter dilectos. ſic
& renuntiatio beneficii facta in manibus eius, ad quē
recipere non ſpectabat, reuocatur. de renū. quod in du-
biis. xvii. q. ii. Conſaldus. ſic & abiuratio iurium dignita
tis tenet quoad abiurantem, non quoad dignitatem. de
inſti. cum veniſſent. Secundum principale, quod ſupra
contra iſtum inducebatur, erat, quia non venit allega-
turus priuilegium, datur pro regula, quod ſicut quando
conſtat citationē arctare, citatus venire tenetur, ita &
quando dubitatur, an arctet, alias punitur vt contumax. ita
no. Io. & Be. de accu. veniens. in fin. vltimæ gl. & iii. q. ii.
ſi epiſcopus. xv. q. iiii. placita. in vltima gl. in fi. & ff. ſi quis
in ius vo. l. ii. & de iudi. ſi quis ex aliena. In dubio enim
propter bonū obedientiæ ſemper parēdū eſt. 13. q. j. quod
culpatur. in fin & facit. 13. q. ii. non æſtimetis. & quod
ibi no. 1. iii. di. quieſcamus. & de pœ. di. vii. c. ii. & ſi dicatur,
non eſſe dubiū apud citatū, qui ſcit ſe exemptum, hoc
non iuuat, quia ſcientia iudicis hic ponderanda eſt, nō
citati, de verb. ſig. cū olim, facit, quod no. de offi. dele. cū
cauſa in j. gl. Itē, quod plus eſt, no. Io. 13. q. viii. conuenior,
quod ſi iudex laicus citat clericū, tenetur cōparere, & priui
legiū allegare, & de hoc infra dicam poſt ſolutionē quæ-
ſtionis, & facit, quod no. Hoſt. in ſum. de iud. §. quæ ſint
neceſſaria. iuxta fin. ver. quod autem dixi. & facit, quod
not. in decre. cum ordinē. de reſcri. in fi. vlt. gl. Secundo,
ſi iudex probabiliter errans in facto, & credēs ſe iudicē,
cum non ſit, procedit, tenet proceſſus, de app. ſi duobus.
Secus ſi erraret in iure. de offi. deleg. cum ſuper. de con-
ceſ. præben. ex parte. Iſte aūt diœceſanus probabiliter er
rebat in facto, quia de ſua diœce. erat, & præceptū ab eo
receperat, ergo &c. ſic ēt dr̄ de procurator, qui reuoca-
tionē ſuam ignorat, quia valet quod tacita de pro. in nr̄a
& c. pe. de iudice vero caſu, vt no. lxiii. di. tibi dño. & de
hoc per Inn. de reſcr. cū contingat. de conceſſione præb. quia cū
ctis. li. e. ¶ Tertio videmus, quod in his, quæ ſunt iuriſdictiōnis, opi-
nio præiudicat veritati, hoc patet in ſententia ſerui, qui
putabatur liber. iii. q. vii. §. verū. de offi. præto. Barbatius.
& occulti excommunicati. de re iud. ad probādum. fa-
cit. C. de teſta. l. j. C. ad Mace. l. iii. & ff. ad Macedoni. l. iii.
de iure patronatus. conſultationibus. de electio. querelā
de ſententia excō. ſi iudex. li. eo. ¶ Quarto certū eſt, quod
iudex cognoſcit, an ſua ſit iuriſdictio, de reſcri. ſuper li-
teris. & ordinarius de exēptione cognoſcit. & certo ca-
ſu cognitione pendente iuriſdictionem exercet in exē-
ptum, de priuileg. cū perſonæ. 100. d. cōtra morē. ¶ Quī
to ad hanc partem inducitur, quod not. Inno. & Hoſti.
de verb. ſig. ex parte. in fi. magnæ glo. vbi dicunt, proceſ-
ſum tenere contra exemptum nō comparentem, quando
exemptio non eſt notoria, ſed dubia. ¶ In contrarium
adducitur illud generale, pacto priuatorū &c. ff. eod. tit.
neque pignus. §. priuatorum. de foro com. ſi diligenti.
Sed ius publicum conſiſtit in ſacris & ſacerdotibus. j. di.
ius publicum. & habet hic locum, ſi tale ius conceſſum
eſt alicui non in fauorem eius tantum, ſed & alterius,
de ſen. exc. contingit. de immu. eccle. aduerſus. de arbi.
cum

cum tempore. Cum ergo Papa habeat in exempto ius diœceſani, vt ſ. prima parte probaui, ſine ipſius conſenſu non potuit in alium conſentire. ¶ Secundo ad hoc facit, quia ſicut clericus ſine licentia epiſcopi ſui non renuntiat beneficio. de renun. admonet. ſic nec exemptus ſine licentia Papæ. eo. ti. c. ſi. de elec. ſi abbatem. lib. eo. nec ad aliam eccleſiam poteſt ſe transferre, etiam ſi hoc habeat conſuetudo, ſ. de conſuetudi. cum venerabilis, & ſi renuntiat exemptus ſine licentia Papæ, etiam quoad ipſum renuntiatio non tenet. vi. q. iii. denique. & probat textus decre. quod in dubiis. de renũciatio. licet glo. contra. ¶ Tertio conſtat, ꝙ ſicut clericus ſine ſui epĩ licentia ab al. o nõ recipit ordines, ſic nec exẽptus ſine licentia Papę, de epiſcopali ordine patet. lxiii. di. Salonitanæ. de aliis. de tempo. or. cum nullus. li. eo. niſi aliud ex priuilegio competat. de præſcrip. veniens. Si ergo nõ poſsũt ab aliis ordinari, ergo nec iudicari. ix. q. ii. nullus. de parochi. nullus. ¶ Quarto certũ eſt, ꝙ qui conſentit in iudicem non ſuum, ante lit. con. pœnitere poteſt. ff. de iuriſ. om. iud. ſi conuenerit. & not. de iudi. c. i. vnde diſtinguitur inter pactũ de iuriſdictione adeunda & de ñ declinanda. primo caſu non tenet factum a clerico ſine licentia epiſcopi, de fo. compe. ſignificaſti. Secundo tenet etiam ſine conſenſu. eo. ti. dilecti. Si ergo pactum non valet, vel ſaltem pœnitere licet ante litem conteſt. pœnitebat autem non veniendo, ergo epiſcopus cõtra eum procedere non potuit, tñ & ſi veniſſet nõ fuiſſet coactus ſuſcipere iudiciũ ergo nil intereſt iudic. vel partis. ff. de iudi. non vr̃. facit quod no. de do. & contu. ca. fi. ¶ Circa ſecundum vero principale probato ꝙ non potuit exemptus in eum conſentire ſine Papę licentia, ꝓbatum eſt, ꝙ citatus ab eo non tenebatur venire etiam allegaturus priuilegium ſuũ. conſtat autem, ꝙ ſicut nulla eſt ſententia a non ſuo iudice lata. de iud. at ſi clerici. cum concor. ſic nec citatio, arguendo de toto ad partẽ. facit de offi. dele. paſtoralis. in princi. & probatur. de fo. cõ. Roma. in fi. li. eo. Si nulla non conualeſcet per inobedientiã non venientis. eo. ti. non firmatur. & bene facit, quod no. de elect. bonæ. ii. in vi. gl. ¶ Secundo conſtat, epiſcopũ non eſſe iudicẽ exempti, & hoc ipſum verbum ſonat. xvi. q. i. frater noſter. de ſup. negl. præ. ſicut. de priuil. cum capella. niſi in caſibus. de priuile. c. i. lib. eod. quorum nullus in caſu noſtro concurrit, ergo conſtat, citantem non eſſe iudicem, & eo caſu non tenetur citatus ire etiam, allegaturus priuilegium. ¶ Tertio nõ releuat dicere, non conſtat hoc iudici, licet conſtet exempto, non ſufficit ad notitiam exempti priuilegium perueniſſe, licet ordinarius illud ignoret, de conc. præb. c. i. li. eo. §. nec obſtaret. facit eo. ii. de præb. ſi poſtquam, nec etiam releuat, quod iſte communi opinione habeatur non exemptus, licet enim communis opinio hic operetur, ꝙ ea durante ſeruatur ſententia. manifeſta tñ veritate cedet opinio. vini. di. veritate. & ſic declarabit nullus proceſſus, ſicut no. de ſententia lata ꝑ falſos teſtes. de excep. cum venerabilis. & in ſententia excõicationis lata poſt legitimam appellationem non proſecutam. de ſententia lata, per falſos teſtes. de excep. cum venerabili & in ſententia excommunicationis lata poſt legitimã appellationem non proſecutam. de ſenten. excõ. licet. lib. eod. & ſic poteſt intelligi. eod. li. de priuile. cum perſonæ. ¶ Quarto cõſtat, ꝙ defectus iuriſdictionis annullat ſnĩã. de iud. at ſi clerici. cum concor. ergo exceptio, tu non es iudex meus, reddit iudicium nullum, & ſic poteſt opponi poſt ſententiam, ſicut exceptio falſi procurato. in noſtra. & vide, quod ibi no. in gl. penu. ¶ Quinto his cõuenit, quod no. C. vbi de cri. agi oportet l. i. vbi not. Accur. ꝙ qñ iudex eſt talis, ꝙ citatus ſua voluntate non poſſit facere iudicẽ, non nocet taciturnitas. Facit. de præben. dilecto. & quod ibi no. Inn. vt & dixi ſuper i. gl. Inducitur ad hanc partẽ, quod no. Gu. in Spe. de citatio. §. i. verſi. ſed pone. ꝙ iudex. & §. pen. in fi. cuius verba. ad literã ponit Arch. xv. q. iiii. c. ii. in fine. ¶ Soluit pro hac parte, ꝙ exemptus priuilegio fori renunciare non poſſit expreſſe, vel tacite ſine Papæ licentia, & ſi renuntiat, proceſſus, vel ſnĩa non tenet, cũ ẽt ſuperioris fauorẽ reſpiciat tale priuilegiũ, ne ſuus ſubdit⁹ iudicetur ab alio, facit ad Ro. xiiii. c. ii. q. i. nomen. & c. multi. de iure. iu. nimis. alleg. de arbi. cum tpe. Nec ob. quod ibi no. ꝙ valet quo ad renuntiantem, quia illud & omnia ſimilia procedunt, quando renuntiatio lædit ius renuntiantis tantum, & non ſuperioris, vel alterius, bene facit. ſupra eo. li. de fo. ꝯ. Romana. in princip. vbi enim conſentientibus partibus archiepiſcopus omiſſo appellationis articulo non cognoſcit de principali. ad id quod dr̃ renuntiari tacite contrahendo, vel delinquendo. vt ſcripſi præmittendo, illa non fiunt ſine authoritate Papæ & iur. communis hoc prouidentis, eodem modo reſpondetur ad decre. vlti. de pœ. & re. dicit tñ ipſe Guido, ꝙ exemptus coram ordinario debuit comparere, & ſuum priuilegium allegare, quod ſi non fecit, excommunicari potuit vt contumax, cui non placet dictum ſpeculatoris de exempto loquentis, in verſi. ſupra in fi. allegatis, ſed ſibi placet, quod not. Inno. & ponit Hoſti. de verb. ſig. ex parte. i. in fin. magnæ glo. & hæc illa ratione, quia in dubio cognoſcit, an ſit ſua iuriſdictio, de priuil. cum perſonæ. li. eo. ergo, cum quo ad illum articulum ſit iudex competens, in dubio ceſſant omnia iura, quæ dicunt, proceſſum a non ſuo iudice factum nõ valere, per quod patet ſolutionem ceſſare, niſi notoria eſſet exemptio. Non ob. decr. quia cunctis. vbi priuilegiũ, quod excommunicari non poſſit, ſtatim habeat ſuum effectum, cum ad priuilegiati notitiam peruenit illud. quod facit intentio concedentis, volentis adimere cuique, etiam ordinario poteſtatem illum excommunicãdi, ſaluo quod habes, de priuile. ne aliquid. lib. eodem. In priuilegio exemptionis non ſic, vt patet eo tit. c. i. l tñ etiam illo caſu remanet ordinarii poteſtas alios puniẽdi, vt ibi patet. §. in eos. & vide, quod ibi no. in gl. ii. ¶ Scire volo, ꝙ Aegi. Cremon. poſt Io. de Deo. q. xxxii. diſputauit in ſua quæſtione hunc articulum ſupra tactũ, an ſi iudex laicus citauit vere clericum, qui communi opinione laicus habebatur, vt ſe defenderet ab accuſatione homicidii, & quia non venit, eum banniuit, an teneat bannum. Inducebatur ad partem ꝙ valeat, quia illum communiter haberi pro laico nõ procedit, niſi ex quadam conformitate ſui circa mores & actus laicorum, cenſeatur ergo laicus, cum propter ſimilitudinem qs cenſeatur de illorum numero, quorum in veritate nõ eſt. xxvi. quæſtione prima, quotquot. xxvii. di. c. vltim. de biga. nuper. & dignum eſt, vt qui ſimilẽ & c. de ſtat. mo. recolentes. facit. de ſen. exc. ſi iudex. li. eo. Item quilibet naſcitur laicus, talis ergo præſumitur. niſi clericus probetur. ii. q. i. legum, Inducebat etiam alia, quæ includuntur. ſ. parte prima. ver. ſecundum principale. vſq; ad fi. ipſius partis, & quæ inducebat ad partem cõtrariam. q̃ in contrariis allegationibus ſunt incluſa, vltra quæ inducebat iura deteſtari, ꝙ aliquo modo laicus in clericũ animaduertat, vel iudicium exerceat. xi. q. i. nullus iudicum, palea eſt, quæ habetur. de for. compe. c. ii. allegat. eo. tit. ſi diligenti. & dicebat Io. de Deo prædicta ĩtelligi de clerico, qui per admonitionem epiſcopi priuatus nõ erat priuilegio clericali. de ſen. excom. in audientia. & c. contingit. ſoluebat autem ipſe Ioan. ꝙ cum delinquiſſet incedendo ſine tonſura, & ne citaretur eſſe clericus, & fuiſſet contumax, potuit per iudicem laicum puniri, de priuile. ex parte. i. Ne furemur Aegidio labores ſuos eſt ſciendum, quod ipſe ad quæſtionis ſolutionem plene tradere voluit materiam illam, quando pars teneatur ire allegaturus priuilegium. ſic diſtinguens, aut citatus non innititur alicui iuriſdictioni nec alias eſt notorium, ſcit autem eſſe ordinarium citati, tunc citatus venire non tenetur etiam allegaturus priuilegium, licet in veritate iudex iuriſdictionẽ habeat ex aliqua cã latenti, ar. ff. ſi quis caut. ſi ſeruus. & l. quot. & ſic loquatur gl.

vlti.

vlt.dec.bonæ.ii.de ele.alleg.qđ no.Inn.de of.dele.prudē
tiā.vt ibi ſcripſi ſup gl.ii.& de app.Romana.§. ii.li.eo.vt
ibi no.in glo.& ſi citauerint.& quod ſup ea ſcripſi.ſi aūt
in citādo innititur iuriſdictioni,ſubdiſtinguit, quia aut
ordinarie,aut delegate,ſi delegate,& vere eſt delegatus,
vt aſſerit,citatus cōparere tenet. alias valebit ſnīa ꝯ eū
lata excōicationis,miſſionis,vel alia,& oīs proceſſus als
legitime factus,ſi vero nullā delegationē hēt,& forte
falſum tenorē reſcripti tranſmiſſi,tūc licet caute agat
citatus cōparēdo,tñ licet nō cōpareat,nil valet proceſ-
ſus ꝯ nō cōparentē ex iuriſdictionis defectu, alle. no.p
Inn.de dilat.c.ii.vt ibi ſcripſi in gl.hoc habes, imo hoc
caſu tenet iudex ad intereſſe citato, vt notatur in decr.
prudentiā.ad fi.ſcđæ glo.Si aūt iudex innititur iuriſdi-
ctioni ordinatiæ,vt qa dicit citatū in ſuo territorio deli
quiſſe,vel cōtraxiſſe,vel eſt alias ſecundū opi. cōmunē
in numero ſubditorū,tñ p aliquā exemptionē pōt iu-
riſdictionē elidere,tunc diſtinguit, an citatus reperiat
in iuriſdictione citantis,an nō.ſcđo caſu neceſſario ire
nō cogitur,ſic.ſ.ꝙ ſi vadat, poſſit excōicari vel mulcta
ri,nā extra territoriū &c.de cōſti. c.ii.li.e.all.no.de for.
compe.Romana §.ꝯhentes.& p Inn.eo.ti.licet. Si vero
reperitur in iuriſdictione citantis, tūc ſi ex parte iu. vel
citati nullū ſubeſt impedimētū iuris, quominus inter
eos poſſit eſſe iuriſdictionis exercitiū,ſiue ſit verū, ſiue
falſum,qđ dr̄ ꝯxiſſe ſub eo,vel deliquiſſe,& ſic exēptus
vel nō,dēt ire allegaturus priuilegiū ſuū,alias ꝓcedi po
terit ꝯ eū,cū iudicis ſit cognoſcere,an ſua ſit iuriſdictio
& ſic loquatur lex,ſi qs ex aliena.ff.de iudi. & quod no.
ff.ſi qs in ius vo.l.ij.& de reſcrip. ſup literis. ad fi. Sed ſi
q̄ratur inquantū valeat ꝓceſſus hoc caſu factus ꝯ eū,q
de iuriſdictione nō erat,de delegato ſe expedit,ꝙ nil va
let,ſi falſum erat,qđ p̄tendebat,ſi verū, valet, quicquid
alias legitime fecerit,ſi aūt ordinarius erat, licet falſa
ſit cā,quā p̄tendebat,valet,qđ fecit quoad punitionē ꝯ-
tumaciæ,ſed de principali cognoſcere nō poterit, ēt ſi
ſit talis cā,in qua poſſit lit.nō conte.ꝓcedi, tūc & locū
hēt,ꝙ ſnīa a nō iudice lata nō tenet.C.ſi a nō com.iu-
di.l.fi.cū concor.nec.n.pōt dici citatū nō coparentē iu
riſdictionē prorogaſſe.qa abſens ꝓdicere vr̄.ff.de arb.l.ſi
cui.de rit.nup.in eo.§.deinde.ſi aūt ſubeſſet tale impe
dimentū,ꝙ citans nullo pōt mō eſſe iudex, vt qa citās
priuatus eſt,vel citatus a laico clericus eſt, tunc dixit q̄-
ſtionē ſoluēdo, ꝙ ire nō tenetur de neceſſitate, nec va
let tunc proceſſus, ſi fiat contra ipſum, allegat principa
liter præ.glo.l.j.C.vbi de cri.agi oportet.& dictū ſpecu-
latoris,quod dixi.ſ.in fi.ſecundæ partis.

S V M M A R I V M.

1 *Diſpenſare an poſſit Papa in his quæ ſunt legis naturalis, & in p̄ceptis primæ tabulę.*
2 *Monachum contrahere matrimonium an diſpenſare Papa poſſit.*
3 *Caſtitatem etiam ſeruant coniugati ſi illibatum ſeruant matrimonium,hoc eſt,ſi uterque altero ſolum & honeſte utatur.*
4 *Votum ſimplex an tollatur per matrimonium, & num.5.*
5 *Voti ſolennitas in quibus conſiſtat.*
6 *Monachorum vota quanti fiant.*

R E G V L A LI.

SEmel Deo. Dy. ponit exēplū in
æde ſacra,q̄ ſi deſtrua
tur,vel corruat,locus tñ remanet ſacer. In-
ſti iu.de re.diui.§.locus.& ff.de rerū di. l.intā
tū.§ ſacræ.& de cōtrah.emp.l.ædes ſacra.ob ꝯriū. ff. de
ver.ob.cōtinuus.§.pe.vbi dr̄,ꝙ poſſibile eſt rē ſacrā fieri
ꝓphanā.ſoluit.ꝙ hic ꝯſideratr̄ iuris poſſibilitas, ibi vero
ſummi Pōtificis poteſtas,q̄ pōt ſacrū reducere ad pro-
phanū,ſed qđ illi⁹ ſolius poteſtati pmittitur,reputatr̄ im
poſſibile de iure.ff.de le.j.apud Iulianū.§.fi. ſcđm Dyn.
nec admireris hoc dictū,nā ſi ꝯriū diceres, nihil eēt im
poſſibile de iu.poſitiuo,cū Papa ſit.ſ.illud. & illud imu
tat,& ꝯ illud diſpenſat,de cōceſ.p̄bē. ꝓpoſuit. cū ꝯcor.

imo illud ſic reuocare pōt,qđ habeat ꝓ infecto.de im-
mu.ecc.c.vno.in clem.¶ Prima glo.ponit exēpla, ſcđo
dicit ēt in alia re ꝓcedere regulā,iſtē in eadē forma, ter
tio ꝙ in nō ditatis,nō procedit,obiicit ꝯriū huic & ibi
remittit.quarto no.nedū dominiū ſed etiā vſum pro-
hibitū.In j.gl.ibi[§.j.]ſepulchrū alterius cōuerſationis
vſum non accipit.& ibi[*auth.præterea*]vaſa ſacra priua-
tis nō venduntur niſi conflata,& ibi[*ſi rem mobilem*]il-
larum rerū,q̄ animo vel rōne carent, cōfeſtim amitti-
tur poſſeſſio,hominis aūt retinetur,ſi reuertēdi animū
haberet.& ibi[*Pomponius.*]in prin.lapidū meorū in ty-
berim merſorū naufragio dominiū retineo,& poſſeſſio
nē nō,licet in fugitiuo ſecus,ne ipſa poſſeſſione me pri
uet.¶ In glo.j.ibi[*hoc ius.*]& prædicta auth. præterea. &
in fi.Dy.In gl.ii.ibi[*clericorum*]qui & homines ſunt. &
ibi[*pro humili*]benigno,manſueto,& miſericordi,& in-
humanitas econuerſo pro ſeritate,crudelitate,& impie
tate.ſ.de reſcri.cum ex officij.in prin.de cenſi. licet. & i
cle.de reli.do.quia contingit, poſt prin.

Q V A E S T I O.

Hæc regula,quæ ēt ſumi potuit de Leuitico.c.vlt.ad
fi.facit ad quæſtionem,quā diſputaui ſimul cū quæſtio
ne quā poſui ſup regula, Actus legitimi.an Papa poſſit
diſpenſare cū monacho ex cā, vt matrimoniū ꝯhat?
Ad negatiuā inducā.v.ſed quarto & quinto ſtatim rñ-
debitur,inducā ſex,duos textus, & quatuor glo. in ꝯriū
ſex rationes & v.gl.tertio ſoluā, ſed plene interſerā di-
ctū Thomæ diſtinguens inter clericū in ſacris & mo-
nachū.Quod ergo nō poſſit,facit hæc regula,cū ꝯcor.
imo nō vr̄ q̄ſtio,cū ſit tex.exp̄ſſus. de ſta.mo.cū ad mo
naſteriū.in fi.Scđo non legimus Beatū Petrū talia feciſ
ſe,ſucceſſor ergo talia non attentet, alias ceſſaret Petri
priuilegiū.xxiiii.q.j.manet.Tertio monachorū ꝯtinen-
tia pendere vr̄ ab vniuerſali ſtatu eccleſiæ, ergo ꝯ illud
Papa diſpenſare non poterit.xxiiii.quæ. j.memor ſum.
Quarto in votis proprie nō fit diſpenſatio, ſed cōmu-
tatio.de voto.c.j.& c.magnæ.ſed in cōtinentia non eſt
inuenire æque bonū,in quod cōmutari poſſit.eccleſia.
xxvi.c.omnis ponderatio non eſt digna animæ conti
nentis.facit.xxxii.q.j.nuptiæ.ergo diſpenſari vel cōmu
tari non poterit, maxime qa votū tenetur eſſe de iure
naturali immutabili. v.di.in prin. In his aūt quæ ſunt
1 †de lege naturæ & in præceptis diuinis non poteſt per
hominē diſpenſari.& præcipue in p̄ceptis primæ tabu
læ,q̄ ordinātur directe ad dilectionē Dei,qui eſt vltim⁹
finis præceptorū.ſed ſ̄m hoc implere votū eſt de lege
naturæ,& p̄cepto legis diuinæ,& pertinet ad p̄cepta le-
gis diuinæ & primæ tabulæ,cū ſit actus latriæ, & cōclu-
dit hoc ēt in aliis votis p̄ter continentiā diſpenſari nō
poſſe,fortius nec in illo,ſed ad hoc reſpondetur, ꝙ qñ
eccleſia diſpenſat in voto, non diſpenſat in præcepto
iur.naturalis vel diuini,ſed determinat id, quod cade-
bat ſub obligatione deliberationis humanæ, q̄ non po
tuit oīa circūſpicere,ſicut ēt diſpenſare ꝯ legē huma-
nā,non eſt tollere legē,ſed ordinare ex cā, ne liget eo
caſu,quo diſpenſatur,& ſic non eſt ꝯ.Quinto executio
voti fundatur ſup fidelitate, quā homo debet Deo, in
qua nullus diſpenſare pōt.ergo nec in voto p̄cipue tali.
Ad hoc rñdetur, ꝙ ad fidelitatē Deo debitā non perti-
net,ꝙ qs faciat aliquod malū,vel maioris boni impedi
tiuum,ad quod tendit voti diſpenſatio. Sexto ad hāc
partem facit.xxxii.di.de illo.xxv.q.i.ſunt quidam.& qđ
ibi no.& no.ſ.de cler.coniu.cum olim.de biga.ca.ii. in
2 glo.magna.in vlt.glo.¶ In † contrarium,quod diſpen-
ſare poſſit,ꝓbatur ex generali poteſtate Petro data de
ligando & ſoluendo.Mat.xvi. xxiiii. q. i. quodcunque.
de ma.& obe.ſolitæ.ad fi.nam de monacho facit cleri
cum ſecularē.l.xiiii.di.quorundam.Item diſpenſat cū
bigam.xxxiiii.di.lector.& facit conſtitutionem contra
ius naturale,quo minor.xiiii.doli capax obligatur reli-
gioni

gioni ſtatuens ne obligetur,de regula,ad noſtrã.& hoc
co.l.titu.poſtulaſti. Secundo in votis authoritas ſupe-
rioris intelligitur excepta,de iureiuran. venientes. Ter-
3 tio †coitus cũ vxore dr̃ caſtitas.xxxi.di.in cœna. per il-
4 lum ergo non vr̃ frangi.Quarto †ſimplex votũ tollitur
per matrimoniũ.qui cler.vel vo.meminimus.ſolenni-
tates aũt voti ſunt de iure poſitiuo,& ex conſtitutione
eccleſiæ.de voto.c.vno.li.eo.ergo contra ſolenne votũ
poterit diſpenſare.¶Quinto Papa abſoluit a iuramen-
to,per quod iurans Deo & homini obligatur,de iureiu.
quanto.ver.de hoc.& xv.q.vi. authoritate. ergo fortius
a voto,quod obligat ſoli Deo.Facit ĩ.de cele.miſ.de ho
mine.Sexto in profeſſione religionis vltra votũ conti-
nentiæ continetur votũ paupertatis & obedientiæ,ſed
in his duobus diſpenſatur, vt patet in religioſo, qui fit
epiſcopus.xviii.q.j.c.vno.ergo & in tertio, de quo loq-
mur.Septimo in voto abſtinentiæ,ſi vergat in corpora
le periculũ vouentis,diſpenſatur.Facit de obſer.ieiu.c.ii.
§.pe.& vlt.pari ratione & in voto continentiæ, ſi in ei⁹
periculũ vergat,diſpenſabitur.Octauo,ad hanc partẽ fa
ciunt,q̃ lo.no.xxv.q.i.quæ ad perpetuã.xxvii.q.j.nuptia-
rũ,& Bar.Brix.xxxii.di.de illo.Inn.& Hoſt. de voto. c.j.
de ſtat.mo.cum ad mon.¶Solutio aũt patet ex his, q̃
ibi poſt eos ſcripſi,amplius aũt verbis dicamus cum
5 Thoma & theologis. In voto †cõtinentiæ tria conſide
rari,voti materiã.ſ.continentiã.Secundo ipſius perpe-
tuitatẽ,ad quã ſe aſtringit.Tertio ipſius ſolennitatẽ, ali-
quibus aũt vr̃ ſolenne votũ continentiæ indiſpenſabi-
le,pp ipſam continentiã,quæ non recipit condignã cõ
mutationẽ,vt primo dixi p authoritatẽ eccl.& pro rõ-
ne dicunt,q per cõtinentiã homo triũphat de dome-
ſtico inimico,vel quia per continentiã homo perfecte
cõformatur Chriſto ſecundũ puritatẽ corporis,& ani-
mæ,quia bona animæ,vt cõtẽplatio, & oratio ſunt
meliora bonis corporis,& magis nos Deo conformãt,
& tñ in voto contemplationis & orationis diſpenſari
poſſet,vnde abſolute reſpicere ad ipſam cõtinentiã nõ
vr̃ ſufficiens ratio prohibendæ diſpenſationis, p̃ſertim
cũ apoſtolus.j.ad corin.vii.ad continentiã per contem-
plationẽ inducat,dicẽs,q mulier innupta cogitat quæ
Dei ſunt.ad idẽ.de cler.coniu.diuerſis. Finis aũt potior
eſt his,quæ ſunt ad finẽ, alii ponderant ſcd̃m perpetui-
tatẽ dicentes rõnem eſſe, quia votũ continentiæ non
põt p̃termitti,niſi per directe cõtrariũ,quod in aliquo
voto non licet.hoc eſt patẽter falſum,quia ſicut vti car
nali copula eſt continentiæ contrariũ. Itẽ abſtinere a
carnibus,vel vino,eſt directe contrariũ,comedere car-
nes vel vinũ bibere,& tñ in his votis diſpenſatur. Tertij
ponderant tertium,ſ.ſolennitatẽ voti, ſumentes rõnẽ
ex hac regula,dicentes aliquem prælatũ eccleſiæ non
poſſe id,quod Deo ſanctificatũ eſt,ad humanos vſus ɔ-
uertere,niſi id quod ſanctificatũ eſt ſanctificationem
amittat,& hoc etiam in rebus inanimatis,vnde non p̃t
facere quin calix conſecratus maneat cõſecratus ſtans
integer,multominus hoc poterit de homine conſecra-
6 to.Solennitas †aũt voti conſiſtit in quadã conſecratio-
ne,vel benedictione vouentis, & ideo nullus p̃latus ec
cleſiæ hoc poteſt,q votum ſolenne emittẽs deſiſtat ab
eo, quod eſt conſecratum, puta q ſacerdos non eſt
ſacerdos,licet poſſit prælatus ob aliquam cauſam exe-
cutionẽ ordinis prohibere,ſimili ratione nõ poſſet Pa-
pa facere,quin profeſſus ſit religioſus. Et deridet Tho-
mas opi.Vin.& Io.contrariã. Eſt ergo ſecundum Tho.
conſiderandum,an continentia ſit eſſentialiter annexa
ei, ad quod votũ ſolennizetur,an non.Primo caſu non
poſſet manere ſolennitas ſine debito continentiæ, ſcd̃o
poteſt,per quod dicit,q cum votũ continentiæ non ſit
eſſentialiter annexũ ordini ſacro,ſed ex ſtatuto eccleſię
per eccleſiã diſpenſari poterat,vt contrahat conſtitutus
in ſacris & vide.quod ſcripſi de conuer.coniu.placet. in
fin.ſed debitum continentiæ eſt annexum eſſentialiter
profeſſioni religionis,p quam quis renuntiat ſeculo, ſe-
totaliter Dei ſeruitio mancipando,quod nõ poteſt ſta-
re cum matrimonio,in quo incumbit neceſſitas alen-
dæ,& regendæ coniugis,prolis & familiæ,& rerum quę
ad hoc requiruntur.vnde.j.ad corin. vii. qui cũ vxore
eſt,ſolicitus eſt,quæ ſunt mũdi,quomodo placeat vxo-
ri,& diuiſus eſt.Vnde nomen monachi ab vnitate ſu-
mitur per oppoſitum ad diuiſionẽ p̃dictã,quare in vo-
to ſolennizato per profeſſionem non diſpenſat eccle-
ſia,quod voluit ſecundũ Thomã dec.cum ad mon. in
fi.dicẽs quod caſtitas annexa eſt regulæ monachali &c.
hoc proſequitur ſecunda ſecundæ quæſtione. lxxxviii.
articulo.xi.vbi etiam ipſe reſpondet ad illa duo, quæ vl
timo allegaui ad partem affirmatiuam, dicens falſum
eſſe,quod religioſus factus epiſcopus abſoluatur a voto
paupertatis,& obedientiæ,vnde nihil habet proprium,
licet epiſcopatus bona diſpenſet,& quod acquirit non
ſibi,ſed epiſcopatui acquiritur: vt in contrario, & ſupra
de priui.cum olim. ii. Item licet per accidens obedire
non teneatur,ſi ſuperiorem non habet,ſicut nec abbas
non tñ per hoc ab obedientia abſoluitur. De hoc vide,
quod no.xvi.q.j.c.iii. Ad id,quod dixi de voto abſtinen
tię reſpondet,quod cibus directe ordinatur ad conſer-
uationem corporis,vnde ſi abſtinentia directe vergit ĩ
corporis periculum,votum abſtinentiæ diſpenſationẽ
recipiet,ſed coitus non ordinatus directe ad conſerua-
tionem perſonæ non vergit,ſed ſi per accidens ex ea ali
quid perſonale accidat,ſubueniri debet per abſtinentiã
ciborũ,vel alia corporalia remedia ſine peccato.Facit
de pœ.& re.cum infirmitas.in fi.ſed vt ſcripſi poſt Inn.
& Hoſt.de voto.c.j.& in decr.prædicta,cum ad mon.ſu
per vlt.glo.vbi votum continentiæ ſolenne eſt impedi
mentum maioris boni,poterit Papa diſpenſare, nam
bonum commune melius eſt q̃ bonũ vnius. Poſſet aũt
per vnius continentiam bonum multitudinis impedi-
ri,vt ſi per matrimoniũ alicuius ſolenniter vouentis ẽt
monachi poſſet pax patriæ procurari,vel patria infide-
6 lis ad fidem conuerti,vel his ſimile,abſit †q his caſibus
monachelli continentiam præferamus tanto bono,vt
plene ſcripſi.& ideo plus non inſto,in præ. decr. cum
ad mon.ſuper vl glo.ſ.& rõ̃nes ad contraria ibi vide,
& in præ.dec. vnica. de voto.ſuper vlt.glo. bene probat
hæc dec.vnica. de voto. eo.li.In dec.autem,cũ ad mon.
quæ mouit Thomam ad prædictam diſtinctionẽ, cer-
tũ eſt nulla verba Papæ poſſe tollere,vel detrahere pote
ſtati ſucceſſoris,quia par in parem &c.de elec.innotuit.
cum concor.

SVMMARIVM.

1 *Accuſandi int adeuptum notatis de calumnia.*
2 *Teſtium & inſtrumentorum eadem vis in litibus dirimendis.*
3 *Inſtrumenta documentorum appellatione an contineantur in pro-*
bandis criminibus.
4 *Mulier an in criminibus recipiatur teſtis.*
5 *Teſtium & inſtrumentorum an diuerſa ſit fides.*
6 *Puniri ne quis debeat,ſi non ſit conuictus de crimine per teſtes,vel*
confeſſionem propriam.
7 *Lis dilato,ut accipiatur,quid ne ſignificet.*

REGVLA VIII.

SEmel malus. Facit hęc regula ad queſtionem de no-
tario, q fecit vnũ inſtr̃m falſum, an valeat
poſtea ɔfectũ per ipſum? Quam ponit Gul.
in Spe. de inſtr.edi.§.teſtat.ver.qd ſi tabellio. Prima gl.
ponit exẽpla ſecundo qũo hęc p̃ſumptio poteſt dici ho
minis facti,vel iur.ſed nõ de iur. Circa p̃ſũptiones duas
remiſſiones interſerens,& conuertens regulam ſubdit
vnde procedat hæc p̃ſumptio.tertio dat ſimile de pau
pere,& remittit.quarto dicit quandoq; hanc p̃ſumptio
nem ad filios tranſire.¶ In prima glo.ibi[*i. ly.*]calum-
nia

1 nia † notatis accuſandi ius ademptū eſt.& ibi.[*& eos*]
vide de ord.cog.c.ii.in glo.pen.& ibi.[*quod ita*]ſequitur,
ſanatum eſt,vt in priſtinum ſtatum reſtitueretur, per,
inde haberi debet,ac ſi morboſum non fuiſſet.& ibi[§.
togo] meritus dicitur qui non offendit,& ibi[*a Barbaris*]
Rediēs ab hoſtibus reſtituitur,ſi probat ſe captum eua-
ſiſſe,non transfugiſſe,& ſi bonus miles primus æſtima-
tus fuit,aſſertioni eius creditur.& ibi[*ſi aliquid*]li.x.nul-
lus ſuſceptor vel arcarius interuertiſſe conuictus, illud
gerat officium,in quo ante dixit. & ibi[*ex perſona*]colle
gæ aui mei non conuenior,ſi probo illum tempore de
poſiti officii fuiſſe ſoluendo.& ibi[*ſi magiſtratus*]pupil
non habet docere tutores non fuiſſe ſoluendo,ſed ma
giſtratus habet docere illos tunc idoneos, & ibi[*ſi credi
tores*]li. ſi.creditores habent probare hæredem inopem
a quo ſatiſdationem petunt. & ibi[*quod mancipia*]vide.ſ.
eo.li.de temp.or.c.j.in glo.de qua. In j.glo. ibi. l. iiii. & l.
ſi cui. §. iiſdem. & ibi[*præſumitur bonus*]& licet hæc præ-
ſumptio ſit iur.& naturæ accedens,tamen huic contra
rium remouet effectum præſumptionis, & quāuis for-
tior videatur præſumptio naturæ,quam actuum, qui
ſunt naturæ contrarii tamen poſteriora hic prioribus
derogant,nec eſt illa de iur.naturali immutabilis,ſecun
dum Dyn.qui etiam hic ſoluit,qualiter præſumitur q's
eſſe in actu poſſeſſionis malitiæ,in quo ſemel fuit,cum
non præſumamus quem eſſe in poſſeſſione rei,licet olī
poſſederit.C.de proba.ſiue poſſidetis, & dicit finaliter
hoc eſſe,quia poſſeſſio auferri poteſt facto alterius ſine
voluntate poſſidentis,non ſic in animi vitio.hæc Io. nō
eges,ſi tenes quod dixi de reſtitu.ſpo.cum ad ſedem. ſu
per.iii.glo.& ibi[*corrupta*]inducit Ioan.mo. illud Sapiē,
17.Perturbata conſcientia ſemper præſumitur ſæua ,&
ibi[*prona*]vnde ponit Io.mo.illud Senecæ , quod ſcripſi
de ſent.excom.cum voluntate. in fi. & ibi [*ſi creditores*]
& ff. qui ſatis.co.ſi vero.§.j.& ibi.c.vno.& vide ſupra eo.
li.de elect.ſi forte.in glo.qui etiam.

QVAESTIO.

Huic regulæ congruit quæſtio prima,quam poſt do
ctoratū diſputaui,an per inſtrumentū directe probetē
crimen,directe dico,quia,puta,adhibitis teſtibus roga-
tur tabellio conficere inſtrumentum de vulnere,homi
cidio,adulterio,incendio,vel his ſimilibus , quæ cōmi-
ſiſti,& tabellio ſic facit,quod poſtea contra te produci
tur,& placuit tunc quæſtio & ſolutio Ia.de Aret. p Bō.
tranſeunti,quare ſcripſit in ea ,cuius verba ponit Cy-
nus ad literā.C.de proba.ſciant cuncti. Ad affirmatiuā
inducā ſex rationes,& ſex glo. In contrarium totidem
rationes,& quatuor gl.tertio ſoluā diſtinguendo , & ad
contraria prius ſingulariter, demum communiter rē-
2 debo,Quod probetur.videtur primo,quia in † exercen
dis litibus parem vim obtinent teſtes & inſtrumenta
de fide inſtr.cum Io.C.eo.ti.in exercendis.& vndecun
que crimina clauerint,punienda ſunt,xxiiii.q. iii. ecce
¶Secundo non eſt in criminalibus reſtringenda pro
bationis forma,cum publice vtile ſit,ne crimina rema
neāt impunita.xxiii.q.iiii.eſt iniuſta.in fi.& ff.ad l. Aql.
ita vulneratus.¶Tertio multi canones dicunt,crimen
per documenta probari.ii.qō.vii.pleriq;.ibi,publicis do
cumentis.& c.ſi quis epiſcopus.ii.q.viii. ſciant . quæ eſt
lex.C.de prob.ibi,apertiſſimis documentis.xxiii.qu.iiii.
forte in populo in fi.ibi.ſi veris documentis teſtibusq;
3 conuincitur ſed ibi patet,quod † documentorum appel
latione inſtrumenta continentur,cum ponantur vt di
uerſa a teſtibus,probatur etiam id de prob.quoniam ſ.
& C.de eden.ſi quis in aliquo.¶Quarto ad hanc partē
facit de reſtitu.ſpolia.cum ad ſedem.verſ, nos prioris.de
do.& con.veritatis.C.quorum ap. non re. l. obſeruare
ibi,teſtibus productis,inſtrumentis prolatis &c.¶Quin-
to videtur caſus,quia periurium & falſum probatur p
inſtrumentum,eodem lib.de iur.iur.cap.vltim. vbi de.

hoc.de his quæ fi.a præla. quanto.& conſpiratio , quæ
magnum crimen eſt,probari videtur per ſcripturam.
de ver.ſi.c.ii.eod.lib.vbi de hec,& ſciſma.eo.lib. de ſciſ-
ma.c.vno.Item dilapidatio rerum eccleſiæ,de rebus ec
cle.non al.ſi quis presbyterorum.& facit.C.de eden. is
apud quem.Sexto inducitur etiam lex.ii. ff. de fer. In fi.
vbi per aſpectum æſtimatur iniuria. ſic ergo reſpectu
notarii & teſtium poterit inſtrumentum confici & p-
bari per illud. Ad hanc partem facit quod not.Hu.,vii.
quæſtione.ii.c.j.Bertran.j.quæſtione.vii.plerique.Io.fa-
cit.ii.quæſtione.j.iudex.Hoſt,in de reſti.ſpol.cum ad ſe-
dem.Guil.in Spe.in appa.de vſur.quamquā. & in Spec.
de inſtru.edit.§.reſtat.ver.ſed ſi alii.an.fi. Acc.ff.ad Tur-
pill.in ſenatu.in prima gl.& C.ad l. Aqui.contra negā-
tem.in j.glo.¶In contrarium cōſtat ,quod cautius agē
dum eſt,vbi maius periculum imminet.xlii.di.quieſca
mus.vii.q.ij.c.fi.ſ.eod.lib.de elec.vbi periculum. in pri.
& ff.ad Car.l.j.§.ii.vel.iii.propter periculum autem cā-
ſuum criminalium,in quibus quandoque de ſalute ho-
minis agitur,C.de app.addictos.non recipitur procura
tor in ill de accu.veniens.eadem ratione non recipiet
probatio inſtrumentalis. Secundo patet etiam diſſimi-
4 litudo,quia in criminalibus mulier† non recipitur in
teſtem,de verbo.ſi.forus.nec minor.xx.an.iiii. quæſtio.
iii.in teſtimonium.quæ eſt lex.ff.de teſti.ſed in inſtru-
mento forſan ſcriptus eſt minor. xx. cuius viuæ voci
non crederetur,multominus mortuæ ,ergo inſtrumen
tum repellatur,cuius repellitur author.de teſti. licet ex
5 quadam.& alia † eſt fides teſtium,& alia inſtrumento
rum.& non teſtimoniis ſed teſtibus eſt credendum. iii.
quæſt.iii,§.item vbi alia. ff.de teſt.l. iii.§. iii. & ſæpe talia
ex mala fide ſcribuntur.ff.de cuſto.& exhib.re.l. diuus.
Tertio conſtat,ꝙ accuſatio eſt odioſa.ii.q.vii.ſi quis epi
ſcopus.C.de iu.properandum.ergo in ea probatio non
dilatetur,ſed potius reſtringatur.ad hoc.ſ.de teſt.,co. di-
lectorum. vbi in ciuili & non criminali coguntur te-
ſtes.facit hoc.eodem ti.odia.C.de nup.l.neque. Quarto
multum facit,quod in criminali cauſa teſtes exhibean-
tur coram iudice.in Authen.de teſti.§. multæ. verſi.in
criminalibus.C.de fide.inſtru.iudices,& authen. apud
eloquentiſſimum.facit.v.q.v.illi qui.ergo non ſtabitur
inſtrumento.niſi teſtes exhibeātur. Quinto ſi abſens ac-
cuſari non poteſt.ff.de pœ.abſentem.iii.q.ix.c.j.ii. & iii.
multominus conuinci,vt ibi,& ii.q.viii.per ſcripta.& c.
j.ff.de requi.re,l.ii. Sexto facit. ii.q.j.iudex.& c.primates.
6 vbi dicitur, ꝙ non debet punire † niſi conuictum per
teſtes vel propriam confeſſionem.xv.q.vlt.c.vlt.in fi.&
l.sciant.inducta pro prima parte facit pro iſta , cum ibi
dicatur,probationes in criminalibus debere eſſe aper-
tiſſimas,& luce clariores.Pro hac parte facit, quod no-
tat. B.de ma.& obe.cum in eccleſiis & quod ibi no.In
no.xxiiii.q.ii.ſane.ii.in glo.ſed quod ſi.& quod no. Gu.
in Spe.de accu.§.j.ver.quod ſi accuſatus.¶Soluendo di-
xi per inſtrumentum directe non probari crimen per
vltimo allegata,nam & video , etiam in contractibus
notarium non poſſe , me non mandante , contra me
conficere inſtrumentum,in Auth.de tabell.ad fi. j. co-
ſū.coll.iiii.hæc vera,niſi per me,vel me volente & man
dante conficiatur inſtrumētum,per quod ipſo facto
crimen meum probetur,xxiiii.q.ii.ſane.lxxxviii.di. ne-
que. ff.ad l.Cor.de fal.ſi quis legatum.& l.qui duobus.C.
de his qui ſibi aſcri.per totum.& per hoc ſit reſponsū
ad decre.vlt.ſupra eodem.lib.de iur.iur.& ver.ſ. ſequen-
tes.l.is apud quē.loquitur de actis cauſæ,non de inſtrīs.
ſicut præ. decre.vlt. de iur. lex ij.de iniu. loquitur de iu-
dice,qui ſuo non alieno aſpectu habet æſtimare atro-
cem iniuriam. Redundo ad principium allegationum
non ob.quod dicitur,in exercendis litibus &c.quia ver-
7 bum † litis,non criminalem ſed ciuilem cauſam deſi
gnat.ff.de verbo.ſigni.l.litis.vnde quod de vno conceditur
tur de altero negatur.xxv.diſtinct.qualis. Itē fateor cri-
men puniendum cum claruerit , ſed nego directe ſia

reie

rere per inſtrumentum,c.forte.& lex,obſeruare.coniũ gunt teſtes & inſtrumenta,vt ſ.patuit,& ſic non ſunt ɔ̃. Poſſet etiam aliter ad illa & alia rñderi,ꝙ inſtrã bene ꝓbant indirecte crimen, vel coadiuuant criminis probationem.Pone,accuſo,ꝙ incendiſti domum meam,per teſtes probo incendium,per inſtr̃m probo dñium, accuſo te de pace fracta,induco inſtrumentum pacis, accuſo te de de periurio,induco iſtr̃m,quod iuraſti. accuſo Titium de adulterio, probo, ꝙ mulier fuit vxorata, & eo ſciente,per inſtr̃m ɔ̃ctus matrimonij,in quo ipſe inſcriptus ſit.ſic etiam loquatur gl.in l.ɔ̃ negantem.fateor ergo bene probari indirecte crimen per inſtr̃m.veniant no.per Inn.& Ho.de accu.ſuper his.& ſm hoc vltimo dicta procedunt,in Auct.vt li.ma.& auiæ.ad fi.§. his quoq;.col.viii.ex qua ſumpta fuit auct.ſi quis ei.cuius verba poſui,de coha.cle.& mu.c.ij.denũtiationes.n.factas conuerſanti cum vxore mea bene probabo per inſtrumentum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens cum meretrice, quam credit non deſiſtere meritricari,peccat.*
2 *Matrimonium intermedium legitimationem an impediat.*
3 *Præſcriptio eſt acquiſitio dominij.*
4 *Clerici beneficiati quas domi ſuæ mulieres poſſint habere.*
5 *Concubinarij an ad ordines poſſint promoueri.*
6 *Ius naturale quid ſit.*
7 *Spurij quare,& vnde ſic dicantur.*
8 *Naturales filij cur ſic,& vnde ſic vocentur.*
9 *Concubinæ & vxoris differentia quæ ſit.*
10 *Naturales quomodo legitimentur.*
11 *Naturalis prius natus,licet poſt legitimatus, an ius habeat in ſucceſſione primogenituræ.& nu.13.*
12 *Conſuetudo duo requirit.*
14 *Subdiaconus an in epiſcopum poſſit eligi.*
15 *Conſuetudo an nos lędere,vt iuuare poſſit.*
16 *Statuta & conſuetudines an ligent clericos &c.*
17 *Conſuetudine an teneantur clerici,ſi ſit eis onEroſa.*

REGVLA XXIII.

SIne culpa. Prima glo. ponit exẽpla regulæ & exceptiõis,reddit rationem r̃læ,& remittit.In gl.j.ibi, ſi ꝑ cura.putans arborem in loco, quo nõ erat iter,non tenetur,.quia non diuinare tenebatur, aliquẽ tranſiturũ.& ibi,ſancimus.vide in regula non dẽt aliqs. ſ.proxi.in ordine teatus. ¶In glo.j.ibi, tua.quod dic,vt ibi ſcripſi.& ibi de nox.in prin.Dy.ponit exemplum cũ fauore publicæ vtilitatis res auſertur poſſeſſori.& datur militi,qui virtuoſe ſe habuit.ff.de euic.Lucius.de re.iu.verũ.Ita vulneratus.ff.ad l.Aql. Itẽ cũ torquetur ſeruus vel ẽr liber teſtis ꝑꝑ alterius delictũ pandendũ.ff.qui & a qui.l.proſpexit.ff.de qõ.l.ex libero.ſed ibi ſubeſt cã, q̃a facto ĩterfuit.Itẽ culpa q̃a vacillabat. alś ſi quod ꝑdicto rũ deeſſet,non dẽt torqueri,vt ibi.Itẽ ponit exẽplũ, per l.C.preci.imp.of.l.j.& pro quibus ca.ſer.p̃.de lib.acci.l.j. vbi ꝑꝑ laudabilis fidei exẽplũ ſeruus admittitur ad vindicandã necẽ dñi.& ꝓ p̃mio libertatẽ ɔſequitur,& ſic p̃ſens dñs perdit dñiũ ſine culpa.ad idẽ.ff.de adul.ſi poſtulauerit.& qd̃ no.de calu.l.pe.& ibi,nec pęna.ad hoc induc.lo.mo.illud Deute.xxv.in prin.ibi, pro mẽſura peccati erit plagarum modus.item,vt dicit, poena dicitur a pendendo,i.ſoluendo debitum per culpam.

QVAESTIO.

Hæc r̃la facit ad ſecundũ princi.mẽbrũ qõnis, quam diſputaui, vt lĩimatio ſuperueniẽs natiuitatẽ lĩimi, ſibi non p̃iudicet,q̃ non eſt in culpa.Quia vero qõ pulchra & vtilis eſt,illam integrã hic inſerã,quã ſic proponebã. Acolitus beneficiatus habens,B.filiũ ex A.concubina. C.duxit in vxorẽ,ea qua ſuſcepit D.fi.ꝓmotũ ad ſacros. demũ vxore mortua in extremis agens cũ dicta cõcubina mr̃imoniũ ɔ̃xit,primo q̃rit,an ille. B. ſit legitim⁹. ſecundo dato ꝙ ſic,an ſibi debeatur hr̃ditas, quã inter legitimos loci ɔſuetudo defert primogenito.Prima qõ habet tria dubia. Primũ, an quod dr̃,nãlẽ legitimari ꝑ ſequẽs parẽtũ ɔiugiũ,locũ habeat ĩ genito ex clerico in minoribus beneficiato. Secũdũ, an ibi id locũ habeat, cũ alter parẽtũ interim aliud mr̃imoniũ ɔ̃xit.Tertiũ, an talis legitimatio fiat per matrimoniũ in extremis ɔ̃ctũ.& ſicut verbotenus, ſic & nũc in ſcriptis primo expediã vltimũ,ſcd̃o ſcd̃m,tertio primũ. Ad negatiuã ante ĩducã.iii.rõnes,& vnã æquitatẽ,ſcd̃o ſolua,& ſolõnẽ, v.rõnibus adiuuabo, & ɔ̃riis reſpondebo. Et ꝙ matrimonium in extremis ɔ̃ctum non legitimet prolem, videtur caſus in l.nuper.C.de natura.li.quæ dicit,matrimonium tunc legitimare prolem, cum ɔ̃hitur ſpe tollendæ ſobolis,quæ ſpes hic deficit, ergo &c.¶ Secundo ſic,matrimoniũ ɔſideratur ex duplici inſtõne, prima fuit ab ipſo Deo in ſtatu Innocentiæ, & in paradiſo. de voto.c.ij.no.eo.lib. per verba protoplaſti. hoc nunc os &c.Gen.ij.in fi.& hæc inſtitutio fuit ad prolẽ, vnde ibi ſequitur,& erunt duo in carne vna,ideſt,ad vnã carnã procreãdam, & ibi, creſcite & multiplicamini &c. ſecunda fuit ab apoſtolo, poſt ſtatum innocentiæ, & hoc principaliter ad vitãdum fornicationem.j.ad Corin.vij.de vtraque habetur.xxiii.q.ij.§.his ita.ſed in eo q in extremis agit fateri oportet, vtrũque deficere, & ſpẽ prolis & euitationẽ fornicationis,ergo deficiente cã deficiet & matrimoniũ, & per conſequens legitimatio, quam inducit mr̃imoniũ,vt.ſ.qui fi.ſint le. tãta.& hoc ſic formatur. vbi plura ſunt ſubſtantialia alicuius actus ſacramentalis vel non.vno deficiente deficit totum,pater in baptiſmo, cuius ſubſtãtialia ſunt verbũ & elemẽtum,altero deficiente deficit ſacramentũ.j.q.j.detrahere.ſ.de bap.non vt apponeres.patet in elec. quo ad ſubſtantialia formæ ſcrutinij,de elec.quia propter.& c.cum ſta.& c.Cumana.patet in diffinitiua quo ad ſubſtantialia.ſ.vt feratur in ſcriptis a Iudice ſedẽte & per ſe recitãte,quorũ alterum ſi deſit, vitiat ſñiam.de re iud.c.fi.lib. eo.cũ concor. Item tranſactione alimentorũ de tribus quæri debet,de cã, de modo, de perſonis, quorũ alterũ omiſſum,vitiat quod agitur. ff.de trãſac. cum hi. §.vlt. ver.oratio.& §.ſi prætor.cum concor. Ita in propoſito, cum tria ſunt, quæ Auguſt. vocat matrimonij bona. xxvij.q.ij.omne.& dec.vlt.de condi.appo. dicit illa ſubſtantialia,deficiente vno illorũ, ẽt in ſpe, deficiet matrimoniũ, ergo & legitimatio.nam ẽt in matrimonio deficiente ſubſtantia & forma vel deficiente altero duorum conſenſuum, in quibus conſiſtit ſubſtantia. conſtat,ꝙ deficit matrimoniũ.ſ.de ſpon.tuę.& ca.tua. ¶Tertio ad hanc partẽ induco.lvij.diſt.ca. vno.vbi baptiſmus in morte receptus irregularitatẽ inducit quo ad ordinis promotionẽ.de poe.di.vij.ſi quis poſitus.vbi Auguſt.non vult aſſerere, ꝙ ſacramentũ pniæ in morte ſuſceptum ſit illius efficaciæ, cuius eſt cũ in ſanitate ſuſcipitur.& j.de rap.ſuper eo.vbi confeſſo in morte denegatur officiũ ſepulturæ, ex quibus concluditur hæc diuerſa,aliquid fieri in vita,quod non in morte.exẽplũ vide.ſ.de ſepul. de his.in prima glo.& ſuper ipſa.de off. or.præſenti.§.porro.in magna gl.eo.li.¶Quarto æquitas iuuat hãc partẽ,qua docemur,ꝑ experiẽtiã aliquos ĩ morte ɔſtitutos cũ tali ɔ̃here, cũ qua in ſanitate nullo mõ ɔ̃herẽt.Itẽ cũ tali ɔ̃here in mortis articulo ɔſtituta cũ qua tũc ſani ɔ̃cturi nõ eſſent,videt̃ ergo ĩeſſe irriſio ſcr̃amenti.de pę.di.iii.irriſor.¶In ɔ̃riũ,quod ꝓ ſolutione do,eſt sciẽdũ,ꝙ ſuꝑ de.tãta.e.ti.in prin.ſic dicere ſoleo, & ſic ſcripſi ſuꝑ ver.ɔ̃ctũ mr̃imoniũ.ꝑ hãc lr̃am. q̃ ſic ſimplr̃ loquit̃, vr̃ ſatis eſſe, ꝙ mr̃imoniũ ſit ɔ̃ctũ,licet ĩ ɔ̃ctu deſit ſpes ꝓlis,ꝑ qd̃ vr̃,ꝙ ſi qs in mortis articulo ɔſtitutus ɔ̃hit cũ illa,ex qua filiũ nãlẽ habebat, vel ɔ̃hit cũ illa in mortis articulo ɔſtituta,ꝙ legitimata ſit ꝓles,licet qdã ɔ̃.ꝑ.l.nuꝑ.C.de nã.li.Ibi,ſpẽ tollẽdę ſobolis, ꝑ qd̃ ẽt dicũt,mr̃imoniũ tũc nõ eſſe,& attribuit̃ hoc dictũ Iac.de Are.verius vr̃,ꝙ ſi mr̃imoniũ, & legitimata ſit proles,& ſatis eſt,quod ſit ſpes prolis in caſu conualeſcientiæ. Item & ſine tali ſpe videtur eſſe matrimo

nium propter humanitatis ſolatium. xxvii. q.i. nuper.
ſupra de fri. quod ſedem. & ibi not. nec vitiatur propoſi
tum, non habendo prolem, niſi deducatur in pactum.
ſ. de con. appo. ca. fi. & no. de conſan. & affi. de inſid. nõ
ob illa litera. ſpem tollendæ ſobol. nam non minus fi-
lius pp tollendã ipſius qualitatem & patris poteſtatẽ in
quam incidit, creari videtur. ad hoc in ant. quibus mo.
na. ef. le. §. ſi quis igitur. & patet in l. nuper. ibi, ſat. n. & c.
bene facit. xxvi. di. c. i. & quod ibi no. optime facit. ſ. de
ſpon. cõmiſſum. Coadiuuemus hoc dictũ in ɔ̃riũ rñdẽ
do allegatis. Primo vide quõ bñ ſac. præ. dec. cõmiſſum.
conſtat, ꝙ in illo matrimonio defecit ſpes prolis, quia
non intendebat ad coitũ. Itẽ ſpecies ſacri, quia per pro-
feſſionem intendebat ɔ̃hens cito diuertere. deficiebãt
ergo duo bona in ſpe, & tñ tenet matrimonium, for-
tius ergo tenet, vbi deficit alterũ tãtum. ¶ Secundo for-
tificatur illud per tertiũ bonũ fidei. ɔ̃his cum muliere
non ſperans ſibi fidẽ tori ſeruare, vel ɔ̃his cũ illa, quam
non ſperat fidem tori ſeruaturam, & tamen nullus du-
bitat ibi eſſe matrimonium, fateor tamen, quod peccat
† qui cum meretrice ɔ̃hit, quã non credit deſinere mere
tricari, & meretur, ſi credit ꝙ deſinat. xxxii. q. i. non eſt
ſ. de ſpon. inter opera. C. de nup. imperialis. cõcluditur,
ꝙ ẽt ſi omnia tria bona deficiant in ſpe. dũmodo hoc
non deducatur in pactũ, eſt mr̃imoniũ, ergo & c. ¶ Ter
tio hoc. quod de prole dicitur, probatur per. c. beatæ. 27.
q. ii. conſtat enim, ꝙ fuit matrimoniũ inter Mariam &
Ioſeph, & tñ ipſa virgo ẽt ɔ̃hendo ſe virginitatẽ ſeruatu
rã diſpoſuit, vt ſic iuxta diſpoſitionẽ animi nõ erat ſpes
prolis. ¶ Quarto vide in baptiſmo, bonũ baptiſmi eſt in
fuſio gratiæ cũ remiſſione peccatorũ, ſed ſi ficte baptiza
tur adultus, verũ habet baptiſmũ. non tñ bonũ baptiſ-
mi, quod tñ habere incipiet poſtea, cum illa fictio a ve-
raci corde receſſerit. i. q. i. ſicut ficti. de con. diſt. iiii. tunc
valere. ſ. de bap. maiores. §. fi. ſic iſte habet verũ ſcramẽ
tũ mr̃imonij, ſanatus ãt ab ægritudine habere poterit
ſpẽ prolis & prolẽ. ¶ Quinto multũ hoc adiuuat, quia
licet nil morte certius. vnde eccle. xiiii. c. teſtm̃, huius
mũdi morte morieris. nil tñ ipſius hora incertius. xiiii.
q. ii. in eccleſiaſtico. ff. de condi. & de. l. i. & ſępiſſime hoc
experimur, ſanari pronoſticatos ad mortem, & cɔ̃ de
çta. & quali. ad aures. cũ ergo certitudo mortis non im
pedit matrimoniũ, alias nullũ eſſet mr̃imoniũ. ita verũ
in egris ſicut in ſanis eſt dies incertus, fateri oportet per
inde ac ſi fuiſſet in ſanitate ɔ̃ctum, quod ſic coadiuuo.
Donatio fit eã mortis cãque inſtãtis. ſi irreuocabiliter
datur, cenſetur in vita donatũ, vt eo. ti. vbi ſed hic eſt ɔ̃-
ctus irreuocabiliter, quia quos dñs & c. de tranſlatio. per
totũ, ergo perinde habetur factũ in periculo mortis in-
ſtãtis & in vita, patet hoc in ſpirituali mr̃imonio, quod
per religionis profeſſionẽ ɔ̃hitur. q̃ tenet facta in mor-
tis articulo, & de regula. ſicut nobis. dũmodo pp infir-
mitatẽ non ſit alienatus a mẽte. eo. ti. ſicut tenor. quo
caſu fateor, ꝙ non teneret carnale. xxxii. q. vii. neque. ſ.
de ſpon. dilectus. cũ concor. Concludimus ergo cũ illo
generali, quo dicimus, edictũ de matrimonio prohibi-
torũ certarũ perſonarũ, de ſpon. cũ apud. in extremis
ergo laborantẽ nõ inuenimus ꝓhibitũ, ergo dicamus
illũ permiſſum, qui alias iuraſſet cũ aliqua ɔ̃here, in ex
tremis poſitus haberet neceſſe deierare, ſed null' de ne
ceſſitate peccat. xxiii. q. iiii. Nabucdonoſor. ver. vaſis iræ.
quod alias eſt capitulũ. ¶ Ad ɔ̃ria rñdetur, nã ad. l. nup.
& ad id, quod inducebatur ſecundo, iã rñſum eſt. ſ. Ad
illa quatuor, quæ inducebantur ad fornicationẽ ſecun
di. facilis eſt rñſio, quia illa loquũtur in ſubſtantialibus
formæ, q̃ ſi fuerint omiſſa vitiant, quod agitur. Quod ãt
fortius noceat vitiare formã q̃ eãm, collige ꝑ no. xij. q.
ij. in ſumma. Ad illa q̃ tertio inducebãtur. rñde. Primo
ad illud. c. vnicũ. lvij. diſt. ꝙ ille baptizatus in morte ve-
rũ habet baptiſmũ. ſed ꝓrogatiua ordinũ, quæ repellit
multos. ẽt nõ peccantes repellit & iſtũ, ſicut neophitũ,
licet vere ſit baptizatus. xlviii. diſt. per totũ. Ad. c. ſi quis,
rñde per no. eo. ti. in ſum. Ad ca. ſuper eo. dic, ꝙ ille ve-
rũ habet ſacramentũ pęnitẽtiæ, ſed ad aliorũ terrorẽ de
negatur officiũ ſepulturę, vt ibi no. in gl. penul. ¶ Ad id,
qđ ex his ɔcludebãt, rñde, qa illa ſunt caſualia. nã regu
lariter quod licet in vita, & in morte, & dicens contra-
rium, incidit in l. Fuſiã caninã, qua licebat in vita liber-
tates dare non in morte hodie ſublatam. inſtitu. de l.
Fuſia can. tollen. & C. eod. tit. l. vna. ¶ Ad ſecundum ve-
niens probo per matrimonium. quod ponit thema, cũ
concubina contractum illum. B. nõ legitimatur, quia
non primum ſed aliud fuit intermedium. ¶ Quod ſic
oſtendo per tres copioſas rationes. Ad contrarium
inducam opi. quam duabus rationibus adiuuabo. ter-
tio ſoluam, contrariis reſpondebo. Ad primum, ius po
ſitiuum permittens legitimationem, de qua loquitur,
cogitaſſe videtur de nuptiis, quæ poſt natiuitatem filii
nullis aliis interpoſitis ſunt contractæ, hinc eſt, quod ſi
minor manumittit ancillã, vt nubat alteri, non eſt li-
bera, etiam ſi ſoluto matrimonio nubat manumitten-
ti. ff. qui & a quibus. l. matrimonij cauſa, inde dicit lex,
ꝙ hoc ſermone, cum nupta erit, primæ nup. intelligun
tur. ff. de uer. ſig. boues. §. i. & dotis ꝓmiſſio de primis nu
ptiis intelligitur, nec trahitur ad ſecũdas primo matri-
monio ſoluto contractas cum illo, cui promiſſio facta
fuit. ff. de iur. do. dotis promiſſio facta. ff. de pact. inter ſo
cerum. in fi. & de leg. ij. cum pater certam. hinc etiam
eſt, ꝙ ſi iuraui cũ P. muliere contrahere, ſi primas nup.
cum illa non contraho, ſed cum alia, ſum periurus, &
de periurio puniendus. ſupra de ſpon. ſicut his. bene cõ
uenit. de præben. non poteſt. in fi. vbi diſpẽſatio de duo-
bus curatis intelligitur de primis. Ad idẽ. C. de vſufruct.
antiquitas. vbi nomen hæredis ex cauſa intelligitur de
primo. ff. de verb. obl. cum qui calendis. ff. de iur. fiſ. l. edi
cto. §. cum autem a parte. ff. de le. iii. fideicommiſſa. §. ſi
quis. x. & vt le. no. cau. l. i. §. ſi cui, ita ſubaudiamus, ergo
in poteſtate legitimationis, ſi res in eodem ſtatu permã
ſerit. xxii. q. ij. ne quis, de iur. iur. quemadmodum. de ſo
lu. cum quis. i. & ii. reſponſo. Secundo ſic probo, actus
impertinens intermixtus vel vitiat, quod agitur, vel im
pedit extrema coniungi, fortius ergo contrarius, vt hic
De primo patet, quod vitiat teſtamentum. quod vno
contextu fieri debet. ff. de teſta. hæredes palam. in fin. vi-
tiat electionẽ. de elect. quia propter. & c. cum poſt peri-
ram, ſtipulationem. ff. de verb. obligatio. l. i. & l. conti-
nuus. in princip. Fortius ergo contrarius, cum plus ap-
pareat voluntas cõtradicentis verbo vel facto. de ſimo.
ſicut tuis. de bap. maiores. ad fi. nec dicas, de ſacramen-
to loquitur, nam & verba intermedia baptiſmũ vitiãt
ſacramentũ, & fortius contraria, vt no. de conſe. di. iiii.
ſi nõ ſanctificatur, dicam ergo hic induci vitiũ propter
coniugem intermediam, ſupra de fil. presby. ex tranſ-
miſſa. de ſedo, ſ. ꝙ impediat coniũctionẽ extremorũ, ſic
ꝓbo, ſponſalia cõdõnalia, & ſequens carnalis copula
faciunt matrimonium, ſed contrarius conditionis euẽ
tus intermedius impedit coniunctionem horum ex-
tremorum. ſupra de condi appo. per tuas. Item locus ia
cet intermedius, vel qui non ſeruit, impedit ſeruiturẽ.
ff. de ſerui. l. ſeruitutes. iiii. §. fin. de ſeruit. ruſt. præ. l. qui
ſella. §. fin. & no. ſupra de obſer. ieiu. c. i. ſicut locus me-
dius impedit pollutionem. de conſe. ecc. vel alta. c. vno.
Itẽ interruptio media naturalis vel ciuilis, de quib. xvi.
q. iii. §. hæc q. ſ. de ꝑſcr. illud. & C. de ꝑſcr. xxx. ann. vel. xl.
cũ notiſſimi. §. ſed & ſi quis. Ipedit extrema coniugi, &
oportet nouam præſcriptionem inchoari, vt in prædi.
§. hæc quæ. in princip. & interpolatur poſſeſſio, quam
habeo per colonum recedẽtem vel deſerentem per in-
termediam perſonam tertij. ff. de acquir. poſ. ſi de eo. §.
i. & eodem modo poſſeſſio teſtatoris hæredi. eo. ti. l. cũ
ſolus. in fi. & ſic loquitur præ. §. hæc quæ. in pri. & quod
ibi no. mr̃imoniũ ergo Itermediũ, ꝑ quod videẽ pr̃ aſſe
rere ſe nolle nãlẽ legitimare, ẽt ipſo ſoluto lſimationẽ
Ipediat, vt ſic in huiſmodi ꝑiudicialibus vnius electio ꝑ
indicet

iudicet alteri.ſ.e.li.de poſt. c.vno.de ele.vt qs.&bñ facit,
qđ notaui đ clerico habēte lfas ad vacaturā,q̄ ꝯtr mri-
moniū. per quod & ſoluto matrimonio gratiā perdit.
de cle.ꝯiu.c.vno.li.co in gl.hinc ergo ¶ Tertio ad hanc
partē inducitur, quod fictio canonis, ꝑ quā duo dies ꝑ
vno finguntur, ceſſat per cibū vel potū intermediū ex
parte ordinantis vel ordinandi.lxxv.di.quod a pluribus.
de tē.or.literas.ſic & fictio,qua fingit ius poſitiuū,matri
moniū an natiuitatē ꝯctū impedit per matrimoniū
intermediū. maxime cū iuris fictio non ꝓcedat ſuper
impoſſibili,vt no.ff.de lib.& poſth.l.Gallus. §.ſi eius. ad
fi.magnæ gl.vel iuri ꝯrio,vt no.ff.de le.j. talis ſcriptura.
ad fi.vltimæ glo.& ꝓbatur.ff.de ca.& poſtli.reuer.in bel
lo.§. factæ. ſi is qui ꝓ emptore.ff.de vſuc.ars enim,& fi
ctio iuris poſitiui habet imitari naturā.inſti.de adop.§.
minorē. & q̄ in hoc plenius inſiſtā.in ij.q.nō plus hic
2 ꝓſequat. Ex his ꝯcluditur † ꝑ matrimoniū intermediū
legitimationē impediri.¶ Ad ꝯtrū primo īducit opin.
Gof.& Ho. qui hoc tenent aperte in ſum.de fil.presby.
Gof.in ver.qđ ſi qs natus.& Ho.§.ij.in fi.quorū opinio
ſic iuuatur.ꝯſtat, q̄ ius poſitiuū, quod iubet ꝑ parentū
matrimoniū legitimari ꝓlē,nō diſtinguit,an fuerit ma
trimoniū intermediū,vel nō,ſed hoc ſolū requirit ma
trimoniū inter parentes ſecutū. Sed hoc hic fuit, ergo
&c. vbi āt ius non diſtinguit, nec nobis diſtinguere li-
cet.31.q.j.quod ſi dormierit.de ma. & obed. ſolitæ.ff.de
alea.l.j.§.q̄ āt.ſatis ergo ſit illi B.quod mrīmoniū tēpo
re ꝯctū quo fuit inter parentes fieri potuit, nec nocet,
q̄ tēpore medio fieri nō potuerit, facit clemen.de præ-
bē.ſi de bñficio.vbi & executor, cuius poteſtas eſt odio-
ſa.qui primo ꝯferre potuit,& medio tēpore nō potuit,
bñficio ad papā deuoluto,illud ꝯfert, non ob.q̄ medio
tēpore nō potuerit.itē video,q̄ ſi infra annū appellatio
nis ꝓſequendæ fiat cōpromiſſum,illo poſtea defecto,ꝯ-
iunguntur poſteriora tēpore prioribus. C.de tēp.appel.
aut.ei m.& in clemen.de ap.quandiu. & hoc & eſt cōe,
vbicunque p̄ſcriptio dormit,vt tempore vacationis,ſci
ſmat.vel hoſtilitatis.ſ. de præſcri.c.j.& c.audiris.& c.ex
tranſmiſſa & c.cū nobis.ſicut & ꝯ pupillū p̄ſcriptio.30.
an.C.de p̄ſcrip.30 an.ſicut in rē.C.in qb.ca.l.fi.& ꝯ filiū
fa.C.de an.exc.l.j.in fi.& C.de bo. ma. l.j.in fi. nā ꝯiun-
ctionē ꝯſenſus ꝯſtituti procura. ād ꝯſtituētem non im
pedit ipſius procuratoris intermedia ꝯdictio.de ꝓcur.li
cet.li.e.ſicut nec eccleſia impedit matrimoniū ſpiritua
le.vt ibi no.ſic & ꝯiungimus tēpus, quo poſt abſolutio-
nē ſuā excōicatus agit tēpori, quo egit ante exceptio-
nē oppoſitā. & de his facimus vnā inſtantiā. de excep.
pia.li.co. itē licet ꝯtumaciter recedēs & appellans ꝑ iu-
dicē a quo pro tūc citari nō debeat.ſi tñ appl'oni renū
tiat,citatur vt prius,non obſt.cōditione intermedia. de
do & contu.cū qui.eo.li.dicatur ergo,q̄ C. reuolauit ad
A.& extremitas ad prin.eſt reducta.25.diſt.ab exordio.
¶ Secundo ꝓbemus ꝑ aliquas leges, & primo per l.po-
tior.ij.rñ.ff.qui potio in pigno.habe.vbi ſi tibi obligaui
rē ſub cōditione, ſecundo illam obligaui alter, pure,
ſi eueniat ꝯditio . tempus cōditionis trahitur ad tēpus
obligationis nō ob.illo ꝯrio actu intermedio.itē ſolui-
tur hypotheca vendito pignore de volūtate creditoris.
ff.qb.mo pig.vel hypo.ſol.ſi debitor.§.1.& l.ſi conſenſe-
rit & tñ reintegratur, ſi res redeat ī prioris debitoris do
miniū,eo.ti.l.volūtate.in vlt.rñ.& l.ſicut.§.ſuperuacuū.
itē video,q̄ actio rerū amo.inchoata poſt diuortiū, re-
integrato matrimonio ceſſat,ſed non extinguitur,imo
ſublato impedimento matrimonij reintegratur. ff.rer.
amor.l.reintegrato.& l.vl.i.ſic eꝫ,quia actio de dote nō
cōpetit ꝯſtante matrimonio, facto diuortio ꝯpetit,ſed
reintegrato matrimonio deſinit cōpetere,& iā inchoa
ta.ff.ſol.ma.ſi mulier diuerterit.& l pe.§.vxor.facit.ff.de
iure do.l.dotē. & l.diuus. Cōcludamus ergo, q̄ illud ius
legitimandi,quod habebāt parentes,antequā alter ꝯhe
ret, impeditū pro tpe ꝯctus reuiuiſcat īpedimēto ſubla
to,& ſic ſatis ſit in prin.& in fine hoc ſtatuiſſe.facit.ff.de
ſtat.homi. & ſeruorum.nec nocet tempus mediū. ad
hoc.C.de cur.fur.l pen ¶ Solutio,teneo cū Gof. & Ho.
quod mediū mrīmoniū nō impediat legitimationē ꝑ
rōnes ſecundo inductas, qbus videtur hoc expreſſum.
in Aut.de inceſt.nup.§.dubitatū.col.ii.& ſi dicā illū le
gitimatū ꝑ nunc tantū,non pro tūc,ſolutū eſſet,quod
de fictione in ꝯtriū allegatur tertio,ſed,vt dixi.hoc pro-
ſequar in ſecunda qōne principali. itē per eundē mo-
dū ſolutū eſſet ,quod opponebatur de ꝯiunctione extre
morū impedienda ꝑ mediū impertinens, vel ꝯtriū. Ad
id,quod dicebatur de interruptione p̄ſcriptionis, vel in
terpellatione poſſeſſionis,rñde,q̄ illa requirūt cōtinua-
3 tionē,vnde † p̄ſcriptio eſt acquiſitio dominij per ꝯtinua
tionē tēporis &c.ſed in caſu noſtro conſtat, q̄ inter na
tiuitatē filij & matrimoniū nō requiritur actuū conti
nuatio.i. q̄ ꝯtinuatis actibus ſcđm cōiungatur primo,
imo patet ꝯtriū ꝑ c.iāta.& ꝑ iura q̄ allegātur in j.glo.ad
id quod dicebatur , q̄ actus nil ꝑtinens intermixtus vi-
tiat.Rñdet,illud verū in his, q̄ habēt fieri vno cōtextu,
vt teſtm̄,electio,ſtipl'o,& ſimilia,& hoc nō eſt tale,vt ꝓ
xime dixi. Ad primū qōnis dubiū veniens.Primo ꝓ fi-
lio inducā duas copioſas rōnes,ſecundo ꝯ eū alias duas
tales,tertio ponā opin. quā rōne & æquitate iuuabo,&
ꝯtriū ſoluā,& in fi.tres p̄cedentes ſolutiones ꝯiūgā.¶ Pri
mo ergo ꝓbabo,legitimationē iſtius B.ꝑ ordinē vel bñ
ficiū patris nō impediri, ſi ꝯcedatur ꝯcubinatū expreſſe
ꝑmiſſum,habeo intentū,& q̄ ſit ꝑmiſſus.patet.33.di.§.
cōcubina.& duobus.c. ſequētib.& ſi dicas, q̄ ibi ſumi-
tur ꝯcubina ꝓ vxore nō publice ducta,vt ibi no.tranſi-
bo ad aliū arguendi modū, dicēs ſatis eſſe hūc ꝯcubitū
nullo iure prohiberi,quod aperte probari videtur.xxij.
q.iiii. meretrices . ibi , niſi ſit in decalogo &c. & eſt iſte
bonus modus arguendi.xxviii.q.j.iam nunc eſt.lib.x.de
iur.fiſc.l.certa forma.in fin. ff.de præuari.l.iii. in fi. imo
ſaltem tacite permiſſus videtur.conſtat enim , quod gra
datim & non per ſaltum cōferendi ſunt ordines. xxiii.
diſtin.legimus.de cler.per ſal.promo.c.vno.ſupra.de po
ſtu.bonæ.ij.in fin. ff.de mu. & ho. vt gradatim. & l.ho-
nor.§ gerendorum.C.vt dig.or.ſerue.l.j.& ij.lib.xij.ff.de
neg.geſt.quæ vtiliter.in prin. ſed authē. quomodo opor
tet epiſcopos.§.neque autem, prohibet habentem con
cubinam promoueri ad ſacros , ergo in minoribus ha-
bere licebat.Item conſtitutus in ſacris prohibetur habe
re concubinam.xxxiii. diſt.habuiſſe.lxxxi. diſt. presby-
ter.cum ſex.c.ſeq ad idem de cohabit. cler.& mu. in v.
primis.c. ergo dicam permiſſum conſtituto in minori
bus,ad hoc.xv.q.iii.ex eo.quæ eſt lex.ff.de teſti. ex eo. &
ſupra de præſumptionibus.nonne.cum concordan.ſed
iſte licite matrimonium contrahit,ille non.de cleri. ꝯ-
iu.c.j.& ii.capi.diuerſis.& cap.Ioan.qui cleri.vel vo.c.j.&
ij non obſtat authen.multomagis. C.de epiſcop.& cle-
ric.& in authen.de mon.§.ſi quis autem. quia ibi appel
latio lectoris omnes cōſtitutos in minoribus compre-
hendit,ſicut & xxviii.diſt.de his.xciii.diſt.a ſubdiacono.
Concludam ergo,quod cum iſte B.ſit natus ex concu-
bina,quam facit animi deſtinatio.ff.de concu.l.pen.&
ex concubina naſcuntur naturales, & naturales legiti-
mantur per ſubſequens parentum matrimonium, er-
go iſte legitimus.Plus dico, quod dato, q̄ volens iſtum
naturalem vocare, ſatis eſt tamen ad legitimationem,
de qua quærimus, potuiſſe coniuges eſſe tempore coi-
tus.C. de natu.lib. cum quis.in prin.& l.nuper.in prin.
& inſ.de nup.in fi.iſti ergo tales erant,vt eſt probatum,
ergo &c. ¶ Secundo arguam ex fauore prolis & legiti-
mationis.eod.titu.per tuas.& c.ex tenore.C. de ind.vi-
du.l.i.ff.de ven.in.l.j.§.quamuis.de ritu nup.qui in pro
uincia.fauemus etiam propter matrimonium ipſius de
pendenti,vt pura doti.ſupra de pig.ex literis.de don.in-
ter virum & vxo.nuper ff.ſo.matr.l.j.& l. Caius.et ff.de
reg.iur. & de iur.do. in ambiguis. dicam ergo quod ſi
certum eſt,iſtum B.eſſe legitimum,habeo propoſitū.ſi
dicas caſum dubium,interpretemur pro prole & legiti

matione per iura prædicta, maxime cum propter illũ
dicatur matrimonium fuiſſe contractum, vt in prædi-
cta. l. cum quis. de natur. li. in authen. quib. mod. na. effi.
le. §. i. & quib. mo. eff. ſu. §. ſi quis igitur. facit. ff. de annu.
leg. l. quintus. in fin. & l. libe no. § filium. in fi. ¶ In con-
trarium ſi probabitur, concubinatum clerici præcipue
beneficiati iure poſitiuo expreſſe damnatum, dicetur
filius ſpurius, & ſic non legitimabitur p ſequens matri-
monium, vt in c. tanta. ij. reſpon. Primum ſic probo,
æquamus militem armatæ militiæ, & cœleſtem quem
militem vocamus. xj. q. j. Chriſtianis. xxiii. quæ. vii. repre
henſibile. ſupra de cleri. ægro. c. j. ne cler. vel mo. c. j. con
ueniunt enim in promotionis principio, in medio &
in fin. De principio patet, quod vtriuſque prærogatiua
certos a promotione repellit. de primo patet. C. lib. xij.
qui mi. non poſ. in quatuor primis legibus. & in rub. ſe.
negotiatores ne milit. de ſecundo. xxv. diſt. cũ diſt. ſeq.
§. de fil. preſ. cum rub. ſe. Dẽ medio patet, quod primus
non ſeruiens priuatur ſtipendiis ſicut & ſecundus. De
primo. ff. de re mil. deſertorem. §. qui militiæ. & l. qui ex
cubias. & l. pe. C. eod. tit. cum allegatis. lib. xii. de ſecundo
patet. de cleri. non reſi. c. ij. & c. ex parte. & duobus c. ſeq.
xxxij. diſtinct. præter hoc. C. de epiſ. & cler. generaliter.
can. xvj. quæſtio. i. in fi. etiam conueniunt, quia vterque
exauthoratur. ff. de infa. l. ii. §. ignominiæ. de pœn. c. ij.
eod. libr. ſi ita eſt, quod de vno dicitur, de alio intellige-
retur. iiii. di. denique. v. diſt. ad eius. de conſlit. tranſlat. c.
ij. ff. ad le. Aquil. illud. C. ad leg. falcid. l. fin. ſed primo in
terdicitur cõcubinatus. C. de dona. inter virum & vxo.
l. ij. vnde nec tenet relictum illi, de qua eſt ſuſpitio. ff. de
teſta. mili. l. miles ita. § mulier. & vt indignæ perſonæ re
lictum confiſcatur, ff. de his quib. vt indig. Claudius. & l.
mulierem, ſi igitur coitus & concubinatus damnatus,
ergo filius ſpurius, ergo vt ſupra. ¶ Secundo ſic. Clerici
beneficiati continue beneficio ſeruiendo ſanctis mini-
ſteriis vacare debent. xxxj. diſtin. tenere. & capit. ſeq. er-
go non debent infici concubinatum libidine, vt dicit
canon. lxxxj. diſt. quidam veniens. vt dicit lex, C. de natu
4 ra. li. l. j. conſtat † etiam quod tales habere non debent
in domo mulieres, niſi quas canon permittit. xxxij. di.
interdixit. de cohabi. cleri. c. j. C. de epiſc. & cleric. cum
qui. ſed concubina dicitur in domo retenta, prout dicit
vna l. alia dicitur indubitato mẽtis affectu. prima litera
in auth. qui. mo. na. eff. l. circa prin. ſecunda qui. mo. na.
effi. ſui. §. ſi autem. & in authenti. licet. C. de natu. lib. ad
id. xxxij. q. ij. concubinæ. de probat. per tuas. & not. in c.
5 tanta. ex quo concluditur, clericorum concubinatum ex-
preſſe prohibitum, inde eſt, quod habens concubinam
non ordinatur ad minores. xxxiii. diſt. c. j. & c. laici. In
Authen. de ſanctiſ. epi. §. clericos, & quid inſtamus ar-
gumentis a parte, omnibus clericis prohibetur. 81. di-
ſtin. in omnibus. & c. quidam cleri. cum tribus. c. ſeq. de
coha. cleri. ſi autem. cum tribus vlt. c. ſeq. ex quibus con
cluditur, quod in princi. dixi. ¶ Circa ſolutionem eſt
ſciendum, quod Iuueni (ſi ſcripta ſunt vera) doctorem
legum magnæ authoritatis hanc ſecundam partem te
nuiſſe. Ad cuius demõſtrationem ordiebatur ab alio. &
ſic ante. l. ſcriptam non diſtinguebamus in naturalibus
filiis legitimos a non legitimis, in authen. quibus mo.
natu. effi. leg. §. liceat igitur. & quib. mo. effi. ſui. §. palam.
& §. illud, quod per ius ſcriptum poſtea diſtinctũ fuit
in tres partes, ſcilicet, expreſſam approbationem, ex-
preſſam reprobationem, & partim relictum extra ex-
preſſam iur. approbationem, vel reprobationem. De
primo naſcuntur naturales & legitimi, naturales dictis
a coniugatione, quæ eſt de iure naturali, vt in præ. §. is.
& l. diſtinct. ius naturale. ff. de iuſti. & iur. l. j. §. ius natu-
rale. & inſtitut. eodem, poſt principium, & vtrobique
6 ſubditur. Ius † naturale eſt maris & fœminæ coniunctio,
quam nos matrimonium appellamus, hanc expreſſe
lex approbat. C. & Inſtit. de nupt. per totum, de talibus
filiis. 32. quæſtio. iiii. c. fina. ff. de his qui ſunt ſui vel alie-
ni iuris, ſunt filij. in princip. Inſtitut. de patria poteſtate,
7 in principio. De † ſecundo naſcuntur ſpurij quaſi non
pure, ſed extra puritatem iur. naturalis geniti, & hoc
quomodocunque ſit vetidus ſiue per effuſam libidinẽ.
In authenti. quibus modis eff. ſui. §. ſi quis autem. ff. de
ſtatu hominum. l. vulgo. inſtitu. de nup. §. pe. ſiue per
inceſtum vel alium modum prohibitum. Inſtitut. de
nupt. §. ſunt & aliæ. & iſti nec ſuccedunt, nec aluntur de
iure ciuili, licet ſecus de begninitate canonica, de hoc
de eo qui dux. in ma. cum haberet. iſti non legitiman-
tur per ſequens matrimoniũ. vt in c. tanta. ff. de ſta. ho.
8 Paulus, & no. de ele. innotuit. De tertio † naſcũtur natu
rales tm̃, ſic dicti, qa nãli ↄiunctione ꝓducti, ſed nõ le-
gitimi, quia iur. dignitatẽ vel approbationem non ha-
bent. ff. de leg. iii. item legato. §. parui. & l. qui concubi-
9 nam. in princ. ibi dicitur, quod inter † concubinam &
vxo. in ſola dignitate eſt differentia. i. non eſt differentia
inſpecto iure naturali. viii. diſ. quo iure. de ↄiu. ſer. c. j. in
Aut. de mo. §. huiuſmõi. iñ hãc ſolẽnitatẽ inducit ius poſi
tiuũ, vt ſit vnica, & in domo, vt dixi, q̃ſita nõ libidinis
cã, ſed ꝓcreandæ ꝓlis. in aut. qui. mo. na. eff. le. poſt prin.
ſed hæc ſolẽnitas hoc nõ approbat, ſed nec reprobat,
ſed tolerat, vnde dr̃. ff. de cõcu. l. in cõcubinatu. in fi. qa
ↄcubinatꝰ ex. l. nomẽ aſſumpſit, extra pœnã leg. eſt. q. d.
non in prohibitione lega. ſicut alibi dicit lex, quod nõ
recte facit hæres. q funerari nõ ſinit, pœna tñ in eũ ſtatu
ta nõ eſt. ff. de reli. & sũp. fu. at ſi qs. §. idẽ Labeo. de his.
C. de nat. li. p totũ. ff. de cõſ. iu. l. nãli. In aut. qb. mo. nat.
eff. su. §. diſcretis. & §. ſe. hi sũt quos legitimat ſequẽs ma
trimoniũ. in auct. qui. mo. na. ef. le. §. ſancitũ. C. de na. li.
l. cũ qs. & l. nuper. & c. tãta. Concludebat igitur, ꝙ cum
talis non ſit de hac tertia ſpẽ, ſed de ſecũda ꝓhibita, ad qđ
principalr̃ inducebat ſ. §. clericos. in auct. de ſan. epi. ergo
nõ legitimabatur, & certe ſatis ſonaret iniquũ, ꝙ inter
filios laici & clerici forte plebani, licet non in ſacris, de-
beret eſſe diuerſitas, maxime cũ pp tales legitimandos
multi a clero receſſerũt, ↄ id. de ele. cũ ex eo. lib. e. Tñ vbi
niſi nouũ aliud ſtatuatur, puto & ſoluendo dico, illũ B.
legitimatũ. Cũ. n. dec. tanta. hic dicat p virtutẽ ſequẽtis
mr̃imonij ꝓcedẽtẽ prolẽ lſ̃imari, probato ꝙ fornicariꝰ
coitus & oĩs qui fit ex vxorẽ lĩimã ſit dãnatus, habeo ꝙ
ẽt ex dãnato coitu natus dũmõ coitus tpe parentes cõ-
iuges eſſe potuerint, legitimetur per ipſorũ ↄiugiũ, quo
aũt probetur ſimplicẽ fornicationẽ eſſe mortale pecca
tũ, vide no. in cle. de hær. ad noſtrã. ver. vii. in j. & ij. gl. fa-
teri ẽt oportet mr̃imoniũ inſtitutũ fuiſſe ante oẽm. l.
ſcriptã, vt dixi in artic. ægrotantis. & dico, ꝙ mr̃imoniũ
eſt de iur. nãli, non dico inquantũ nãle dr̃ ex principiis
nãæ de neceſſitate creatũ, ſicut moueri ſurſũ nãlr̃ ineſt
igni, vel graui cadere deorſũ, ſed ſumẽdo nãle, ad quod
inclinat nã, & ↄpletur mediante arbitrij libertate, ↄſtat
. n. ꝙ principalis finis mr̃imonii proles eſt, proli aũt de
bent parẽtes nutrimẽtũ & diſciplinã, pater aũt ꝙ filius
a parentibus educari, & inſtrui non poſſet, niſi determi
natos & certos parentes haberet, certitudo aũt & deter
minatio eſt ꝓprie per oblonẽ viri ad determinatã mu-
lierẽ, quã mr̃imoniũ vocamus. Itẽ ſi reſpicimus ſecũda
riũ mr̃imonii finẽ, qui eſt mutuũ obſequiũ ſibi per cõ
iuges in familiaribus ĩpenſum rebus, & hoc ẽt nãle, ſi-
cut. n. nãlis rõ ſuadet cohabitationẽ hominũ, qa minꝰ
ſibi ſufficiunt in oĩbus, q̃ ad vitã pertinẽt, cuius rõne dr̃
hõ naturaliter politicus, ita illorũ, quibus indigetur ad
humanã vitã q̃dã ſunt cõpetẽtia viris, q̃dã mulieribus.
vñ monet nã, ꝙ ſit ſocietas viri ad mulierẽ, q̃ mr̃imo-
niũ dicitur, vnde ẽt philoſophus viii. ethi. vbi tractat de
amicitia cõiugali, dicit ꝙ hõ eſt aĩal magis nãliter cõ-
iugale, q̃ ciuile politicũ. Fornicatio aũt & oĩs vagus con
cubitus directe vr̃ eſſe ↄ vitã & educationẽ ꝓlis, cuius
neceſſaria eſt cura matris in nutriẽdo, ſed & fortius cu
ra p̃ris in ea inſtituẽda, defendẽda & ꝓmouẽda ĩ bonis
interioribus, oportet ergo ſm̃. l. naturę ordinatã eſſe co
habitationẽ parentũ ad tẽpus non modicum pp nu-

trimentum

trimentum & diſciplinam, quam debent proli, quod non eſt niſi per matrimonium. ergo fornicatio & omnis vagus concubitus eſt contra bonum prolis educandæ, & ideo mortale. Nec obſt. ſi dicas, fornicantē ſufficienter prouidere proli circa educationem & diſciplinam, quod illud, quod cadit ſub determinatione legis, iudicatur id, quod communiter accidit, & non ſecundum id, quod accidere pōt. Cōmuniter autem accidit fornicarios diuertere, & vtrunque educādæ proli non vacare, ergo vt ſupra, patet ergo l. diuina. & l. naturę fornicarium coitum damnatum. l. canonica patet in glo. etiam, ad quas remiſi, vnde dicit. c. non ſolum. xxxij. q. vij. inter cætera. vii. vitia fornicatio magnum ſcelus eſt, & lex ciuilis concubinatum permittens eſt reprobata. xxxii. q. iiii. nemo. & dicit illas. l. tur. ciuili correctas. Inducit in Auth. de leno. col. ii. & col. v. ſcenicas mulieres &c. & vt non luxu. contra naturam. col. vj. & quia caſtitatis ſumus amatores. quib. mod. na. effi. leg. §. illud. & quia circa peccata corrigēda lex ſequitur canonem, in auth. quomodo oportet epiſcop. & de ec. tit. & vt cle. ap. propri. ep. §. ſi vero. & hoc not. ipſe, qui ſi. ſint leg. la-
10 tor. Concluditur ergo† quod ex quo dicit canon legitimari illegitimum per parentum coniugium, illud intelligi de ſuſcepto ex damnato coitu, dūmodo coitus tempore &c. vt ſupra dixi. & aperte videtur hic velle lex inſt. de nup. §. ſi. qui primo loquens de legitimatione, quę fit per dationem curię, loquitur de naturali, poſtea ſubdens de legitimatione per matrimonium, non exprimit de naturali, ſed id ſolum, quod non fuerit inter parentes matrimonium legibus interdictum, cui concor. præ. l. cum quis. in princ. C. de natura. li. & per hoc ſit reſpōſum ad ſecundo allegata pro hac parte. Fateor enim coitum damnatum, ſed id non ſufficit, vt prædixi, ad id, quod primo allegabatur de milite. Dico, quod lex non prouidit in eo contra concubitum, ſed contra ſponſalia militum. Reſumēdo igitur hos tres articulos dicam, quod cum decret. tanta. tractet de tantitate & quātitate virtutis matrimonij, ne illi virtuti detrahatur. Accedat quod no. in cle. de ſum. trini. c. vno. in vlt. glo. primæ partis, dicam, ſic tanta eſt vis, ideſt, virtus matrimonij, vt qui antea ſunt geniti ex quocunque coitu, quod tamen potuerit eſſe vxorius, ſi tunc affuiſſet conſenſus poſtea ſubſecutus poſt contractum matrimonij quandocūque in alio matrimonio intermedio. Item in ſanitate vel in morte, dummodo eſſe demus matrimonium, legitimi habeantur, ſaltem ex nunc an ex tunc, in ſequenti quæſtione dicetur.

SECVNDA & principalis quæſtio habet tria dubia. principale eſt, an naturali primogenito, ſed legitimato poſt natiuitatē legitimi competat ſuccedere iur. primogenituræ. Secundum, an conſuetudo talis præiudicet ſecundogenito, qui clericus eſt. Tertio, an inter laicos valeat conſuetudo, ſed hoc vltimum proſequi non intendo, ſuper quo tamen videri poſſet, quod poſt Hoſtien. ſcripſi de voto, licet. Pro legitimato inducam rationes ſex. ſecundo totidem contra ipſum. tertio ponam trium diſputantium ſolutionem, & contrariam Bartho. quam approbo cum certa determinatione per tres dec. & ad contraria copioſe reſpondebo. Ad primū
11 † quod prius natus licet poſt legitimatus habeat in ſucceſſione ius primogenituræ, ſic probo, conſtat illum primum, quod nullum habet ante ſe. de ver. ſi. In ſeph. ff. eo. tit. proximus. & l. proximi. in proę. digeſto. §. diſcipuli. alias incipit in reliqua. ſed iſte reperitur primo natus naturaliter. Item legitimus, & hæc duo concurrunt eo tēpore, quo defertur hæreditas, & indubitatum eſt, quod ceſſante cōſuetudine ſuccederet ſimul cum aliis vt in c. tanta. inſti. de hæred. quæ ab inteſ. §. i. in Authē. de inceſt. nup. §. dubitatum. C. de natural. li. authen. ſi cōſuetudo. ergo quæ inter legitimos reſpic. primogenituram debet in iſto prius nato, & legitimo aliquid operari. de priui. in his. eo. tit. ſi papa. lib. vj. ff. de leg. j. ſi quando. in princ. ad muni. l. j. ſicut ergo idē ius de toto quod de parte. de offic. de leg. paſtoralis. §. j. de don. inter vir. & vxo. nuper. ff. de rei ven. quæ de tota, ſic ergo q̄a ſicut cōmuni iur. in totum excluderet perſonas ſecundi gradus, qui ſi. ſint leg. c. j. ita quod primogenitus & legitimus in totum excludant ſecundogenitum iur. conſuetudinis, ſic ergo ex prioritate & concurrentia duorum tempore debito, & arguendo de parte ad totum. Item de toto in alia ſpecie, ad hoc totum concluditur pro primo nato. Secundo arguo de proximioritate ad primogenituram, certum eſt, quod ſicut de iur. ex gradibus diuerſis ſuccedit proximior. ff. de ſuis & le. l. poſt conſanguineos. §. ij. ſaluo, quod habetur in Authen. de hæredi. ab inteſ. §. reliquum. facit. xij. q. j. ſuit manifeſte. xvj. quæſtio. vii. filiis. ita hic de conſue. in perſonis eiuſdem gradus ſuccedit primogenitus, ideſt prior in genitura quod conuenit legi diuinæ. Gen. xxv. & xxvij. de qua. vij. q. j. quam periculoſum. & facit prę. dec. licet. de voto. nam vt ibi patet in fin. In genitura plurium eſt ordo & prioritas & poſterioritas. ff. de ſtatu hominum. Arethuſa. ſed certum eſt, quod in proximioritate ſpectatur tempus mortis, vel poſterius & non anterius, vt præd. l. poſt conſanguineos. §. proximus. vnde legitimi. l. j. & l. ſi duobus. vnde cognati. l. capitis. Inſti. in de legit. agnato. ſucceſ. §. proximus. ff. de iniuſ. rup. teſtam. ſi quis exhæredato. ij. reſpo. ergo in primogenitura legitima ſpectabimus etiam tempus mortis, non enim oportet prius quæri de conditione cuiuſquam, quam hæreditas vel legatum ad eum pertineat. ff. de leg. ij. non oportet. ad idem. ff. de leg. prę. per contrata. l. interuenit. non Inſpciatur igitur quod prius fuit, ſed quod nunc eſt. l. di. ferrum. ſupra de reſcrip. cam te. & ff. de ædi. edi. quod ita. ad id. 3 i. quæſtio. j. non enim. & c. non eſt. quia licet certis caſibus inſpiciatur tempus teſtamenti, hic nō poteſt id dici, cum ſit ſucceſſio ab inteſtato. Tertio ſic, aliquod retrotrahi procedit non ſolum in iudiciis & maleficiis, ſed etiam in contractibus. habetur concor. in regu. ratihabitionem. eod. tit. in prin. patet. C. ad Mace. l. ſi. Item & vbi non eſt contractus, vnde retro dicitur in ciuitate fuiſſe, qui ab hoſtibus aduenit. ff. de capti. l. retro. q̄n igitur poteſtatē legitimationis poteſtati iu. poſtliminij. dicā, quod ſicut illud eū in cuius pſona admouet ius ſeruitutis per captiuitatē inductæ, facit eiuſdē conditionis, ac ſi nunquam in eadem ſpecie ſeruitutis fuiſſet. xvj. q. iii. prima actione. ff. de cap. & poſtli. reuer. l. poſtliminium. ſic & legitimatio iſtum perinde faciat haberi. acſi illegitimus non fuiſſet. ff. de iniu. teſt. ſi quis filio. §. pe. & ſicut per illud ius poſthu. reuerſus excluderet ſecūdogenitos & remotiores, vt præ. l. ſi quis. §. ſed & ſi pater. ff. de bo. liber. ſi necem. §. ſi deportatus. C. de bo. poſ. ſecundū ta. qui ex liberis. §. i. ita & per legitimationē, quæ retrotrahitur, nam cōſtat, ipſum naturalem a conceptu, & partu habuiſſe ſtatum legitimationis implicitum, explicitum, & conſumatum poſtmodum in cōtractu, trahatur ergo conſumatio ad initium. xxxv. di. ab exor io. ff. qui po. in pi. ha. porior. & reſpon. de contrah. emp. nec emptio. ff. de peri. & com. rei ven. quod ſi pendente. alias eſt. §. ſub. l. neceſſario ff. ad l. fal. fundo legato. nec hoc impedit matrimonium intermedium, vt dictum eſt in ſecundo mēbro primæ q. & ſi dicamus retro non erat ſecundum illud certo tpe naturalis tm̄. & certo nālis & legitimus, quod eſſet mōſtrum, vt no. ſupra de clan. deſpon. cum inhibitio. & eadem res ſic cenſetur duplici iur. & contrario, contra id. xij. qō. ij. cognouimus. de deci. cum in tua. ff. de re. permu. l. j. C. de cod. l. fin. Quarto ſic arguo, Proles legitima dicitur cā omnis priuilegij, & pręcipuitatis, quæ doti indulgentur. ff. ſolu. matri. l. i. de iur. do. l. ij. de priuil. cre. intereſt. ſed cū ipſa dotis cā omni tēpore pręſenti præterito & futuro. ſit p̄cipua & fauorabilis. ff. ſol. ma. l. i. facit 3. de pi. ex litteris, de do. īter vi. & vx. nup. quāto magis ergo fauorabilis erit, ples omni tempore, quia pp vnum

quodque &c. ſumitur hoc. C. de natura. li. cum quis. ſit
ergo iſte pro omni tẽpore legitimus, cũ hominibus le
gitimis gaudeat princeps rẽpublicã frequentari, qui fi.
ſint le. ex tenore. & c. ſi, & ibi, p vtilitate publica. C. de in
di. vidui. l. ij. ſicut de ingenuis dicitur, C. de bo. lib. l. fi. &
attendi debet tempus, quod plus expedit legitimato, vt
præ. c. cum inter, C. de natur. li. nuper. ad fi. Quinto indu
co, quod hoc beneficium eſt ſacramẽti & iur. poſitiui
canonici. ergo latiſſime ſumendum. ff. de conſti. prin.
beneficium, de ver. ſig. olim, de don. cum dilecti. Item ta
lis legitimatur ad ſpiritualia, vt. no. in c. tanta. & de elec.
innotuit. fortius ergo ad primogenituram, cum ſpiri-
tualia &c. qui fi. ſint le. per venerabilem. xxvj. diſt. duo
ſunt. ſupra de ma. & obe. illud. & c. ſolitæ. Sexto & vlti-
mo eſt textus apertus in auth. qui. mod. na. ef. ſui. §. reli-
qui. ibi, ſemel eos efficientes legitimos, damus habere
etiam ſucceſſiones illas etiam quas habẽt hi, qui ab ini
tio legitimi ſunt, & ibi in §. illud. alias, ſi quis ergo. in
fi. nihil a legitimis filiis differentes, ad id. ff. de lib. & po-
ſthu. l. filio. & C. de conſul l. j. in fi. lib. xii. quarum legum
caſus, j. patebunt. & per hoc concluditur pro legitima-
to. ¶ In contrariũ pro prius legitimo, certum eſt, quod
ipſius cœpit eſſe hæreditas. ad Gala. iiii. ſi filius, ergo hæ-
res. ff. de libe. & poſthum. l. in ſuis. & primo fuit conſti-
tutus in iur. ſuccedendi, inſti. de hære. qua. §. ſed ſui. nec
eſt hic fauor ampliandus, quia ſi fauorẽ matrimonij in
ſpicimus, hoc eſt contra prius legitimum, non debet er
go cõcedi poſteriori, quod denegaretur priori. ſupra de
præben. cum cauſam. C. qui po. in pi. l. ſi. verſi. & ceptis.
Cum ergo in duobus dotibus, in quibus etiam locum
habet fictio. C. de rei vx. ac. l. vna. circa princ. ex tempo-
re prærogatiua ſeruet, vt ibi. ergo & hoc, ne quod prius
legitime factum fuerat, vel quæſitum, per ſuperuenien
tem euentum vitietur, vel perdatur contra regulam. eo
dem titu. factum legitime. cum concor. nam & habet
regula, quod id, quod noſtrum eſt, ſine noſtro facto a
nobis euelli non poteſt. ff. eo. titu. id quod noſtrum. pri-
mogenitus autem legitimus nil fecit hic, propter quod
illud ius ſucceſſionis ſibi debeat deperire, nec pater id
facere potuit. primo, quia iſte non eſt de caſibus illius.
§. cauſas. in Auth. vt cum de ap. cog. notatis ſup. de iur.
iur. quintaualis. Secundo, quia in præiudicium filij ex
primo matrimonio non potuit mutare cõſilium. hoc
eod. tit. mutare. cum concor. Tertio non poterat expreſ
ſe priuare, vel fraudare illum, cui competebat ius ex pri
mogenitura, multominus tacite contrahendo cum il-
la olim concubina, de præben. dilecto. Item nec papa,
nec princeps in alterius graue præiudicium priuilegia
cõcedunt, de conſue. cum olim. in fin. ff. ne quid in lo.
pu. l. ij. §. ſi quis. C. de eman. nec auus. Secundo ſic pro-
bo, quod incipit hodie valere, nõ trahitur retro. de deſ-
pon. impu. c. j. eod. lib. valet ergo vt ex nunc, vt no. in re-
gula, non firmatur. patet hoc, inſti. de mili. teſ. §. penult.
ff. eod. titu. quod ab initio. ff. de off. procon. obſeruare. in
fin. Facit. ff. quæ res pi. ob. poſ. l. Titius. & de mili. teſt. tri-
bunus. Cum igitur legitimatio æquipollear reſtitutio-
ni, & vtraque ex ſuo tempore ſecundũ veritatem aliud
non tribuat, iſtius attributionis effectus retro non extẽ-
ditur. ſed inchoat ex tempore ſuo, ergo prius legitimus,
& per id ius primogenituræ adeptus, per legitimationẽ
naturalis, quam ponderamus, ex ſuo tempore non per-
dit, vt patet in c. tanta. ibi, poſt contractum matrimo-
nium. in authenti. qui. mo. natura. ef. ſui. §. illud. alias, ſi
quis ergo. ad finem. & ibi, ex hoc. & gio. exponit tempo
re, de reſcrip. quanuis, l. br. eodem. ff. de minor. l. & ſine,
§. ſed quod Papi. de hære. inſtitu. et qui ſoluendo. de
bo. poſſeſ. contra tabu. l. j. §. fina. nec mirum, ſi retro non
trahitur, quod legitimatus habere debet quæ huius ap-
pellationem decent. in Auth. de inceſ. nup. §. dubitatũ.
colla. ij. ſed non decet, quod plus iur. habeat legitima-
tus, quam legitimus. in authen. quibus mo. natura. effi.
ſui. §. ſi quis ergo. §. & quoniam varie. & §. ſi quis autem

ergo. &c. põderamus autem quid deceat, de voto. mag.
de electio. cum non deceat. libr. eodem. ¶ Tertio ſic. Si-
cut nos habemus certos modos, vel caſus, quibus ſecun
dus expectans beneficium ponitur in locum primi,
quos not. de præben. quia ſæpe. libr. eodem. in vltim. glo.
ſic legiſtæ habent certos modos, vel caſus, quibus in ſuc
ceſſionibus hæreditariis conſtitutus in loco ſecundo
in locum prioris adducitur, vt in morte naturali, qua
primo ſubducto &c. vt qui fi. ſint le. lator. ff. de ſuis, & le.
l. filius a patre. §. filius. & l. Gallus. in princ. Item morte
ciuili, vt deportatione, vel damnatione in metalium,
vt in l. Gallus. §. quid enim ſi nepos. de his modis. ff. de
ſuis & le. l. i. §. filius, vſque ad. §. poſt ſuos. ff. de iniuſ. teſt. l.
poſthumorum, inſtitur. de exhæred. libe. §. poſthumo-
rum. ſed modus legitimationis nõ eſt de illis, per quos
ſecundus adducatur in locum primi. ergo &c. per lo-
cum a ſufficienti numeratione partium, ſupra de inſti
tu. c. ſi. de poſtul. bonæ. ij. in fi. ff. de his qui ſui vel ali. iur.
ſunt. l. j. in princi. de ac. & ob. obligationum fere. de præ
to. ſtipu. l. j. §. j. Inſtitu. de ac. §. actionum. nec arguas a ſi-
mili. de legitimatione ad caſus expreſſos, q̃a caſus omiſ
ſus a principe vel impetrante habetur pro omiſſo. de
reſcri. ſuſceptum. lib. cod. vbi de hoc dixi ſuper gloſſ. ar.
contra. & a canone. de tempor. ordi. dilectus. de ſentẽ.
excommu. is qui. in fin. j. reſpon. libr. eod. in clemen. de
ele. ne Romani. poſt prin. & c. conſtitutionem. in prin-
cipa teſtatore. ff. de lib. & poſthum. commodiſſime. ff.
de excuſa. tu. ex his. a paciſceute. ff. ſol. mat. ſi cũ dotẽ. in
prin. de pac. con. l. fin. & a lege. C. de ædi. priua. an in to-
tum. & quæ ſit long. conſuetud. l. j. Quarto ſic probo, cõ
12 ſtat † quod conſuetudo duo requirit coniunctim, ſcili-
cet primogenituram, & legitimitatem, ſed natus ex cõ
cubina non eſt talis, cum verba ſint certa, quæſtionem
voluntatis non admittunt. qui fi. ſint leg. c. ij. C. de lib.
præte. l. iii. ff. de lega. iii. ille, aut ille. §. cum in verbis. ſed
in nato ex vxore ſimul concurrit vtrunque. ergo &c. ſi
ergo quærimus, quis prior eſt filius, non eſt dubium,
quod naturalis, hunc enim natura genuit, licet non ho
neſtas coniugij. 32. q. iiii. c. fin. ff. de adopt. l. j. vnde &
ſpurium vocamus filium. cap. præal. tanta. ſed ſi quæri-
tur. quis prior naturalis, an legitimus, patet quod ſecun
13 dus. ¶ Et ſi † quæritur, quis prior in iur. ſuccedendi, ſolu.
is qui prius illa duo iura nactus eſt, ex quibus ius ſucceſ
ſoris competit, vt ſic in hoc ponderetur ius primogeni
turæ. xxii. quæſtio. ij. §. viri. in princip. & ſi vis, quod con
cedam, eum cenſeri a natiuitate legitimum, hoc non
eſt ſecundum veritatem naturæ, ſed ſecundum diſpoſi
tionem, vel ciuilitatem, ſed conſtat, quod illum, quem
excludunt filij ſecundum naturam, non excludunt fi-
lij ſecundum ciuilitatem. ff. de leg. ij. ſi ita quis. §. j. de
de cond. & de. fideicommiſſum, vnde non eſt ſatis ci-
uiliter fieri, de reſcript. ſuſceptum. ſcripſi de hoc, ſupra
de conuer. coniuga. cum ſis. ad id. ff. de verbo. obligatio.
ex ea parte. §. inſulam. vbi de hoc. C. de his qui ve. æta. l.
fin. ¶ Quinto arguo ſic, quando quærimus de ordine,
& oportet ad alicuius perfectionem duo concurrere,
ſi inter duo perficientia in vno hæc iura ſimul in alte-
ro concurrant, prior intelligitur ille medius, qui inter
duo prima cõſequitur. hoc patet in rei vend. & in pu-
bliciana. C. de rei vend. l. quoti. ff. de publ. vt ſi quidem.
& hoc tanto fortius, quia actus traditionis erat neceſſa
ria ſequela ꝯtractus, & tamen non trahitur ad cõtra-
ctum, ſed hic non ſic, quia ſecundus cõtractus matri-
monij fuit ad nudam voluntatem parentum, idem in
pignore, ſi prius imperfecte conueni, poſtea cum alio
perfecte, demum ſequuta eſt perfectio cũ primo & nu
meratio, vt prę. l. Titius. ff. quę res pign. qui. po. in pi. ha.
l. j. in fi. & l. qui balneũ. & l. potior. j. rñ. ſic eſt videre in li
tera, qua mandatur alicui prouideri, dato executore ad
conferendũ ſine decreto, præſentatio enim, & executo-
ris ĩhibitio afficiũt ita, ꝙ collatio ordinarij nõ tenet, ſed
ſi inter præſentationẽ, & inhibitionem ordinarius cõ-
ferat,

ferat, tenet collatio, hæc probantur de conceſ. præb. ſi ſoli. Leo. ita ſponſalia de futuro & copula faciũt matrimoniũ, ſed ſi inter hæc duo deſponſetur alia de pñti, valet intermediũ, de ſpon. veniens, & c. ſi inter. de eo qui cog. con. per tot. iſta vero non procederent, vbi primũ perficit ſine ſecundo, vt in c. ſi. de ſpon. du. vel ſufficit, vt in c. ſi tibi abſenti. de præben. eod. lib. beneficium enim ante acceptatam collationem mihi factam non fuit meum, ſufficit tamen collatio ad impediendum collatorem ante repudiationem vel terminum lapſum, vt ibi. Sexto ponderanda eſt æquitas, quid enim dices de nobili D. non contractura cum eo, cum quo contraxit, ſi primogenitum habuiſſet ad ſucceſſionem habilem, quæ poſtmodum primogenitum habuit ex matrimonio. Item quali periculo illam ſubmittis, ſi naturalis ſperat ſe illa mortua legitimari poſſe cum iur. primogenituræ, facile enim veneno, vel aliter conſpirabit in eius mortem. ex quibus concluditur pro primo legitimo, ideſt ex primo matrimonio nato. ¶ Ad ſolutionẽ quæſtionis eſt ſciendum, quod olim hæc quæſtio fuit diſputata per Gener. Accurſij, & tenuit per præ. §. reliqui. inductum in fin. j. partis legitimatum præferendũ, maxime quia conſideratur tempus mortis. Inſtit. de hære. qua. §. ſui. & §. in extraneis. ſic ſecundum eũ ex pacto olim inhito hodie datur actio. C. de re. permu. ex placito. & dicebat quod. §. illud. alias ſi quis. ad fi. vbi dicit, ex hoc non debet intelligi, ſcilicet, tpe; vt dicit ibi gloſſella, ſed ex hoc, ſcilicet matrimonio & oblatione curiæ, vel alio modo ad legitimandum idoneo. Item modernis temporibus tenuit hoc alius ſolennis doctor hoc diſputans. Idem. dicitur tenuiſſe alter ſummæ ſcientiæ doctor in ſtudio Paduano inducẽs principaliter. l. filio. ff. de li. & poſthu. ſed Bar. Brixi. hoc diſputans in dominicali. l v. quæ incipit. Quidam habens filium. tenet cõtrarium pro legitimo nato ex primo matrimonio, dicens quod id tenebat H. neſcio ſi de Huguitione, vel Hugolino intendit, quia per illorum ſcripta hoc non apparet, & hanc partem teneo, ſed tremulus propter illorum authoritatem & reuerentiam, qui tenuerunt contrarium. Tamen hanc partem eligo deliberato conſilio & reſpõſo trium doctorum legum ſolenniſſimorũ huius ſtudij, quos in diſputatione nominaui, doctor & meus in theologia hanc partem deliberatus prælegit a me conſultus. ¶ Ad hanc autem ſolutionem induco tres decre. ſexti, ſcilicet, de reſcrip. ſi pro te. & cap. quamuis. de præbend. ſi apoſtolicæ. & hoc modo dices, quod per ſecũdum matrimonium ſit in illum naturalis collatio legitimitatis, aut cõfirmatio, vel reſtitutio, vel alterius prædictorum fictio. De primo ſit caſus in decre. ſi pro te. certum eſt, quod naturalis habet ſtatum conditionatum ad legitimitatem, ſcilicet ſi parentes conſẽſerint in matrimonium, & ille, pro quo fuit ibi ſcriptũ, habuit etiam ſtatum conditionatum, ſcilicet, ſi conſenſerint epiſcopo &c. & tamẽ ſi antequam veniat ille conſenſus, alius canonicatum in illa eccleſia conſequitur, poſtea ſuperueniat ille conſenſus, ille ſecundus in gratia, qui conditionem præuenit, eſt prior & potior, etiam in aſſecutione præben. poſt vacantis, ſic iſte, qui primo conſecutus eſt legitimitatem, erit primo potior, cuius poſtea legitimitas ſuperuenit, ſi dicas, ꝙ eſt confirmatio, ſit caſus in decreta. ſi apoſtolicę, vbi ſi reſeruatio legati præceſſit, & confirmatio papalis ſecuta eſt, tamẽ poſt reſeruationem, & ante confirmationem alter ibi impetrauit a papa, iſte medius erit prior. Confirmatio enim præponit illum ſolum ius acquirentibus poſt cõfirmationem, ſicut & hic legitimatio præponit iſtũ genitũ tantum, ſi dicas, quod eſt reſtitutio. facit. C. de nata. reſt. l. ij. ibi, natalibus antiquis reſtitui &c. & in auth. qui. mo. na. effi. ſui. §. ſi quis ergo. ibi. prolem naturæ voluerit reſtituere, tunc eſt caſus in dec. quamuis. ibi reſtitutio nõ p̄iudicat iuri acquiſito alteri añ reſtitutionẽ, cui cõuenit. l. ij. ff. de decur. procedat ſolutio ſi de ſpecia-li contraria interpretatione vel obſeruantia conſuetudinis quo ad caſum propoſitũ non apparet. ¶ Modo eſt ad contraria reſpondendum, & primo ad. §. reliqui. & dico, quod mens literæ ſonat ſolum hic, quod ſicut a principio legitimis defertur ſucceſſio, ſic & legitimitatis, nec dicit litera, quod cenſeantur ab initio legitimi. vide ſupra de ætate, & qualitate, multis. in fin.

14 ſubdiaconus† eligitur in epiſcopum, ſicut diaconus, vel ſacerdos, non per hoc fingitur diaconus, vel ſacerdos, vel aliter illud, vbi iur. repugnantia non impedit talem fictionem, ſecus vbi impedit, vt in terminis noſtris, vt ibi dicam reſpondendo ad tertium argumentum. Vel dic quod lex non ponit prærogatiuam in ſucceſſione ex ordine filiationis, vnde vocatur ſicut ab initio legitimus, cũ hodie vterque naturalis & legitimus, nec iur. communi curamus quis prior. Sed cum quæris, quis prior, procedit ſolutio & caſus prædicti, quibus nõ quærimus de excludendo ſecundo, ſed poſtponendo, facit ad prędicta, quod recitare ſoleo, de in integ. reſt. conſtitutus. aliter enim iudicamus de temporali præſcriptione, quam præuidet ius, quam de illa quam non præuidit, puta ſi inducta ſit per conſuet. & ibi, vel per conuentionem, vt not. ff. de minori. Aemilius, & per eundem modum poteſt reſpõderi ad. §. ſi quis. ibi, nihil a legitimis. Vel dic, quod nihil differunt, vt ex nunc, & in ſucceſſionibus, quæ nondum pro aliis erant effecta, & ſi ſtemus gloſſellæ ibi, ex hoc. l. tempore, habeo propoſitum cui conuenit decr. tanta, ibi. poſt contractum matrimonium, & quod recitare ſoleo poſt Hoſt. de elec. innotuit. quod legitimando ſuperueniens per parentum coniugium non ratificat electionem prius factam de legitimato. Ad l. ex placito, dico, quod facit pro, cũ ibi conſideretur vt ex nunc tps. quo cõcurrit vtrumq; naturale ſcilicet, & ciuile. Ad l. filio. reſpõdetur primo ſic, quod illa lex inducitur pro, nam ibi exhæredatio de naturali emancipato non impeditur per arrogationẽ, qua recidit in poteſtatem, vt ſic vinculum ciuile non tollat impedimentum medij temporis ſuper naturali iur. fundatum, ſic & hic ius, quod competit naturali primo legitimo, quod exhæredat illum naturalem tantum, non tollatur propter ciuilitatem vel legitimationem ſuperuenientem. Item illa lex loquitur de filio ſẽper naturali, & legitimo, & a principio in poteſtate, qui poſtea iur. legitimo priuatus fuerit per emancipationem. Vnde per adoptionem potius dicitur recuperare ius legitimum amiſſum, quam de nouo quærere, vt. ff. de pac. ſi vnus. §. quod ſi non. tamen impropriẽ ſic dicitur, quia illud in iur. eliſo nõ perempto. ff. de ſol. qui res. §. aream. vel ſic ponderata ratione licet ille foret emancipatus, vere tamen, & efficaciter filius quo ad ius exhæredationis ſaltem de iur. prætorio. ff. de inof. teſ. Papinianus. §. j. & C. eo. l. ij. Non fuit ergo tantæ potentiæ adoptio, vt ita cum nouum filium faciat, ſicut fieret extraneus, & per id extinguitur ius naturale per ius ciuile, vt ſicut facta exhæredatio de nouo filio non nocet illi filio facto. ff. de bo. poſ. contra ta. non putauit. §. ſi quis emancipatum. Item facta de emancipato non nocet adoptione ſecuta, quia vere filius fuit. l. j. de conſulibus. facit pro, in princip. in quantum ibi dicitur, quod prius dignitatem adeptus eſt prior, ſicut & hic prior adeptus legitimitatem. in fine facit contra. in quantũ ille prior cõſul ſecundo patriciatum adeptus præfertur ſecundo prius patritiatum adepto, ſi ſequeremur ſecundam lecturam, quam ibi ponit glo. negaretur caſus. & ſic non eſſet reſpondere neceſſe, quia faceret pro, ſed ſecundũ communem caſum prædictum etiam quem approbat gl. ſolue, quod ibi ex ordine ꝯſulatus debebatur magiſtratus. facit. ff. de mu. & ho. reſcripto. ſi ergo aliter factũ fuerat, ex quo primus adeptus eſt magiſtratũ, merito p̄ferendus illi, cui in adipiſcendo p̄ferri debuerat, vel habebat ibi ꝯſuetudo cõſulatus, quod habet ꝯſuetudo multarum eccleſiarum, quod inter canonicos eiuſdẽ

ordinis non inſpicitur prioritas in ordine, ſed in conſtitutione, vel canonicatu eccleſiæ ſic īſpiciebatur prioritas in conſulatu tantum inter magiſtratus habentes. Vel dic, quod caſus ille non conuenit iſti, ibi de ſede, hic de ſucceſſione, ſed ibi ex ſolo conſulatu habebat conſul ſedem, ſed ex magiſtratu maiorem, hic ex ſolis natalibus nil iur. habebat in ſucceſſione, vnde probamus per legem illam, quod habens purum ius ad canoniam, licet ſecundo receptus præfertur ſecundo impetranti, licet prius recepto, vel canonicatū adepto, vt de reſcri. ſi tibi qui. lib. vi. vbi in apoſtil. de l. illa mentionem feci, & ibi videas. Ad aliorum ſolutionem eſt ſciendum, quod logicus habenti aſinam cum pullo, de quo nunc eſt ſermo Euangelicus in ramis palmarum, per fallaciam accidentis probat, quod illa aſina eſt ſua mater, & ſic iſta aſina eſt tua, quod conceditur. Itē eſt mater, & hoc conceditur propter pullum, concludit ergo coniungendo iſta, ergo eſt mater tua. recte ſic faciunt aliqui argumenta contraria, quia dicunt, iſte eſt primo natus, & hoc conceditur. Item eſt etiam legitimus, & hoc etiam conceditur, cōiungūt, ergo eſt primo natus legitimus, hoc negatur. Licet ergo aliqua prædicare diuiſim, quæ non licet cōiungere, vt hic vides ad ſenſum, quod hoc non ſequitur. Ego ſum primus canonicus in eccleſia, & ſum ſacerdos, ergo primus factus ſacerdos. Concedo ergo quod dicebatur in primo argumēto, eum primo natum, ſed non eū primo legitime natum, quod requirit conſuetudo, quæ ſubdebatur de tempore, quo defertur hæreditas, inſpiciendo fateor, vbi prius ius non cōpetiiſſet illi per conſuetudinem, ſaltem ad rem, & tale, quod afficit, & impedit patris poteſtatem, vt dixi in fine quinti argumenti ſecundæ partis. & per hoc ſit reſponſum ad totum ſecundum argumentū, excepto ipſius fine, ad quem reſpondetur, quod illud verum in eodem inſtanti, alias conſtat, quod diuerſis temporibus eadem res diuerſo iur. cenſetur. Quod ſubdebatur in primo argumento, quod conſuetudo debet aliquid operari in iſto. hoc verum, ſi eſſet ille, quæ iuuet cōſuetudo. Quod in fine dicebatur, Idem de toto quod de parte, verum, ſi eodem iure deberetur vtrūque, ſed de iur. debetur pars, quia legitimus de conſuetudine totum, quia primus legitimus. Cum ergo non ſit eadem vtrunque &c. ¶ Ad tertium argumentum de retrotrahendo, reſpondeo, ꝙ in fictionibus, quæ ad principium trahi debent, oportet, quod eadem cauſa, & eſſentia perſeueret, alias ſi ex poteſtate filia ſit emancipata, fictio ſuam naturam immutat, patet. C. de rei vxo. act. l. vna. §. videamus. Cum ergo pro tempore, quo pater habuit legitimam vxorē, & ea filium concubina non potuerit eſſe vxor. ergo fictio mutabit naturam & ad id tempus non trahetur. nec enim trahi debet ad tempus, quo ſequi poſſit iuris repugnantia. ff. de vſuc. ſi is qui. C. de inoffi. do. l. ij. & de dona. inter vir. & vxo. l. donationes. ſecundum illos, qui dicunt, quod non trahitur ad dominium. Item nec fictio trahitur ad princi. mutata conditione perſonæ, vel quando res poſſet vitiari. C. de teſta. ma. l. j. ff. de teſt. mi. ſi certatim. §. fi. ff. de cap. in bello. §. codicilli. plus videtur, quod fictio locum non habeat cum alterius præiudicio, quod ſic probatur, vt dixi in fin. argumentorum ſecundi membri, primæ quæſtionis. actio de dote, quæ non competit conſtante matrimonio, facto diuortio competit. & reintegrato matrimonio deſinit cōpetere iam inchoata, vt l. ſi mulier diuertit. ff. ſo. matri. & aliis l. ibi allegatis, ſed licet hoc ea fictione, quæ fingitur non diuertiſſe, vel nō competiiſſe, procedat, quando debetur ſoli mulieri, vel mulieri & patri, non tamen procedit, quando debebatur extraneo, vt patet. ff. de iur. do. ſtipulatio de dote. ff. ſol. mar. in inſulā. §. fi. in illius enim præiudicium non procedit illa fictio, licet ergo quo ad parentes contrahentes & ipſum filium procedere poſſit fictio, non tamen quoad præiudicium primogeniti legitimi habentis efficax ius ad rem, vt dixi. Si ergo poneremus patrem habentem legitimos vxore mortua, ex concubina habuiſſe filium, cum qua poſtea contrahit, hic nulla iuris repugnantia, vel alterius præiudiciū impedit fictionem ad principium trahi. & ſic etiā procederet. §. reliqui. vt ſupra dixi. Ad id quod dicitur, proli fauorem deberi. Fateor, ſed non contra aliam prolem, ad perimēdum ipſius ius, ſicut nec priuilegiamus dotē cōtra dotē, vt dixi in primo arg. ſecundæ partis. Ad vltimū, quod de beneficio dicebatur, dico, quod nedum ſacramētū matrimonij, ſed nec etiam ſacramentum baptiſmi, qđ maiꝰ eſt, tollit ius actionis, vel exceptionis alteri competens, vt no. xvj. di. demum. xxviii. q. j. ſi quis. & de diuor. quanto. in vlti. gl. beneficia ergo licet ita large interpretemur, non tamen ſic large, quod alterius ius perimant, tamē quod ſic aliquid conferant, iſtud autē multum cōfert, quod honoribus fungitur vt legitimus, ceſſante conſuetudine in parte ſuccedit. Item deficiente illo primogenito, ad alios eum ſequentes haberet ius primogenituræ. Plus, caſus eſt, quod legitimatus naturalis non ſuccedit in feudo, & ſic beneficium non recipimus lariſſime. in lib. feu. ſi feu. contro. fu. c. naturales. ſoleo tamen dicere in c. tanta. id loqui de legitimato nō per matrimonium, ſed per principis beneficiū, in quo id non exprimitur, vt ibi no. tales autem diſpenſationes natalium ſunt odioſæ, & ſtrictam habent interpretationem de fil. presb. c. j. li. eod. & ſuper hoc vide, quod plene ſcripſi in c. lator. ſuper. i. gl. ¶ Quia in præcedenti articulo mihi ipſi videor fuiſſe prolixus, hunc vltimum, qui eſt, an poſito, quod clericus ſit ille ſecundogenitus, & alter habet ius primogenituræ an ſibi præiudicet, cōſuetudo, breuiter expediam. Et contra clericum inducam quatuor, ſecundo pro ipſo alia quatuor, & opinionem, tertio datur ſolutio, ſaluatur opinio per quam cōtrariis reſpondetur. ¶ Et quod præiudicet, videtur per glo. legum expeditam, quærunt enim glo. ff. de legi. de quibus. C. quæ ſit lon. con. l. j. conſuetudo, quod monachus non ſuccedat, extendatur ad regularem canonicum, ponunt ergo glo. illæ pro indubitata conſuetudine illam non ſolum clericis, ſed & monachis præiudicare. ad id glo. vlti. in authen. hoc ius porrectum. C. de ſacroſanctis eccle. licet communiter non approbetur. Secundo cōſtat, quod liber vſus feudorum iuxta quod verbum ſonat, ſunt conſuetudines feudorum, & tamē per illas conſuetudines clericus non ſolum non ſuccedit in feudo, ſed etiam illud perdit per clericatum, vt de vaſ. qui ar. bel. depo. c. vno. ſi de feu. cōtro. fue. c. qui clericus. de beneficio fœminæ. c. vno. in fin. & an mutus, vel alias imperfectus. c. vno. & ſic patet per has gl. & caſus per tales conſuetudines clericis præiudicari. Tertio

15 ſuadet, hoc æqualitatis† ratio, cum enim ipſi tales conſuetudines recipiant pro ſe, tenentur illas accipere contra ſe. de vi. & hone. cleri. c. fi. cum concor. præcipue cū conſuetudo talis ſuper æquitate fundetur, ſcilicet ne patrimonia annihilentur. Facit, quod poſt Hoſtien. ſcripſi de voto. c. licet. facit ſupra de præben. maioribus. de pig. ea literis. de conceſ. præben. c. fin. verſi. quanto. lib. eod. ff. de exercito. ne in plures. & appetit reſpublica ſubiectos fore locupletes. in Aut. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. cogitatio. coll. ij. ſi ergo fatemur conſuetudinē æquam, fateamur etiam, quod ipſius virtus ligat priuilegiatos, ſcilicet clericos, ſicut priuilegiatos minores & pupillos. vnde conductor, quia poſſeſſor, ad tributa tenetur, & non dominus. ff. de vſuſ. hactenus. & de impenſis in rebus dotalibus factis, neque ſtipendium. C. de annon. l. j. libr. x. de agric. & cen. litibus. §. hoc de redditibus. & de coll. fun. pa. omnes. lib. xi. ſed conſuetudo, quod domini teneantur & non poſſeſſores, ligat etiam minores, vt patet. ff. de admi. tu. ſine hærede. §. Lucius. Idem probat decre. ex eo. de elect. coniuncta cum decret. vlt. de conſuetu., eod. lib. cum ergo conſuetudo detrahat ſingulorum patrimoniis. ff. communia præd. venditor. §. ſi conſtat. patet etiā in ſucceſſione feu. inter laicos.

laicos.ſi de feu.contro.ſue.c.mulier.& c.ſi filij.& de matrimonio ad morga.cõtracto. c.vno.fateamur, ꝙ huic clerico præiudicet in portione ſibi alias de iure debita, nam videmus, quod priuilgium Anglicis conceſſum prodeſt clericis.de foro compe.dilecti.Sic & conſuetudo eos ligabit,cum in iure iſta æquiparemus.ix.q.iii.cõqueſtus.de offic.ord. duo ſimul.de iud. nouit. ver. non enim,cum concord. Item videmus, quòd de iudicato in foro eccleſiaſtico excipitur in ſeculari, & econuerſo. de excep.c.ij.lib.eod.Multa exempla de virtute conſuetudinis ſcripſi de conſue.c.fin.ſuper gloſ.& quam.Quarto,probatur hoc etiã ab originis principio,vt dicamus, ꝙ quorũ eſt eadẽ origo ipſorũ eadem ſit ratio. Facit de cler.peregri.c.j.de deci.ex parte.ij.& cap.cum In tua ſucceſſione.patet.C.de liber præteri.l.finali.de legi. hæredi. l.lege xij.inſtit.de exhæreda.liber.§.noſtra.de legi.ag. tu. §.cæterum.& §.ſequentib⁹.Sed cõſtat, quod B.& C.ambo nati ſunt laici & nudi.xlvii.di.ſicut.vnde nec clericatus confertur infanti,vel illiterato.de tempo.ord.c.fi.li. eo.ipſum ergo in natiuitate ſua, & prius,ſi fas eſt ſic loqui, ligauerat conſuetudo,quæ primogenito detulerat ius primogenituræ, quo ſibi debebantur bona, etiam patre Inuito, vt dictum eſt in primo membro clericatus,ergo ſubſequens illud ius prius quæſitum primogenito auferre non potuit,ſicut nec abſtulit baptiſmus. vt dictum fuit in proximo membro in fin.& ſic de his concluditur ꝯ clericum. ¶ In ꝯtrium pro clerico allegatur æquiparatio legis ad conſuetudinem.ff. de legi.l. de quibus. Sed ita eſt,quod lex non ligat, niſi ſubditos, de ſent. exc. a nobis. de pœn.& remiſ. quod autem .de conſtl.c.ij.eo.li.& in l.cunctos populos.in principio.C. de ſum ma trin.ergo nec conſuetudo ligabit non ſubditos.Conſtat autem, quod aliud eſt clerus quam populus.de præben.c.j.de ver.ſignifi.ex parte.de ſen. excom. quod ſi ſententia.lib.eod.inde eſt, quod plebiſcita olim non ligauerunt nobiles. ff.de origi. iur. l.ij.§.deinde. de
16 iure nat.gen.& ciui §. plebiſcitum. Itẽ nec† ſtatuta vel cõſuetudines populi ligant hodie clericos, qui nobiles ſunt. C.vt nemo priu.l. ij.& quomodo militibus æquãtur,ſatis dixi ſupra in tertio membro primę queſtionis. ¶ Secũdo clerici ſunt maiores, ſtatuta ergo minorum vel conſuetudines illos non ligãt. xxj.diſtin.inferior. de ma.& obe. cum inferior. Item etiam ſponte non poſſunt clerici ſe ſubiicere iudicio laicorum.de fo.compe. ſi diligenti.eo.tit.ſignificaſti. ¶ Tertio pro clerico faciũt ſextus.xcvi.diſt.bene quidem. de conſti.eccleſia ſanctæ Mariæ.& c.quæ in eccleſiarum. de re. eccle.non alie.c. fi.hoc de l. vel cõſtitutione de conſuetudine patet, qđ
17 ex quo † oneroſa eſt eccleſiis vel clericis non tenet de conſuetudine.c.j.& c.cũ inter.de iud.clerici.& de re iu. cũ cauſa.C.de ſacroſ.eccl.auth.caſſa. & maxime in terminis quæſt.quibus loquitur de cõſtituto in ſacris, qui a ſtatu clericali non poteſt diuertere.de electio.cum ex eo.eod. lib. Sint ergo im munes a lucratiuorum inſcriptionibus.C. de ſacroſan.eccle.l. penultima. ¶ Quarto negatur verum eſſe,quod allegabatur primo,hanc conſuetudinem eſſe rationabilem, imo iniqua & irrationabilis videtur,quæ auſert alteri,quod ſibi debetur,de conſuetudine. c. penul.& filios, qui non habita prioritatis ratione debet æqualiter patri ſuccedere, vt dixi in proximo membro.in ſo.cõtratiorum, facit ſumme inęquales,vt.ſ.alteri totum, alteri nihil debeatur, cõtra id xvj. q.vij.c.j. Item priuat iſtum legitima,quod pater expreſſe non poſſet,de teſtamen. Raynu. & c. Rainal.ergo dato quod valeat inter laicos, & inter eos de facto ſeruetur, non tamen noceat clericis, & hanc partem tenet Iac.de Ra.vt notat Cy.C.quæ ſit longa conſuetudo.l.ij. in fi.loquendo in communi de conſuetudine.& Hoſt. in ſum.de cõſuetudine.§.fi.ver. Sed pone. & quod poſt eum ſcripſi,de for.compe. poſtulaſti. ad fi. magnæ glo. Sed puto in terminis quæſtionis conſuetudinem clerico præiudicare per alleg. in prima parte, & maxime in fi.Coadiuuatur hoc.quia alias conſuetudo in illis partibus non procederet propter remedium fraudis paratæ Secundogenito circa clericatum ſuſcipiendum,& dãnoſum munus eſſet primogenito, ſi nobiliorem quotam hæreditatis ſibi per primogenituram non ſolum debitæ,ſed affectæ per fratris vnius vel plurium clericatum amitteret, tales autem fraudes non amplectimur. de diuor.quanto,in fi.cum concor.ff.de rei ven.cum in fundo.hoc etiam coadiuuat, quia ſic ſe habet in partibus illis, vbi viget interpretata eſt conſuet.quæ optime etiam interpretatur legem.de conſue. cum dilectus. ff. de legi.ſi de interpretatione. ſed eſt ſciendũ, quod opi. Hoſt.& Iac.poſita in fi.partis contrarię nihilominus vera eſt extra terminos noſtros, quando ſcilicet quæritur de præiudicio,quod inchoaret conſuetudo in iam clericum,per quod dici poſſet,quod ſi vera eſſet in articulo proximo opinio contraria,ſcilicet,quod legitimatus haberet ius primogenituræ, cum tempore huius iur. quæſiti ille iam eſſet in ſacris, vt ponit thema, ſibi non præiudicaret conſuetudo, & per hunc modum ſoluendi ſunt concordata contraria. Ioan. And.

S V M M A R I V M.

1 *Vſucapere an poſſimus ignorantes.*
2 *Præſcriptio quæ exigat antequam ſit completa.*
3 *Dominium alicuius rei inſolidum eodem tempore acquiri a duobus,an ſit poſſibile.*
4 *Præſcriptio quæ nam nunquam currat abſenti.*
5 *Poſſidenti ciuiliter intra quot annos præſcribatur.*
6 *Interdictum,vti poſſidetis,cui detur.*
7 *Actor quomodo ex reo ſit.*
8 *Reis fauorabiliores eſſe debemus,& quare.*

R E G V L A III.

Ine poſſeſſione præſcriptio nõ procedit. Exponit Dy.i.non inchoatur, licet quandoque inchoata ſine poſſeſſione continuetur,nam hæreditas iacens non poſſidet.ff.ſi qs ex teſtamen.lib.&c. l.j.§.Sceuola.& tamen vſucapit.ff. de vſuc.l.cœptam.& l.nunquam.§.vacuum. & l.iuſto. §.nondum aditę. ſatis inſtat ad hoc finaliter dicens, ꝙ poſſeſſio, quam habuit defunctus, apta eſt continuari in hærede,qui eſt eadẽ perſona iuris fictione.ff.de vſuc. l.hæres.ſi non ſit per alium occupata, tunc enim impediretur prædicta continuatio.ff.de acquir.poſ. Pomponius.§.quæſitum.& de vſuc.l.poſſeſſio teſtatoris.ſi vero per alium occupata non eſt,pro cõtinuata debet haberi,arg.ff.de teſta.l.filius.ff.ex quib.cau.ma. cũ miles. circa princip.& pro hærede.l.ij.§.filiũ.& Ideo procedit pręſcriptio. ¶ Prima gl.dicit,vnde ſumpta,& ponit & ſpecificat exempla, ſecundo de multiplici poſſeſſione remittit. Tertio, qualis poſſeſſio in præſcriptione requiratur.Quarto, quæ poſſeſſio debet eſſe continua.Quinto, de quaſi poſſeſſione. Vltim.gl. præmiſſa ratione regulæ ponit duas opi.legales,quas ſoluit. ¶ In j.gl.ibi[*ſine poſſeſſione*]ergo non procedit vſucapio. ¶ In gl.ij.ibi[*l.ij.*]vi-
1 de in ſequenti gl. ¶ In gl.iii.ibi[*.l.ij.*]in † peculiaribus receptum,vt ignorantes vſucapiamus. & idem.§. Celſus. & ibi [*ſeruus*]clam facit, qui æſtimare debet quæſtionẽ ſibi motam,licet nõ æſtimet, ne ſtultus.&c. & ibi [*quãuis*]vide in c.contingit.In iiii.gl.& ibi[*lege vna*]vide in c. is qui.ſtatim allegato in glo.ij. ¶ In gloſſ.j.ibi[*ciuilis poſſeſſio*]prolixe tractat hic Dyn. quod ad præſcriptionem
2 † requiritur ciuilis & naturalis poſſeſſio, vel ciuilis tantum,ſcilicet, quæ animo retinetur, ſed naturalis tantũ non ſufficit, vbi alius ciuiliter poſſidet,ꝙ ſufficiat ciuilis,probat per.ll.dicentes, quod abſens, quẽ conſtat ſolam ciuilẽ animo retinere, poſſidet quo ad cõtinuãdã

vſucapionem.ff.de furtis.l.ſerui & filij.l.vlti.de diuer.&
tem.præſcrip. de acceſſion. de acquir. poſ. l.i. §.per ſer-
uum, qui in fuga.ad id, quod ſola naturalis nõ ſufficiat.
ff.de acquir.re.do.l. acquiritur.§.vlti.ad exhiben. l. Cel-
ſus.§.Iulianus,& de acquir.poſ.l.i.§.per eũ.ſequitur hoc
ei neceſſaria ſecundũ eum, ex quo ponimus ciuiliter
poſſidentẽ præſcribere, vt probatũ eſt. nã ſi diceremus
idem de poſſidente naturaliter.ſequeretur iuris impoſ
3 ſibile, quod duo alterius rei dominiũ† inſolidũ eodẽ tẽ
pore acquirerent, quod eſſe non poteſt.ff.com mo. ſi vt
certo.§.ſi duobus.& de caſt.pecu.l.hæreditate.§.pater.&
de reg.iur.ꝙ contra.§. vni duo.ſed opponit, ꝙ ſin hoc
ꝯ abſentem non curret ꝑſcriptio, q̃ nõ currit ꝯ poſſidẽ-
tem,C.de præſcri.xxx.ann.l.ij. Itẽ tẽpus non eſt modus
perdendæ poſſeſſionis.ff.qui.mo.vſusfru.l.mulieri.ergo
4 cõtra† abſentẽ ciuiliter poſſeſſionem animo retinentẽ
nunquam curret præſcriptio. Reſpondet, quod licet tẽ-
pus non ſit modus perdendæ poſſeſſionis, eſt tamẽ mo-
dus inducendi obliuionem, & obliuio eſt modus indu
cendi diſpoſitionem animi, & diſpoſitio animi eſt mo
dus perdendæ poſſeſſionis, vt legitur, & notatur de vſu-
5 capio.l.furtum. §.fundi.ſi ergo ciuiliter† poſſidens ne-
glexit naturalem poſſeſſionem per decem annos, vel vl
tra, illa negligentia priuat illum poſſeſſione ciuili.ſicut
negligentia in adipiſcenda vel recuperanda poſſeſſione
inducit amiſſionem ciuilem.ff.de acquir.poſſeſ.ſi ideo.
§.ſi forte. Concludit ergo contra ciuiliter poſſidentem
præſcriptionem non inchoari duabus rationibus ſupra
dictis.inchoabitur autem ex quo ciuilem perdiderit, vt
eſt dictum, & dicit, quod glo. in l.i.C.de ſer.fugi. voluit
hoc dicere, ſed non plene.¶ Propter prædicta vero inci
denter tractauit aliam quæſtionem, an ſint duæ poſſeſ
ſiones ſpecie differentes, an vna tantũ diuerſificata per
accidẽtia, quam plene proſequitur, tenet autem opin.
Ioan. quod ſint duæ, per l.ff.de acquir. poſſeſ. l.iii.§.Ner-
ua filius. & pro hærede. l.ij. §. quod vulgo.& in fi.idem
Dyn. qui de hoc formauit obiectionem ad vltimum
alleg.ff.ſi ſeruit.vend.ſi quis diuturno.& de aqua plu.ar-
cen.l.i.§.denique.& l.ij.in princ.de ſeruitu.& aqua. lege
prima.& ſecunda.de præſcriptio.long.tempo.lege vlti.
6 dat etiam ſimile de† interdicto vti poſſ. quod nõ datur
niſi poſſidenti.ff.vti poſſ.l.j.§ interdictum.& tamẽ ſicut
datur pro tuẽda naturali poſſeſſione rei corporalis im-
mobilis, ita datur pro quaſi poſſeſſione tuẽda rei incor
poralis, quæ de numero immobilium reputatur, ff.de
ſerui.l.penul.ſi ſeruitus ven.lege ſicuti. §. Ariſto. & vti
poſ.l fin.¶ In glo.vltima ibi.[*ſed lex*] idem Dy.& ibi [*ſo-
lutio*] idem dicit hic Dy.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæſtionem quã diſputaui poſt
Io.de monte Murlo, quam ſic propoſui. Ioanni diœce
ſano epiſcopo petẽti quartam decimarum opponit ec
cleſia præſcrip.quæritur, quis habet probare.¶ Pro epi
ſcopo duo allegauit diſputans, quæ fortifico, ſecundo
cõtra ipſum alle.quatuor quæ etiam fortifico. iii.poni
tur ſolutio diſputantis, oſtẽditur difficultas ſolutionis,
ponuntur euidentialia, datur ſolutio diſtinguens, & ꝯ.
ria reſpondens. ¶ Quod eccleſiæ excipienti incumbat
probatio, ſic arguo, Certũ eſt, petitionem epiſcopi circa
quartam fundatam eſſe iure communi.x.q. iii. vnio. ſ.
de off. or.conquerente. ſupra de præſcrip. de quarta.de
deci.quoniam. & c. dudum. habet ergo probare ipſius
aduerſarius 100. diſt.contra morem. item præſumptio
facit etiam pro epiſcopo, quod diligens fuerit in exigẽ-
do,& quod nõ iactauerit pecunias ſuas. ff.de proba. cũ
de indebito.de ſol.c.fina. ergo ꝓbet eccleſia. ¶ Secũdo
7 reus† in excipiendo quo ad onus probandi fit actor. ff.
de proba.exceptionibus.C. eodem.l.i.de excep. pia. lib.
eo.& habet probare etiam ſi excipiat negatiue.de renũ.
ſuper hoc.de prob.teruo.de teſti.cum literis,de his quæ
ſi.a præla.quanto.& generaliter allegans præſcriptionẽ
habet illam probare, eo.ti.veniens.& c.cum olim.& c.
auditis.de cauſa poſ.cum eccleſia.ſicut & allegans con
ſue.de conſue.cum dilectus. & ſi eccleſia probare non
poteſt, hoc nocere non debet epiſcopo, qui probauit,
ſed dicetur eccleſiæ deficere non ius ſed probatio ſecũ-
dum Ioan.de mon.¶ Fortificatur primum ſic, ius com
mune,& præſumptio quodlibet per ſe transfert proba-
tionem in aduerſarium & negantem, vt.ſ.probabitur,
fortius vtrunque coniunctim. facit,de reſt.ſpo. audita.
de par.ca. inter. Item ſi ꝑdicta transferunt probationẽ,
fortius impediunt, ne ex vi negatiuæ transferatur pro-
batio in epiſcopũ, cum plus ſit transferre, & minus im
pedire.ad hoc.xv.q.j.c.ſi.de iureiu.quẽadmodum. Secũ
dum fortifica per no.poſt Inno.& Hoſti. de accu. ſuper
his.vbi tenent, quod excipiens cõtra electum in tali ne
gatiua, quæ probari non poteſt. per hoc non transfert
in ipſum onus probandi.vbi videas.& ꝙ talis negatiua
non trãſferat.probat.l cum de indebito.& decre.is qui.
præl. ſic inductæ. Certum eſt, ꝙ repetens indebitum,
quod ſoluit, habet neceſſe probare, quod fuit non debi-
tum, ſed hic, ſi nunquam fuit debitum, impoſſibile eſt
probari aliter, quam per confeſſionem aduerſarij, quod
patet, & dicere ſoleo, vt lit.non conte.quoniã.ſuper vlti.
gl.de reſcrip.nonnulli.& c.ex parte. iii. non tamen per
hoc transfertur probatio in aduerſarium. ad idem de
priuil.cũ perſonæ.eo.li.c.iii.vbi probat allegans præſcri
ptionẽ & cõſuetu. & negatiuam.ſ.quod nõ inbeſt epõ,
& ꝙ nõ requiſiuit epũs conſilium capi.ſatis facit ad idẽ.C.
de fun.patr.l.fi.ad fi.li.xi.vbi allegatur præſcriptio xl.an.
in canone non ſoluto, quam approbat allegans ibi.xl.
an.poſſeſſio teſtatur, ad idem.C.de ſerui.l.fi. vbi allega-
tur præſcriptio.xx.an.contra non vtentem ſeruitute, ex
quibus concluditur, quod probet excipiẽs.¶ Quod pro-
bet epiſcopus, ſic oſtenditur, dicens habet probare, non
is qui negat.ff.de prob.l.ij.C.e.actor. vj.q.ſi.ſi actor.& eſt
virtus puræ negatiuæ transferre probationem in aduer
ſariũ, no.de elec.bonæ.etiam ſi huic negatiuæ aduerſe-
tur iudex, vt patet de probatio, quoniam contra. Secun
do probatur per l.plures.C.de fi.inſtru.cuius conſilium
alias eſſet inutile, ſcilicet, quod datur domino de reci-
piendo inſtrumento ſolutionis ſibi factæ a colono, vel
emphyteuta, ne cõtra ipſum allegetur xxx. an. præſcri-
ptio in non ſoluendo, ac ſi diceret.l.cũ allegãs talẽ præ-
ſcriptionem propter negatiuã, quæ ineſt, neceſſe habet
ꝓbare cõtrarium, ne ſuccumbat. Tertio, quia inutiliter
emanaſſet decr.de præſcrip.de quarta, quæ dicit, hanc
quartã præſcribi, ſed hoc eſſet, quod præſcribens habe-
ret probare, & probare non poſſet, nec valet, ſi dicis, ꝙ
probare poterit per poſitionẽ.de confeſ.c.i.lib eo. quia
8 adhuc illud ius non emanauerat. Quarto† iuuent cleri-
cos, quia rei ſunt fauorabiliores, & pugnant pro liberta
te.ſupra de probat.ex literis.de re iud.c.fi. ſecundũ Ioã.
de mo. Fortificat primum, qđ no. Accu. C.de nõ num.
pec.l.ij.ſcilicet, negatiuam puram probatam hoc ipſo,
quod non probatur contrarium. Ad ſecũdum optime
facit.ſ.de teſt.ſignificauit. vbi conſulit producẽti teſtes
in caſu publicationis, quod de requiſitione aduerſarij
confici faciat publicum inſtrumentum, ac ſi dicat ap-
parentibus atteſtationibus ſi negaret aduerſarius ſe ci-
tatum, producenti incumbit probatio, habeat igitur in
ſtrumentum ad id. Ad tertiũ facit, quod lex non debet
eſſe inutilis,& de verbo tãtum, nec impoſſibilis, iiii. di.
erit autem, ſupra eo.lib.de elect.cõmiſſa.§.porro.C. cõ-
munia de leg.l.ij.in fi.ex quibus concluditur, quod epi-
ſcopo competit probatio.¶ Solutio. ſi non allegatur ti
tulus, obtinet epiſcopus, licet nil probet, ſi vero allegat
eccleſia ti præſcriptionis, puta conceſſionem epiſcopi,
ſine conſenſu capituli, vel confirmationem papę in cõ
muni forma, vel alium ſufficientem, vel probat ſe aliis
hanc quartam ſoluiſſe ſpatio xl.an. vel hanc quartam
alias petitam ab epiſcopo, & denegatam, vel ſimile,

per

per quod apparet, eccleſiam fuiſſe in poſſeſſione, & ſic præſcripſiſſe, & tũc ſuccumbet ep̄s, niſi probet poſſeſſionem, & interruptionē per præ. c. auditis, & per l. plures. C. de non nu. pe. ſi ex cautione. & l. aſſeueratio. & iura, q̄ dicunt, ꝙ probat negans, loquuntur, qn̄ præſumptio eſt ꝯ ipſum, & iura, quæ dicunt probare ipſum, qui præſcriptionem obiicit, loquuntur in affirmatiua, ſ'm Io. And. de Mon. Mihi vr̄, ꝙ huius q̄onis ſolutio ſedeat tremula inter duas fortes ꝯrias æquitates. Si enim dicimus, ep̄m debere probare, ſequitur, ꝙ ſuccũbet, niſi probet, quod vr̄ iniquiſſimum, ſ. ꝙ ex ſola verbali allegatione presbyteri nil probãtis ſuccumbat ep̄us, cuius petitionem fundat ius commune, & formaliter eſt impoſſibile ſolutionem ꝓbare, licet facta fuerit pp familiam ep̄atus mortuam vel mutatam, vt eſt moris, vel incendium palatij, ſi extabant intrã, vel his ſimilia. Et diſcuriat quiſq; qua conſcientia poteſt iudex hic eccleſiam abſoluere, & ſuper quo fundetur hæc abſolutio. In ꝯrium ſi dicamus, eccleſiam debere probare, ſequitur, ꝙ ſuccumbet, ſi nõ probet: ſed fingamus, ꝙ eccleſia vere præſcripſit nõ ſoluẽdo, nec exiſtat aliquis modus probãdi hoc: quia nec fuit interpellata, nec alteri ſoluit, qua conſcientia condemnamus eccleſiam, q̄ non reperitur in aliqua culpa, cum illud ſit tale negatiuũ, in quo durante præſcriptione ad nil tenebatur eccleſia, i. nõ occurrit, ꝙ aliquo mõ circa hoc ſibi debuit, vel potuit ꝓuidere: quia nec inſtrã nec teſtes poterat rogare. Nam & ſi ſingulis diebus præſcriptionis rogaſſet notariũ vel teſtes ſup ſolutione non facta, aliis horis eorundem dierũ ſoluiſſe poterat, & ſi ita fecisſet, ep̄m interpellando, pp quæ dubius ſum in caſu. & puto ſic fuiſſe prædictum D. Io. quod ſatis colligo ex verbis ſolutionis. ¶ Ad declarationem tñ dicẽdorum eſt ſciẽdum, ꝙ circa negatiuam facti principaliter duo quæruntur, licet plura incidenter. Primo, an debeat probari, ſecũdo an poſſit probari. Ad primum vtriuſq; iur. doctores concordant, ꝙ negatiua probari nõ debet, niſi in caſibus. Primo, qn̄ præſumptio eſt ꝯ negantem, inducunt Inn. in dec. cum in iure. de of. dele. & alii decr. vnicã. vt ec. be. de ſucceſ. ab inte. c. fi. de prob. poſt ceſſionem. C. de codi. nec codicillos. de do. inter vi. & vxo. l. et de inru. ſi non conuitij. de ſica. l. i. Secundo ſ'm Legiſtas in grauibus delictis. C. de aboli. ſallacitet. in fi. ſed mixti Legiſtæ. i. qui viderunt ſcripta iuris noſtri, intelligũt illã l. de infamatis. & hoc placet. vi. q. ō. vlti. c. vlti. Tertio, qn̄ probatur negatiua per facẽm ex commiſſione iuris vel iudicis, exempla ſ'm leges patent. C. de his qui ad ec. cõfug. præſenti l. vltra modium, cum ſuis concord. de teſti. præſentium. & c. pe. de ſen. ex. ſi vero. de ele. vt circa, & c. nulli. lib. e. cum ſi. Quarto, qn̄ negatur vera ſcriptura, vel probatio actoris, ſ. de teſt. ex tenore. C. de cõſt. prin. optimam. ¶ Circa ſecundũ, quo quæritur, an poſſit probari: R̄ndetur ꝙ non, niſi cum reſoluitur in affirmatiuam, vel æquiualẽtem, de renun. ſuper hoc. ff. ad l. Aqui. inde Neratius. §. fi. vel cum includitur aliquod affirmatiuũ, quo probato probatur negatiua. qui mat. accu. poſ. c. fi. ff. de his qui ſui vel alien. iur. ſunt. l. filium. & bene facit, quod no. e. ti. præſumitur. Item qn̄ habet determinationem, vt pre. dec. ex tenore. & l. optimam. Item qn̄ pp determinationem, vel coarctationem cadit intellectui teſtis, vel ſubiacet inſpectioni oculorum, quo caſu probari poteſt, ẽt directe, vt ſatis ſcripſi in dec. bonæ. de ele. ſuper gl. negatiue. Ex his vr̄ cõcludendũ iuxta prius dicta, ꝙ cum ius & præſumptio ſit ꝯ negantẽ, probare debuerat eccleſia, ſed iura adhuc inducta ſ. ver. i. qn̄, loquũtur in negatiua, quæ poteſt probari, vt patet per ſingula exẽpla ipſorum iurium, & ſit ẽt r̄nſum ad alia iura ſuperiꝰ inducta in prin. Propter quod ſoluendo dico, ꝙ aut allegat eccleſia cõſuetudinem gn̄alem in loco, aut ſpãlem ſuam præſcriptionẽ. Primo caſu probet eccleſia, ꝙ aliæ eccleſiæ loci non ſoluunt hanc quartam, quo probato per clericos & rectores eccleſiarũ loci qui ſuo negatiuo facto ad iſtius commodum deponere potuerunt, tuta erit, niſi ꝯriam conſuetudinẽ huius eccleſiæ probet ep̄s per decr. vlt. de of. arch. & ea q̄ ibi ſcripſi, & ſic intelligo. ff. de pub. l. ſi publicanus. ĩ fi. & l. licitatio. §. earũ. vt ſi cõſuetudo eſſet, ꝙ de libris vel pannis ſericis non ſoluantur vectigal. Secundo caſu, aut eccleſia allegat præſcriptionem noĩe alieno, puta alicuius ep̄i, cui ſoluit quartam, quo caſu probet pp affirmatiuam, ad hoc de præſcri. cũ ex officii. & ſic loquitur dec. cũ perſonæ. ſ. non ſum tibi ſubiectus, quia ſum alteri Imediatus. Aut proprio, tunc aut all. præſcri. xl. an. aut tanti tp̄is, cuius initij nõ eſt memoria, vel ꝯrij ſi. xl. tm̄, probet titulũ, qui præceſſerit inchoatã præſcriptionem, quo probato transfertur onus in ep̄m ex hac præſumptione ex ui negatiuę, & fortius ſi cũ titulo probaret denegationem. Secundo caſu probet, & ſi non titulũ, ad quod non aſtringitur, talem cõmunem opi. & famam, iuxta ea, quæ no. ſ. e. lib. de præſcri. c. j. in vlt. gl. & in Spe. de proba. §. j. ad fi. quo probato transfertur in ep̄m onus probandi, vt ſ. facit e. li. de præſum. quia veriſimile. de hæret. filij. & tunc vtilis eſt ep̄o apoca ſolutionis, vt in l. plures. & in dec. ſignificauit. vel loquitur decre. in actis iudicialibus, in quibus negatiua trãſfert, vt in dec. qm̄ ꝯ. & ſic intelligo l. ſi ex cautione. & aſſeueratio. C. de non nu. pec. vt ſ. non ex vi negatiuę tm̄, ſed ẽt ex præſump. qua debitores egentes conſueuerunt ſe ſic obligare ſub ſpe futuræ numerationis, trãſfertur probatio in creditores, nec multũ in hoc grauatẽ ep̄s cui ſatis erit probare ſemel ĩ. xl. an. in primo caſu, vel a tp̄e cuius non eſt memoria, in ſecundo quartam fuiſſe ſolutam, & ſic temperetur æquitas ſupra pro ep̄o. all. de præſcri. illud. & c. auditis. ſi vero neutrum iſtorũ in altera dictarum præſcriptionum probet eccleſia, ẽt ſi probaret quartam petitam & denegatam, ex quo titulum in prima, vel cõem opi. in ſecunda non probet, ſuccumbet, diœceſano etiam nil probante, ſi tñ eſſet talis præſcriptio, quæ non requireret titulũ, poſſet eccleſia probare, ꝙ non ſoluit per poſitionem negatiuam, ſi cõfitetur ipſam ep̄s. de confeſ. c. j. ſ. e. lib. per quam dec. ſatis poſſet attentari, ꝙ ſola negatiua non transfert onus probandi ſi probari non poteſt per negantem, al's non video, quare fuiſſet neceſſaria vel vtilis prouiſio illius iuris noui, ex quo aduerſarius ſic negans haberet neceſſe probare, cõcurrente vero præſumptione ſecus, vt dixi, poſſet ẽt probare per libros rationis, ſi ſuper his extitant, & ita probãtur apud nos aliqui non ſoluiſſe decimas papales, & eo caſu intelligo præ. l. fi. C. de ſun. pa. debẽt. n. illi collectores libros habere, ꝑ quos de ſolutis rationem reddat, & per illos probari poterunt ſoluta & non ſoluta: & facit, quod dixi de prob. qm̄ ꝯ. ſuper fi. vlt. gl. Per modum aũt dec. tertio. non puto negatiuam caſus noſtri poſſe probari, nam illa loquitur de actu alienationis, quæ nõ poteſt expediri niſi per tractatum & deliberationem collegij. illi ergo, qui fuerunt ẽt de neceſſitate in illo tractatur, bene pñt probare, quid fuit ibi tractatũ & firmatũ affirmatiuũ vel negatiuũ. Sed ſolutio quartæ ep̄alis eſt actus. qui per ſolũ prælatũ vel diſpenſatorem eccleſię ſine ſciã vel tractatu capituli poteſt fieri licite, & ſic longe diuerſus. & ſic ẽt r̄ndetur ad dec. cum literis. & decr. quanto. in dec. iij. de conſue. lib. e. negatiua probatur per affirmatiuos actus, quib. coarctata bene cadit in intellectũ teſtium, qui percipere potuerunt exercitiũ illorum actuum capitulo non vocato, nec conſulto per epiſcopum expediuntur, per hæc ſic diſtincta & addita puto ſingula ꝯria partim concordata & partim fore ſoluta.

REGVLAE IVRIS CIVILIS, SIVE DIGESTORVM

huius literæ S. ſunt hæ.

Vlpianus. *Lex* IX.

Semper in obſcuris, quod minimum eſt, ſequimur.

Paulus. *Lex* X.

Secundum naturam eſt, commoda cuiusque rei eum ſequi,

ſequi,quem ſequuntur incommoda.

Pomponius. *Lex* XIX.

Si filiusfa. ſub conditione ſtipulatus, emācipatus fuerit: deinde extiterit conditio,patri actio competit, quia in ſtipulationibus id tempus ſpectatur, quo contrahimus.

Vlpianus. *Lex* XXXV.

Semper in ſtipulationibus,& cęteris contractibus id ſequimur, quod actum eſt. Vnde ſi non apparet quid actum eſt,conſequens erit, vt id ſequamur, quod in regione, in qua id actū eſt,frequentatur.Quid ergo ſi neque regionis mos appareat,quia varius fuit.Ad id quod minimum eſt,redigenda ſumma eſt.

Pomponius. *Lex* CXLII.

Sicuti in pœna ex delicto defuncti hæres teneri non debet,ita nec lucrum facere,ſi quid ex ea re ad eum perueniſſet.

Caius. *Lex* LVII.

Semper in dubijs benigniora præferenda ſunt.

Idem. *Lex* LXI.

Semper,qui non prohibet pro ſe interuenire,mandare creditur. Sed & ſi quis ratum habuerit,quod geſtum eſt,obſtringitur mandati actione.

¶ Si librarius in tranſcribendis ſtipulationis verbis erraſſet: nihil nocere, quominus, & reus & fideiuſſor teneantur.

Vlpianus. *Lex* CV.

Si in duabus actionibus alibi ſumma maior, alibi infamia eſt,proponenda eſt cauſa æſtimationis. Vbi aūt æquiparentur famoſa iudicia: & ſi ſummā diſparem habeant,pro paribus tamen accipieda ſunt.

Paulus. *Lex* CXVI.

¶ Si quis obligatione liberatus ſit, poteſt videri accepiſſe. Nō poteſt videri accepiſſe,qui ſtipulatus poteſt exceptione ſubmoueri.

Vlpianus. *Lex* CXLII.

¶ Si nemo ſubijt hæreditatem, omne ius teſtamenti ſoluitur.

Celſus. *Lex* CXLVIII.

¶ Si quis pręgnantem vxorem reliquit,non videtur ſine liberis deceſſiſſe.

Modeſtinus. *lex* CLVIII.

¶ Semper in conuentionibus non ſolum, quod liceat, conſiderandum eſt,ſed quod honeſtum ſit.

Caius *lex.* CXC.

Semper ſpecialia generalibus inſunt.

Vlpianus *Lex* CCIX

Seruitutem mortalitati fere comparamus.

Paulus *Lex* XIX.

Seruus reipublicæ cauſa abeſſe non poteſt.

Vlpianus. *Lex* XLX

Sub litera T. ſequitur hæc regula.

Toties in hæredem damus actionem de eo,quod ad eū peruenit,quoties ex dolo defuncti conuenitur, non quoties ex ſuo.

SVMMARIVM.

1 *Vtile non debet per inutile vitiari. Limi. nu. 2.*
3 *Reſcripti pars an poſſit approbari,et reliqua ipugnari,et nu. 4. 7.*
5 *Vitioſa coniunctio ſæpe totum improbat.*
6 *Excommunicati conſuetudo & vſus,num iure prohibeatur.*

REGVLA XXXVII.

VVile non debet. ¶ Pima gl. ponit exempla, ſecundo vltra tria exēpla all. ad hanc partē broc. 22. iura, ad partem 3tiam al. x. ponit ſolutiones. Bar. Brixi. demū plenius ſoluit, rūdens ad ſolutionis 3tia. ¶ In j. gl. ibi [*ſi ex falſis.*] loquitur, cū translatio habeat plura capla, & vnum ſolū deciſum eſt per falſa inſtrā, & ibi [*ſi prætor.*] ff. declaratur. & ibi [*fratris*] vt quia mancipia ſunt cōiuges,vel parentes, & liberi vel fratres vel inmēra ſunt paria,vel eſt triga vel quadriga,hæc volunt illę leges. & ibi [*l. plane*] in prin. ſi teſtator legatū mihi factum in alium tranſtulit,mihi non debetur,& ſi ille capax non ſit, & ibi [*§. ſed ſi mihi*] ſtipulor Pāphilum promittis Stichum a Pamphilū,inutilis adiectio nō vitiat vtilē. & ibi [*quæ extrinſecus*] adiecta ſtipulationē non vitiāt.vt ſi ſtipulanti rñ. Arma virumq; cano, ſpondeo. & ibi, §. ij. donatio facta coniugi & extraneo, ſi eſt inſeparabilis rerum vel perſonarum cā,valet tota, ſi ſeparabilis,cætera valent, donatū ꝯiugi non valet. ¶ In gl. j. ibi [*non tenet*] Dy. ponit exempla per l. ſi duobus. §. hæres. de leg. j. vbi debetur legatū,ad quod ꝓſtandum dānatus eſt hæres & nō hæres: & ibi, vſurę, immixtæ ſorti. & ibi, Pedius. als luci. parum refert. & ibi, tſr. idem Accu. in præ. l. Pedius. ſed dicebat Dy. ſolutionem nō ſufficere, niſi ad caſuum exceptorum ſpālis rō reddatur. & ibi, inſeparabilia. idem Io. mo. hic & ibi, cum ſuper. & per l. Pedi⁹. & ibi, & integra vicino. ſed in l. Pedius. non fiebat inſolidū compromiſſum: quia tunc ſecus, vt in l. ſeq. ſed cū
2 ita. Dy. diſtinguebat tres caſus, nam qñq; † concurrunt ad confirmationē vnius actus, quorū vnum eſt vtile, alterum inutile, & tūc ſi vnū per ſe ſufficeret, valet, quod agitur, vt l. præ. quod cū fal. tu. & ſi vtrūq: requiritur nō valet, vt in l. Pedius. Secundus caſus, qñ vnū ſolum eſt factū ex pluribus commiſtū, quorū alterū vtile, alterum inutile, & tūc locum hēt diſtinctio de ſeparabili ab inſeparabile. Tertius caſus, qñ plures ſunt actus prorſus diſtantes & ſeparati, quorū ſecundus accedere vr̄ ad reuocationem primi, tunc ſecundus oīno inutilis non tollit primū, ſi vero aliquid vtilitatis licet non perfecte contineat, tollit primū. ff. ſi cer. pe. l. certi condictio. § qm̄. Inſti. qui. mo. tol. ob. §. pręterea. ff. de le. j. ſi ſeruus legatus. §. ſi ſeruus. de inluſ. rup. te. l. ij. de his quib. vt in. l. cū quidā. de le. j. l. plane. in prin. & de adi. leg. l. legatū. §. patri. & l. licet. dicit aūt, ꝙ tres. l. vltimæ allegatæ videntur ſolutionem deſtruere, ſed non deſtruunt: quia ademptio legati quæ per eas inducitur, poterat vtiliter procedere ſeparatim ſine tranſlatione, & eodem modo rñdetur ad l. Iulianus. §. minor. ff. de fun. inſtr. ſm̄ Dy. hanc mām Dy. proſequitur in l. ſancimus. C. de do. vbi & ponit dictum Iac. de Are. quod fuit tale. Aut vtile cauſatur ab inutili, & tunc vitiatur. ff. de ver. ob. l. i. §. ſi quis ita. & de fideiuſ. l. cū lex. & C. de legi. nō dubiū. fallit ſm̄ eum, qñ primū eſt inutile reſpectu ciuilis vinculi, ſed vtile reſpectu nālis. C. de ꝯ. ſtip. l. nuda. de pac. ſi pacto, aut cauſatur inutile, & trahitur ad vtile. ff. ꝯh. em. l. fundū. & ſic pōt loqui. ff. de do. inter vi. & vxo. ſi ſponſus. §. gñaliter. quod verū, niſi expreſſe per l. prohiberetur. ff. de vſu. vſuras. aut vice mutua vnū eſt alterius cā, & tunc vitiatur vtrūq:, vt in l. Pedius. & ff. fa. er. in hoc iudicio. aut neutrū eſt alterius cā, & tunc nō vitiatur vtile, ſi ſeparari poteſt, ſi ſeparari non pōt vitiatur, ſed agenti culpa poſſit aſcribi. Inducit §. item qr̄itur. & §. Trebatius. ad ſecundū caſum obſtat. s̄. e. lib. de ele. ſi confirmationē. pp quod tēperari pōt illud, deinde ꝙ trahitur inutile ad vtile ſupplendo, vel ſaltem vtile non vitiatur, vt ibi.

QVAESTIO.

Huic rīæ ꝯuenit qō. D. Superantij de Cingulo epi Teruiſ. quā proſequar abbreuiando. & erat talis A. & B. litigātes in curia ſuper receptione teſtiū vtriuſq: reſcriptū impetrauerunt ad partes coram receptore, opponit A. teſtes B. recipi non debere, cum reſcriptum pro ipſius parte ſit nullū, quia excōicatus erat maiori excōicatiōe tpe datæ. qr̄itur, an hoc ꝓbato reſcriptū ex toto valeat, vel ex parte illius A. tm̄, an vero in nullo valeat. ¶ Ad primum all. iiii. rōnes. ad ſecundū. iii. regulas, & vnam rōnem, ad tertiū quatuor rōnes, demū ſoluit excludendo caſus non dubios, & ad negatiuam diſtinguit. ¶ Ad partem, ꝙ in totū valeat, Inducebat de arb. cōtingit. & c. per tuas. vbi cōmiſtio habilis, & inhabilis facit valere, quod non valeret geſtum ſolū ab inhabili, licet ergo reſcriptum a ſolo excōicato impetratū non valeret. s̄. co.

lib,

lib.de reſcrip.c.j. valebit tñ pp commiſtionẽ. Ad idem,
quod dr̃ auctoritate præſtita per verum & falſum tuto
res.ff.quod cũ fal.tu.l.j.§.j. vnde vnitum cũ duobus re-
tinet conditiones, quæ ſunt meliores in altero.C.com.
de le.l.ij.no.xvi.q.j.& ipis.ne ſe.va.c.j.facit.3 z.q.j.non eſt
culpandus.de ſpon. inter opera. & prodeſt maiori cõio
quam hẽt cũ pupillo.ff.quemad.ſer.amit.ſi cõem. & vi
de, quod no.3̃.e.lib.de iu.pa.c.vlt.in vlt.gl.ſic ad validan-
dum reſcriptum proſit excõicato cõio non excõicati, cũ
non ſit nouum, quem per aliũ conſequi, quod per ſe cõ
ſequi non poſſet.de conce.præ.c.pen.cum concor.¶Se-
cundo, certum eſt reſcripta impetrata de conſecutiuis
iudicij diſtingui ab his, quæ ſunt principaliter impetra
ta, vt patet, 3̃.de reſcrip.ex parte decani. vbi valet primũ
eo caſu, quo non valeret ſecundum, vt ibi patet in ſum
mario intellectu, ſed iſtud de conſecutiuis iudicij, & in
iudicio, & intra litem impetratum fuit, cum teſtiũ re-
ceptio, & ipſius receptionis commiſſio ſint de litis pro-
ceſſu. Patet primum, de prob.qm̃ ꝯ.& ſecundũ 3̃.e.lib.
de teſti.præſentium.ſed actus iudicialis cum excõicato
habitus, ẽt ſi ſit actor, valet, donec opponatur exceptio.
3̃.e.lib.de excep.pia.ergo valuit impetratio, ex quo non
fuit exceptum.¶Tertio, in effectu ſatis eſt, ꝙ valeat ex
perſona non excõicati: nam ſi ſolus impetraſſet reſcri-
ptũ talis formæ, aduerſarius vteretur illo, ſunt enim re-
ſcripta cõia, ſaltem poſt citationem, de quo ſatis ſcripſi.
de reſt.ſpo.ex conqueſtu. facit ad id.de mu.pe.c.j.& ij.3̃.
e.lib.de reſcr.ſtipendia.§.reus quoq;.C.de temp.in inte.
reſt.i.petendę.ſicut quoq; vnius partis priuilegium alteri
participatur.C.de fruc.& li.ex.l.fi.poterit ergo ipſe excõ
municatus ſuos teſtes corã receptore producere, & ſic
non eſt diſputandum, an valeat quo ad eum.¶Quarto,
ſi hoc dicatur dubium, debemus illam partem eligere,
vt potius res valeat.3̃.de ver.ſig.abbate.& quę minus ſit
captioſa.ff.eod.titu.l.quoties.& in iudicis æqualitas ſer-
uanda eſt, 3̃.e.in iudicijs.& c.non licet.eſſet autẽ inæqua
litas, vnius tm̃ teſtes recipere, ꝙ ſi fieret, oporteret nouã
commiſſionem fieri. Melius eſt ergo partes hic expedi
ri compendio, quam per quandam ſubtilitatem cum
partium diſpendio cãm prorogari.3̃.de re iudi. abbate.
ad fi. Recipiat ergo A.ꝯ ſe, quod pro ſe approbat.4.q.3.ſi
quis teſtibus.nec illud ſolum in parte reſpuat.de cõſ.di.
ij.comperimus.cum concor.potiſſime quia perſonam
ipſius B.cum quo impetrauit, approbãdo ſibi deinceps
opponi non poterit.facit.3̃.e.lib.de ele.nulli. cum ꝯcor.
¶Ad partem, ꝙ ſolum pro non excõicato valeat, facit
hęc rła, vt vtile ſeparabile ab inutili, quale eſt iſtud, per
ipſum inutile non vitietur, ex quo ſequeretur, ꝙ ſi gra-
uaretur quis alterius odio ꝯ regulam.3̃.e.non dẽr, & pu
niretur culpa carens ꝯ regulam, ſine culpa.3̃.e.¶Secun
do, ꝙ poſſit †reſcrip.in parte valere, & in parte non vale
re, patet.3̃.e.lib.de reſcrip.ſi eo ipe.nec mirũ, cũ in ſnĩs,
collationibus, teſtamẽtis, legatis, & ꝯctibus idẽ habeat,
vt patet.3̃.de arb.cum tpe.de præb dilectus.de teſta.Ray.
& c.Rainaldus.ſic & ꝯctus pro parte tm̃ valet & claudi
cat, de deſpõ. impu.de illis.& ibi cõcor. Item ſi relinqui
tur capaci & non capaci, valet in parte capacis.ff.de le.
ij.ſi Titius.& de leg.ij.plane.§ ſi coniunctim. & l.ſi duo
bus.ſic & in propoſito teneat reſcriptum pro parte capa
cis ad impetrandum.¶Ad tertiam partem, ꝙ in nullo
valeat, inducitur, quia ſi A.& B. impetrauerunt, negari
non põt B.excõicatum impetraſſe, quia licet alter impe
trauerit, tñ & ipſe.ff.de ritu nup.illud.ſed de.dicit, reſcri
ptum ab excõicato impetratum ipſo iure nõ valere: vt
tenet de reſcri.c.j.& iſtud eſt tale.ergo &c. facit ad hoc
c.ii.in to.& c.plus ſemper.¶Secundo, ſæpe coniunctio
5 †vitioſi totũ improbat, vt patet.ix.di.ſi ad ſacras.& xvi.d.
c.j.vnde ſi ex comedis, quadrigis, vel ſimilibus vnũ eſt
in caſu redhibitionis, oẽs redhibentur.ſi non ſingulare,
ſed cõe fuit precium eorum.ff.de æd.edi.cum eiuſdem.
vnde ſi in teſtimonio, vel inſtr̃o ſit aliqua falſitas, totũ
vitiatur, vt iii.q.ix.pura.de hæte.fraternitatis. vbi ſatis de
6 hoc poſt Inn.¶Tertio, cõmiſtio† ſcięter facta de excõi-
cato in actu electionis, illam vitiat, vt no.ix.q.j.in homi
nem.& 3̃.e.lib.de ele.ſi qñ.in gl.fi.ad idem.ff. de arb.Pe-
dius.vbi non valet cõpromiſſum factum in liberum &
ſeruũ in ſnĩjs, & in iudicialibus proceſſibus latis vel fa-
ctis ab habili & inhabili probatur.de re iud.ad proban-
dum.de of.dele. cum ſuper. idem in cõſtõne ſindici, de
procu.c.fi.¶Quarto cõio excõicati peccatũ eſt, & qñq;
mortale, vt ſatis ſcripſi, quod me.cã.facris.in vlt.gl.ergo
pp delictum impetrantis cum excõicato, ẽt quo ad ip-
ſum non valeat reſcriptũ, vt puniatur, in quo peccauit,
de immu.ecc.c.fi.cum concor.¶Ad primã & ſecundã
partem facit, quod ſcripſi poſt Iun.de of.dele. prudẽtiã.
§.vj.in glo.no.hic.¶Soluendo primo proponit qõnem
7 nõ dubiam, vel in illis† caſibus, in quibus ẽt ſolus excõi
catus impetrare põt, exceptis in præ.c.j.de reſcri.idem ſi
in prædicto iudicio excõicatus erat reus, qui põt oĩa fa-
cere ad ſui defenſionẽ pertinentia, de iud.intelleximus.
de excep.cum inter.remanet ergo dubiũ, qñ ille excõi-
catus erat actor primæ cauſæ vel litis.& tunc dixit in to
tum valere reſcriptũ de cõſecutiuis iudicij impetratũ,
ex quo non fuit exceptum per allegata poſt prin.j.patis
ver.ij.certum.ſed ſi adhuc eſt excõicatus, licet exceptio
non obſtet reſcripto, obſtabit tñ productio teſtiũ, quã
facit vt actor, ſicut obſtaret coram delegante. Extra the
ma ad declarationẽ materiæ qñ excõicatus cum nõ ex
cõicato impetrauit reſcriptum non de conſecutiuis iu
dicij, ſic diſtingue, aut ſimul impetrauerunt vt actores
ꝯ tertiũ, aut vnus ex eis actor, alter reus. Primo autẽ ca-
ſu, aut ius ipſorũ erat diuiſibile, vel vtrique inſolidũ cõ-
petens ẽt quo ad exercitiũ, aut indiuiſibiliter vtriq; cõe.
Primo caſu pro non excõicato valebit, ſi reſcriptum
pro excõicato erat caducũ.facit.ff.de le.ij.ſi Titio & mi
hi. ſecundo caſu qñ indiuiſibiliter eſt vtrique cõe, inſe
parabilitas vitiat reſcriptũ, per ea quæ hic plene not. in
gl. ſuper ea.qñ vero vnus ex eis actor eſt, alter reus, ſi ex
cõicatus erat actor, non valet reſcriptum, per præ.dec t.
primam.de reſcri.cum reſcriptũ a vitioſo & prohibito
traxerit originem, vt ibi no.ſi vero excõicatus erat futu
rus reus, qui cũ actore conuenit de iudice & loco, vt eſt
moris, tunc cum non ab ipſo reſcriptum originem du
xerit, valebit in totum, ad hoc.C.de cadu.tol.l.vna.§.in
primo.facit, quod no.de prob.licet.in gl.bene tñ.ver.itẽ
ſi conſtat. non tm̃ per illud audiretur reus excõicatus
agere vel recõuenire volẽs, vel aliq̃d facere qđ ad defen
ſionem non ſpectet, niſi prius fuerit abſolutus. de exce.
cum inter.in fi.e.lib.& c pia. ad id quod dixi de conue-
nientia iud.obſtare vr̃, quod ſcripſi poſt Arc.in præ. de-
cre.j.de reſcrip.in fi.ſ. curia non admittit excõicatum
reum ad conuenientiam iudicum, ſed illud procedit
cum de excommunicatione excipitur.

REGVLAE IVRIS CIVILIS, huius literæ V. ſunt hæ.

Vlpianus. *Lex* IIII.

Velle non creditur, qui obſequitur imperio patris, vel domini.

Idem. *Lex* XXXI.

Verum eſt, neque pacta, neque ſtipulationes factum poſſe tollere. Quod enim impoſſibile eſt, neq; pacto, neque ſtipulatione poteſt comprehendi, vt vtilem actionem aut factum efficere poſſit.

Paulus. *Lex* CII.

Vbi lex duorum menſium fecit mentionẽ, & qui ſexageſſimo primo die venerit, audiendus eſt, ita enim & imperator noſter Antoninus cum diuo fratre ſuo reſcrpſit.

Paulus. *Lex* CVI.

Vbicunque cauſæ cognitio eſt, ibi prætor deſideratur.

Celſus. *Lex* CXLVI.

Vani timoris non iuſta excuſatio eſt.

Idem,

Idem. *Lex* GXLIX.

Vbi repugnantia in teſtamento inter ſe inuenitur, neu trum ratum eſt. Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata ſunt.

Vlpianus. *Lex* CXLVII.

Vbi non voce, ſed præſentia opus eſt, mutus ſi intelle ctum habet, poteſt videri reſpondere. Idem & in ſurdo hic quidem reſponderi poteſt. Furioſus abſentis loco eſt, & ita Pomponius libro primo Epiſtolarum ſcribit.

SVMMARIVM.

1 *Dierum & menſium obſeruatio in cancellaria Romana. & numero.4.*
2 *Pacta aut ſtipulationes factum tollere non poſſunt.*
3 *Miles quis.*
4 *Inſtrumentum ſine indictione viribus non ſubſiſtit, niſi loci conſuetudo aliud ferat. & nu.6.8.11.*
7 *Duo vel plura vbi requiruntur ad eſſe rei, altero deficiente, deficit, quod agitur.*
9 *Tabellionis error, an partibus obeſſe debeat. & quid de errore facti proprij.*
10 *Nominis expreſſio eſt de ſubſtantialibus inſtrumenti.*
12 *Notarij error circa indictionis omiſſionem, vel falſitatem, vel ſimilia, an & quando ab eo poſſit corrigi dict.*
13 *Magiſtri & profeſſores an libris a ſe editis, nomina ſua debeant inſcribere, & numero 15.17.19.21.25.27.29.31. & numero 33.*
14 *Gloria cui debeatur. & quam eius ambitio ſit periculoſa, & quam maximorum errorum parens.*
16 *Scripta vnde pondus & auctoritatem accipiant.*
18 *Vitæ immortalitas factis & ſcriptis emenda.*
20 *Philoſophia actu & re conſtat, non verbo.*
22 *Nomen libris non inſcribi, multis de cauſis. & quando peccatum ſit ſubticere. & nu 23.*
24 *Scriptis inuitantur ad virtutem & ſtudium.*
26 *Magiſtri auctoritas magno eſt ad diſcendum incitamento.*
28 *Gloria ſumma dulcedo.*
30 *Beneficiorum acceptorum gratulatio duplex.*
32 *Gloria merces virtutis, & alumna.*
34 *Charitatis commendatio, quæ eſt inimica ambitioni.*

DAtum Romæ quę principatū, et caput obtinet
1 nationum.ij.qō.vij.beati.ad fin.vbi Petri &
apoſtolica fuit ſedes a Deo principaliter or
dinata.21.di.quāuis.24.q.j.rogamus.ī.qui fi.ſint leg.per
venerabilē.ad fi.ī.e.lib.de ele.fundamenta.§.ne autem.
& vide, quod de Roma.clero, & populo Romano ibi
ſcripſi,ante.§.illum, ſuper gl.die ſecūda Martij,qui mē-
ſis ſm Latinorum cōputationem antiquā eſt primus.
de hoc no.75.di.c.vlti.ſm Hebraicam vltimus 36, diſ.
§.i.¶ Prima gl.arguit & remittit.ij.gl.inſtruit de Calen-
dis, Idibus, & Nonis. Gl.ſcire debes inſtruit de more cu-
riæ circa ſpatium ſcribendum in literis, & circa formā
bullæ, & circa pōtificatum, & qñ incipiat.¶ Vlt.gl.quæ
rit, arguit pro & ↄ, opi. ponit.& ſoluit.in fi.facit conclu-
3 ſionem operis.¶ In gl.ſcire.ibi, l.pe.dr̄ miles, qui † cœleſti
militia exornatus eſt.& in comitatu principum retentus.&
ibi, de conſul.l.j.& de decur.l.ſi.loquuntur iſtæ.ll.
de veſte trabea qua vtebantur conſules, & de inſulis pręfectura.&
idem Auth.de conſ. quæ ſtatim allegatur. &
ibi, ex eo. non eſt miles, ēt ſi militet expenſis publicis
itinerans, donec fuit in numero.¶ In gl.ij.ibi[*qui ad mer
dinas*]vel a colo.j.veneror, quia venerabātur olim, vt no.
ff.de ver.ſig.ſi.cum biſextus.in j.gl.& ibi.dies ad Idus, de
hoc xviii.di.pp j.& ibi, octouicenos.cui ſi biſextus fue-
rit, ſupadditur vnus ¶ In gl.ſcire debes, ibi [*ſcribere poſſunt*]
bene facit ī.e.lib.de conce.præ.c.vlt.in prin. ponderato
ibi textu ſummi pontificatus.& quod ibi no.in gl. ij. &
iij.infra ſequitur in hac glo. per quæ coniuncta patet, ꝙ
Bonifacius tp̄s pontificatus vocat, quo non erat conſe-
cratus.& ibi, bulla ſine noīe, de hoc ī Spe.de reſcri.præſ.
§ vlt.ver.Item quod obtentū eſt, ſed hodie opponentes
iſta ↄ literas quas Clemens tradidit ante ſuam corona-
tionem, ſunt excōicati per ipſius extraua.quia nōnulli.
& ibi, cōputāti, eſt ſimilis error in cōputatione annorū
4 Dñi, quā quidā † inchoant a natiuitate, alij a circūciſio
ne, alij ab incarnatione, alij viii. Calendas Octobris, ſi-
cut fiebat ante aduentū Chriſti.de hoc vide in Spec. de
inſtr.edi.§.ij.in j.& ij.col.¶ In vlt. gl.ibi nonageſimoocta
uo de tpe cōpil.dec.no.ij.q.vi.§.forma.de tpe Latera.cō
cil.dixi de his q̄ fi.a præ.cū apoſtolica.in fi.de tpe gñalis
dixi de dec.c.pe.de tpe vtriuſq; Lugd.dixi ī.e.lib.de ele.
nemo.ſup gl.ij.de tpe conc.Vien.vide no.in cle.de cen.
cū ſit.in glo. pe.& ibi, nouæ conſtōnes prædeceſſorū.de
quibus non dubitatur, quin prius ligarent, licet nouiter
per Boni.fuerint hic inſertæ, illi aūt fuerunt Greg.IX.&
X.& IIII.Inn.Alex.Vrba.Cle.& Nicolai.III.aliorū con-
ſtōnes non memini hic inſertas.& ibi, iur.veteris, vide
quod no.in proœ.cle.in glo.vr̄ per hanc.& ibi, §.vt aūt
apertius.Io.mo.ī.c.gñali ſub xiii.mēbro alle. hanc aut.
ꝙ neceſſaria ſit publicatio in prouincia ad hoc, vt ligen
tur prouinciales, & dicit id verū cū vna conſtō editur.
Secus ſi plures cōi voce præhabita. de extraua.faciēdis
vel iuribus reformandis. Vel ſm cū illud in lege impe-
riali, quia cū imperator, qui eſt aduocatus eccleſiæ, hēt
diſcurrere, fieri dēt publicatio in prouincia, ſed papa qui
non hēt pedes plumeos ſed plūbeos ſtabiliſq;, manens
dat cūcta moueri.In ipſius ergo conſtōnē nō eſt neceſ
ſaria publicatio per prouincias.ī.de poſtula.c.j.ſum me.
neceſſaria eſſet in hoc caſu declaratio.Hoſt.in dec.quia
cunctis.ver.nec obſtaret.ī.e.lib.de con.præ.dicit ſpāle in
conſtōne principis, q̄ ligat poſt duos menſes a tpe publi
cationis, in alijs ſit tp̄s arbitrariū pro rōne diuerſitatis,
& pro mā remit.in ſum.de conſt.§.qñ conſtō. in prin.
& ibi, ꝑparati dēt, j.q.j.ſpiritusſanctus.in fi.& ibi, ita fit, ꝙ
ēt ꝑ miniſteriū reproborū ſpiritusſanct' ꝓbos colligit.
HIC aduertendū, ꝙ ea rōne pontifices non ponūt in
dictionē in ſuis literis, imo nec ponunt annū natiuita-
tis, vel incarnationis, ſed ponunt hæc quatuor, locū, an-
nū pontificatus, menſem, & diē. Principe qñq: ponunt
duplicē, & qñq: triplicē annū, ſ.an.dñi, annū Regis, & ēt
Imperij poſt coronationē, & tñ indictionē non ponūt,
vnde vltimæ literæ, de quibus loquitur cle.de iur. Roma
ni.in fi.habebant datā Romę apud ſanctā Sabinā.1312.
ſecūdo Nonas Iulij regni anno.iiii.imperij an.j.illę, de
quib. ibi ꝑmittitur, datæ fuerant.1310.Idibus Octob.ſui
regni an.ij.olim in priuilegij papalibus, vel inſtrīs, q̄ fie-
bant de actibus papalibus, ponebatur annus dñi & indi
ctio.23.diſt.in noīe dñi.in prin.ſed illud, quia talia tunc
ſubſcribebantur per notariū, ſed hodie in bullatis nota-
rij non ſcribunt, & ſic prædicta non faciunt ad qōnem
qua q̄ritur. An omiſſio idictionis vitiet inſtrm, & quid
ſi indictio cū anno concordare non pōt. ¶ Ad intelle-
ctū huius bimēbris qōnis datur remiſſio, & inducitur
alia qō Gof. & ipſius ſolutio. Secundo ſoluitur primū
mēbrū cū determinatione duplici. iii. ſm membrum
diſputa.& ↄ inſtrm inducuntur.vii.pro inſtro.iii.ex qui
bus concluduntur.v. Ad quartū ſignantur duo ↄria, &
ſoluuntur tria. iii, ponitur opi.& dictū Dy. iiii. do plenā
ſo.diſtinguentē & ↄriis ſſidentē.¶ In themate ergo de-
clarariter potes ſm ↄputū traditū de fi.inſt.ine.in gl.In
dictio, puta quia dr̄ anno dñi.1326.indictione.11.cum
debeat dicere nona, ſi verus eſt annus: alſ ſi vera erat in
dictio debeat dicere anno. 28. vel 14. vel anterioribus.
¶ Gof.in qō.ſuis, q.i.q̄rebat de noīe Papæ, vel Imperato
ris, anno pontificatus vel imperij, an fidē faciat priuile-
giū, reſcriptū, vel inſtrm prædicta non exprimens, & te-
net ꝙ non per iura q̄ ſtatim allegabo, alleg.ēt.C.de apo.
pu.l.j.li.10.in auth.de exhi.& intro.reis.§.ſancimus.col.
v.& idē dicit, ſi deficiat locus.alle.quod no.ī.eo.lib.de re
iud.abbate.ad fi.in gl.j.¶ Sed redeundo ad id, quod pri-

mo

mo q̃rebam,ſ.de indictione.ꝙ inſerenda ſit,expreſſum
eſt in auth.col.v.vt præponatur Imperatoris nomẽ.per
totũ,& col.vi.qui.mo.na.eff.ſui.§.quantũ vero ibi,ſub il
la indictione,illo menſe,illo die &c.de fi.inſtr.inter.ver.
ſed ꝯ.xxiii.diſ.in noĩe dñi.in prin.facit,quod no.xxv.q.
ii.ſi qua.de reb.do.cũ venerabilis.Gui.In Spe.de inſt.ed.
§.ij.in j.col.& §.inſtrm.ver.item,quod non eſt.& hr̃ de
indictione.23.q.v.de regu.& 16.qõ.7.maiores. Cũ ergo
5 per prius alle.appareat,indictionẽ † eſſe de ſubſtantiali-
bus inſtri,dicendũ eſt,ſine illa,inſtrm non valere,quod
intellige,ſi p aliqua q̃ præcedãt in pagina,de indictione
non conſtet,quod ſufficeret.facit.ſ.de vo.ex multa.ver.
verũ.de ap.ij.requiris.31.q.7.apoſtolus.ff.de eden.ſi quis
ex argẽtariis.§.ſi iniiũ.quod dixi inſtrm nõ valere,verũ
intelligo,niſi conſuetudo loci habeat ꝯriũ,ſ.indictionẽ
non poni.bene facit de fi.inſtru.cũ dilectus.iiii.diſt.§.le
ges.ff.de leg.de quibus.in fi.facit per hæc dictio æquitas,
q̃ fundatur ſuper ceſſatione cauſæ,cũ.n.hodie non fiat
cũ illa indictione ſolutio tributorũ ferri,argẽti,& auri,
de qua no.C.de inſti.C.compo.l.vna.in fi.& in auth. vt
ꝑpo.nomen Impe.in prin.& dixi in ꝑdicta dec.inter.ſu-
per gl.indictio,facilius ceſſare põt ipſius inſcriptio,quæ
pp illa fiebat.ſ.de voto.magnæ.in fi.de renun.poſt tran
ſlationem.& ibi concor.¶ Nunc tranſeamus ad ſcdm
mẽbrũ,quod per diſputationis modũ tractauit Dyn.in
quo primo repetitur,quod ꝑdixi,ſ.idictionẽ eſſe de ſub
6 ſtantialibus†inſtri,per iura prius alle. ſed ſm thema va
rietas talis eſt,q̃ inducit ꝯrietatẽ, pp quam vr̃ inſtrm nõ
valere.ff.de reg.iu.vbi repugnantia,vel ſaltẽ non iuuare
producentẽ.ſ.de fi.inſtru.impurari.& C.e.ti.ſcripturæ.
¶Secundo conſtat,ꝙ in inſtro ſcriptũ eſt de anno,& in
dictione,non poſſe ſimul verũ eſſe,ergo fateri oportet,
alterũ falſum.& ſic totũ inſtrm vitiatur.ix.diſt.ſi ad ſa-
cras.facit.ff.ad l.Cor.de fal.eos,qui.¶ Tertio,illa pars,q̃
eſt falſa,hr̃ pro nõ ſcripta.ff.de ver.ſig.l.Paulus.ſed pars
vtraq;.ſ.annus & indictio ſunt de ſubſtantia inſtri.ſi er
go alterũ,quod eſt falſum,cenſetur non ſcriptũ,facit.ff.
de auct.m.l.ii.qui ſatiſda.co.l.quoties.ergo deeſt alterũ
de ſubſtantialibus,per quod cõcluditur,,inſtrm non va
lere,ſicut ad annullandũ electionẽ ſufficit,ꝙ in ea deſit
vnũ de ſubſtantialibus.de elec.quia pp.& c.eccleſia.& c.
cũ põt.facit,ff.de tranſa.cũ hi.§.ſi prætor.& de reb.eo.
7 magis.§.ſi æs alienũ.¶ Quarto,certũ † eſt,ꝙ qñcunq; ad
eſſe rei,duo vel plura neceſſaria requiruntur,altero defi
ciẽte,deficit,qđ agitur.j.q.j.detrahe.de bap.c.pe.¶ Quin
8 to.quid plura?Nonne tex.eſt,ꝙ falſitas † inſtri potiſſime
patere põt ex indictione,ita ꝙ ipſius offuſcatio reddit
inſtrm ſuſpectũ.ſ.de fi.inſtru.inter dilectos.ver ſed ꝯ nõ
vr̃,quod aliud ſonare poſſint hæc verba,niſi caſum no-
ſtrũ,ſ.ꝙ nõ conueniendo cũ anno inſcripto falſitas ap
9 pareat.¶ Ad ꝯriũ † inducitur ꝙ error tabellionis ſcriben
tis aliter,quã debuerit,ꝯhentibus,vel alteri eorũ,cuius
cõmodũ inſpicit inſtrm,nõ dꝫ obeſſe.C.de teſt.errore.
& l.ambiguitates,quarũ mentẽ vide in ſuffra.ſ.de fi.In
ſtru.ex parte.ff.de reg.iu.ſi librarius.quod vide.ſ.ſub ſua
litera.facit ẽt.ff.de hæ.inſti.quoti.§.ſed ſi maiorẽ.¶ Se-
cundo,vbi de damno vitando agitur,conſtat,ꝙ error fa
cti ẽt proprii non noceret.ff.de condi.inde.ſed & ſi me
putẽ.j.& ii.rñ.ff.de act.emp.l.ſi tibi liberũ.ff.de iu.& fa.
ign.l.error.& l.rña.¶ Tertio,reperitur qñq; error facti &
iur.miſtim circa idẽ concurrere,& licet de lucro captã
do agatur,hr̃ perinde,ac ſi ſolꝰ facti error interueniret.
ff.de do.inter vi.& vxo.ſi ſponſus.§.gñaliter. ¶ Quarto,
certũ eſt,ꝙ probabilior eſt ignorantia in alieno facto,q̃
in proprio.ſ.de ſcſer.ab excõicato.ff.pro ſuo.l.fi.ad Tre.
l.q̃q̃.¶ Modo ex his cõcludo primo,ꝙ hic eſt error nõ
habens originẽ a ꝯhentibus,ſed a tertio,ſ.notario.Item,
ꝙ hic agitur de dãno vitãdo,quare ſiue errauit notarius
in iure,ſiue in facto,ſiue miſtim,non dꝫ error nocere
ꝯhentibus.¶ Secundo ſic,error cõputationis,vel calcu-
li non nocet.C.de erro.cal l.i.& C.de iu.& fac.igno.l.ſi
poſt diuiſionẽ.cũ v.leg.ſeq.ſi igitur notarius in indictio
ne & ipſius cõputatione errauit,eius error nocere non
dꝫ ¶ Tertio conſtat ſcribentis errorẽ non debere noce
re,vt eſt dictũ,& patet.C.de erro.aduo.l.ij.ff.de hæ.inſti.
l.his verbis.§.fi.ſed in his,q̃ non ſolent a partibus expri-
mi,ſed a notario,præſumimus verba fuiſſe ipſius nota
rii,& non partiũ.præſumit.n.ius illud fuiſſe a partibus
expreſſum,quod ex ꝯſuetudine per ipſos exprimi ſolet,
a1.ff.de qõ.de minore.§.tormẽta.C.loc.l.circa.ff.de ędi.
edi.quod ſi nolit.§.quia aſſidua.de leg.j.ſi ſeruus pluriũ.
§.fi.de leg.iii.l.nominis.& l.ꝑdiis.§.Titio.& § fi.facit re-
gula,inſpicimus,ſ.ti.prox.ſm id cõcluditur,ꝙ error no
10 tarii partibus non nocebit.¶ Quarto,ꝙ variatio † vel er-
ror circa ſubſtantialia non reddat rẽ inutilẽ,ſic probatũ,
ſi hęredis vel legatarii nomen,vel æquipollens omittitũ,
diſpoſitio eſt nulla,ſed valet diſpoſitio,ſi exprimitur,li-
cet in expreſſione erretur.ff.de hę.inſti.l.quoti.in prin.
& §.ſi quis in noĩe.& l.his verbis.§.vlt.inſti.de le.§ ſi qs
in noĩe.C.de teſt.ſi in noĩe.C.de leg.ſi Fortidianũ.ff.de
11 ver.obli.ſi in noĩe.Ex quo † concluditur,ꝙ licet omiſſio
annorũ Dñi vel idictionis poſſet vitiare inſtrm,expreſ
ſio tñ errorẽ habens annexũ,vitiare non dꝫ.facit ꝗ de
confir.vti.vel inuti.bonæ.So.ibi fraus tacentis,ſed hic er
ror ſcribẽtis.hẽ,ꝯ,de ele.cõſtitutũ.§.j.ſolue,vt ibi in vlt.
glo. ¶ Quinto.lex dicit,ꝙ omiſſio ſubſtantialiũ,q̃ leuiã
ſunt,non vitiat,quod agitur.ff.de ven.inſp.l.j.in fin.Cũ
ergo per inſtrm conſtet de grauibus,ſ.de perſonis ꝯhen
tiũ & re in ꝯctũ deducta,& de cã ꝯctus,quæ ꝯctũ perfi-
ciunt,cætera,q̃ ſolent apponi,vñr leuia,quaſi omiſſa nõ
vitiant,vt ſ.& hanc partẽ vr̃ tenere Dy.dicens ẽt plus ꝑ
ſumi errorẽ in indictione,quã in anno,cum prima ſit
12 magis incognita,& circa publicè no. † ignorantia præſu
mitur lata culpa,q̃ dolo æquipollet.ff.de inſtitu.ſed & ſi
pupillus.§.proſcribere.ff.de ver.ſig.cedere.§.fi.& l.latæ.
& l.magna.In incognitis aũt ſuſtinetur ignorantia,vt
in ꝑdi.§.proſcribere. Ex quo igitur error tabellioni at-
tribuitur,veriſimilior eſt indictionis qõ,quo ꝑſuppoſito
poterit facile corrigi,vel plus valeat,quod ſcribi debuit,
q̃ quod ſcriptum inuenitur.ff de ſta.ho l.j.in prin.de of
fic.præſi.illicitas.§.veritas plus valere,quod agitur.l.j.&
per totũ.& de lib.cã.l.nec omiſſa ¶ Scias,ꝙ qñ poſt pro
ductionem inſtri apparet in ipſo error notarii in omiſ
ſione,vel falſitate indictionis,vel his ſimilibus,non cor
riget notarius,nec ſupplebit ſine auctoritate iudicis vel
officialis ad hoc conſtituti.& eſt Bono.proconſul nota
riorũ,alias poſſet ſibi impingi falſũ.ff.de fal.l.eos,qui.in
prin.ſi vero ante,q̃ parti tradat authenticũ,videns nota
rius ſe erraſſe ſine iudicis auctoritate ſuũ errorẽ corrigit
& ſic ſeruatur. Ad hoc facit,quod no.in Spec.de inſtru.
edi.§.q̃q̃.ver.ſed nũquid ca.& ver.vbi aũt.& §.inſtrm.
ver.ſed nunquid confecto.Si nõ extat notarius,qui cor
rigat,& poſſet videri eius protocollũ,per quod apparet
error anni,vel indictionis,illi ſtabitur,ĩ auth.col.viii.de
tabel.§.illud.& vide qđ no.in Spe.de inſtr.edi.§.inſtrm.
ver.quid ergo,ſi ĩ nota.& iura ibi alle.facit,ſ.de fi.inſtr.
c.pe.& pp hoc ẽt iurat notarius ꝓtocolla tenere,vt ſcri
pſi,ne ele.vel mo.ſicut re.& no.Gui.in Spe.ti.prædicto.
§.reſtat.ver.ſed q̃ro ſub qua.ſi nec protocollũ videri po
teſt,nec per teſtes coadiuuatur,qui memorentur de an
no,nec aliud eſt in inſtro,per quod appareat veritas an
ni deſcripti quod eſſe põt.puta,quia exprimitur nomẽ
conſulis qui erat annalis,per quod ſatis vr̃ patere erra-
tum in indictione,his deficientibus putarẽ ꝯrietatẽ illã
obſtare per prius allegata.¶ Nec ob.allegata ſecundo,q̃
iam ſ.conceſſi,ſi conſtat,vel ſaltẽ veriſiſr ꝑſumitur de
errore.vbi vero non eſt circa alterum certũ erroris indi
ciũ,conſtat diẽ incertã,& ſic habendũ perinde,ac ſi nõ
eſſet,ſicut dr̃ de incerto voto eligentis ſ c.lib.de ele.c.ij,
& facit,quod ibi no.de incertis iudice.arbitro,& tutore
& fortius procedũt prædicta,qñ ipſs pp prioritatem vel
poſteritatem multũ facit ad cãm in qua producitur in
ſtrm.Hæc vlt.qõ quã hic me tractaturũ obtuli.in j.gl.
13 procemij cõpoſitionis Gregorianæ,an † magiſtri com
poſitio-

poſitores librorum vel ſcriptorum ſua noīa debeant
in illis ſcribere. Memor ſum, quod iamdiu eſt, qōnem
hanc motā a quodā magiſtro meo in theologia, ſed ſo-
lutionē ipſius, vel alterius nunquā audiui. & hoc mo-
net ad fortius inſiſtendū. ſcio ꝙ dices abſq; lectione ſe-
quētiū ſolōnē tibi notā, cū ēt in meis opuſculis nomē
inſcripſerā ſic Plinius ſecundus q̄rens a Cornelio. l. j. epi
ſtola. xx. quæ oratio eſſet commendabilior breuis vel
prolixa. Dixit ſolutionem ſe ſciturū per ſolā viſionem,
abſq; lectione breuis vel prolixæ epiſtolæ rñſiuæ, ꝙ tñ
hic pro ſolutione illud non ſufficiat, ī. patebit. Decurta
buntur aūt allegationes, vt plenius circa ſolutionē inſte
tur. ¶ Ad partē negatiuā primo inducuntur auctorita-
tes veteris, & nouæ legis. Secundo dicta canonū & do-
14 ctorū. iii. & iiii. duæ rōnes. ¶ Primo inducitur j. Reg. iii.
nolite loqui ſublimia, gloriātes, quia Deus ſciarum eſt
dñs. Iere. 9. ad fi. dicit dñs, Non glorietur ſapiēs in ſapien
tia ſua. j. ad Corin. 4. quid habes, quod nō accepiſti. ſi ac
cepiſti. quid gloriaris. ad Gal. v. in fi. non efficiamur ina
nis gloriæ cupidi. ad Philip. ij. ne quis ex operibus glorie
tur. ad Theſſalo. ij. non q̄rentes ab hominibus gloriam,
imitemur ergo Chriſtum dicētē Io. viii. ante fi. ego glo
riā meā non q̄ro. & Apoſtolū dicentem, ad Gala. vi. mi
hi aūt abſit gloriari, niſi ī cruce Dñi noſtri Ieſu Chriſti.
¶ Secūdo canon reprehendit ēt bonorū auctuū ſuper-
bā gloriatiōnē xi. q. iii. iniuſtū. in fi. & eos, qui humanā
laudē q̄runt. j. q. j. ſunt nonnulli. ix. q. iii. non ſolū. nec de
bet ineſſe docenti auiditas laudis conſequendæ. 32. q. 4.
obiiciuntur. Hiero. ad Pamma. & Mar. docet ēt glorio
ſa ex ſcriptis vitanda, dicens, niſi prolixū eſſet, & redole
ret gloriā. iā tibi oſtenderē. Itē, ad Algaſiā q. j. no. falſam
doctrinā q̄ gloriā q̄rit humanā. & di. xlii. manlio. dicit,
nil tam periculoſum eſt, q̄ gloriæ cupiditas, & iactātia,
& tumens animus cōſcīa virtutū. & ſuper Matth. v. nō
q̄ras gloriā, & cum inglorius fueris, non dolebis. ſup. pa
ra. 28. dicit, ꝙ laus cruciat iuſtos, iniquos exaltat. Grego-
rius ēt 31. moralium aggrauans inanē gloriam. dicit,
ꝙ ex illa procedunt inobedientia, iactantia, ypocriſis, cō
tētio, pertinacia, diſcordia, nouitatū p̄ſumptio ergo me-
rito fugienda. Tullius lib. j. Tuſculanar. qō. c. 4. reprehen
dit opifices, qui poſt mortē nobilitari volunt. ſubdens,
quid nři philoſophi: nonne in libris ipſis, quos ſcribunt
de gloria contēnenda, ſua noīa inſcribunt? cuius ēt di-
ctū ponit Hier. ſuper Gala. v. & Valerius lib. viii. c. de cu-
piditate gloriæ. cir. fi. vbi dicit, ꝙ illi, qui profeſſione ēle-
uantur, vſurpatione memoriæ aſſequi conantur, cui cō
uenit. l. profeſſio. C. de mu. pat. lib. x. & Sene. epiſtola vii.
gloria publicandi ingenij te non producat in mediū. &
epiſtola. cxiii. in fi. qui virtutē ſuā publicari vult, nō vir-
tuti laborat, ſed gloriæ. Itē Plin. li. j. epiſtola. viii. maiori
animo honeſtatis fructus in conſcīa, q̄ in fama reponi
nitur. ſequi. n. dēt gloria, nō appeti. vnde lib. iii. eplā. 20.
turbatur, quod multi famā, conſcīam pauci verentur.
debemus ergo dicere cū Apoſtolo, gloria nřa hæc eſt
teſtimoniū conſciæ nřæ. ij. ad Corin. j. xi. q. iii. inter ver-
ba, de ſac. vnc. c. vno. §. hoc ergo. non omittā Galenum,
q. vij. tertia terāpenticæ. in prin. multū ad propoſitū ſic
dicit: Contēpſi multorū hominū laudē, concupiui vir
tutē, & diſciplinā nullā eſſe exiſtimaui neq; meliorem
hominibus, neq; diuiniorē poſſeſſionē. ꝓpterea igitur
neq; ſ. ſcripſi vnquā nomen meū vlli a me ſcriptorū
librorū. rogabam aūt, vt noſtis & vos, neq; me laudare
apud homines in moderatius, ſicut aſſueuiſtis, neq; ſub
ſcribere conſcriptiones meas. Tertio, ſic probatur. Ea, q̄
15 dant mām ſ. deliquēdi, vitanda ſunt, ſed nomen inſcri
bere, eſt tale, ergo omittēdū. maior patet. 61. di. §. verū.
xii. q. j. certe. 33. q. 4. nec hoc quoq;. de coha. cle. c. j. & c. li.
de ſta. reg. c. vno. in fi. j. partis. de vſur. vſurarū. in proœ.
Digeſto. §. illud. ff. nau. ca. ſta. l. j. §. j. C. de lati. lib. toll. l. vna.
§. pe. minor. patet, dicit. n. Hier. ꝙ ſtatim cū aliquid ſcri-
pſit, inter maiores ſuos, & inuidos eſt contentio, primi
excedunt laudando, ſecundi vituperando, ipſius verba
vide in Hiero. ad Pamma. iii. v. lib. & ſuper Oſee dicit, ꝙ
ſcribenti. dū viuunt, ꝓſunt an amicorū ſtudia & nouēt
æmulorū opprobria, & præmittit, ꝙ amici plus merito
laudant, & inimici plus iuſto detrahunt. facit, quod ſ. ꝓ
xime dixi poſt Galenū. non ſunt ergo noīa inſcriben-
da, per q̄ datur amicis & æmulis mentiendi mā. Quar-
to, cū cuiq; ſatis ſit opinionē & ipſius rōnē ſcire, vel al
legare, ſine noīe opinantis, vt probatur de ſer. capella-
nus. de reſ. ſpo. literas. de cele. miſ. cū Marthæ. §. q̄ſiuiſti.
de bap. maiores. ver. quāuis. & §. item q̄ritur. & in cle. de
ſum. tri. c. vno. §. fi. in quib. oībus rōnibus pontifices opi.
ponunt, nō expſſis opinātiū nominibus. patet ergo nu-
gatoriē, vel ex abundāti nomē inſcribi. & Hier. ad Alc.
16 non doctoris opi. ſed doctrinæ rō ponderanda eſt. & c̄
Pellagianos lib. iii. in dogmatibus, & qōnibus diſſerēdis,
nō perſona, ſed cā q̄renda eſt. & facit ad Dama. iiii. lib.
Item ſuper Zacha. non quid, ſeu vbi ſcriptū eſt, ſed qua
rōne ſit ſcriptū, conſiderādū. facit. ix. di. ego ſolis. & hoc
merito, quia lex eſt omne, quod rōne conſiſtit. j. di. con
17 ſuetudo. ex his concluditur ad negatiuā. In ꝯtiū ꝙ ſint
noīa inſcribenda, vtriuſque teſtamenti auctoritates ve
niant, ſicut ſ. ſecundo ipſius exempla. iii. dicta doctorū.
iiii. ſub auctoritatibus & rōnibus adducta. Primo addu
citur illud Eccle. 37. ſapiens hæreditabit honorē, & no-
men illius viuet in æternū. hoc aūt per certitudinē ſine
noīe eſſe non poſſet, quod ēt de Salamone & Ariſtoti-
le facile diſcernitur. & eod. lib. c. xli. curā habe de bono
noīe. & Eſai. xlij. & xlviii. gloriā meā alteri non dabo.
quod ſine inſcriptione poſſet facile euenire. ſiunt. n. qñ
que falſæ inſcriptiones, vt patet in miraculis Hier. ſub li
tera. C. & ad Pom. & Mar. ij. lib. & ad hoc facit. xvi. di. c. j.
& c. Clemētis. & Pſal. c. xiii. nomini tuo da gloriā. Matt.
v. luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera
veſtra bona. & j. ad Corin. ix. bonū eſt mihi magis mo-
ri, q̄ vt gloriā meā quis euacuet. ad Ro. ij. gloria, honor,
& pax omni operanti bonū. Secundo, vt quid in dubio
proponitur qō, q̄ ſoluitur per vtriuſq; legis exēpla. Hier.
ad Marcel. xiii. non nocet exemplis affirmare, quod di-
cimus. nonne Eſaias, Ieremias & Ezechiel, oēſq;. XII. ꝓ
phetæ minores ſuarū viſionū vel prophetiarū princi-
pijs ſua noīa habent inſcripta. idemq; de parabolis Sa-
lomo. & lib. eccleſiaſtes, inquirens aduertet hoc de vete
ri. Itē, nonne in nouo teſtō Apoſtoli ſuis exemplis, ex-
cepta j. Ioannis & vlti. Pauli, ſua noīa ſcripſerunt? Idem
in Apocalypſi conijcies, idē patet in Hier. licet deciſe,
de epiſtolis. Hier. ad Aug. Tertio patet idē, quia Hier. ſu
per Eccle. & e. cōmendat laborātes, qui libros exponūt
& in memoriā ſui relinquunt. ergo inſcribere, licet ad
id, vt ſcribētis memoria habeatur, & ibidē. c. vii. fac tibi
famā longiorē, vt ad tuū vocabulum poſteritas delecte
tur. Et ad Euandrū. ij. reprehendit non inſcribentem, di
cens, ꝙ id feceris, vt fugeret periculū diſputandi, cui cō-
uenit, quod ipſe ſcribit ad Demoſten. ꝯ Ruffinū. Item,
18 nomen nō ſcribere, eſt ſcripta celare. quod Hier. repre-
hendit, dicens ꝯ Ruffinū. dic oro celādas ſcripſiſti ſche-
dulas, an prodendas, ſi vt celares, cur ſcripſiſti? ſi vt pro-
deres, cur celabas? Item Plinius ſecundus lib. j. epiſto. ter
tia Canino Ruffo ſic ſcribit, finge aliquid, & excute qđ
ſit perpetuo tuū: nā cum reliqua rerū tuarū poſt te aliū
atq; alium dñm ſortiētur: hoc nunq̄ tuum eſſe deſinet,
ſi ſemel cœperit. & ad eundē lib. iii. epiſto. vii. cū denege-
tur diu viuere, relinquamus aliquid, quo nos vixiſſe te-
ſtemur, talia. n. ſm philoſophum. x. Ethi. faciunt homi
nem immortalē. Quarto vt dicit Macrobius ſuper ſom
19 nio Scipionis, lib. ij. c. iii. negari nō pōt, quod ſenſus vel
viſus affirmat, ſed experimur nos turbari, cum librorū,
quos diſcimus, ignoramus auctorē. & ſæpe quod non
inuenimus in principio, q̄rimus in fi. & ſi nec ibi, quia
cupiditas hominum eſt auida occulta cognoſcere: vt
dicit Hier. in vita Pauli: inquirimus per media, ſi de au-
ctore certificari poſſimus. Inhoneſte ergo facit auctor
incertitudinē hanc relinquēs, cum Sapientiæ. vii. dicatur,

ꝙ ſpiritus ſapientiæ dīt eſſe Dei ſeruus, i.certus, ſuauis
&c & ſubditur ſtabilis, certus, & ſecurus, ſatis ergo pōt
inferri, ꝙ illa certitudo duplicata hēt reſpicere ſtyli cer-
titudinem & ēt auctoris, vnde Ecclesi.22. Labia mea ſi-
gnaculū certū. & 19. cōmendat eū, qui mittit verbū cer
tum, enarrās virtutē. vnde Num. 17. in principio Deus
præcepit de. xii. virgis, quod nomē cuiuſq; tribus in ſua
virga ſcriberetur, vt haberetur notitia virgarū, ſic & ad
eundē finē virgis vel operibus magiſtrorū ipſorū noīa
debent inſcribi: cū virgis merito cōparentur: quia ad ſi
militudinē virgarū, q̄ ſemper virent & florēt, rectificāt
intellectus, & eos virere faciunt & florere, vltra id virgis
ad diſciplinā vti ſolent. 23. q. v. c. i. ad fi. Item, cū auctor
ſit principiū eſſēdi ſui libri, & ſit vna de quatuor cauſis,
ſ. efficiens, q̄ no. in libris, nonne abſurdū eſt, illā fore in-
certā. Item, cū libellus, qui reū tm̄ reſpicit, habere de-
beat actorē inſcriptū, nonne abſurdū eſt dicere, ꝙ libel-
lus, qui reſpicit vniuerſum, non indigeat inſcriptione
ſui auctoris. Patet primū, ij. q. viii. libellorum, de lib. obl.
c. i. & ibi no. multos ēt caſus, quibus reprobatur incerti-
tudo, collige ex no. ſ. e. lib. de ele. c. ij. cum ſuis remiſſio.
¶ Ad ſolutionem qōnis veniens dicam cum Hiero. ad
Dama. iiii. c. ꝙ decet pro ipſius veritate habenda labora
re pauliſper. Igitur ſex permittam Primum, ꝙ qō non
proponitur de principibus, vel prælatis, qui leges pñt ſub
ditis imperare, ſed de magiſtris, quorum ſcripta non ar
ctant, niſi quantum de rōne demant, vt dictum eſt. Se-
cundum eſt, ꝙ qō nō intendit in dubium deducere, an
nomen auctoris ſit ſcribendū, tāquam per ſe requiſitū
ad ſcientiam. certum. n. eſt, ꝙ illud non inducit propriā
20 entitatem † vel eſſentialem, & intrinſecam cognitionē
ſciæ, cum ſit cā extrinſeca. quod et oſtendit Sene. epiſt.
lxvi. circa medium. vnde ab ignorato opifice ſcīa tradi
poteſt de omnibus integralibus & ſubiectiuis partibus
ſuis. vnde Hie. in prin. ſuæ cronicæ dicit, ꝙ qnq. v. vi. vii.
editio, quarum ignorantur auctores, auctoritatē ſine no
minibus meruerunt. Sene. epiſt. xx. facile docet, philoſo
phiā non docere ſed dicere. & epiſt. xvi. philoſophia in
rebus eſt non in verbis. concor. ſ. e. lib. de ele. commiſſa.
21 §. porro. cum concor. Tertium eſt, quod dato, ꝙ † in ca-
ſu, de quo q̄ritur in inſcribendo vel non, culpa fore dica
tur, nō tñ eſt talis, q̄ iudicialis fori pœnam requirat, per
quod fateri oportet illius, de quo q̄ritur, conſcīam pon-
derandam. Quartum, ꝙ Hie. in textuali prologo, in epi
ſto. ad Hebræos, dicit Paulū in ipſa epiſtola ſuū nomen
& oſtm̄ non inſcripſiſſe, ꝑꝑ ſui humilitatem, & illorū
quibus ſcribebat, ſuperbiā, dicens beatū Ioannē ex cau-
ſis eiſdē in ſua j. epiſt. nomen ſubticuiſſe. Quintum eſt,
ꝙ Valerius lib. viii. c. pe. de cupiditate gloriæ in prin. dif
finire voluit, an gloriæ cupiditas ſit vitioſa, vel virtuoſa,
& an vt nō neceſſaria negligi debeat a virtute. Aug. tñ.
v. de ciuitate Dei dicit, ꝙ ſanius vr̄, qui maiorem laudis
viuū eſſe cognoſcit. curioſus de hoc videat per Tho. ſe-
cunda ij. qō. 32. maxime. i. iii. & iiii. articulo. Sextum, ꝙ
huius qōnis veritas diſtinctionem requirit, & illā mul-
tiplices diuiſiones oporteret habere, æſtimans igitur ex
illis confuſionem vel obſcuritatē obuenire poſſe. ad qđ
Sene. epi. 88. id vitij hēt doctrina, qd nulla diuiſio ſimi
lis cōfuſio eſt, quicquid vſq; in puluerē factū eſt. & præ
mittit philoſophiā in partes, non in fruſta diuidendā:
diuidi. n. illam, non cōcidi, vtile eſt. Vtar igitur alio mō
ſoluendi, qui erit clarior, & in ſimilibus trahi poterit in
exemplū, ſicut euenit de modo, quē ad decurtandas di
ſtinctiones inueni, in qō. epi excōicātis appellantē, quā
poſui ſuper regula, cum ſint partiū. ſ. e. lib. cui nunc ad-
do modum ad deuitandas eaſdem. ¶ Primo igitur po-
nā de non inſcribente caſus. quibus non peccat, & alios
quibus peccat. Secundo, de inſcribēte ſaciam illud idē.
22 Primus caſus † eſt, qñ ꝑꝑ purā humilitatē non inſcribit,
Ad hoc ſufficiat, quod ſ. prox. dixi poſt ſer. ver. tertium
& ad humilitatis cōmendationem, vide, quod not. in
cle. de relig. do. cū de quibuſdam. in vlt. gl. Secundus, qñ
non ponderat, nec aduertit ſic inſcribendū vel non. for
te ſic fuit in his doctoribus, de quibus j. proximo mem
bro dicetur, ſiue. n. dicamus peccatū id quod eſt factū,
dictū, vel cōcupitū ꝯ Dei legem, vt no. ſm̄ Aug. de pœ.
di. iii. illę res ad fi. ſiue ſm̄ Amb. dicatur peccatū, quod
aliter fit, quā probatum eſt. i. approbatū in conſcīa non
erronea. 28. q. i. §. his. ſiue dicatur voluntas retinendi, vel
conſequendi, quod iuſtitia vetat, & hr̄. xv. q. i. §. i. in fine.
non erit eo caſu dare peccatū, vbi non præceſſit iniqui
tas, q̄ eſt habitus mentis iniuſtę, vt in præ. c. illę res ꝓce-
dit hoc maxime iſto caſu, quo cōſciam ponderamus,
vt ſ. dixi. ver. ſecundū. Tertius, qñ non inſcribit, qa actus
vel ſtylus ſuus ita eſt notus, ꝙ ſine inſcriptione conſtat
de auctore, cuius notitiam alij inſcribēdo deducent ad
poſteros. hoc videri poſſet in Gratiano, qui non inſcri
pſit cōpilationē decreti, Inn. Io. & B. & Accur. qui ſe ſuis
apparatibus non inſcripſerunt, tñ in legendo fuit id no
tum contēporaneis, & per illos deuenit ad nos. xi. di. ec-
cleſiaſticarū. de cele. miſ. cum Marthæ. ver. credimus. li-
cet in additione dec. quod ſicut, Ber. de ſe fecerit mētio-
nem, ſm̄ q̄dam exemplaria, & Accu. de ſe. in l. facta. §.
ſi vero. ff. ad Treb. ad idem inducitur, quod ex. xv. q ſcri-
pſerunt compil. Gregorianā ſolus quartus ſe inſcripſit:
vt ſcripſi ſuper eius procemio, in j. gl. & quod de Gale-
no dixi i primis allegationibus, ver. ij. in fi. nec tñ abſur-
de diceretur, prædictos licet in nigro ſe nō inſcripſerint
rubricas, vel tit. propoſuiſſe, vel poni cōſenſiſſe, vt ipſos
auctores fuiſſe conſtaret. vnde princeps non vult talium
noīa ſubticeri. C. de ver. in. in l. tanta. §. tanta. faciunt pro
œmia iſtius compilationis Gregorianæ. Valerius ēt po
nit lib. viii. c. de ſtudio. ante fi. ꝙ filius Sophoclis in illius
cumulo ſculpi fecit, quod ſcripſerat Edipodem, ne po-
ſteris eſſet ignotū. fabula erat, ex qua dicit Valerius, ꝙ
omnīū illius ſtudij poetarū percipere potuit gloriā, & il
lam cōſcripſerat paulo ante mortem, fere centenarius.
¶ Quartus, qñ non inſcribit, ne det æmulis mām detra
hendi, quā perceperit forte paratam. & ſic fit ſatiſfactū
ei, quod allegabatur in ver. iii. q̄ aūt prompta ſit repre-
hendēdi libido, vide in Iero. ad Celantiā, facit ad hoc
mēbrū, ibi litera prima, & vide ēt in chronica. v. vbi di-
cit reprehenſionem vitare non poſſe, niſi eū, qui oīno
nil ſcribit. ¶ Quintus, qñ ex certa cā credit inſcriptionē
operi vel ſibi non expedire, cuiuſq; dicti demus exem-
pla. ¶ Primū exemplum de primo, quia videt ſe exoſū
illis, quibus ſcribitur, vel quibus participandum eſt ſcri
ptū, ita ꝙ illud lacerarent, vel igni ſubmitterent, vel poſ
ſibilem darēt operā, vt operis copia vel notitia periret:
vt. n. dicit Hier. ſuper pſal. 83. iuſtū eſt, vt figulus miſerea
tur operibus ſuis. concor. quadrageſimalis ſermo. v. Hie.
Secundū, cū ꝑꝑ aliquā ſuā notā, puta apoſtaſiam, vel ſi-
mile percipit ex inſcriptione fidē vtilis operis minui, &
ſic nomen iuſte reticeri. 19. di. ſcđm. vnde iamdudū le-
giſſe me memini in lib. qui Mariale vocatur. in fi. ſecun
di prologi. ꝙ auctor nomē ſubticere ſe dixit, ne vileſce-
ret opus cognito tranſlatore: & tūc a quodam ordinis
ꝑdicatorū audiui, ꝙ ille fuerat ipſorū apoſtata. dato tñ,
quod exprimat, vel ſciatur, non recipiuntur eius dicta:
vt auctorizabilia ex ſcribente. & ſic loquitur. xvi. di. c. j.
ſed recipiūtur rōnabilia, vt ſcripſi de hære. fraternitatis.
ſuper j. gl. facit. ix. di. ego ſolis. & 20. di. c. j. & j. q. j. nonne.
cū concor. & quod dixi in fi. alleg. j. partis. eſt tñ excuſa-
bilis tacēs. vt dixi. Exēplū primū de ſecundo. quia videt
id ſtatui ſuo non conuenire, puta quia religioſus eſt,
qui ſcripſit aliqua vtilia in iur. ciui. vel in mā ſibi non
congrua, vel poeticas fabulas. hu9 rō, quia licet peccaue
rit cōponēdo, facit quod hr̄ in legenda. Io. non tñ illud
occultū peccatum prodere tenetur. de pœ. di. i. non tibi
dico. Secundū, quia ſibi & ſuis prodendo non inſcribit
operi. quod fecit pro iuſtitia, & re publica ꝯ tyrannos:
cum in tyranno ſubſit. ſuadet Hiero. ſuper Iere. lib. v. ne
fruſtra nos periculis offeramus. facit xxij. q. v. ſi nō licet
vij. q. i. §. hoc tunc. vnde ad Amaſim. dicit aduerſus oīa
ſcribere,

ſcribere, non huius eſt tpis. ¶ Tertio, qñ volens ſpeculati
uus eſſe, & non actiuus, habens vnde ſibi in tpalibus ſuf
ficit, ſubticet nomen, ne inquietetur, vel a ſpeculatiuis
retrahatur per gloriam, vel famã prouenturã ex inſcri-
ptione. vide Hier. ad Honeſtum de duabus qõ. C. vbi di-
cit, non fieri, quod occupato fit animo. & ad Abiga. C.
dicit, quoſdam philoſophos, vt totam cogitationẽ ad
mentis cogerent puritatẽ, ſibi oculos eruiſſe. Sene. epiſt.
iii. reſiſtendũ eſt occupationibus nec explicãdæ ſed ſub
mouendæ ſunt, ipſis quidem nullum ſatis eſt idoneum
ſtudio ſalutari. ad idem epiſt. ſequẽs in prin. & epiſt. liii.
vltra mediũ. bene facit, quod dicit Hier. de Demoſtene
ad Nepotianum. B. & ſuper Ezechi. lib. vii. dicit pp occu
pationes aut nobis claudendũ eſt oſtium, aut ſcriptura
rũ, per quas aperiendæ ſunt fores, ſtudia relinquenda. &
23 per iſta habeo propoſitũ. ¶ Caſus aũt quibus† nõ inſcri
bendo, peccat, ſunt hi. ¶ Primus. qñ ꝯ conſciam, & cre-
dens male agere non inſcribit. iſte. n. gladio conſciẽ
punctus eſt prouer. xii. & a conſciẽia infirma polluitur. i.
ad Corin. viii. ſcienti. n. bonum, & nõ facienti, peccatũ
eſt illi. Iac. 4. in fi. iura ſunt no. q, qui facit ꝯ conſciam,
ædificat ad gehẽnã. 28. q. i. §. ex his. de reſ. ſpo. literas. ver.
porro. de ſimo. per tuas. ¶ Secundus, qñ ſtudioſe & ſine
cã relinquere vult lectorẽ incertũ, iſte certe facit ꝯ cha-
ritatem, & quod ſibi fieri nollet. ꝯ id Thobiæ. 4. & Mat.
vii. & hr̄ in prin. dec. & ĩ. de ma. & obe. dilecti. ¶ Tertius,
qñ operi improbo vel detractiuo ſaltẽ i parte nõ inſcri-
bit, vt alter, quẽ odit, ſcripſiſſe putetur. Eſt ergo directe
ꝯ præceptum de proximo diligendo, quod hr̄ Matt. 22.
in fi. & Luc. vii. & ad Gal. v. & hr̄ de ſac. vnc. c. vno. ver. ca
put. vnde ad Ro. xiii. dr̄, qui diligit proximũ, legem im-
pleuit. & ſic illũ odiẽs legẽ violat. ¶ Quartus, qñ id agit,
ne ſibi incumbat declarandi, corrigendi, vel defendẽdi
onus. huic conuenit, quod in alle. ii. partis dixi poſt Hie.
ver. iii. & vt dicit Valerius lib. iii. c. de cõſtan. in prin. vir
tus conſtantiæ hoc requirit, vt a nobis geſta, ſi obtrectẽ
tur, acriter tueamur, vel inchoata ſi nondum perfecta
impediantur, ſine vlla cunctatione ad effectum perdu-
camus. vnde Hier. ſe offerebat defenſurum, q̃ ſuper Ionã
ſcripſerat ad Aug. iiii. di. ¶ Quintus, qñ id agit, vt ꝯtium
dicere vel agere poſſit, ne obſtent ſibi propria ſcripta, de
primo Prouer. viii. os bilingue deteſtor. concor. i. ad Ti-
mot. iii. ſ. vt ec. be c. vno. ver. oĩbus. & Hiero. ad Pamma.
& Mar. ii. dicit, q ſcribens illum, vituperare non poteſt, q̃
in ſuis opuſculis laudauit. & ad Panim. C. quis tam heb
bes, & in ſcribẽdo rudis, vt idem damnet & laudet? & c.
ibi vide. ¶ De ſecundo Hier. ad Oceanum i. C. perdit au
ctoritatem docẽdi, cuius opere ſermo deſtruitur. & in-
ducit illud Tullii. Caput artis eſt docere, quid facias, &
ad Nepotianum. C. accuſare auaritiam ẽt latro poteſt,
24 & vide ſuper Titum. E. Nunc de† inſcribente pariter vi-
deamus, qui non peccat, qñ id agit, vt alios ad ſimiles la
bores illiciat. Experimur, quod ſæpe Inuidia teſtante Se
neca, epiſt. v. quod philoſophiæ nomen ẽt ſi modeſte fe
ratur, inuidioſum eſt, vel bona æmulatio aliquos indu
cit ad ſcribendum, alias non ſcripturos, talem aũt æmu
lationem laudat Hier. ſuper Galatas, lib. xii. D. & facit ad
Aſteram. B. ſicut aũt flagitioſa ſunt exẽpla malorum
actuũ. xi. q. iii. præcipua. ita meliora ſunt exempla bo-
norum. ad Titum ſecundo, teipſum præbe exemplum
bonorum operum in doctrina, & c. facit. xx. di. de quib.
25 lxiii. diſtinctio. Valentinianus. ¶ Secundo, quando † in-
ſcribit, dubitans, ne opus alteri inſcribatur, & hoc pro-
bant, quæ dixi allegando ſupra parte ii. in prin. vnde po-
nit Valerius, cap. pe. quo ſupra de Ariſtotele, q cum li-
bros Rhetoricorum, quos compoſuerat, donaſſet publi
candos vt proprios Theodecti diſcipulo ſuo, moleſte
gerens poſtea ſic illorum titulum alteri ceſſiſſe, in alio
libro cuidam materiæ inſiſtens, dixit ſe de illa plene in
Theodectis libris tractaſſe, ſi vir tã latæ & patentis ſcien
tiæ parti non potuit alteri, cui etiam conſenſerat, ſuos la
bores aſcribi, reprehẽdi non debet, qui a principio huic
errori prouidit. ¶ Tertio, quando per inſcriptionem cer
26 tificari vult † illam fidem operis, quæ prouenit ex aucto
re. conſtat, q ex varietate doctorum augetur vel minui
tur fides ſcriptorum. vnde ponit Valerius lib. viii. c. vi. de
Pytagora, q ipſius dicta in diſputatione deducere audi-
tores ipſius æſtimabant abſurdum. & interpellati de cã
hoc ſolum reſpondebant, id eum dixiſſe. e ꝯ de Paulino
dicit Hier. q eius conſcriptiones ſcriptore & charta nõ
indigent: quia ſinctum ſine radice oriri fieriq; tentauit.
vide in Hier. de xii. lectoribus C. & de materia per totũ.
bene igitur agit, qui lectorem de auctore hoc reſpectu
certificat, vt ſic lector dicere poſſit, ex noie te noui. Exo.
33. eſt enim primum incitamentum diſcendi nobili-
tas magiſtri, vt dicit Hier. ad Paulã, & Euſt. D. & vide ſu
per Zachariam, & ibi, dictorum fidem ad eos, a quibus
27 dicta ſunt, referamus. ¶ Quarto, qñ † indiſcretus ad inſcri
bendum, vel nõ, illud ſic occurrit eligere. Huic ſufficiat
quod dixi in prima parte non inſcribentis. ver. ſecũdus.
¶ Quinto, quando licet per id cupidus fuerit pompæ
vel famæ, tamen habuit iuſtum motum. puta, vt ſibi &
ſuis de ſcientia, in qua diu ſtuduit, prouidere poſſet, ad
quod ſumme ſuffragetur fama ſcientiæ. Circa primũ
28 Valerius lib. viii. de † cupiditate gloriæ, nulla tãta humi-
litas, quæ dulcedine gloriæ non tangatur, & multa ibi
ponit virorum clarorum exempla. Et Chryſoſtomus
dicit ſuper Matt. vi. q inanis gloria occulte ingreditur.
& Hier. ad Caluinam. C. dicit, q difficile eſt gloriam vir
tute ſuperare, & in vita S. Hylarionis. C. qui potiſſime
Hiero. in eo ſtupet, q calcare potuit gloriam & hono-
rem. & adde, q de hoc pulchre dicit ad Euſtoc. B. & Pli-
nius lib. 4. epiſt. xii. dicit, q laus etiam a minoribus pro-
fecta delectat. ſi ergo tali cupiditati difficile reſiſti põt,
nec ille talem gloriam intendit timori diuino prapo-
nere, cum etiam hoc non repugnet charitati, quo ad p-
29 ximum, nec quoad rem, vel † ſubiectum. dicã, q ex quo
iuſtum motiuum fuit admiſtum, ſ. vt ſui labores hone
ſtum fructum perciperet, & ſuis neceſſitatibus prouide
ret, non peccauit. bene facit 14. q. 4. quicunq; & iura ap
petunt literatos honorari, & ditari. de præbend. de mul
ta. in fi. & in dubio pro eis præſumunt. de procu. in no-
ſtra. de præſum. c. pe. ¶ Sexto, quando propter obedien-
tiam ſuperioris id iubentis inſcribit, ad hoc ſufficiat. xii.
q. i. quod ergo. 23. q. i. quid culpatur. in fi. & quod vtro-
biq; no. & ĩ. de temp. ord. ad aures. in fi. ii. gl. facit. 8. q. 1.
ſciendum. de ma. & obe. illud. ¶ Septimo, qñ benefacto
rem ſuum vel magiſtrum vel reuerentialem dominũ
huius rei dignum vult honorare, ſibi opus deſtinando:
quia tunc eum ad quem oportet inſcribit. ¶ Ad primũ
facit prologus nouellæ, & ad Hebræos. 13. beneficentię
30 nolite † obliuiſci, & repræhenduntur obliti beneficiorũ
ſuorum. Pſal. 77. Sene. ii. de beneficiis, dicit, q quidã fur-
tiue beneficiorum gratias agũt in angulo, & ad aurem
verent quidam palã facere, vt ſua potius virtute, quam
alieno adiutorio conſequuti dicantur. ingratum igitur
illum vocat, qui remotis arbitris gratias agit. ¶ De ſecũ
do ad Hebræ. xii. habuimus eruditores & reuerebamur
eos. ¶ De tertio, quod reuerentiales venerandi ſunt, &
honorandi, ponit pulchre Valerius lib. viii. c. vlt. vbi in-
ter cætera ponit duces ſuorum hoſtium & prædonum
ad venerandum Scipionem inermes veniſſe. ad idem.
31 lib. 8. c. de teſtibus. vlti. exẽplo. ¶ Peccat autem † quando
inſcribitur ad puram vanam gloriam ſine vllius boni
miſtura, & ſic procedãt, quæ allegata ſuper primo. Vn-
de Aug. ad Honoratum de vtilitate credẽdi, circa prin.
libri. de tali vanagloria ſe excuſans, dicit, bene mihi cõ-
ſcius ſum, q adhuc ſtilum pio & officioſo animo non
vani nominis appetitione aut nugatoriæ oſtentationis
acceſſi. quare aũt de miſtura dixerimus, ꝫ proxi. ver. v. re
quire. ſufficiat ergo ſibi, q virtuoſum ipſius actũ ſeque-
retur gloria, velit, nolit. vnde Hier. de ſancta Paula in ip-
32 ſius epitaphio. B. dicit, q gloria virtutes † ſequitur, quaſi
vmbra, & appetitores ſui deſerens, appetit contempto-
res.

res.& Tull.Tuſcul.lib.j.c.x.quia virtutem neceſſario ſequitur gloria.& Valerius li.ij.c.j.dicit,quod virtutis vberrimum alimentum eſt honor.¶ Secundo, quando ſo-
33 lus † rancor ad æmulos, quos videt ex ipſius dolere honore,& ad detrahendum paratos facit eum inſcribere. ¶ Huic membro ſufficiat, quod dixi in ſecunda parte non inſcribentis,membro ſecundo & tertio. tamen & hoc addendum eſt, quod rancorem dimittere videtur cuique fideli, de neceſſitate ſalutis.de hoc no.xxii.q.iiii. ſi is,qui.ſupra eodem lib.de homicid.c.ij. in iiii.glo.ſuper qua plenius dixi.¶ Tertio,quando ſola ambitio dignitatis eccleſiaſticæ maxime mouet ad id, vt per quamplures factum conſtat,qui pontificibus & principibus ad eum finem illis, & ſibi inſcripta deſtinarunt opuſcula, fateri oportet, ex quo talis ambitio cadit in culpam, omnis actus, qui ordinatur ad illam, etiam prohibitus eſt.facit,quod no.in clemen.de hæreti.ad noſtram. ver.vi. in prima glo. Vnde Senec.lib.primo naturа. quæſtionum poſt princip. dicit, quod ad dignita-
34 tes non niſi per † indigna ducit ambitio. ¶ † De primo j. ad Corin. xiii.B. charitas non eſt ambitioſa. & Petrus Ra. exponens dicit, quod ambitio eſt ſimia charitatis: charitas enim patiens eſt pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis. charitas benigna eſt pauperibus. ambitio diuitibus, charitas omnia ſuffert pro veritate: ambitio pro vanitate.per hoc Plinius.ii.ad Veſpaſianũ comendando Catonem, dicit, quod erat ambitionis hoſtis.& Valerius lib.ij.c.vii.de Catone dicit, quod eius domus erat ambitioni clauſa. & vide clemen.de regu. vt profeſſores. & quod ibi no. ſuper verſicu.ambitio.& quod dixi. ſupra de præbend. quia intantum. Non tamen putet aliquis, quod ambitionem imponam in ſingulos ſic ſcribentes: non enim officium debet cenſeri ambitio.vt dicit Hiero.ad Salui. in princip. ſed ſi qui ex prædictorũ numero eſſe conſentiunt,ſuæ ſaluti prouideant, quod faciliter poſſunt.ſupra de ſimonia. cap. vltimo. & eſt huic fini ſimile ſupra eodem libro. de electio.fundamenta.§ proinde.

FINIS.